
CHA
RI
TAS

37
E
1

ANNALES
MINORUM
CONTINUATI

A

P. F. JOANNE DE LUCA VENETO

Ejusdem Ordinis Scriptore, & Chronologo Generali.

ANNALES MINORUM
SEU
TRIUM ORDINUM
A S. FRANCISCO INSTITUTORUM

Ab anno, quo desinit P. Lucas Waddingus MDXL. usque ad annum MDLIII.

CONTINUATI

A

P. F. JOANNE DE LUCA VENETO

Minorum Observantium Sacræ Theologiæ Lectore Jubilato, Ordinis Scriptore, & Chronologo Generali

JUSSU

R.mi P. JOSEPHI MARIÆ FONSEÇA EBORENSIS

Ejusdem Ordinis Ex-Ministri Generalis, ac Potentissimi Lusitaniæ Regis Joannis V. apud Sanctam Sedem Ministri Plenipotentiarii.

TOMUS XVIII.

ROMÆ Typis Bernabò, & Lazzarini MDCCXL.)(*Superiorum permissu.*

CUM PRIVILEGIO SUMMI PONTIFICIS.

SANCTISSIMO

D. N. D.

BENEDICTO XIV.

PONTIFICI OPTIMO MAXIMO

FR. JOSEPHUS MARIA FONSECA EBORENSIS
Ex Ordine Minorum Obſervantium S. FRANCISCI
Deſignatus Epiſcopus Portucalenſis

FELICITATEM.

ACTUM *eſt nutu, ac voluntate Divina*, BEATISSIME PATER, *ut Annalium Waddingi editione perfecta Volumen hoc meum, quo Annales iidem continuantur,*

typis

typis committerem, ac muneris loco SANCTITATI TUÆ *nuncuparem. Nam & Deus profecto, Deus fuit, qui mihi in Urbe terrarum principe tot negotiis districto ad hoc opus parandum vires attribuit, & qui Waddingum Decessori Tuo Clementi XII. nuper dicaveram, non potui facere, quin novam hanc seriem Franciscanæ historiæ sub Tuis item auspiciis in vulgus emitterem: ejus, inquam, Pontificis, qui cum Clemente non tam animi celsitudine, ac majestate, quam in Ordinem nostrum benevolentia, ac perpetua de illo bene merendi voluntate certare videatur. Præter hæc vero, cum Patrum nostrorum, qui vel doctrinæ vel sanctitatis laude floruerunt, his Annalibus facta contineantur, cum egregie navata ab iis opera Ecclesiæ referatur; omnino Tibi dicandum erat, quidquid hoc est, Pontifici Optimo ac Sapientissimo; cujus est tanta virtus, ut Ecclesia Romana superiorum temporum calamitatibus afflicta, Te clavum tenente,*

me-

meliora omnia sperare tandem incipiat; scientia vero Divinarum rerum ita admirabilis, ut ex Catholicis doctissimi quique in Tuis scriptis inveniant, unde doctiores quotidie fiant, hæreticos autem etiam fateri necesse sit, ad Ecclesiam docendam Pastorem populi Christiani Te aptissimum omnium suffragio inventum fuisse. Una est omnium vox, eum Te esse, cui sit pietatis in Deum, liberalitatis in pauperes, beneficentiæ in homines probos, ac literatos, amoris in omnes ordines antiquissima cura: cujus & potestas timeatur, cum omnia possis; & bonitas diligatur, cum idem non plus licere Tibi velis, quam quantum perfecta ratio, & decorum præscribit. Norunt eximiam integritatem vitæ Tuæ, egregium illud, nec unquam satis laudandum purgandæ Ecclesiæ studium, animum vero nihil, nisi de Deo, & de utilitate publica cogitantem. Perspecta omnibus sunt, quæ ad mores hominum corrigendos, & ad auferendam improbis omnem male di-

cen-

cendi occasionem, in his initiis Pontificatus constituisti. Quibus omnibus ex rebus cum populus Romanus incredibilem percipit voluptatem, tum vero illud efficitur, ut universum terrarum orbem Tui nominis fama secundis hominum acclamationibus pervagetur; denique imaginem Tuarum virtutum æternis gloriæ monumentis expressam non modo ætas nostra, sed ipsa posteritas intuens, cupiat imitari. Vides igitur, BEATISSIME PATER, *quid causæ fuerit, cur hoc volumen Annalium in Tuo nomine apparere voluerim, ut quæ nimirum in eo leguntur exempla virtutis & sapientiæ a nostris edita, hæc ad Te unum velut exemplar earum rerum, & tanquam fontem uberrimum referantur. Sed ut hoc munus Tibi deferrem, me potissimum impulit singularis mea in* SANCTITATEM TUAM *observantia, benignitatis quotidie erga me Tuæ argumentis certissimis confirmata. Nam & priusquam Pontificatum inires, dignum me habuisti, qui in Tuo*

præ-

præsidio conquiescerem, & nunc amoris significationes mihi tantas dedisti, ut nihil possit esse supra. Cujus etiam a Te benevolentiæ in omnem gentem Lusitanam testimonia nullo non tempore extiterunt; ut spes mihi sit, negotia Regis Domini mei, quæ apud hanc Sedem Apostolicam a me per decennium & ultra tractata sunt, brevi fore explicanda, & ad eum, quem votis omnibus optavi, magnisque laboribus procuravi, felicem exitum perducenda. Ne longum faciam, hanc ego clementiam Tuæ Sanctitatis *in me ita inclusam tenebo sensibus intimis, ita animo colam, ac tuebor officiis, ut ad bene de Te merendum tanquam stimulis utar beneficiis Tuis, ac, si vitam profundere opus sit, egregie mecum actum iri putem. Nunc qua soles humanitate, quæcumque a me proficiscuntur, excipere, hoc munus admitte. Exiguum quidem id est, multisque nominibus parvi faciendum: sed quod Ordinis ejus, quem tantopere diligis, mo-*

monumenta contineat, ſtudii mei, ac voluntatis in Te magnum eſſe putabis argumentum.

ERU-

ERUDITO LECTORI.

NTER eos Auctores, qui Minorum res gestas litteris consignarunt, nemo unus ab Ordine condito tam bene sibi in posteritatem consuluit, quam P. Lucas Waddingus, qui multorum labores incredibili industria superavit, in excutienda vero antiquitate non vulgari solertiæ laude omnibus anteivit. Hujus ego luculentam historiam, quæ in annum desinit quadragesimum primum supra sesquimillesimum, continuare in sequentem ætatem pro virili parte decrevi, auctoritate ac præsidio subnixus eorum, qui, quam Familiam summa cum potestate imperioque procurant, ejus decora & laudes ad omnem memoriam posteritatis propagare omni ope contendunt. In quibus principem locum jure optimo tenet Reverendissimus Pater Josephus Maria Fonseca Eborensis, qui ubi primum in urbe Roma non sine magno reipublicæ bono magistratum inivit, Ordinisque negotia generalis, ut vocant, Procuratoris officio tractanda suscepit, nihil sibi duxit antiquius, quam ut Waddingum, cujus tam pauca, eaque mendis non solum plurimis, sed etiam fœdis horridisque scatentia exemplaria supererant, elegantibus typis imprimendum curaret; dein monumenta Franciscanæ Familiæ diligentissime conquisita mihi committeret, ut ad temporum consequentium Annales, quasi penu suppeditato, conscribendos aggrederer. Nunc quando ille propter summos honores in Ordine gestos supra cæteros eminet auctoritate, ejusque animi magnitudinem in rebus arduis capessendis, constantiam in promovendis exploratam habemus, illud fore speramus, ut nos ingenti alacritate studioque incœptum tenentes hujus Operis persequendi materia numquam deficiat.

ciat. Jam vero quid hoc volumine primo Annalium meorum in vulgus edendo proposuerim, quid hac ingenii mediocritate, ac valetudine parum firma præstiterim, paucis habe. Qui post Waddingum Franciscanis de rebus Commentarios scripserunt, Italica alii lingua, alii Hispanica, pauci, quod ego sciam, Latina uti maluerunt. Novissimus ego tamquam in possessionem vacuam venire constitui, ut Latine exponerem, quæ juxta historia Latina nondum occupasset. Ita autem rebar pertinere ad celebritatem Franciscani nominis, seriem extare rerum omnium continuatam genere uno sermonis, cujus usus longe pateret; ut historiam haberent universam, non partem modo, gentes expertes aliarum linguarum, quibus res Franciscanas cognoscere cordi esset. Jam vero quod consilio probabili instituisse videor, an etiam pro rei dignitate perfecerim, in tanta præsertim orationis Latinæ difficultate, ingeniis hominum tam morosis, sententiisque tam dissimilibus, judicium alienum fuerit. Præclarum certe mihi ducam, credi non aberrare via tota ab arte ejus, qui ante me Franciscanos Annales monimentis iisdem consignavit. Cæterum profiteri licet, prætermissum nihil, ut, quod primum est in historia, diligentiam, & fidem præstarem. Subinde Minorum facta illustraturus excedo ad externa. Cautio tamen ibi est, ne vitio peccetur: & si quando aut bellorum consilia, expeditiones, eventus, aut alia digna commemoratu, quæ tamen longe ab instituto abhorrere cuipiam fortasse videantur, narranda suscipio; ea vel Franciscanis immista sunt rebus, vel eo consilio in bono lumine collocanda sum arbitratus, ut ipsa videlicet argumenti varietate lectoris animum oblectarem. In quo me sane eamdem viam insistere, qua Waddingus præivit, qui Commentarios hujus auctoris pervolutarint, facile intelligent.

AP-

APPROBATIONES ORDINIS.

De mandato Reverendiſſimi Patris Noſtri Joannis Antonii a Sancta Cruce, in hac Ciſmontana Minoritica Familia Vice-Commiſſarii Generalis, primum Tomum Continuationis Annalium Minorum, celeberrimi Viri Patris Lucæ Waddingi, ab admodum Reverendo Patre Fratre Joanne de Venetiis, ejuſdem Ordinis Lectore Jubilato elaboratum, nos infraſcripti diligenter evolvimus, ac ſumma animi voluptate perlegimus; cumque in eo nihil offenderimus, quod Orthodoxæ Fidei, aut bonis moribus adverſetur, imo pro religione, & moribus plura ſatis, & egregia invenerimus, & quidem perpolito, ac eleganti ſtilo conſcripta; ideo ad noſtri Ordinis decorem, ac litterariæ reipublicæ utilitatem publica luce donandum cenſemus.

Romæ in Cœnobio Fratrum Minorum S. Mariæ de Aracœli hac die VI. Maii MDCCXXXIX.

Fr. Creſcentius e Domobaſciana Ordinis Minorum Sacræ Theologiæ Lector Jubilatus.

F. Joannes Antonius Lucenſis Ordinis Minorum Lector Jubilatus.

FA-

FACULTAS ORDINIS.

FR. JOANNES ANTONIUS A SANCTA CRUCE

Ordinis Minorum Regularis Obſervantiæ S. P. N. FRANCISCI Lector Jubilatus, & in hac Ciſmontana Familia tam Obſervantium, quam Diſcalceatorum, & Conceptioniſtarum Vice-Commiſſarius Generalis, & Servus.

CUM Opus compoſitum a Rev. Patre Joanne de Venetiis noſtræ Obſervantis Provinciæ Sancti Antonii Lectore Jubilato, cujus titulus eſt: *Primus Tomus Continuationis Annalium Ordinis Minorum celeberrimi Viri P. Lucæ Waddingi* a RR. PP. Joanne Antonio de Luca noſtræ Obſervantis Provinciæ Romanæ Lectore Jubilato, & ex Miniſtro Provinciali, ac Creſcentio e Domobaſciana ejuſdem Provinciæ Romanæ Lectore Jubilato, quibus id commiſimus, reviſum, & approbatum fuerit, vigore præſentium facultatem eidem concedimus, quatenus, ſervatis ſervandis, illud Typis mandare poſſit.

Datum Romæ ex Aracœli die XVI. Januarii MDCCXL.

Fr. Joannes Antonius a Sancta Cruce
Vice-Commiſſarius Generalis.

Loco ✝ Sigilli.

IM-

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sacri Apostolici Palatii.

Phi. Archiepiscopus Theodosiæ Vicesgerens.

APPROBATIO.

De mandato Reverendissimi Patris Joannis Benedicti Zuanelli Sacri Apostolici Palatii Magistri, summa animi oblectatione attente perlegi Tomum decimum octavum Annalium Ordinis Minorum auctore Admodum Reverendo Patre Joanne a Venetiis ejusdem Instituti Lectore Jubilato, in quo non solum nihil offendi a regulis fidei alienum, vel bonis moribus contrarium, sed præter stili elegantiam cuncta in eo contenta, nedum præclarissimum Seraphicum Ordinem valde illustrant, sed Catholicam ipsam Religionem quamplurimum juvant, atque commendant; utilissimum proinde Opus, necnon gratissimum domesticis æque ac extraneis futurum judico, si prœlo committatur, ac publica luce donetur. Ita &c.

E Domo Sancti Silvestri in Quirinali Nonis Octobris MDCCXXXVI.

Don Franciscus Maria Ganassoni Procurator Generalis Clericorum Regularium Sacræ Theologiæ, & Sacrorum Canonum Professor.

AP-

APPROBATIO.

ANNALIUM Seraphici Ordinis a Patre Luca Waddingo evulgatorum Continuationem publicæ profert utilitati Admodum Reverendus Pater Joannes a Venetiis. Primum Volumen, quod Annalium decimum octavum inscribitur, ex commissione Reverendissimi Patris Sacri Palatii Apostolici Magistri non solum inoffenso pede, sed jucundo animi sensu perlegi: Nihil enim in eo deprehendi, quod Orthodoxæ doctrinæ, vel bonis moribus contradiceret, sed omnia Religionem, ac pietatem redolent, ut Monasticam decet historiam. Nonnulla fortasse in Seraphica illius ævi historia occurrunt, quæ Lectorem magis doceant, quam delectent: Sed hanc etiam historiæ dotem Annalibus deesse non passus est Auctor. Pro omnigena siquidem, qua pollet, eruditione plura historiæ profanæ gesta interserit, quæ Lectori oblectationem pariunt, simulque instruunt. Opus itaque diu exoptatum, accurate, ac studiose elaboratum publica luce dignum existimo.

Laurentius Clementini Canonicus Sancti Marci,
& Accademiæ Theologicæ Censor.

IMPRIMATUR:

Fr. Nicolaus Aloysius Ridolfi Ordinis Prædicatorum Magister Sacri Palatii Apostolici.

AN-

ANNALIUM ORDINIS MINORUM CONTINUATIO.

Anno Christi 1541.	Pauli III. anno 7.	Caroli V. Imp. anno 23.	Religionis Minorum anno 334.

ARGUMENTUM.

Præfatio operis. Observantium Mexicanæ provinciæ mores, & instituta. Comitia Ordinis Mantuæ habita, in quibus Joannes Calvus summa cum potestate universæ familiæ præfectus est. Ejusdem laudes, & Apostolicæ Sedis nomine obita munera. Divi Francisci Borgiæ in Observantium sodalitium charitas mira, præsertim vero in Joannem Texedam; cujus vita, moresque describuntur. Illustrium e gente Borgia feminarum, quæ in familiam beatæ Claræ nomen dederunt, egregiæ virtutes. Anglicani schismatis occasione in Hibernia sævitum in Franciscanos. Ejus provinciæ, ad eosdem quod attinet, varii status, ac vicissitudines. Capuccinorum comitia. Bernardini Ochini defectio, vitæque exitus plane incertus. Excalceatorum instituta societas a Joanne Paschali, aliisque. Quam divus Petrus Alcantarensis asperrima disciplina, exemplisque corroborat. Jacobus Eugubinus Ordinem Tertium in Sicilia constituit, amplificatque. Joannes Calerus, & Antonius Collaris a barbaris Americanis in odium Christi interfecti. Complures feminæ, ac viri eximia laude virtutis per hæc tempora excellunt. Multi litterarum scientia insignes. In quibus aliquot Episcopi designantur. Cœnobia virorum, ac feminarum ædificata.

I.
UÆ Franciscanæ familiæ homines, vel retinenda severioris vitæ disciplina, vel summi Dei gloria, & Ecclesiæ Christi dignitate amplificanda fere universo terrarum orbe gesserunt, ea profecto digna sunt, in quibus commendandis immortalitati scriptorum omnium certet industria. Id scilicet fuit causæ, ut, cum alii in eo munere versati sint, tum præcipue Lucas Waddingus ejusdem Ordinis initia, progressusque accurata monumentorum veterum tractatione persecutus, trecentorum annorum, & eo amplius historiam ad usque seculum sextumdecimum non sine magna pietatis, & ingenii laude perduxerit. Nos, quando ita jubemur ab iis, quo- Scribendi occasio.

rum a nutu discedere est nefas, fraternæ studio charitatis incensi hujus provinciæ partem haud gravate suscipimus, intermissamque ducentis ferme ab hinc annis historiæ seriem repetentes, consequentium temporum commentarios, si minus cum apparatu, & copia, certe cum fide, curaque latinis litteris consignare decernimus. Verum hujusinodi narrationem exsequenti mihi subit illa suspicio, fore, ut quæ de præstantium sanctitatis fama virorum, ac feminarum vel demissione animi, vel cultus asperitate, vel in ægrotos, ac pauperes, & infimam plebem officiis prodentur a nobis, aut frivola, aut etiam sordida videantur iis, quorum videlicet aures magnificis de republica, de moribus, de natura disputationibus, vel sumtuosis bellorum apparatibus, terrestribusque, ac navalibus præliis, & inclytarum urbium expugnationibus adsuevere. Sed habet hoc utique philosophia Christi. Nihil primo adspectu contentius, nihil in recessu divinius. Quippe animos, non ad sitim cædis, ac sanguinis, vel ad inanis gloriæ cupiditatem, sed ad humanitatem, ac mansuetudinem, atque ad amorem solidæ, ac veræ virtutis inflammat: quæque ab aliis de officio, vel ostentationis, vel etiam animi sæpe causa quæruntur, ea rebus ipsis, ac vita, quam verbis, multo libentius explicat. Ergo Christianæ documenta virtutis tanto & ad bene vivendum aptiora, & ad narrandum graviora censenda sunt, quanto facta dictis, & pacis munera bellicis artibus antecellunt. Quamquam in his etiam Annalibus, ubi temporum ratio postulet, illustrium quandoque rerum argumenta non deerunt, quæ sapientium virorum (modo de Catholica fide recte sentiant) non mediocri jucunditate aures, animosque permulceant. Lætabuntur haud dubie, cum aut exagitandis improborum sceleribus, pravisque dogmatibus insectandis, aut vesanis gentium ritibus, & inanium deorum superstitionibus abolendis egregiam navasse operam Franciscanos intelligent. Afficiet eos rursum, atque adeo commovebit in acerbissimis cruciatibus perferendis multorum firmitas, atque constantia; in Romani Pontificis auctoritate ab hostium scriptis contumeliosis, ac vocibus vindicanda cum doctrinæ, atque prudentiæ laude conjuncta religio. Quarum sane virtutum semina de sanctissimi conditoris legibus, & exemplis accepta ita fovit, excoluitque Ordo Minorum, ut uberrimos fructus in unius Dei gloriam, & solatium Ecclesiæ Christi universæ, quodque mirum videri debet, in tanta rerum, qua tenetur, angustia, & egestate protulerit. Ac trium quidem, uti supra memoratum est, seculorum commentariis antiquorum Patrum in rempublicam Christianam merita, virtutesque Waddingus luculenter exposuit. Mihi propositum est ea narratione complecti, quæ ab anno reparatæ salutis sesquimillesimo quadragesimo (hic enim in historia Waddingi postremus est annus) in toto Minorum Ordine memoratu digna contigerunt. Quocirca denuntio, profiteorque jam nunc, me nihil in medium esse allaturum, nisi quod e publicis tabulariis, aut privatis auctoribus, iisque præsertim, qui aut Annales Ecclesiæ, aut separatim illustrium virorum vitas ediderunt, accepero. Neque nobis veritate quidquam omnino antiquius vel fuit, vel esse debuit. Nam alioqui neque Deus immortalis, cui nostra omnis uni desudat industria, commentis, ac mendaciis delectatur: & me ipsum, mortalibus rebus jam pridem valere jussis, fingendi, vel adulandi causas omnes procul habere par est. Sed jam ad institutum aggredior.

Scriptores rerum ad Christianam pietatem pertinentium ceteris anteponendi.

In Historia Franciscana jucundissimæ lectionis ampla materies.

II. Occupata per Ferdinandum Cortesium Caroli V. Cæsaris auspiciis, & Hispanorum adjecta imperio Mexicana provincia, Franciscani subinde multi delecti sunt, qui & vitæ innocentia, & Christianæ facundiæ laude præ-

Observantium in Mexicano tegno res gestæ.

præstantes verbum Dei longe, lateque disseminarent, abductosque a servitute dæmonis Americanos Catholicæ religionis ritibus, ac præceptis imbuerent. Hi paucis annis, cum, deorum nefario cultu sublato, ingentem piorum numerum contraxissent, excitatis eorum pecunia templis, cœnobiisque rem Divinam quam sanctissime procurabant. Quo factum est, ut amplificatæ in iis regionibus Observantium familiæ non vulgarem virtutis opinionem, atque adeo neophytorum gratiam conciliarent. Verum, ne ab effusa istorum liberalitate, & quotidianis largitionibus in paupertatis a majoribus traditæ disciplinam labes ulla manaret, quibusdam initio legibus cautum est, quæ sic habent.

Qui disciplinæ asperitate, ac paupertatis evangelicæ cultu maxime florent.

Decreta Mexicanæ provinciæ sancti Evangelii.

1. Fratres utantur tunica, & pallio quam vilissimis, nudisque omnino pedibus incedant: quibus per valetudinem id non liceat, iis usitata sandalia permittuntur ex arbitrio cœnobiarchæ.

2. Cœnobia singula in usum sacrificii casulas duas habeant holosericas, easque simplices, nec acu pictas. Plures, aut pretiosiores ab Americanis oblatas nequaquam accipient.

3. Concionatores, & qui sacris confessionibus audiendis operam dabunt, libris aliquot uti possint: reliquis unus, vel alter permittitur, & ille quidem salutari quopiam exaratus argumento ad animi disciplinam.

4. Fratrum domicilia, quæcunque contigerit a fundamentis extrui, decernimus ejusmodi esse, ut cubicula, seu cellas habeant pedum octo latitudine, novem dumtaxat longitudine. Una sit interior area cujusque cœnobii, eademque similiter angusta.

III. Hoc sane rerum humanarum contemtu barbari obstupescentes, certatim, posita feritate, nostros conveniebant, ut Christianæ rudimenta fidei, & bene, beateque vivendi leges, & instituta perdiscerent. Quin etiam illud insigne memoratur, ex Augustini, atque Dominici sodalitatibus plurimos, qui aliquot ab hinc annis in Americam trajecerant, Franciscanorum commotos exemplis, ut communi genere vitæ ad pietatis officia vulgus allicerent, eundem paupertatis cultum, abdicata bonorum omnium possessione, triginta prorsus annos retinuisse.

Eorum exemplo Augustiniani & Dominicani ad asperum vitę genus amplectendum permoti.

IV. At nostri decreta sua ad Vincentium Lunellum, qui familiæ universæ summa cum potestate his temporibus præerat, perferenda curarunt. Is, collaudato Patrum studio, litteras ad eos dedit tertio Nonas Maii anno MDXLI. quibus litteris, & sibi, & Paulo Pontifici, quicum omnia communicaverat, Lunellus probari maxime significat, quæ nuper ipsi de severiore disciplina constituissent. Exemplum litterarum hujusmodi est.

Decreta Mexicanæ provinciæ Minister totius Ordinis rata habet.

Nos frater Vincentius Lunellus totius Ordinis Minorum Generalis Minister & servus.

Quantum in Domino possumus cupientes, ut omnes præmissæ ordinationes, tamquam Regulæ nostræ observantiæ convenientissimæ, ab omnibus nostris Fratribus, qui in partibus Indiarum commorantur, & resident, observentur, easdem constitutiones approbamus, & confirmamus, & volumus, quod clausula, seu capitulum de paupertate, quod in illis continetur, ab omnibus Fratribus provinciæ sancti Evangelii, præsentibus, & futuris inviolabiliter observetur eo modo, quo in iisdem ponitur: atque

etiam ab omnibus aliarum custodiarum, & provinciarum quarumcunque, quæ in posterum erigentur, ad hoc, ut denudati rebus hujus seculi, se Deo arctius conjungendo, tam fideles, quam infideles, quibus etiam debitores sumus, ipsorum exemplo possint facilius Christum possidere. Quod quemadmodum immenso Deo, & Domino nostro, & nostro Patri sancto Francisco gratum erit; ita sanctissimus noster Pater, ac Dominus Paulus Divina clementia Papa III. de Apostolica benignitate suam impertit benedictionem omnibus, & singulis Fratribus habitantibus in illis partibus, & regionibus, qui præmissorum statutorum observationi fuerint addicti. In quorum fidem, & testimonium his subscripsimus, easque signavimus sigillo majori nostri officii. Romæ apud Aracœli v. Maii MDXLI.

Comitia Mexicanæ provinciæ.

V. Interea Patres e provincia sancti Evangelii Mexicum ad comitia convenerant. In his mos erat (quod ita Hispaniæ Reges mandarant) ut quotannis Observantium Minister cum sociis quatuor, quos appellant Definitores, præfectique duarum, quas ante dixi, sodalitatum cum quatuor item e suis de continendis in officio neophytis, de ratione disseminandi Evangelii, de procurandis Ecclesiæ ritibus in commune consulerent. Consilio præerat, ubi interesset, provinciarum summus præfectus, quascunque videlicet in latissima terra post novi orbis conquisitionem Franciscani obtinerent. Quæ decreta fuissent, ea codicillis descripta, adnotato Patrum nomine, tribusque pro familiarum numero munita sigillis ad Regem perferebantur. Comitiorum ejusmodi consuetudo, quoad in Mexico tenuit, magno tum Christianæ reipublicæ, tum vero ipsis Hispaniæ Regibus bono fuit. Quamquam vero superioribus annis in provinciali Concilio multa sapienter ab Episcopis constituta, Pontificisque diplomate sancita fuerant, nondum tamen discordiarum semina, mentibus injecta multitudinis imperitæ, ante hunc annum MDXLI. extincta penitus erant: quo Patres nimirum stabiliendæ concordiæ ratione inita decrevere, in sacramentis administrandis, in disciplina constituenda, in notandis neophytorum vitiis eosdem plane ritus, ac cæremonias, non, ut ante, multiplices, pugnantesque servatum iri.

Leges in iis latæ.

Comitia totius Ordinis Mantuæ habita.

VI. Lunellus, datis ad Mexicanos litteris, ad comitia totius Ordinis Mantuam proficiscitur. Eo plus quinque millia nostrorum convenere: inter quos ab novo orbe complures, qui pridem lavacro mystico regenerati Christiana sacra susceperant, & Minorum familiam disseminati in iis regionibus Evangelii primitiis auxerant. Multitudini tantæ quæ ad victum suppeditarent, Cardinalis Mantuanus, gentisque Gonzagæ Principes viri pro sua in Ordinem charitate liberaliter contulerunt.

In quibus Joannes Calvus Generalis Minister designatus.

VII. In his comitiis Joannes Calvus, sive de Calvo Corsicæ oppido, qui ejus provinciæ præfecturam administraverat, atque eo tempore familiæ rationes in Romana Curia procurabat, Generalis Minister suffragiis Patrum est renuntiatus. Præfectus Transmontanæ familiæ Germanus Aubertus creatus, provinciæ Franciæ Parisiensis antea Minister. Procurator Ordinis, egregie pius, doctusque vir Clemens Monilianus Ligur, qui postea in Cardinalium numerum cooptatus est. Is tum Custos erat Bononiensis provinciæ. Procurandis in Romana Curia Transmontanorum rebus Antonius Machicanus præpositus: hujus & natale solum, & provincia, cui nomen dederit, non sunt litteris prodita. Sane Cismontanus esse non potuit: quippe Leonis X. sanctione, & universæ familiæ legibus cautum est, ut, cum Minister totius Ordinis e Cismontanis assumtus fuerit, unus item e Transalpina familia deligeretur, qui ejusdem negotia, non secus ac Procurator

Inferiores præfecti renuntiati.

rator Ordinis consuevisset, in ipsa Romana Curia administraret. Indicarum provinciarum Præfectus Jacobus a Testera, Custos antea provinciæ sancti Evangelii, creatus. Provinciæ Balearicæ summa cum potestate administratio Petro Sarano Carthaginensis provinciæ alumno ad sexennium attributa. Is, quod ita publica res ferebat, ejus provinciæ præsidere comitiis, Ministros, ac minores Præfectos in officio continere jussus. Arbitri, seu Definitores e Cismontanis creati sunt, Clemens Monilianus, de quo supra dictum est; Joannes Barbarus Venetus, Custos provinciæ sancti Antonii; Paulus a Nicotera, Minister Calabriæ; Albertus Sartianensis, Custos Tusciæ; Bonaventura Corsetus, Custos Dalmatiæ; Matthæus Celentanus, Minister Campaniæ Felicis. E Transalpinis Joannes Vintzlerius, Argentoratensis, Damianus Bisquertius, Tarraconensis provinciæ Ministri; Richardus Cenomanus, Franciæ Parisiensis Prominiſtro, Antonius Peintius, ejusdem Custos; Antonius de Aranda, Minister Castellæ; Joannes Fridericus, Minister Belgicæ. Hieronymus a sancto Juliano ex provincia Mediolanensi, Cretensis provinciæ Minister, Dionysius Saornianus Venetus, Montis Syon Cœnobiarcha, & Palestrinæ Præfectus, constituti.

VIII. Multa insuper Mantuæ de creandorum Magistratuum ratione, tum in Ordinis universi, tum in provinciarum comitiis adhibenda, de vitanda secularium hominum consuetudine de coercendis intra provinciarum limites Fratribus providenter decreta sunt. Quæ Lunellus decessor de reformandis Franciæ, Turoniæ, sancti Bonaventuræ, Aquitaniæ provinciis constituerat, ea collegium Patrum firma, & rata voluit esse. At quæ proximis Comitiis Parisiensis provinciæ gesta fuerant, vim illis, ac robur interim abrogavit; dum quæsitores instituti quorumdam crimina ex arbitrio cognoscerent, notarentque. Præterea litterarum studiis in toto Ordine destinata collegia: ex antiqua consuetudine pro Romani Pontificis, Regumque, ac Principum incolumitate publicæ precationes indictæ: Fratres, qui ab anno MDXXXV. diem obierant, in tabularia relati numero mille circiter, & sexcenti. Postremo Congregationem, ut appellant, intermediam in Cœnobio Ambaciensi Turonensis provinciæ triennio post; comitia generalia sexto post anno in Cœnobio Lusitanæ provinciæ Olysipone habenda Patres decrevere.

Leges latæ in Mantuanis comitiis.

IX. Calvus antequam Mantua discederet, datis ad Monilianum litteris, delatum ipsi munus a Patribus confirmavit, quæque futuræ essent ejus muneris partes luculenter exposuit.

Clementem Monilianum Procuratorem Ordinis renunciatū Calvus confirmat.

In Christo sibi dilectissimo Reverendo Patri Fr. Clementi de Monilia Ordinis Minorum Observantiæ Regularis provinciæ Bononiæ, & ejusdem Ordinis Patri probatissimo Fr. Joannes Calvus prædicti Ordinis Generalis Minister, & servus salutem &c.

CUm juxta Ordinis nostri instituta virum quempiam instituere debeamus, qui nomine omnium, & singularum provinciarum Cismontanæ nostræ familiæ, & pauperis nostræ Religionis, pedibus Ecclesiæ Romanæ præcipue subjectæ, negotia nostrum Ordinem concernentia in Romana Curia habeat procurare: hinc est, quod cum in Capitulo generali, Mantuæ apud sanctum Franciscum nuper celebrato, per me, & reverendos Patres Definitores prædicti Capituli pro tuis singularibus meritis, plurimaque in rebus agendis solertia, probitate, ingenio, prudentia, sollicitudine, fide, sufficientia, ceterisque virtutibus tuis, in Procuratorem institutus fueris; nos pro muneris nostri potestate his patentibus litteris te rite insti-

tu-

tutum declaramus: ad curandum scilicet negotia provinciarum, & custodiorum in cisalpinis partibus existentium, videlicet sancti Francisci, Romae, Marchiae, Tusciae, Bononiae, sancti Antonii, Januae, Mediolani, Terrae laboris, Calabriae, Siciliae, sancti Bernardini, sancti Nicolai, sancti Angeli, Candiae, Dalmatiae, Austriae, Bosnae, Bohemiae, Poloniae, Corsicae, Ragusii, Brixiae, Basilicatae, Hungariae Salvatoris, Hungariae sanctae Mariae, Sardiniae, Tusciae, Florentiae, sancti Petri in monte Aureo, Bosnae Argentinae, sancti Hieronymi de Urbe, Lituaniae, custodiae Hierosolymitanae nobis immediate subjectae. Committentes tibi omnem auctoritatem nostram in utroque foro; similiter omnes, & singulos dictarum provinciarum Fratres, & Sorores etiam cum potestate subdelegandi toties quoties tibi visum fuerit, in parte, vel in toto: volentes, & praesentium serie decernentes, ut omnia, & singula ad conservationem, & augmentum Regularis Observantiae, & ante dictarum provinciarum, Fratrum, & Sororum promotionem pertinentia, intra, & extra Ordinem promovere, necnon coram quibuscunque & universis Auditoribus, Judicibus, Delegatis, Subdelegatis, Commissariis, Conservatoribus, Viceauditoribus, Officialibus, ac aliis Judicibus quibuscunque, Ecclesiasticis, & secularibus, ac eorum Locatenentibus, quacunque fungentibus auctoritate, contra quascunque personas Ecclesiasticas, Religiosas, & seculares, communiter, vel divisim, jura, vel privilegia, vel indulta Ordinis nostri impedire, vel perturbare volentes, possis, & valeas novos processus incipere, inceptosque prosequi, & conficere, causas, querelas, lites, controversias circa negotia earundem provinciarum motas, seu movendas suscipere, defendere, convenire, excipere, proponere, opponere, appellare, appellationem intimare, & prosequi, apostolos cum instantia semel, vel pluries postulare, renuntiare, concludere in causa, beneficium absolutionis similiter, & ad cautelas recipere, procuratorem, vel procuratores in praedictis instituere, & institutos revocare, & breviter omnes actus judiciarios generaliter, vel specialiter agitare, & exequi possis, omniaque agere in foro contentioso, quae ordinatione juris scripti, privilegiorumque nostrorum nobis concessa sunt.

Quae omnia, & singula pro sufficienter expressis haberi volumus: nam & nos, ut in cunctis procedere efficaciter valeas, te ad omnia supradicta rite peragenda, nostrum cum plenaria potestate Commissarium in Curia Romana instituimus, ac sic institutum per praesentes denuntiamus, omnes commissiones, procurationes aliis factas, aut commissas penitus revocando; mandantes, & praecipientes omnibus, & singulis dictarum provinciarum Patribus, ac Fratribus in virtute Spiritus sancti, ut tibi in praemissis humiliter obediant, & pareant cum effectu, nihilque a Sede Apostolica sine tuo consilio, & assensu procurare, vel, cum ad dictam Romanam Curiam accesserint, absque tua licentia domo exire praesumant. Inhibemus insuper omnibus, & singulis tam Cismontanis, quam Ultramontanis Fratribus, ut nullum negotium totum Ordinem concernens in praedicta Curia absque tuo scitu, & consensu sollicitare attentent.

Volumus itidem, quod jurare de calumnia, & quodcunque juramentum licitum, si opus fuerit, praestare valeas: socios vero unum, aut plures tam ex ultra, quam Cismontana familia nostra assumere possis tibi gratos, quos tuae curae immediate subjectos relinquimus; volentes etiam, ut quocunque se Curia receperit, abire, praefatisque omnibus, & singulis auctoritatibus ibi ad unguem gaudere debeas: duos etiam procuratores, syndicos, aut oeconomos, sive substitutos, qui eleemosynas a te illis commissas exigant, & te-

& teneant, & omnia alia, quæ alii nostri locorum, & Ordinis syndici, seu œconomi, procuratores, seu substituti exercere, & facere solent, faciant, & exerceant, & tibi in quocunque commisso obsequantur. Et ut labor, & sollicitudo magis cedat ad meritum, mandamus tibi pariter, & injungimus ad meritum obedientiæ salutaris, ut demum procurationis officium pro gratia tibi a Domino collata diligenter, strenue, ac fideliter exequaris, æterna præmia percepturus: In quorum omnium, & singulorum fidem has nostras manu propria, & majori Ordinis sigillo obsignatas tradidimus. Datum in loco nostro sancti Francisci intra Mantuanam civitatem in expeditione nostri Generalis Capituli XV. *Junii* MDXLI.

Fr. Joannes qui supra manu propria.

X. Delatam Calvo præfecturam, & acta nostrorum in Mantuano cœtu Paulus III. Pontifex Maximus rite, sancteque approbavit VI. Kalendas Augusti; atque ipsum deinde Calvum eximia prudentiæ laude sibi probatum ad Lusitaniæ, Galliæque Reges Apostolici Legati ornavit munere, suoque nomine paci inter Carolum Cæsarem, Regemque Galliæ conciliandæ navare operam jussit. Idem Calvus Generali Concilio, quod Tridenti subinde cœptum, interfuit; in eaque urbe magno bonorum dolore decessit præfecturæ suæ anno quinto.

XI. In Mantuanis comitiis memoratu digna res contigit. Franciscum Borgiam Gandiæ Ducem, & Gotholaniæ Prætorem, qui postea Societati Jesu præfuit, ac præstantium virtutum inclytus fama in Sanctorum numerum relatus est; ejusque uxorem, ac liberos Generalis Minister, datis ad eum litteris, in communionem vocavit fructus illius, qui christianæ pietatis operibus, quæcunque homines agunt universæ familiæ, ad animorum expiationem, atque salutem Dei beneficio dimanat. Hos etiam Calvus ab charitatis in Franciscanos officiis egregie dilaudat, & communi nomine, quæ ab illis in nostros profecta sunt ornamenta, nulla temporis longinquitate deleri posse testatur. Litterarum exemplar hoc loco subjicio.

Sanctus Franciscus Borgia in Ordinem Franciscanum præclare animatus.

Cui gratiam refert Joannes Calvus pro sui muneris potestate.

In Christo plurimum dilectissimis, & Illustrissimis Dominis, ac Dominabus Domino Francisco Borgiæ Marchioni Lamboyæ, Cathaloniæ Proregi, ac Dominæ Eleonoræ de Castro conjugi, Dominæ Joannæ de Meneses sorori, Dominis Carolo, Joanni, Alvaro, Ferdinando, Ildefonso de Borgia eorum filiis, & Dominabus Isabellæ, Joannæ, Dorotheæ, filiabus, necnon Dominæ Beatrici de Sosa consobrinæ, frater Joannes Calvus totius Ordinis Minorum Seraphici Francisci Minister Generalis salutem in Domino sempiternam.

Cum in summa rerum penuria animi promptitudo latere non debeat, indignum profecto censemus, & ingrati animi vitio sugillandum, si quam tantis vestris erga nos meritis retributionem non reddamus, quorum judicem multi in nos charitatis affectum, certis beneficiorum indiciis, experimur. At vero ea sunt in nostri Religionem instituti vestræ humanitatis officia, quæ temporalibus rebus nullis, quibus ab inita professione renuntiavimus, remunerari queant. Eapropter sanctæ dilectioni vestræ, qua Seraphici Patris nostri Francisci Observantes filios prosequimini, pio mentis affectu prospicientes, nos, qui, licet immeriti, supremum trifariæ Religionis ejusdem apicem obtinemus, prænominatos vos omnes in nostræ confraternitatis consortium, & dum vitam agitis, & vita pariter functos, sincero charitatis amo-

amore, qua fungimur auctoritate, recipimus. Ne vero quidquam piis animi vestri desideriis desit, singula etiam quæque ejusdem Ordinis suffragia, omnifariam insuper bonorum quorumcunque spiritualium largitionem vobis liberalius impertimur; ut multiplici suffragiorum adjuti præsidio, & in præsenti augmentum Divinæ gratiæ, & in futuro æternæ gloriæ præmia mereamini. Datum Mantuæ in sacro Conventu sancti Francisci, in nostris Generalibus Comitiis die x. *Junii* MDXLI.

Fr. Joannes qui supra manu propria.

XII. Hujus vero in optimum virum voluntatis propensæ Franciscanorum scriba publicus meminit ille, qui acta Borgiæ descripsit, cum a Sede Apostolica de cooptando eo Divorum in numerum ageretur. Profecto necessitudinis, quæ Minorum familiæ cum illo intercedebat, causæ fuere multæ, gravissimæque.

Gandiense cœnobium nostrarum Virginum.

In eo florent innocentiæ laude Maria Henriquesia, & Elisabetha S. Francisco Borgiæ cognatione conjunctæ. *Andr. Schottus in vita Borg. cap. 6.*

XIII. Quippe in Gandiensi cœnobio nostrarum Virginum consanguineæ Francisci duæ, nobilissimæ feminæ, asperioris disciplinæ patientia, virtutumque pulcherrimarum laude per id tempus florebant: quarum altera ipsius avia, Maria Henriquesia, Ferdinandi Hispaniæ Regis cognatione patruelis, defuncto viro Joanne Gandiensium Duce secundo humanis rebus valere jussis, eo pedem retulerat: altera Mariæ filia Elisabetha, Francisci amita, quæ a prima adolescentia disciplina, quam diximus, profitenda matri præiverat. Hæc, Franciscæ a Jesu; mater, Mariæ Gabrielæ nomen accepit. De Francisca illud memoriæ proditum est, eam cœlesti monitu præsensisse futurum, ut Joannes germanus frater tolleret filium, qui & Franciscus appellaretur, & virtutum splendore non modo familiæ suæ, sed etiam Ecclesiæ Christi, ipsique adeo cœlitum regno magnum esset ornamentum aliquando allaturus.

XIV. Id enim vero propalam prænuntiatum exitus comprobavit. Nec minus avia præpotenti freta Numinis patrocinio, Joannam Francisci matrem, quemadmodum Ribadeneira testatur, cœlesti juvit auxilio. Cum enim hæc inter parturiendum ægre spiritum duceret, inque præsenti vitæ discrimine versaretur, misso tum a parente Maria, quo utebatur, funiculo præcinxit ilia, seque, & infantem a manifesto vindicavit interitu. Harum precibus cum servatus initio Franciscus est, tum vero cohortationibus, exemplisque adolescens ad sanctitatem informatus.

XV. Plures e stirpe Borgia in aliis aliæ cœnobiis insignes feminæ Franciscanæ cultu paupertatis in Hispania excelluere; quas hoc loco non est necesse commemorare. Illud vero prætereundum non est, Franciscum Borgiam, non auctorem modo instituendæ Matriti nostrarum Virginum familiæ, sed in ea quoque mirifice amplificanda adjutorem fuisse. Cum enim Joanna Austriaca Caroli V. Cæsaris filia, & Sebastiani Lusitaniæ Regis mater, quæ, conjuge extincto, Hispaniæ Regnum patris nomine administrabat, susceptum de cœnobio ædificando consilium cum Borgia communicasset, ille nimirum, collaudato Reginæ studio, nihil eam magis e Christiana pietate, nihil Deo gratius facturam asseveravit, quam si Virginibus Franciscanis, quæ severiora vitæ instituta profiteantur, cœnobium fundaret: multa excolendæ hujusmodi disciplinæ passim in Hispania Procerum liberalitate constituta, in quibus excalceatæ sorores (sic enim a nudis pedibus appellantur) quamvis genere nobiles, ac deliciis olim assuetæ voluntariæ paupertatis tolerantia, & assidua propitiandi precibus Dei consuetudine cœlestem plane vitam in terris vivere videantur: si ita Reginæ placeat, ami-

S. Francisci Borgiæ hortatu Joanna Austriaca cœnobium condit Matriti Virginibus excalceatis.

amitam suam e Gandiensi cœnobio ad Matritense migraturam, ut ibi teneras Virgines tamquam novella germina in eximiæ spem sanctitatis efflorescentes adhibita cultura foveat, perpoliatque. Joanna igitur Francisci hortatu ejusdem consanguineas Matritum evocatas novis ædibus auxit, eisque amitam præficiendam curavit ex Toletani Antistitis auctoritate; quam ut annis provectam, ita omnium virtutum absolutum exemplar sororibus fore magnopere confidebat. Exinde ad eas libenter ventitare consuevit Borgia, jam mirus idem in Societate Jesu sui corporis domitor, & humanæ gloriæ contemtor eximius; initoque de rebus Divinis colloquio, feminarum industriam magis, ac magis acuebat in dies; iisque auctor erat, uti se a contagione seculi quammaxime abstraherent, purissimisque spiritibus mente penitus inmiscerent. Plura de Mariæ factis, dictis, & moribus Andreas Schottus exsequitur in vita divi Francisci Borgiæ. Nos duobus, vel tribus contenti sumus; quæ non vulgaris innocentiæ, Deoque probatæ argumenta certissima videntur esse. Illud in primis memorandum, Ignatiam Corellam virginem nobilem Consentanorum Comitis filiam, pro necessitudine, quæ sibi maxima cum Maria intercedebat, ab ægrotante illa cum flebili obtestatione petiisse, ut ne mœrentem in hoc exilio desereret; sed quando, quod esset reliquum vitæ, id permolestum sibi fore cognosceret; cum ad beatos Dei complexus decessisset, migrationem subinde suam incensis charitate precibus impetraret. Quod cum Maria caste sancteque promisisset, brevi post obitum intervallo spectandam se per vigilias Corellæ obtulit: quo illa viso mirifice recreata, mortis propinquæ nuntium conjecit esse: mox voti compos effecta, ad perpetui cum magistra convictus felicitatem evolavit. Ferunt eandem Borgiam obitus diem sui prænuntiavisse, flentibusque sororibus edixisse, ut læto carmine, quo Dei laudes, ac beneficia extollere consuevit Ecclesia, suum illæ funus prosequerentur; & salutis auctori Christo gratias agerent immortales; quod eam scilicet corporis vinculis aliquando solutam in illam, ut quidem spes erat, æternam sedem quietis, ac tranquillitatis eduxerit. Cum vero Dux Gandiensis parentis funus cum sacerdotibus duceret, Angelorum concentus a virginibus primum, deinde a reliquis exauditi: cumque sacris operaturi sacerdotes silentium, uti fit, indixissent, quod eam virginum symphoniam esse existimarent; neminem tum mortalium cecinisse compertum est, creditumque divinitus editam cantilenam fuisse. Quod sæpe in beatorum hominum funere sanctus Gregorius Pontifex accidisse commemorat.

Quædam de Maria Borgia miranda.

XVI. Plures etiam viri ex Observantium familia per id tempus Francisci Borgiæ consuetudine floruere. In his Petrus Alcantarensis admiranda vir sanctitate, de cujus vita cum a Luca Waddingo in volumine XV. scriptum est, tum a nobis accuratius, ubi res feret, agendum erit. Joannes item ab Angelis, Joannæ Austriacæ a sacris confessionibus, quem Waddingus Ministrum provinciæ sancti Josephi fuisse, vulgatisque ad animorum disciplinam libris excelluisse testatur; in quibus ille de fructuosa ratione meditandi orandique præclaras observationes, & saluberrima præcepta conscripsit. Franciscus a Turre concionator egregius, & sanctitatis opinione in Hispania conspicuus; Marcus Boroxius; Ignatius de Loyola ex nostris, quos vocant, Excalceatis Episcopus Paraguajensis; Lambertus a Spe, aliique plurimi Francisco Borgiæ, qua consilio, qua exemplo ad illustre illud, atque editum Christianæ sapientiæ culmen viam stravere. Sed præ ceteris familiarissimus ipsi, ac plane in intimis fuit Joannes Texeda, de quo sæpe in actis Borgiæ fit mentio. Hujus etiam Arturus a Monasterio in Martyrologio

Wadding. Tomo XV. an. 1535. num. 16. Idem in Indice Scriptorum Ordinis.

Joannes Texeda. Ejus meminerunt scriptores multi, in quibus

logio Franciscano, Nicolaus Orlandinus in Historia Societatis, Julius Nigronius in ejusdem Regulas, aliique meminerunt. Fuse autem de illo scribit Antonius Daza noster in quarta Chronicorum Ordinis parte. Sed istorum nemo perfectam, absolutamque rerum ab eo gestarum historiam contexuit; quod multarum, ut accidere solet, memoria intercideret. Alvarus tamen Cienfuegos, Romanæ purpuræ inclytum decus, & ornamentum plura de Texedæ vita, atque factis accurate, eleganterque Hispanicis litteris consignavit. Facturus itaque operæ pretium sum, si hoc loco narratione complectar, quæ de laudibus tanti viri scriptores multi prodiderunt.

Alvarus S. R. E. Card. Cienfuegos.

In Vita S. Francisci Borgiæ.

Texedæ ortus & adolescentia.

XVII. Natus est igitur Joannes Texeda honesto loco Torrejone in oppido agri Placentini in Bætica. Adolescens cum esset, amore solitudinis incensus, in speluncam sex millia inde passuum secessit; ibique se inopiæ summæ tolerantia, & quotidianis afflictationibus biennium domuit. Dein Barcinonem profectus, inter alumnos Observantium adscribitur: cumque litterarum rudis, & ignarus ad sacerdotum munia minus idoneus videretur, in infima laicorum, quos vocant, forte, interque servilia ministeria Angelicæ plane vitæ tirocinium posuit. Somni parcissimus duas nec amplius horas quieti dabat quotidie, precationibus undecim: quo tempore non semel a sensibus alienatus in altissimo quodam excessu, obstupescentibus non tam miraculi novitate, quam assuetudine Fratribus, aliquandiu perstabat. Quo sane orandi usu cum magis, ac magis in solida virtute proficeret; fiebat proinde aptior in dies ad nova omnipotentis Dei charismata capienda. In quibus fuit illud eximium. Cum enim cœnobii præfectus Franciscum Borgiam Gotholaniæ prætorem officii causa aditurus, Texeda comite uteretur; hic Borgiam conspicatus, cognitaque instinctu Numinis indole magni viri, disertis verbis prædixit fore, ut is conjugi Eleonoræ superstes postea sacerdotio initiaretur. Agnovit prætor sanctioris vitæ magistrum sibi divinitus destinatum. Itaque optare se, atque adeo vehementer petere, ut sanctæ necessitudinis ineundæ causa cum permissu cœnobiarchæ apud se diversari ne gravaretur. Id vero cum libentibus familiæ Præfectis, atque etiam, ut a quibusdam traditum est, annuente Pontifice Maximo impetrasset Borgia; cum Joannis convictu magnopere delectatus est, tum sermonibus exemplisque ad asperioris disciplinæ cultum incensus. Cum sancto etiam Ignatio Societatis Jesu conditore Texedam Romæ familiariter egisse, eundemque anno Christi MDL. obiisse Nigronius refert. In Hispania vero non Borgiam modo, sed alios quoque Societatis alumnos conjunctissimos ipsi benevolentia fuisse Orlandinus testatur. In his præcipui fuere Franciscus Onuphrius in Gandiensi Collegio litterarum professor, & Andreas Ovietus ejusdem Academiæ Rector, qui postea Hierapolitani Antistitis titulo decoratus, & ad Abassinum Æthiopiæ Regem a Pontifice est missus: quo in Regno inter vitæ difficultates, & incommoda quotidiana, charitatis, & obedientiæ gloria clarus, divexato miris modis, & fatigato corpusculo tandem excessit.

Qui Observantium familiæ nomen dat.

Ejus tirocinium inter laicos.

Item precandi ardor, ac studiū pœnitentiæ.

Ejus necessitudo cum S. Francisco Borgia

D. Ignatio Loyola, aliisque e Societate Jesu inclytis viris.

XVIII. At Borgia ex frequenti cum Texeda colloquio certior factus, opportunum maxime sibi fore, si ille non præceptis modo, ut ante, tradendis, sed animi sui sordibus expiandis cum sacerdotis potestate præficeretur; nihil antiquius habuit, quam ut eo munere laicum hominem honestandum curaret. Ergo ad comparandam litterarum notitiam ejus hortatu Joannes, matura jam ætate vir, elementarius fieri non erubuit. Ceterum ad illa spinosa rudimenta grammaticæ capienda, ediscendasque verborum inflexiones, & nominum cum alia erant ei impedimento, tum illud præcipue, quod

Texeda sacerdotio initiandus Grammaticæ rudimentis operam dat.

quod animum ad rerum cœlestium sensa concipienda longo jam usu promtum, & agilem si amandi vocabulum, aut alia quæpiam ejusmodi vox admonuisset eorum, quæ pie, ac religiose cogitare, & commentari consueverat, subito pæne abstractus a sensibus in contemplatione Divinæ charitatis, ac sempiternæ beatitudinis tota mente raperetur. Ex quo fiebat, non solum ut nihil novi mandare memoriæ posset, sed etiam ut, si quid antea impressum esset, idipsum concursu novarum, & præstantiorum imaginum illico deleretur. Id porro cum rescivisset Carthaginensis Episcopus, cui Texedæ innocentia, & simplex animus, atque in sapientiæ Divinæ schola multo, quam ceteri, exercitatior, comperta erant; ab inani liberatum contentione discendi sacerdotem creavit. Joannes deinde eo munere sibi delato sanctissime functus est apud Borgiam; diuque tum sacramentis administrandis, tum illius pietati per exercitia, ut ajunt, spiritualia corroborandæ egregiam navavit operam. Cumque mortua Eleonora conjuge Franciscus deliberaret, cuinam familiæ piorum hominum adscribi se vellet vota sollemnia nuncupaturum, hortante demum Texeda Societatem Jesu delegit. Auctor est Daza, de quo supra commemoratum est, Joannem prænuntiato divinitus mortis tempore Vallisoleti excessisse, ibique in cœnobio divi Francisci sepultum; sed idem neque figuram tumuli, neque locum, neque diem ipsius obitus indicavit. Ceterum Texedæ nomen Hispania tota miris laudibus celebratum. Illum Philippo Regi hoc nomine secundo, ac Reginæ ejus conjugi apprime carum fuisse a multis traditum. Laurentius vero a sancto Paulo natione Svecus in vita, quam latine conscripsit, divi Petri Alcantarensis Joannem refert singulari Dei munere consecutum, ut, quando Petrum locorum distantia prohibitus corpore præsens alloqui, & intueri non posset, ejusdem spiritu repente objecto, manifesta luce perfunderetur, & in eo cœlesti prorsus intuitu non sine summa animi voluptate conquiesceret.

A quibus perdiscendis avocatur perpetua mentis alienatione, rerumque cœlestiũ contemplatione.

Ejusdem obitus.

XIX. Inter hæc Petrus Alvarus, provinciæ sancti Gabrielis in Bætica Prominister, Mantua in Hispaniam reversus Joannis Calvi litteras attulit; quibus litteris Ludovico Carvajali ejus provinciæ regimen demandatum, quoad comitia rite haberentur. Minister erat divus Petrus Alcantarensis, qui ad Mantuana comitia profecturus cum se dedisset in viam, Barcinone repentino morbo detentus ad ea, permisso jure suffragii, Alvarum miserat. Ergo cognitis provinciæ rebus placuit Ludovico, apud oppidum Villæ novæ comitia haberi. Joannes a sancto Bernardo in Petri locum suffectus, qui mores illius, & egregia studia æmulatus, rigidæ paupertatis instituta mordicus tenuit. Interim Petrus ab hominum consuetudine plane semotus domando miris artibus corpusculo, animoque cœlestium rerum contemplatione erudiendo operam dabat. Ab his profecta magistris eorum Patrum disciplina est, qui dicuntur Excalceati, ac procedente dein tempore non Hispaniam modo, verum etiam Americæ, Indiæque regna, insueta quadam victus asperitate præstantes, admiratione compleverunt.

D. Petrus Alcantarensis, ejusque alumni familiam amplificant.

XX. Dum hæc in Hispania geruntur, eorum Fratrum sodalitas, qui ab exacuto capitis tegumento Capuccini appellantur, in Italia majorem in modum radices egit. Incredibile dictu est, quam facile coaluerit; cum partim homines contemta seculi vanitate ad eam familiam confluerent, partim ex Observantium cœtu Franciscani, missione non impetrata, dilaberentur. Quocirca Pontifex Maximus coercendam ratus istorum levitatem, & inconstantiam, publico diplomate cavit, ne Capuccini ex Observantibus quempiam reciperent, præter eos, quibus commigrandi, aut Ordinis Mo-

Capuccinorum familiæ incrementa.

Pontifex Maximus Observantium ad eos fugam edicto coercet.

Wadding. Tomo XVI. an. 1514. num. 74. & anno 1535. n. 32.

derator, aut provinciales Ministri, bona venia per codicillos testata, potestatem fecissent. Veruntamen nova illa sodalitas hac tempestate viros aluit morum integritate, ac prudentiæ, doctrinæque præstantia cum primis Italiæ comparandos. Inter eos eminebant Bernardinus Astensis, Franciscus Æsinus, Eusebius Anconitanus: omnes in Observantium familia, tamquam in gremio matris educati, multis annis ad eam gloriam effloruerant. His adde Bernardinum Senensem, cognomine Ochinum, ac Thomam Tiphernatem, qui tamen, ut Boverius affirmat, sequenti an.MDXLII. inter illos adscriptus est.

Viri illustres Capuccinorum.

Bernardinus Ochinus eorū Vicarius Generalis.

XXI. Ochinus autem non familiæ Capuccinorum conditor, ut hæreticus Beza commentus est, sed Vicarius Generalis tertius, eam præfecturam eximia cum probitatis, & prudentiæ laude triennium administravit. Comitiis deinde Neapoli habitis antistiti optime merito prorogatum imperium. Ceterum egregius ille ductor novæ cohortis, quamquam religionis arctissimæ sacramento in verba Militantis Ecclesiæ, & Imperatoris Christi obligatus, brevi tamen ab ejus castris ad teterrimos hostes per summam impietatem, ac perfidiam descivit. Gliscebat eo maxime tempore apud Germanos Luteriana pestis, manabatque malum quotidie latius. Quocirca sacri quæsitores in omne ejusmodi contagionis periculum excubantes animo, Italiæ urbes, atque oppida salutaribus edictis, ac suppliciorum metu proposito, in avitæ pietatis officiis continebant. Sed ea tamen Magistratuum diligentia provideri satis non potuit, quo minus animos perditorum quorundam morbus ille pervaderet.

Desertor deinde Catholicæ religionis.

Valdensis, ac Vermilius hæretici, Ochini asseclæ.

Eorum nefarii conatus, ac studiū errotis propagandi.

XXII. Repebat enim sensim, & latenter in urbe Neapoli, virosque primarios attigerat, Joannem Valdensem Juris consultum, & Petrum Vermilium inter Canonicos Augustinianæ familiæ Theologum, prorsus indignum eo nomine, atque Ordine. Cum his Ochinus inita societate Hæreticorum libros pervolutare; perniciosa dogmata per ambages e pulpito spargere; miris artibus auditores a recta in Deum fide, atque a Romani Pontificis auctoritate sejungere. Hujus autem nefarii sceleris, ac repentinæ defectionis probati scriptores, qui ea tempestate floruerunt, causam ferunt hujusmodi. Magnum erat Ochini nomen tota Italia, magnus illi honor ab omnibus habebatur; quod nimirum & in sacris concionibus popularis cujusdam eloquentiæ laude praecelleret, & antiquæ simplicitatis hominem humanæ contemtu gloriæ repræsentaret. Pascebat scilicet, sustentabatque animum hominis mire levis, & ad omnem asperitatem perferendam firmabat gloria, ac sanctitatis opinio, quæ illum est consecuta. Ceterum ut falluntur, qui veram gloriam, quæ tantum in vera virtute firme consistit, ficta virtutis imagine se consequi posse, & diuturnam pietatis simulationem sustinere mente aliter affecti sperant; inflatus, elatusque tantis hominum in se studiis, tanta sui prædicatione animus sua sponte levis, & inconstans, adeo sibi placere, sese amare, ac tanti suam æstimare fortunam cœpit, ut spem ad immodica, vastaque homo Capuccinus adjiceret. Sed cum apud Pontificem Maximum non, quanti ipse crediderat, se suaque in rempublicam, ac religionem merita fieri, nec spei, & cupiditati suæ Pontificis judicio respondere intellexit; dolore, ac mente mala stimulante ad eos, quos dixi, socios indignabundus accessit. Inter illos ita convenit: Valdensis ac Vermilius clandestinis colloquiis, cum sacræ Scripturæ interpretandæ operam dabant, hæreticam pravitatem, quibuscunque modis possent, disseminarent; Ochinus ex ipsis concionibus quædam jaceret opportune, quibus Pontificis ipsius majestas, auctoritasque perstringi, minuique videretur.

Joannes Antonius Gratianus in vita Cardinal. Commendoni.

Ochinus captandæ gloriolæ nimis intentus.

Spe falsus honorum defectionem meditatur.

In concionibus Pontificem carpit.

Id

Id quod temerarius præco insanientis sapientiæ aliquandiu pro suo munere præstitit.

XXIII. Sed hæc ubi excipi, animadvertique sunt cœpta, & in vulgus quoque suspicio manavit, sub tanta sanctitatis ostentatione ambitiosum, & contumacem latere animum; paulatim digredi ab illo homines; in diesque senescere ejus fama; gratia quoque, qua latissime pollebat, languere; minusque, quam antea, frequentari. Postremo cum ad ipsum quoque Pontificem ea delata essent, Romam ire, & purgare sese, & coram diluere, quæ objicerentur, jubetur. Veronæ apud Joannem Matthæum Gibertum civitatis ejus Episcopum forte erat, cum Pontificis Maximi voluntas perlata ad eum est. Quem commotum, dubitantemque cum sensisset Gibertus, vir cum egregie pius, & Episcopalis officii laude excellens, tum Ochini ipsius ob innocentiæ opinionem in primis studiosus, magnopere hortatus est eum, ut porro Romam iret, & veritate fretus, animi, ac sententiæ suæ rationem apud quos Pontifex jussisset, exponeret, eaque, de quibus insimularetur, constanter refelleret. Ille, deterrente hinc metu ex pravæ mentis conscientia, inde hominum existimationem verens, si desugere judicium videretur, Verona profectus consilii, atque animi anceps, tamen Bononiam usque processit. Ibi tum erat Legatus Gaspar Contarenus Cardinalis; a quo benigne quidem pro vetere amicitia hospitio est acceptus; sed facultatem cum Legato de rebus suis colloquendi, quam cupiebat, non habuit; quod æger Contarenus tum maxime decumberet eo morbo, qui supremus illi fuit. Itaque manere, atque opperiri tantisper, dum Cardinali melius esset, jussum (ut est suspicax eorum ingenium, qui gravis alicujus delicti conscii sunt sibi) ingens hominem occupavit suspicio, ne per simulationem valetudinis ipse a Legato detineretur, quo inde apposita custodia, etiam invitus ad dicendam causam Romam perduceretur. Hoc metu percitus cum rogando instandoque introductus tandem ad Legatum esset, & cum æstuantem febri tantum salutasset; eadem nocte fugæ consilium cepit. Sumto communi sago, abjectoque cucullato indumento, Genevam trepidus contendit, oppidum Helvetios inter Allobrogesque perduellium flagitiis peropportunum. Tum male pressum ad eam diem virus opinionum suarum effudit in ea colluvie palam, Sedique Apostolicæ, & catholicæ veritati nefarium, atque impium bellum malesanus indixit. Scriptores aliqui eum ferunt a Calvino sedibus pulsum in Britanniam primum commigrasse; inde cum stipendia in Hæreticorum castris non impetrasset, in Germaniam, Sarmatiamque profectum, dum honesta conditione hospitii nusquam accipitur, egentem, ac profugum in sordida nequitie periisse. Sunt, qui Genevam reversum dicant, ibique cum viatoribus Italis collato sermone, tempestivis disputationibus, monitisque convictum resipuisse; cumque Romanam fidem constantissime profiteretur, ab indignantibus novitatem doctrinæ oppidanis confossum.

Romam arcessitur ad se purgandum.

Metu percitus Genevam contendit.

Idem Gratianus loco cit.

Menochius in Storeis.

XXIV. Ochini probrum flagitiumque ex eadem familia multi præstanti pietate, rebusque præclare gestis per ea tempora compensarunt: ut satis appareat, cum maxime furiam illam contra omnia Divina, & humana jura, legesque sacratas obarmaret satanas; tum excitatos Divinæ providentiæ nutu ejusdem manipuli milites, qui afflictis Ecclesiæ rebus levamen ferrent, seque virtutum, & Christianæ sapientiæ præsidio fretos furori, ac libidini impurissimi desertoris opponerent. Porro quid ejus causa defectionis in Cardinalium Collegio a Pontifice actum sit, quæ propterea in familiam Capuccinorum coorta tempestas, alio loco exequemur. Ad nostros jam redeamus.

Capuccini religione præstantes Ochini flagitium compensant.

XXV.

Joannes Paschalis provinciam S. Josephi in Gallęcia fundare aggreditur. Wadding. Tomo XV. anno 1502. num. 15.

XXV. Joannes Paschalis Hispanus hoc anno Excalceatorum provinciæ, quæ sancti Josephi dicitur, in Gallæcia Tarraconensis Hispaniæ regione fundamenta jecit. Cujus quidem novi moliminis causa fuit ejusmodi. Provinciam sancti Gabrielis in Bætica, ut ab Waddingo narratum est, Joannes ab Aquis Lupiis fundarat sub initium seculi sextidecimi; & in eam rem socios optimos, probatissimosque Petrum Melgarium, Angelum Pincianum, ipsumque Paschalem adsciverat. Sed ut humana omnia, vel ipso nomine novitatis, obtrectationi proposita solent esse, instituti severitas ab reliquis Franciscanis carpi cœpta. Subinde cum Leo X. Pontifex Maximus comitia totius Ordinis celeberrima indixisset; Paschalis, & Angelus procurandis ejus provinciæ rebus præfecti, ad urbem venere. In his comitiis propensus animo in Franciscanos Pontifex, cum antiqua dissidiorum semina, quæ magnos motus ad eam diem conciverant, extinguere decrevisset; in duo tandem sodalitia, velut agmina magni exercitus, universum Ordinem dispertivit. Cœtus alter Observantium est appellatus, ac Generali Ministro totius Ordinis parere jussus; alter Conventualium, qui videlicet paupertatis avitæ cultum haud ita severis legibus definirent; sed temperatos indulgentia Pontificum sanctissimi Conditoris canones profiterentur. His Generalis Magister uti præesset, attributus. Præterea singulis Franciscanis, utri mallent adhærescere, potestas facta.

Leo X. Comitia totius Ordinis indicit.

In duas familias Ordinē tribuit. Idem Wadding. Tomo XVI. anno 1517. n. 29. & seq.

XXVI. Paschalis igitur, Angelusque cum comitiis interfuissent, flagrarentque incredibili studio veteris disciplinæ, ad eam scilicet inter Hispanos amplificandam id consilium cepere: Pincianus pro data optione in Ministri Generalis verba juraret, Paschalis Conventualium sese cœtui adjungeret; quorum in his regionibus plurimos ad propositum vitæ genus posset allicere. His ita compositis, Pincianus in Hispaniam revertit, ubi magna cum sui nominis fama bene, feliciterque suscepti muneris obivit partes: quod Waddingus in postremo volumine memoriæ prodidit. Paschali difficilior aliquanto provincia fuit.

Joann. Paschalis pro data optione Conventualibus nomen dat; Angelus vero Pincianus comes Observantibus. Eorum consilia.

XXVII. Is a Magistro Conventualium potestatem impetravit, uti cœnobia arbitratu suo construeret, tirones ad institutum aggregaret, itemque ex Conventualibus, qui domandi corporis desiderio capti ab illo admitti se flagitarent; cœnobiarchas, concionatores, aliosque administros ipse crearet; ubi cœnobia decem numero extiterint, provinciam constitueret; cui si mallet, præesset; sin opportunum videretur, designari alium per suffragia curaret: omnino in his obeundis potestate summa fungeretur, cum eo tamen ut accitu Magistri, qui provinciam sancti Jacobi administrabat, rationes ad eum suas pro ipsius auctoritate cognoscendas deferret. Hæc vero omnia, quæ præfectus Conventualium Paschali mandarat, Leo Pontifex Maximus diplomate publico approbavit. Hisce fretus præsidiis Roma discessit: cumque in Callaicam Terram pervenisset, in insula Occidentalis Oceani continenti proxima cœnobium, ædiculamque construxit, ac divo Simoni, quo antea nomine insula appellabatur, dicavit. Ibi cum paucis Fratribus ejusmodi vitæ genus exorsus est: nudis pedibus ambulare; detrita tunica, brevique pallio vestiri; fere totam hebdomadam ab esculentis abstinere; in ipso cibatu simplici pane contenti, atque ubi sitis urgeret, aqua profluente; ubi corpori danda quies, parce somno indulgere, intereaque humo nuda cubare: ad hæc in orandi consuetudine dies, noctesque persistere, & confluentem ad ea loca populum publicis, privatisque institutionibus ad omnem virtutem, ac religionem informare. His ergo moribus Paschalis sociique Excalceatorum Fratrum disciplinæ rudimenta posuere.

Paschali potestas facta ædificandi cœnobia in Hispania.

Qui in insula Callaicæ terræ domicilium posuit.

Ejusdem ac sociorum vitæ genus asperrimum.

Ve-

Sed admodum pauci eidem se adjungunt. Qui Romam profectus, contendit a Pontifice potestatem aggregandi etiam Observantes.

Verumtamen per infrequentiam eorum, qui darent nomina societati, multis annis pusillus admodum grex ille fuit. Quocirca optimo seni Romam denuo proficisci placuit; ibi exorare Pontificem, uti Observantes potissimum familiæ adjungere sibi licitum esset; quando Conventuales ea deterriti asperitate, contra quam putarat, nulli propemodum accessissent. Itaque ad urbem venit anno MDXXXIV. Inter hæc Clemens VII. anno Pontificatus XI. demoritur; cui Paulus III. ingenti bonorum omnium gaudio suffectus est. Paschalis totius disciplinæ formulam in certa capita dilucide redactam, ac breviter eidem Pontifici suppliciter obtulit, obtestatusque est, ut, quando in uno cœnobio, favente Deo, populisque approbantibus, constaret egregius operæ fructus, limes ille, quem Leo X. constituerat, omnino tolleretur; liberumque sibi, & successoribus esset, cuilibet petenti sodalitium dare. Paulus, ut in tanta re, ne minus consulte quidpiam statuere videretur, totum negotium demandavit uni viro e sacro Collegio Cardinalium, quem sibi Ordo patronum, ac protectorem, ut appellant, ex Apostolicæ Sedis auctoritate delegerat. Is animadvertens, quanta in turba, quantaque in confusione rerum Observantium familia viveret, propter multorum levitatem, qui ad Capuccinos migrabant; enimvero difficilem se Paschali initio præbuit. Siquidem verebatur, ne quibus in Italia dissidiis Ordo conflictari erat cœptus, iisdem in Hispania recenti institutione sodalitatis aditus patefieret. Paschalis accepta repulsa nihil territus, cum orando, instandoque sexennium perseverasset, tandem aliquando consecutus est, ut ex animi sententia rem totam conficeret. Primum enim Pontifex Maximus diploma Tusculi dedit, quo per autumni ferias e turba, negotiisque sese receperat: eo diplomate Conventualium præfectorum de Paschali judicia, potestatemque ipsi attributam confirmavit verbis amplissimis.

Paulus III. potestatem Paschali attributam a Præfectis familiæ diplomate confirmat.

PAULUS PAPA III.

Dilecto filio Joanni Paschali Ordinis Fratrum Minorum Conventualium Reformatorum nuncupatorum professori salutem

Singularis devotionis affectus, quem ad nos, & Romanam geris Ecclesiam nec non religionis zelus, vitæ, ac morum honestas, aliaque laudabilia probitatis, & virtutum merita, quibus apud nos famæ laudabilis testimonio commendatus existis, promerentur, ut his, quæ tuæ curæ, & administrationi commissa, tibique concessa dicuntur, at illibata persistant, Apostolici muniminis præsidium propensius impertiamur. Sane pro parte tua nobis nuper exhibita petitio continebat, quod alias quondam Joannes Vigerius tunc in humanis agens Magister Generalis Ordinis Fratrum Minorum Conventualium nuncupatorum, tibi, ut in Hispaniarum partibus quæcunque loca eidem Ordini Reformatorum pro illius domorum constructione concedenda pro te, & ipsius Ordinis Fratribus Reformatis nuncupatis recipere, inibique conventum instituere, ac habitum per Fratres dicti Ordinis Reformatorum gestari solitum suscipere, cupientibus tradere, illosque ad professionem per eosdem Fratres emitti solitam admittere, ac interim cum uno, vel duobus sociis tuis sub obedientia Magistri provincialis provinciæ, in qua fores, esse valeres, licentiam, & facultatem concessit, teque dictarum domorum suum Commissarium constituit: & deinde dilectus filius Jacobus de Ancona tunc Magistri Generalis ejusdem Ordinis Vicarius a Sede Apostolica deputatus, te similiter Commissarium cum plena, & libera potestate officium Commissarii hujusmodi

modi exercendi constituit, & postmodum in Magistrum Generalem ejusdem Ordinis electus, præmissa omnia, & singula, ac illorum vigore secuta quæcunque approbavit, & confirmavit, omnesque, & singulos tam juris, quam facti defectus, si qui forsan intervenissent, in iisdem supplevit, teque, quoad vixeris, locorum, & domorum, ac Fratrum hujusmodi Commissarium etiam constituit, & deputavit, tibique, quod capitulum ex Fratribus domorum hujusmodi convocare, & congregare, ac eidem capitulo præesse, &, si tibi expediens videretur, officium Commissariatus hujusmodi deponere, ipsumque capitulum pro electione alterius Commissarii locorum, & domorum, ac Fratrum hujusmodi in tui locum etiam congregare, & celebrare, ac omnia, & singula, quæ ipse Jacobus Magister Generalis super domibus, locis, Fratribus, capitulis, & aliis præmissis, & illa quomodolibet concernentibus facere quomodolibet poterat, pariformiter, & absque ulla penitus differentia facere, & exequi libere, & licite valeres, etiam concesserat: ac, quod Magister provincialis provinciæ, in qua domus, & loca hujusmodi consistebant, vel in futurum consisterent, de illis, vel illorum Fratribus, te vivente, se intromittere non posset, ac officium Commissariatus hujusmodi tuorum in illo successorum per unum annum cum dimidio, & non ultra duraret, electioneque Commissariorum hujusmodi, per Magistrum provincialem provinciæ, & Ordinis prædictorum per decem horas a momento petitionis confirmationis computandas confirmari deberent, & si Magister provincialis confirmationes hujusmodi facere recusaret, aut ultra dictas horas differret, tunc electus in Commissarium eo ipso confirmatus esset, & esse censeretur, ac officium Commissariatus hujusmodi per dictum annum cum dimidio absque alia confirmatione exercere posset, decrevit, & declaravit, ac quoscunque alios Commissarios, & Vicarios per eum super domibus, & locis, ac Fratribus hujusmodi deputatos, ac deputandos, ac quascunque facultes per eum eis desuper quomodolibet concessas revocavit, cassavit, & annullavit: ac successive dilectus filius Laurentius Spada Bononiensis modernus etiam Magister Generalis ejusdem Ordinis præmissa etiam confirmovit, prout in patentibus litteris Joannis, & Jacobi, ac Laurentii prædictorum desuper confectis plenius contineri dicitur.

Quare pro parte tua, ac dilecti filii moderni Provincialis ejusdem Ordinis nobis fuit humiliter supplicatum, ut concessioni, constitutioni, & deputationi, approbationi, confirmationi, decreto, declarationi, revocationi, cassationi, & annullationi prædictis pro illorum subsistentia firmiori robur Apostolicæ confirmationis adjicere, ac alias in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur te a quibusvis excommunicationis &c. censentes, ipsarumque litterarum veriores tenores præsentibus pro expressis habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, concessionem, constitutionem, deputationem, approbationem, confirmationem, decretum, declarationem, revocationem, cassationem, & annullationem, ac alia præmissa, & prout illa concernunt, omnia, & singula in dictis litteris contenta, licita tamen & honesta, ac inde secuta quæcunque auctoritate Apostolica tenore præsentium ex certa scientia confirmamus, & approbamus, ac illis firmitatis robur adjicimus, illaque valida, & efficacia existere, suosque plenarios effectus sortiri, necnon per quoscunque observari debere, & ad id compelli, & cogi posse, sicque per quoscunque, quavis auctoritate fungentes, judices, & personas, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere: decernentes irritum, & inane &c. supplentes omnes, & sin-

gu-

gulos juris, & facti defectus, si qui forsan intervenerint in eisdem; non obstantibus Apostolicis, ac in provincialibus, & synodalibus conciliis edictis generalibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus; ac juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis dicti Ordinis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, & indultis, & litteris Apostolicis eidem Ordini, illiusque superioribus, & personis, per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores, ac nos, & Sedem prædictam, etiam cum quibusvis derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis quomodolibet, etiam pluries concessis, confirmatis, & innovatis; quibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut exquisita forma servanda foret, & in eis caveatur expresse, quod illis nullatenus derogari possit, illorum omnium tenores præsentibus pro expressis habentes, hac vice dumtaxat, illis alias in suo robore permansuris, harum serie specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo &c. Si quis &c. Datum Tusculi anno MDXL. *pridie nonas Octobris anno* VI.

XXVIII. Postero dehinc anno, datis ad eum litteris, non modo, ut Observantes reciperet, idem Paulus permisit, verumetiam ceterorum Ordinum alumnos, quoscunque ardor pœnitentiæ, studiumque pietatis exquisitæ in ejus tecta compulisset. Alteras demum litteras ad eundem perscripsit anno MDXLVIII. quas, quod priorum continent argumentum, suo loco proferemus. *Pontifex potestatem facit Paschali, ut Observantes, & aliorum Ordinum alumnos in familiam asciscat.*

XXIX. Paschalis hisce difficultatibus Dei beneficio perfunctus ad Aquas Augustas, quam hodie Bajonam appellant, proficiscitur, oppidum a sancti Simeonis insula passuum millibus quindecim. Ibi cum oppidanis inita ratione ædificandi cœnobii, in provinciam sancti Gabrielis contendit; sociisque septemdecim inde assumtis, Bajonam revertit, cœnobiumque in maris littore extruxit, quod & Patriarchæ Francisco solemni ritu dedicavit. Ceterum initio res haud ita prospero cursu visa procedere: quippe socii iniquitate cœli, solique paulatim fracti, invaletudinis obtenta causa, Paschalem cum junioribus paucis deseruere. Ea Fratrum penuria decennium tenuit; nec domus aliæ præter illas, quas dixi, duas eo tempore inhabitatæ. Ab his parvis initiis divi Josephi provincia ad eam excrevit amplitudinem, quam Christianus deinde orbis miratus est, enitente potissimum divo Petro Alcantarensi: quod a nobis pro ratione temporum commemorabitur. *Qui cœnobium ædificat apud Aquas Augustas.* *Sed parum promovet in ipsis initiis.*

XXX. Plures quoque in Italia per id tempus fuere, qui Hispanorum exemplis incitati, & antiquæ severitatis restituendæ percupidi, in ipsa Observantium familia novas turbas ciebant. Ea res Francisco Quinonio totius Ordinis Generali Ministro negotium exhibuit: qui proinde superioribus annis, ut familiæ concordiam Leonis X. auctoritate restitutam pro virili parte tueretur, homines porro in officio continere, nec ab reliquis Observantibus ullo pacto divelli finere instituit. Quocirca illis in unaquaque provincia domos aliquot attribui jussit. In his domarent quidem corpora, uti libitum esset, omni genere asperitatis; sed tamen animum studere pacis, & obedientiæ legibus assuefacerent. Hi conveniente eorum studiis moribusque cognomine dicti sunt Reformati; non quod vitæ instituta a majoribus nostris per manus tradita, dein longa ætate, ac desuetudine obliterata, suis legibus instaurarint: viguit enim semper, hodieque viget in Ob- *Franciscus Quinonius Italos Observantes in officio continet.* *Wadding. Tomo XVI. anno 1525. num. 14.*

Observantium sodalitate pristinum decus disciplinæ: sed quod eam novis decretis corroborare usque adeo conati sint, ut novas veluti species, nativæque ornamenta dignitatis honesto corpori affingerent. Eo videlicet Reformatorum consilia spectasse videntur, ut non modo graviora præcepta, quæ, si forte neglecta fuerint, noxam culpæ lethalis Franciscanis inurunt, servanda sibi proponerent: id enim semper ab Observantibus etiam factum, qui jam inde ab Ordine condito ad eam normam se componentes, disciplinæ perpetuo cultu excelluerunt: sed veteribus institutis multa ipsi decreta, canonesque subjicerent, quibus asperum quoddam, priscoque illo severius vivendi genus induceretur. Quinonio deinde Romanæ purpuræ delatus est honor, eique Paulus Pisottus suffectus, vir severo admodum ingenio, qui cum novellam Reformatorum propaginem multis modis exagitaret, Capuccinorum familiam, quotidianis eorum concursibus augescentem amplificavit. Isti enim, ut commigrarent, interposita Ecclesiæ Principum auctoritate, veniam vel ab invito extorquebant. Multis etiam, uti animo soluto, ac libero pietati indulgerent, atque ad impertiendum ethnicis Evangelium ex Italia discederent, aut a Pontifice Maximo, aut a Quinonio Cardinali, qui tum Ordinem patroni munere tuebatur, potestas data. In his Jacobus Eugubinus posterorum memoria dignus maxime fuit; quem Boverius ad Capuccinos concessisse, nulla sane probabili conjectura fretus, affirmat. Rochus enim Pyrrhus inter Observantes Umbros educatum, sacrisque litteris eruditum conciones in Sicilia habuisse diserte scribit; nec mutatum ab eo pallium fuisse memoriæ prodit. Quin etiam publicæ ad eum litteræ Cardinalis illius, qui Ecclesiæ Romanæ Pœnitentiarius nuncupatur, Jacobum Reformatorum Presbyterum, explorata iis temporibus notione vocabuli, appellant. Michael Burgius Drepanensis in provincia Siciliæ Tertii Ordinis Franciscani professor, idemque Jacobi discipulus, eum refert a Quinonio impetrasse, ut in Orientem amplificandæ Religionis causa contenderet; cumque Epidaurum pervenisset urbem maris Illyrici, perpetuis tempestatibus ab itinere conficiendo prohibitum, retro, unde venerat, in Italiam revertisse: inde in Siciliam delatum Drepani consedisse anno Christi MDXXXV. ætatis suæ XXVIII. quo tempore Carolus Imperator in Africam classe trajecta, pulso Barbarossa insigni prædone, qui Algerum nuper occuparat, & Goleto arce validissima haud procul eo loco, ubi Carthago sita fuit, subacta, Muleassum in Regnum restituit.

Capuccinorum sodalitatem Paulus Pisottus Generalis Minister per imprudentiã amplificat.

Jacobus Eugubinus, non inter Capuccinos, sed Reformatos numerandus. Rochus Pyrrhus. in Hist. Mazarien. Ecclesiæ.

XXXI. Jacobus ergo plenus spei bonæ, atque animi, quod cum Cæsaris milite ad Africanum se littus devehendum putaret, in ea loca divertit. Sed cum reducem a victoria offendisset, ea spe dejectus in Sicilia consistere, & inquilinos pro viribus adjuvare Drepanensium precibus delinitus constituit. Subinde illum magna populorum frequentia, & animorum præterea fructu concionantem nobiles viri, ac Magistratus miris laudibus exceperunt, atque ab eo, quem diximus, Cardinali publicas ad ipsum litteras perscribendas curarunt; per quas Jacobo Drepani tuto esse, civesque universos virtutis, ac religionis imbuere disciplinis liceret.

Jacobus Eugubinus apud Drepanum in Sicilia domicilium posuit.

Cardinalis Pœnitentiarii ad eũ littera.

ANTONIUS miseratione Divina tituli Sanctorum quatuor coronatorum Presbyter Cardinalis dilecto in Christo Jacobo de Gubio Presbytero Ordinis Minorum Reformatorum professori ad præsens in civitate Drepani Mazar. diœcesis residenti salutem in Domino.

EXhibita nobis nuper pro parte tua petitio continebat, quod nuper Generalis Minister tui Ordinis de tua probitate, & bonitate confisus, volens

lens te spiritualibus gratiis prosequi, Civitatem prædictam per suas patentes litteras tibi assignavit, & concessit, prout in dictis litteris dicitur plenius contineri cum auctoritate, sicut eadem subjungebat petitio, quod tu cupias vigore dictæ licentiæ, & ea durante, in dicto loco, tam pro tua, quam totius Civitatis commoditate, & consolatione spirituali, stare, & permanere; desiderans licentiam, seu litteras præfatas, quo majoris roboris obtineant firmitatem, Apostolicæ confirmationis munimine roborari. Quare supplicari fecisti humiliter, tibi super his per Sedem Apostolicam de opportuno remedio misericorditer provideri. Nos igitur tuis in hac parte supplicationibus inclinati, ac dictæ licentiæ, sive litterarum tenores præsentibus pro expressis habentes, auctoritate Domini Papæ, cujus Curiæ Pœnitentiariæ curam gerimus, & de ejus speciali mandato super hoc vivæ vocis oraculo nobis facto, tibi, ut vigore dictæ licentiæ, sive litterarum, ea, sive eis durantibus, in loco prædicto, sub obedientia tamen, & correptione Superioris tui Ordinis, stare, & permanere, juxta tenorem, & continentiam earundem litterarum, libere, & licite possis, & valeas; nec ab eo ultra tenorem licentiæ, vel litterarum prædictarum amoveri, nisi id tuis exigentibus demeritis, veris existentibus præmissis, tenore præsentium indulgemus, ac licentiam, & liberam facultatem concedimus: jubentes in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis sententiæ pœna, quam contra facientes incurrere volumus ipso facto, & a qua nisi per nos, & Sedem Apostolicam, præterquam in mortis articulo constituti, absolvi non possint, tam loci Ordinario, quam dicti Ordinis Minorum Fratribus Superioribus Generalibus reformatoribus, & aliis quibuscunque personis, tam Ecclesiasticis, quam secularibus, ne te super præmissis, vel eorum executione, prædictæ licentiæ tenore, verbo, & opere, directe, vel indirecte, quovis quæsito colore, vel prætextu molestare, perturbare, aut alias quomodolibet inquietare, vel impedire præsumant quoquo modo; decernentes ex nunc irritum, & inane, si secus a quoquam quavis auctoritate contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub sigillo officii Pœnitentiariæ VI. Idus Maii Pontificatus Domini Pauli Papæ III. anno VII.

XXXII. Cum se porro ad munus illud obeundum diuturno potius orandi usu, quam legendi, scribendive consuetudine comparasset; haustam videlicet e vulneribus Christi sapientiam, vivendique præcepta in vulgus disseminabat. Eidem semel inter concionandum memoratu digna res contigit. Cum enim feria quinta majoris hebdomadæ sermonem exorsus esset, quo Dei filium pro mortalium salute diros cruciatus perferentem, & Judæorum nefario scelere in crucem actum exponeret, plorans, gemensque ab ejus diei vespere ad multam noctem peroravit. Cum diluculum pæne esset, cuidam primario viro ad suggestum accedenti, hortantique, ut valetudini parceret, atque adeo a nimio fletu temperaret, respondisse fertur, nihil sibi jucundius posse contingere, quam, ut vitam cum lacrymis illo die profunderet, quo die rerum procreator, ac parens mortem obierit, ut universum genus humanum a servitute dæmonis in pristinum decus, ac libertatem vindicaret. Cum ad Christianam facundiam asperrimum vitæ genus adjungeret, gentes nimirum admiratione defixas nullo negotio ad pietatis officia traduxit. Anno MDXXXIV. sodalitatem piorum instituit, eique Tertii Ordinis canones, ac præcepta, uti mores vitamque componeret, ipse proposuit. Prima eorum domus in agro Drepanensi ædificata: exinde socii propter angustiam loci alio commigrare compulsi ad radices Erycini montis cœnobium construunt. Locus ille Mortonia

Precandi assiduitate, & concionandi facultate excellit.

Dictum ejus egregium.

Sodalicium tertii Ordinis condit.

nia dicebatur tribus a Civitate passuum millibus. Ibi tandem a Fratribus ex Apostolicæ Sedis auctoritate anno MDXLVI. Divina Mysteria celebrari cœpta. Extat hujus rei monumentum iis in litteris, quas Cardinalis alter Pœnitentiarius, ut Dei cultum amplificaret, petentibus solitariis libentissime dedit.

ROBERTUS miseratione Divina Sanctorum quatuor coronatorum Presbyter Cardinalis dilectis in Christo Fratribus, & Eremitis domus, seu Eremitorii loci de Mortonia extra muros terræ Drepani civitatis nuncupatæ Mazariensis diœcesis, Tertii Ordinis sancti Francisci salutem in Domino.

Litteræ Cardinalis Pœnitentiarii ad solitarios Tertii Ordinis Drepanenses.

INjunctum nobis Apostolicæ Sedis servitutis officium admonet, & inducit, ut Christifidelium votis, illis præsertim, quibus animarum suarum saluti, & divini cultus augmenta consulitur, quantum cum Domino possumus, favorabiliter annuamus. Sane ex parte vestra fuit propositum coram nobis, quod, cum vos in domo, seu eremitorio prædicto permanentes Missas, & alia Divina Officia intus Terram prædictam, vel saltem alium locum distantem, & vobis incommodum adire cogamini, cuperetis propterea vos zelo devotionis accensi, ne tam sæpe inter laicos, & sæculares conversari contingat, Missas, & alia Divina Officia in quodam oratorio per vos prope dictum vestrum eremitorium constructo, seu construendo per aliquem vestrum in Presbyteratus ordine constitutum celebrari facere, & in eodem oratorio per ejusdem Sacerdotis manus Eucharistiæ sacramentum recipere, ex quo profecto animarum vestrarum quieti, & saluti non modicum consuleretur. Quare supplicari fecisti humiliter nobis, super iis per Sedem eandem de opportuno remedio misericorditer provideri.

Nos igitur vestris in hac parte supplicationibus inclinati, auctoritate Domini Papæ, cujus Pœnitentiariæ curam gerimus, & de ejus speciali mandato super hoc vivæ vocis oraculo nobis facto, vobis, ut de Superioris vestri licentia, Ordinarii loci, vel cujusvis alterius licentia super hoc minime requisita, oratorium hujusmodi prope eremitorium prædictum, si nondum constructum est, construi, & de cetero in eo Missas, & alia Divina Officia per aliquem vestrum in Presbyteratus ordine constitutum celebrari facere, ac ab illius manibus Eucharistiæ sacramentum, quoties opportunum fuerit, recipere libere, & licite possitis, & valeatis, vestrumque in dicto eremitorio successores possint, & valeant, veris existentibus præmissis, tenore præsentium indulgemus, ac licentiam, & liberam concedimus facultatem. Mandantes, & districtius inhibentes in virtute sanctæ obedientiæ, quo ad ipsos, & alios majores Prælatos sub suspensionis a Divinis, quo ad alios vero sub excommunicationis latæ sententiæ pœna, quam contra facientes incurrere volumus ipso facto, & a qua nonnisi per nos, aut Sedem Apostolicam, præterquam in mortis articulo constituti absolvi possint, tam loci Ordinario, quam dicti Ordinis Superioribus Generalibus reformatoribus, ac aliis quibuscunque tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus judicibus, & personis cujuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis fuerint, & quacunque etiam Pontificali præfulgeant dignitate, vel auctoritate, etiam Apostolica fungantur, ne vos super præmissis, vel illorum aliquo, verbo, vel facto, directe, vel indirecte, publice, vel occulte, tacite, vel expresse, quovis quæsito colore, vel prætextu molestare, vel turbare, aut alias quomodolibet inquietare audeant, aut præsumant: decernentes irritum, & inane quicquid super his a quoquam qua-

quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac tam provincialibus, quam synodalibus, dictique Ordinis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis, locorum Ordinariis, & aliis quibuscunque personis pro tempore concessis, confirmatis, & innovatis, ceterisque contrariis quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub sigillo officii Pœnitentiarii pridie nonas Julii Pontificatus Domini Pauli Papæ III. anno XII.

Julius Cardellus.

XXXIII. Cumque viri complures Jacobi monitis, exemplisque incitati in sodalitium nomina darent, aliæ subinde domus constructæ sunt, quæ, tribus antiquis in communionem disciplinæ vocatis, provinciam Ordinis Tertii Sicilia tota percelebrem constituere. Per idem tempus aliquot feminæ, cum in suis quæque domiciliis instituerentur, permissu Cardinalis Pœnitentiarii inita societate, Drepani sub idem tectum conveniunt. Rochus Pyrrhus in historia Mazariensis Ecclesiæ Jacobum Eugubinum hujus familiæ primum, aliarumque deinde in ea regione auctorem fuisse testatur. De illo etiam Ludovicus Jacobillus in vitis Sanctorum Umbriæ, & Franciscus Bordonus in Chronologio Tertii Ordinis luculenter scripserunt: sed multa sane haud certa satis, & explorata videntur esse. Nobis ea tantummodo dixisse sufficiat, de quibus nemo possit ambigere, quod litterarum publicarum testimonio, & auctoritate comprobentur.

Initia Tertii Ordinis in Sicilia.

Feminarum Tertii Ordinis collegium Drepani institutum.

XXXIV Per idem tempus in agro Mediolanensi Templum, cœnobiumque ab Observantibus excitatum in loco, ubi ædiculam Claudius quidam solitarius egregia sanctimoniæ laude celebratus nuper incoluit. Loco nomen erat Sabioncello. Templum Deiparæ Virgini dicatum, & superiore anno ab Ecclesia sancti Georgii, cujus adhuc in ædes circumjectas vetustum jus pertinebat, Pauli III. diplomate sejunctum est; cum eo tamen, ut ejus Ecclesiæ Rectori tributum ferret cœnobiarcha, libramque thuris, & albæ ceræ quotannis penderet.

Observantes cœnobium condunt apud Sabioncellum in agro Mediolanensi.

Conditiones iisdem propositæ Pauli III. diplomate.

Monendus est Lector, ubicumque in hoc volumine sermo erit de venditione, emptione, pactione, id intelligi factum per Syndicos Apostolicos, non ab ipsis Observantibus, Capuccinis, Reformatis &c.

PAULUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

Piis fidelium votis, ex quibus Divini cultus incrementum, & Religionis propagatio provenire sperantur, libenter annuimus, ac ea, prout in Domino possumus, & salubriter expedire conspicimus, favoribus prosequimur opportunis. Dudum siquidem omnia beneficia Ecclesiastica apud Sedem Apostolicam tunc vacantia, & in antea vacatura collationi, & dispositioni nostræ reservavimus, decernentes ex tunc irritum & inane, si secus super his a quocumque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contingeret attentari. Cum itaque Ecclesia ruralis nuncupata sanctæ Mariæ Sabioncelli infra limites Parochiæ Parochialis Ecclesiæ sancti Georgii de Visago ei perpetuo unita; ex eo, quod nos unionem hujusmodi dilecti filii Baptistæ Aroldi ipsius Ecclesiæ sancti Georgii Rectoris ad hoc per dilectum filium Bernardinum Casinum Ordinis Fratrum Minorum professorem, procuratorem suum ad hæc ab eo specialiter constitutum, expresso accedente consensu, harum serie perpetuo dissol-

solvimus, ipsamque Ecclesiam sanctæ Mariæ ab eadem Ecclesia sancti Georgii dismembramus, & separamus; per dissolutionem, dismembrationem, & separationem hujusmodi per Sedem prædictam vacet ad præsens, nullusque de illa præter nos hac vice disponere potuerit, sive possit, reservatione, & decreto obsistentibus supradictis: Et sicut exhibita nobis nuper pro parte dilectorum filiorum Guardiani, & Fratrum domus ejusdem sanctæ Mariæ Pacis Mediolanensis dicti Ordinis regularis Observantiæ Congregationis S. Petri in Monte Aureo de Urbe nuncupatæ petitio continebat, quod, si dicta Ecclesia sanctæ Mariæ cum ædificiis, casalibus, bonis, juribus, & pertinentiis suis universis eisdem Guardiano, & Fratribus, ut inibi unam domum pro usu, & habitatione Fratrum Ordinis, & Observantiæ prædictorum construi, & ædificari facere possent, concederetur, & assignaretur, ex hoc profecto Divinus cultus inibi non modicum susciperet incrementum; pro parte ipsorum Guardiani, & Fratrum nobis fuit humiliter supplicatum, ut eis dictam Ecclesiam sanctæ Mariæ, ut præfertur, concedere, & assignare, ac alias in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos igitur, qui Divini cultus augmentum, & fidei propagationem nostris potissime temporibus sinceris exoptamus affectibus, Guardianum, & Fratres præfatos, ac eorum singulos a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutos fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati Ecclesiam sanctæ Mariæ prædictam, quæ sine cura est, & cujus fructus, reditus, & proventus viginti quatuor ducatorum auri de Camera, secundum communem existimationem, valorem annuum, ut dicti Guardianus, & fratres asserunt, non excedunt, sive præmisso, sive alio quovis modo, & ex cujuscumque persona, seu per liberam resignationem cujusvis de illa, in Romana Curia, vel extra eam, etiam coram Notario publico, & testibus sponte factam, vacet, etiam si tanto tempore vacaverit, quod ejus collatio juxta Lateranensis statuta Concilii ad Sedem præfatam legitime devoluta, ipsaque Ecclesia sanctæ Mariæ dispositioni Apostolicæ specialiter, vel generaliter reservata existat, & super ea inter aliquos lis, cujus statum præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa, dummodo ejus dispositio ad nos hac vice pertineat, cum omnibus ædificiis, casalibus, bonis, juribus, & pertinentiis supradictis eisdem Guardiano, & Fratribus per eos juxta mores, & consuetudines Ordinis, & Observantiæ tenendam, regendam, & gubernandam, ita ut inibi unam domum cum claustro, cœmeterio, refectorio, dormitorio, hortis, hortalitiis, & aliis officinis necessariis pro usu, & habitatione perpetua Fratrum eorumdem Ordinis, & Observantiæ, Ordinarii loci, aut cujusvis alterius licentia super hoc minime requisita, construi, & ædificari facere possint; sic tamen, quod ipsius componendæ domus Guardianus, & Fratres pro tempore existentes præfato Baptistæ, & pro tempore existenti dictæ Ecclesiæ sancti Georgii Rectori in recognitionem dominii, & subjectionis censum unius ceræ laboratæ, & alterius librarum thuris in festo ejusdem sancti Georgii annis singulis perpetuo solvere teneantur; auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & assignamus, decernentes irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, vel in posterum contigerit attentari. Et nihilominus eidem construendæ domui a Guardiano, & Fratribus illam pro tempore inhabitantibus, ut omnibus & sin-

singulis privilegiis, concessionibus, gratiis, & indultis aliis domibus Ordinis, & Observantiæ prædictorum in genere concessis, ac quibus illæ, & eorum Guardiani, ac Fratres de jure, & consuetudine utuntur, potiuntur, & gaudent, ac uti, potiri, & gaudere possunt, ac quomodolibet poterunt in futurum, uti, potiri, & gaudere possint, & debeant; jure tamen Parochialis Ecclesiæ, & cujuslibet alterius semper salvo; auctoritate, & tenore prædictis de speciali gratia indulgemus; non obstantibus fel. record. Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, etiam illa, qua prohibetur, ne Ordinum Mendicantium Fratres loca ad habitandum de novo recipere præsumant absque Sedis Apostolicæ licentia speciali faciente plenam, ac expressam, & de verbo ad verbum de prohibitione hujusmodi mentionem, ac quibusvis aliis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, necnon dicti Ordinis, juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus contrariis quibuscumque; etsi aliqui super provisionibus sibi faciendis de hujusmodi, vel aliis beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus speciales, vel generales dictæ Sedis, vel Legatorum ejus litteras impetrarint, etiam si secus ad inhibitionem, reservationem, & decretum, vel alias quomodolibet sit processum, quas quidem litteras, & processus habitos per easdem, & inde secuta quæcumque ad dictam Ecclesiam sanctæ Mariæ volumus non extendi, sed nullum per hoc eis quoad executionem beneficiorum aliorum præjudicium generari; & quibuslibet aliis privilegiis, indulgentiis, ac litteris Apostolicis, generalibus, vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus, quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, concessionis, assignationis, decreti, indulti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ MDXL. XII. *Kalend. Junii, Pontificatus nostri anno* VI.

B. Motta. *G. Rothula.*

XXXV. Cœnobium illud, cum Romano sodalitio sancti Petri in Janiculo, ut ex litteris Pauli constat, aliquandiu adhæsisset, anno demum sesquimillesimo sexagesimo quarto in provinciam Mediolanensem adscitum est, ac vicesimo post anno Reformatis attributum; qui deinde a Cardinali Salviato, qui tum eam Ecclesiam cum summo jure administrabat, ut ea pensionis lege solverentur, impetrarunt.

XXXVI. In Americæ septentrionalis provincia, quam nostri novam Gallæciam, populares Xalifcum appellant, Catholicæ religioni fuso ab Observantibus sanguine litatum est. Antonius Collaris Hispanus, cum Xaliscanos, hisque finitimos Chichimecas, qui Christiana sacra susceperant, virtutis, ac pietatis legibus imbuisset; palantes antea ferarum more per saltus, & avia ad civilem convictum, & honesta pacis officia, cultumque traduxit. Is cœnobium in Ezetlano oppido biennio ante excitatum administrabat. Hoc vero anno ad Mexicana comitia, de quibus supra memoratum est, profecturus, Joanni Calero laico, qui gentis linguam tenebat, rem Christianam, ipsumque adeo neophytorum gregem commendavit. Vix dum Collaris abierat, cum repente barbari, in Hispanos impetu facto, cæsisque

Antonius Collaris ex Observantium familia in America clarus.

Tum ejus comes Joannes Calerus.

ſiſque quamplurimis, ad ingenium rediere. Eos ad montium juga dilapſos porro Calerus inſequi, &, quod multorum gratia polleret, ab deteſtanda ſuperſtitione rurſus abducere inſtituit. Ergo precatus immortalem Deum, uti cœptis faveret, eoque per longa jejunia, ſacramque confeſſionem propitiato, ipſo die Pentecoſtes cœleſti veſcitur pane, atque e veſtigio difficile opus, aleæque plenum aggreditur. Ubi errantes per opaca nemorum barbaros ad concionem vocavit, primum gravi oratione impietatem, perfidiamque coarguere: dein hortari, ut perpetratum ſcelus execrantes, ab infelicibus vepretis, ac ſaltibus ad læta Domini paſcua, caulaſque revertantur: ſi reſipiſcant, polliceri ſe, tum ab Hiſpano Rege, tum, quod magis optandum, ab æterno Numine, cujus iracundiam in ſua ipſorum capita concitaſſent, ejus flagitii veniam facile impetraturos: ſin contumaces eſſe pergant, brevi ab Hiſpano milite internecione delendos, ac ſempiterna inſuper apud inferos ſupplicia perpeſſuros. Ea obnuntiatione Caleri Chichimecæ nihil territi, abſtinent tamen manus, animoſque ab injuria viri; cujus videlicet plurima, & maxima in eorum ſingulos egregiæ cujuſdam benevolentiæ documenta conſtiterant. Ergo domum reverti monent, jubentque; interim ſeſe, quid facto opus eſſet, cogitaturos. Illum re infecta digreſſum quidam ferociores, qui colloquio non interfuerant, ex inſidiis adoriri conſtituunt. Eos femina nequam incitarat, ignominiam gentis objiciens, quæ a patriis moribus, & inſtitutis avelli ſe pateretur, fideique, ac poteſtati Hiſpanorum ad certam necem, ludibriumque ſtulte permitteret. His acti furiis barbari Calerum ſudibus, ac ſagittis aggrediuntur, fruſtraque eos paterna voce compellantem, obteſtantemque ne ſceleri ſcelus addant, genibus tandem nixum confodiunt; inde procumbentis os, denteſque contundunt fuſtibus, cavillantes inſuper, numquam eum deinceps, vel cœleſtem felicitatem, vel, ut antea conſueviſſet, inferorum cruciatus ipſis denuntiaturum. Cumque ad faſtidium debacchati fuiſſent, & corpuſculum viri miſerandum in modum divexaſſent, poſtremo nudatum veſte deſtituere. Eam velut exuvias ab hoſte proſtrato ſecum aſportant. Calero comites erant in via pueri duo, totidemque adoleſcentes, quos Tertii Ordinis profeſſores quidam fuiſſe tradunt. Ex his grandior natu ſeſe fuga proripuit, & ad incolas Ezetlani oppidi Chriſtianos nefariæ cædis nuntius idem, ac teſtis revertit. Reliquos inſanum vulgus contrucidavit. Oppidani quamquam facinoris indignitate perculſi, frementeſque dolore, ac deſiderio viri, vix tamen auſi ſunt ad curanda Martyrum corpora domo pedem efferre: quod furentium barbarorum ſuſtinere ſe impetum poſſe deſperarent. Quinto tandem die Didacus Lopes Hiſpanus cum delecta militum manu in ea loca profectus, Caleri corpus, non, ut putarat, aut ſanie diffluens, aut præfervido ambuſtum ſole, ſed velut a morte recens, & incorruptum invenit. Sociorum cadavera, ſive ab animantibus feris, ſive uſitato gentis more ab ipſis barbaris depaſta, nuſquam apparuere. Caleri funus ingenti populorum frequentia, ac pietate celebratum, ejuſque corpus in Templo Franciſcanorum ſolemni ritu conditum eſt.

Qui neophytos perduelles ad officium revocare aggreditur.

Ab iis interficitur.

Ejuſdem ſocii tres pariter necati.

Caleri corpus in Templo Franciſcanorum conditur.

XXXVII. Collaris interea Mexico reverſus, turbatam indignis modis rempublicam, elatos inſolentia barbaros, Hiſpanos metu pæne dejectos offendit. Ergo rebelles ad ſanitatem, officiumque revocare, quibuſcumque modis poſſit, inſtituit. Primum eorum colonias aliquot Hiſpanis reconciliat, & in ordinem cogit. Dein Amecam decem ab Ezetlano paſſuum millibus proficiſcitur, perficitque, ut incolarum complures ejurata perfidia ſceleris veniam ab læſo numine deprecentur; quibus poſt ſacrificium

Antonius Collaris perduellium Colonias aliquot Hiſpanis reconciliat.

cium Christiano ritu expiatis, infantes eorum lavacro mystico regeneravit pridie Idus Augusti. Atque hoc successu Collaris exultans in viam se dederat, cum in eum nova tempestas repente coorta quorumdam scelere perduellium, quos avocare a contumacia ad bonam frugem orando non potuit. Eum igitur ex insidiis adorti, sagittarum procellam intorquent cominus, tribusque in caput adactis, humi prostratum, semivivum relinquunt. Amecani, qui eum honoris causa comitabantur, repentino metu exanimati, partim retro domum, partim Ezetlanum dilabuntur. Cum Antonius hærente faucibus telo spiritum ægre duceret, inter eorum manus, qui e pago convenerant, ac fugientis animæ reliquias medicamine colligebant, Dei laudes moribundus exequitur. Ubi post horas triginta decessit, luctus ingens, & squalor utrumque oppidum occupavit. Elatum magnifico funere Ezetlanenses prope Caleri corpus condiderunt, ut eorum exuviæ post mortem conjungerentur, qui Apostolici muneris, vitæque cursum simili prorsus exitu conclusissent. De his a Joanne Turrecremata luculenter scriptum est; qui aliquandiu eas regiones incoluit, ejusque narrationis auctorem prodit fratrem Turibium Motelinam; qui cum horum Martyrum æqualis esset, & in America versaretur, quæ per id tempus memoratu digna contigerunt, diligenter est persecutus.

A perfidis quibusdam sagittis confoditur.

Elatus honorifico funere juxta Calerum conditur.

XXXVIII. In Germania, serpente Lutheriana peste, scissa est in varias hæreses Christiana professio: dum ut quisque lingua, & audacia promtus est, suæ auctor esse sectæ, quam alienæ mavult insistere. In Anglia vero Henricus VIII. Annæ pellicis captus illecebris, cum Catharina conjuge Caroli Augusti matertera divortium fecit anno MDXXXII. atque ob id Romani Pontificis sententia notatus, se cum omni regno suo ab ejus communione divulsit, principatumque sibi illius Ecclesiæ sumsit. Tum ab nefariis istis consiliis abhorrentes summos etiam, illustresque viros affecit supplicio. In his Thomam Morum Regni Cancellarium, probum, & eruditum hominem, ac Joannem Fischerum Roffensem Episcopum, purpura ornatum a Pontifice, anno MDXXXV. gladio subjecit. Eam perditi Regis impietatem vehementer insectatus est Cardinalis Polus, vir sempiterna laude dignissimus; cujus verba non ab re fuerit in hoc loco commemorare, quibus videlicet, tamquam telo in feræ viscera adacto, profanum illum sacrorum antistitem pungit, exulceratque: *Unus plusquam reliqui omnes, qui ante te in ista insula post Christi fidem acceptam regnarunt, Ecclesiam diripuisti, spoliasti, crudelissimis modis vexasti: ob hæc merita non caput modo, sed supremum Ecclesiæ caput appellari vis, & hunc honoris titulum tibi omnium ordinum consensu delatum esse contendis: at ego, qui, dum hæc statuerentur, non adfui, constantissime affirmo, nullum ordinem in hunc tuum honoris titulum consensisse. Ego ipse & nobilitatem, & populum hac tanta gravissimi suscepti sceleris infamia libero. Dico, si illa omnia suffragia habuisti, ea ab invitis expressa, & extorta esse, ideoque non fuisse hunc novum honorem cujusquam voluntate, nedum omnium Ordinum consensu tibi delatum.*

Henrici VIII. Angliæ Regis flagitia.

Anglicanæ Ecclesiæ principatum affectat.

XXXIX. Sequente anno MDXXXVI. misso in Hiberniam Prætore Leonardo Grajo, tenacissimam disciplinæ veteris gentem omnibus modis in sententiam trahere conatus est. Is, conventu habito, cum Episcopis, aliisque primariis viris, qui Ecclesiam administrabant, ex Regis auctoritate suffragiorum jus abrogasset, statim Anglicana decreta Hiberno populo obtrudere, totaque insula Romanum omne nomen obliterare constituit. Neque sic tamen evicit, ut inceptum e sententia succederet. Quippe haud pa-

rum difficiles, ac antiqui moris, pietatisque retinentes virorum Principum offendit animos. Ergo miscere omnia tumultibus, & armorum terrore incolarum constantiam vincere aggressus, male gesti reus imperii Londinum ab Henrico evocatur. Huic demum quinquennio post capitis condemnato Antonius Santlegerus sufficitur, qui lenius agendum ratus, non Hibernicæ principatum Ecclesiæ, sed regium nomen, & amplitudinem Henrico adjudicanda in comitiis curavit. Id nomen Angliæ reges pro more institutoque majorum numquam antea usurparant; sed ex Apostolicæ Sedis auctoritate duntaxat Hiberniæ Domini appellabantur. Henrico enim secundo, qui subactis habitatoribus insulam primus occupavit, eum imperii titulum Romanus Pontifex detulit: seque ille vicissim Ecclesiæ jura, dignitatemque sarta tecta præstaturum adstricta sacramenti vinculo fide, publicisque testata litteris voluntate repromisit. Eoque deinceps honoris titulo florentissimi bellica laude reges contenti, sæpe ad Ecclesiæ vel tutelam, vel amplificationem omnes cogitationes suas, atque omnia studia contulerunt. Primores itaque in his comitiis fraude mala ab Santlegero decepti, quod nihil amplius in leges patrias moliturum existimarent, Henricum Hiberniæ Regem consalutarunt. Subinde prætor, attritis gravi bello potentioribus, qui capitali odio ab Henrico dissidebant, per summam temeritatem novos Antistites creare, templa, domosque Sacerdotum, eorumque præsertim, qui in Ordine quopiam solemnia vota nuncuparant, aut diripere palam, aut profanis emptoribus divendere; sibi denique uni sacrorum jus, potestatemque Regis nomine vendicare cœpit. Ea tempestas non opulentiores modo ceterorum Ordinum familias, verum etiam Franciscanæ sodalitatis alumnos, qui ob summam rerum omnium egestatem in tuto esse videbantur, exagitavit. Kalendis Septembris hujus anni MDCCXLI. Santlegero prætori, aliisque Hiberniæ præfectis diploma dedit Henricus; quo diplomate illis, uti Fratrum cœnobia, & facultates arbitratu suo alienarent, pretiumque in ærarii censum referrent, potestas facta. Postero anno Minorum Conventualium templum, ac domus in Dublinensi suburbio, itemque turris campani æris, agri, pistrinum, pascua, reditus omnes cuidam perdito mercatori, qui pecuniam obtulerat, permissu Regis adjudicati. Diplomatis Regii exemplum subjicio.

Hibernos etiam in seccentiã pertrahere conatur.

Hiberniæ Regis titulum sibi sumit, cum esset antea Hiberniæ Dominus ex Apostolicæ Sedis auctoritate.

Franciscani ab Henrico exagitati.

Conventuales Dublino pulsi.

Eorum bona Mercatori cuidã adjudicata ejusdem Regis diplomate

HENRICUS VIII. &c.

Cum nos per litteras nostras patentes sub testimonio nostro proprio apud Westminster 1. die Septembris anno Domini MDXLI. *Regni nostri* XXXIII. *auctorizaverimus, & dederimus dilectis, & fidelibus nostris Antonio Santleger militi deputato nostro Regni nostri Hiberniæ, Joanni Aleu Cancellario nostro ejusdem Regni nostri, Gerardo Alen capitali Justitiario nostro Regni nostri prædicti, & Willelmo Branbeson Vicethesaurario ejusdem, tribus, aut duobus eorum, quorum prædictum nostrum deputatum unum semper fore volumus, plenam potestatem, & auctoritatem dederimus ad paciscendum, vendendum, & concedendum nomine nostro ad nostrum majus commodum, & proficuum, per eorum discretiones, omnes, & singulos situs domorum Fratrum infra Regnum nostrum Hiberniæ cum eorum Ecclesiis, campanilibus, plumbis, campanis, domibus, horreis, stabulis, hortis, viridariis, ædificiis, pomariis, terris, tenementis, & aliis suis pertinentiis, & commoditatibus quibuscunque, tali personæ, & talibus personis, hæredibus, & agnatis suis, cui, & quibus disponenda fuerint, conjunctim, seu separatim*

tim habere, & emere eadem pro talibus summis monetæ solvendis ad usum nostrum in manu, aut partim in manus, partim ad talem rationabilem diem, & cum talibus rationabilibus conventionibus, & conditionibus, ut ipsi quatuor, tres, aut duo eorum, quorum prædictum deputatum unum semper volumus fore, prout convenit, judicaverint convenientes, & aptas eorum discretiones, & ulterius prout in iisdem litteris nostris patentibus magis plene liquet.

Sciatis, quod nos pro XXXVI. *libris, & sex solidis legalis monetæ Hiberniæ in hanaperio Cancellariæ nostræ regni nostri* Hiberniæ *prædicti per Thomam Styvens de Dublin mercatorem ad usum nostrum solutis de gratia nostra speciali, ac ex certa scientia, ac mero motu nostris, de assensu, & consensu prædictorum Antonii Santleger, Joannis Alen, & Gerardi Alen, &* Willelmi *Brabeson dedimus, & concessimus, barganizavimus, & vendidimus, ac per præsentes damus, concedimus, barganizamus, & vendimus pro nostris hæredibus, successoribusque nostris præfato Thomæ Styvens totam domum, situm, ambitum, & præcinctum nuper Monasterii, seu domus Fratrum Minorum juxta Dublin in comitatu Dublin, ac totam Ecclesiam, campanile, dormitorium, aulam, & cœmeterium ejusdem nuper Monasterii, sive domus, ac quatuor habitationes, mesuagia, & tria gardena cum pertinentiis in vico sancti Francisci juxta Dublin prædictum, vulgariter vocatum* S. Frances streete, *& sex areas prati cum pertinentiis juxta Cluaudalcain, nec non omnes terras, tenementa, redditus, reversiones, servitia, prata, pascua, pasturas, moias, molendina, aquarum cursus, & hæreditamenta quæcumque cum pertinentiis in Dublin, quæ nuper fuerunt accepta, reparata, seu cognita, ut particulæ terræ nuper Monasterii, seu domus prædictæ, ac reversiones omnium, & singulorum prædictorum situum, septorum, ambituum, & præcinctorum, mesuagiorum, terrarum, tenementorum, hæreditamentorum, & ceterorum præmissorum, & cujuslibet inde particulæ, ac etiam redditum ejusdem, cum reversionibus incidentium, omnibus mesuagiis, terris, tenementis, redditibus, reversionibus, servitiis, & hæreditamentis quibuscumque cum pertinentiis in Braine alias Bohachruine juxta Glasnoic solummodo exceptis, habenda, gaudenda, occupanda, & tenenda omnia, & singula, situs, septa, ambitus, præcinctus, Ecclesiam cum campanili, castrum, mesuagia, terras, tenementa, molendina, reversiones, redditus, hæreditamenta, & cetera præmissa superius in præsentibus expressa, & specificata, cum omnibus suis juribus, membris, & pertinentiis universis, exceptis præexceptis, præfato Thomæ Styvens, hæredibus, & agnatis suis ad proprium usum prædicti Thomæ, hæredum, & agnatorum suorum in perpetuum plene, & integre, & in amplis modo, & forma concedimus, prout omnia, & singula præmissa superius in præsentibus expressa, & specificata cum omnibus eorum juribus, & pertinentiis, & membris universis ad manus nostras quocumque modo devenerunt, seu devenire debuerunt tenenda a nobis, hæredibus, & successoribus nostris in capite per servitium militare, videlicet per* XX. *partem unius feudi militis, quando scatagium currit in dicto regno nostro Hiberniæ, ac reservando nobis, hæredibus, & successoribus nostris ad scatagium nostrum* Hiberniæ *nomine vigesimæ partis duos solidos legalis monetæ Hiberniæ ad festa S. Michaelis Archangeli, & Paschæ per æquales portiones, pro omnibus aliis servitiis, exactionibus, & demandis quibuscumque, nobis hæredibus, & successoribus nostris reddendis, solvendis, seu faciendis, absque computo, aut aliquo alio nobis, hæredibus, sive successoribus nostris reddendo, solvendo, seu faciendo, eo quod expressa mentio de vero valore annuo, aut de certitudine præmissorum, sive eorum alicujus, aut de aliis donis,*

sive concessionibus per nos eidem Thomæ ante hæc tempora factis in præsentibus minime facta existat; aut aliquo statuto, actu, ordinatione, provisione, sive constitutione in contrarium inde ante hæc tempora facta, reddita, ordinata, seu provisa, aut aliqua alia re, causa, vel materia quacunque in aliquo non obstante. In cujus rei testimonium has litteras nostras fieri fecimus patentes teste me ipso apud Dublin. x. die Julii anno regni nostri XXXIV. *Domini* MDXLII.

Observantium cœnobia ac res familiares sub hasta positæ.

XL. Sub idem tempus Corcagiense cœnobium, biennio post Waterfordiense, deinceps alia Observantium prædones nefarii sub hasta posuere. Cum vero Henrici furor, atque odium pertinax Franciscanos potissimum divexaret, quod nummos ab iis tributi nomine exprimere nequaquam posset; mirum quantas avarus ille populator sibi noxiæ paupertatis eorum pœnas exegerit. Reliquis fere omnibus domiciliis pulsi, & egentes, ac profugi, vel patriam deseruissent, vel in tanta rerum angustia plane confecti contabuissent, nisi eos incolæ, qui Pontificis partes in insula tuebantur, pro avita pietate altos recreatosque privatis ædibus occultassent. Post regis obitum ea defuncti procella Patres, cum cœnobia raptim extruere occœpissent, statim sub Eduardo, ac regina Elisabetha vehementiore coorta tempestate, impendentium calamitatum fluctibus fortiter pectus objecerunt. Quippe Divinæ providentiæ nutu contigisse credendum est, ut, cum ab impiis regibus omnis religio superstitionis nomine notaretur, cum Hiberni conculcarentur, Civitates, & oppida expilarentur, cum inquilinorum nemini ad honores, ac dignitates pateret aditus, sed homines peregrini, hæreticam pravitatem profitentes, fortunas, opesque regni funditus exhaurirent, tamen inventi sint egregia viri liberalitate, qui deficientem Franciscanorum sobolem suis rebus foverent, atque a præsenti vitæ discrimine intra domesticos receptam parietes vindicarent. Cum enim Ordinum ceterorum alumni, quod eis nihil suppeteret, unde commode ali possent, sese Hibernico solo proripuissent, ibidem nostris consistere visum est, ut videlicet inquilinos in pristina religione, atque in Ecclesiam Romanam fide constabilirent.

Eos pulsos omnibus fere domiciliis Catholici quidam perhumaniter habent.

Status eorum sub Eduardo, & Elisabetha, ac deinceps.

XLI. Observantium provincia inter incommoda quotidiana centum plus annis eandem vitæ, ac religionis consuetudinem prorsus obtinuit. In eam tirones aggregare, sacris initiatos Philosophiæ, ac Theologiæ disciplinis instituere, comitia statis temporibus indicere, quæque florente pacis moribus republica palam familiæ munera administrarant, ea latenter in summa rerum perturbatione persequi omnia consueverunt. Conventuales, grassante hæresi, tum in Anglia, tum in Hibernia admodum pauci substiterunt. Iis omnibus aliquandiu Generalis Magister præfectos attribuit, velut Anglis Octavianum Ravennatem anno MDLXIV. qui Bononiæ Theologiam in scholis profitebatur, & Concilio Tridentino interfuit. Hujus lectionem in tabulario Conventualium, quod barbara voce regestum appellatur, descriptam videmus in hunc modum.

Conventuales admodum pauci, grassante hæresi, Hiberniam, & Angliam incoluerunt.

Octavianus Ravennas Magister provinciæ Angliæ.

Notæ descriptæ ex regesto reverendissimi Patris Magistri Antonii de Sapientibus ab Augusta Ordinis sancti Francisci Conventualium Generalis, Tridenti instituti anno MDLXIII.

Provincialis Angliæ Magister Octavianus Ravennas, regens Bononiæ, qui sacro Concilio tunc Tridenti interfuit.

XLII. Postero anno, rogante Ultoniæ regulo permissum Hibernis est, ut Magistrum provinciæ per suffragia crearent. Cujus rei monumentum extat eodem in tabulario verbis hujusmodi.

Hiberni Conventuales Magistrum provinciæ creant.

Ro-

Romæ die XIX. *Augusti* MDLXIV.

Ad instantiam Domini Eugenii Mac Cremic procuratoris in Romana Curia illustrissimi, & excellentissimi Catholici Principis Domini Joannis Neill Principis Ultoniæ, sive Hiberniæ, mandatum est Guardianis, & Fratribus nostri Ordinis (Conventualium) in provincia Hiberniæ (supersunt enim adhuc aliqui Conventus non diruti ab Hæreticis, & Schismaticis, sed tamen sine capite) ut eligerent sibi aliquem Fratrem in Magistrum, & Gubernatorem, confirmandum tamen a reverendissimo Generali: & quod pro hac vice præsideat Capitulo, & electioni senior Magister, si adest, vel aliquis Pater ex gravioribus, & magis probis. Ita scriptum est illustrissimo huic Principi, illique commendata religio, ut faveret redemptioni, & recuperationi locorum ab Hæreticis devastatorum. Die XX. *Decembris instituitur Provincialis provinciæ Hiberniæ Magister Hieronymus Floratus Ferrariensis.*

XLIII. Nec multo post, cum eorum familia sensim deficeret, ut se nostris mutato pallio aggregarent, consilium cepere. Itaque provinciæ Magister, sponte deposita præfectura, ad Ministrum accessit, seque cum suis Fratribus, cœnobiisque ejusdem fidei, ac potestati solemni ritu permisit. Ita ex duabus provinciis una coaluit, quæ subinde recentibus aucta domiciliis (tanta est Hibernorum in nostros pietas, & observantia) ad veterem amplitudinem, ac dignitatem contendere visa est. Siquidem anno MDCXLVIII. unius, ac sexaginta cœnobiorum præfecti totidem constituti: dein alia duo piorum hominum liberalitate ædificata. Ac domi quidem rerum nostrarum hic status est. Foris collegia quatuor, Lovaniense, Pragense, Romanum, Capranicense octo, & viginti ab Urbe passuum millia, eisdem Fratribus attributa. In his nihil habent antiquius, quam, ut juventutem optimis moribus, ac disciplinis instituant: ut quibus in patriam reverti, confecto studiorum curriculo, datum est, eos ad retundendam, ubi opus fuerit, Hæreticorum improbitatem, incolasque tuendos, tamquam subitarios milites ad congrediendum exercitatos e palæstra dimittant.

Demum se Observantibus aggregant, eorumque Ministro ultro subjiciunt.

Hiberniæ provinciæ amplitudo, ac dignitas.

Extra Hiberniã collegia Hibernorum quatuor, Lovaniense, Pragense, Romanum, Capranicense.

XLIV. Cœnobia nostrarum Virginum cum ab Ordine condito usque ad hæresim Anglicanam in Hibernia fere nulla fuissent; in hac temporum acerbitate (quod sane mirum videri debet) paulatim ædificari cœpta. Ex iis quinque beatæ Claræ, totidem tertii Ordinis instituta profitebantur. Iisdem Observantes presbyteros præfectos legimus, qui sacris earum confessionibus audiendis operam darent. Tandem, potiente rerum Cromuellio, sedibus pulsæ, in Hispaniam, Galliamque commigrarunt. Ex iis aliquot, præsertim vero Matriti Catharinam Brunam Virginem nobilem, egregiæ cujusdam sanctimoniæ laudem tulisse litteris proditum.

Virgines Franciscanæ cœnobia obtinent in Hibernia alienissimo tempore.

Omnes denique pulsæ ab Cromuellio Britanniæ Tyranno.

Catharina Bruna virtutibus eximia.

XLV. Tertii Ordinis professores domicilia minimum duo, ac triginta in ea insula habuisse, eosdemque non secus, atque in Observantium familia viverent, Ministris provincialibus dicto audientes fuisse, compertum est. Isti circumjectas urbibus, atque oppidis parœcias administrare, agricolisque præcepta morum, ac religionis sacramenta Christiano ritu impertire: ad hæc pueros in gymnasiis litterarum rudimentis imbuere consueverunt. Verum Hæreticorum crudelitate, & avaritia factum est, ut eorum familia penitus interierit. Quocirca mirari subit, Franciscum Bordonum olim tertii Ordinis in Italia generalem Præfectum eo lapsum fuisse, ut Boethium Eganum Rossensem Episcopum, aliosque tredecim Observantium Presbyteros, quos ab Hæreticis interfectos gloriosi martyrii palmam tulisse constat, inter suos adnumeraret. Siquidem nullos plane in Hibernia tertii Ordinis professores per id tempus fuisse manifestum est. Sane Boethius inter supremos

Tertii Ordinis in Hibernia status, vivendique institutum.

Boethius Eganus, aliique immerito numerantur inter Ordinis Tertii professores.

mos familiæ arbitros, quos appellant Definitores, aliquando dignitatis locum obtinuit, ejusque nomen in publica tabularia relatum est. Sed de his satis. Nam res Hibernicas, uti occasio se dedit, hoc loco summatim persequi æquum duximus, ut ad illa, quæ fusius dicturi sumus, intelligenda præcultus lector accedat.

Joannes a Via Observantium Sacerdos innocentiæ laude insignis.

XLVI. In insula maris Atlantici, quæ una ex fortunatis est, & Palma appellatur, magna cum sanctitatis opinione hoc anno decessit Joannes a Via ex Observantium familia presbyter, non Capuccinus ille, quem Boverius in Umbria inter suos adscriptum fuisse, & laicorum in Ordine plurimis maximisque virtutibus excelluisse commemorat.

Item Didacus Ximenius.

XLVII. Eodem fere tempore Didacus Ximenius in cœnobio Villænovæ provinciæ Carthaginensis diem obivit. Is tum ejus cœnobii præfectus erat, & animi demissione, ac paupertatis studio cum veteribus illis familiæ propagatoribus comparandus. Divinarum præterea rerum contemplationi cum impense vacaret, singulari Dei munere dicitur consecutus, ut per quietem cœlesti monitu excitaretur, atque ad statas precationes hisce vocibus expergefieret: *Surge Didace ad laudes Dei.* Idem piorum hominum, qui e vivis excesserant, consuevit animas intueri per spectrum oblatas, easque præsertim, pro quibus clementiam numinis exorabat, ut e terrestri carcere eductas, ubi criminum pœnas luerent, consortes beatorum quietis, ac tranquillitatis tandem efficeret.

Florentius Burgonius, & Antonius a Coningstenio viri docti.

XLVIII. Item Observantes duo egregii viri, & relictis posteritati litterarum monumentis illustres e vita migrarunt. Alter Florentius, alias Franciscus Burgonius, qui divi Augustini illustrandis operibus desudavit, eisdemque indicem attexuit, & scholia Parisiis, ubi tandem defunctus est. Alter Antonius a Coningstenio Belga in Theologicis rebus pertractandis solertia, & concionandi præterea laude cum primis excellens. Multa litteris mandavit, quæ in indice scriptorum Ordinis recensentur.

Hieronymus Tertius prudentia laude clarus.

XLIX. His annumerandus Hieronymus Tertius Bergomas, vir eruditus, & eloquens, qui ab suis civibus ad Ludovicum XII. Gallorum Regem legatus, bene, feliciterque pro salute patriæ, ac dignitate delatum munus obivit. Paulo post cum principibus civitatis viris Oliverio Augusto, Coriolano Brembato, Christophoro Rumano ad Hispaniensis exercitus in Italia ducem, mox ad Maximilianum I. Cæsarem eisdem de causis designatus est. Demum octogenarius naturæ concessit hoc anno pridie Kalendas Septembris, ac bene moratæ, suisque cuncionibus, & exemplis optime constitutæ civitati triste sui desiderium reliquit.

Bernardinus Calinus ex Observantium familia Signiensium Antistes.

Cornelius Mussus e sodalitio Conventualium creatur Episcopus Bertinorii.

Ex Observantibus aliquot creantur Episcopi.

L. Bernardinus Calinus ex Observantium familia Signiæ Volscorum urbis Episcopus creatus est, XIV. Kalendas Februarii. Hic vitam sancti Brunonis decimi Signiensium Antistitis edendam curavit; atque octavo post anno, ut Episcopale munus deponeret, a Pontifice impetravit. Bertinorio Æmiliæ civitati XVIII. Kalendas Octobris datus Episcopus vir doctrinæ, ac pietatis gloria longe celeberrimus Cornelius Mussus e familia Conventualium; de quo plura alio loco dicentur. Is biennio post Bituntinæ Ecclesiæ præficitur. Fernensis in Hibernia Episcopus Joanni Purcello defuncto sublectus est Bernardus Dorvillius, qui deinde hoc ipso anno Elfinensem Ecclesiam gubernandam suscepit. Ardachadensis item in Hibernia Patritius Macbeathius, Lornensis in Lycia Balthassar Eborensis Theologiæ professor, Antistites renuntiati. Hic præterea ab Egitanensi in Lusitania Episcopo adjutor in partem muneris cooptatus est IV. Idus Junii.

Didacus a Silva Bracharensis Archiepiscopus obit.

LI. Didacus a Silva Bracharensis Archiepiscopus e familia Observantium

tium vivere desiit, cum in eo honoris fastigio nihil de pristina asperitate, nihil de animi demissione, ac mansuetudine ullo tempore remisisset. *Ejus laudes.*

LII. Eodem tempore Magistratus Apollæ in provincia Principatus regni Neapolitani cœnobium impensa publica extructum, simulque templum divo Antonio Patavino dicatum nostris attribuit. *Apud Apollam cœnobium Observantibus attributum.*

LIII. Turcis Pannoniam depopulantibus, cœnobium, quod ad oppidum Svichum haud procul a Salinis superioribus Bosnensis provinciæ Fratres inhabitabant, ut se cædibus, ac direptioni subtraherent, per id tempus deseruere. In ejus cœnobii templo integrum plane corpus Petri Soliutri, præstantis olim sanctimoniæ viri, incolarum egregia pietate colebatur. Quod cum Barbari insanientes bacillis cultrisque per ludibrium dilacerassent; Paulus Sychius præcipua inter sua nobilitate equo impositum nocte intempesta per medios Turcas in suas ædes importavit. Subinde Fratres ab Turcarum Tyranno ipsius precibus, ac pecunia impetrarunt, ut domicilium in alio loco ædificarent. Is locus erat in solitudine, cui nomen Gradovarum, eoque in templum recens extructum, ac Deiparæ Virgini consecratum corpus illud solemni pompa devehitur. *Observantium cœnobium in Bosnensi provincia a Turcis direptum: corpus B. Petri Soliutri violatum.* *Quod in templum recens extructũ ab Christianis devehitur.*

LIV. Inde non procul in oppido, quod Svornicum appellant, frequens olim Franciscanorum cœnobium fuisse perhibent. Id, incertum quo tempore, a furentibus barbaris direptum est, atque in eo fanum Mahumeticæ superstitioni constitutum. Inter ejus regionis incolas constanti fama proditum est, barbarum militem in equo, dum templum popularetur, ingressum Dei Matris imaginem lancea confodisse, statimque ex illa, cunctis, qui aderant, miraculi novitate obstupescentibus, cruorem manasse: scelestum vero percussorem furiis actum sese cum equo in proximum profluentem præcipitasse: ibi lutoso infixos vado in marmorea simulacra de repente conversos. Cujus quidem rei argumentum esse, quod identidem subsidentibus aquis insidens equo miles ea forma promineat, atque irati potentiam Numinis palam ostentet; quod tale quippiam superbis, & impiis minari dicitur, quemadmodum ex sacris litteris intelligimus: *percutiam, dicit Dominus, omnem equum in stuporem, & ascensorem ejus in amentiam.* *Aliud cœnobiũ Turcarum furori obnoxium.* *In ejus templo insigne miraculum editum est.* *Zacharia c. 12.*

LV. In oppido Morone provinciæ Bæticæ Joannes Tellesius Gironius clarissimo ortus genere, qui pro eximia in Observantes pietate cum aliis plurimis beneficiis familiam ornarat, tum eidem cœnobia tria, gymnasiumque bonarum artium nuper extruxerat; hoc anno quartum adjecit. Hujus cœnobii templum, libente, ac peroptante Tellesio, Augustæ Cruci dicatum est. In eo Andreas Guirola, qui anno ætatis quadragesimo in sodalitium adscriptus fuerat, nonagenario major sancte decessit. *Cœnobium extruitur in provincia Bætica.* *In eo Andreas Guirola nonagenario major decedit.*

LVI. In ea Americæ regione, quæ ad Septentrionem pertinet, & vulgi sermone Guatimala appellatur, Observantium provincia ab inclyto Jesu nomine nuncupari consuevit. In urbe primaria regionis illius, quæ sancti Jacobi dicitur, octingentis ab urbe Mexico passuum millibus, hoc anno Consalvus Mendesius, cujus egregia facta historiæ nostræ argumentum alio loco suppeditabunt, ejusdem provinciæ, primo cœnobio ædificato, fundamenta jecit. Insequenti anno aquarum immensa vis per noctem effusa circumjectam regionem latissime populata est; cumque mortalium plerosque cum arboribus, armentisque eluvione obruisset, miserandam urbi, pagisque intulit vastitatem. Hispani superstites alio commigrarunt, atque hinc duobus passuum millibus urbem novam alterius cognominem condiderunt. Eversæ propemodum civitati Almolongæ nomen inditum est, atque ibi Fratres, ne suo muneri, ac popularium neophytorum saluti deesse viderен- *Consalvus Mendesius Observantibus cœnobium ædificat in urbe S. Jacobi.* *Ejus incolæ plerique coacti eluvione aquarum solum vertunt:*

Sed Observantes ibidem consistunt religionis causa.

rentur, inter vitæ difficultates usque ad annum MDLXXX. male sartam domum, ac frequentibus terræ motibus fatiscentem incoluere. Quo anno cum penitus corruisset, statim ære publico restituta, ac vetere appellatione retenta commodiorem in usum Fratrum redacta est.

Didacus Ordonesius in America clarus.

LVII. Inter primos cœnobii ejus inquilinos Didacus fuit Ordonesius vir immortalitate dignissimus, qui multis post annis obiisse perhibetur. Sane tempus ejusdem obitus incertum est. Quare operæ pretium facturi sumus, si hoc loco memoriam optimi, clarissimique viri ab interitu vindicemus.

Ejus ortus, ac puerilis institutio.

Natus est igitur Salmanticæ Didacus Ordonesia familia cum primis nobili; cumque jam usque a puero virilem gravitatem, ingeniumque ad litterarum studia experrectum oris habitu præ se ferret, magnam spem omnibus fecit, matura ætate magnum se decus, & ornamentum optimis disciplinis aliquando allaturum. Parentes egregiam indolem conspicati, Didacum Salmanticensis Ecclesiæ Archidiaconum renuntiandum curarunt. Verum pius

In Observantium familiam adscribitur.

adolescens, eo munere sponte deposito, in Observantium familiam tredecim natus annos adscribitur; initoque Salmanticæ tirocinio, cum per ætatem licuit, Ordinis instituta professus est. Confecto studiorum curriculo, cum se libenter pro ethnicorum salute operam locaturum significasset, an-

In Americam proficiscitur.

nuente Generali Ministro, in orbis novi continentem cum sociis quinque trajecit. In Almolongæ cœnobio aliquot annos tum neophytis erudiendis, tum excutienda e barbarorum animis feritate plane Apostolico munere functus est. Deinde cum in Theologica facultate omnium acutissimus haberetur, Hispanos ipsos Christianæ vitæ disciplinis imbuere, quæstiones de moribus, de virtutibus, ac vitiis frequenter propositas enodare, litterariis denique occupationibus in popularium suorum gratiam tempus omne consumere instituit. Magnum erat Didaci nomen in Mexicana provincia. Quo-

Theologicis disciplinis populares Hispanos instituit.

circa cum ad tuendam in iis locis religionem a Pontifice Maximo quæsito-

Quæsitor adversus hæreticam pravitatem designatur.

res creari, & in urbe primaria Mexico cum Magistratum instituti mandatum esset, idem in paucis dignus inventus est, qui cum Antonio Quixada ex Jucatane provincia Observantium presbytero eo munere fungeretur. Hac honoris, & amplitudinis accessione nihil elatior factus, communem vitæ consuetudinem, eandemque disciplinæ severitatem plus annis centum retinuit. Siquidem ætatis anno supra centesimum decimo septimo diem obivit. Conciones insuper habuit frequentia hominum tanta, ut ad eum au-

Conciones habet ad populum Americanum.

diendum non Hispani modo, ac civitatis indigenæ, verum etiam remotissimæ gentes certatim discendi causa ventitarent. Cum multos annos quæsitoris munere obeundo pietatis, ac prudentiæ famam late sparsisset; cognosceretque ejusmodi curis, negotiisque animi recessum, & optatam quietem in-

Quæsitoris munere ultro se abdicat.

terturbari; sibi tandem vacandum esse arbitratus, ultro se Magistratu abdicavit. Inde ad Zacatecas profectus, inter incolas Observantes Custodis appellatione præfecturam gessit. Postremo fractus laboribus, & inclinante jamdudum senio debilitatus, Sombreretum se contulit, ubi argenti fodinas Hispani Regis mandato promiscuum vulgus exercebat. Ibi, quod Joannem Apostolum in ultima senectute fecisse legimus, idipsum Didacus rudi plebe sermonibus instituenda amantissime est persecutus. Quippe qui inter brachia discipulorum sæpe templum invectus, effusam studio viri multitudinem vocibus cohortari numquam destiterit. Itaque in eo munere fugientis vitæ reliquias plane consumsit. Cum enim pro concione aliquantisper dixisset,

Inter concionandum centenario major decedit.

deficiente effœtum corpus calore similis expiranti collapsus est, flentibusque miserandum in modum auditoribus ad cœnobium deportatus. Ubi seipsum collegit, dilapsumque propemodum spiritum revocavit, multa prece æter-

num

num Numen propitiare, animumque cœlestis patriæ desiderio flagrantem voce intermortua identidem patefacere toto mense perseveravit. Postquam decessit, ingenti Fratrum, ac populorum luctu elatus est; qui optimum virum, tum admiranda in his regionibus senectute, tum singulari virtutum laude miraculo plane fuisse testati sunt.

LVIII. Urbe nova sancti Jacobi ædificata, cœnobium nostri Almolongano longe frequentius inhabitarunt. Verumtamen in regione sulphurea, & perpetuis ignibus e terræ sinu erumpentibus infesta, parum commoda sedes, ac domicilium eisdem fuit. Ea terra cavernosa est; quo fit ventorum ut flatibus pateat, unde ignis concipitur. Intus sulphur habet, ac bitumen, quod, ubi ventus per spiramenta cavernarum incubuit diu luctatus, tandem exæstuat, incendiumque mortalibus formidolosum late dispergit. Anno MDLXXXI. imminens urbi mons immensam flammarum vim, cinerumque ebullientium e visceribus eructavit. Hinc densæ aubes, ac tenebræ non civitatem modo, sed & finitimas regiones, pertimescentibus exitium populis, obscuravere. Initio sequentis anni mense Januario erumpens e monte ignis cum horrendo fragore, cometisque, ac fulgetris in aere coruscantibus, primum cives a metu pristino recreatos objecto fœdiore spectaculo exanimavit: deinde flammarum rivi per montis latera profluentes miserandam cladem in imis vallibus ediderunt, atque camporum sata, domosque agricolarum fœda populatione depasti sunt. Ubi procella desævit, spumantes vivo sulphure aquæ multis diebus per quinque alveos continenter decurrere. Urbis novæ inquilini Sebastiani Martyris implorata tutela e tantis calamitatibus emerserunt, atque ab eo tempore nullo ejusmodi metu perculsi sunt. Nostrorum domus, atque familia magis, ac magis amplificata optimorum Fratrum virtutibus, ac litteris, civium quoque studio, & benevolentia deinceps floruit.

In urbe nova S. Jacobi Observantes ægre consistunt.

LIX. Petrus Valdevivus Hispani Regis præfectus civitatem in Chilensi provincia, quæ ad austrum pertinet hoc anno fundavit, quæ itidem sancti Jacobi pro eximia Hispanorum in eum Apostolum religione est appellata.

Nova civitas S. Jacobi in Chilensi provincia conditur.

LX. Apud Avenam ulterioris Calabriæ vicum, favente Hectore Pignatello, Conventuales domicilium condiderunt, templumque Divinæ Matri consecrarunt, cujus ibidem simulacrum effusa populorum pietate celebrari cœptum.

Conventuales cœnobium ædificant apud Avenam.

LXI. Hoc anno Capuccinorum sodalitas in multis Italiæ urbibus, oppidisque novas ædes recepit. Extra Cajetæ mœnia, donante fundum Matthæo Admarato, cœnobium extruitur. Aliud item in Hydruntina provincia haud procul ab oppido, quod vulgi appellatione Cryptaleum dicitur. Apud Casale urbem Montis-ferrati, quæ regio est Insubriæ finitima, & in Ducis Mantuani ditione olim fuit, eisdem domus attributa, ab ipsis mœnibus passuum mille. Eam cives anno MDLXII. justis de causis demoliti, aliam prope muros ædificarunt. Hac etiam diruta anno MDCXXVIII. ut ne hostibus bello petentibus civitatem usui foret, anno demum MDCXXXIII. Capuccini intra mœnia recepti sunt, & eorum templum ab Angelorum Reginæ nomine nuncupatum. Circa idem tempus in Tuscia sesquimilliario ab civitate Pistorio domicilium posuere: ejus templum salutis humanæ auctori ad Crucem affixo dicatum est. Aliud postea assumtæ in cœlum Virgini sacrum quingentos ab urbe passus a paucis Fratribus habitari cœptum, Octavio Altioso Episcopo eam Ecclesiam gubernante.

Capuccinis cœnobia aliquot attributa. Cajetæ. Apud Cryptaleum. Apud Casale Montis-ferrati. Apud Pistorium.

LXII. Hoc etiam anno cœnobium Capuccinorum Venetiis conditum

manu scripti codices memorant, quibus antiqua ejus provinciæ monumenta continentur. Situm est autem in ea inclytæ urbis regione, quæ a cetera parte majore euripo intercursante distinguitur, & Judaica vulgi sermone appellatur. Verum Francisci Quinonii commentaria cœnobium illud non Capuccinis primum, sed Observantibus attributum diserte docent. In eam rem Catharina Cornelia, olim Cypri Regina pecuniam testamento assignavit, suosque consanguineos, quos hæredes ex asse fecerat, excitandi cœnobii curatores voluit esse. Id anno Christi MDXXXII. ædificari cœptum, sexennio post Bonaventura Venetus Observantium sacerdos, eidem Reginæ a sacris confessionibus, gubernandum suscepit, ita publicis mandante litteris Generali Ministro. Sed ipse Bonaventura sumto postea exacuto cucullo, cum Bernardino Ochino tunc Venetiis concionante societatem inivit. Ergo Senatus Veneti permissu confluentes undique Capucini cœnobium illud frequentarunt. Post annos aliquot juxta illorum ædiculam templum Christo liberatori ob civitatem a pestilentia servatam Senatus condidit. Quocirca Fratres occasione utendum rati, coempto Lippomanorum pecunia latiore fundo domicilium amplificarunt.

Cœnobium Veneris ab Observantibus conditum.

Quod Capuccinis deinde attributum.

LXIII. Catharina Lusitaniæ Regis uxor, & Caroli V. soror in Lusitanæ ditionis oppido, quod Forca appellatur, domum nostris Virginibus, quæ divæ Claræ Assisiatis disciplinam tenent, excitandam curavit. Templum assumtæ Virgini dicatum: in eo veteres nummi aliquot ex iis, quos nefariæ proditionis mercedem perfidus Judas a Christi hostibus accepit, asservari dicuntur.

Cœnobium beatæ Claræ Virginibus in Lusitania excitatur.

LXIV. Apud oppidum Villælongæ in Hispania Tarraconensi Virginibus Tertii Ordinis data domus in loco, quem sanctum Montem appellant: cujus quidem extructionis causas Vincentius Blascus exequitur in annalibus rerum Tarraconensium. Eas visum est nobis præterire silentio, quod infaustis admodum auspiciis, a quibus nostra liberalis abhorret historia, sumpsisse initium feratur. Illud vero prætermittendum non est, eas Virgines magnum sibimet nomen ex opinione sanctitatis, atque oppidanorum non modo gratiam, verum etiam admirationem conciliasse. Mariam a Jesu præstanti pietate feminam Damianus Bisquertius Observantium Minister e Valentino cœnobio in eam domum deduxerat, eique mandarat, ut juratas in sodalitium Sorores, quanta maxima posset diligentia præcultas, & ab inanibus curis, ac cetera seculi vanitate divulsas sincero fonti bonorum Deo, cœlitibusque plane conjungeret. Itaque non domus ostio, non ullis cratibus usæ sunt: esculenta gratis illata primis annis non recusarunt: hinc laboribus quæsito cibo victitandum censentes, quidquid præterea offerebatur, in egentes, ac miseros erogare instituerunt: tempus omne partim rerum cœlestium commentatione, partim corporis, animique domandi exercitatione, certante studio Christianæ humilitatis, insumebant. Ex iis aliquot sanctimonia excelluisse traditum est, de quibus ubi res postulabit, singillatim a nobis agendum erit.

Virgines Tertii Ordinis cœnobium constituunt in Hispania Tarraconensi.

Maria a Jesu præstanti pietate femina cœnobio præficitur.

Earũ Virginum asperitas mira.

LXV. In Veromanduis Galliæ regione Virgines item Ordinis Tertii novas ædes inhabitarunt in oppido Grandis Villæ. Eas ædes, libente Francisco I. Gallorum Rege, loco alterius cœnobii, quod in eadem regione bellorum fractæ calamitatibus deseruerant, piorum stipe ædificarunt.

Cœnobium Virginũ Tertii Ordinis in Veromanduis.

LXVI. Georgius Cardosus in Hagiologio Lusitanico scribit, Virgines octo Franciscani instituti ex cœnobio Olisiponensi in Farense recenter conditum commeasse.

Cœnobium Farense in Lusitania.

LXVII. Ferdinandus a Silva comes Centifontanus in Castella Hispaniæ

niæ regione Sororibus Tertii Ordinis domicilium extruxerat, multasque leges, & cautiones addiderat, ex quarum præscripto seculares puellæ in sodalitium adlegerentur. Ea decreta Paulus III. Pontifex Maximus firma, & rata voluit esse: in cujus rei gratiam diploma dedit hoc anno, quod in rerum transalpinarum commentaria scriptores alii retulerunt.

Cœnobium Virginū Tertii Ordinis Pontif. Maximi auctoritate in Castella constitutum.

LXVIII. Apud Metallinum Hispaniæ oppidum de condendo cœnobio earum Virginum, quæ ab Deiparæ immaculato conceptu ducunt auspicia, hoc ipso anno deliberatum. Quod quidem opus Agnes a Jesu insequentibus annis inchoavit, atque perfecit. Hæc itaque honesto genere orta, matremque nacta spectatissimam feminam, quæ Tertii Ordinis institutum profitebatur, acceptum ab ea virtutum semen longe uberioribus auxit fructibus. Cum enim optimum quoddam vitæ genus tenere instituisset, consilium iniit excitandi cœnobii, quod cum incensis eodem studio Virginibus olim incoleret. Quocirca domo efferens pedem, Metallinum se contulit, quod situm est oppidum ad Anam fluvium. Quo cum pervenit, statim injecta spes est, facili negotio consilium operi mandatum iri. Quippe aliquot feminæ in societatem illius operis adscitæ, facultates ad id suas liberaliter contulerunt. Itaque coemptis ædibus, ab civitatis principe viro extruendi cœnobii potestatem impetrarunt. Verumtamen tanti apparatus sub ipsa initia in irritum cecidere. Quippe Episcopus Placentinus, obtenta causa egestatis, quod perficiendo cœnobio minime copiæ suppeditarent, Agnetis prima molimina disturbavit. Sed illa tamen, cum ita se comparasset, ut ad numinis gloriam amplificandam toto pectore incumberet; a suscepta sententia nullo pacto dimoveri potuit. Quocirca consilium pro tempore & pro re capiens, omnibus quidem rebus supersedendum censuit. Interim vero Tertii Ordinis vestem, qua se una cum iis feminis induerat, nequaquam abjiciens, Episcopo litem intendit; qua tamen ampliata, in septennium extracta res est. Cum adhuc molestiam exhiberet Episcopus; illa perscriptis ad Pontificem litteris enixe rogavit, uti cœnobium ædificare per Apostolicæ Sedis auctoritatem sibi liceret. Cujus rei causa Pontifex Maximus litteras dedit pridie Nonas Julii anno Pontificatus XIV. Est tamen qui super hac re nonnihil dissentit, ac tertio post anno, quam dictum est, videlicet quinquagesimo secundo supra sesquimillesimum, Julio III. Pontifice, hæc omnia gesta esse refert. Sed longe ille, mea quidem sententia, aberrat. Cardinalis enim Rainutius tituli sancti Angeli, qui memoratas Apostolicas litteras Pontificis nomine promulgavit, Paulum III. diserte nominat, eamque sibi provinciam ab eodem Pontifice mandatam esse testatur. His autem litteris Pontifex construendi cœnobii potestatem ex Agnetis sententia libenter permisit. Primarius vir e collegio Canonicorum Emeritensis Ecclesiæ, mandante eodem Pontifice, ejus operis promovendi curam suscepit. Inchoato jam ædificio, sub exitum ejus, quem diximus, anni Eucharistiæ sacrum depositum in sanctiore cœnobii parte magna omnium ordinum frequentia, ac celebritate collocatum. Tum cœnobii cubicula ædesque solemni ritu lustratæ; & cum Agnete sorores aliquot, mira in eas oppidanorum pietate, ad incolendum deductæ. His ita compositis, quamquam vitæ rationem certis legibus comprehensam initio tenere non potuerunt; omnis tamen asperitatis perferendæ incredibile quoddam in omnibus studium, atque ardor fuit. Nam & panni crassioris tunica cinerea, quod vestis genus ad Christianam humilitatem apprime conducit, induebantur; atque e septis cœnobii ut vel animi causa pedem efferrent, tametsi nullo sacramenti vinculo obstrictæ, numquam adduci potuerunt. Quocirca cum singulari quadam innocentiæ laude florere

Virgines a Conceptione appellatæ cœnobium extruere aggrediuntur in Hispania.

Disturbantur incœpta ab Episcopo Placentino.

Pont. Max. ædificandi cœnobii potestatem Virginibus facit.

Earum vitæ ratio.

cœpissent; pusillum gregem magna nominis fama quam celerrime est consequuta.

Inter quas excellit Isabella.

LXIX. In iis vero Isabella cum patientia communis asperitatis, tum orandi potissimum facultate plurimum floruit. Cujus rei argumento illud erat, quod accedentes aliquando Sorores ipsa sensibus destituta nequaquam agnosceret. Eam præterea omne tempus ætatis innocentissime egisse, ac modestiæ præsertim laude ceteris omnibus præstitisse memoriæ est proditum; ut propterea ejus monitis, præceptisque Sorores ad veræ, solidæque virtutis præstanda officia incenderentur. Itaque parce, ac duriter vitam in egestate degentes, humanarum rerum omni cura deposita, cœlestem plane vivendi normam consensu tenebant. Ubi precando, meditandoque defixæ ad multam noctem vigilassent, humi tandem decumbere, ac se quieti quam brevissimæ dare consueverunt. Cumque probe cognoscerent, adversus hostem humani generis in eo potissimum vitæ instituto bellum sibi gerendum, instructo velut agmine procedentes, continentia, sobrietate, animi demissione vel ejus astum, & latentes insidias eludere, vel etiam apertam vim propulsare instituerunt.

Agnes a Jesu disciplinæ magistra.

LXX. Agnes vero cum cœnobio exædificando, informandisque ad virtutem Sororibus ætatem trivisset, numquam tamen consequi potuit, ut institutum illibati conceptus in sodalitium induceretur. Itaque voti, quod multo ante conceperat, minime compos e vita decessit. Sed qui deinceps Observantium sacerdos administrandis cœnobii sacris operam dabat, ab provinciæ Ministro magnopere contendit, ut quod jampridem Agnes optarat, aliquando perficeretur. Quocirca anno Christi MDLXVIII. cum Aloysius Zappata provinciam curaret, Metallinensi cœnobio illibati conceptus insignia, legesque solemni ritu propositæ: Virgines duæ præstanti pietate ex alio collegio, quod ad præscriptum earum legum vivebat, Ministri jussu profectæ disciplinam constituunt. Cumque ad bene, beateque vivendum longa virtutum exercitatione ita se comparassent, ut perceptæ institutionis fructum communicare cum aliis posse viderentur, mirum quanto labore, ac diligentia in eam curam deinceps incumberent. Quo factum est, ut omnes ad unam cœnobii Virgines, duarum optimis institutis, atque exemplis præcultæ, pietatem in superos, paupertatis, ac vigiliarum patientiam in omni vita retinerent. Earum in numero præcipua cum laude memoratur Maria, cui ab sanctissima Trinitate agnomen erat; itemque Anna ab Conceptione; rursus alia Maria, quæ omnem ætatem precandi usu, & consuetudine ita contrivit, ut a rebus mortalibus longe semota, cum cœlitibus ipsis vitam vixisse videretur. Singularem præterea Christianæ virtutis laudem ex eo tulit, quod perpetuæ cujusdam caritatis vinculo omnes complexa, nemini umquam, quoad posset, ac sibi liceret, ope sua defuerit. Illud vero divinæ in hoc cœnobium benevolentiæ argumentum fuit, quod nulla umquam earum Virginum aut repentino cessisse fato, aut Ecclesiæ subsidiis destituta extremum clausisse diem perhibeatur: ut jam inde ab cœnobii ejus initio perpetuum tutelæ, ac singularis beneficii fructum omni ætate perceperint. Denique hoc loco animadversione res digna videtur esse, quamvis cœnobium rerum omnium inopiam ex instituto profiteretur, populi tamen liberalitate non ad vitam dumtaxat sustentandam, sed etiam ad festos dies quam magnifico cultu celebrandos nullo non tempore usum fuisse. Quo factum est, ut omnium ordinum feminæ, ac viri, certante studio pietatis, ad Virginum templum ventitarent. Illud etiam posterorum memoria maxime dignum existimamus, innumera prope in idem cœnobium beneficia a principibus viris

Illibati conceptus insignia cœnobio tandem permissa.

Ejusdem cœnobii Virgines aliquot virtutibus insignes.

viris esse profecta; ac familiæ præsertim Portocarreriæ in eo honestando, ornandoque beneficentiam insignem fuisse. Cujus proinde in eas Virgines merita visum est nobis hoc loco commemorare, uti gratiam bene merenti justis honoribus, & memori mente persolvamus. Franciscus in primis cum, suis ædibus attributis, ipsum cœnobium amplificare, templique sacellum, & aram principem suis sumptibus condere decrevisset, filioque Aloysio natu maximo ejus rei perficiendæ curam dedisset, egregium pietatis non modo indicium, verum etiam exemplum familiæ suæ moriens reliquit. Aloysius sub ejus operis prima molimina & ipse decessit. Hujus deinde uxor Maria Osoria, lectissima femina, eleganti structura templum excitandum curavit. Cujus egregii beneficii memoria ut in omne posterum tempus extaret, familiæ stemmata gentilitia supra aram maximam collocata, & in sacello recens exstructo sepulchrum conditum. Familia Portocarreria de cœnobio optime merita.

LXXI. Anduxariæ in Vandalitia provincia ad Bætim fluvium hoc anno decessit Clara Serrana, illustri genere orta, quæ in cœnobio beatæ Claræ cum excellentium virtutum laude insignis fuit, tum vero animi demissionem, atque modestiam mirifice coluit. Quippe memoriæ proditum est, nihil eam antiquius habuisse, quam ut ea cœnobii munera obiret, quæ, cum vilia haberentur, Sorores quædam identidem vel morosius attingerent, vel etiam penitus contemnenda existimarent: tum præcipue humilitatis Christianæ incensam studio omnes industriæ nervos contendisse, ut non modo, cum viveret, sese omnium mortalium infimam repræsentaret, sed etiam per omnes posterorum ætates in obscura hominum ignoratione versaretur. Quod tamen contra, quam destinarat, post ejus obitum contigisse compertum est. Nam Deus ipse, quem ut hac animi demissione magnopere delectari, ita humilium celebrandorum esse percupidum sacræ litteræ docent, eam virtutem in virgine Clara excelluisse, sibique adeo mirum in modum probatam esse luculenter ostendit. Cum enim Sororum una, uti fit, ne supremo erga morientem deesset officio, ad illius cubiculum properaret, canentium in aere jucundis vocibus repente commota, virginem Claram inter cœlestium spirituum choros in sublime ferri conspexit, & ad perpetuæ felicitatis locum recta contendere. Qui cum ipsius ornamenta præclara iis carminibus celebrarent, tum præcipue humilitatem miris laudibus efferebant, eum versiculum persæpe iterantes: ***auditui meo dabis gaudium & lætitiam, & exultabunt ossa humiliata.*** Quo illa viso mirifice recreata, majorem deinde voluptatem animo hausit, ubi, quo tempore ista cognoverat, tum Virginem Claram supremum diem obiisse nuntium accepit. Clara Serrana insignis Virgo animi demissione. Quæ idcirco cœlesti præconio celebratur.

LXXII. In insula Pontia inferi maris hoc anno ab Observantibus cœnobium conditum, quod in provinciam Campaniæ felicis adscitum est. In eo juniores nostri tum, quam tenerent in omni vita, disciplinam ediscere, tum optimarum artium studiis operam dare consueverunt. Hac tempestate Observantes ea in insula cœnobium non habent; nec, quo anno inde discesserint, mihi certo compertum est. Observantes cœnobium ædificant in insula Pontia.

ARGUMENTUM.

Oecumenici Concilii prima molimina; cui demum habendo locus, ac sedes Tridentum decernitur. Cardinalis Carpensis consulit Reformatis Brixiensis provinciæ. Arabidæ in Lusitania provincia Excalceatorum fundata, D. Petri Alcantarensis auspiciis magnum nomen est consecuta: cujus vita summatim describitur. Cardinali Carpensi familiæ patrono negotiis plurimis districto Vicarius in eo munere succedit Marcellus Cervinus. Ab Ochini defectione magna tempestas in Capuccinos coorta. Jacobus Testera cum Observantibus multis in Americam proficiscitur. Eorum res gestæ summatim percensentur. Benignus Romanus e laicorum Ordine sanctitatis, ac miraculorum gloria nobilitatus est. Joannes Cameratensis, Alphonsus Astudillus, Maria Longa, aliique virtutum laude præstantes. Creantur Episcopi. Domicilia Franciscanis hominibus attributa.

I. IMminente Christianorum cervicibus Turcarum tyranno, adversus eum sociale bellum decretum est in conventu Spirensi. Magnis animis expeditio suscepta; sed ipsa tamen Germanorum Principum cunctatione dissipata est, quam adeo formidarat Solimanus, cui astipulatus est Luterus, huic longe, quam Imperatori addictior. Ad ejus hæresim, aliasque multiplices evertendas Concilium Tridentinum indicitur, emisso a Pontifice Paulo diplomate XI. Kalendas Junii. In eo Concilio, quæ a nostris hominibus pro virili parte sunt gesta, quæ inde leges, atque decreta ad familiæ rationes pertinentia per id tempus manarint, opportune commemorabimus.

Concilium Tridentinum indicitur.

II. Hoc anno divus Franciscus Xaverius ad Indicas gentes a Pontifice legatus, Goam pervenit pridie IX. Maii. Goanæ tum Ecclesiæ præerat Joannes Albuquercius ex Observantium familia, præstanti sapientia Pontifex. Ad hunc Xaverius, antequam ullam reipublicæ attingeret partem, adiit honoris, & obsequii causa, eique fine ambagibus id, quod res erat exposuit, se Pauli Pontificis maximi, & Joannis Regis Lusitaniæ missu, ad impertiendum ethnicis Evangelium, stabiliendos in fide neophytos, Christianos advenas, & inquilinos pro viribus adjuvandos in ea loca venisse. Attamen ita sibi certum esse, fixumque, communis rei nihil omnino, nisi ex ipsius Episcopi auctoritate, ac sententia gerere. Simul Pontificias litteras, quibus Nuntius Apostolicus fuerat declaratus, eidem offert venerabundus: ac profitetur, sese jure illo, ac potestate nequaquam usurum, nisi quatenus Episcopus ipse permiserit. Ab ea seu altitudine animi, seu modestia captus Albuquercius illico ruit in amplexus viri: perlectum, probatumque diploma restituit: postremo etiam, atque etiam Dei servum adhortatur, uti animo soluto, ac libero Christianam rem e præscripto summi Pontificis administret; valde confidere sese, illius adventum ad Indicæ Ecclesiæ vel tutelam, vel ampliationem magnopere profuturum. Neque in præsentia modo Xaverium comiter, ac liberaliter accepit; sed in posterum præcipuo semper tum in honore, tum in amore, cunctis approbantibus, habuit.

S. Franciscus Xaverius Joanni Albuquercio ex Observantiū familia GoanoAntistiti obsequium præstat.

A quo perhumaniter est acceptus.

III. In Nicæensibus comitiis, ut ab Waddingo narratum est, an. MDXXXV. sancitum fuerat, ut Observantium provinciæ singulæ Reformatos admitterent. Eam legem Brixiensis provincia statim recepit, eisque aliquot domicilia, ubi vitam seorsum degerent, ex comitiorum præscripto assignavit. Verum, augescente quotidie istorum caterva, Ministro, ac Patribus visum est, eos omnino a suscepto consilio deterrere; quæ ab ipsis præterea petebantur nostrorum cœnobia, se daturos negare. Ea de re Paulus quidam eorum

Reformati Brixiēsis provinciæ patrocinium implorant Cardinalis Carpensis.

rum Custos apud Carpensem Cardinalem familiæ patronum est questus. Is Gabrielem Galvanum ejus provinciæ præfectum scriptis litteris monuit, ut domesticas lites componeret, ut Reformatos paterno studio, & charitate complecteretur: si ipsi, ac Patribus visum esset, Bergomense cœnobium, itemque alia civitati finitima eisdem permitteret: omnino justa petentibus e generalium comitiorum præscripto satisfaceret. Iis litteris, incertum qua de causa, nihil egit Cardinalis; diuque in Brixiensi provincia recentium Reformatorum propago anguste habitavit.

LITTERÆ CARDINALIS CARPENSIS.

Reverendo Patri fratri Gabrieli Galvano Ordinis Minorum Regularis Observantiæ provinciæ Brixiæ Commissario amantissimo.

Reverende Pater salutem &c.

Conquestus est apud nos superioribus mensibus venerandus Pater frater Paulus de Suer Fratrum recollectorum provinciæ Brixiæ in præsentiarum Custos, quod Minister, & Patres dictæ provinciæ contra litterarum Apostolicarum tenorem nonnullos ejusdem provinciæ Fratres ad eosdem recollectos, & ad arctiorem vitam sectandam se transferre volentes impediebant, quodque loca pro numero, & capacitate Fratrum eis necessaria etiam contra dictarum litterarum Apostolicarum continentiam sibi designare recusabant, addens, quod super his omnibus idem frater Paulus superioribus annis ad quondam reverendissimum D. Cardinalem Sanctæ Crucis tunc Ordinis vestri Protectorem, & prædecessorem nostrum, recursum habuerat, qui quidem auditis hinc inde audiendis, de speciali mandato S. D. N. Papæ decreverat, quatenus Fratribus ejusdem provinciæ ad eosdem recollectos accedere volentibus licentia daretur, nec non loca pro dictorum Fratrum inhabitatione, & usu pro eorum capacitate, & numero in provinciali eorum capitulo proxime celebrando per reverendum Patrem fratrem Hieronymum Contarenum tunc ejusdem provinciæ Commissarium, eis omnino traderentur, prout in authenticis litteris ejusdem reverendissimi Protectoris nobis exhibitis plenius contineri conspeximus, quas idem Hieronymus Commissarius debitæ executioni demandare (ut idem Paulus asserit) contemsit: idem reverendissimus Protector etiam de mandato ejusdem sanctissimi D. N. vel forsan idem sanctissimus D. N. per litteras suas in forma Brevis negotium hujusmodi usque ad reverendissimi Patris fratris Vincentii Lunelli tunc generalis Ministri in Italiam reditum distulit, ad quem etiam dictus frater Paulus post reditum hujusmodi recursum habuisse asserit, quatenus in observatione litterarum hujusmodi tam Apostolicarum, quam etiam reverendissimi Protectoris, & Fratres præfatos ad eos transire volentes, & loca pro eorum inhabitatione necessaria sibi tradi faceret; qui nihilominus ea ad futurum eorum provinciale capitulum, ad quod se personaliter accessurum promisit, exequi distulit. Cum autem idem Generalis, nec per se, nec per alium præmissa in eodem capitulo adimplere voluerit, nobis propterea idem frater Paulus humiliter supplicavit, quatenus in earumdem litterarum observationem eadem sibi adimpleri facere dignaremur.

Nos igitur, qui inter cetera quietem, & tranquillum statum dicti nobis crediti Ordinis intensis desideriis affectamus, visis, ac diligenter inspectis prædictis Apostolicis, nec non dicti quondam Reverendissimi Protectoris lit-

litteris, per litteras nostras statuimus, & decrevimus, quod Minister Generalis modernus infra quatuor mensium spatium Fratres, qui alias transeundi ad eosdem recollectos licentiam petierant, si in tali proposito perseverare reperisset, ad eosdem recollectos se transferre permitteret, nec non duo loca pro eorum habitatione designaret, prout in iisdem nostris latius continetur. Cum autem idem Generalis diutino, ac gravi languore præpeditus ad præmissa exequenda se conferre nequiverit; Nos ut eadem præmissa melius, ac tranquillius executioni demandarentur, ac omnium contentionum, & litium occasio e medio eorumdem Fratrum tolleretur, per alias nostras eidem Paulo nihilominus præcepimus, ne ad præmissorum executionem procederet, donec vel Generalis ipse personaliter interesset, vel alium ad id loco sui destinaret. Verum cum Generalis ipse adhuc valetudinarius ipse accedere non possit, te, de cujus singulari probitate, Religionis zelo, necnon omnigena gerendarum rerum experientia plene informati sumus, ad hujusmodi negotiorum expeditionem a Generali prædicto deputari fecimus, tibique auctoritate officii nostri, ac de speciali mandato ejusdem S. D. N. vivæ vocis oraculo nobis facto in virtute sanctæ Obedientiæ præsentium serie districte præcipimus, ac mandamus, quatenus visis præsentibus, quam citius poteris, ad eamdem Brixiæ provinciam te conferas, ibique quantum cum Deo poteris, Ministram, ac Fratres dictæ Provinciæ cum eisdem recollectis componere, eosque ad mutuam dilectionem, charitatem, & pacem reducere studeas: necnon litteras Apostolicas, ac ejusdem bonæ memoriæ Cardinalis sanctæ Crucis prædecessoris nostri, & nostras adimpleri, ac debitæ executioni demandari facias, cum infra scriptis tamen limitationibus, seu declarationibus, videlicet, quod dictis recollectis ea dumtaxat loca dari, ac designari facias, quæ pro numero, & capacitate eorumdem Fratrum recollectorum dictæ provinciæ Brixiæ, non autem aliarum provinciarum, necessaria fore conspexeris.

Non enim volumus, quod in Conventu, ubi multi Fratres antea commorari solebant, ipsi cum paucis illum occupare velint, & sic sine necessitate multiplicare loca; quin potius volumus, & per præsentes decernimus, quod in unoquoque Conventu eorum tot modo deputentur Fratres, quot ante recollectionem hujusmodi ibi morari consueverant. Et, facta hujusmodi computatione, & deputatione, si loca, quæ ante prædictarum litterarum nostrarum confectionem habebant, pro recollectorum dictæ provinciæ, non autem forensium habitatione non sufficcerint, tunc designabis eis tot alia loca, quæ eis sufficere valeant, quæ quidem loca juxta Apostolicarum litterarum tenorem sibi designentur, quæ fuerint eisdem prioribus locis magis contigua, ne propter locorum intercapedinem, seu distantiam, eosdem recollectos vagari, & cum aliis provinciæ Fratribus, apud quos declinaturi essent, contendere contingat. Si autem tibi, eisque recollectis magis visum fuerit expedire, quod iidem recollecti in Bergomensi regione morentur, tunc designabis eis primo Conventum Bergomi, & deinde tot alios Conventus eidem Conventui Bergomensi magis contiguos, quot eis, facta prædicta computatione, necessarios fore censueris; alios vero Conventus, quos prius retinebant, Ministro, & provinciæ restitui facies: decernentes etiam, prout in litteris ejusdem prædecessoris continetur, quod si in eisdem Conventibus aliqua paramenta, & Ecclesiastica ornamenta, & utensilia eisdem recollectis superflua visa fuerint, & ea habere noluerint, nullo pacto ab eis extra Ordinem alienari debeant, sed Ministro provinciæ fideliter consignentur, aliis pauperioribus Conventibus distribuenda. Circa vero Novitiorum receptionem volumus servari modum a beato Francisco in Regula designatum, quod videlicet nullus recipiatur,

tur, quin prius a provinciali Ministro examinatus fuerit. Quæ omnia, & singula a te, omni mora posthabita, firmiter, & inviolabiliter executioni demandari volumus, & mandamus, perpetuum eisdem Fratribus silentium imponendo. Datum, & actum Romæ in ædibus nostris die XVI. *Januarii* MDXLII.

V. Cardinalis de Carpo Protector.

IV. Oceano Lusitanico imminet promontorium, quod indigenæ Arabidam nominant, Latini veteres barbarum montem appellavere. Locus ille cœlestibus prodigiis nobilitatus, Excalceatorum provinciæ tota Lusitania celeberrimæ initium dedit. Pervetus fama est jam usque a primis Ecclesiæ ducta temporibus, ipsa nocte, qua Dei filius pro mortalium salute natus est homo, eum montem splendore subito consulsisse, mirantibusque quid ejusmodi ostentum foret hominibus, velut in meridiano sole corusco lumine radiasse. Ferunt etiam, multis post annis hominem Anglum, qui Lusitaniam petebat, periculosa navigatione jactatum, Mariæ Virginis imploratа tutela, eo cursum tenuisse. Cumque illius effigiem, quam habebat in oneraria, nequidquam orandi causa quæritasset, diuque incerta spe fluctuantem ipse metus periculi exanimasset, in summa eum desperatione lux repente coorta prorsus erexit. Quippe stationem per noctis tenebras indicavit, in qua ipse, trepidique vectores aliquantisper a jactatione conquiescerent. Ubi diluxit, exscensione facta, in ea montis parte, unde lumen effulserat, simulacrum Divinæ Matris, quod amissum existimarant, ex insperato comperiunt. Ejus rei admiratione commoti, lacrymantesque præ gaudio, servatrici Mariæ gratias agunt immortales; cujus in eam sedem commigrarat effigies, ut beneficium testatius esset, & ad omnem posteritatis memoriam propagaretur. Anglus ibi consistere, atque in horrida solitudine, quantulumcumque supererat sibi vitæ, in Dei cultu, & famulatu consumere fixum habuit. Ergo sub tecto paupere, quod divenditis mercibus excitarat, inter quotidianas asperitates, & perpetuam orandi consuetudinem, egregia pietatis laude celebratus, vitam exegit. Anno MDXL. Joannes Alencastrius Dux Averanus, & promontorii dominus Martinum a sancta Maria provinciæ Carthaginensis Observantium presbyterum in ea loca deduxit; qui clarissima ortus familia e Comitibus D. Stephani a Portu, eidem sanguinis cognatione erat conjunctus. Is, impetrata a Ministro provinciæ diversandi potestate, cum Joanne Conimbricensi ejusdem instituti alumno ab hominum consuetudine, convictuque semotus, in Arabida consedit. Mox Alencastrius frequentari locum percupiens, divum Petrum Alcantarensem, quicum sibi necessitudo vetus intercedebat, magnopere hortatus est, ut cum Martino conjunctis dexteris ibidem sedes, ac domicilium collocaret; suoque arbitratu, qui sibi maxime probarentur, ejusdem socios disciplinæ Fratres adsciscеret. Haud multum sane Averano laborandum fuit, quo paratum ad genus omne asperitatis hominem in sententiam pertraheret. Atque hic potissimum mihi locus postulare videtur, ut, quod polliciti sumus, de Petri moribus, atque factis paulo luculentius disseramus. Idipsum scriptores multi tum latinis, tum vernaculis litteris, nec sine magna pietatis laude, uberrime præstiterunt. Nos vero, quæ vel Ecclesiæ judicio probata sunt, vel in omnium Franciscanorum manibus, atque ore versantur, ea tantummodo proferamus.

Arabida mons Lusitaniæ, unde sumsit initiũ Excalceatorũ provincia, cœlestibus prodigiis nobilitatus.

Martinus a sancta Maria Observantium Sacerdos in Arabidam proficiscitur.

Tum D. Petrus Alcantarensis.

V. Petrus igitur natione Hispanus nobilibus parentibus Alcantaræ in Extremadura natus, jam inde a puero vitæ innocentia, & gravitate sancti-

D. Petri ortus, & pueritia.

tatis futuræ indicium præbuit. Vix enim sextum ætatis annum attigerat, cum precandi assiduitate in cœlestium rerum contemplationem tantopere incubuit, ut in Deo plane defixus interdum extra se raperetur. Provectior deinceps ætate post litterarum studia, in quibus mirifice proficiebat, Christianæ pietatis obeundis officiis tempus omne insumebat. Ab eo tempore atrox corpori suo tanquam infestissimo hosti bellum indicens, præter cibi parsimoniam, atque a vino abstinentiam, vel levissimi criminis objecta causa, idem asperrima verberatione dies, noctesque subigebat. Quotidie sibi tamquam mortuo, psalmum *De profundis* recitans, priusquam cubitum iret, animam suam Deo commendabat. Christianæ perfectionis incensus studio, severioris disciplinæ institutum inter Excalceatos in nova, ut ajunt, custodia sancti Evangelii Extremaduræ sextodecimo ætatis anno suscepit. Mox tirocinii primordia tanto virtutis ardore adolescens arripuit, ut rigidissimæ pœnitentiæ orandi assiduitatem adjungens, provectiores etiam hoc studii genere in ea domo anteiret. Quippe animum statim ad præstantioris cujusdam contemplationis genus retinendum, durioremque egestatem perferendam obfirmavit. In oculorum custodia præcipue excelluit. Templi, ac cœnobii, cubiculique, in quo biennium versatus fuerat, ex qua materia laquearia forent, numquam animadvertit; & post exactum in cœnobio triennium, Fratres non de facie, sed ex solo cognoscebat auditu: id quod etiam, cum ad propinqua loca ex obedientia mitteretur, constantissime est persecutus. Silentium quoque puri cordis custodiam a principio ita coluit, ut ad linguam coercendam memoriæ subsidio lapillos quosdam in ore triennium gestaverit. Cum ministeria familiæ aliquot obiisset, cœnobiorum procuratione suscepta, demissionem animi tantam præ se tulit, ut cum infima plebe victum ostiatim emendicaret, atque inter opifices cœmentarios etiam bajuli officio fungeretur. Ægrotorum curam a Deo præcipue sibi commissam dictitans in suorum necessitatibus sublevandis ita sollicitus erat, ut nobilium tamen virorum largitionibus sæpe frenum injiceret. Quocirca Fratres ejusmodi exemplis, monitisque incitati nonnullis legibus, quæ arctioris disciplinæ formam continebant, Petro admonente, sese ultro subjecerunt. Adiit quoque vir Religionis ardore flagrans Lusitaniæ regnum, ubi arctissimæ Arabidorum paupertatis initia adjuvit, atque provexit. Ad majora Domino suo obsequia præstanda cum se intelligeret ejusdem numine impelli, disciplinam familiæ ad veterem normam,& institutum exigere omnino constituit. Incredibile dictu est, quantas in ea re difficultates superaverit, insignioribus a Domino prodigiis eo tempore illustratus. Itaque Divino præsidio, & Apostolica auctoritate primam sodalitii domum angustissimam, atque pauperrimam sub Deiparæ auspiciis absque peccati labe conceptæ prope Pedrosum ædificavit; in qua domo vivendi genus asperrimum statim exorsus, veterem disciplinam non renovavit modo, verum etiam latissime amplificavit. Subinde, annuente Pontifice Maximo, alia cœnobia construxit, additisque veteribus aliquot Observantium, provinciam sancti Josephi constituendam curavit. Missis deinde in Regnum Valentiæ sociis, initium dedit provinciæ sancti Joannis Baptistæ. Quod deinceps asperrimum vitæ institutum per varias provincias dilatatum, ad Indos usque, & Americæ regna magno cum animorum emolumento invectum est.

Ardores ejusdem in studio pœnitentiæ.

Orandi assiduitas, modestia, paupertas.

Animi submissio.

Severiorem disciplinam constituere aggreditur.

VI. Plurimum quoque in instituto Carmelitarum amplificando, cujus ab inclyta Virgine Teresia jacta fuerant fundamenta, desudavit. Abulæ Episcopum, civesque primarios paupertatis, quam profiteri virilis animi femina constituerat, oppugnatores acerrimos hortationibus vicit, ac Teresiæ

S. Teresiam Virginem Carmelitarum institutum reformare adortam magnopere adjuvat.

siæ

ſiæ conciliavit. Eidem mœrore animi, & ægritudine pene dejectæ, quamvis longe diſtaret, per ſpeciem videndum obtulit ſeſe; difficultates perficiendi propoſiti ab ea quamprimum ſuperatum iri ſignificavit. Digna quoque habita eſt, quæ illum ſemel in ſublime ferri intueretur. Oranti prætcrea Deus aſſeveravit, ſeſe nihil eorum, quæ Petri nomine mortales peterent, pro ſua in eum benevolentia, & charitate denegaturum. Quocirca illum adhuc in terris agentem ſanctitatis eximiæ virum appellare conſuevit. Neque ad talem, tantumque magiſtrum viri tantummodo pietate præſtantes, verum etiam Antiſtites, Principeſque certatim audiendi cauſa ventitabant: primariique aulæ proceres juxta Petri cœnobia vulgo ſedes, ac domicilium quærebant, ipſa nempe vicinitate beatos fore ſe rati, ſolaque tanti viri præſentia ad humanæ contemtum gloriæ vehementer inflammandos. Carolus V. Imperator, Reges quoque Luſitaniæ Petrum ſæpe in aulam vocabant, ut de rebus graviſſimis cum eodem conſilia communicarent: quorum nihilominus officia, & munificentiam verus humilitatis amator ſuaviſſime declinabat. Hinc etiam ſacras ejuſdem Cæſaris, & Joannæ Auſtriacæ confeſſiones audire detrectavit. Sæpe etiam relictis nobilioribus, cum pueris, ac pauperibus familiariter egit; quo inanis gloriæ ſtimulos retunderet, neu tantis hominum in ſe ſtudiis elatus animus, geſtienſque immoderate jactaretur.

Honorificum Divini Numinis de Petro judicium.

Summorũ principum erga ſe obſequia Petrus declinat.

VII. Mira contra calumnias patientia, & in adverſis conſtantia cum primis excelluit. In graviſſimis contumeliis, quibus paſſim afficiebatur, ſæpe ad Deum cogitatione converſus, tum ſe pro merito acceptum, veriſſimeque, quid hominis eſſet, a ceteris cognitum dictitabat: plus nimirum e quaſicumque ſui contemtu, ac ludibrio hauriens voluptatis, quam alii ex vulgi plauſu, ſauſtaque acclamatione percipiunt. Protervæ mulieris convicia, & inflictum capiti vulnus non modo patientiſſime tulit, verum etiam flexis coram ea genibus culpam, quam non patrarat, demiſſiſſime deprecatus eſt. Ejuſdem conſtantiæ virtus inter affectæ valetudinis incommoda mirifice enituit. Quippe variis ægritudinibus continenter vexatus, vix præfectorum coactus imperio eiſdem remedia adhiberi permiſit. Cum pedes in ſaxa, caput ad portarum limina offenderet, jucundos eſſe dolores illos, nihilque omnino ſe commoveri, calamitatem, uti fit, miſerantibus affirmabat. Hujus tolerantiæ tot, tantaque exempla ab illo edita ſunt, ut cum de illius apotheoſi deliberaretur, jurati teſtes affirmarint, vix deſcribi omnia poſſe, quæ ſanctus vir in unius Dei gratiam, & gloriam patienter ſuſtinuit. Ad hæc miram ab eſculentis abſtinentiam e præſcripto diſciplinæ in omni vita retinuit, ſecundario pane contentus: cui feſtis diebus legumina, herbaſque adjungebat, quæ nullo aſperſa condimento, præterquam cineris, & abſynthii, faſtidium, & amaritiem deguſtanti moverent. Aliquando octo dies, una rerum cœleſtium cogitatione defixus, jejunio tranſegit. Numquam vino uſus, vix aquam ad ſatietatem adhibuit. Cum ſeſquihoram diebus ſingulis quieti ſe daret, infixo parieti ligno caput leviter acclinabat, atque ita ſomnum, velut infenſum hoſtem, callidiſſime avertebat. Illud etiam in more poſitum habuit, ut bis per noctem ſeſe flagellis quam acerrime cæderet; ut ad verberum ſonum expergefacti, qui lecto cubabant, totis artubus contremiſcerent. Bracteam ferream thoracis loco geſtavit annis viginti, teſte ſancta Tereſia, quæ illum propterea nimia corporis macie extenuatum ſiccis radicibus comparavit. Pedes nudi aut ſpinarum, aut ſaxorum offendiculis quotidie ſanciabantur: caput numquam obtectum aut ſolis æſtu perurebatur, aut cadente de cœlo nive conſperſum obrige-

Ejus mira in adverſis patientia.

Tum ſobrietas plane incredibilis.

Domandi corporis artes variæ.

ſcebat, ut ei crines, & ſupercilia gelu concreta aliquando divellere opus eſſet. Per hibernum tempus, aperta feneſtra, oſtioque cubiculi, ad multam noctem orabat genibus nixus, donec frigore enectus, humique procumbens trunci more jaceret: tunicaque interdum depoſita in piſcinam gelu concretam ſeſe immergebat.

Ejus ardorem pœnitentiæ imitantur diſcipuli.

VIII. Cujus admirandæ aſperitatis veſtigiis inſiſtentes diſcipuli, tanto animi ardore, tamque immanibus modis in ſua corpora ſæviebant; ut illo ſpectaculo oppidani, civeſque plurimum territi ad cœnobia convolarent, infimis precibus obteſtantes, ut ab ea ſalutari quidem ſævitia, ſed immodica tamen, vitæque noxia aliquantiſper temperarent.

Petri charitas in Deum.

IX. Charitate in Deum fuit quanta par eſt eum eſſe, qui ipſius Dei gratia rebus humanis nuntium ſponte remiſerit. Neque ſolum eatenus Dominum amabat, ut præ illo reliqua omnia nihili duceret, quæ virtutis hujuſce præcipua eſt pars; verum inerat in amore voluptas mira: prorſus ut quantislibet preſſus curis, ac moleſtiis fatigatus, in unius Dei recordatione, & quaſi amplexu per ſummam delectationem acquieſceret. Chriſtum vero Dominum, ac liberatorem videndi, ſicuti eſt, tanta flagrabat cupiditate, ut eam ipſam ob rem ſolvi corporis vinculis vehementius in dies optaret. Itaque ſi quando graviorem incidiſſet in morbum; concepta migrandi ſpe, abſtrahebatur illico a ſenſibus non ſine magno valetudinis detrimento. Et quoniam acerbiſſima Chriſti mors pro ſalute humani generis obita Petro ſemper obverſabatur; viciſſim ille pro Chriſto per ſummos cruciatus quotidie cupiebat emori millies. Quoties vero ingeſta in illum convicia, & ludibria reputaret apud ſe, non modo rei atrocitate permovebatur, ut multi; ſed etiam accendebatur generoſo quodam imitandi ſtudio; atque in ſemetipſum quaſi tanti ſceleris auctorem acerrime exardeſcebat: ac niſi eum cohibuiſſet exiſtimationis ratio propter ſalutem aliorum, ſimulata dementia ad plebem in ſe concitandam, nudus, onuſtuſque cornibus, aut alio fœdo corporis habitu prodire non dubitaſſet in publicum, & inceſſentes cœno, vel ſtercore pueros, voceſque improbas, & ſputa, & omnes alias inſanæ multitudinis contumelias libentiſſime pertuliſſet. Illud etiam memoriæ proditum eſt, cum ſeſe cubiculo continere, animique deliquium diutius pati non poſſet, in campos, & hortos proficiſci conſueviſſe, quo exundantem per membra æſtum frigido cœlo temperaret; mox ab hortis, campiſque ad aras Templi, quibuſdam veluti alis, charitate ſublatum, volantemque per aera properaſſe.

Charitatis vis ab ipſo Petri corpore eminebat.

Petri charitas in proximos.

X. Ex hoc tam incenſo in Deum amore egregia nimirum illa charitas in homines redundabat: quos quoniam pretioſo ejuſdem ſanguine redemtos, ac proinde cariſſimos illi ſciebat eſſe, quidquid in Deum non poterat nullius egentem rei, omne id ipſius gratia in proximos conferebat. Itinera bene longa, quantumvis æger, pedibus conficiebat, quo familiarium ſuorum, ac civium animos reconciliaret. Inter egentes, ac miſeros aliquam vitæ partem libentiſſime degere, quin etiam eorum ſordes abluere, veſtimenta lavare, atque id genus alia charitatis officia perſequi naviter, & jucunde ſolebat. De alienis factis, dictiſque fratres ſuos temere judicare, aut partes cenſorum agere numquam permiſit: neque eos, qui de novi inſtituti oppugnatoribus querebantur, audire volebat, ſed obſecrabat etiam, atque etiam, ut pro illis tamquam beneficis Dei clementiam deprecarentur ardentius. Neque certamen cum adverſariis ullo pacto ſuſcipi eſt paſſus; quod diceret proculdubio fore, ut ipſa dies, & ſuorum innocentiam ſatis probaret, & inimicorum cogitationes, & conſilia frangeret: id quod

non

non ita multo post Dei beneficio est factum. Siquidem ipsis criminationibus illustrata sodalitas radices in Hispaniæ regionibus egit altiores.

XI. Miræ fuit solertiæ in sollicitandis mortalibus, & a diaboli servitute ad Christi Domini obsequium traducendis. Ac quibus artibus dæmon ad animarum perniciem utitur, easdem ipse (quoad liceret, & fas esset) ad hominum salutem, ac beneficium transferebat. Voluntates, ac naturas eorum, quibuscum ageret, festine odorari, ambitiosis splendida, avaris utilia, voluptuosis jucunda proponere; & suo, quod ajunt, hamo, vel esca quemque piscari. Jam in congressu, maxime Principum, id observabat in primis, ut sermonis initia illis daret, extrema reservaret sibi: cavebatque ne de rebus etiam Divinis inepte, vel ad satietatem, ac fastidium ageret. Cumque e loco superiore ad confluentem multitudinem orationem haberet, ea plerumque sumebat argumenta, quæ vitiis reprehendendis aptiora videbantur: eademque restitutæ humanæ salutis commemoratione, exponendisque cruciatibus Christi identidem molliebat.

XII. Sacrarum vero litterarum intelligentia, abditisque, ac retrusis Theologiæ locis explicandis præcipuam laudem sapientiæ est consecutus. Proinde cum intelligeret, difficilem in primis, & ancipitem esse curationem animorum; quo cautius, rectiusque in re tanta procederet, ope Divina suppliciter etiam, atque etiam implorata, suæ vitæ cursum, quem inoffenso, tutoque pede tenuerat, simul varias tentationum procellas, ac tenebras, & subsecutam mox tranquillitatem, ac lucem quam accuratissime secum expendens, demum ex iis, quæ partim cœlesti magistro dictante perceperat, partim etiam ipsemet experiendo cognoverat, meditandi, orandique rationem, fructuosam in primis, vulgique captui accomodatam vernaculis litteris consignavit. Qui liber deinde doctorum virorum judicio, ac testimonio comprobatus, ita multos omnis ætatis, atque ordinis homines, tum in eligendo genere vitæ, tum in componendis moribus, perturbationibusque sedandis, ac præsertim in retinenda constantia salutari mirum in modum juvit, juvatque quotidie, ut jure optimo videatur hoc non in postremis numerandum esse remediis, quæ Divina bonitas hac hominum ætate, vel ad corrigenda seculi vitia, vel ad renovandam veterem Ecclesiæ disciplinam clementer adhibuit.

Sacrarum litterarum peritia Petrus excellit.

Librum conscribit de ratione meditandi.

XIII. Fuit etiam in illo præter divinitus infusa charismata, mirum etiam, atque efficax hominum animos devinciendi sibi ingenium, & studium. In virorum nobilium amicitias opportune insinuare sese, easdemque obsequio, & submissione tueri; pares facilitate, ac suavitate morum allicere; inferioribus, & egentibus auctoritate, atque opera præsto esse; morbo aliquo laborantes, vel cum valetudinis, & contagionis periculo adire, solarique amantissime; eorum, quibuscum versaretur, vel difficultatem naturæ, & arrogantiam perpeti, vel ineptias, ac stultitiam, quoad ita res ferret, exsorbere dissimulatione mirabili; ad aliorum arbitrium, ac voluntatem, quibuscumque rebus honeste posset, semper accomodare se, ac flectere; omnibus denique in Christi gratiam omnia fieri: ubi penitus in hominum sensus, ac voluntates irrepserat, tum demum officiis, ac benevolentia comprehensos, occupatosque pro suo quemque captu, sensim, & caute progrediens, Christianæ religionis, & officii præceptionibus excolebat. Atque his ferme artibus, & simul egregiæ virtutis exemplo, multos a turpi, ac flagitiosa vita non modo ad sobrietatem, & continentiam, sed etiam ad contemtum rerum mortalium, atque ad salutaria consilia Christi convertit. Nec his modo præceptis, ac moribus ceterorum animos informabat ad honesta-

Ejusdem facilitas morum.

nestatem, sed ipso etiam adspectu pallentis oris, ac vultu ad pietatem plane composito.

Afficitur sensibus intimis, dum Christi cruciatus meditatur.

Quaedam de Petro mira.

XIV. Eam ipse pietatem cruciatuum Christi meditatione vehementer fovebat. In cujus rei gratiam cruces passim erigendas de industria curavit, ut earum objectu Christianos ad bajulandam crucem, ac laborum videlicet patientiam invitaret. Cum bonorum coelestium contemplationi operam daret, ad usque Templi laquearia sublatus aliquando est, cumque oraret in aperta planitie, tanta vi numinis insidentis repente correptus, uti summos arborum ramos velut avis volando contingeret. Cujus simile quippiam iter facienti usuvenisse viatores quidam testati sunt. Eum semel in crucis conspectu dulcissime quiescentem, ac circumfusum beatissimo lumine, simul totam viciniam eo splendore illuminatam coenobii Fratres admiratione defixi conspexerunt. Eidem non semel Christus, ac Virgo Mater, divus quoque Franciscus familiae conditor, coelitesque complures non modo sese palam ostendere, verumetiam incredibili benignitate spectandos aliquandiu praebere dignati sunt. Quin etiam Deus pro sua in Petrum voluntatis propensione, & abundantia quadam perpetui amoris, eidem insigne donum divinationis liberaliter contulit. Siquidem aliqua partim abdita aperuit, partim longe a conspectu remota monstravit, partim etiam multo post futura sine ullo errore praedixit. Cuidam adolescenti, dum crucis in modum ducta manu eum rogatus obsignaret, asseveravit fore, ut imbibendae animo opinionis absurdae, quaeque impietatem, & pravam fidem contineret, magno in discrimine versaretur. Alium conspicatus, quamprimum, rebus humanis valere jussis, in sacro quodam sodalitio vota solemnia nuncupaturum divinitus agnovit. Interdum cum a discipulis suis, ac familiaribus longe distaret, iisdem sese videndum repente offerebat, dubiosque, ac labantes eorum animos jucundo sermone confirmabat. Latentium rerum cognitionem ejusmodi, qua Petrus excelluit, Deus ipse non semel manifestis indiciis comprobavit: primum admirabili quodam novi sideris ostento, cum ille Teresiae Virgini aegritudine, ac moerore confectae solatium allaturus, Abulam versus iter haberet: tum candidissimae columbae missu, quae caput ejus circumvolitans, humeroque subinde residens in auriculam rostrum immisit; quo divinarum arcana rerum ipsi ultro patefaceret, inque animi latebras, intimosque recessus prorsus ingereret. Multis quoque miraculis ipse Deus cum praeclara sanctitatis ejusdem testificatione Petri nomen nobilitavit. Cum densa coelo caderet nix, suspensa repente Dei voluntate, atque in testudinis concreta morem, tectum effinxit, sub quo ille videlicet tempestatis incommoda tutus evaderet. Idem cum pluvio coelo se dedisset in viam; siccis vestibus ad eum locum, quo iter intenderat, aliquando pervenit. Semel in campo sacrificantem coortus imber obruere videbatur, simul populo, qui frequens convenerat, ut in subita re, mirum in modum trepidante: quem bonus Pater miseratus, propitiatoque suppliciter Deo, ita incolumem praestitit, ut sereno veluti coelo libens consisteret, cum tamen undique, saeviente procella, immensa prope vis aquae delaberetur. Illud etiam cum primis illustre memoriae proditum, omnia prorsus elementa naturae leges oblita morem Petro gessisse, atque in ejus obsequium, & famulatum quam celerrime concessisse. Quippe rapidos fluvios pede sicco trajecit haud semel, perinde quasi in firmo solo deambularet: & incendium, quo domus quaedam misere deflagrabat, plane restinxit, cum ipse videlicet fretus Deo sese in ignem, fumumque conjecisset innoxius. Alias baculum suum, quo ad iter uti solebat, infixum terrae jussit excrescere, & in arboris morem pomis

mis recentibus luxuriari. Alias ab gravi morbo mortales, interdum ab lethi faucibus liberavit. Feminam quamdam cacodæmonis fraude, ac nefandis amoribus implicatam a miserabili servitute impuri veteratoris abduxit. Multa prætera Dei voluntate ad viri nomen, ac decus amplificandum contigisse perhibentur: quæ scriptores alii mandata litteris in lucem tulerunt.

XV. Memoratum a nobis est, eumdem Petrum Alencastrii Ducis invitatu in Arabidam concessisse. Porro ejusdem socius, ac disciplinæ æmulator Joannes fuit Aquilanus, qui ex America tum reversus, communicatis cum Petro consiliis, amplificandæ Excalceatorum familiæ adjecit animum. Haud ita pridem Joannes Conimbricensis, asperitate soli, cœlique debilitatus, Martinum in eo monte deseruerat. Itaque extructis ab Alencastrio tuguriis tribus, quorum similia pro adventantium numero excitari mandarat, ejusmodi vitæ genus exorsi sunt. Nudis omnino pedibus incedebant. Lectulus ipsis, aut nudus asser, aut sarmentis instratus. Jejunia fere perpetua: atque in ipso cibatu vino, carnibusque abstinebant: pisces ab Duce missos cum esculentis parce admodum attingebant. Petrus media nocte primus evigilare, sociumque tecto propinquum ad psalmodiam arcessere; ambo tertium adire, unaque omnes matutinis precibus more majorum operam dare: his persolutis, divina mysteria, legesque sanctioris vitæ nixi genibus meditari: ubi diluxerat, prima diei hora ad Officii pensum reverti, & sacrificio, quod obire unus e societate solebat, interesse: subinde in tectum sese recipere, suisque rebus unusquisque vacare: sub meridiem iterum convenire, statasque preces, & alterum sacrificium summa religione perficere: eandemque vitæ consuetudinem a meridiano cibatu ad noctem usque retinere. Hisce ergo moribus Petrus, sociique haud vulgaris sanctimoniæ late famam sparsere.

Joannes Aquilanus D. Petro Alcantarensi, & Martino a S. Maria comitem se adjungit.

Eorum vitæ genus asperrimum.

XVI. Plures deinde in sodalitium aggregati, atque in primis Petrus Lagartus, qui Deiparæ imaginem, de qua supra dictum est, votiva prece veneraturus in Arabidam diverterat. Item Michael a Catena, & Petrus Alconcerius, e provincia sancti Gabrielis Excalceati, Petrum Alcantarensem, cæterosque disciplinæ Magistros imitaturi, certante studio Franciscanæ paupertatis, accessere.

Augetur sodalitium in Arabida Monte.

XVII. Hoc anno Joannes Calvus Generalis Minister a Pontifice Paulo ad Lusitanum Regem legatus, Olysiponem pervenerat. Quem Alencastrius infimis precibus invitatum ad Arabidam deduxit. Is conspicatus naturam loci, & solitariis Fratribus bene precatus, potestatem iisdem fecit, uti quos mallent, ejusmodi disciplinæ percupidos, ad institutum aggregarent. Martinum præterea sodalitatis in eo monte præfectum voluit esse, atque ut Italus quidam nomine Archangelus, quem itineris comitem Calvus habebat, in eam adlegeretur, libenti animo permisit. Deinde alios complures in societatem Martinus excepit: atque in primis Antonium Hermandesium, qui sacris postea initiatus e vita migravit. Mox Angelum Castellanum, Antonium Conimbricensem, Damianum a Turre, Balthassarem a Plagis, Salvatorem a Cruce, & Jacobum Peregrinum inter suos annumeravit.

Alii multi eum Martino societatem ineunt.

XVIII. Hoc ipso anno Vascus Gama Comes Vidigueranus domicilium Martino attribuit, novem ab Arabida passuum millibus. Cujus hospitii locus vulgi nomine Pilais dicebatur. Templum consolatrici Mariæ consecratum est. Hæc Arabidanæ provinciæ initia fuere; quæ deinceps novis ædibus aucta Lusitaniæ in Regno præstantes viros, & Franciscanæ cultu paupertatis suspiciendos educavit.

XIX. Car-

Marcellus Cervinus R. E. Cardinal. Clementem Monilianum Pontificis jussu Neapolim mittit ad componenda Fratrum dissidia.

XIX. Cardinali Carpensi Familiæ Patrono negotiis plurimis districto, Vicarius in eo munere designatur Marcellus Cervinus, sacri Senatus illustre decus, & ornamentum. Is cum plurimum turbæ esse in Campania felici intellexisset, propterea quia ex Observantibus aliquot, homines inquieti, laicorum hominum, qui Magistratum gerebant, auctoritate interposita, comitia provinciæ disturbare ausi essent, Clementem Monilianum Pontificis jussu per litteras monuit, uti Neapolim quam celerrime se conferret; seditionis auctores iis pœnis affectos, quas majores nostri in hujusmodi sontes constituissent, in officio contineret; comitia iterum cogeret, in illisque omnino perficeret, quæ ad provinciæ tranquillitatem, & otium pertinere arbitraretur.

MARCELLUS CERVINUS miseratione Divina tituli sanctæ Crucis in Hierusalem sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis, ac totius Ordinis Minorum Viceprotector Reverendo Patri fratri Clementi Moniliano ejusdem Ordinis, Regularis Observantiæ in Cisalpinis partibus Generali Commissario salutem in Domino sempiternam, & his nostris, immo verius sanctissimi Domini nostri parere mandatis.

Cervini litteræ ad Monilianum.

Non sine maxima nostri cordis amaritudine dudum accepimus, nonnullas turbas Fratribus Minoribus indignissimas, perpetuo dissidiorum, ac dementis discordiæ disseminatore Sathana instigante, in terræ laboris provincia ex nonnullis Fratribus ad seculare judicium in propriæ salutis discrimen, & scandalum plurimorum recursum habentibus prioribus diebus excitatas fuisse, atque eo temeritatis deventum fuisse, ut capitulum ejusdem provinciæ tunc jam legitime congregatum, maxima circumstantium cum admiratione, re infecta, dissolutum extiterit, itaut vocales, nulla facta electione, ad propria remeaverint: quod quam sit adeo a ratione, & Ecclesiastica libertate alienum, nemo sanæ mentis non perspicit. Quare de speciali mandato ejusdem sanctissimi Domini nostri, vivæ vocis oraculo nobis facto, & in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, & mandamus, ut captata temporis opportunitate in dictam provinciam te conferas, ac statutis, vel statuendis per te loco, & tempore capitulum juxta dicti Ordinis statuta, & laudabilem consuetudinem libere celebres, ac Fratrum errata, si quæ forsan, quod absit, repereris, pro justitia, & æquitate, ut ceteri juxta Paulum timorem habeant, nulla humani, vel timoris, vel amoris, aut favoris habita ratione, intrepide corrigas, ac præsertim si quos probabiliter compereris Fratres ad seculares confugisse, illisque Ordinis detexisse negotia, eos juxta dicti Ordinis provide sancita decreta acriter punias. Siquidem de mente ejusdem Pauli habentes negotium adversus Fratrem, potius contemtibiles, qui sunt in Ecclesia, debent constituere ad judicandum, quam ad secularem potestatem recurrere.

Ut autem prædicta commodius exequi valeas, placet eidem sanctissimo Domino nostro, quod dictum Capitulum non solum tua ordinaria, verum etiam sua Apostolica auctoritate celebrare possis, & valeas. Insuper de simili ejusdem sanctissimi Domini nostri mandato, in virtute sancti Spiritus, & sub excommunicationis latæ sententiæ pœna universis, & singulis tam Fratribus, quam aliis quibusvis personis, cujuscunque dignitatis, & conditionis extiterint, districtius præcipiendo mandamus, ne tibi in præmissis directe, vel indirecte, quovis quæsito colore, impedimento esse præsumant. In quorum omnium,

nium, & fingulorum fidem has litteras fieri mandavimus, manus propria fubfcriptione munitas, ac figilli noftri appenfione probatas.

Datum Romæ apud fanctum Marcum in camera noftræ folitæ refidentiæ fub anno a nativitate Domini MDXLII. *die vero* XV. *menfis Julii, Pontificatus fanctiffimi in Chrifto Patris, & Domini noftri, Domini Pauli Divina Providentia Papæ III. anno* VIII.

Ita eft M. Cardinalis fanctæ Crucis Viceprotector.

XX. Antonius Machicanus procurandis in Romana curia Tranfalpinorum rebus præfectus vita deceffit: ejufque poteftas muneris Jacobo Softerio interim data ab Cardinali Carpenfi, quoad Calvus, accepto nuntio, vel Softerium probaret; five alium mallet, pro fummo imperio, ac poteftate fubftitueret. Antonius Machicanus obiit; in ejus locum fuffectus Jacobus Softerius.

XXI. Hoc anno ex Ochini fuga magna tempeftas in Capuccinos coorta eft. Paulus Pontifex in Cardinalium collegio fub Novembris exitum cavit, ne illorum quifpiam Dei verbum diffeminaret, nifi quibus Apoftolica Sedes publicis codicillis poteftatem feciffet. Subinde omnibus permiffum eft, ut rectoribus inconfultis ad Obfervantes redirent. Ochinus in Hæreticorum colluvie, fcripto volumine, Catholicam fidem, ipfumque adeo Romanum Pontificem criminari, Ecclefiæ ritus, & fanctiffima dogmata indignis modis profcindere, veram denique religionem aufu nefario impetere, ac velut hoftis acerrimus oppugnare inftituerat. Ea res Capuccinis negotium exhibuit; quos proinde in invidiam adductos homines paffim averfari, dignofque præterea, qui a convictu Catholicorum exturbarentur, vulgo affirmare occœperunt. Quocirca Bernardinus Aftenfis afflictis familiæ rebus confulendum ratus, communicato cum primoribus confilio, fupplicationes ad propitiandum numen indixit. Tum viros optimos, probatiffimofque delegit, qui de conforticibus pravi dogmatis, & ex Ochini neceffitudine in fufpicionem perfidiæ adductis diligenter inquirerent: quos impoftor nefarius in communionem erroris pertraxiffet, eos ad palinodiam compellerent, atque Ecclefiæ ritu emendandos, plectendofque curarent. Ita perpurgatis cœnobiis, Capuccini paulatim exiftimationem familiæ, & finceræ pietatis famam redintegrarunt. Audita Ochini fuga, & defectione, Carafa Cardinalis, qui in Pontificatu Pauli IV. nomen accepit, fcriptis ad eum litteris, porro infanientem compefcere, atque ad priftinam frugem a teterrimo cœno, fordibufque traducere conatus eft. Cujus partem epiftolæ in hoc loco repetere operæ pretium duximus. *Quid tibi*, ait, *in mentem venit Bernardine? Quis te Domini malus, velut reprobum olim Ifraeliticum Regem, arripuit fpiritus? Pater mi, pater mi, currus Ifrael, & auriga ejus, quem paulo ante quafi in fpiritu, & virtute Eliæ afcendentem mirabamur in cælum, quid modo cum curribus, & equis Pharaonis defcendentem dolemus in infernum? Quomodo cecidifti Lucifer, qui mane oriebaris? Quid orbatum lugemus, & fterilem, quem innumerabilium videbamus patrem lætantem filiorum! O delire fenex, quis te fafcinavit, ut alterum tibi confingeres Chriftum, quem a Catholica Ecclefia non didicifti? ut te ad aliud converteres Evangelium, quod ab uberibus matris tuæ non fuxifti? Ah quam magnus eras in oculis omnium, fi in oculis tuis parvulus effe voluiffes! Confutus ille faccus tuus, & rudis rubentes pileos, & Pontificum mitras fuperabat. Scribis enim in illis tuis præclaris, quæ vulgo circumferuntur, apologeticis litteris, hactenus te Chriftiano populo velatum Chriftum prædicaffe; deinceps verum illum, ac liberum producturum te comminaris. Quid eft, quod loqueris pater? An non*

Capuccini propter Ochini defectionem a Pontifice exagitati.

Bernardinus Aftenfis Vicarius Generalis Capuccinorum familiam perpurgare inftituit.

Cardinalis Carafæ ad Ochinum epiftola parænetica.

vides tuis te teneri laqueis, tuis pedicis irretiri? An putas te impune jamdudum Christiano populo illudere potuisse, qui Antichristum pro Christo prædicaveris, qui Pharisaicum fermentum pro sacra doctrina, qui pharmacum pro vero lacte propinaveris? siccine simplicem gregem infecisti? siccine innocentes oves carnifex sermonum tuorum lenocinio ad lanienam attraxisti? Et quam fidem tibi posthac adbibendam sperare possis, qui impiissimis mendaciis auditores tuos seduxeris? qui tandiu divinum verbum adulteraveris? Vides ad quod saxum impingis? attendis quam male tibi non constas? quam periculose teipsum mutas? si veritatem tibi esse constabat apud Lutherum, si Petrum, & Paulum, eorumque Ecclesiæ Successores non recte videbas ambulare in sinceritate Evangelii, si quæ in populis prædicabas, non secundum Catholicam fidem esse sciebas, cur tandiu siluisti? cur Dei veritatem in justitia detinuisti. Et infra. *Ubi tu ipse, qui prædicabas non furandum, furaris? qui non mæchandum, mæcharis? qui abominabaris Idolum, sacrilegium facis? Ubi tu ipse magister, totum id operis destituis, quod ante docebas? quis dabit capiti meo aquam, & oculis fontem lacrymarum, ut nocte fleam, ut luce plorem baculum Ecclesiæ confractum, magistrum obcæcatum, pastorem in lupum conversum, sapientem patrem in reprobum sensum commutatum, Christi præconem Diabolum effectum? Quis magnum suscitet Samuelem? Quis proferat Evangelicum patrem, qui a meretricibus revertentem prodigum filium recipiat? Si forte surgas, si forte ad eum redeas, & dicas: Pater peccavi in Cælum, & coram te. An non tibi melius existimas reverti ad patrem tuum, ad domum genitricis tuæ, ubi abundas panibus, quam in longinqua adeo regione pascens porcos, mori? Quid tibi in barbaris gentibus? quid tibi cum alienigena nutrice? quid tibi cum noverca? Agnosce ubera, quæ te lactaverunt, agnosce vocem vocantis, vocem explorantis, vocem in Rhama, vocem ab excelso clamantis, revertere dilecte mi, & assimilare capreæ, hinnuloque cervorum super montes Bethel. Vocat te Romanus Pontifex, vocat te Christi Vicarius, vocat te Caput Ecclesiæ, nihil adhuc comminatur, vim nullam intentat. Tu ad vocantis vocem nuditatis tuæ conscius te abscondis? &c.*

Hæc eleganter vehementerque Cardinalis Theatinus: at obfirmatum Lutherana perfidia Ochini pectus pervadere nequaquam potuit.

Jacobus Testera provinciarum Americæ Generalis Præfectus Observantes duodecim in varias regiones distribuit.

XXII. Jacobus Testera, quem in Mantuanis Comitiis provinciarum novi Orbis moderatorem creatum diximus, egregios viros e Franciscana familia centum, & quinquaginta delegerat, qui egregia morum integritate, tradendisque Christianæ vitæ præceptis Americanos excolerent. Eum numerum jussu Pauli Pontificis, petente Carolo Imperatore, e tota Hispania contraxerat. Ubi Mexicum pervenere, primarii duodecim e provincia sancti Jacobi, in suas quisque colonias distributi sunt: quatuor in Jucatanem amandati; Ludovicus Villalpaldus vir eruditus, qui Jucatanicam linguam didicit primus, ejusque regulas, & dictionarium vulgavit; Melchior Beneventanus, qui regionis iniquitate, ac præfervido aere divexatus, Mexicum revertit; Joannes Herrera, professione quidem laicus, sed in primis diligens, & moratus, quem Chichimecæ postea in odium Christianæ fidei sustulerunt. Quartus Laurentius fuit Benvenida, cui multum Romana debet religio: quippe qui in Apostolico munere nullis umquam fractus laboribus constanter perstiterit. Idem recepto Meridensi cœnobio, itemque altero apud Campetium, quæ Testera Hispanorum militum improbitate compulsus deseruerat, aliisque præterea ædificatis, Jucatanis provinciam, magno popularium bono, fundavit. Reliqui octo Guatimalæ incolas, infelix ge-

nus

nus hominum, & servituti natum, erudire jussi. In his Petrus Betancius omnium primus gentis linguam tenuisse fertur; cujus etiam ediscendæ præcepta Hispanicis litteris consignavit. Ceteri comites quonam locorum ab Testera dimissi, exploratum non est. Id profecto constat, ipsum ætate, laboribusque confectum hoc anno excessisse. Hujus præfecturam suscepit Martinus Sarmientus, quem superiore anno Generalis Minister in Jacobi locum succedere, si forte eum fato defungi contigisset, scriptis litteris jusserat. Martinus ejus muneris partes cum laude præstitit; ac deinde Tlascalensis Episcopus creatus est. Natus erat Jacobus Testera Bajonæ Galliæ Aquitanicæ civitate. In ea provincia inter nostros adscriptus, paulo post in Hispaniam profectus est, atque in aula Cæsaris aliquandiu conciones habuit. Mox cum Antonio Civitatensi in Americam trajecit anno MDXXVII. Ejus adventus ad continendos in officio neophytos, barbarosque Evangelio subjiciendos magnopere profuit. Cum in magna discendæ linguæ difficultate versaretur, & Christianæ religionis mysteria vix aptis vocibus explicare posset; ea coloribus expressa (tantum veræ pietatis erat ingenium) linteisque graphice descripta per vicos circumferebat. Ita Mexicanos ab inanium deorum cultu facile abduxit, adjuvante labores indigena familiari, qui hispanicæ linguæ usu utcumque præditus, Jacobi verba, interpres egregius, popularium suorum auribus inculcabat. Jucatanem, Guatimalam, aliasque regiones sempiternæ mortalium felicitatis incensus studio peragravit; nostrorum cœnobia plurima, imbuendisque neophytis litterarum gymnasia excitavit. Vir idem profundissimæ demissionis, & contemptus sui: neque aliud in omni vita sibi duxit antiquius, quam ut, pulsis errorum tenebris, Americæ regna, gentesque Evangelii luce compleret, Deique gloriam, quæ ex animorum salute maxima existit, longe, lateque amplificaret.

Petrus Betancius Hispanus præcepta linguæ ediscendæ, quæ in provincia Guatimalæ in usu est, tradidit primus.

Ejus industria in impertiendo Mexicanis Evangelio.

XXIII. Panormi hac tempestate floruit Benignus Romanus ex Observantium familia. Incertum, quo tempore obierit. Sane tota Sicilia præstantis innocentiæ, & miræ cujusdam simplicitatis laudem tulit. Ejusdem corpus in Urbis templo, quod ab Angelorum Regina appellatur, conditum est. Quamquam vero prænobili genere ortus erat, tamen laicorum in ordine, interque vilia ministeria Christianæ demissionis exemplar fieri maluit. Carolus V. Cæsar a Tunetana victoria in Siciliam reversus, cum sermones, qui de Benigni sanctimonia ferebantur, frequenter audisset, ejus videndi studio ad cœnobium divertit: cum eodem aliquandiu familiariter collocutus, candidoque hominis ingenio mirifice est delectatus: eum comiter interrogatum num ab se quidpiam, quo ei maxime opus esset, impetrare percuperet, respondisse ferunt, ad hortulum subigendum se ligone indigere. Quem cum argenteum Carolus afferri jussisset, postea cœnobii rector in templi usum convertit. In ejusdem cœnobii tabulario mira quædam de Benigno leguntur: in quibus fertur illud eximium. Antonius Russa Agrigentinus de captivo inter barbaros fratre Benignum sciscitaturus, Panormum cum parente se contulit. Quem accitum a provinciali Ministro Francisco Messanensi, jussumque per effusas preces salutem, ac libertatem adolescenti impetrare, dixisse tradunt, se tanti non esse, ut datam sibi a præpotenti Deo futurorum præscientiam audeat affirmare: nihilominus bono esse animo Antonium jubere; quippe germanum vivere, brevique incolumem in Siciliam reversurum. Veritatem illius dicti opportuna captivi fuga, & in patriam adventus comprobavit.

Benignus Romanus ex Observantium familia laicus virtutibus floret.

Carolus V. Cæsar Benigni sermonibus delectatur.

Benignus vaticinatur.

XXIV. Æqualis Benigni fuit Joannes Siculus Cameratensis, quem Rochus Pyrrhus Joannem Clementem appellat, atque in natali solo sepultum esse

Joannes Cameratensis virtute insignis.

esse commemorat: nostri vero Panormi conditum tradunt. Eundem consuetudine orandi ad Christianæ sapientiæ culmen contendisse, ac mali Dæmonis astum, conantis eum ab virtutis semita abducere, sæpe fregisse proditum est. Cum aliquando ante Deiparæ simulacrum ad multam noctem vigilasset, horribili specie taurus, impacto in ventrem cornu, eum propemodum exanimavit; cumque intestina diffluerent, clementissimæ Virginis ope, ac singulari beneficio, mirante ipso Joanne, in alvum immissa sunt, atque aureo filo cruenta cicatrix obducta. Quæ res certis indiciis deinde constitit, cum, Joanne defuncto, in ejus femore vulnus, atque e vulnere pendens filum apparuit. Quippe nemini antea, præterquam Sacerdoti, qui sacras ejus confessiones audire solebat, eventi seriem exploratam fuisse compertum est. Quam ille postea in Dei gloriam vulgare non dubitavit.

Appetitus a malo Dæmone Deiparæ ope servatur.

XXV. Hoc anno naturæ concessit Alphonsus Astudillus Toletanus, vulgo dictus Excalceatus, quod inter paucos is esset, qui tum nudis omnino pedibus incedebant. Christiana præditus eloquentia, haud vulgarem populi gratiam, & opinionem integritatis est consecutus. Conditus est in Toletano cœnobio sancti Joannis Regum, magno sui desiderio civitati relicto.

Alphonsus Astudillus eloquentia clarus decedit.

XXVI. Item Neapoli decessit Maria Longa illustris femina, quæ, viro extincto, domesticas facultates in usus pauperum erogavit. Nosocomium Neapoli extruxit, & ventitantes ægrotos ipsa comiter excipiebat, atque inter egentes, ac miseros, Christianæ charitatis incensa studio, fervorum munia diligenter obibat. Siquidem non modo cibos ministrare, ac lectulos sternere, sed & manantem e quorundam vulceribus saniem abstergere consuevit. Ante mariti obitum, cum, sumto incaute veneno, in præsenti vitæ discrimine versaretur, ejusmodi votum nuncuparat, si convalesceret, nihil potius sibi futurum, quam ut Hierosolymam pietatis causa proficisceretur. Qua circa promissi memor, hospitalem domum deserere, atque in viam se dare fortis utique femina constituit. Deinde, voti solutione impetrata, nostrarum Virginum domicilium, quod S. Mariæ in Hierusalem appellatum est, suis sumptibus excitavit. Ipsa cum puellis duodecim, provecta jam ætate, cœnobium ingressa, Nosocomium Mariæ Ærbæ Termulanorum principi administrandum mandavit. Mox cum sororibus ceteris Tertii Ordinis canones professa est. Eodem tempore Cajetani Thienæi sanctissimi viri alumnos quosdam, qui Theatini dicebantur, hospitio recepit. Atque ipse in primis Cajetanus eidem religionis mysteria, & Christiano ritu sacramenta quadriennio administravit. Dein Theatinis eo se munere abdicantibus, Capuccini sublecti sunt, quorum virgines vocibus, exemplisque incitatæ, non illæ quidem Tertii Ordinis institutum, sed asperrimam divæ Claræ disciplinam in omni vita retinuerunt. Exinde eorum nomine appellari cœptæ. Quibus etiam, ut cœnobii procuratione numquam in posterum abstinerent, pontificio diplomate mandatum est. Ubi Maria rigidum vitæ genus persequi instituit, cum esset affecta admodum valetudine; reliquiæ pristini morbi recrudescere, tenerumque corpusculum diuturnis doloribus excruciari cœptum. Sed ipsa tamen, cum esset animo plane virili, & ad omnem patientiam obfirmato, numquam adduci potuit, ut consuetam asperitatem ullo modo remitteret. Vestis omnino horrida, jejunia fere perpetua; sexto quoque die paululum panis attingere, & ad sitim levandam tantundem aquæ. Cumque secum tam dure ageret, mirum quanta in alios facilitate, ac lenitudine uteretur. Viles meritriculas a turpi quæstu non semel abduxit. Quicumque aut mali dæmonis fraude, aut pravæ cupiditatis illecebris ad peccandum impulsi, ejusdem sese fidei permisere, sermone ipsius, ac precatio-

Mariæ Longæ virtutes & recte facta.

Cœnobium sanctæ Mariæ in Hierusalem Neapoli ædificat.

Sancto Cajetano Thienæo sacrorum administro utitur.

Subinde Capuccinis.

Quorũ denique appellationẽ, ac disciplinæ severitatem affectat.

Maria corpusculum suum mirifice domat.

Ejusdem charitatis in proximos exempla.

cationibus a præcipiti cursu retracti sunt, animoque soluto, ac libero salebrosum virtutis iter ingressi. Eandem miraculorum gloria ornatam fuisse, ejusque convictu, ac familiari colloquio cœlites delectatos Boverius affirmat. Magnum fuit in urbe Neapoli Mariæ nomen, quam proinde fato functam præcipuo quodam in honore ob sanctitatis commendationem universi cives habuerunt.

XXVII. Hoc anno Constantinensis in Numidia Episcopus declaratus est Joannes Jube ex Observantium familia, quem Antistes Barcinonensis in laboris, & officii partem subinde vocavit. Item Cyrenensis Episcopi titulo ornatus est Petrus Gautius, qui Urgelitano simul adjutor est designatus. *Observantes duo Episcopi fiunt.*

XXVIII. Cœnobium de sancti Didaci nomine Observantium familia habet in urbe Neapoli. In eorum provincia, quæ Principatus appellatur, ædes illæ tum operis elegantia, tum incolarum frequentia, & dignitate ceteris antecellunt. Joanna Castriota, femina princeps, post hujus seculi initium id cœnobium fundarat: quod cum Fratres post ejus obitum aliquot ab hinc mensibus deseruissent, pactis deinde cum Alphonso Joannæ fratre, ac Tripaldæ regulo conditionibus, rursus hoc anno inhabitarunt. Cujus rei diploma publicum extat, quod Alphonsi rogatu Paulus Pontifex dedit x. Kalendas Martii. Ejus cœnobii templum Deiparæ primum Virgini, miris doloribus Christi causa excruciatæ, dicatum est; mox de sanctorum Didadaci, & Joachimi nominibus nuncupatum. Anno MDXIV. cum propinqua domo hospitali ægrotorum nobilium ædificari erat cœptum. Verum Joanna, mutato consilio, nosocomium Fratribus attribuit, quo domicilium excipiendis eorum pluribus latius esset. Nam quod Cæsar Caracciolus in sua Neapoli scribit, hospitalem domum non ante Joannæ obitum nostris datam, cum Pauli litteris nequaquam convenit; ex quibus apparet, Joannam, dum viveret, templum, domumque cum omnibus officinis in usum Fratrum Minorum, qui Observantes dicuntur, ædificanda curasse. *Cœnobium sancti Didaci in urbe Neapoli Observantes recipiunt.*

XXIX. Apud Salandriæ oppidum in regno Neapolitano Franciscus Riverterius partim sua, partim oppidanorum pecunia cœnobium extruxit. In eo juniores nostri Philosophiæ, ac Theologiæ disciplinis erudiebantur. Circa annum postea MDXCIX. Reformatis est assignatum. Ibidem Stephanus Salandrinus egregia pietate presbyter anno MDCXXXIV. decessit. *Cœnobium Salandriæ.*

XXX. Conventuales hoc anno cœnobium Cameratense in Sicilia deseruere. Iidem apud Insulam, Campaniæ felicis oppidum, templum antea Præcursori Christi dicatum sancti Francisci nomine appellarunt, libente nobili viro Juliano Ceilano. Is namque Paulum parentem suum imitatus, qui abeuntibus inopiæ causa Benedictinis Virginibus, Franciscanos in eas ædes deduxerat, illos parce admodum victitantes suis opibus juvit, reditibusque sacerdotii cujusdam sublevandos curavit: eos olim reditus, qui tuendæ familiæ vix essent satis, ipsæ Virgines capiebant. *Cœnobium Cameratense in Sicilia Conventuales deserunt, & aliud recipiunt in Campania felici.*

XXXI. Capuccini sexennio ante prope urbem Mediolanensem parum commodis sedibus usi sunt. Quippe in angusto cœnobio, quod ramis viminibusque non concinnitas, sed necessitas ipsa fabricata erat, pædore, ac macie confecti undecim obiere. Alphonsus Avalus Mediolani prætor ceteros miseratus, eos in urbem deduci, & ad portam Vercellensem honestiore hospitio donari jussit. *Capuccini Mediolani sedes collocant.*

XXXII. Per idem tempus alio cœnobio, quod prope templum sancti Victoris Eremitanæ Virgines incoluerant, Capuccini recepti sunt. Eosdem Faventiæ Emiliæ civitate in Bononiensi provincia domicilium paulo ante fixis- *Rursus alias accipiunt in eadem urbe.*

fixisse Boverius narrat; qui etiam Bonaventuram Cremonensem egregia pietate virum, & hoc anno cœnobii præfectum, cum afflictis familiæ rebus ingemisceret, cœlesti viso recreatum fuisse imprudenter affirmat. Nam manuscripti ejus provinciæ codices habent, Capuccinorum domum anno MDLXXI. mille circiter ab urbe passus ædificatam: & primum cœnobiarcham non Bonaventuram illum cœlitibus familiarem, sed Thomam Faventinum fuisse eadem monumenta testantur.

Boverius refellitur.

XXXIII. Tria cœnobia Algarbiorum provinciæ in Lusitania, quæ Conventualium antea fuerant, Observantibus item hoc anno attributa; primum in oppido Extremosi, alterum ad Portum lætum, tertium ad Juliam pacis.

Tria cœnobia in Lusitania Observantes recipiūt.

XXXIV. In Jucatanicam divi Josephi provinciam, ut auctor est Franciscus Gonzaga, nova domicilia quatuor ascita sunt. Nam post receptum Meridense cœnobium, uti supra memoratum est, aliud Campechii, quod præclarum in primis oppidum ab Hispanis frequentabatur, extructum est: duo rursus apud Sisomtinum, & Titsiminum indigenarum pagos, una cum templis, quæ divo Francisco Assisiati dicata sunt: quartum in oppido Numunii divi Bonaventuræ cepit auspicia.

Item quatuor in Jucatane Americæ provincia.

XXXV. Tribus passuum millibus ab oppido Almanesio Callaicæ terræ Observantes provinciæ sancti Jacobi domicilium habebant: quod cum loco nec oppidanis opportuno, nec sane Fratribus commodo situm esset, Francisci Henriquesii liberalitate factum est, ut in alterum commearent, quod ejus impensa in Almanesii suburbio conditum fuit. Hujus cœnobii templum Didacus Henriquesius Corianus Episcopus, importatis divorum reliquiis plurimis, magnificentius exornavit.

Franciscus Henriquez Observātibus cœnobium condit in Gallæcia.

XXXVI. Ludovicus Ortesanus, ejusque conjux Catharina Trevinnia, suis ædibus, quæ in oppido Ronda provinciæ Bæticæ habebant, in cœnobii formam redactis, adjectaque ad vitæ subsidium omni re familiari, Franciscanæ familiæ Virgines induxere: cum quibus ipsa, viro extincto, Catharina quod sibi vitæ supererat, id perpetuo pietatis, & Christianæ innocentiæ cultu transegit.

Virgines Franciscanæ cœnobiū obtinent in Bætica.

XXXVII. Minorum familiam eximia pietatis laude sibi probatam summi Pontifices honoribus afficere, datisque immunitatibus ornare usque adeo voluerunt, ut Quæsitores hæreticæ pravitatis summa in eam potestate aliquando uti vetuerint. Cujus rei diplomata publica extant, quæ Clemens, & Sixtus IV. Innocentius VIII. & Leo X. verbis amplissimis ediderunt. Hujusmodi vero de Ordine nostro decessorum judicia Paulus III. approbavit hoc anno pridie nonas Martii, petente Calvo Generali Ministro; tum rogatu Antonii a sancto Michaele, qui rationes Transalpinorum in urbe Roma procurabat, anno MDXLVI. iterum rata habuit VI. Kalendas Maii.

Pontifex Maximus Minorum Ordinem haud obnoxium fore decernit judicio Quæsitorum cōtra hæreticam pravitatem.

XXXVIII. Tertii Ordinis professores apud Ticini mœnia olim cœnobium inhabitarunt, quod ab sancti Savini nomine appellabatur. Id vero bellorum tempore eversum est, anno fortasse MDXXIV. quo Franciscus I. Galliæ Rex adversus Carolum Cæsarem bellum gerens, Ticinum obsedit. Fratres aliquot annos hinc abesse coacti sunt. Quocirca falli Bordonum existimo, qui cœnobium sancti Savini anno MCCCCVII. dirutum fuisse litteris prodit. Siquidem Paulus III. in publicis litteris, quas ipsis Fratribus hoc anno dedit, nonnullos annos Ticino abfuisse illos affirmat: nec est simile veri, annos centum & quadraginta quinque, qui ad hæc tempora defluxissent, nonnullos annos appellandos fuisse. Quiquid id est, templum hoc

Fratrum Ordinis Tertii templum in urbe Ticino consecratur.

hoc anno sanctis Gervasio, & Protasio dicatum, quod parœciæ titulo erat insigne, & Nicolaus Spinellus Clericus Januensis fiduciario jure, quod commendationis dicunt, obtinebat, eisdem concessum est. Olim Benedictini Monachi, constituto præfecto, eam Ecclesiam administrarunt. Luculentum extat hujus rei testimonium in Paulino diplomate, quo Tertii Ordinis professores ad Dei cultum amplificandum in eam Ecclesiam deductos esse declarat.

Conventualium cœnobium occupant Lutherani.

XXXIX. In Germania gliscente hæresi Lutherana, Conventuales cœnobio pulsi, quod Osnaburgi obtinebant, nequidquam pro iis tendente Canonicorum Collegio, eamque injuriam ab principibus factionis nefariæ deprecante.

Observantes cœnobium diruunt extra mœnia Crotonis.

XL. Franciscanæ familiæ nova colonia hoc ipso anno Crotonem deducta; quæ Brutiorum est civitas vetustate potissimum memoranda. Jam inde a primis familiæ temporibus extra mœnia Crotonis cœnobium conditum accepimus, opera in primis, atque consilio beati Pierii, qui ab ipso convictu Patriarchæ Francisci incredibile quoddam amplificandi sodalitii studium contraxerat. Hoc vero tempore, cum inter arma, bellicosque tumultus Crotoniates sibi timerent, uti cœnobium a fundamentis everterent, consilium cepere. Quippe loco erat situm peropportuno, unde hostes cum mœnia quatere civitatis, tum munimenta ad se tutandos ædificare impune possent. Itaque Petri Toletani permissu, qui pro Carolo V. Neapolis regnum administrabat, æquatum solo domicilium, Fratresque in urbem recepti. Tum ejusdem Toletani beneficio novis ædibus aucti, cœnobium condere aggrediuntur.

Et in urbe aliud ædificant.

Ob id vexantur ab Episcopo & presbyteris popularibus, qui edicto Pontificis coercentur.

XLI. Verumtamen cum opus urgerent, apud Episcopum & sacerdotum collegia immerito quidem offenderunt, qui cum magnam ab oppidanis invidiam eisdem conflassent, quidquid a nostris extruebatur interdiu, per idoneos homines nocte intempesta demoliendum curabant. Cosmus Cirus provinciæ Minister hujusce rei indignitate permotus, ac per supplices litteras cum Pontifice Maximo acerbe questus, istorum hominum temeritatem continuo repressit. Quippe duo primarii viri Scyllacensis Ecclesiæ, Decanus, & Cantor, Crotoniates ab incœpto deterrere, iisque, si porro tenderent, sacrorum usu, & communione interdicere ab Pontifice jussi. Qui Crotonem profecti, optatam nostris quietem attulerunt. Rebus ita compositis, in ipso civitatis vestibulo cœnobium exstructum; templum vero eleganti structura excitari cœptum; cujus sub ara maxima beati Pierii, quem supra laudavimus, corpus conditum est. Quod quidem multis post annis Antonius Sebastianus Minturnus Crotoniatum Episcopus, tanto videlicet intervallo ab ejus morte, integrum reperit; ut Ughellus testatur Italiæ Sacræ nono volumine pagina 387. Illud etiam memoriæ proditum, Pierii tumulum salubri admodum liquore olim manare consuevisse. Quo tamen Dei beneficio pravi homines abuti aliquando cœperunt. Quidam enim ex illustri familia Luciferiana ejusdem ingenii vir, atque ille fuit, de quo cecinit Juvenalis Satyra sexta,

B. Pierii corpus miraculis illustre.

Morte viri cupiant animam servare catellæ,

cum quendam catulum in deliciis haberet, hujusmodi liquorem ægrotanti adhibere non dubitavit. Sed hominis impuri temeritatem, audaciamque ultus est Deus. Nam & lethiferum ipsi catellæ pharmacum fuit, & qui stulte adhibuerat, confestim lucis usura orbatus est. Multa rerum ab Pierio gestarum monumenta desiderantur, quæ, incenso deinde cœnobii tabulario apud Catacium, perierunt. Est autem Catacium Brutiorum civitas in ulte-

ulteriore Calabria ab urbe Crotone triginta millibus paſſuum: cum in illud cœnobium ex vetere illo, qùod extra Crotonem dirutum eſt, ea monumenta miſſa fuiſſent.

Agnetis Aſſiſiatis obitus.

XLII. Ante diem v. Idus Octobris e vivis exceſſit Agnes Aſſiſias, cum pertinacem valetudinem ad extremum uſque ſpiritum æquo animo pertuliſſet. Cum excellentium virtutum laude inſigniter floruit, tum præcipue aſſiduitatem precandi cum paupertatis Evangelicæ cultu in omni vita conjunxit. Quocirca moriens incredibile ſui deſiderium apud omnes reliquit.

Obſervantes cœnobium ædificant in Gallia.

Caroli III. Lotharingiæ Ducis beneficio.

XLIII. Apud Albamalam Neuſtriæ civitatem in Gallia Carolus III. Dux Lotharingiæ in Minorum familiam egregie animatus, non modo noſtris cœnobium a fundamentis exſtruxit, ſed etiam cenſum librarum millium gallicarum, quem uſitata Obſervantibus ratione, hoc eſt per Syndicum Apoſtolicum, nec violato paupertatis ſacramento, quotannis perciperent, iiſdem attribuit. Tum contendit a Pontifice Maximo, ut ad alendam populorum pietatem cœnobii templum divorum reliquiis, atque indulgentiis ornaret. Cujus rei teſtimonia exſtant in litteris, quas Gregorius XIII. Summus Pontifex dedit, tum aliis publicis auctoritatibus, quarum exempla in tabulario ejus cœnobii hodieque ſervantur. Sed illud in primis commemorandum, quo Maria Lucemburgenſis excelſo loco nata, anno ſupra milleſimum ſexcenteſimum quinquageſimo nono familiam ornavit. Siquidem centum Gallicas libras teſtamento legavit, quas alumni ejus cœnobii quotannis perciperent; cujus rei gratia ſolemni ritu ſacrificium ſemel in anno celebrarent. Sed ut ad illud, unde digreſſa eſt, revertatur oratio noſtra, abſolutum cœnobii templum paucis poſt annis Claudius Sanctæus Ebroicenſium Antiſtes Eccleſiæ ritu conſecravit. In eo conditus eſt Petrus Bellotus Falleſienſis Obſervantium ſacerdos, qui & Doctoris inſignibus in Pariſienſi Academia donatus eſt, & Præfecti Generalis in Gallia ornatus munere. Quem præterea in ſacris concionibus eloquentiæ laude plurimum floruiſſe memoriæ eſt proditum.

Mariæ Lucemburgenſis erga idem cœnobium liberalitas.

Petrus Bellottus in Obſervantibus clarus.

Populares presbyteri negotiū exhibent Obſervantibus in diœceſi Lucenſi.

Coercentur edicto Pontificis.

XLIV. Per idem tempus in diœceſi Lucenſi ſacerdotes nonnulli, qui parœcias adminiſtrabant, Obſervantes indignis modis acceptos Eccleſiaſticæ ſepulturæ arbitrio ſpoliare præter fas omne nitebantur; ut in templis eorum condi cadavera ſecularium per ſummam vim prohiberent. Miniſter Etruriæ injuriam queſtus apud Pontificem Maximum, cauſatuſque arrogantiam adverſariorum, quod intra fines Lucenſis Reipublicæ componendi diſſidii cauſa tutus ire vix poſſet, Apoſtolicas litteras impetravit; quibus litteris primarii duo ſacerdotes Piſtorienſis Eccleſiæ arbitrium litis ſuſcipere, accitoſque Eccleſiarum rectores, ut ne moleſtiam Obſervantibus exhiberent, monere juſſi.

Lucida Virgo inſignis meditatione cruciatuū Chriſti.

XLV. In Fulginii cœnobio, quod Margaritarum appellatur, beata Lucida Virgo Romana diem obivit IV. Idus Julii: de qua illud inſigne proditum memoriæ eſt, Chriſtum Dominum ejus animi ſtudio delectatum, quo ſuos cruciatus orando, meditandoque aſſidue recoleret, id ei muneris contuliſſe, ut ingentem utraque manu dolorem, ac ſi ferreis clavis trajectæ eſſent, ad extremum uſque ſpiritum perſentiſceret.

AR-

ARGUMENTUM.

Tridentinum Concilium non modo fraudibus hæreticorum, sed etiam bellorum causa disturbatum. Placato Pontifice, Capuccini ad sodalitium constituendum omnem industriam, opemque conferunt. Conventualium comitia, in quibus eorum Magister Bonaventura Pius a Costaciaro est renuntiatus. Item comitia Tertii Ordinis in Italia. Observantium in India Occidentis res gestæ. Martyres quidam, quos apud Vilnam in odium fidei barbari interfecerunt, carmine celebrati. Complures feminæ vita innocentissime acta sodalitium nobilitarunt. Insulæ sacræ Franciscanis quibusdam deferuntur; cœnobia ædificantur.

I. INDICTUM superiore anno Tridentinum Concilium non Lutherani modo, ceteræque Ecclesiæ pestes disturbare cœperunt; sed Antistites quoque plurimi ad eam urbem se profecturos negarunt. Nam quod Cæsari cum Gallo Rege bellum pertinax erat, magnopere verebantur, ne vel iter difficultatibus impeditum, vel ut finitima Germaniæ civitas tuta satis ab insolenti milite futura esset. Quocirca Pontifex Maximus apud castrum Buxeti cum Cæsare collocutus, enixe contendit, ut ineundæ pacis consilia tandem susciperet: hæreticorum potentiam civili bello Catholicorum corroborari; timendumque esse, ne ipsum Cæsarem tandem petat. Sed Imperator turpissimo fœdere cum Anglo Rege conjunctus, nihil vel Pontificis precibus, vel auctoritate permotus est. Paulus ergo conciliandæ pacis consilio dejectus, miratusque studium æquitatis, Christianæque rei salutem Cæsaris animum ad bella propensum minime inflectere, plenus mœroris ab infecta re Bononiam revertit: & emisso diplomate pridie nonas Julii, ne Antistites in graviora pericula, obsessis milite itineribus, conjiceret, neu conatibus irritis operam perderet, & auctoritatem contemni suam pateretur, Concilium dissolvit. Concilium Tridentinum dissolvitur.

II. Hoc anno de extinguenda Capuccinorum familia idem Paulus deliberavit. Eum quippe Ochini temeritate conviciisque commotum, paventemque, ne impostor nefarius injecta perfidiæ semina in plerisque foveret, Oldoinus in hanc sententiam locutum litteris prodit: *hæc est humanæ, ac Divinæ providentiæ lex, ut abscindantur, qui nos conturbant; & cum totum reipublicæ corpus periclitatur, satius est, membrum unum perire, quam totum corpus in discrimen adduci. Nescitis, inquit Apostolus, quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Capuccinorum Ordo tantæ apud homines Christianos existimationis est, ut cunctorum animos facile ad seipsum pertrahat: quod si is errores pro veritate, & pro fide hæreses disseminaverit, maxime timendum est, ne totus Ecclesiæ ager malo hoc zizaniorum semine ita imbuatur, ut postmodum triticum respuat.* Paulus III. de Capuccinis omnino delendis deliberat. *In additionibus ad Vitas Pontif. Ciaconii.*

III. Cum a Cardinalium plerisque in sententiam Pontificis itum esset, Antonius Sanseverinus eum, patresque, ne tam acerbe in Capuccinos animadverterent, gravi oratione est dehortatus. *Nulli*, inquit, *dubium est, sanctissime Pater, vosque Purpurati Patres, quin Ecclesiæ periculo, cum de eo agitur, mature, atque opportune prospiciendum sit; necnon zizania, quæ quamprimum erumpere cernuntur de Ecclesiæ agro, summo studio, ac diligentia evellenda, ne triticum occupent. At vero id quoque magnopere curandum est, ne, dum zizania studemus evellere, simul & triticum eradicemus. Paris enim periculi est, si Dominicus ager, dum zizaniis caret, etiam*

tritico vacet. Capuccinorum Religio hactenus in Ecclesia Dei, velut triticum, Apostolicæ vitæ splendore, ac præclarissimis virtutum exemplis pullulavit, quibus admirabiles propemodum, atque uberes in ea fructus protulit: vidimus omnes, & lætati sumus. Nullum quoque ex ea per tot annorum curricula, quibus in Domini agro fructificavit, zizaniorum semen, aut hæresum suspicio orta est, donec ad Ochinum ventum est, qui haud secus, quam ille inimicus homo, superseminavit zizania in medio tritici, & abiit, & ad hæreticos fugit. Jam vero cum de eradicandis zizaniis, & Ecclesiæ agro ab illius hæresi expurgando agitur, si Capuccinorum Religionem extirpandam, ac delendam censemus, profecto maxime verendum est, ne cum ea simul eradicemus & triticum, maximamque boni jacturam ex boni seminis proscriptione Dominicus ager patiatur. Neque enim, dummodo Capuccinorum Religio malo hoc hæresum aut tota, aut majori ex parte corrupta non sit, lex ulla, aut ratio, aut æquitas suadet, ut tota, ac integra nostro consilio intereat; ne iis parum æqua a nobis punitio irrogetur, quibus cum nihil delicti sit, iis quoque divina, atque humana jura a pœna vacandum esse decernunt. Quænam vero hujus sanctæ Sedis, quam summa sapientia, & æquitas decet, aut prudentia, aut justitia apud homines esse censeretur, si insontes viros, ac nullius sibi sceleris conscios, non citatos, non convictos, inauditos denique mulctaret? an non gravius inde in Ecclesia scandalum orietur, si illorum aliqui hac sententia obruti, vel vi oppressi in Christiano Orbe voces extollerent contra nos? illud quidem mihi haud facile persuadeo, totum Capuccinorum gregem, aut majori ex parte hæresum tabe contaminatum esse, cum in eo tot sancti viri virtutibus floreant, quos certe lues ulla hæresum veneno suo non attingit. Verumtamen si meus in hac re sensus expetitur, hæc mea sententia est, beatissime Pater, ut Ecclesiæ periculo, & religionis incolumitati, quod fieri poterit, communi consilio, ac prudentia consulatur. Ecclesiæ quidem, optime, atque opportune consultum erit, si ante omnia diligentissimæ de religione disquisitiones fiant, quid in ea corruptum, quid languidum, quidve sanum in fide sit: quod si aliquid in ea putridum sese obtulerit, ferro, & igne, aut abscindatur, aut adaratur; si languidum, aut saucium fuerit, curetur; reliqua vero, quæ in religione sana sunt, & Ecclesiæ utilia, hujus Apostolicæ Sedis munus, ac officium est, ut integra serventur, servataque sua benignitate, ac providentia faveantur; ne illam Dei sententia feriat per os vatis dicentis, quod infirmum fuit, non consolidastis, quod ægrotum, non sanastis, quod confractum est, non alligastis, & quod abjectum est, non reduxistis.

Cardinalis Carpensis Pontificis jussu de vita ac moribus Capuccinorum diligenter inquirit.

IV. Hac oratione Sanseverinus cum partis adversæ Cardinales delinivit, tum ipsius Pontificis obfirmatum antea ad Capuccinorum perniciem inflexit animum. Paulus igitur, mutato consilio, Cardinalem Carpensem de familiæ statu diligenter inquirere, ac, si quæ superessent hæreticæ labis reliquiæ, sibi renuntiare jussit. Is, accitis in Urbem provinciarum Vicariis, aliisque Patribus, qui prudentiores habebantur, percontatus ex illis est, quam unusquisque animo sententiam de Catholica religione, de Christianæ professionis capitibus, de Romanæ Ecclesiæ moribus, disciplina, legibus imbibisset. Atque ea quæstione non modo seniores illos, qui Romam convenerant, sed & reliquos ferme ejusdem instituti homines rectis sensibus ire, neque cum perfido desertore aut lapsos esse, aut uspiam offendisse compertum est. Pauci, quos Ochinianum virus afflaverat, singulari Dei munere, ac præfectorum diligentia resipuere; ac recantatis erroribus, ad officium redacti sunt. Ejus rei accepto nuntio, Pontifex diem dixit, qua Pa-

Patres conscriptos Capuccinorum in avita pietate confirmaturus alloqueretur. Ergo clementer acceptis primum Apostolicæ Sedis in eosdem beneficentiam, & effusæ charitatis officia commemoravit: dein Ochini improbitatem graviter questus est, qui, ejurata religione, Ecclesiæ Antistes, ipsosque adeo Romanos Pontifices, quorum multa in se præsertim egregiæ cujusdam benevolentiæ argumenta constiterant, maledictis proscindere non dubitaverit. Se propterea tanta impietate commotum de familia extinguenda cogitasse, metuentem ne Ochinus ipse, qua pollebat auctoritate, & sanctitatis opinione, totam penitus depravarit: sed exploratos jam eorum sensus, animique integritatem in causa fuisse, ut consilium mutaret. Patres denique hortatus est, ut Catholicam religionem, quanta maxima possent animi contentione tuerentur; Christianam humilitatem, cujus præcipuam laudem apud homines Capuccinos esse oporteret, vehementi studio persequerentur. Id si facere porro pergant, sibi cum primis, & Apostolicæ Sedi acceptos fore, atque in sinu, oculisque Christiani populi gestum iri. His dictis Pontifex Cardinalem Carpensem sodalitati præfecit, Patribusque bene precatus, eos ad pedum oscula humaniter acceptos, lacrymantesque præ gaudio tandem dimisit.

Pontificis Maximi oratio ad Patres conscriptos Capuccinorum.

V. Post hæc idem Cardinalis incolumitati familiæ consulendum ratus, de primorum sententia saluberrimas leges, Fratribusque ab hæretica peste prohibendis profuturas maxime jussit: Francisco Æsino Præfecturam sodalitatis detulit, cum per id tempus Bernardinus Astensis post Ochini fugam eo munere fungeretur. Capuccinos præterea singulos conciones publicas habere vetuit, quoad secus Pontifici visum esset. Ea tamen lege provinciæ Corsicæ alumnos palatinus quidam Episcopus brevi solvendos curavit. Postremo comitia universæ familiæ in urbe haberi decretum est. Inter ceteros, qui ad ea convenerunt, quatuor & viginti egregios viros in Patrum cœtu sapientiæ laude excelluisse Boverius memorat. Franciscus Æsinus Vicarius Generalis familiæ suffragiis Patrum est renuntiatus; qui cum optimis legibus, exemplisque Christianam pietatem inter suos corroboravit, tum illud perfecit, ut Ochiniani flagitii memoria e populorum animis deleta esse videretur. Is præfecturæ suæ anno primo ducentos circiter Capuccinos Assisium misit sub initium Augusti: quo tempore non incolæ modo, sed & remotissimæ gentes ad templum Divinæ Matris, quod ab ea civitate duobus passuum millibus in planitie conspicitur, pietatis causa conveniunt. Pervetus fama est, jam usque ab nascentis familiæ ducta temporibus, Jesum Christum humani generis Redemptorem divo Francisco, dum vitam ageret, edixisse, ut qui ædiculam Mariæ Virginis, Christiano ritu peccata confessus, deinceps inviseret, idem pœnarum debito eximeretur, placatique Numinis indulgentia, ubi diem obierit, in æternæ felicitatis sedem recta contenderet. Ea ædicula magnifici templi ambitu continetur, quod Observantes una cum cœnobio reliquorum ferme, quæ Minores inhabitant, celeberrimo extruxere. Itaque Capuccini in tanta hominum frequentia frequentes ipsi rem familiæ juvare conati sunt. Percrebuerat enim opinio, multorum falsis rumoribus confirmata, eorum sodalitatem in invidiam adductam, ac sententia Pontificis dissipatam fuisse. Quocirca ubi multiudo sodalium tanta peregrinis objecta est, tum demum apparuit, non modo Capuccinorum nomen, ut ferebatur, non esse deletum, sed eorum complures egregiæ virtutis, ac pietatis exempla edidisse, quæ in ea celebritate plurimum illis gratiæ, atque honoris a Christiano populo conciliarunt.

Franciscus Æsinus Capuccinorum Generalis Vicarius ab Cardinali Carpensi designatur.

Qui deinde probatus est Patribus in comitiis ejus familiæ.

Capuccini 200. Assisium conveniunt sub diem festum Portiunculæ.

Observantium templi extra Assisium amplitudo, ac religio.

VI. Conventuales hoc anno generalia comitia bis habuere, primum

Conventualium comitia, in quibus Bonaventura Pius Generalis Magister creatur.

Anconæ in Piceno, ubi Generalis Magister creatus est Bonaventura Pius Umber a Costaciaro, vir eruditus, & eloquens, quem tum in sacris concionibus dicendi vi, & gravitate præstitisse, tum in difficillimis rebus expediendis mira ingenii dexteritate fuisse, proditum est. Venetiis deinde Patrum cœtus est habitus, cujus acta nulla mandata litteris comperimus. Ceterum Pius familiæ præfuit annos sex: deinde Aquensium in Monteferrato Episcopus declaratus, cum eam Ecclesiam decennio administrasset, Eugubium denique Umbriæ civitatem sese recepit, atque in suorum Fratrum cœnobio, de quo idem privatus hospes, aucta re familiari, optime merebatur, diem obivit. In actis Pauli III. quæ in Vaticana bibliotheca asservantur, ejusdem Pontificis diploma extat, quo diplomate Pio Episcopo earum rerum, quas in cœnobio haberet, eidemve attribuisset, arbitrium est datum; ut cui mallet, quasque mallet, aut vivus donaret, aut testamento post suum obitum possidendas ipse relinqueret.

Petrus Calderinus præfectus Ordinis Tertii.

VII. Professores quoque Tertii Ordinis, qui in cœnobiis vitam degebant, suæque sodalitati Congregationis Insubricæ nomen dederant, apud ædes sanctæ Mariæ de Piratello, haud ita procul a Foro Cornelio, convenere. In his Comitiis Petrus Calderinus Bergomas eorum præfectus declaratus.

Observantes aliquot Campaniæ felicis Cardinalem Carpensem adire jussi.

VIII. Paulus Pontifex Bononia in Urbem reversus, datis in Villa Marii litteris, alumnos quosdam Campaniæ felicis Observantes Cardinalem Carpensem adire jubet: causa arcessendi fuit, quod in urbe Neapoli ad Regios Magistratus exemplo malo provocassent, mutuisque delationibus existimationem provinciæ in magnum discrimen adduxissent: qua consuetudine criminandi, ubi forte radices egit, ut nihil est perniciosius, ita nihil potentius ad familias eorum hominum, qui se Numinis cultui dediderunt, misere perturbandas.

Hispaniæ Rex Americanos neophytos mitius tractandos decernit a prætoribus provinciarum Observantium rogatu.

IX. Americanos ad fidem Christi conversos eximia charitate, studioque Observantes complectebantur, quos propterea non modo rudes ad omnem virtutem, ac religionem informare, verumetiam calamitatibus attritos omni ope sublevare non destiterunt. Quippe Hispani milites, ducesque inquilinos neophytos non secus ac abjecta mancipia crudeli imperio premebant. Horum vices miseratus Hispaniæ Rex, Observantium rogatu legem tulit, qua cautum est, ut provinciarum prætores Occidentis Indos, qui Christiana sacra suscepissent, non severo premendos jugo, sed pie, humaniterque tractandos enixe curarent. Cujus rei diploma publicum dedit una cum litteris ad Antonium Rodericensem Observantium presbyterum, cujus tum morum integritas, tum in neophytos benevolentia ad ea pietatis officia Regem impulerant. Iis litteris testatur Carolus, multa se diplomatis ejus exemplaria imprimi decrevisse: ea omnia ad Antonium mitti, ut per Observantium domos distributa Regis animum patefacerent: valde confidere sese, quod in optatis ante habuissent, id vulgata jam lege omni virium contentione, atque alacritate præstituros: veri Numinis cultum, Indorum tranquillitatem Fratrum auctoritate, ac vigilantia plurimum niti: proinde optare se, ut prætores, ac præsides, cetérosque Magistratus in officio continerent, populorum jura, libertatemque ab omni incommodo, detrimento, molestia sinceram, integramque tuerentur: si negligentiores in ea re administros comperirent, Regem per litteras diligenter monerent; qui deinceps, quid facto opus esset, deliberaret.

X. Vilnæ in Lithuania quiescunt corpora Gastaldi Vilnensis, & Stanislai Cracoviensis, quos ex Observantium familia creatos Episcopos, cum-

que

que sociis quatuordecim a furentibus Tartaris interfectos fuisse memoriæ est proditum. Hoc anno Joannes Anchussenitius Kioviensis Episcopus renuntiatus, cum gravi morbo ægrotaret, ac depositus pene esset, nuncupato Martyribus voto, eorum præsenti ope convaluit. Quocirca votum servatoribus suis ex religione persolvit, & grati animi monumentum ipsorum aræ venerabundus apposuit: eidemque elegiacum subjecit carmen, quo imposito quidem, ac rudi, sed pio tamen, ac simplici Martyrum præconia, resque ab illis præclaræ gestæ continentur. Elogium aliquot Martyrum ex Observantium familia.

Reverendus D. Joannes Anchussenız electus Kowiensis febre acuta correptus, in maximoque vitæ discrimine positus ad Franciscanos primos fidei plantatores pro fide Christi mortem oppetentes voto facto, ereptus tabellam cum subjectis versibus apposuit anno MDXLIII.

Barbara gens olim stygiis adoperta tenebris
Luminis ignara, candide Christe, tui,
Renuit, ab demens, lustrari lumine vitæ,
Renuit & sacri tangere fontis aquas.
Heu quantis igitur mansit tunc cæca periclis
Cæcutiit cæcis non minus Andabatis:
Tollere dogma tuum quando, pie Christe, parabat,
Sacræ disturbans religionis iter.
Horrida bis septem id Fratrum docuere pericla,
Hoc misere innocui qui cecidere loco.
Hic igitur Proceres inter, Gastalde, refertur
Familiæ encomium, & gloria prima tuæ.
Militia qui populi miseratus multa ruentis
Tartarici fraude in squalida regna ducis,
Huc huc bis septem curasti ducere Fratres,
Qui populos regerent, Christe benigne, tuos;
Ut per quem caperent vitam, caperentque salutem,
Et quidquid veri, perpetuique boni est.
Vulgabant igitur cælestis numina Patris,
Vulgabant plebi dogmata sacra rudi,
Ut Pater omnipotens prolem mortalibus ægris
E summa celsi miserit arce poli.
Pertulit ut nostræ heu terrentia crimina vitæ,
Ac diræ fregit squallida regna stygis.
Ast gentis rabies conirritata furebat:
Dentibus infrendens talia verba refert:
Numina jam nostra en toto spoliantur honore,
Factaque jam turbæ fabula funigeræ:
Morte reos igitur clamant, quando optima monstrant,
Exitium cupiens impia turba suum.
Tum male perquirunt furibundi pectore cæco,
Quæ perimant sanctos conditione viros.
Et quia vulgabant Crucifixi nomina Christi,
Orbis quem vastus, tartara & atra tremunt;
In cruce fige viros, clamant, iterantque loquelas,
Ne pereat nostri gloria prima fori.

Ac-

Accurrunt igitur succensi protinus ira,
Atque manus sævas Frutribus injiciunt.
Post ne quis tentet stringentia vincula captis,
Constituunt vinctos judicis ante pedes:
E quibus eximios, manibus post terga revinctis,
Tres crucis horrendæ composuere neci;
Et cruce confossos (heu quam miserabile dictu)
Immersere undis Vilia magna tuis.
Tum cædunt gladiis reliquos, flammisque perurunt,
Funditus ut perimant nomina Christe tua.
O scelus, o gens infelix, o pectora cæca,
O plebs, quæ diram te tua fata manent?
Audebas tam grande nefas, ut perdere velles
Nomen, quod mundi climata cuncta colunt.
Perdere dum Christum affectas, te perfida perdis,
Perniciem sponte en corruis in miseram.
Nunc perdenda, precor, tecum, celeberrime Præsul,
Ut vivam Christi vinea tota fide.
Cernis quam jaceam densis obducta tenebris,
Nec sint, qui relevent commoda lapsa mea?
Nam meus agrestes hortus jam parturit herbas,
Sentes, ac tribulos, malaque pestifera:
Erue, quæso, igitur sentes, aconita, cicutas,
Et panchæa feras cynnama, balsamaque.
Sic facies hercle magno rem Præside dignam,
Grataque posteritas tunc feret encomia.

XI. Maria Emanuela e Metymnæ Sidoniæ Ducum familia nobilis femina, eademque de Observantium familia optime merita, e vivis excessit. Hæc florente ætate cum liberali forma, cultuque corporis longe præcelleret, quod sibi a Deo datum erat temporis ad negotiationem salutis æternæ, id miserabiliter, ut plerique mortalium solent, opulentæ domus in luxu, & cetera seculi vanitate consumebat. Verum æternæ mentis Numen, atque consilium, quo divina pariter, & humana gubernantur, modum facile inivit, quo matronæ animum, sensumque percelleret, ac repentino casu perterrefactos ad sinceræ pietatis studia nullo negotio traduceret. Cum enim Bætim fluvium ponte trajiceret, quo Trianæ suburbio Hispalis jungitur, solutis forte sublicarum compagibus in amnem cecidit. Ergo vitæ periculo Dei munere exempta, ad Christianæ philosophiæ cultum adjecit animum. Primum enim Virgini Lauretanæ templum dicavit, ædesque propinquas alumnis provinciæ Bæticæ Observantibus attribuit. Mox defuncto viro, cum nonnullos liberos suscepisset, rem familiarem, qua lautissima utebatur, in usus pauperum erogavit. Ipsa vero parce admodum victitare, atque ita mores, vitamque componere, ut in se unam feminarum nobilium animos, atque ora converteret. Postremo humanis rebus valere jussis, ad Hispalense cœnobium nostrarum Virginum adiit, quod beatæ Claræ Assisiatis nomine, institutisque inter prima eminebat. Ibi cum aliquandiu versata esset, in alias ædes, quarum ab Jesu nomine est appellatio, commigravit. Atque hic tandem omnium laude virtutum, quæ in eam cadere conditionem possunt, illustris naturæ concessit. Ejus cadaver quadragesimo post anno, quam conditum fuerat, integrum Virgines conspexere, atque

Maria Emanuela e Metymnæ Sidoniæ Ducum familia repentino casu ad bonam frugem convertitur.

Inter Virgines B. Claræ vitam degit.

Virtutibus floret.

atque in sepulcrum aliquanto priore decentius transferendum curarunt. Ipsius nomen a populo Christiano celebratum, cum scriptores multi, tum præsertim Franciscus Gonzaga memoravit. Mortuæ corpus incorruptum.

XII. Hoc ipso anno Maria Herba Termularum Princeps in regno Neapolitano e vita migravit. Hæc Mariæ Longæ, de qua supra memoratum est, cohortationibus incitata plane asperum vitæ genus, ac salebrosum virtutis iter inire cœpit. Quippe calcato clarissimi generis fastu, abjectoque muliebri mundo, cum præteriti temporis jacturam deflere, tum sobrietate, orandique consuetudine, quantumcumque sibi reliquum esset, omne transigere instituit. Egregium certe Christianæ sapientiæ documentum civibus præbuit; cum matronam viderent summo loco natam infimæ plebis officia libenter obire. Nam ubi viam solidæ virtutis insistere aggressa est, nihil potius habuit, quam ut e Christi consilio domesticas opes in egenorum solatium distribueret; ipsa vero in hospitali domo ulcerosorum, cui magnam rei familiaris partem testamento reliquerat, inter egentes, ac sordidos profundissimæ demissionis exemplum fuit. Tandem cœnobio beatæ Claræ nomen dare constituit: sed cum doloribus articulorum excruciaretur, cognosceretque, instante jam morte, se voti compotem haudquaquam fore, optare se, atque adeo velle significavit, ut, ubi diem obiisset, cum magistra vitæ Maria Longa eodem tumulo conderetur. Qua in re Sorores defunctæ mox Herbæ magna cum animi alacritate obsecundarunt. Maria Herba erga Virgines beatæ Claræ egregie animata. Ejus vita quotidiana.

XIII. In Giennensi cœnobio beatæ Claræ provinciæ Granatensis annos prope centum nata decessit Quiteria de Cruce, quam ne provecta quidem ætate domandi corporis usum intermisisse Arturus affirmat. Fertur etiam orandi studio in primis excelluisse, ut, quamquam debilitato corpusculo, diu tamen in Divinarum rerum contemplatione genibus nixa persisteret. Quiteria de Cruce obit. Ejus virtutes.

XIV. Plures hoc anno ex Observantium familia Episcopi declarati. Thermopylarum in Thessalia Rodulphus Tissonius, qui ab Episcopo Xantonensi in Gallia adjutor in partem muneris adscitus est. Nicopolitanus Antistes in Græcia Michael de Ponte Tarraconensis Ecclesiæ administer lectus. Calvenses Infulas in regno Neapolitano Laurentius Spathe, Sarisburienses in Anglia Guillelmus Petus accepit. Franciscus Quaresma primus olim Algarbiorum provinciæ Minister, Tangeranus in Africa Episcopus per id tempus fuisse perhibetur. Episcopi Franciscani complures.

XV. Paulus Pontifex, petente populo Feretrano, Piceni Ministro potestatem fecit, ut in loco, quem idem populus assignarat, cœnobium extrueret. Gonzaga noster novum hoc domicilium refert in Majo Monte excitatum Antonii Anachoretæ appellationem cepisse. Per idem tempus cum Franciscus Maria Metaurensium regulus Pisaurum ampliore vallo munire, ædesque Observantium Præcursori Christi dicatas, quæ novum opus intercipiebant, evertere decrevisset; eisdem, ut in Urbem commearent, ex Apostolicæ Sedis auctoritate potestas facta. Cujus rei causa Cardinalis Pœnitentiarii litteræ ad cives datæ. Observantes in urbe Pisauro sedes locant.

ANTONIUS miseratione Divina tituli Sanctorum quatuor coronatorum Presbyter Cardinalis dilectis in Christo Prioribus, & hominibus civitatis Pisauren. salutem in Domino &c.

EX parte vestra nobis oblata petitio continebat, quod cum domus, & Ecclesia sancti Joannis Baptistæ dictæ civitatis Ordinis Fratrum Minorum de Observantia muris ejusdem civitatis contigua existat, & ex hoc ipsa Ea de re litteræ Cardinalis Pœnitentiarii ad cives Pisaurenses.

ipsa civitas non modicum debilior reddatur, facileque invadi, & offendi possit, cupitis pro ipsius civitatis munimine, defensione, & evictione domum, & Ecclesiam easdem solo æquare, & in congruentiori loco intra eandem civitatem reædificare: ex quo profecto, & divinus cultus augeretur, & civitas ipsa fortiori præsidio communiretur. Quare supplicare fecistis humiliter nobis, super his per Sedem Apostolicam de opportuno remedio jure provideri &c. Nos igitur auctoritate Domini Papæ, cujus Pœnitentiariæ curam gerimus, & de ejus speciali mandato, super hoc vivæ vocis oraculo nobis facto, vobis, ut dictas domum, & Ecclesiam, muris civitatis contiguas demoliri, & solo æquare, relicta tamen in eo loco, in quo nunc Ecclesia est, parva cappella in memoriam prioris Ecclesiæ, & illas ad alium locum congruentiorem inter ipsam civitatem, per vos eligendum, transferre, & inibi de novo cum claustro, dormitorio, refectorio, & aliis officinis necessariis construi, & ædificari facere libere, & licite possitis, & valeatis, ipsorum Fratrum, seu illorum Superiorum ad id accedente consensu, indulgemus, atque concedimus, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac tam provincialibus, quam synodalibus, dictique Ordinis statutis, & consuetudinibus, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub sigillo officii Pœnitentiariæ v. Kalendas Aprilis, Pontificatus Domini Papæ Pauli III. anno 11.

XVI. Itaque domum Planitiorum civium Ducis ære coemptam primum Fratres inhabitarunt. Hoc vero anno Julia Varana Guidi Ubaldi Principis uxor augusti templi fundamenta jecit nonis Aprilis; quod consequentibus annis optimorum Principum liberalitate, & Observantium labore perfectum Reformati postea occuparunt.

XVII. In ditione Veneti imperii, haud ita procul ab urbe Mantua, Asula est oppidum opulentum in primis, & frequens. Extra ejus mœnia centum fere ab hinc annis cœnobium nostris excitatum; quo tempore divus Joannes a Capistrano eximia sanctitatis laude celebratus Observantium familiam amplificavit. Verum sexto post anno, quod opportuno situm in loco hostibus usui fore videretur, a Veneto Senatu eversum est, Fratresque alio commigrare compulsi. Hoc demum anno, enitente Joanne Baptista Asulano Observantium presbytero, qui inter suos populares innocentiæ inclytus fama, plurimum quoque auctoritate præcellebat, intra mœnia recepti sunt. Domicilium oppidanorum sumtibus excitatum.

Observantes in oppido Asula cœnobium ædificant.

XVIII. Didacus Valentia Baeza Hispaniæ oppido oriundus, cum esset in Observantium familiam præclare animatus, pecuniæ summam testamento reliquit, quæ statis comitiorum temporibus in usus Fratrum insumeretur, cum eo tamen, ut in Baezano cœnobio divi Francisci, quod ad provinciam Granatæ pertinet, ipsa comitia triennio quoque haberentur. Sacellum præterea in templo eorum construi jussit. Sed cum hæredes, ut fit, in his, quæ Didacus mandarat, perficiendis moram traherent; contestantibus litem nostris, vadimonium obire coacti sunt. Res denique ad concordiam redacta, quibusdam pactis conditionibus, quas Paulus Pontifex xiv. Kalendas Novembris dato diplomate approbavit.

Iidem cœnobiū recipiunt in Granatensi provincia.

XIX. Conventuales apud Locarium Siciliæ oppidum, quod Saracenico nomine Calatasini appellatur, domicilium posuere iv. Kalendas Novembris. Templum divi Jacobi Majoris cepit auspicia. Dein, mutata appellatione, Patriarchæ Francisco dicatum est.

Conventuales cœnobium ædificant apud Locarium Sicil.

XX. Per

XX. Per idem tempus eorum Rhegiense cœnobium in Brutiis, antiquitate maxime commendatum, incendio deletum est: quo tempore Ariadenus Barbarossa cum ingenti classe in Calabriæ littus advectus, eam regionem late populatus est VII. Kalendas Julii. Eam classem adversus Cæsarem Franciscus I. Gallorum Rex evocarat, gravi famæ jactura, magno rei Christianæ detrimento. Primo quidem impetu Rhegium in freto Siculo, cum cives profugissent, captum incendit, arcemque tormentis muralibus quati cœptam in deditionem accepit, præsidiariosque, ac plures cives, qui in eam perfugerant, servituti addixit. Inde Brutiorum oris vastatis, ad Terracinensium littora delatus mox Ostiam pervenit pridie Kalendas Julii. Tantusque terror ex ejus adventu populo Romano incussus est, ut deserere Urbem cogitaret, nisi Polinus Galliæ Regis Orator, qui in Turcica classe versabatur, populum Romanum despondentem jam animos datis litteris confirmasset: eam classem a Solymanno ad præsidium Galliæ missam, nec Romanis, nec mortalibus ullis Pontificiam oram incolentibus damni quidpiam allaturam. Verum quia Barbarorum fides jure suspecta, ubi se commodi occasio tulerit, infida est, raptim undique auxilia contracta sunt ad tuendam Urbem, quæ milite vacua a praeferoci hoste opprimi potuisset: sed eam mentem a barbaro Deus avertit. Neque vero, si Roma capta fuisset, Oratoris blanditiæ valuissent, jactantis Franciscum Regem nihil habere antiquius, quam ut rem Romanam non incolumem modo ab improborum injuria, sed etiam maxime tutam, florentemque tueretur. Facta vero aquatione ad ostia Tyberis, Barbarossa cum sua classe discessit; Etruriæque, ac Liguriæ oram sine maleficio prætervectus, Massiliam contendit. Ea defuncti procella Conventuales, ut dictum est, novam domum ædificarunt, quæ nunquam tamen vel incolarum frequentia, vel structuræ dignitate cœnobium vetus æquavit.

Eorum cœnobiũ in Brutiis incendio deletum ab Ariadeno Barbarossa.

XXI. Ludovicus a Sotomajore Hispanus Bellalcazari Comes, Ducisque Bejarensium frater in Observantium sodalitate solemnia vota nuncupavit: quod antequam faceret, legata pecuniæ summa imperavit, ut, qui adirent hæreditatem consanguinei, novas ædes, ac templum eisdem Fratribus excitarent. Ejusdem Ludovici soror Philippa inter Virgines beatæ Claræ nomen datura, argenti portionem sui liberaliter adjecit. Quibus opibus nixi Observantes, haud longe a Popula Ferraria Toletanæ diœcesis oppido, fundamenta jecerunt. Id cœnobium in Angelorum provinciam ascitum est, educandisque tironibus assignatum. Templum Deiparæ Virgini pacis conciliatrici dicatum.

Ludovicus a Sotomajore Observantibus, ejusque soror Philippa Virginibus beatæ Claræ se adjungunt. Eorum pecunia Observantes cœnobium ædificant.

XXII. In Guatimalæ provincia præter illa, quæ diximus, cœnobia duo, Almolonganum, & sancti Jacobi, alia multa condita sunt: sed, quo singula tempore, incertum est. Visum est itaque nobis ea simul hoc loco percensere. In oppido, quod Atitlanum appellatur, & in margine magni lacus est situm, domicilium Fratrum posuere, brevique inquilinos a nefaria superstitione expiatos ad Christianæ religionis cultum optimis legibus informarunt. E regione hujus oppidi vicus est alter in adversa ripa ad Septentrionem, quem populares Tecpanatitam appellant, infestus maligno cœlo, soloque. Eam sedem, quod propter incolarum frequentiam Evangelii propagatoribus apta videretur, valetudinis cura posthabita delegerunt. Rursus in oppido Totonicapa Hispani Regis pecunia cœnobium excitarunt; itemque in vico Quetseltenango, quod ad radices sulphurei montis est situm, oviumque, & caprarum gregibus, atque inerti hominum genere abundat. Domicilium vero apud oppidum Camajacum, quod aliquot ab hinc annos inhabita-

Percensentur Observantium cœnobia in Guatimalæ provincia recens condita.

 bita-

bitarant, penuria coacti per id tempus deseruere. Aucta deinde provincia, cum oppidani eorum convictum, & consuetudinem peroptarent, eodem regressi sunt anno MDLXXVII. Inter ejus provinciæ antiquiora Trepanguatemalicum, & Comalapense numerantur.

XXIII. Tibure in Latio olim cœnobium sancti Joannis nostræ Virgines occuparunt. Idem, extinctis pestilentia Sororibus, quæ, Sixto IV. Pontifice Maximo, per Italiam desæviit, multo tempore incolis vacuum fuit. Quippe Franciscus Tiburtinus Conventualium presbyter, qui rem Virginum familiarem administrabat, cum ab eodem Pontifice in mandatis haberet, ut alias Virgines in cœnobium deduceret, nihil omnino per incuriam perfecit. Hoc vero tempore Marcus Antonius Crucius Tiburtinus Episcopus, forte perlecto Sixti diplomate, cum civibus tandem egit, ut id non modo a Pontifice Paulo approbandum, sed quod ab ipso imperatum fuisset, omni studio, nullaque mora interposita perficiendum curarent. Itaque, libente Pontifice, Virgines sex e Romano cœnobio sancti Laurentii in pane, & perna in Tiburtinum deductæ sunt, Evangelista Sublacensis Antistita, Paula Romana Vicaria, Magdalena Romana, Agatha Palianensis, Elisabetha Verulana, Juliana Sublacensis. Paula, & Magdalena haud multo post in Urbem reversæ sunt. Ceteræ vero, aggregatis ad institutum puellis, triginta prope annos in sanctæ Catharinæ cœnobio, dum antiquum illud instauraretur, constitere. Atque eo demum, Pio V. Pontifice, commigrarunt. Cum Sorores operi instarent, res memoratu digna contigisse perhibetur. Hippolytus Atestinus Romanæ Ecclesiæ Cardinalis per eos dies Tibure versabatur, qua in urbe regio plane sumtu palatium, atque hortos, & ad animi oblectationem hydrualici operis molem ædificabat. Is vero pietatis causa ad templi opifices aliquando divertere, iisque lapides, ac cæmenta porrigere non erubuit. Absoluto jam opere, novis ædibus nomen ab Angelorum Principe indictum est, in easque Sorores e divæ Catharinæ cœnobio solemni ritu deductæ sunt anno MDLXXI. quarto Nonas Octobris. Pecuniam in ædificii sumtus Gregoria, & Portia Sorores e Vicecomitum familia largitæ sunt; atque ut vitam cœnobii Virgines tolerarent, Laura de Angelis femina locuples, bonis omnibus testamento relictis, liberaliter præstitit.

Aliquot Virgines B. Claræ e Romano cœnobio ad Tiburtinum mittuntur.

Instaurator Tibure vetus cœnobium.

XXIV. In ea Liburniæ regione, quæ hodie Croatia dicitur, Magdalena Budrisia, claro genere nata, insigni morum integritate, & Franciscanæ paupertatis cultu magis inclaruit. Hæc in Arbum profecta insulam Adriatici sinus, apud ædiculam divi Antonii Anachoretæ, libentibus inquilinis, Gynæceum constituit. Primum Virgines quinque ad institutum Tertii Ordinis aggregavit. Deinde cum Dorothea Zudenicensis vidua nobilis, dato in sodalitium nomine, pecuniæ aliquid contulisset, amplificatis paulatim ædibus, cœnobium fundavit. Eas ædes pius olim cœtus laicorum quorumdam possidebat; qui peregrinæ mulieris pietate permoti, easdem in cœnobii usum permisere. Jam obierat Magdalena an. MDXXXII. cum petentibus feminis Paulus Pontifex, dato apud Parmam diplomate, ejusdem donationem collaudavit, novamque Virginum familiam Apostolicæ Sedis approbatione constabilivit. Plura de Magdalenæ vita, moribus, atque factis, libello typis edito, disseruit Joannes Mornavichius Mœsiæ superioris Episcopus. Hunc adeat, qui ea plenius velit cognoscere.

Magdalena Budrisia illustris femina ex Ordine Tertio.

Item Dorothea Zudenicensis.

Ab his cœnobium Sororum ædificatur:

XXV. Hac tempestate earum Virginum sodalitium, quod ab illibato Dei Matris conceptu sumpsit auspicia, mirum in modum florere cœpit. Eisdem Petrus Toletus, qui pro Carolo Imperatore Neapolitanum Regnum

gnum administravit, domicilium posuit in suæ ditionis oppido, quod Villafranca appellabatur. Ejus vero procurationem Antonio Gusmano provinciæ sancti Jacobi Observantium Ministro demandavit.

Virgines ab Cóceptione appellatæ cœnobium obtinent apud Villamfrancam in Hispania. Item apud Plecum in provincia Carthaginensi. Hurtadi Mandozæ laus.

XXVI. Hurtadus Mendoza secularis presbyter propensus animo in sodalitium, alias ædes apud oppidum Plecum in provincia Carthaginensi, paulo ante excitatas, eisdem attribuit. Is cum egregiæ cujusdam munificentiæ documenta dedisset, suaque bona omnia ad sublevandam Sororum inopiam contulisset, plura deinde ad cœnobii regimen pertinentia testamento decrevit. Eas Hurtadi leges Paulus Pontifex, dato diplomate, approbavit VII. Idus Decembris; quo diplomate quid Clemens VII. antea statuisset, dum id cœnobium exstrueretur, diserte significatur. Nec minore pietatis incensus studio Franciscus Ruizius, Tertii Ordinis Sorores in oppido sancti Martini Toletanæ diœcesis novis ædibus auxit, quas sub auspiciis Divinæ Parentis sine peccati labe conceptæ sua impensa ædificarat. Earum gubernationem Antonio a Cruce Castellæ Ministro, quibusdam pactis conditionibus, ipse permisit: quæ biennio post in provincialibus comitiis approbatæ, anno MDLVI. Pauli IV. publicis litteris confirmatæ sunt IX. Kalendas Februarii. Virgines in id cœnobium deductæ, cum aliquandiu consedissent, angustia loci, reique familiaris premi cœptæ, discessum cogitabant. Sed Antonii Maldaræ liberalitate respirarunt; qui, aucto domicilio, temploque ædificato, pecuniæ illis, ac tritici modum testamento legavit. Exinde triginta circiter numero locum incolere, editisque virtutum exemplis illustrare occœperunt. Demum cum Franciscus Zamora universam familiam administraret, religiosi recessus votum nuncuparunt, & ab eodem Francisco nigro capitis velo ornatæ sunt anno MDLX. In hujus ædis sacrario servari dicitur corpus unius Virginis ex iis, quæ in comitatu beatæ Ursulæ a furentibus barbaris cæsæ sunt. Pretiosum id pignus ad augendam Christiani populi religionem Didacus Avellaneda e Societate Jesu in Sororum templo collocavit, cum illud pridem a Maria Caroli Imperatoris conjuge accepisset.

Franciscus Ruizius ejusdem instituti Virginibus cœnobium condit.

XXVII. Magistratus Buxeti, quod est oppidum Galliæ Cisalpinæ in Cremonensi diœcesi, Virgines nostras, quæ divæ Claræ institutum profitebantur, acerba nimis exactione vectigalium divexabat. Ea de re apud Pontificem questæ sunt, qui Cremonensis Ecclesiæ sacerdoti primario, quem vocant Archipresbyterum, statim præcepit, ut ex Apostolicæ Sedis auctoritate Magistratum compesceret, Sororesque ab omni molestia incolumes, integrasque servaret.

Pontificis jussu eximitur vectigalibus cœnobiū Virginum beatæ Claræ in oppido Buxeti.

XXVIII. Idem Pontifex Clementis Moniliani rogatu sanctæ Claræ Sororibus, quæ in universa citra Montes familia cœnobium haberent, vocis oraculo edixit, ut ne unquam seculares mulieres ingredi sinerent, præterquam semel quotannis. Rodulphus Pius Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, datis litteris ad sodalitium Sororum, voluntatem Pontificis declaravit. Dicitur autem in iis litteris Monilianus *Commissarius citra montes* familiæ, quod Calvi in Lusitaniam profecti Vicarium gereret.

Vetantur Virgines Franciscanæ intra septa cœnobiorum introducere seculares mulieres.

* Ut sup. pag 48.

RODULPHUS PIUS tit. S. Clementis S.R.E. Presbyter Cardin. de Carpo, ac totius Seraphici Ordinis S.Francisci Protector &c. Universis,ac singulis Monialibus S. Claræ sub regulari observantia in Cismontanis partibus commorantibus, & degentibus salutem in Domino sempiternam.

Ea de re Cardinalis Carpensis litteræ.

NOs animarum vestrarum saluti, & quieti animum intendentes, & consultum iri cupientes, ac in quantum possumus etiam consulere debentes, fidem facimus, & præsentium tenore attestamur, a sanctissimo Domino

no nostro vivæ vocis oraculo super hoc nobis facto exorasse, ac plane obtinuisse, præsertim instante Reverendo P. fratre Clemente de Moniliu Ordinis Minorum de Observantia citra montes hoc tempore generali Commissario, ne vos, neve quælibet vestrum mulieres ullas, ne unam quidem, cujuscumque gradus, aut conditionis existat, sive existant, sub pœnis etiam gravissimis, nostro tamen arbitrio reservatis, intra clausuras vestras admittatis, seu admitti curetis, etiam vigore Apostolicarum litterarum illi, seu illis concessarum, sive concedendarum, præterquam semel tantum in anno. Pro qua vice dumtaxat idem Sanctissimus vult, & intendit sua ipsius diplomata, ut confessionalia, seu quasvis alias hujusmodi licentias, & gratias eidem, seu eisdem suffragari. In quorum fidem &c. Datum Romæ in ædibus nostræ solitæ habitationis die XXIX. *Octobris* MDXLIII. *Ejusdem vero sanctissimi Domini nostri Pauli Divina providentia Papæ III. anno* X.

R. Cardinalis de Carpo Protector.

B. Bovarinus Secretarius.

Servantius a Noetberga Observantium sacerdos Bucerum, aliosque hæreticos exagitat.

XXIX. Apud oppidum Brulam Coloniensis diœcesis laboranti jam causæ Catholicorum præsto fuit hoc anno egregius vir ex Observantium familia Servantius a Noetberga. Nam cum Bucerus in ea provincia incendii more late omnia depascentis desævire cœpisset, ac vastitatem Romanis sacris prope intulisset; eam flammam ab oppidi mœnibus Servantius arcere omni ope constituit. Erat in eo sacrarum litterarum peritia cum insigni eloquentia, & ex tempore concionandi facultate conjuncta. Itaque cum doctrinæ, & innocentiæ laude magnam a popularibus gratiam inivisset, facile tenuit, ut & ipsi in officio persisterent, & architecti novarum opinionum ignominia non minus, quam scelere cooperti e vestigio discederent.

Observãtes Mutinensis cœnobii hortos divendũt alterius cœnobii suburbani, abjudicantque a se pecuniam.

XXX. Observantes Bononiensis provinciæ Mutinense cœnobium haud ita pridem ædificarant, & Pontificis Maximi auctoritate templum Martyris Margaritæ receperant, quod presbyteri seculares ante id tempus curarunt, permisso jure, ac potestate parœciæ administrandæ. Simul vetus cœnobium, quod extra mœnia civitatis habebant, incertum qua causa, deseruerunt. Ejus cœnobii hortos cum ex præscripto Franciscani instituti procul ipsi degentes retinere non possent, mandante eodem Pontifice, quam celerrime divendendos, &, quod pecuniæ contraxerant, in usum Ecclesiæ sancti Joannis Baptistæ, quam Mutinensis in agri vico (Corceum appellant) Annibal Thebaldus externus sacerdos administrabat, reservandum curarunt. Vicarius Mutinensis Episcopi aureos mille, quos ex hujusmodi venditione contraxerant, apud sequestrem deponere, atque ubi primum occasio se daret, ea ipsa pecunia fundum eidem templo assignandum coemere a Pontifice jussus.

Observantes cœnobium ædificant in Feretranis.

XXXI. In Monte Majo, quod situm est oppidum apud Leopolim civitatem in Feretranis, Observantes cœnobium posuere. Joannes Franciscus Lormanus Feretranorum Episcopus in Observantes praclare animatus, multis post annis egregiæ cujusdam benevolentiæ in eos indicia, & argumenta præbuit: ut propterea nomen, ac merita optimi viri præterire silentio nefas duxerim.

XXXII. Marcellus Cervinus, de quo supra commemoratum est, Cœlestino Brixiensi, optimo, probatissimoque viro, quem Monilianus proximo anno Campaniæ felicis Ministrum delegerat, Apostolicæ munus auctoritatis demandavit, eundemque per litteras jussit ad coercendos, qui turbas conciverant, provinciæ ejus alumnos omnem industriam conferre. Quamquam enim præfecturam adierat Cœlestinus, eum tamen seditiosorum rogatu, qui dolo malo provocarant, Neapolitani Magistratus auctoritas ejus mu-

muneris potestate uti vetuerat. Ergo Cervinus illius rei indignitate commotus, seditionis auctores ab incœpto deterrere, propositaque anathematis pœna detrectantes imperium Cœlestini in ordinem cogere omni ope contendit.

Cardinalis Cervinus Apostolicę auctoritatis arbitrium confert Cœlestino Brixiensi.

MARCELLUS CERVINUS miseratione Divina tituli sanctæ Crucis in Hierusalem S. R. E. Presbyter Cardinalis, ac totius Ordinis Minorum Viceprotector Rev. Patri fratri Cœlestino de Brixia Commissario Ordinis Regularis Observantiæ provinciæ Brixiæ, Patri probatissimo, æternam in Domino salutem, & his nostris, immo verius sanctissimi Domini nostri parere mandatis.

NOn sine maxima cordis nostri amaritudine dudum accepimus, te a Generali Cisalpino Commissario totius Terræ laboris provinciæ, ne ipsa acephala remaneret, in caput, prælatum, & Commissarium ad dictam provinciam regendam, visitandam, & tam in capitibus, quam membris corrigendam institutum fuisse; ipsiusque muneris possessionem, nullo contradicente Fratre, accepisse: nihilominus eo temeritatis, perpetuo dissidiorum, ac dementiæ discordiæ disseminatore Sathana instigante, deventum esse, ut dictum tibi traditum munus usque in præsens minime debitæ executioni demandare potuisti; eo quod seculare brachium, medio, ut probabiliter credi potest, nonnullorum prædictæ provinciæ Fratrum, ad illud in propriæ salutis discrimen, & scandalum plurimorum recursum habentium, tibi interdixit dicti tui officii executionem, usque ad novam sui determinationem. Quod quam sit a Deo, ratione, Ecclesiastica libertate, & ipsius provinciæ profectu alienum, nemo sanæ mentis non perspicit. Quare de speciali mandato ipsius sanctissimi Domini nostri vivæ vocis oraculo nobis facto, tibi in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, & mandamus, ut dictam Terræ laboris provinciam, usque ad aliam Ministri, vel Commissarii Generalis determinationem, regas, visites; eidemque, non modo præfati Generalis Commissarii, verum etiam ejusdem sanctissimi Domini nostri auctoritate præsideas: similiter, ut Fratrum errata, si quæ forsan, quod absit, repereris, pro justitia, & æquitate, ut ceteri juxta Paulum timorem habeant, nulla humani vel timoris, vel amoris, aut favoris habita ratione, intrepide corrigas: præsertim quos probabiliter repereris superioribus suis, & tuis contumaces fuisse, ac rebelles, & ad seculares confugisse, illisque Ordinis detexisse negotia, eos juxta dicti Ordinis provide sancita decreta acriter punias. Insuper de simili ejusdem sanctissimi Domini nostri mandato, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis latæ sententiæ pœna ipso facto incurrenda, universis, & singulis tam Fratribus dictæ provinciæ, quam quibusvis secularibus personis, cujuscumque dignitatis, & conditionis extiterint, districtius præcipientes mandamus, ne tibi in præmissis, ac in dicti tui muneris executione directe, vel indirecte, quovis quæsito colore, impedimento esse præsumant. In quorum omnium, & singulorum fidem has litteras fieri mandavimus, manus propriæ subscriptione, ac sigilli nostri appensione probatas. Datum Perusii v. *Augusti anno a nativitate Domini* MDXLIII. *Pontificatus sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri, Domini Pauli Divina providentia Papæ III. anno* IX.

Ita est. Marcellus Card. S. Crucis Proprotectore.

Octavianus Brigidius Secretarius.

XXXIII. Hoc anno Josephus a Tesmienica Observantium sacerdos Hispanus apoplexia correptus interiit: quem sacra eloquentia insigniter floruisse apud plerosque scriptum reperio.

Josephus a Tesmienica Observantium presbyter eloquentia insignis.

AR-

ARGUMENTUM.

Imperator, Septemvirique Gallorum Regi bellum indicunt. Ejus eventus Italiæ funesti. Divus Franciscus Xaverius in Oriente rem Christianam mirifice promovet. In urbe Roma monumentum insigne antiquitatis repertum. Georgius Bosnensis Montis Sion Cœnobiarcha designatus, inque mores populi ejus inquirere, quos Libani accolas Maronitas appellant, a Pontifice jussus. Patres conscripti ex Observantium familia Assisium conveniunt. In provincia Picena, ut æquitatis ratio haberetur, creandis ministris alternæ vices constitutæ. Provincia Campaniæ felicis ad extinguenda semina dissidiorum in duas divisa. Provinciæ Bosnensis alumni maximis beneficiis a Pontifice ornantur. Capuccinorum familia ab ea, quam pridem contraxerat, ægritudine, ac luctu mirifice recreatur. Christianorum pietatem, cultumque erga Conradum Placentinum Pontifex Maximus dato diplomate ratum habet. Virtute, ac litteris florere complures. Cornelius Mussus Bitunti, Blasius Fabricius Scamandriæ creantur Episcopi. Cœnobia ædificantur.

Indicitur bellum a Cæsare contra Gallorum Regē.

I. IN Spirensibus comitiis contra Gallorum Regem indictum est bellum, canente classicum Cæsare, cui mira Septemvirorum, Principumque alacritate promissa pecunia, atque copiæ. Interim Pontifex utrumque reconciliare conatus, Cardinalem Farnesium ad Cæsarem miserat, qui suo nomine eum ad ineundam cum Gallo Rege concordiam, ad comprimendam Lutheranorum audaciam, ad arma in barbaros convertenda magnopere adhortaretur. Sed tum quoque vota Pontificis in irritum cecidere. Quippe Carolus acerbe questus perfidiam Regis, qui Turcarum Tyrannum in Christianos sollicitasset; orantem frustra Legatum, re infecta, dimisit. Cum Turcica classis Massiliam applicuisset, Gallorum Rex, de illa quid ageret, æstuare cœpit; nec facile agitata consilia explicabat, adeout barbarus de cunctatione Gallorum quereretur; resque ad dissidium vergeret: demum conjunctis viribus Galli, Turcæque Nicæam oppugnant Provinciæ urbem, quæ in Allobrogum Ducis fide, & clientela perseverabat. Cives extremam veriti cladem, datis, acceptisque conditionibus, deditionem faciunt. Tum ad arcem situ inexpugnabilem, & opere munitissimam conatus versi. Verum Alphonso Vastio ad ferendam obsessis opem appropinquante, perculsi metu fœderati discedunt; qua in fuga perfidi Turcæ, nullo Gallorum respectu habito, urbem diripiunt, civesque Gallicam fidem secutos in servitutem abducunt.

Eos pacificare Pōtifex nequidquam conatur.

Turcica classis Massiliam appellit.

Nicæam oppugnant Galli, Turcæque.

A Cæsarianis repulsi fugiunt.

Regis Ceilani filius a parente interfectus in odiū Fidei.

II. Rem Christianam tum egregie promovebat in Oriente sanctus Franciscus Xaverius dictus magnus Pater: quando & Regis Ceilani filius factus Christianus una cum aliis multis a parente interfectus, numerum Martyrum auxit: cujus mortem placuisse Deo ignea Crux in cœlo, in terra lucida, nullis Mahumetanorum artibus eradenda, populis illis attonitis cecinerunt.

In Basilica Vaticana arca marmorea cum incluso muliebri mundo reperta.

III. Hoc ipso anno rem maxime memorabilem in urbe Roma accidisse testatur Surius: quam pro instituti muneris ratione silentio præterire non possumus. In Vaticano haud procul a Tiberi cum Basilica divi Petri magnificentius extrueretur, arca marmorea reperta est longitudine pedum octo, latitudine quinque: ubi Mariæ corpus Honorio Imperatori desponsæ, quæ ante nuptias virgo decessit, conditum fuit. In ea arca consumto cadavere, dentes aliquot erant, capillique, ac tibiarum ossa duo, vestes præ-

præterea, palliumque auro intexta; ad hæc argentea capsula longa pedem unum cum dimidio, duodecim lata digitos, in qua vascula multa ex chrystallo, ex achate nonnulla graphice elaborata; item annuli aurei quadraginta variis gemmis ornati. Erat & smaragdus auro inclusus, in quo caput insculptum erat, quod Honorium ipsum repræsentare creditum est; inaures quoque, & monilia; ex lapide chelidonio sorex, cochleaque, & patera ex chrystallo, atque aurea pila lusoriæ persimilis, quæ tamen in duas partes dividi potuit. Sed quod in primis veterum Christianorum pietatem, & erga superos cultum aperte declarat, aurea lamina in eo loculo erat, in qua Græcis expressa litteris Angelorum quatuor nomina, Michael, Gabriel, Raphael, Uriel. Quæ res haud dubie significavit, animorum cœlestium invocationem, atque in eos religionis officia, quæ a populo Christiano præstari solent, in Ecclesiam Christi non recens invecta, sed antiquitatis testimonio comprobata sanctissime retineri. Eam muliebris mundi supellectilem dux clarissimus Stilico, Mariæ pater, eidem Imperatoris conjugi futuræ dotis nomine assignarat.

IV. In Mantuanis comitiis ab hinc triennio decretum fuerat, uti hoc anno minora comitia, quæ intermedia a nostris dici consueverunt, in cœnobio Ambaciensi Turonensis provinciæ Patres haberent. Hæc tamen, incertum quibus de causis, nusquam habita sunt. Itaque Generalis Minister potestate sua usus, Georgium e superiori Mœsia oriundum (cujus nationis homines recenti vocabulo Bosnenses dicimus) Montis Syon cœnobiarcham, & Palestinæ custodem creavit. Quo iter moliente, redditæ sunt Pontifici litteræ, quibus litteris Petrus Libani Montis Patriarcha infimis precibus eum rogabat, ut in ea loca egregium aliquem virum ex Observantibus mitteret: Maronitas (sic enim eos populos vocant) ut in officio contineantur, ut Romanum Pontificem omni observantia, studioque colant, neu majorum ab institutis, traditaque doctrina ullo modo desciscant, præceptoribus indigere: optare se, ut nationis ejus primarii latinæ linguæ rudimenta a Patribus doceantur: eam rem ad puritatem fidei retinendam, erroresque opinionum vitandos valde conducere. Quocirca Georgium Paulus magna cum potestate in Syriam legavit, datoque diplomate, procurationem earum gentium, maximamque in religionis causa auctoritatem eidem permisit.

Georgius Bosnensis Montis Sion cœnobiarcha creatus ab Joanne Calvo.

Eidem magna potestas permittitur a Paulo III.

V. Præfectus Ordinis Calvus Euphemium Valdotum Lucaniæ Ministrum Procuratorem ejusdem Ordinis declaravit apud Assisium, quo & Patres conscriptos convenisse Valdotus ipse commemorat in suis Curiæ Commentariis. Eum cœtum Daza noster Generalem appellat. Fortasse Generalis Minister ab Lusitania reversus primarios viros ex Italiæ provinciis Assisium vocavit, quos de summis familiæ rebus, novisque ferendis legibus consuleret. Antonius quoque a sancto Michaele provinciæ Carthaginensis alumnus in suis habet monumentis, sese Calvi auctoritate, Patrumque consensu procurandis Transalpinorum rebus præfectum fuisse. Si quid ego conjectura assequor, ea non justa comitia, quibus arbitri totius Ordinis interfuerint, fuisse puto; sed Italorum, ut dixi, coitionem, qui, annuente Pontifice, una cum Calvo præside summis de rebus familiæ inter se consultarent.

In cœtu Patrum Assisiensi Euphemius Valdotus procurator Ordinis declaratur.

Antonius a sancto Michaele procurandis Transalpinorum rebus præfectus.

VI. In cœnobium Senogalliense Picenorum comitia idem Calvus coegit, in quibus cum saluberrimæ leges rogatæ sunt, tum illa præsertim alendæ Fratrum quieti, atque concordiæ peropportuna, ut, bifariam distributa provincia, Ministrum ejusdem e regionum duarum altera per vices assumerent. Fluvius ex Alpium jugis haud procul oppido Fabriano decurrens, seque

Picenam provinciam bifariam distribuit Joannes Calvus.

ſeque Anconam inter,& Senogalliam in mare ſuperum exonerans regionum limes eſt conſtitutus.

Provincia Campaniæ felicis in duas dividitur.

VII. In provincia Campaniæ felicis magnis motibus turbatum eſt; quibus proinde ſedandis Calvus operam dare, ac Pontificis nomine diſcordiarum vel auctores compeſcere, vel ſemina extingnere aggreſſus eſt. Cum nihil hortando proficeret, cognoſceretque dominandi libidinem, inſanabile malum, reique publicæ infeſtum radices egiſſe, id tandem conſilii cepit, ut provinciam in primis amplam, ac nobilem in duas divideret. Vetere appellatione priori relicta, alteri Principatus nomen inditum eſt.

Pontifex Maximus alumnos Boſnenſis provinciæ privilegiis ornat.

VIII. Dum hæc in Italia geruntur, in Mœſia ſuperiore Obſervantium familia magna rerum anguſtia premi cœpta. Eam regionem Turcarum Regi ſubjectam promiſcuum vulgus Chriſtianorum frequentat; quos in media barbarie ad omnem virtutem, pietatemque informare, ſanctiſſimiſque religionis myſteriis impertire nunquam noſtri deſtiterunt. Eiſdem vero, quod Epiſcopos admodum paucos haberent, quorum juniores auctoritate ſacris initiarentur, Pontifex Maximus dato diplomate edixit, ut quemcumque adirent Catholicæ profeſſionis Antiſtitem, ab eo Eccleſiæ Ordinibus inſigniri, neque ſingulos modo, uti fieri ſolet, ſed omnes uno die ſuſcipere rite poſſent. Ad hæc omnes immunitates, ac privilegia, quibus eos Clemens VII. ornarat, firma, & rata voluit eſſe. Ipſis denique, ut e Chriſtianorum terris in domeſticum uſum ferramenta aſportarent, poteſtas facta; quæ alioqui ne inter hoſtes Chriſtiani nominis inferantur, Eccleſiaſticis legibus eautum eſt.

Joannes a Metymna inter Capuccinos virtute inſignis.

IX. Joannes a Metymna Hiſpanus Capuccinorum alumnus magnum inter ſuos nomen habuiſſe, cœlitumque gratia, & familiaritate floruiſſe perhibetur. Eum ab Franciſco Æſino familiæ præfecto ad Politianum montem divertere juſſum mirum domandi corporis ſtudium, & qnotidianus labor exercuit. Cum in Divinarum rerum contemplatione diutius hæſiſſet, a contagione corporis quam maxime abſtractus, puriſſimorum ſpirituum cœtui ſeſe penitus immiſcuit. Ergo ipſius Chriſti conſuetudine, ac ſermonibus recreatus, multa de familiæ ſtatu,atque ærumnis, de humanarum rerum contemptu, de ſolidæ virtutis bono, ejuſdemque poſſidendi ratione inter orandum accepit. Ea Zaccharias Boverius ſatis exaggerata oratione, magiſque ad fucum faciendum, quam exponendam veritatem accommodata fuſe perſequitur. Nitendum itaque nobis eſt, ut ineptiis abſtinentes, quas in hoc putido auctore ſcriptores alii merito reprehendunt, quæ Deus ipſe ad animorum diſciplinam, ad ſolatium univerſæ familiæ, atque ad virtutis commendationem effatus eſt, nudo, ac ſimplici ſcribendi genere complectamur. Primum igitur inſtituta Minorum ſibi valde probari aſſeveravit: qui ſanctiſſimas leges Patriarchæ Franciſci, quibus beata vita continetur, ſervare contenderet, ei ſeſe nunquam gratiæ præſidio ſuæ defuturum: novellam ſobolem Capuccinorum Dei nutu, & voluntate propagatam uberrimos Eccleſiæ fructus omni ætate laturam. Neminem porro vel hæretica peſte contaminatum, vel iis flagitiis coopertum, ex quibus in tota familia infamiæ labes hæſura eſſet, in ea diutius occultum fore: animi demiſſione, quæ nihil humana omnia præ cœleſtibus faciat, ſeſe magnopere delectari; id præcipuum decus, & ornamentum eorum eſſe, qui Franciſcano nomine cenſeantur; ab ea morum facilitatem, quamque ipſe mortalibus, dum in terris ageret, commendarat, charitatem proficiſci: idcirco monere uti veram, ſolidamque felicitatem, quam in iſtis virtutibus ſitam eſſe cognoſcant, aliarum rerum omni cura poſthabita, conſectentur: hæc prima bona, & a bonis

Boverius notatur.

bonis optanda esse ducant. His, atque aliis talibus dictis Joannem anxium, ac miserantem calamitates familiæ confirmavit.

X. Boverius addit, habuisse in mandatis eundem, ut Æsinum adiret, eique nuntiaret, Pontificis animum, qui de Fratribus Capuccinis acerbe antea consuluerat, derepente mutatum; Æsinus ad eum pergere maturaret; potestatem aggregandi familiæ perfugas Observantes facile impetraturum: quo eum oraculo commonefactum, ac bonæ spei plenum de antiquanda pristina lege cum Pontifice egisse; qui proinde affirmavit, non eam mentem sibi fuisse, uti cœtu Capuccinorum Observantibus interdiceret: se quidem certe Ministri precibus fatigatum acerbam legem tulisse, ne sibi aures importunis querelis continenter obtunderet; sed jam ultro potestatem facere Æsino, uti captos instituti amore Observantes, quicumque ad eum ventitarent, latenter asciscceret. Hæc Boverius; qui nihil tale tam confidenter pronuntiasset, quo gravissimo Pontifici vanitatis notam vel imprudens inureret, si Paulinum diploma ad cohibendos Observantium perfugas non semel editum cognovisset, aut eodem coargui temeritatem eorum, qui quovis modo abrogatum dicerent, meminisset. Quppe in diplomate hujuscemodi verba leguntur: *Cum autem, sicut accepimus, dicti Fratres Capuccini nuncupati præfatos de Observantia professores contra dictarum nostrarum litterarum tenorem prætextu cujusdam assertæ licentiæ a nobis vivæ vocis oraculo, ut prætendunt, obtentæ in antiquarum discordiarum, & litium suscitationem, & scandalum plurimorum, passim recipere non vereantur; nos in præmissis opportune providere volentes, motu proprio, & ex certa scientia nostra omnibus, & singulis Congregationis Capuccinorum hujusmodi professoribus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis, aliisque eisdem litteris nostris appositis censuris, & pœnis ipso facto incurrendis, auctoritate Apostolica tenore præsentium districte præcipimus, & mandamus, ne de cetero quempiam ex dictis de Observantia professoribus, etiamsi in seculari, vel cujusvis alterius religionis habitu ad eos confugerint, hujusmodi assertæ licentiæ vivæ vocis oraculo a nobis obtentæ, aut alio quovis prætextu, absque hujusmodi generalium, seu provincialium Prælatorum suorum licentia in scriptis habita, contra dictarum litterarum continentiam, & tenorem recipere, seu retinere præsumant.*

Boverii commentum.

Apud Wadding. Tom. XVI. anno 1535. num. 35. & alios.

XI. Inter eos, qui ex Observantium castris ad Capuccinos profecti eorum familiam majorem in modum amplificarunt, Franciscus Palæmon fuit, Rhegio in Brutiis oriundus, qui & hoc anno e vivis decessit. Is cœnobium Messanense primus administravit; ubi Carolum Cæsarem ex Africa redeuntem, comitante Fratrum caterva, qui lætitiæ, atque honoris causa olearum ramos manibus præferebant, excepisse fertur. Mira continentia in omni victu, cultuque corporis fuit. Jejunia fere perpetua, rara cum suis Fratribus, præterquam de animi disciplina, sermonis communicatio. Plura tacendo se, quam loquendo, didicisse affirmabat. Summa in eo puritas ab omni corporis, animique turpitudine: quippe totos octoginta annos singulari Dei munere ita vixit, ut se nulla flagitii lethalis labe commacularit. Cum popularis eloquentiæ laude in primis excelleret, vix dici potest, quam in concionibus vehemens, quam incendii similis fuerit cuncta mortalium vitia depascentis; quam uberes inde fructus ad animarum salutem in omni vita retulerit. Itaque dato sodalitio adolescentibus multis, quibus humanarum rerum fastidium incusserat, in Calabria, Siciliaque suorum numerum auxit. Eum Satanæ fraudibus circumventum, ut incœpto desisteret, neu propagare familiam tanta animi contentione niteretur, Boverius narrat. Qua in re defi-

Franciscus Palæmon ex Observante Capuccinus innocentia admirabili præditus.

Item ab eloquentiæ præsidiis egregie paratus.

De eo Boverii commentum refellitur.

desideranda mihi videtur hominis fides, atque prudentia; quippe qui intemperanti quodam in suos amore, & partium studio provectus, multa inepte, atque odiose de Observantium institutis, ac moribus, de Pontificis interdicto, de suorum vexatione, & angustiis comminiscitur. Ait enim Franciscum ægritudine animi pene confectum, & familiæ casibus ingemiscentem argumenta solatii multa de Christi ore accepisse, ejusque monitu clementer increpitum ad res suorum amplificandas omnem deinde operam contulisse. Quid attinebat ista commemorare? cum probe compertum sit, hominem Deo charum, qui ad ejus nutum, arbitriumque totum se finxerat, de sanctione Pontificis non anxie quærere debuisse, neque de Observantium rebus, quos ab castris discedere præfecti nollent, tantopere laborare. Sed hominis est otio abutentis, ac litteris in persequendis hujusmodi tricis laborem consumere. Quamobrem ad inceptum nunc redeo.

XII. Barbarossa pirata nobilis, de quo antea dictum est, cum in Gallico littore substitisset, Francisco Regi significavit, cuncta sibi ad hostis perniciem parata esse; si juberetur, sese celeri excursione totius Hispaniæ oram a Pyrenæi promontorio ad Gaditanum usque fretum pervastaturum. Id consilium Rex, quamquam amicissime oblatum, continuo repudiavit. Cur enim Christiani nominis gentes nihil tale meritas, parentesque dumtaxat imperio Cæsaris, immanibus barbaris delendas permitteret? cur in hoc tam atroci facto antiqui sui cognominis oblivisceretur? cur denique usque adeo detestabilis, & impiæ cladis invidiosam sibi, & posteris memoriam relinqueret? Id virtutis exemplum in reprimenda ultionis cupidine (quippe Cæsar conjunctis cum Anglo viribus in Galliam irruperat) hoc ergo exemplum cum invidiam nominis, qua Gallus flagrare cœperat, paulatim extinxit, tum ita gratum summo Numini fuit, ut ad optata pacis consilia animum Cæsaris inclinaret. Interea barbarus prædo Nicæa digressus, Tyrrhenum littus qua cæde, qua latrociniis infestum habuit. Mox ad Ænariam delatus insulam, exscensione facta ingentem mortalium numerum intercepit: Puteolos frustra oppugnavit: e Brutiis multam prædam congessit: profectus deinde Liparim, ejus insulæ urbem oppugnatione concussam ad deditionem compulit, civesque in servitutem abduxit. Tantam omnis generis mortalium prædam, qui classe Turcica vehebantur, fuisse ferunt, ut in toto cursu ad Byzantium directæ navigationis plura captivorum corpora, uti erant in infirmis carinis inter naturæ sordes angustissime constipata, omnibus prope horis in mare projicerentur, execrantibus cunctis Galliæ Regem, ac Cæsarem, qui veteribus odiis in communem perniciem ita studerent, ut eorum imperio subditæ gentes, nec tale quidpiam profecto meritæ plecterentur; cum pertinaciter a concordia abhorrentes tantis calamitatibus uni causam præberent. Sed cum arderet civilibus odiis tota respublica, cum pulcherrimæ regiones discordiis Principum exagitatæ in magnas calamitates incidissent, cœlumque, & terra misceretur, obrueretque omnia belli eluvies, ecce tandem lætissimus dies illuxit, quo, conciliata inter Reges pace, a tantis malis Christianus populus respiraret. Petrus a Soto Dominicanæ familiæ inclytum decus, qui a sacris confessionibus Carolo erat, Pontificis monitu eum flectere aggressus, ad hæc suscipienda consilia rogando compulerat. Leges pacis e dignitate Gallorum Regis obtulit Cæsar; quas si rogatu Pontificis antea dedisset, cum Pannoniam e barbarorum jugo in libertatem asserere, tum Angliæ Regem in ordinem cogere, viresque omnes hæreticorum frangere potuisset. Ita pacato Christiano imperio, Pontifex Maximus ad Tridentinum Concilium adjecit animum; editoque diplomate XIII. Kalen-

Barbarossa Tyrrhenum mare latrociniis infestū habet.

Ingentem numerum Christianorum in servitutem abducit.

Pacato Christiano imperio Paulus III. Antistites vocat ad Concilium Tridentinum.

lendas Decembris, Ecclesiarum Antistites, aliosque Patres io eam urbem convocavit.

XIII. Conradum Placentinum Tertii Ordinis professorem, sanctitatis inclytum fama, qui duobus ante seculis e vivis excesserat, honoris, ac dignitatis amplificatione idem Paulus ornavit. Cujus rei gratia Leonis X. de Conrado judicia, permissumque Netinis Siciliæ populis viri cultum noo approbavit modo, verum etiam latissime propagavit. Paulinum diploma in volumine octavo suorum Annalium Waddingus descripsit, ubi ad annum MCCCLI. Conradi vitam, & facta litteris consignavit.

Christianorum pietatem cultumque erga Conradum Placentinũ Pontifex Maximus ratum habet.

XIV. Georgius Cardosus natione Lusitanus popularium suorum, qui pietatis, & sanctimoniæ laude floruerunt, acta perscripsit. In his Gregorium Visuntinum, seu Visensem excellenti virtute, animique simplicitate fuisse, & in Goano cœnobio hoc anno obiisse memoriæ prodit. Sed quod ad tempus attinet, in numerorum errasse notis typographum puto. Nam & Gasparis Goani Episcopi ætate Gregorium vixisse, & Alexio Menesio, qui Gaspari vita functo successit, eam Ecclesiam administrante, obiisse Cardosus memorat: cum Joannes Albuquercius ex Observantium familia aliquot ante annis ad eam sedem evectus, anno demum MDLIII. decesserit. Natus est Gregorius Visuntii, oppido Lusitaniæ. Inter laicos Excalceatos adscitus, cum innocentissimæ vitæ tirocinia posuisset, ad sanctæ Helenæ insulam cum ejusdem sacerdote familiæ Regis jussu navigavit. In ea uti cœnobium ædificarent, in mandatis habebant. Sacerdos in itinere morbo periit. Gregorius igitur cum se nihil in insula posse perficere intellexisset, directa in Indiam navigatione, Goam perveoit, atque in cœnobium Divinæ Matris aggregatus, assiduo domandi corporis usu in primis excelluit. Mira in eo famis, ac sitis patientia, seque flagris acerbissime verberandi perpetua consuetudo: quo factum est, ut quacumque incederet, erumpens e venis cruor, solumque largo imbre madefaciens, tantæ asperitatis argumento in omnium oculos incurreret. Itaque a cœnobii præfecto temperare jussus, numquam tamen animi demissionis, modestiæ, cæterarumque virtutum, quæ in eam conditionem cadunt, intermisit usum. Vir profundissimæ humilitatis, & contemptus sui iis rebus agendis delectabatur, quas cum vulgus animadverteret, sibilis excepturum, seque ludos haud dubie facturum existimabat. Sed ea vota in irritum cecidere. Quippe nobiles viri, ipsique urbis magistratus velut exemplar quoddam moris antiqui Gregorium suspicere, nihil ea simplicitate sapientius, nihil præstabilius dictitare. In Damanensi cœnobio multis ab Goa passuum millibus versabatur ad diem VIII. Kalendas Januarii, cum sacris anniversariis Natalis Christi dies Ecclesiæ ritu celebraretur. Eum porro cœnobiarcha in magoa populi frequentia, qui ad templum convenerat, fidibus canere, saltandoque ante signum pueruli choros ducere jussit. Gregorius imperata facere adortus redundantem lætitiam, & foras erumpere gestientem ore, oculis, manibus indicabat. Io ea mentis alienatione Gasparis animam, qui tum Goæ decesserat, linteati Antistitis specie, multoque lumine circumfusam in cœlum ferri conspexit. Ipse paulo post ad urbem reversus, inter suorum lacrymas mortem oppetiit, elatusque est magno populi concursu: quin etiam principes civitatis viri funus duxisse, & obsequii causa jacentis pedibus osculum dedisse perhibentur.

Gregorius Visuntinus laicus Excalceatus.

Mirus sui corporis domitor.

Magno in honore a nobilibus viris habetur.

Ejus mira simplicitas.

XV. Petrus Amatricensis, cognomento Anachoreta, Observantium sacerdos hac tempestate celebris inter Umbros fuit. Is Fulginii piorum hominum societatem instituit, quæ beati Hieronymi cepit auspicia, eidemque novum templum subinde dicavit.

Petrus Amatricensis Observantium sacerdos piorum hominũ societatem instituit.

Paduanus Crassus, & Philippus a Monte Calerio Cõventuales litterarum scientia præditi. Cornelius Mussus Bituntinus Episcopus declaratus.

XVI. Floruere litteris in Conventualium familia, Paduanus Crassus facundia præcellens, idemque Theologicis disciplinis insigniter eruditus, Philippus a Monte Calerio in Subalpinis; quorum lucubrationes in Indice scriptorum Ordinis recensentur. Ex eadem familia Cornelius Mussus vir eximius Bituntinam Ecclesiam gubernandam suscepit, cum antea Bertinoriensium in Æmilia Antistes fuisset.

Blasius Fabricius ex Observantiũ familia Episcopus Scamandriæ præficitur Ecclesiæ Bosnensi a Pontifice Maximo.

XVII. Ex Observantibus Scamandriæ Episcopus, quæ Asiæ civitas est inter Abydum, & Ilium, Blasius Fabricius Cressenensis est declaratus. Is in provincia Bosnensium solemnia vota nuncupaverat. Quem Pontifex Maximus, Bosnensis populi quotidiana incommoda miseratus, in hac regione versari, sacrisque ejus, ac religionibus præesse jussit. Litteras Pauli, per quas amplissimum Fabricio munus, ac potestas defertur, inter publica monumenta suo loco reperies.

XVIII. In ea Italiæ regione, quæ Forum Julii appellatur, mons est præcelsus, atque editus, cui nomen Sira olim fuit, ab Goritia diœcesis Aquilejensis oppido viginti passuum millibus. In eo monte Ursula quædam agrestis puella cum pecus pasceret, Dei Matrem e superum sedibus eo delapsam vidisse, ejusque ab ore mandata ejusmodi accepisse fertur: Goritiensibus ediceret, ut in fastigio rupis templum extruerent, suoque nomini quam celerrime dedicarent. Cum Virgo imperata fecisset, res oppidanis primum incredibilis visa: deinde cœlorum Regina iterum, ac sæpe Ursulæ auribus inculcante jussa, de templo ædificando ab civitate universa cogitari cœptum. Ubi tellus effossa fundamentis locandis, quadratus lapis cum inscripta characteribus miris Angeli Gabrielis salutatione repertus est. In Ara maxima, quam illibato Divinæ Matris conceptui consecrarunt, eum lapidem posuere. Hæc Pontifice Paulo III. contigisse perhibentur. Sub annum denique Christi MDLXVI. Carolus Austriacus, Ferdinandi I. Imperatoris filius, Observantium familiæ templum attribuit, curante in primis Bonaventura Sbona, qui Liburnorum provinciam administrabat. Locus ille cœlestibus prodigiis, populique frequentia nobilitari, ac subinde Mons sanctus vulgo appellari cœptus est.

Templum Deiparæ dedicatur Goritiæ,

Quod subinde Observantibus attributum.

In monte sancti Georgii Picenæ provinciæ Conventuales cœnobium excitant, tum alia duo in Bruttiis.

Capuccini cœnobium condunt diœcesi Hydruntina.

XIX. Conventuales hoc anno apud montem sancti Georgii in Piceno cœnobium posuere, cum ibidem antea sacerdos unus ex eadem familia anguste habitare consuevisset. Eisdem in Bruttiis domicilia duo attributa: alterum apud sanctum Severinum, quo in loco hospitalis domus, atque nosocomium antea fuerat; alterum Cropalati, quod est oppidum provinciæ ejusdem. Capuccini etiam apud oppidum sancti Petri in Galatina Hydruntinæ diœcesis domicilium excitarunt.

Henricus Cardinalis Lusitaniæ cœnobium ædificat Observantibus.

XX. Henricus Sebastiani Lusitaniæ Regis magnus patruus, primum Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, postea, cæso in Africa Sebastiano, Rex salutatus, Observantium familiam multis benevolentiæ officiis est prosecutus. Eisdem hoc anno cœnobium condidit, septem ab urbe Ebora passuum millibus; quo idem Henricus, cum Episcopus ejus urbis esset, sæpe animi causa divertere, animoque cœlestium rerum commentatione excolendo operam dare consuevit.

Observantes cœnobium condunt in Hispalensi diœcesi.

XXI. Inter Archidonam, & Benamexim Hispalensis diœcesis oppida mons est amœnus, qui Arabico nomine Algaida appellatur, in eoque gemini specus, necnon ædicula Mariæ Consolatricis ab solitariis quibusdam ædificata; quam decurrentibus e clivo imbribus labefactam, atque piorum sumtibus hoc anno refectam Observantes provinciæ Bæticæ habitare cœperunt. Sed incertum quo tempore primum adierint, cœnobiumque ædi-

ædificarint. Officinis plerisque, templique facellis locum excavatæ rupis opaca præbuere.

XXII. Apud Astam Pompejam puellæ quatuor Benedicti Guttarii filiæ cœnobium fundarunt, in eoque asperrimum illud vitæ genus professæ sunt, quod sanctæ Claræ Assisiati traditur in deliciis fuisse. Plerique cives, Virginumque cognati ædificium curarunt; quo absoluto feminas septem spectata moribus anteactæ vitæ singulari integritate Alexandria evocarunt, quæ in hac urbe idem plane institutum profitebantur. Itaque magna totius urbis frequentia intra portas receptæ, atque in cœnobium deductæ sunt eo die, quo die festa jam bello civitas conventam Cæsari cum Gallo pacem effusa lætitia celebrabat. Postero die puellæ quatuor sacrum familiæ pallium sumsere, obstupescentibus cunctis, tot Sorores unanimes tantæ asperitatis perferendæ studio flagrare. Paulus Britius Astensis olim Episcopus in historia provinciæ Subalpinæ re complures in hoc cœnobio summa Virgines innocentia vixisse commemorat, earumque nomen, ut ne memoria longinquitate temporis intercideret, in urbis tabularia relatum litteris prodit. In his Catharina Alipranda cœlitum gratia, & consuetudine, editisque Dei nutu prodigiis floruisse fertur. Dei Mater ejusdem precibus exorata Fabricium Maramaldum hostilibus copiis per mœnium ruinas, cæsorumque civium cadavera irrumpentem, & Astæ excidium minitantem ab urbis expugnatione deterruit.

Apud Astam Pompejam cœnobium conditur Virginum beatæ Claræ.

In eo vitæ innocentia floruere complures, præsertim vero Catharina Alipranda.

XXIII. Legione in Hispaniæ civitate cœnobium Virginum Tertii Ordinis institutum est, ejusque templum sanctissimæ feminæ Elisabethæ Pannonum Regis filiæ dicatum.

Legione cœnobium ædificatur Sororibus Tertii Ordinis.

XXIV. Apud oppidum Clancianum Clusinæ diœcesis in Tuscia item Sorores Tertii Ordinis domicilium habebant: quas hoc anno suppliciter petentes, ut in Observantium esse tutela sibi liceret, Paulus Pontifex voti compotes fecit. Idem Virgines omnes Franciscani instituti quinta parte sacrificiorum, quæ legatæ pecuniæ nomine ab iisdem curanda erant, Apostolica auctoritate relevavit.

Cœnobiū quoddam Sororum Ord'nis Tertii Observantium tutelæ concreditur.

Beneficium Pontificis erga omnes Sorores Franciscanl instituti.

XXV. Cardinalis ærarii quæstor, cum decimarum exactorem, qui Tibure versabatur, divæ Claræ Virginibus infestum esse intellexisset, eum graviter increpitum ab incœpto desistere, modumque vel avaritiæ, vel in feminas inopes acerbitati ponere jussit.

Exactor decimarum deterretur ab inferenda molestia Virginibus S. Claræ Tiburtinis.

R. Commissario decimarum Tibure nostro charissimo.

Reverende Commissarie. Cum S. N. Dominus intellexit, quod vos constringitis Monasterium Sororum sanctæ Claræ Tiburtinum per censuras, & interdictum ad solvendam quartam partem fructuum, facile credit, quod in aliis locis, unde non tam cito possit venire rei notitia, & faciatis pejus, & quod non procuretis res Cameræ, sed peculiares vestras indebite. Quapropter de ordine suæ Sanctitatis vobis dicimus, quod, visis præsentibus, debeatis cessare ab omni molestia, & auferre interdictum a supra nominato Monasterio, restituendo illi totum id, quod causa dictæ partis, vel aliarum expensarum, aut honesti viatici ab illis Sororibus acquisivistis; quia scitis, quod Monasteria, & loca Mendicantium non tenentur solvere quartam partem fructuum: & cavete, ne ex ullo loco veniant ejusmodi querelæ: alioquin cogemur credere quæ contra vos dicta sunt, & vos castigare: quod si molestia, quam dictis Sororibus intulistis, fuerit propter decimas, monete quanti valeat, & ipsas amplius ne molestetis; quia cum vestrum nuntium habuerimus,

Ea de re litteræ Cardinalis Camerarii.

rimus, dicetur vobis, quænam erit mens Suæ Sanctitatis in hoc casu. Per præsentes, quæ vadunt apertæ, volumus, ut suspensæ maneant omnes censuræ, & interdictum, quæ dicto Monasterio imposuistis. Datum Romæ die XIX. *Novembris* MDXLIV.

V. Cardinalis Camerarius.

Beneficium Pontificis erga Observantes Portiunculæ.

XXVI. In itinere Perusino ad Portiunculæ ædes Paulus divertit (id nomen est augusti templi Observantium haud ita procul Assisio) qui cum fratres egestate premi comperisset, ut valetudinarium, quod inchoarant, perficere ædificando non possent; dimidiam partem stipis illius, quæ in templi usum toto quinquennio conferretur, eisdem attribuit. Mox ejusmodi beneficium Pontificis ad triennium est prorogatum. Cujus rei duo diplomata extant verbis amplissimis. Quo factum est, ut frequens illa familia, cum antea loci angustia laboravisset, aliqua jam ex parte respiraret. Itaque ægrotorum ædes paulatim amplificatæ non incolis modo, sed & frequentibus peregrinis hospitium præbuere. Ea Pauli diplomata Julius deinde III. approbavit; cujus litteras, quod eorum diplomatum argumentum contineant, alio loco subjiciemus.

Christianis Bosnensibus indulgentiam plenariã a Pontifice impetrat Clemens Monilianus.

XXVII. Clemens Monilianus procurandis Cismontanorum rebus in urbe præfectus, Impetravit a Pontifice Maximo, ut, quando in Mœsiæ provincia (eam nunc Bosnam Argentinam appellant) complures feminæ, ac viri, in media licet barbarie, atque impotenti Turcarum dominatu duriter affecti, tamen officia Christianæ pietatis egregie præstabant; plenariam, ut vocant, suorum criminum indulgentiam ex Ecclesiæ præscripto consequerentur. Cujus rei causa ad Ministrum provinciæ ejus litteras dedit Monilianus; quibus litteris conditiones propositæ, quas, ejusmodi beneficio qui uti vellent, omnino servarent.

Ea de re ipsius litteræ ad Ministrum Bosnensis provinciæ.

NOs Frater Clemens Monilianus Ordinis Minorum Regularis Observantiæ in Romana Curia Procurator, & servus, notum facimus, & attestamur reverendo Patri Ministro provinciæ Bosnæ Argentinæ præfati Ordinis, qualiter Sanctissimus Dominus Noster vivæ vocis oraculo, medio, & opera Reverendissimi Domini Cardinalis Sanctæ Crucis, de speciali gratia concedit, ut Tua Paternitas visitando sibi creditam provinciam, in omnibus locis, ubi sunt Catholici, promulgare possit cum plenaria potestate ejusdem Sanctissimi Domini Nostri eisdem utriusque sexus Catholicis, qui scilicet intra spatium trium dierum a præsentium notitia semel ad confessorem accesserint, ac omnia sua peccata confessi fuerint, vel saltem de eisdem conterendo, propositum confitendi habuerint, & aliquam Ecclesiam in dictis locis consistentem visitaverint, & pro ejusdem Sanctissimi Domini Nostri felici statu, ac totius sanctæ Matris Ecclesiæ incremento, pro Christianorum Principum pace, totiusque Christianæ Reipublicæ conservatione devotas apud Altissimum preces effuderint, quod plenariam omnium suorum peccatorum remissionem, & indulgentiam consequi possint, & valeant. Et hanc gratiam vult eis tantummodo semel suffragari; auctoritas vero, quam idem Sanctissimus Dominus confessoribus supradictorum Catholicorum concedit, se extendit ad omnia peccata citra reservata in cœna Domini, & ad omnia vota, citra votum ultramarinum, sancti Jacobi in Compostella, castitatis, & Religionis. In cujus concessionis fidem præsentes fecimus nostris & Sigillo & Chirographo communitas. Datum Romæ VII. *Augusti* MDXLIV.

XXVIII. Melchiora Manesia civis Aquilana in Ordinem Franciscanum egre-

egregie animata dimidiam partem frumenti, quod ex pistrini vectigalibus sui quotannis capiebat, Tertii Ordinis fratribus, feminisque testamento legavit, cum eo tamen, ut *salmas* circiter octo (mensuræ genus id est) Observantibus attribuerent. Hujusmodi in nostros piæ mulieris voluntatem probavit Pontifex Maximus. Cujus rei causa litteras dedit ad Aquilanum cœnobiarcham verbis amplissimis.

Melchioræ Manesiæ in Franciscanos liberalitas.

XXIX. Romani Pontifices cum alia multa in Ordinem nostrum beneficia contulerant, tum præsertim eximio illo familias omnes virorum, ac feminarum ornarant, quod nihil eorum, quæ testamento legata ipsis essent, aut civitatum Episcopis, aut certis Collegiis, uti mos est, tribuendum publicis litteris constituerant. Sed cum ejusmodi beneficium quæstores aliqui Collegiorum in dubium vocarent, quartamque partem, aut quintam eorum omnium, quæ Franciscani ea ratione obtinerent, sibi deberi communi lege contenderent; Paulus III. nostrorum vicem miseratus, dato diplomate cavit, nequis deinceps ea de re negotium illis facesseret. Mandatum præterea universis Episcopis, ut provinciales ministros, ac cœnobiorum antistites, siquando ejusmodi legatorum causa vexari eos contingeret, omni ope juvarent; quodque in gratiam eorum Apostolica auctoritate decretum esset, omnino perficerent.

Quæ testamento legata sint Franciscanis, ea ut integra ipsi percipiant, decernit Pontifex.

XXX. Extra muros Moguntiæ prope pagum Weissenam feminarum cœnobium conditum fuerat anno supra millesimum quadringentesimo nonagesimo nono; quæ singulari Dei beneficio ab amatoria vesania, & turpi quæstu avocatæ Ordinis Tertii mores, & instituta profiterentur. Subinde, ut accidere solet, defervescente paulatim studio asperitatis perferendæ, soluta admodum disciplina per id tempus vivebant. Itaque Moguntinus Antistes ejusdem feminas instituti ex alto vico deduxit, qui in Septemviri Palatini ditione erat, & Winternhemium appellabatur. Iis vero negotium datum, ut Weissenensis cœnobii disciplinam quanta maxima possent diligentia instaurarent; veteres incolas in officio, atque observantia erga majorum leges continerent; quæ ad tantam asperitatem perferendam non adjicerent animos, eas impune abire permitterent. Nam & iisdem domicilium Antistes in urbe Moguntia assignaverat, quo videlicet detrectantes imperium advenarum mulierum sese reciperent. Cujus rei causa diploma Antistitis editum XVIII. Kalendas Octobris.

Pœnitentiū mulierum Ordinis Tertii disciplinam renovat Moguntinus Antistes in cœnobio Suburbano.

NOS ALBERTUS Dei gratia sanctæ Romanæ Ecclesiæ sancti Petri ad vincula presbyter Cardinalis, & natus Legatus sanctæ Sedis Apostolicæ, sanctæ Sedis Moguntinæ, atque Magdeburgensis Archiepiscopus, Elector S. Romani Imperii, per Germaniam Archicancellarius, ac Primas, Administrator Halberstatensis, Marchio Brandeburgensis, Stetiniæ, Pomeraniæ, Cassubiæ, ac Wandalorum Dux, Burgravius Norimbergæ, & Princeps Rugiensis attestamur, & notum facimus publice per præsentes pro Nobis, nostrisque successoribus & Moguntina Diœcesi. Cum Nobis uti Archiepiscopo loci, & Ordinario incumbat advigilare, ut personarum Ecclesiasticarum religio, vitaque in melius emendetur, divinum officium augeatur, & inter Christianos pax, tranquillitas, & caritas conservetur, hisce præsertim temporibus, quibus eadem ex malevolorum perfidia videtur velle opprimi, & exstingui; proindeque certo cognoverimus, qualiter quondam Joannes Heyll ad laudem, & honorem præcipue omnipotentis Dei, nec non sui ipsius animæ salutem, & refrigerium domum supra nostram civitatem Moguntinam sitam in favorem sexus muliebris resipiscentis, & sese ad meliorem frugem convertentis, cum con-

consensu nostrorum Prædecessorum tamquam Ordinariorum fundarit, & dotarit; cui quidem fundationi sese Pœnitentes primævæ etiam pie, Christianeque accommodarint; ex post facto autem earundem amor, & pietas erga Deum desierit, personarumque numerus seu multitudo tum quoad devotionem, tum quoad necessariam sustentationem ita defecerit, ut diu stare, seu manere non potuerit: hinc nos idipsum tamquam Christianus Princeps, & Ecclesiasticus mature considera vimus, quomodo talis defectus suppleri, & conservari posset fundatio. Et licet antedictus Fundator sibi, suisque heredibus reservarit, quocumque tempore hujusmodi Pœnitentiariæ juxta ordinem hunc statum, atque nomen non forent habituræ, quod is ex tunc easdem expellere, atque alias Religiosas substituere, & introducere valeret; nihilominus hoc ex Christiana commiseratione haud permittere, quin potius per alia opportuna media præfatæ Domui subvenire voluimus, ut eidem secundum fundationem, deficientibus ejusmodi Pœnitentiariis, de aliis Religiosis provideretur. Insuperque Nobis Tertiariæ sancti Francisci hucusque in pago Winternheim habitantes exposuerunt, quod extrema inopia, maximo periculo, & gravamine adactæ ibidem diutius degere non possint, aut commorari, humillime rogantes, quatenus, si sibi prædictam domum sanctæ Mariæ Magdalenæ cum suis adpertinentiis concedere, & assignare dignaremur, vellent ipsæ adhuc superstites pauperculas Pœnitentiarias, ad quas nulla amplius cuperet accedere, ad dies vitæ secum retinere, & decenter alimentare. Eapropter hisce jam expositis, aliisque causis gravibus multum considerati moventibus, præhabito etiam consilio, consensu pariter, & assensu honorabilium, & honestorum, devotorum, Nobis dilectorum, Decani, & Capituli nostræ Metropolitanæ Moguntinensis, heredumque supradicti Fundatoris, per nostros deputatos Commissarios transactum est, quatenus Pœnitentiariæ Moniales de Winternheim susciperent, quotquot in ea domo existiterent, intuitu, quod per hoc non tantum eæ de Winternheim sublevarentur, verum etiam domus, & annexa bona sanctæ Mariæ Magdalenæ meliorarentur, ac ipsæmet Pœnitentiariæ ædificarentur. Cum vero præter opinionem nostram illud primitus recusassent, ultronee ex propriis suis in alias intra urbem Moguntinam situatas ædes migrarunt.

Idcirco ex clementi, gratiosaque affectu utrimque succurrendo, sicut Nos tamquam Ordinarium oportet, ad ipsarum petitionem Monialibus de Winternheim numero copiosioribus domum Weissenam occupandam taliter deputamus, ut ipsæ, illarumque posteræ eandem posthac inhabitent, bonaque adhuc extantia usurpent utendo, fruendo, excolantque. Ut autem Pœnitentiariis ipsis etiam, dum vixerint, sit provisum, maneantque sub Religioso Ordine, statu, & nomine, assignavimus ipsis, prout petierunt, domum quandam in urbe nostra Moguntina jacentem cum aliquibus vineis, pratis, censibus, & utensilibus tota vita sua inhabitandam, & usurpandam, curavimusque per nostros Commissarios, ut Moniales sancti Francisci ex reliquis vineis apud domum permanentibus ipsis annuatim decem florenos pro deputato, jocalium ad instar, præter cetera onera exsolvant, vigore contractus per nostros Commissarios, consentientibus hinc inde partibus, erecti, & conscripti sub hoc verborum tenore: Quandoquidem anno MDXLIII. *per reverendissimum in Christo, illustrem, & serenissimum Principem, ac Dominum D. Cardinalem, ac Archiepiscopum Moguntinensem Electorem Matri, & Sororibus in pago Winternheim antehac habitantibus in Monasterio sanctæ Magdalenæ extra Moguntiam habitare sit datum, & Pœnitentiariis, quæ jam dictum Monasterium possederunt, domum aliquam intra urbem Moguntinam censuerit inha-*

habitandam assignari, & deputari: postmodum vero inter Matres de Winternheim, *atque Pœnitentiarias iis sit suborta; quam litem & discordiam ante memoratus Cardinalis, & Archiepiscopus, ac Elector Moguntinus Nobis Michaeli in Pontificalibus, & Bernardo Scholten in spiritualibus Vicariis Doctoribus dirimendam & componendam demandavit. Ideo Nos jam dicti Commissarii ambas, ratione Matris & Sororum de* Winternheim *honorabilem Dominum Guardianum Nudipedum Franciscanorum ex una, & Pœnitentiarias ex altera, partes coram Nobis comparere curavimus, & inter utrasque subortas lites, & discordias in præsentia utriusque cum earundem consensu, & notitia consopiri atque componi fecimus mediis subsequentibus: primum, ut Pœnitentiariæ utensilia ea, quæ ex domo sanctæ Magdalenæ in domum suam Moguntinam transvexerunt, retineant. Similiter omnes super censibus loquentes litteras, quæ hucusque ad Pœnitentiarias spectarunt, in posterum ad suas manus recipiant, census, prout antea, exigant, iisdem fruantur, & utantur, exceptis iis censibus, qui specialiter in Monasterio sanctæ Magdalenæ pro peractione Divini officii empti sunt, atque fundati, iidem ita acquisiti census illis de* Winternheim *in Monasterio sanctæ Magdalenæ permanebunt, atque post, ut ante, ad peragenda divina convertentur, & applicabuntur. Ex de* Winternheim *etiam debebunt ex sex jugeribus vinearum penes Monasterium sanctæ Magdalenæ manentium quinque Pœnitentiariis adhuc superviventibus decem florenos loco deputati, seu jocalium, cuilibet duos, unumquemque per* 24. *albos computando, annuatim exsolvere hac conditione, ut* Winternheimianis *pro libitu suo liceat Pœnitentiariis centum paratos florenos specificatæ monetæ una vice pro designato deputato, seu jocaliis numerare, vel ipsis decem florenos, uti supra, quotannis tradere; sic tamen ut quoties aliqua Pœnitentiaria emoriatur, toties semper duo floreni a deputato, seu jocaliis detrahantur. Et tanto minus præstent, ut etiam* Winternheimienses *proventus, quos Pœnitentiariæ præterita æstate prope Monasterium cedentes, seu extantes emerunt, ac alios in antiquis debitis ratione Monasterii octo florenos monetæ Moguntinensis successu temporis exsolvendos in se suscipiant: & postequam Pœnitentiariæ retrolapsis annis præbendariam quandam ...... nuncupatam assumserint, & ab eadem duodecim florenos receperint, insuper Præbendaria* 12. *superaddiderit, & sic ad dies vitæ usumfructum in domo sanctæ Magdalenæ habere deberet, per Nos supradictos Commissarios, partibus hinc inde consentientibus, decisum, & pronuntiatum est, ut* Winternheimienses *illos quatuordecim florenos, quos Pœnitentiariis adhuc de jocali debebant, reservarent, & duodecim florenos, quos Pœnitentiariæ a Præbendaria accepissent, & posthac præbendariam in Monasterio sanctæ Magdalenæ decenter, uti Pœnitentiariæ eam admiserunt, ad dies vitæ alimentare teneantur. Hinc* Winternheimienses *decem & octo florenos, quos Præbendaria adhuc solvere tenetur, recipient, & in suum usum convertent. Hæc omnia, & singula, ut supra, utrinque ratione* Winternheimiensium *præfatus Guardianus ex una, & Pœnitentiariæ ex altera partibus, scienter, & voluntarie acceptarunt, & nobis sunt pollicitæ stricte, firmiter, & inviolabiliter servare. In cujus fidem nos ambo Commissarii nostra sigilla huic compositioni appendimus. Datum anno a Christi Nativitate* MDXLIV. XXIX. *die Januarii.*

Ut autem in futurum omnis generis rixæ præveniantur, volumus, ut Pœnitentiariæ nullam personam amplius in suum ordinem suscipiant, & fundationis litteris, & omni prætensioni & impetitioni sibi in præfata domo illiusque adpertinentiis sibi competentibus absque ulla exceptione renuntient, num-

numquam in æternum recordaturæ, nec allegaturæ per se ipsas, aut quemlibet alium earum nomine prorsus nullo modo, qui posset excogitari. Volumus etiam, ut Pœnitentiariæ bona sua, quæ eis ad dies vitæ pro sustentatione assignata sunt, nullo modo debeant alienare, oppignorare, aut divendere, aut ullo onere gravare, sed illa excolere, & elaborare; & ea ipsa bona post emortuas Pœnitentiarias ad ante dictam domum S. Mariæ Magdalenæ devolventur, spectabuntque. Idcirco Nos Albertus Cardinalis Archiepiscopus Elector, ut Ordinarius, & Princeps, auctoritate ordinaria transactionem Tertiæ Regulæ sancti Francisci, altera ex partibus per nostros deputatos Commissarios consentiente, confecimus, & ereximus, nec non omnia, & singula puncta, & articulos, ut supra confirmavimus & corroboravimus, confirmamus & corroboramus eosdem per præsentes, & cassantes revocamus, & annullamus omnem fundationem, & litteras, quas prænominatæ Pœnitentiariæ desuper habuerunt. Volumus quoque, ut hæc confirmatio, & compositio in omnibus suis punctis, & articulis, ordinationibus, & opinionibus utrinque observetur, & adimpleatur sub cautione nostræ pœnæ, & indignationis, omni dolo, & fraude exclusis. In cujus attestationem sigillum nostrum præsentibus euravimus appendi. Et nos Joannes a Cronberg Decanus, & Capitulum universum Metropolitanum Moguntinense fidem facimus hisce, omnia, & singula præmissa, scientibus, & volentibus Nobis, ita gesta, & acta esse, consentientes in eadem per præsentes, inque testimonium Capituli nostri sigillum, quo ad causas utimur, juxta memorati nostri gratiosi cari Domini sigillum bisce litteris appendimus. Datæ in arce nostra sancti Martini die Lunæ post Exaltationem sanctæ Crucis anno MDXLIV.

L. S. Archiepiscopi. L. S. Capituli.
Albertus Card. & Archiep. Mogunt. manu propria.

Fulginiense cœnobium Virgines tres nobilitant e disciplina B. Claræ.

XXXI. In Fulginiensi nostrarum Virginum cœnobio, quæ institutum beatæ Claræ profitebantur, Sorores tres hoc anno obierunt, magno sui desiderio apud omnes relicto; quarum nomina sunt Euphrosyne, Sixta, Birgitta: quæ singularem in modum suis quæque virtutibus præstitisse feruntur. Sixta enim precandi usu, & consuetudine; Euphrosyne humanarum rerum, suique contemtu, floruerunt. Birgitta vero cum difficili morbo conflictata miram sane patientiam, animique æquitatem præ se tulisset, insignem laudem sanctimoniæ inter ceteras comparavit.

Maria Vasquesia moritur.

Ejus laus.

XXXII. Apud Alcocerum Salinarum Lusitaniæ oppidum naturæ concessit Maria Vasquesia, quæ ineunte adolescentia cum in cœnobium nostrarum Virginum nomen dedisset, maturis Virgo moribus acerbam mortem oppetiit. Sub ejus obitum Christus Jesus inter cœlestium Spirituum choros cœnobii septa circumivisse fertur; ut migrantem videlicet sponsæ animam ipse susciperet, atque ad capienda laborum proemia in cœlum deduceret.

Joannes Haya in Observantibus Concionator insignis.

XXXIII. Apud Namurcum civitatem in Belgio Joannes Haya ex Observantium familia, insignis hac tempestate concionator, extremum vitæ diem morte confecit; qui cum pluribus familiæ cœnobiis præfuisset, tum tertium Minister provinciam Belgicam procurabat.

Thomas a Renda morum integritate celebris.

XXXIV. His denique adde Thomam a Renda Hispanum, in Observantium cœtu multi nominis virum; qui nullis licet aut sacris initiatus, aut litteris imbutus, morum tamen integritate, vitæque innocentia tantam a Deo gratiam inire promeruit, ut dignus evaserit, cui Christus ipse supre-

premum vitæ diem pro sua in eum charitate prænuntiaret: quem ubi Thomas illuxisse cognovit, continuo omnibus Ecclesiæ subsidiis comparatis, in genua provolutus ad precandum aggreditur. Tum vero oculis, animoque defixus in Deiparæ effigiem, nullo morbo correptus placidissime efflavit animam. Illum præterea miraculorum gloria inter suos inclaruisse nonnulli prodiderunt.

ARGUMENTUM.

Tridentinæ Synodi initia. Ex nostris qui interfuerint. Cornelii Mussi ad Patres Concilii, ubi primum convenerunt, oratio plerisque probatur. Boverii commentum, quo præfectos familiarum de principatu certantes induxit, perspicue refellitur. Capuccinis, ut conciones haberent, permissum est a Pontifice Maximo. Observantium in Peruvia labores, eorumque uberrimi fructus referuntur. Floret in Mexicanis Ludovicus a Fuensalida. Observantes in India Orientis neophytis confirmandis egregiam operam locant. Cum vero eisdem sacerdotes externi negotium facesserent, Pontificis Maximi auctoritate coerciti ab incœpto destiterunt. Ex Observantibus quinque in Pannonia glorioso martyrio nobilitati. Francisci Villari, qui Segobrigensis reguli filius natu maximus fuit, & Observantibus aggregatus, egregiæ virtutes. Antonius Guevara ex Observantium familia Mindoniensis Episcopus diem obivit. Ejus res gestæ referuntur, ac scripta vindicantur. Alii plures virtutibus clari. Conduntur cœnobia. Ampliantur favores Pontificii.

I. Composita inter Reges Christianos pace, Pontifex Maximus salutare consilium, quod de hæresi profliganda susceperat, ad exitum perducere, Conciliumque ea de causa celebrare omnibus modis instituit. Quod bene, feliciterque cessurum jam tum omnes augurabantur, qui Dei opem laboranti rei Christianæ non defuturam intelligebant, quique eas artes animo reputabant, quibus hostis humani generis eam Patrum celebritatem dissolvere, ac disturbare conatus erat. Neque enim ille tanto studio id egisset, nisi jacentem, afflictamque rempublicam excitari posse ea ratione præsensisset: nec sane Paulus in agendo Episcoporum conventu tantam animi contentionem adhibuisset, nisi constanter sperasset fore, ut hominum moribus pristinæ severitati restitutis, omnibusque idem de recta fide sentientibus, facile non modo hostium vim repellere, sed etiam priorum temporum calamitate amissa recipere, & vindicare posset. Quæ si aliquando singula tantum habere momenti visa sunt, ut agi de illis, nisi frequentissimo Episcoporum concursu pro dignitate non posset, quid de tali, ac tanto Pontifice existimandum est, quem tot, ac tam graves causæ ad agendum Concilium impulerunt? præsertim veteri Christianæ reipublicæ disciplina ita collapsa, & in tantam perturbationem adducta, ut etiamsi nullus vel hæreticorum seditiones, vel Turcarum incursiones metuisset, ad colligendas tamen antiquæ severitatis reliquias convenire Antistites oportuerit, & suo quemque loco sententiam dicere. Ubi enim soluti mores hæreticorum improbitati, & hostium victoriæ aditum patefecerant, una spes erat fore, ut, ea parte diligenter constituta, qui a fidei veritate defecerant, aliquando redirent ad sanitatem, quique imminebant Christianorum cervicibus barbari, conjunctis Catholicorum viribus opprimerentur. Itaque Pau-

Paulus III. ad Concilium Tridentinum Præsides mittit.

lus tantarum rerum molem complexus animo, tres Cardinales egregios viros, pietatisque, ac sapientiæ laude præstantes Tridentum misit; quos & Concilii Præsides designavit. Hi fuere, Joannes Maria de Monte Episcopus Prænestinus, qui postea Julii III. accepto nomine Paulo successit; Marcellus Cervinus, qui Pontificatum & ipse gessit; Reginaldus Polus religionis Catholicæ acerrimus propugnator. Præter Antistites Ecclesiarum, complures e sacris familiis optimi viri, vel ipsius Pontificis, vel Principum missu convenere; quorum nominis gloriam nulla temporis longinquitas minuet, nulla umquam delebit oblivio. Ex nostris interfuere multi, minimeque vulgari scientia Theologi; Joannes Calvus Ordinis Præfectus; Bonaventura Pius Conventualium Magister Generalis, aliique. Verum unus ceterorum splendorem visus est obscurare eloquentiæ, & eruditionis gloria Cornelius Mussus Episcopus Bituntinus; de cujus viri laudibus plura mihi dicenda sunt, ut omnes intelligant, in amplissimo illo summorum virorum conventu ita Cornelium excelluisse, ut Minorum familia, etiamsi alium præterea neminem habuisset, unius virtute, rebusque praeclare gestis ornanda, & illustranda fuisset. Plenæ sunt sapientium litteræ, plena illorum temporum monumenta ejus laudibus, atque præconiis, ut mihi in his persequendis non sit magnopere laborandum. Ut domesticos scriptores omittam, Mussum ornarunt insigni testimonio sapientiæ Fridericus Borromæus Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, Archiepiscopus Mediolanensis in libro de claris Oratoribus suorum temporum; Sfortia Pallavicinus maximi vir ingenii, qui & ipse ob historiam Concilii doctissime scriptam Romanæ purpuræ honorem est consecutus; Ferdinandus Ughellus Italiæ sacræ tomo secundo, ac septimo; Antonius Possevinus in Apparatu sacro; Hieronymus Ghislerius in Theatro virorum illustrium; & alii innumeri. Spondanus ex actis Concilii disertissimum omnium Concionatorum fuisse refert. De illo ita Marracius: *Cornelius Mussus Ordinis Minorum sancti Francisci natione Italus, patria Placentinus a Paulo III. Pontifice Maximo factus Episcopus Bituntinus, vir vitæ innocentia, morumque integritate insignis, doctrina, omnibusque scientiis excultissimus, concionator facundissimus, atque incomparabilis, Catholicæ fidei propugnator acerrimus; cujus ingenii, & eloquentiæ præstantiam numquam interitura monumenta testantur.* Gaspar Contarenus, & Petrus Bembus, duo clarissima Italiæ lumina, Cornelium nostrum audientes dicere solebant, non hominem certe, sed Angelum quendam ad inflammandas mortalium mentes e superorum delapsum sedibus sibi videri. Extat etiam Massoni scriptoris non contemnendi judicium ejusmodi: *Cornelius Mussus eloquentissimus mortalium, si eloqui est Italice dicere: tam diserte enim, appositeque vir ille concionabatur, ut rapere hominum mentes, atque a seipsis abalienare videretur. Sacrarum ejus concionum aliquot volumina supersunt, quæ testabuntur posteris mirabilis illius viri facundiam. Admodum adolescens Franciscanis sese devoverat. Postea Episcopatu Bituntino ob facundiam donatus est a Paulo III. amantissimo excellentium ingeniorum. Cumque Pontificatum iniens Gregorius illum sibi adesse jussisset, laboresque homuncionis illius (quippe statura pusillus erat) honesto aliquo munere ornare vellet, sexagesimo tertio ætatis anno decessit, reparatæ vero salutis septuagesimo sexto supra sesquimillesimum. Atque eo me beatiorem puto, quod Cornelium publice dicentem Neapoli semel audivi.* Hæc de multis elogia clarissimi viri seligenda putavi, & in hunc locum congerenda, ut prudens lector animadvertat, quam inique hæretici quidam, aut hæreticorum similes orationem

Cui Franciscani plerique interfuere.

Cornelius Mussus supra ceteros eminet.

In bibl. Cath. Mariana.

In lib. de Episc. Urbis in Greg. XIII.

Cor-

Cornelii, quam in Antistitum congressu habuit, passim carpere criminando fuerint ausi. Sed satis eos pro dignitate confutavit Pallavicinus, qui & ejusmodi voces improborum levitatis indices a prudentibus viris merito contemnendas existimavit. Hanc orationem subjicere æquum duxi, ut eruditionem viri vel ex ea una conjiciant, qui cetera illius opera numquam legerunt.

Oratio R. P. D. Cornelii Episcopi Bituntini tertia Dominica Adventus in Concilio Tridentino habita.

Gaudete in Domino Patres, gaudete in Domino Fratres, iterum dico, gaudete omnes: ecce enim tempus acceptabile, ecce dies certissimæ, expectatissimæque salutis, quo non modo homines, quibus natura parens sensum, & mentem dedit, sed & ipsa emortua tecta, inanimes agri, montesque, & valles lætari mihi videntur; quia aliquando tandem propter miseriam inopum, & gemitum pauperum excitatus est Dominus: & quæ nobis interitum heri, & nudiustertius minabantur, dum is vel dormire, vel longius ire, mysterio, non dolo simularet, eo vigilante, cuncta illius supercilio hodie paveant, & palleant; silescant irata maria, recludantur in thesauros suos venti, denique funesta omnia abeant, festa omnia redeant. Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio Jesu Christe, fons misericordiarum, per quem jam oculis nostris videmus, & manibus nostris tangimus beatam illam spem, quam ante nos multi videre voluerunt, nec potuerunt, a longe portum navigantium more salutantes, non apprehendentes promissionem, ne sine nobis consummarentur. Cornelii Mussi oratio habita in Concilio Tridentino.

Vos adeste mihi animis omnes, ut adestis corporibus: Spiritum sanctum terribiles has castrorum nostrorum acies habitantem, sanctum hunc cœtum intuentem, & juvantem, Concilii auctorem, & adjutorem, Ecclesiæ Præsidem, & Obsidem, opportunis importunisque pulsate precibus, ut labia mea aperiat, ut aures vestras expurget, ut ipsi tranquillis mentibus intendatis, ut ipse habeam verba paria sanctæ rei. Hanc vero orationem sane meam, postquam ego hujus causæ patronus, non tam electus sum ex omnibus, quam relictus, & qui unus ob vestram summam omnium auctoritatem, atque amplitudinem in concionem ascendens, nullo periculo dicere possum unde vel aptius, vel felicius auspicari queam, quam a sacrosancta hujus Concilii necessitate, quæ profecto tanta est, ut omnium hominum animos (si qua in Christum fides, si qua viscera pietatis) inflammare maxime possit, & debeat. Nam post Concilium illud amabile, cujus etiam sola memoria recreamur, quo, lætante cœlo, & exultante terra; Florentia aridum orbem florere fecit, medium parietem maceriæ solvens, & duos populos condens in unum, non quinque, non septem, neque decem, quod constantissima Constantia consuluerat; sed si ultimum Lateranense subduxeris, centum fere annis, prob dolor! quibus & domi, & foris, & telis, & facibus obsessa Ecclesia, vexata contumeliis, jactata injuriis, sollicitata suspicione, suspensa metu, dira, & dura perpessa est, longo Concilii desiderio fatigata velut dolores parturientis habens, quæ cruciatur ut pariat? Clamans ini Concilium, imo coge Concilium, Concilio destituta pene languet, exaruit, defecit, eo calamitatis, & miseriæ prolapsa, ut nisi esset servata divinitus, frustra modo pro illius salute conventus hic sacratissimus haberetur. Jam enim libertas, pax, tranquillitas, jura, leges, fortuna, opes, honor, imperium denique ipsum, agri, urbes, mœnia, ædes, tecta, sedes, areæ, omnia quibus spiritum, vitamque ducimus, amissa essent, ve-

velut quæ cum religione ita implicita esse, & cohærere videntur, ut non possit ruere, quin eodem debilitata modo omnia concidant. Non enim Asiaticis opibus, Patres, non potentia Persarum, non Hispaniarum bellicosissima illa multitudine, non infractis viribus Gallorum, non Græcorum artibus, & technis, non calliditate Pœnorum, non Germanorum constantia, non Italorum armis, atque ingenio, sed una religione, & pietate hæc omnia nata sunt, aucta, & retenta.

Et cur, quæso, putatis, omnis ordinis viri prudentissimi, magnam hanc Angelorum frequentiam, luminaria hæc Ecclesiarum, tot, inquam, Episcopos, Magistros populorum, Patres omnium, ministros Christi, Christos Domini, ora, & oracula Dei, tam multis terrarum, mariumque difficultatibus superatis, relictis etiam gregibus, quos anima chariores habere oportuit, exisse de terra sua, & de cognatione sua, ut alienas casulas magni hospites implerent? nisi quia vicit iter durum pietas: nam sancta eorum pectora imminens totius Ecclesiæ excidium coegit, ut crudele, & nefarium existimarent, horrificum hoc bellum, quod omni imbutum odio, ac parietibus, & tectis, & columnis, & postibus, & ipsis etiam fundamentis nostris illatum est, spectare, tangere, experiri, nec interim inito Concilio opponere se murum pro Israel, quando non ita pupilla oculi tegitur coeuntibus ciliis, ut defenditur Ecclesia sancta Conciliis. Neque enim ob aliud magno huic corpori Deus varias, multiplicesque gratias, ut & membra, distribuit, nisi ut, quod in singulis dispersa virtus non potest, in omnibus invicta unitas efficiat, quemadmodum & ipsa natura manus nobis geminas, geminosque oculos, pedes item geminos ideo dedisse videtur, ut quasi collecto Concilio parvus hic mundus sese juvare possit: nam manus manum lavat, pes pedem sustentat, sinistra fulciuntur dextris, sinistrisque dextra levantur.

Et quis nesciat res arduas, atque difficiles, quæ ad unam sanctam Catholicam, ac Apostolicam pertinent Ecclesiam, in Concilio, & cœtu Patrum, ubi suo quisque loco sententiam dicit, tractari prudentius, maturius definiri, probari solemnius, & gratius a cunctis populis acceptari? Neque enim temere dictum est: multitudo sapientum sanitas orbis; ibi laus, ubi multa Concilia. Sane nec Moyses leges tulit ante initum Synagogæ Concilium, neque sanguinem fœderis respersit, nisi in Concilio; neque Apostoli Mathiam, aut septem Diaconos elegerunt extra Concilium, neque prima illa juris Ecclesiastici decreta ediderunt, nisi in Concilio, in Concilio, inquam, illo, quod nascentem in gentibus Ecclesiam, ne vel abortum patiendo, vel suffocationem, interiret, apud Hierosolymam liberavit: & ubi Apostolicum Symbolum angustum verbis, non angustum sacramentis, est explicatum latius, atque defensum, quam in quatuor illis Conciliis, Nicæno, Ephesino, Constantinopolitano, Chalcedonensi? Scripturæ sanctæ canonicæ ubi delectæ sunt, nisi in Concilio Laodiceno, & Carthaginensi? Heretici ubi revicti sunt, ubi damnatæ hæreses, ligatæque in fasciculos ad comburendum, nisi in Concilio apud Lateranum, apud Constantiam, apud Antiochiam, apud Viennam? Mores tum populi, tum principum, ac sacerdotum quando emendati in melius, præterquam in Conciliis Gregorii VII. Alexandri III. Urbani VI.? Unio diffidentium nationum ubi coaluit umquam felicius, quam in Concilio Lateranensi, & Florentino? Turcæ rabies quam umquam Christianorum potentiam, atque animum ita sensit, ut in Lateranensi illo Concilio, ubi trecenta hominum millia ad reparandam Hierosolymam invictæ Crucis signum susceperunt? Sed & Christiani Principes diu in Ecclesiasticam potestatem tyrannico furore surrexerunt, qui flectere genua, & caput submittere debuerant: nonne sacris

Con-

Conciliis sunt depositi, percussi anathemate, pulsi regno, atque imperio? ut Ladislaus, Leo III. Henricus III. Fridericus II. Constantinus VI. Quin ipsa schismata, quibus maxime frangitur, & evertitur Ecclesia Christi, non sedantur umquam facilius, quam Concilio. Quod vetera exempla docent Symmachi, Benedicti, ac Gregorii. An non etiam conciliabula, ac malorum omnium conventicula, colloquia mala, quæ corrumpunt bonos mores, dissolvuntur sacris, & legitimis Conciliis, ut latrocinium illud Ephesinum secundum, Ariminense, Pisanum, Mediolanense? Porro Summorum Pontificum gloria, quæ numquam non blasphematur ab impiis, Conciliorum virtute emergit clarior semper, atque illustrior: quod in summa patuit in Xysto, in Marcellino, in Leone. O certe magna Conciliorum virtus. Hinc & poetæ Concilia deorum inducunt: & apud Moysen, dum hominem, mundi miraculum, ex terra fingit Deus omnipotens, quem individue partitum, divideque conjunctum in ipso supernaturalis historiæ vestibulo docuerat, est vox illa pene conciliaris, faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram: altera quoque ad magnos illos Gigantum ausus reprimendos, venite confundamus linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui. Enimvero, Patres, ut præsentem rerum statum compendio perstringam (nam laconis mihi partes reliquistis, cum oratoris ademistis.) cum nostra religio tribus quasi capitibus constet; doctrina fidei, qua ut pane cælesti vivimus, & saginamur; sacramentis, quorum secreta sacraque virtute Deo conciliamur in gratiam; charitate, qua ut nota præcipua Christus agnosci suos voluit a ceteris; quæ illud est fidei, quod lux coloribus, id sacramentis, quod sanitas medicinæ; quid istis temporibus exposcit doctrina Catholica, nisi Concilium? quid postulant sacramenta, nisi Concilium? quid communis charitas quærit, nisi Concilium? Deum immortalem! quam superbe contentiosis nostris concertationibus, quibus jam subversus est orbis, præclara illa antiqua fidei nostræ monumenta vexantur? quam perverse Dei verbum vel posthabetur, vel mutilatur, vel torquetur, vel intervertitur? quam temere etiam interdum a nobis, ut nonnihil scire videamur, unanimis ille omnium seculorum consensus nihili penditur? quam ingrate inter viscera nostra, ne Græcos commemorem, sancta illa Romana Ecclesia omnium, quæ sub cælo sunt, Ecclesiarum nutrix, mater, & magistra, atque veræ doctrinæ Christianæ vere lapis lydius, despicitur, reprobatur? & jam sumus tanquam parvuli ipsi, qui circumferuntur omni vento; ut solidius sibi constet Judæus, quam Christianus.

Tacebo ne, qui viluerit inter Christianos felix illa Baptismatis renascentia, admirabile Eucharistiæ sacramentum, majestas sacerdotii visibilis, omnium Ecclesiasticorum Ordinum firmamenta certissima, & maxima? An non & periit fervens ille amor, & in alterutrum, & in Rempublicam, quo olim Christiani omnes (o dulce, & charum nomen) fratres vocabantur? Et impletum est Pauli Apostoli vaticinium, erunt homines semetipsos amantes. Profecto nisi periisset, non a sanctis illis moribus, non ab honestis illis institutis, quæ observata Rempublicam nostram felicissime semper auxerunt, esset jam ubique modis omnibus degeneratum. Quibus enim turpitudinum monstris, qua sordium colluvie, qua peste non sunt fœdati, non corrupti in Ecclesia sancta Dei & populus, & sacerdos? In vestro judicio causam repono, Patres, & a sanctuario Dei incipite, si ullus jam pudor, si ulla pudicitia, si ulla supererat bene vivendi vel spes, vel ratio, si non libido effrenata, & indomita, si non audacia singularis, si non scelus incredibile. Heu! quomodo obscuratum erat aurum, quomodo mutatus color optimus: nam duæ illæ sanguisugæ, quæ semper dicunt, affer, affer, altera mater, altera nutrix malorum

lorum omnium, cupiditas, inquam, & ambitio, utraque subtile malum, utraque secretum virus, pestis, & monstrum orbis (dum ab iis, quos tamquam vivas, & animatas leges sequi oportuerat, virtus ac doctrina negliguntur; vitiam, & ignorantia, eorum loco, summis extolluntur honoribus) effecerunt tandem, ut ædificatio in destructionem, exemplum in scandalum, mos in corruptelam, custodia legum in contemptum, severitas in relaxationem, misericordia in impunitatem, pietas in fucum, & hypocrisim, prædicatio in contentionem, & fastum, in turpissimum mercatum: grave hoc est (ut uno verbo dicam) vitæ odor in mortis odorem infelicissime commigraverit. Quid mirum, si inde & dispersæ sunt oves, & erraverunt in cunctis montibus, & agris? & potentiores quidem ab auctoritate in dominium, a dominio in tyrannidem, a jure in injuriam, a sceptro in virgam ferream, a Dei cultu ad impietatem, a tutela Ecclesiæ ad internecionem, a modo ad libidinem, a ratione ad nutum, a tributis ad importabilia onera, a pace ad bella crudelia, a simplicitate ad dolos, a prudentia ad malitiam, a liberalitate ad luxum, a parsimonia ad avaritiam, ab ornatu ad pompam, ab obedientia ad apertam rebellionem conversi sunt? Utinam non a religione ad superstitionem, a fide ad infidelitatem, a Christo ad Antichristum, quin a Deo ad Epicurum, vel ad Pythagoram, velut prorsus unanimes, declinassent, dicentes in corde impio, & in ore impudico, non est Deus. Neque tandiu fuit pastor, qui requireret, Patres, non fuit, inquam, qui requireret, quia omnes, quæ sua sunt, quærebant, quæ Jesu Christi, ne unus quidem.

Hinc illis aliud agentibus, & in utramque aurem dormientibus, quos greges pascebant, non pascebantur greges ab eis (nam parvuli petierunt panem, & non erat, qui illis frangeret) serpebat in orbe infinitum malum, crescebat in medullis, ac visceribus nostris, & in dies manabat latius, ut non modo ornamenta, dignitates, præsidia stabilitatis, & libertatis nostræ quandoque amitteremus, sed cum dedecore, & ignominia, quod miserrimum, & turpissimum est, serviremus. Nam cervicibus nostris imminebant Turcæ, neque Austriæ modo, & Germaniæ, sed Italiæ, sed Urbi, sed Orbi perniciem moliebantur, & ferrum, flammamque minitantes furebant audacia, scelus anhelabant, superbi victoriis, elati triumphis, ditati spoliis Christianorum; non crescebant suis viribus, crescebant nostris corruptis moribus; non tam erant hostes, quam flagellum Dei; armis eorum impugnabamur, sed peccatis nostris expugnabamur; agebant illi sua feritate, sed patiebamur nostra iniquitate. Utinam vel ipsi soli passi fuissemus, neque interim sanctum illud, admirabile nomen Christi Jesu, amandum Angelis, tremendum dæmonibus, mortalibus adorandum, propter nos, quorum dissidia, & flagitia in omnem jam Orbem fœdissimo rumore penetrarunt, jocus fuisset, & fabula perfidis Judæis, ac gentibus. Nemo vestrum mihi, quæso, succenseat, Patres, & Fratres: mementote, quoniam meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis.

Itaque ne, cujus amplitudinem, & gloriam extendere animus erat, illius incolumitatem, & salutem deserere videretur, sanctissimus ille non tam ætate, quam prudentia senex Paulus III. primæ Sedis, & Catholicæ, & Universalis Episcopus, post omnium hominum memoriam & fortissimus, & optimus Pontifex, quem omnium gentium linguæ celebrabunt, nullaque umquam ætas de illius laudibus conticescet, optime intelligens, se non sibi, sed nobis in tantis periculis, in tam grandæva ætate, in tam duris itineribus, in tam magnis angustiis fuisse magno miraculo reservatum, cujus sapientia, fide, potestate e tantis malis erepti, Deo quandoque sine timore serviremus, non nunc

nunc primum, sed ab ea die, qua concussa in sinum illius nostra confugit respublica, ut testaretur, illum summo hoc pontificatu beare nos potius, quam beari, majora beneficia dare, quam accipere, ut doctrinæ antiquæ sinceritatem colligeret, & sacramentis pristinam majestatem restitueret, ut collapsos mores Ecclesiasticorum, Regum, Principum, & plebium revocaret ad normam veræ pietatis, & disciplinæ; ne forte propter malos pisces alicubi retia rumperentur; ut a quibus intus, & foris oppugnabamur, illos per reliquias bonorum virorum placaret, hos per Dei potentiam reprimeret, hoc est, ut jam cadentem rempublicam nostram confirmaret, ut afflictam erigeret, ut perditam recrearet, & liberaret conflagrantem, & pene exustam: consentiente, & favente Cæsare, magno quodam, & novo Constantino Augusto, & omnibus Romanorum Imperatoribus meliore, ac feliciore, jamjam, inquam, dum ab eo domitæ Africæ Cæsar super alta Urbis Capitolia altior ipse triumphos reportaret: probantibus summis Francorum, Romanorumque Regibus, ut sanguine, sic fide, & pietate germanis, Francisco Christianissimo, cujus gloria non paucioribus, quam solis splendor, regionibus, & terminis continetur; Ferdinando, qui adversus perpetuos Christi hostes armis, & animo invicto murus semper fuit, & antemurale: hortante pio Portugalliæ Rege, cujus sancto nomini, ne hic satis esse videretur, a Deo datus est novus Orbis: annuntiantibus demum, ac rogantibus omnibus Catholicis Principibus, Statibus, Ordinibus, maximo animo, fide sincera, constantia singulari, quæ nobis gloriam, amicis lætitiam, hostibus dolorem afferret, & gemitum: quasi ad sacram anchoram, quasi ad portum salutis, quasi ad asylum, ad domum refugii, ad arcem munitissimam, unde reipublicæ nostræ mille propugnacula pendent, ad sacrosanctum œcumenicum Concilium, quod collapsæ Ecclesiæ semper fuit, & est spes unica, more majorum confugiendum esse, & providit, & deliberavit, nullam existimans tam morbosam, nullam tam vagam, nullam tam perditam, & errantem ovem, quam bonus pastor non sanare, non reducere, non requirere cuperit. Quæ tam immemor posteritas erit, quæ tam ingrata historia reperiretur, quæ hujus rei gloriam, qua nulla unquam gesta est vel major, vel gloriosior, non immortali memoria prosequatur?

Audiantur hic, Patres, inter vos voces illæ, quæ apud Chalcedonem olim audiebantur, vivat Paulus sanctissimus, œcumenicus, Apostolicus. En nostis Nicæam, nostis Lucam, Buxetum, nostis nemora, flumina, maria, quanta fecit, quanta tulit, & patria, & virtute vere Romanus Paulus III. ut congregaret filios suos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas. Et quis hominum est tam ignarus, tam in republica rudis, tam nihil, inquam, nec de sua, nec de communi salute cogitans, qui nesciat, ut primum per bellorum incendia, & tumultus licuit, spe induciarum concepta inter orbis Monarchas, Mantuæ primum, deinde Vicentiæ, & jam altera vice Tridenti, quod diplomata, quod cælum, & terra testantur, ab optimo hoc reipublicæ nostræ parente, & quasi Deo indictam fuisse orbi generale Concilium? Cum primum igitur data est de cælis pax aurea, atque augusta, quam longius fugientem hic cælo dignus Pontifex in spem contra spem sequebatur, & persequebatur, sancta Synodus, constanti semper retenta animo, translata magna ratione, dilata duræ necessitate, jam quarta vice superiore anno indicitur, & tandem aliquando, tot antea actis mensibus, congregatur: & hac ipsa die omine omnium felicissimo, dum luna tenebras vertit in lucem, &, quia Dominus prope est, decrescunt noctes, crescunt dies: his ducibus, atque suo ipsius Sedis Apostolicæ nomine auctoribus, quos in hac sancta corona emi-

nere vides nova Hierusalem; Joanne Maria de Monte, cujus sursum & oculi, & corda ad montem, qui Christus est, unde veniat auxilium nobis, perpetuo diriguntur; Marcello Politiano, qui jamdudum ad unam Christianæ politiæ emendationem, cujus labefactati mores hostibus nostris aditum præbuerunt, graves illas adjecit severi animi cogitationes; Reginaldo Polo non tam Anglo, quam Angelo: idipsum generale Concilium legitime indictum, legitime congregatum, Spiritu sancto aspirante, ingredimur, aggredimur: non in latibulis Græciæ, non in angulis Africæ, non in desertis Arabiæ, non in finibus terræ, sed in amplissimis foribus potentissimæ, & semper augustæ Germaniæ; quæ ut virtute bellica, & hominum numero, sic religione, & constantia fidei ceteris nationibus præstans, clarissimis facinoribus, quæ nec deleri oblivione, nec æternitate obscurari poterunt, sane isto Christiani orbis imperio a Romanis Pontificibus tot antea seculis merito donata est.

Jam quis nolit in hujus Concilii societatem, velut in equum Trojanum, obside ista ultima Tridentina urbe, cum Principibus Imperii, & religionis includi? Adjuro vos Tridentini saltus per capreas, cervosque camporum, antequam aspiret dies, & inclinentur umbræ, resonate per concava montium ad extrema terræ, ut a solis ortu ad occasum, ab aquilone ad meridiem cognoscant tempus visitationis suæ, & se Concilio conciliari. Quis erit tam injustus rerum æstimator, qui non dicat, papæ lux venit in mundum? Sed dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem: omnis, qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus, quia mala sunt. Quamquam non vult Concilium ulcisci, Fratres, vult tolerare; non venit mactare, venit salvare; emendare omnes cupit, non delere; non erit rigiditati locus; si abundavit delictum, superabundabit & gratia. Heu! cur non ades invictissime Cæsar, Conciliorum protector, defensor fidei, propugnator Ecclesiæ, qui tot regna, fortunas, populos, vitam denique ipsam terra, marique pro Christo tuo in discrimen obtulisti? Adesses saltem tu Didace, & longo rerum usu, & ingenti fortunæ varietate prudentissime. Quamquam enim Divino illo judicio suo in aliis rebus utatur Cæsar, elegit te tamen, ut illius personam sustineres: magna certe in te fides, & grave tuæ spectatæ virtutis testimonium: sed solo tuo nomine, ac opinione Tridentinum Concilium promovere potes: nec enim tibi vel prudentia deest, vel auctoritas, vel felicitas.

Ab oriente adduc semen Christe Jesu, ab Occidente congrega reliquias; dic Aquiloni, & Austro, noli prohibere: piscatores sunt hominum Patres Concilii, piscabuntur eos de aquis multis: venatores sunt, venabuntur ad vitam, non ad mortem: pastores sunt, animam suam ponent pro ovibus Domini, & si quam invenerint aberrantem, imponent super humeros suos, & convocatis amicis dicent; congratulamini, quia invenimus ovem, quæ perierat: debitores sunt, ut rationem reddant poscentibus de ea, quæ in eis est, fide, ac spe. Iidem satisfacient omnibus Græcis, barbaris, sapientibus, & insipientibus: non dicent, hæc dicitis, hæc dicimus: dicent, hæc dicit Dominus, rationi, quam indidit, verbo, quod docuit, auctoritati Ecclesiæ, quam tradidit. Quis sobrius rationi, quis Catholicus Scripturæ, quis pacificus non cedat Ecclesiæ? Aperiantur jam portæ urbis tuæ, magnanime Princeps, die, ac nocte non claudantur: sic consurgent tibi montes, & colles, valles, & turres, & occupabit salus muros tuos, & portas tuas laudatio: & vocabunt omnes gentes civitatem tuam, civitatem Domini Syon, sancti Israel: & ponetur in superbiam seculorum, ut & gentes, & Reges ambulent in lumine splendoris tui: & magno illo tuo nomini, quod jam per omnes oras longe, lateque vaga-

vagatur, & domicilium certum non habet, perpetuis gratulationibus plaudant & Alemanni populi. O dilecte Deo, & hominibus Madruci, in cujus unius ditione nos olim vage desertos, & turbulentis erroribus implicitos incomparabilis ille Paulus III. Divina mente, & consilio præditus, Ecclesiæ memor, sui oblitus, per Spiritum sanctum ad viam veritatis revocavit.

Ad vos modo, Patres, a quibus exorta est, mea redit oratio, non ut vos admoneam, vel excitem, qui mihi studio, & fervore longe præcurritis; sed ne mea vox sacerdotis officio defuisse videatur. Venimus, vidimus, vicimus, Patres, & eum aditum, quem humani generis hostis summis, quibus potuit, conatibus, mensibus, & annis superioribus obstruxit, Deo favente reseravimus. Quanta est hæc gloria, quanta dignitas, quantus honor! Quid enim putamus sit aperire fores Concilii, nisi aperire fores cœli? ut effundat super nos thesaurum illum optimum, fontem aquæ vivæ, splendidum tamquam chrystallum procedentem de sede Dei, & agni: ut simus ipsi in primis Dei docibiles, deinde per nos repleatur terra scientia Domini, velut aqua maris operientis.

Cavendum est igitur, ne, dum ad nos curandos Dei munere aperitur cœlum, nostra iniquitate claudatur terra, nec vividos illos solius velleris imbres area infelix excipere possit. Aperiatur terra cordis nostri, Patres, etsi hactenus oppilati fuimus fumo, & sulphure illius magnæ fornacis, & putei abyssi, jam exalare incipiamus, & dilatatis venis, tamquam sitientes glebæ, atque arida arva, scindamur planctu, fletu, orationibus, jejuniis, eleemosynis, lacrymis, plorantes inter vestibulum, & altare, velut indigni, qui accedamus ad aras, postquam omne malum prodire de templo vetus querela est. Nolite errare, Patres, Deus non irridetur, neque patitur irrisores; sed qui hab tat in cœlis, irridebit eos. Spiritui sancto hodie sacra decrevistis, felix principium, ac multarum frugum multa principia: sed o quam bonum erat nobis, si mali non fuissemus! Si pietatem, & sinceritatem de cordibus nostris ejicientes, vel ficti, vel immundi sanctum Concilium, cujus vel solo nomine in tam magnam expectationem excitatus est totus orbis, auspicati fuerimus; ora quidem, & labia Spiritus sanctus aperiet, ut os Caiphæ, ut os Balaam, ne errante Concilio Ecclesiam solam errare contingat, pro qua rogavit Christus exauditus pro sua reverentia: at malas mentes replebit spiritus, neque missus a Domino, ut fiant novissima nostra pejora prioribus, & demum insultent nobis inimici nostri. Nunc flent, si possunt, consilia vestra: & ipse Deus ait, veh vobis, profundi corde, qui initiis concilium, & non ex me; orditi estis telam, & non per spiritum meum: an non legistis, Simeon, & Levi fratres vasa iniquitatis bellantia, in concilium eorum non veniat anima mea? & quæ sequuntur.

Nihil in vobis sibi vindicet odium, Patres, nihil favor usurpet, nihil præmium evertat, nihil corrumpat munerum, vel personæ acceptio, nihil possit timor, vel amor potentium, absint colligationes impietatis, consilia vanitatis, supercilia contentionis, conventicula malignantium: cavete de lætitia iniquorum, & sine cæde, sine sanguine, sine excidio rempublicam nostram ab iis oppressam, ab illis desertam, a multis proditam liberabitis. Vobis præsidia Ecclesiæ non desunt: vos ne deesse Ecclesiæ videamini, providete. Voluntates vestræ igne illo ardeant Divinæ charitatis, quam Christus venit mittere in terram: intellectus vestri scrutentur quid sit optimum in primis pro Ecclesia, tum quid expediat, quid deceat, quid liceat: irascendi vis, scelerum, non hominum odio, pio, salubri, divinoque fervore excandescat: & zelus domus Domini, quæ, nisi nova hæc lux Dei optimi maximi, &, qui pote-

state proxime ad Deum accedit, Pauli III. providentia oblata fuisset, jam ad interitum vertebatur, illam non comedat modo, sed devoret: potestas concupiscibilis, sanctis desideriis accensa, & perfusa spiritali gaudio, unam illam pacem, quæ exsuperat omnem sensum, & desideret, & suspiret. Dirigite pedes vestros in viam pacis hujus: meditamini in lege Domini die, ac nocte: sanctificamini intus, & foris: veritatem diligite: agite, ut sitis opere, & sermone potentiores: nihil præcipitanter, nihil præpostere, imo mature omnia, & suo ordine fiant: nolite sapere plusquam oportet, sed modestia vestra nota sit omnibus hominibus: sobrietatem sapite: de crastino nihil solliciti sitis: descendet super vos, & requiescet spiritus Domini, ut ex altis iis subselliis judicantes orbem, quasi obediente Deo votis hominum, quod nulli unquam tribunali concessum est, digne dicere valeatis, visum est Spiritui sancto, & nobis. O vox, o tuba, o tonitru, ad cujus sonitum retrorsum eadent inimici Christi, cujus jussa, vel decreta neque summis Patribus contemnere, aut detrectare licebit. Vos enim omnibus, Patres, qui sacrosanctæ huic œcumenicæ Synodo rebellantes eo insolentiori furore processerint, ut Pauli III. Caroli V. Francisci I. (illum caput habet post Christum hæc Tridentina Synodus, hos vero dexteram, & sinistram) justam iram, atque indignationem quandoque mereantur, timorem incutietis: non inaccessa montium juga, neque vastæ paludes, neque mariam sinus, aut fluvii immensi eos tueri poterunt: viri aquilis velociores, ac leonibus fortiores, hostes Concilii, rebelles Spiritus sancti, qui illud est Concilio, quod anima corpori, persequentur, & apprehendent, & conculcabunt, donec deficiant. Eja igitur Græcia mater nostra, cui id totum debet, quod habet Latina Ecclesia. Eja Hispania, cujus si non propagatæ, at conservatæ Catholicæ religionis perpetua gratulatio etiam a tuis hostibus decreta erit. Eja Gallia, cujus Christianissimum nomen non augeri potest meis laudibus, nec cujusque vituperatione decrescere. Eja Germania, quæ & gladium nunc, & imperium, & sceptrum habes, quæ acerrimos hæresi, & omnis infidelitatis hostes semper protulisti. Eja Italia, quæ eo magis in tantis rerum turbinibus sanctæ Ecclesiæ debes, quæ, ut Germania rerum potitur, sic tu illo ipsius Petri solio tanta gloria ceteris nationibus præstas, & antecellis. Eja omnes, quotquot sub cœlo estis, qui Christiano nomine censemini, quos expetivit Satanas, ut cribraret sicut triticum: orat, obsecrat, deprecatur cum sacrosancto Concilio Paulus III. sui oblitus, vestri memor, venite, agnoscite, vivite, nolite perire, reconciliamini, omnia parata sunt, venite ad nuptias: si quis vero intrare erubescat, vos, qui potentiores estis, intrare compellite, ne quandoque eis dicatur, clausa est janua, nescio vos, discedite. O Christe, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi, tibi inquam, non sibi; tu aspirando prævenisti, tu adjuvando prosequere, & intercedente beato Vigilio Tridentinæ vallis tutelari, Tridentinum Concilium ita fove, ut omnis ejus actio, quæ hodie feliciter cœpta est, per te quoque, & in tempore opportuno felicissime firmetur. Dixi.

Cornelius Mussus doctrinam de hominum meritis, Deique adjutorio in certa capita distribuit.

II. Ea Mussi oratione commoti Patres, ingenium viri suspicere, virtutem, ac religionem in cœlum tollere, eumque Dei Numine afflatum in Concilio verba fecisse vulgo affirmare. Itaque inter primos delectus est, qui universam doctrinam de hominum meritis, Deique adjutorio in certa capita distribuerent, atque in bono lumine collocatam ad Concilium referrent: eandemque postea in Patrum consessu doctissime illustravit, atque defendit.

III. Boverius contra fidem Historiæ Franciscanorum inter se contentionem

nem disceptandi causam Concilio præbuisse scriptum reliquit. Quippe inter Familiarum præfectos de dignitate, ac principatu ortum esse certamen, ac, si superis placet, magnum negotium Patribus exhibuisse comminiscitur. Primum Generalem Magistrum Conventualium pro se, suaque familia acriter perorantem, inque Observantes convicia verius, quam argumenta undique congerentem inducit. Quod cum viri gravitate, atque prudentia prorsus indignum, tum vero in sacrosanctum Senatum injuriosum, minimeque a Patribus tolerandum fuisse, nemo est, qui non videat. Deinde Bernardini Astensis modestiam laudibus effert, qui oblatum a Concilio sigillum, principatus insigne, de quo tantopere disputatum fuerat, repudiarit: quasi vero immortale exemplum virtutis fuerit, omniumque seculorum prædicatione celebrandum, intra cuticulam, ut ajunt, suam se continere, nec eum, qui nuper ortæ familiæ minime deberetur, honoris locum affectare. Sed ut alia istius auctoris inania sunt, ita hæc narratio supra quam dici possit insulsa inscitiam hominis manifestat. An tanti interfuit in consessu gravissimorum Antistitum de re levissima disceptare, ut in hac una hærendum fuerit, nec, nisi cognita Minorum causa, ad religionis cernenda dogmata progrediendum? Sed quid attinet in re manifesta argumentis uti, cum ex Actis Concilii perspicuum sit, nullum hoc anno Capuccinorum in Concilio fuisse? Sane, ut inde colligimus, pridie Idus Julii sequentis anni Bernardinus interfuit, quo die suam de improborum expiatione sententiam cum Ambrosio Catharino, ac Thoma Miranda dixisse traditur: non ille tamen in Patrum Senatu verba fecit, ut Boverius ad laudis cumulum litteris prodit, sed in privato doctorum hominum cœtu; ubi, ut Acta testantur, cuicumque volenti sententiam dicere facultas erat. Sed hæc Boverii commenta cum prudentum virorum sibilis excipiuntur, tum Cardinalium R. E. judicio notata sunt, qui corrigendos ejus Annales, eamque præsertim, in qua tantopere laboravit, de principatu disputationem expungendam curarunt anno supra millesimum sexcentesimo quinquagesimo secundo.

Boverii commentum refellitur, quo Præfectos Franciscanorũ inducit de dignatione, ac principatu in Concilio certantes.

Hoc anno in Concilio Capuccinus nullus interfuit.

Ex Decreto Congregation. Indicis anno citato, die 19. Novemb.

IV. Interea Capuccinorum familia integritate moris, ac disciplinæ, atque adeo bonorum omnium benevolentia ubique gentium florebat. Eisdem Pontifex, uti conciones publice haberent, tandem permisit, ante perspecta in fidei rebus, ac diligenter probata cujusque mente, atque sententia. Quippe ejus jussu Cardinalis Carpensis Christianæ doctrinæ capita, quæ per id tempus hæretici in dubium vocabant, summatim complexus, percontatusque, quid ad singula responderent, qui conciones habere vellent; eosdem rectis omnino sensibus euntes probe cognoverat.

Capuccinis omnibus permittit Pontifex, ut conciones publice habeant.

V. Obierunt hoc anno Capuccini duo egregii viri, Antonius Lusitanus clarissimo ortus genere, qui ab Ludovico Forosempronienſi ad sodalitium aggregatus, cum aliarum virtutum laude insigniter floruit, tum vero puritatem corporis, animique illibatam servavit: Et fato functus est adolescens tertio post anno, quam exacuto integumento caput obduxerat. Alter est Valerianus Viterbiensis, qui aliquandiu in familia Dominicana ætatem egit; deinde mutato pallio, animoque ad omnem patientiam obfirmato, rigidum vitæ genus continenter excoluit.

Antonius Lusitanus, & Valerianus Viterbiensis Capuccini illustres.

VI. Per idem tempus Observantium plurimi in Americæ regna trajecerunt, ac verbum Dei longe, lateque disseminarunt. Didacus a Vera Abulensis eorum unus e Castellæ provincia, quæ per annos quadraginta sunt gesta, litteris consignavit anno MDLXXXV. sed hujus in rebus narrandis ita implicata oratio est, ut nihil appareat, unde singulorum annorum ratio constet: nec ulla præterea suppetunt monumenta, quæ conanti pro-gres-

Evangelii disseminandi causa Observantiũ plurimi in Americam trajiciunt. Didacus a Vera.

gressiones, & exitus cum initiis contexere præsto sint. Quocirca gestorum summam, ut ab eodem perscripta est, in hunc locum conjicio. Franciscus Cebicus egregia pietate vir, qui Theologicas disciplinas Vallisoleti professus erat, cum sociis aliquot in Americam navigavit. Fortasse hoc anno Panamam venit, civitatem in ora maris, quæ ad austrum pertinet; ubi terrarum, quas peragrarent, partitione facta, in provinciam Quitensem Ludovicus a Lona, qui primus Lonensis provinciæ Minister fuit; Franciscus Moralis in Cuscum propagandæ religionis causa proficiscitur. Uterque in societatem laborum idoneos aliquot sibi delegerat. Cebicus, adscito Didaco a Vera, dum Limam versus profectionem pararet, repentino morbo extinctus est. Mox Philibertus Gallus Missionum, ut appellant, præfectus, eundem Didacum in Europam legavit, &, qui rerum præsentium status esset, Hispano Regi, Ordinisque præfectis jussit exponere. Is legationem cum obiisset, illud perfecit, ut Franciscum Victoria in Peruanum regnum summa cum potestate Præsidem mitterent. Idem biennio ante, quam Franciscus discederet, remenso Oceano Limam pervenit: missus deinde in barbaras terras, quæ Caranque, & Cajambe dicuntur, Ethnicorum plurimis Evangelium impertiit. In iis, quos fonte sacro regeneravit, Peruani Regis consanguineus Inca nomine fuit, qui paulo post, quam salutaribus ablutus est aquis, inter Dei laudes e vita migravit. Moa aliam Didacus vineam excolendam suscepit. Nam in Chimbum profectus, quinquennali labore ita profecit, ut plus triginta hominum millia ab infelicibus vepretis, ac saltibus ad læta Domini pascua, caulasque traduxerit. Idem postea Sulcum se contulit, ubi quatuor barbarorum millia, qui Romana sacra susceperunt, Ecclesiæ aggregavit. In valle Truxilli Christianorum numerum recreatis cœlesti lavacro tribus millibus auxit. In Caxamarchæ regione annos sexdecim commoratus, supra viginti millia Christi jugo subjecit. Incredibile dictu est, quam multos mortales in libertatem filiorum Dei unus asseruit. Adiit gentes immanitate barbaras, multitudine innumerabiles, locis infinitas; ut laborum, quos Dei causa suscepit, tanta patientia nunquam satis pro dignitate laudari possit. In Salinis Xauaatopensibus cum mulierem offendisset eatrema ætate, quæ pro gentis superstitione dicata Soli plus annis centum profanos ritus administrarat, eandem nullo negotio ad Christum convertit. Nam suppliciter obtestanti, ut in cœlum sibi iter ostenderet, Evangelii facem obtulit primum, deinde collato baptismo, cœli fores aperuit. Idem Didacus narrat, eam paulo post obiisse, ejusque cadaveri dignitatem repente tantam circumfusam fuisse, ut non anus decrepitæ, sed elegantis puellæ speciem repræsentaret.

Franciscus Cebicus. *Ludovicus a Lona.* *Franciscus Moralis.* *Philibertus Gallus.* *Franciscus Victoria.* *Didaci labores, ac res gestæ in America.*

VII. Multos etiam commemorat eaimios viros, qui Evangelii proseminandi cura suscepta magno rei Christianæ emolumento Ecclesiæ imperium amplificarunt: in primis Jodocum Richium, Divini, humanique juris consultissimum, suique corporis domitorem mirum, qui apud Quitum cœnobiarcha fuit, & optimis legibus eaemplisque non fratres modo, sed neophytos etiam inquilinos in officio continuit. Deinde Petrum Gandavensem Jodoci comitem: quos Carolus V. Cæsar familiariter coluit, morumque innocentia, & suavitate permotus, idoneos censuit, qui ad agendam religionis causam in Americam mitterentur. Porro quam uberes fructus in unius Dei gloriam, & solatium Ecclesiæ Christi uterque protulerit, non Didacus modo Abulensis, cujus in istis percensendis auctoritatem sequimur, sed Waddingus etiam ad annum Christi MDXXII. memoriæ prodidit. Insignem quoque virtutum sparsere famam Joannes a Cruce, qui cœnobium

Jodocus Richius. *Petrus Gandavensis.* *Suam Americanis operam locant.* *Wadding. Tomo XVI. an. 1522. num. 6. & anno 1529. num. 14.*

bium Truxilli posuit; Matthæus a Jumilla, & Alphonsus Alcanicesius, de quorum moribus, atque factis alio in loco plura dicentur. De Martino a Valentia illud in primis memorabile fertur: cum acta innocentissime ætate Truxilli morbo decumberet, Petrus Annascus Hispaniensis cohortis dux, eique persamiliaris, qui in oppido Chachapaja tum versabatur, multa eum luce coruscantem intuitus, ac stupore defixus, hæc sibi dicentem insuper audivit: *ad capienda laborum præmia in cœlum contendo*. Cumque is haud interposita mora Truxillum misisset, qui de amici valetudine percontaretur, eundem paulo ante obiisse, quæque per visum ab eodem acceperat, omnino vera fuisse deprehendit.

Tum Joannes a Cruce, Mattheus a Jumilla, Alphonsus Alcanicesius, Martinus a Valentia. De Martino res mira.

VIII. His demum annumerandus Didacus Garzia, qui primus omnium in Peruano regno Observantium familiæ nomen dedit, &, cum gentis linguam teneret egregie, fructuosam Limensibus operam inter ceteros præstitit. Idem cum popularium scelera vehementius perstringeret, iniquorum insidiis circumventus, ac veneno sublatus in cœlum migravit. Hactenus Peruvianis de rebus Didacus Abulensis.

Didacus Garzia Peruvianus.

Popularium scelere sublatus e vivis.

IX. Ad hæc usque tempora munus idem obivit in Mexico Ludovicus a Fuensalida provinciæ sancti Gabrielis alumnus. Labor illi perpetuus fuit, vernacula gentis lingua conciones habere, & confluentem undique populum Christianæ vitæ institutionibus erudire. Ubi vacabat a publicis curis, cœlestium rerum contemplatione defixus, superorum dulci convictu, & consuetudine fruebatur. Quippe eum socins alienato a sensibus animo in sublime ferri, eodemque habitu corporis diutius hærentem non semel aspexit. Ea tempestate Hispanorum militum avaritia indignis modis Americanos exagitabat: eoque crudelitatis deventum erat, ut, quos metallis effodiendis operarios habebant, quominus Christiani fierent, improbi homines prohiberent; nimirum veriti, ne ascitos in Ecclesiæ gregem, atque a barbara servitute vindicatos ipsi tandem amitterent. Ad hæc neophytos a piorum conventu verberibus arcere; ut perdiscendis religionis mysteriis tempus insumerent, nullo modo permittere. Hinc Divinarum rerum summa contemptio, & sacerdotum peratrox ignominia; quos infestos rei familiari, refrenandosque proinde dictitarent, ne propagando Evangelio desidiæ causam inquilinis præberent, opes vero Hispanorum debilitarent, maximamque spem amplificandæ fortunæ in angustum adducerent. Ludovicus cum tot flagitia ferre non posset, domum retro, unde venerat, navigavit, petiturus a Cæsare, ut pro sua in Ecclesiam Christi pietate nefariam pestem excinderet. Visum est Cæsari Michoacanico Episcopatu Ludovicum ornare, uti muneris ejus auctoritate, ac potentia fretus, grassanti malo remedia opportunius afferret. Sed eum honoris, ac dignitatis gradum vir profundissimæ demissionis repudiavit; si per familiæ præfectos liceat, malle se, inquiens, in Africam trajicere, ubi inter hostes nominis Christiani sanguinem fundat, quam impium bellum suis oculis cernere, quod a perditis filiis in Ecclesiam parentem apud Mexicum gereretur. Divus Petrus Alcantarensis provinciam sancti Gabrielis administrabat, cum Ludovicus ea, quam dixi, causa in Hispaniam revertit: cujus nutu inter provinciæ arbitros adscitus, regendisque cœnobiis aliquot designatus, expectationem optimi viri non æquavit modo, verum etiam longo intervallo superavit. Hoc rursus anno in Americam destinatus, cum se dedisset in viam, apud sancti Germani municipium in insula sancti Joannis morbo decubit, qui supremus illi fuit. Nam & brevi decessit, & magno sociorum luctu elatus est, qui optimum disciplinæ magistrum magnæ spei Mexicanorum ereptum ægre tulerunt.

Ludovicus a Fuensalida in Mexicanis Domini vineam colit egregie.

Hispanorum militum avaritia, & in Americanos crudelitas.

Eos coercendos per Hispaniæ Regem curat Ludovicus.

X. Dum

X. Dum hæc in Occidente geruntur, Observantium Lusitanorum, qui Orientis Indiam excolendam susceperant, quietæ res non fuerunt. Hos præsertim avari quidam sacerdotes, qui parœcias administrabant, præter fas omne divexare, eorumque fortunas, quæ sustinendæ utcunque vitæ suppeterent, palam diripere non dubitabant. Nam privilegia decessorum Pontificum, quibus cautum erat, ne Franciscanis vis ulla inferretur, quorum in templis mortuorum cadavera conderentur, homines sordidi parvi facere; portionem stipis, quam interdum ducendo funere corrogassent, a nostris exigere; cum illis denique, ubicumque se lucri daret occasio, hostiliter agere. Itaque Lusitani apud Pontificem questi sunt, qui dato diplomate, iniquitatis, ut ait, filios ab inferenda Fratribus injuria ultro deterruit. Præterea Minorum alumnos miris laudibus celebravit; quos abductos a parentum convictu, & consuetudine amicorum non auri, argentique cupiditas, sed religionis amplificandæ studium, quæ vera, & solida virtus est, longinqua terrarum spatia peragrare compulerit: non perpetua navigationis pericula, quæque in maligno plerumque solo victus incommoda paterentur, unquam eos a quotidianis laboribus, atque a curanda ethnicorum salute absterruisse.

Presbyteri seculares avaritia instincti Observantes exagitant in India Orientis.

Desistere jubentur edicto Pontificis.

XI. In Lusitania Excalceatos regebat Martinus a sancta Maria, qui novam illam familiam asperrimis institutis, ac legibus in Arabida monte constituerat. Eidem sublectus hoc anno Andreas Varella ex Algarbiorum provincia; cum ipse Martinus, ut videlicet sibi uni vacaret, animoque soluto, ac libero ad virtutis fastigium niteretur, præfecturam deposuisset.

Andreas Varella Excalceatis præficitur in Lusitania.

XII. Haidones in Pannonia transfugæ milites, & latrociniis nobilitati, cum regionem cædibus, ac rapinis infestam haberent, impetu facto in Observantium cœnobium, quod ab Divino Spiritu appellabatur, incolas quinque laicos immanissime necaverunt. Hi fuere, Petrus, Georgius, Laurentius, Benedictus, & Michael ex eadem Pannoniæ provincia.

In Pannonia cœnobium diripitur Observantium, e quibus quinque necantur a barbaris.

XIII. Franciscus Villar claro genere natus e regulorum Segobrigensium familia, humanæ contemtu gloriæ multo magis inclaruit. Is in aulam Caroli Cæsaris puer missus, cum Philippo tum principe, deinde Hispaniæ Rege, cujus erat æqualis, quinquennium vixit: quem aliquando cum inter ludendum procacioribus verbis accepisset, a magistro increpitus, metuque perculsus, clanculum se proripuit; ac mutato sago cum agricola quodam paupere societatem inivit; cujus in domo aliquot annos laboribus duris vitam exercuit. Deinde Hispalim profectus, ab Observantium provinciæ Bæticæ Ministro inter laicos cooptatur. Cum præstanti virtutum laude, & omnis asperitatis patientia septennium egisset, atque in humili vitæ conditione hactenus latuisset, agnitus tandem a suis est. Jam enim inaudierat aliquid Imperator; missique per Hispaniæ regiones, qui de illo sciscitarentur, inventumque in aulam reducerent, eundem ad Antiqueriæ cœnobium a mendicatione revertentem offenderunt. Cum iidem mandata Regis exposuissent, rogassetque Franciscus, ut tantisper expectarent, sibi dum a provinciæ Ministro eundi potestas fieret, statim febri correptus est, alteroque post die, quam decubuerat, e vita migravit anno ætatis tertio supra trigesimum. Ita quod maxime optarat, infimisque precibus a Deo petierat, ut in toto vitæ curriculo delitesceret, id singulari Dei munere, velut alter Alexius, est consecutus. Ad ejus cadaver magni concursus undique facti, obstupescentibus cunctis rei novitate, quod antiquæ virtutis, & admirandæ humilitatis exemplum summo natus loco adolescens exhibuisset.

Franciscus Villar ex aula Caroli V. ubi inter nobiles ephebos vixerat, in sodalitium Observantium se recipit.

Ejus animi submissio.

XIV. Decessit hoc anno Antonius Guevara vir generis nobilitate, eruditio-

Antonius Guevara vivere desiit.

ditione, pietate cum primis familiæ comparandus. Is Bertrando Guevara, & Elvira Harona claris parentibus ortus est in Asturia Santillana anno Christi MCCCCLXXV. atque a patre liberaliter educatus, ut primum per ætatem in luce hominum versari cœpit, ejusmodi speciem præstantis ingenii omnibus præbuit, ut jam tum ex eo adhuc puero, qui postea vir futurus esset, facile homines conjectarent. Inter ephebos Ferdinandi Regis ascitus, usque ad obitum Isabellæ Reginæ in aula versatus est. Deinde humanis rebus valere jussis, in Observantium sodalitate solemnia vota nuncupavit. Villotus, aliique scriptores eum Neapoli Campaniæ urbe cucullo indutum prodidere. Verum id Vallisoleti contigisse inscripta ejus tumulo verba diserte testantur. Neque Antonium constat post mortem Reginæ in Italiam venisse, præterquam in comitatu Caroli Cæsaris, cum provectus ætate, & singulari sapientiæ laude præcellens, ejusdem Cæsaris consuetudine, gratiaque floreret. In Italiam fortasse cum Ferdinando Rege antea navigavit, susceptumque Neapoli consilium de profitendo in Observantibus nomine Vallisoleti est executus. Verum de profectione illa Neapolitanum in regnum nihil litteris proditum. Conciones habuit in Hispania tanta cum laude eloquentiæ, ut ingenii fecunditatem doctissimi quique admirarentur, nihilque in eo, quod ad boni, & ex omni parte perfecti oratoris commendationem pertinet, desiderarent. Sæpe regendis cœnobiis præfectus est, sæpe in consilium a Principibus viris summis de rebus adhibitus, ut jam tum appareret, tantum sapientiæ lumen non longo tempore intra domesticos parietes continendum, sed in sublimi aliqua specula, ut in oculos omnium mortalium incurreret, collocandum. Cujusmodi genus vitæ excoluerit, cum ab aulæ tumultibus, ac tempestate in cœnobii portum sese recepit, ipse non semel in iis, quas scripsit, epistolis aperte significavit. Nocte intempesta surgebat e lectulo ad statas preces: ex antelucano tempore ad multam diem litterarum in studiis versabatur. Cum domandi corporis esset percupidus, nihil prætermittebat, quod ex præscripto sanctissimorum hominum ad eam rem pertinere commentando accepisset. Hinc vero bene longa jejunia, crebræque verberationes, & orandi consuetudo nunquam fere, præterquam publicorum munerum, aut studiorum causa intermissa. In obeundis pietatis exercitationibus sedulus, ac constans, nocturnæ eripiebat quieti, si quid ad ea temporis interdiu defuisset. Singulis noctibus rationem inibat anteactæ vitæ, & sicubi lapsum esse, aut offendisse conscientia testis indicabat, tum acerbe semet objurgans, nec sine lacrymis errati veniam a Deo petens, opportuna castigatione pristinos mores corrigebat. Pervolutandis veterum auctorum libris ab ineunte ætate operam dedit; unde summam eruditionem, litterarumque divitias mutuatus est. Nimirum Antonius duo illa habebat, quæ vel in doctissimis, eruditissimisque viris perraro inveniuntur, summum ingenium cum pari in perlegendis, observandisque auctoribus diligentia, ac labore conjunctum. Sacram Historiam, librosque Divinos, qui ab sanctissimis viris instinctu Numinis scripti sunt, callebat egregie, & confluenti ad templum populo non dilucide minus, quam subtiliter explicabat.

Ejus ortus ac pueritia. — *Observantium familiæ nomen dat.* — *Conciones habet magna cum nominis laude.* — *Quotidiana ejus vita.* — *In sacra Scriptura egregie versatus. Eam explanat e superiore loco.*

XV. Palentini cœnobii præfectus erat anno Christi MDXX. cum in Germaniam profecto Carolo Rege, multo maxima pars nobilitatis civile bellum concitarat. Perduelles impetu facto Turrem Syllanam Castellæ oppidum, quo Joanna Caroli mater una cum filia Catharina secesserat, occuparunt. Ad eos motus reprimendos, qui Regis partes tuebantur, & ad Methymnam Siccam copias contraxerant, utendum Guevaræ fide, atque pru-

Civile bellum in Hispania.

prudentia decrevere. Multa in eo & dexteritas, & humanitas usu probata, tum in principem pietas, studiumque publicæ pacis, atque concordiæ: quæ magnam spem omnibus fecerant, fore, ut ejus consiliis, monitisque permoti seditionis auctores ultro ponerent arma; omnesque per Hispaniam tumultus sine sanguine, ac cæde componerentur. Ille rem perdifficilem, aleæque plenam aggressus, cum hortando, instandoque Petrum Gironium factionis primarium ad partes Caroli traduxisset, hostium vires debilitavit, ac fregit maxime. Cum enim ille obsidendæ Methymnæ consilium abjecisset, illud perfecit, ut liberati eo metu Cæsariani oppido excurrerent, Turremque Syllanam subita expugnatione recuperarent. Ipse Antonius in epistola quadam labores commemorat, quos ab initio conjurationis ad reditum usque Cæsaris pro communi causa sustinuit: *In his*, inquit, *quot malos dies habuerim, quot contumelias, & maledicta devoraverim, quot periculis vitam, salutemque meam objecerim, tu ipse nosti*. A seditiosis in urbe Abula male acceptus, eorum manus, quos ad pacem cohortabatur, vix tandem evasit. Quamquam vero quæsitus esset ad necem ab nefariis hominibus, nunquam tamen adduci potuit, ut susceptam reipublicæ causam timore desereret. Compositis rebus, cum eorum, qui a Rege defecerant, & in vincula conjecti fuerant, calamitatibus ingemisceret, orare Cæsarem Antonius, ut victis parceret, neu supplicium de perduellibus ita sumeret, ut eorum familias turpi egestati, atque ignominiæ sæviendo proponeret. Eum Carolus opinione sapientiæ ductus concionatorem suum, & historiæ scriptorem designavit anno MDXXI. Incredibile dictu est, qua libertate munus illud obiverit, quanta vi orationis aulicorum principum vitia, nedum vulgarium, & infimorum in omni vita perstrinxerit. Ergo magnum esse cœpit Guevaræ nomen tota Hispania, magnus illi honor a summis viris haberi. Præcipue doctorum hominum amicitiis floruit, qui eodem studio litterarum, ac veræ laudis tenebantur. Quod ex quatuor epistolarum libris maxime apparet; quas omni sapientia, & religione refertas ad complures Episcopos, proceresque, quibuscum sibi necessitudo intercedebat, frequentissime dedit.

Guevara artibus opprimitur.

Qui multa patitur ejus zel causa.

Eum Carolus V. concionatorem & historicum declarat.

XVI. Anno MDXXXII. Mahumetanorum reliquiæ Valentiæ regno nondum ejectæ nullo Christianorum respectu nefarios ritus administrabant. Quin etiam in iis erant, qui, ejurata veri Numinis religione, cui se pridem addixerant, ad ingenium redire non dubitarant. Eam pestem ut Cæsar extingueret, Concilium Matriti habuit excellentium virorum, qui remedium grassanti malo compararent, semenque omne superstitionis funditus tollerent. Itaque ex omni cœtu viri quatuor delecti sunt, quæsitoresque summa cum potestate constituti. Eorum unus Guevara fuit, qui agendi solertia brevi perfecit, ut septem ac viginti hominum millia religionem profiterentur, quique a Christo nuper desciverant, perfidiæ veniam deprecati sponte jugum subirent. Anno insequenti cum in urbe Granata circumjectisque oppidis morbus gliscere cœpisset, eo Cæsaris jussu profectus est. Quid vero in hac regione præstiterit, in epistola ad Garziam Sanchezium ipse declarat. *Tanta me*, inquit, *negotiorum moles premit, ut cogitare de meis rebus vix aliquando possim. Statim ac in regno Valentiæ septem ac viginti Maurorum millia baptismo impertivi, Granatam missus ad Cæsarem, munus accepi, necessariam quidem certe, sed mihi tamen permolestum. Ut mea fert opinio, in neophytis, quod emendem, in Christianis, quod reparem, passim occurrit*. Rursus in alia epistola idem testatur: *Cæsar mihi præcepit, ut hoc regnum adirem, ut Mauros ad Christi fidem converterem*, *ut*

Complures Mahumetanos in Valentiæ regno turbantes rempublicam convertit ad Christum.

Itemque in urbe Granata.

ut præceptionibus religionis imbutos fonte sacro regenerarem. Quocirca summo Numini gratias ago, habeoque quantas possum maximas, quod hæc miranda hisce oculis viderim, meisque manibus contrectarim: quippe Apostolum gero, etsi Apostoli merita, virtutesque mihi non suppetunt. Disputandi in Mahumeticis delubris nullus est finis. Ignarum vulgus erudienti, ejusque rei causa perpetuos labores perferenti triennium effluxit. Per id tempus Gaspar Avalus Accitanus Antistes, & quæsitoris in munere Antonii collega, Granatensi Episcopatu donatus est: eidemque Guevara successor datus. Neque tamen idcirco a Regis latere unquam discessit, sed demandata optimis viris Ecclesiæ suæ procuratione, ipse in Caroli domo concionator, & consiliarius pari fide, studioque pristina officia est persecutus. Anno MDXXXV. in Tunetana expeditione comes Cæsari fuit, curandisque, qui ægrotarent, vel fauciarentur, militibus præfectus est: quo in munere ita se gessit, ut, quemadmodum Sandovalius scriptum reliquit, demissionem viri, & in infimum quemque benevolentiam classiarii vulgo suspicerent. Post hæc in Hispaniam reversus, Mindonensis Antistes creatus est. Id sacerdotium in primis amplum, ac nobile, ut fere cetera Hispaniæ, summa fide, ac religione, præsertim vero in egenos, ac miseros benignitate administravit. Cum propter aulæ occupationes multas, & graves, atque adversæ valetudinis incommoda (quippe angebatur fere perpetuis articulorum doloribus) ad implenda Episcopi munia non satis aptus videretur, ea tamen diligenter obivit, quam qui maxime: & cum ipse per se diœcesim suam non tam sæpe, quam voluisset, adire posset, eam officii partem, cui nempe deesse cogeretur, decernendi consilio compensavit. Præstabat enim acumine ingenii ad difficillima quæque expediti, intelligendi celeritate, agendi industria; ut ipso corporis labore purgari animus, atque illustrari videretur, tantoque magis exsurgere, atque unus dominari, quanto illud magis excruciatum, ac miserum contabesceret. Eminebat in eo perpetua verborum, vitæque continentia, flagrans ad omnia pietatis opera studium, mira denique egregiæ indolis habitudo, quæ ubi se alicui dedisset, in eo statim admirationem, & benevolentiam commovebat.

Creatur Episcopus Accitanus.

Carolum V. comitatur in Tunetana expeditione.

Designatur Episcopus Mindonensis.

Diœcesim suam egregie gubernat.

Ejus virtutes Episcopo dignæ.

XVII. Quamquam vero tanta mole curarum undique premebatur, nunquam tamen animum a litterarum studiis avocavit. Primum ejus opus typis impressum Horologium Principum fuit, quod etiam Marci Aurelii librum inscripsit. Nimirum ut ardebat incredibili studio restituendæ disciplinæ, quam depravatis hominum moribus labefactari videret, id potissimum dedit operam, ut amatorios libellos, unde in animos imperitorum fœda pestis manaret, de nobilium adolescentium manibus, ac feminarum excuteret. Hoc igitur fuit causæ, ut opus illud moliretur, argumento cum primis grave, eruditionis varietate jucundum, eaque sermonis elegantia, & puritate (scripsit autem vernacula lingua Hispanorum) ut & viri sine fastidio legere possent, & matronæ avidissime in manus sumerent, novaque rerum dulcedine captæ futilium auctorum fabulas, nugasque contemnerent. Eum librum non Hispani modo, verum etiam exteræ gentes magni fecerunt: neque immerito. Plurima enim continet, quæ ad vitam, moresque principum componendos magnopere conducant; ideoque Horologium Principum appellatur. Ipse auctor in operis argumento scribit, cum id nondum perfectum, & absolutum Carolo Cæsari legendum dedisset, ex ejus cubiculo sublatum, & Hispalensibus typis impressum fuisse. Quæ res Antonium permovit, ut, quando liber non sine gravi auctoris injuria cum inscripto alterius nomine circumferretur, ipse ad eum perpoliendum dili-

Ejus opus inscriptum Horologium Principum ad componendos virorum principū mores utilissimū.

gentius incumberet, suoque nomine adjecto in vulgus emitteret. Itaque totum opus in quatuor distribuit omnino partes. Prima demonstrat, principem virum, ut probus sit, Christianum esse debere. Secunda, quæ ipsius in uxorem, ac liberos officia sint. Tertia, quibus artibus componenda vita, resque publica administranda. Quarta quid præstare principem oporteat, ut familiam regat, & in officio contineat. Hanc tamen partem, cum amicorum precibus impulsus editionem operis maturasset, neque absolvere ipse potuit, neque typis edendam judicavit. Opus vero ita contexuit, ut cum duobus, tribusque capitibus, quæ suo marte elucubrarat, vel epistolam Marci Aurelii, vel alterius cujuspiam ex antiquis auctoribus pronuntiata conjungeret.

Gerardus Vossius, Guevaræ subiniquior. XVIII. Quocirca mirari subit, Gerardum Vossium, cum pro insita carpendi omnia libidine Guevaram notavit, usque adeo intemperanter invectum, ut eum diceret os lectoribus turpiter sublevisse, cum librum suum Marci Aurelii vitam inscripsit: neque enim hujus Principis vitam eo volumine contineri, sed omnia ab auctore conficta ad fucum faciendum: Quid tum? quasi Guevara unus ob idipsum reprehendendus videatur, unde maximam laudem scriptores alii, & ipse adeo Marcus Aurelius est consecutus. Refellitur. Hic namque in iis, qui omnium manibus teruntur, libris, non vitam profecto suam edere instituit, sed imperii optime gesti quandam effigiem, in quam ipse, qui scite expresserat, animo intuens, quid sibi maxime præstandum esset, contemplando intelligeret, quasque virtutes dignas Cæsare propo sueerat, earum imitatione ad optimi Imperatoris gloriam niteretur. Quod & Guevara ausu non pœnitendo est persecutus. At narrat interdum aliqua de Marco Aurelio, tamquam si contigissent. Esto. Sed tamen danda venia scriptori, qui, cum opus illud suum adumbraret, manuscriptum volumen Florentia missum de vita, & moribus Marci Aurelii se legisse testatur. Quod si vetus auctor Suida in suo Lexico Græco, cui regum multorum vitas, & tempora inseruit, Aurelii vitam verissime scriptam est arbitratus; cur Guevaræ non licuit inde trahere ad institutum exempla, quæ non Aurelii commenta, sed eventus, & facta existimaret? Verum in hoc fortasse criticorum judicio erravit Antonius, ut ante ipsum complures alii: nun ideo tamen a Vossio carpendus fuit, & per summam injuriam Sycophantæ nomine compellandus. Vulgaverat nescio quis distichorum libellum, cujus auctor esse Cato Censorius ferebatur. Succensuit illico Erasmus, negavitque opusculum illud Catonis esse. Gesnerus contra stetit, hominemque morosi ingenii revincere aggressus, Catonis opus inscribi posse contendit, quod sententias Catone dignas contineat, quod Romani sermonis cultum, & proprietatem redoleat, quod ad hominum vitam moresque formandos apprime conducat. Defenditur Guevara Xenophontis exemplo. Ad hæc quis unquam Xenophontem arguerit, propterea quia, non ad historiæ fidem, sed ad effigiem justi imperii vitam Cyri descripserit? quos quidem libros, ut Cicero scribit, non sine causa sapiens vir Africanus de manibus ponere non solebat: nullum est enim prætermissum in iis officium diligentis, & moderati imperii. *Tuscul. quæst. lib. 1.* Ausonius etiam novos ejusmodi Xenophontes in sua tempora incidere discupiebat. *Vellem*, inquit, *si rerum natura pateretur, Xenophon Attice in ævum nostrum venires, tu, qui ad Cyri virtutes exequendas votum potius, quam historiam commodasti.* Itaque nostri laudibus obtrectare desinat Vossius, qui eum videat excellentium virorum auctoritate suscepti consilii causam cum laude tueri. Profecto Guevaræ opus ejusmodi est, ut principes viros multo melius ad honestatem fingere possit, quam Cyrus ille Xenophontis, qui Erasmi judicio va-

vafrum quendam potius, & πανοῦργον Principem, quam sapientem, & reipublicæ studiosum expressit.

XIX. Sed in epistolis gravius vapulat nosterAntonius litteratorum sententia; quas ut exaggerata multarum rerum eruditione referserit, nimium tamen velificatus ingenio suo, in effluenti verborum copia intemperantius exultat. Sunt qui in ejus nomismatis antiquæ historiæ veritatem, & in omnibus pene locis graviorum disciplinarum notitiam, atque bonarum artium instrumenta requirant. Quibus ego facile assentior, modo illud concedant, in hujus generis epistolis, quæ quidem perpaucæ sunt, & ad animi oblectationem scriptæ videntur, lusisse potius auctorem cum familiaribus lepide, quam veritatis inquisitione ad laudem solidæ eruditionis contendisse. Ceterum viri solertiam in plerisque facile agnoscas; in quibus docet, quid pace, belloque præstandum a Principe, quid in prosperis rebus, quid in adversis; regionum præfectos, Ecclesiarum Antistites, artium professores, maritos, uxores, virgines, viduas, dominos, servos prudentissime officii monet, recteque instituendæ vitæ præcepta ad quotidianam consuetudinem, atque ad actionum opportunitates accommodat. Ubique virtutis amorem incutere, hominesque a vitiorum illecebris abductos in spem cœlestium bonorum vehementer erigere.

XX. Inter hæc Guevara, vergente in senium ætate, apud Pinciam Vaccæorum (nunc Vallisoletum appellant) sacellum extruxit in Templo divi Francisci; sibique tumulum eodem loco excitavit, adjecta inscriptione hujusmodi.

Sepulchrum sibi parat ante mortem Guevara.

Carolo V. Hispanorum Rege Imperante
Illustris Dominus D. Frater Antonius de Guevara
Fide Christianus, Natione Hispanus, Patria Alavensis,
Genere de Guevara, Religione sancti Francisci, Habitu hujus
Conventus, Dignitate Episcopus Mindonensis fecit anno Domini
MDXLII. *Posui finem curis: spes, & fortuna valete.*

XXI. Ab eo tempore, cum in Episcopi munus alacrius incubuit, tum libros conscripsit de Cruciatibus Christi, quibus assidue commentandis mortem, a qua non procul abesset, æquiore animo exciperet, seque ad omnium virtutum exercitationem ita formaret, ut dignus tandem haberetur, qui ad beatos ejusdem Christi complexus in cœlum decederet. Obiit anno reparatæ salutis MDXLV. elatusque magnifico funere in eo, quem dixi, tumulo conditus est; cui etiam inscriptum carmen hujusmodi. Moritur.

Carmen inscriptum ejus tumulo.

En sacer Antistes clarissimus orbe Guevara
Artibus insignis, religione probus.
Inclytus orator, cœlestis præco sophiæ,
Cæsaris interpres, historicusque fuit.
Stemmata qui texit sacco, saccamque tiara
Ornavit, niveo marmore nunc tegitur.

XXII. Multa de illo præclara extant doctorum hominum testimonia, in quibus Sixtus Senensis acerrimi vir judicii, & qui Vossium, aliosque Guevaræ reprehensores auctoritate longe antecellit, ita scriptum reliquit Bibliothecæ sanctæ libro 4. *Antonius Guevara ex Monacho Franciscano Episcopus Mindonensis Alavæ Hispaniæ urbe natus, Caroli V. Augusti concionator, & Chronista scripsit cultiore Hispanica lingua in historiam Dominicæ passionis ex quatuor Evangeliis collectam opus eruditissimum, cui Montis Calvarii titulum fecit, in duos tomos distributum; exaravit etiam in* Sixti Senensis de Guevara testimonium.

va-

varias Divinæ Scripturæ locos venustissima colloquia, quæ ob sermonis elegantiam, & argutam sententiarum gravitatem, una cum ceteris ejus opusculis Galli, Germani, Italique in suas quique linguas transtulerunt. Claruit anno Domini MDXL.

Antonius Salmanticensis divino monitu humanis rebus otium remittit.

XXIII. Antonius Maldonatus Salmanticensis hac tempestate in Observantium sodalitio insigniter floruit. Is cum esset in ampla familia natu major, virginem pari nobilitate, opibusque florentem sibi desponderat: jamque nuptiæ, uti fit, ingenti sumtu, vestiumque, & epularum magnificentia apparabantur; cum repentina consilii mutatio intercessit, qua factum est, ut, disturbato matrimonio, juvenis animus meliora probaret, ac sequeretur. Cum enim per noctem se quieti dedisset, postero die uxorem ducturus, objectaque humani fastus vanitate somnium capere non posset, in ejusmodi cogitatione defixus, nuptias tandem abdicare, seculique omnem gloriam contemnere, & in cœtu Minorum Christianam humilitatem profiteri constituit. Ubi vota more majorum nuncupavit, in provinciam sancti Gabrielis asperrimo vitæ instituto tum maxime florentem concessit: deinde in Americam missus, ac cœnobio Mexicano præfectus, nihil eorum prætermisit, quæ cum ad optimi præsulis, tum amantissimi patris officium pertinere arbitraretur. Circa hæc tempora exuit mortalitatem, & in urbe sanctissimis moribus, atque exemplis ad virtutem instituta triste sui desiderium reliquit.

Inter Excalceatos admissus in Mexicum proficiscitur.

Ejus laus.

XXIV. Bernardinus Laredus & ipse Hispanus posteritatis memoria dignus maxime fuit: quem Arturus a Monasterio per idem tempus vixisse scribit; nos e codice manuscripto decem ante annis obiisse colligimus. Natus est Hispali in Bætica, usu sque patre diligente, ac mediocriter diti, in primisque studioso litterarum. Ut primum ex pueris excessit, atque ab iis artibus, quibus ætas puerilis ad humanitatem informari solet, ad artis medicæ studium se contulit, ac subinde Doctoris nomen, & insignia sumsit. Erat illi perfamiliaris in ea urbe Joannes Baptista Vinonius jurisconsultus; cujus hortatu Bernardinus humanis rebus valere jussis, ut in nostrorum sodalitatem adscriberetur, enixe rogavit. Joanni idem consilium antea fuerat. Itaque in laicorum numerum adscitus uterque est: tanta scilicet animorum demissio, studiumque exercendæ per omne genus laborum vitæ eos incesserat. Joannes quidem orandi exercitatione veram Christi sapientiam consecutus, opus non contemnendum de institutione optimæ vitæ subsecivis temporibus lucubravit: quod & speculum conscientiæ inscriptum est, additoque alterius hominis nomine typis vulgatum anno MDXLII. Quippe auctor ipse gloriolæ vitandæ causa nomen adscribi suum nunquam est passus. Obiit Sisapone in Bæticæ oppido excellentium virtutum inclytus laude, famaque sanctitatis per Hispaniæ regiones late dispersa.

Bernardinus Laredus, & Joannes Baptista Vinonius clari viri Observantium familiæ nomina dant, inque ordinem laicorum adscribuntur.

Eorum virtutes. Vinonii opus typis impressum. Ejusdem obitus, ac laudes.

XXV. Bernardinus, ægrotorum fratrum cura suscepta, effusæ in omnes benignitatis, ac laborum patientiæ argumentum præbuit. Idem orandi assiduitate cœlestium rerum tantam scientiam comparavit, ut librum de precandi ratione saluberrimis præceptionibus, exemplisque refertum per otium conscripserit. Inter orandum Satanæ fraudibus circumventus nullo negotio latentes insidias eludebat. Quippe arrepta lignea cruce, ac pronuntiata Ecclesiæ verbis adjuratione: *Ecce crucem Domini fugite partes adversæ*, adversarium in fugam agebat. Frequens eidem fervidæ mentis alienatio, destituto pene sensibus corpore; præsertim vero, ubi refectus pane cœlesti, rerum omnium, quæ sub sensum cadunt, cogitatione summo-

Bernardini liber de precandi ratione.

mota, vestigandis animo divinitatis arcanis totum se dabat. Inter hæc Deus mira in eum benignitatis argumenta non semel ostendit. Cum in cœnobio divi Francisci, quod juxta oppidum Vallis viridis situm est, intentius oraret, objecta illi cujusdam hominis miseri species est, qui apud Hispalim civitatem in quæstionem vocatus, parum aberat, quin, haud satis comperto crimine, in patibulum ageretur. Perculsus nimirum est indignitate rei Bernardinus. Ergo ad Urbem profectus, coram judice stetit, ac pro insontis periculo deprecatus, ut causa plenius cognosceretur, solus evicit: qua retractata, absolutus homo judicio est, ac singulari Dei munere vitæ propemodum restitutus. Eundem ferunt de Francisci Quinonii Cardinalis, qui diem obierat, sempiterna felicitate certum nuntium accepisse; itemque Thomæ a sancto Ludovico, qui provinciam administrarat, vitaque defunctus, in mediis ignibus Purgatorii noxarum maculas eluebat. Cum Vallis viridis regionem pestifera lues occupasset, fratresque perterrefacti salubrius cœlum præpropera fuga quæsiissent, ipse unus in cœnobio consistere, & quoad posset, sibique liceret, curare templum decrevit.

Ejusdem charitas in proximos.

XXVI. Ubi morbus furere destitit, reversi qui abierant, Bernardino optime esse ex insperato comperiunt. Ille vero, quod, insultante in omnes passim contagione, valetudine satis firma fuisset, neque in summa egestate quotidiano unquam cibo caruisset, uni Mariæ Dei Genitrici acceptum ferebat; cujus videlicet ante signum frequens orare, publicamque calamitatem deprecari consuevisset. Magnum erat ejus nomen, non in Bætica solum, sed & finitima Lusitania; quod artis medicæ summa peritia cum eximia innocentia, & religione conjuncta conciliarat. Itaque accitus Olysiponem ab Joanne II. est, qui gravi morbo tum decumbebat; idemque unus in medicorum frequentia revocati ad valetudinem Principis laudem tulit. Atque idem Joannes, ut perpetuo liberalitatis argumento, quam esset in nostros egregie animatus, significaret, aromatum certas libras, quæ in cœnobia Angelorum provinciæ erogarentur, de regio ærario quotannis pendi decrevit.

Medicæ artis peritia clarus Lusitaniæ Regi sanitatem restituit.

XXVII. In curandis, qui morbo aliquo laborarent, divina potius, quam artis humanæ ope subnixus, animorum salutem, ac præpotentis Numinis gloriam capta occasione promovebat. In cœnobio nostrarum Virginum Bellalcazarii lignea crux asservatur, qua ille tum malos Dæmones abigere solebat, tum ab ægris corporibus, divina virtute fretus, omnem labem depellere. Ejus ligni præsidio antistitam cœnobii, quæ morbo sacro afflictabatur, sanitati restituit. Libros etiam conscripsit duos ad artis medicæ usum, de quibus honorifica extant ejusmodi artis peritorum judicia. Obiit placidissime inter Angelorum concentus, quos, qui lectulo morientis adstabant, sese audivisse testati sunt. Accepto mortis ejus nuntio, magnus fit ad cœnobium concursus hominum lamentantium, neque valentium continere lacrymas desiderio viri. Funus ingenti pompa celebratum, non a nostris modo apud divi Francisci, sed & Hispali civitate ab Archiepiscopo, aliisque primoribus, quorum summa in demortuum pietas, & observantia, & in viventem egregiæ cujusdam benevolentiæ argumenta constiterant.

Cōscribit libros in usum medicæ artis.

Ejusdem obitus, ac funus amplissimum.

XXVIII. Obiit hoc ipso anno Martinus a sancta Maria ejus provinciæ fundator, quæ a monte Lusitaniæ Arabida nomen accepit, ut a nobis commemoratum est alio loco. Nunc tempus ipsum postulare videtur, ut de ejus virtutibus disseramus. Is ergo asperrimæ disciplinæ usu in eo primum, quem diximus, monte, tum in aliis cœnobiis præter ceteros floruit; si unum Pe-

Martinus a sancta Maria moritur. Arabidæ provinciam fundavit. D. Petro Alcantarensi disciplinæ asperitate prope par.

Petrum Alcantarensem excipias. Tenuis eum victus, cultusque in omni vita delectavit. Esculentorum parcitas mira: siquidem raro pane vescebatur, quodque famis domandæ causa gustabat, id tum exiguum, tum delicati saporis expers omnino erat: in ejus corpore emaciato ossa tantummodo eminebant: quod mirum sane iis esse videbatur, qui hominem dignitate oris eximia antea cognovissent. Cum a sociis curam corporis omnem abesse vellet, nihil obsonii in crastinum diem domi esse patiebatur. Fratres habebat magna sibi observantia, & charitate conjunctos: quibus videlicet auctor erat, ut psalmodiæ, rerumque cœlestium contemplationi operam dantes, in sola Dei benignitate omnem spem sustinendæ vitæ collocarent. Candidissimi vir ingenii, nunquam de aliis temere judicare, aut graviore animadversione, si quid forte peccassent, in eos uti consuevit. Quamquam vero tum propter generis nobilitatem, tum virtutis splendorem magnus ei honor ab omnibus habebatur, mirum tamen, quantam animi demissionem in ceterorum convictu, & consuetudine præ se ferret. Eam virtutem firmissimum aliarum præsidium, imo vero fundamentum esse dictitabat. Quocirca domi inter vilia plerumque ministeria diem transigere, foris cum egenti plebecula sermones miscere, ubique Divini Numinis cultum, & Christianæ humilitatis officia commendare. Hisce ergo moribus, cum sibi laudem integritatis eximiæ comparasset, totumque vitæ curriculum sine ulla prorsus offensione confecisset, tandem ad laborum præmia vocatus, in cœnobio omnium Sanctorum Olysipone migravit. Ejus tunicam Averani Duces magni pignoris loco apud se habent: quæ familia cum in monte Arabida Martinum, ac socios donavit ædibus, tum ejusdem instituti homines perpetuæ benevolentiæ vinculo complexa est.

Ejusdem candidissimi mores, animique demissio.

XXIX. Floruit etiam hac tempestate in Bætica provincia Joannes a Tavira mirus sui corporis domitor, quique orandi consuetudine divinarum rerum notitiam tantam est consecutus, ut humanarum omni cura deposita, ad exemplar purissimorum spirituum totum se finxerit.

Joannes a Tavira mirus domitor sui corporis.

XXX. Per idem tempus Joannes Brustemius non mediocri litterarum laude celebratus est in provincia Brabantiæ: ejus ingenii monumenta in Indice Scriptorum Ordinis recensentur.

Joannes Brustemius vir doctus.

XXXI. Decessit Venetiis Urbanus Bolsamius Conventualium Sacerdos, vir latinæ, græcæque linguæ peritissimus, de quo quidam cecinit.

Urbanus Bolsamius latine, græceque sciens.

Græciane Urbanum mundo, Latiumne crearit,
Ambiguum: tam ore is novit utroque loqui.

XXXII. Natus est Belluni civitate Venetiæ ad Anassum fluvium. Is Leonem X. Pontificem Maximum humanioribus litteris erudivit. Cum Andrea Gritto, qui Venetiarum Princeps postea fuit, Byzantium profectus, Græcos codices manuscriptos diligentissime conquisivit. Inde in Siciliam ad Constantinum Lascarem, græcas litteras in urbe Messana tum profitentem, se contulit. Apud quem aliquandiu diversatus cum librorum optimam supellectilem comparasset, Venetias revertit. Qua in civitate magna auditorum frequentia Homerum interpretatus est, in eumque scripta reliquit commentaria. Poetas aliquot Græcos latinitate donavit, ejusque linguæ institutiones ad studiosæ juventutis usum duobus libris complexus est. In ejus tumulo Pierius Valerianus fratris filius, idemque scientia litterarum insignis hoc elogium inscripsit.

Præceptor Leonis X. Pontificis Maximi.

Scribit commentaria in Homerum.

Alia ipsius opera.

Ur-

Urbano Bolſamio Bellunenſi
Minorit. Familiæ Sacerdoti,
Summæ integritatis, & innocentiæ,
Qui Græcas litteras extorres jam pridem,
Et procul a terra Italica exulantes
Nobis ſumma cum docendi, tum ſcribendi cura
Princeps aſſeruit.
Pierius Valerianus Bolſamius ex fratre nepos
Inſtitutionis, educationiſque memor poſuit.
Vixit annos LXXXV. *menſes* III. *dies* XII. *In voluntaria paupertate feliciſſimus,*
In omnes, quoad potuit, officioſiſſimus, nulli unquam injurius.
M.DXLV. *menſe Aprilis.*

XXXIII. Joſephus cognomento Codicis Erycino monte in Sicilia oriundus Neapoli Campaniæ urbe diem obivit. Is confecto in Obſervantium familia ſtudiorum curriculo Doctoris nomen, & inſignia Lutetiæ ſumſit. Deinde luculenta vulgavit commentaria in Ariſtotelis logicam. *Joſephus Codicis, & Ludovicus Baccius in Obſervantibus clari.*

XXXIV. Floruit in eadem familia Ludovicus Baccius, quem alio nomine Biaſſonium Scriptores Ordinis vocant, memorantque pietatis montem in egenorum levamen Modoëtiæ fundaſſe, in eoque oppido, dum pro concione vehementius diceret, repentino caſu e vivis ſublatum. Aſſervantur ibidem ejus lacerna, pileolusque, laborantibus dolore capitis ſalutare præſidium.

XXXV. Volaterris in Tuſcia laici duo ex Obſervantium numero, Benedictus, & Auguſtinus admirandæ pietatis, & innocentiæ laudem tulere. Ferunt eoſdem ſupplicibus quorundam votis aliquando appellatos, Dei nutu, & voluntate prodigia edidiſſe, quibus videlicet mortales inclyti, ipſius Numinis beneficio, plerumque illuſtrantur. *Item laici duo, Benedictus, & Auguſtinus.*

XXXVI. Noſtrarum quoque Virginum aliquot inſigne in terris nomen, & virtus fuit. Celebratur in primis Iſabella ab Aſſumtione, quæ apud Scalabim Luſitaniæ oppidum ſanctæ Claræ cœnobium adminiſtravit. Hæc ab orandi aſſiduitate cum diſciplinæ aſperitate conjuncta maxime commendatur. Inſtitutam vitæ rationem, etſi perpetuis membrorum doloribus conflictabatur, nullo unquam tempore intermiſit. Cum ſub mortem ea verba pronuntiaſſet, *vide ſi via iniquitatis in me eſt, & deduc me in via æterna*, pauloque poſt obiiſſet, æris campani ſonitu, quem Sorores nulla penitus impellente, exaudierunt, Virginis gloriam declaratam fuiſſe memoriæ proditum. De Felice Roteria Aſtenſis cœnobii Virgine memorabile illud fertur, eam cœleſti monitu diem mortis edoctam ad beatos Divini ſponſi complexus in cœlum migraſſe. Tertia fuit Maria de Fonte, quam Arturus in cœnobio Albazetano Carthaginenſis provinciæ omnis aſperitatis patientia excelluiſſe commemorat. Cruciatus Chriſti anxia commentatione ſecum ipſa meditabatur; quos ut quadamtenus in ſuis membris repræſentaret, ipſos quindecim annos in nuda humo decubuit, phthiſiſque morbum, diuturnum illum, & gravem, inſigni exemplo tolerantiæ fortiter pertulit. *Franciſcanæ Virgines illuſtres. Iſabella ab Aſſumtione. Felix Roteria. Maria de fonte.*

XXXVII. Ceredanum eſt Inſubriæ oppidum diœceſis Novarienſis. Ejus oppidi incolæ cum cœli vitio laborarent, Obſervantibus templum voti cauſa ædificarunt; ſimul decretum fuerat, ut eo corpus deferretur beati Pacifici Ceredanenſis, quod ex Sardinia inſula delatum iidem Fratres in ædicula ejuſdem oppidi collocarant. Cujus rei monumentum publicum extat, Joannis Arcimboldi Novarienſis Epiſcopi auctoritate conſtitutum. *Obſervantes in oppidum Ceredanum invehere parant corpus B. Pacifici Ceredanenſis permiſſu Novarienſis Epiſcopi.*

JOANNES ANGELUS Arcimboldus Dei gratia, & Sedis Apostolicæ Episcopus Novariensis.

Nobis expositum fuit ex parte venerabilis Patris Guardiani sanctæ Mariæ Gratiarum Viglevani Ordinis Minorum sancti Francisci de Observantia nuncupatorum, quatenus olim convenerant homines communitatis Ceredani, & Fratres dictæ domus sanctæ Mariæ Gratiarum, ut fabricata quadam Ecclesia in terra Ceredani juxta habitationem eorumdem Fratrum sub titulo SS. Josephi, & Annæ ex voto tempore morbi epidemiæ ab incolis Ceredani emanata, corpus, sive reliquias quondam beati Patris Pacifici de Ceredano prædicti Ordinis Observantiæ professi a Sardinia ad terram Ceredani per eosdem Fratres delatam, seu delatas ob devotionem populi, & hominum Ceredani in quadam Capella juxta majorem Ecclesiam sita collocaverant, prout in supplicatione nobis allata apparet. Nunc autem cupientes dicti venerabiles Fratres, juxta conventionem inter eos, & homines terræ Ceredani factam, corpus, sive reliquias prædicti beati Pacifici ad Ecclesiam memoratam SS. Josephi, & Annæ fabricatam traducere; ad nos benigne, & humiliter recurrerunt, nostram super hoc requirentes benignam assensionem, consensum, auxilium, & favorem. Nos igitur, qui ab ineunte ætate devotionem nostram semper prædicto Ordini Seraphico conservavimus, ob ejus continuos labores, & uberes fructus, quos in Ecclesia Dei in dies contulit: volentes præfatorum fratrum petitioni assentiri, harum nostrarum litterarum tenore liberam licentiam, & facultatem concedimus venerando Patri Guardiano dictæ Ecclesiæ sanctæ Mariæ Gratiarum civitatis Viglevani, & quatenus opus est authoritate nostra plenaria ad translationem corporis, seu reliquiarum dicti beati fratris Pacifici a Capella, in qua de præsenti jacet, ad Ecclesiam SS. Josephi, & Annæ fabricatam in terra Ceredani, ut illud cum veneratione traducere, & in loco tuto, & devote collocare possit, & valeat. Ita tamen quod claves loci corpus prædictum, seu reliquias continentis remaneant penes duos viros idoneos dictæ terræ per Consiliarios Ceredani eligendos. Mandantes omnibus, & singulis sub ditione nostra constitutis, sub pæna excommunicationis latæ sententiæ, ne quis eorum huic nostræ concessioni contraire præsumat. In cujus fidem has nostras fieri fecimus, & manus nostræ subscriptione, sigillique nostri impressione munivimus. Datum Mediolani in domo nostræ habitationis die VII. *Januarii* MDXLV.

Joannes Angelus Episcopus Novariensis, & Comes.
Andreas Giult
De mandata Illustrissimi.

Tom. 14. anno 1476. num. 58. & 1482. n. 47.

XXXVIII. Sed tamen corpus beati Viri nunquam eo devectum fuisse Waddingus refert; qui etiam de Pacifici moribus, atque factis plura narrando est persecutus.

Isabella Duzala mira in egentes benignitate insignis.

Tum orandi consuetudine.

XXXIX. Barcinone claruit Isabella Duzala, quæ cœnobium sanctæ Claræ Sororum administravit. Hujus vero plurima, & maxima in egentes, ac sordidos effusæ benignitatis argumenta constiterunt. Adventantis plebeculæ inopiam miserata, aliquando lacernam sibi detrahere, & egentiori cuipiam dono dare consuevit. Orandi usum una cum sororibus aliquot, quæ sibi maxime probarentur, in omni vita retinuit. In iis erat Elisabetha Rosella, quæ sanctum Ignatium Societatis Jesu conditorem suis opibus juvit, ut Orlandinus ejusdem Societatis Annalium scriptor egregius litteris prodidit. In odeo ejus cœnobii Barcinonensis, quod Bethlemiticum appellatur, insignis ejusdem facti memoria expressa coloribus est, quæ sic habet:

bet: Antonius Araoxius beati Ignatii fociorum unus, cum ad forores pietatis caufa ventitaret, Jefum Chriftum in arcu fedentem, feminafque duodecim (tot enim ad ftatas preces in eum locum convenerant) ducenda crucis in modum manu obfignantem eft confpicatus. Item cum Angeli finguli fingularum capitibus diademata imponerent, bini Ifabellam honoris ergo coronabant. Qua una re fingularis feminæ virtus eft comprobata.

Eam fibi probari Chriftus oftendit.

XL. Hoc anno Carolus Cæfar in Antonium a Cruce Obfervantium presbyterum egregie animatus, eidem infulas Canarienfis Ecclefiæ deferendas curavit.

Antonius a Cruce ex Obfervantium familia Canarienfis Epifcopus.

XLI. Cœnobium Nicæenfe, quod a noftris incolebatur, cum eam urbem Barboffa oppugnaret, fuperiore anno dirutum eft. Carolus Emanuel Allobrogum Dux eam fratrum calamitatem miferatus, quos & vita innocentiffime acta, & exantlati pro communi caufa labores maxime commendarent, novum illis cœnobium fua impenfa excitavit. Id libente Generali Miniftro in focietatem Genuenfis provinciæ adfcitum eft, cum vetus illud ad provinciam Allobrogum pertineret. Quocirca Fratres ex Apoftolicæ Sedis auctoritate urbana domo emigrarunt, deductique folemni ritu ab Epifcopo Nicæenfi, in amœno, editoque loco haud ita procul a mœnibus confederunt. Templum Dei genitricis in colle fitum Monachi fancti Poncii per id tempus habebant: quod a noftris coemptum eft aureis quadringentis: atque in eo deinceps fumma eorum pietate, populique approbatione divina res adminiftrata.

Extra muros Nicææ cœnobium obtinent Obfervantes.

XLII. In fuburbiis Auguftæ Taurinorum Obfervantium familia cœnobium frequens habebat. Quod anno Chrifti MDXXXVI. honefta præfcriptione muniendæ urbis a præfidiario milite Gallo everfum eft. Subinde cives convictu eorum, & confuetudine delectati, ut intra mœnia domicilium collocarent, omni ope contenderunt. Ergo in ædes Apoftoli Thomæ magna Ducis, procerumque voluntate commigrarunt, quibufdam pactis conditionibus cum Matthæo Bufchetto, qui parœciam ejus Ecclefiæ adminiftrabat. Eas Pontifex Maximus, dato diplomate, ratas habuit VI. Kalendas Julii. Conceptas pactorum leges, quæ Pontifici Paulo oblatæ funt, in litterarum publicarum indicem retuli. Subinde Matthæo vita defuncto, cum inter Fratres, aliofque Ecclefiæ Rectores minus res convenirent, Gregorius XIII. templum noftris adjudicavit anno MDLXXV., eifdemque perpetuum regimen parœciæ, dato diplomate, attribuit. Anno MDLXXXIV. Carolus Emanuel, civefque primarii novum templum ædificarunt; atque ipfe Princeps infigne pietatis editurus exemplum, præfente urbis Epifcopo, plaudentibufque mirum in modum civibus, primum lapidem pofuit. In excitando ædificio omnium ordinum ftudio, & liberalitate certatum eft. Quippe templum eleganti ftructura, in primifque urbis Bafilicis numerandum, unius anni prope intervallo perfectum eft. Auguftus Manfredus Scallia Verucæ Comes magnificam fupellectilem ad facrificii ufum ingenti fumtu curavit: odeum præterea, atque e marmore porphyretico aram principem pofuit cum fui nominis infcriptione.

Ædes D. Thomæ Apoftoli Auguftæ Taurinorum iidem occupant.

Taurinenfiũ civium in eofdem liberalitatis officia.

D. D. Loci Præfidibus
Thomæ Apoftolo, & Carolo
Jugi litatione propitiandis
Auguftus Manfredus Scallia Comes Verucæ
Marchio Calvifii
D. D. D.
Anno Domini MDCXXIX.

XLIII. Jam enim templum Marcus Antonius Vitia Episcopus Vercellensis anno MDCXXI. solemni ritu consecraverat. Insequentibus annis domicilium a nostris amplificatum imbuendam Theologicis disciplinis juventutem excepit.

Capuccini coenobia obtinent Clusis in Sicilia, & apud Melphictum in Peucetia.

XLIV. Clusis in Sicilia Xenodochium olim fuit divi Antonii Abbatis nomine appellatum. Id ab oppidi magistratu Capuccinis est attributum, qui anno Christi MDLX. templum recens exstructum Dei genitrici consecrarunt. Item apud Melphictum in Peucetia ab iisdem Capuccinis coenobium fundatum. Anno deinde Christi MDLXV. cum parum salubri coelo ea sedes uteretur, trecentos circiter ab urbe passus domicilium posuere. Templum eorum augustae Cruci dicatum est.

Observantes coenobiu recipiunt apud oppidu Videgueram in Hispania.

XLV. Franciscus Gama Hispanus Observantes provinciae Pietatis novis aedibus auxit, haud procul ab oppido Videguera. Inquilinos ipse, dum vixit, suis opibus sustentavit: quod ut haeredes nullo non tempore praestarent, testamento cavendum censuit. Templum salutatae ab Gabriele Deiparae sacrum est, populique religione, praesertim vero in Ludovicum Tolosanum Episcopum cultu celebratum.

Virgines D.Clarae coenobiu condunt Syracusis.

XLVI. Syracusis Virgines Franciscanae coenobium fundarunt, operam ad id suam conferente Hieronymo Bononio ejusdem urbis Episcopo, qui & Sororibus Alexandram de Adamo primam antistitam dedit, quemadmodum Rochus Pyrrhus scriptum reliquit.

Ejusdem instituti aliae migrant e Loxano coenobio in Granatense, quibusdam pactis conditionibus cum Ministro Observantium.

XLVII. Ejusdem feminis instituti, quae apud Loxam Granatensis dioecesis in Observantium tutela erant, ut in urbem Granatam commearent, a Ministro provinciae potestas facta. Ut autem antiquas sedes deserere optarent, malignum solum, coelumque in causa fuere. Itaque coenobium Fratrum, pactis ultro, citroque conditionibus, occupare parabant, quas Robertus Puccius Romanae Ecclesiae Cardinalis Poenitentiarius, Apostolica auctoritate ratas habuit. Sed eas tamen numquam antiquis sedibus emigrasse Gonzaga testatur: ac coenobium illud Granatense nullas hucusque feminas incoluisse compertum est. Litterae Cardinalis in hanc sententiam perscriptae sunt.

ROBERTUS miseratione Divina tituli sanctorum quatuor Coronatorum Presbyter Cardinalis, dilectis in Christo Abbatissae, & Monialibus Monasterii sanctae Clarae oppidi de Loxa Granatensis dioecesis Ordinis ejusdem sanctae Clarae salutem in Domino.

Ea de re litterae Cardinalis Poenitentiarii.

EXpostulit debitum injuncti nobis ab Apostolica Sede servitutis officii, ut circa statum Monasteriorum quorumlibet prospere dirigendum sollicitis studiis intendentes his, per quae personis in eisdem Monasteriis sub suavi Religionis jugo Altissimo famulantibus, praesertim feminei sexus pro earum spirituali consolatione, & corporali sanitate, & necessitatum sublevamine de aliquo subventionis auxilio succurritur, ut firma, perpetua, & illibata persistant, Apostolici muniminis praesidium propensius impartiamur, aliaque desuper disponamus, prout in Domino conspicimus salubriter expedire. Sane pro parte vestra nobis oblatae petitionis series continebat, quod postquam alias quondam Ferdinandus de Talavera, tunc Archiepiscopus Granatensis in ejus testamento, & ultima voluntate unum Monasterium Monialium Ordinis sanctae Clarae in oppido de Loxa suae dioecesis, & Ecclesiam sanctae Catharinae in quodam burgo peramplo, & populato, eminenti, & amoeno, fontes bonae aquae habente sita erigi, & fundari mandaverat, illud-

ludque certis reditibus, in quo quotquot sustentari possent Religiosæ ex sua, & familiarium suorum lineis descendentes, si reperirentur, olias ex pauperioribus reciperentur, ita quod earum singulis ter mille, & qaingenti morapentini assignorentur, dotaverat; Hieronymus de Madrid, Abbas de sancta Fide, Testatoris familiaris, & Testamentarius, cui onus dicti Monasterii fundandi injunctum fuit, propria authoritate, Monasterium præfatum in alio situ deserto, inhabitabili, infimo, & humido, æstiuoque a sole nimis læso, & hyemali tempore, quantum magis opus eo, umbroso, in cujusdam collis eminentis infimitate, quo aquæ pluviales, & naturales, aliæque immunditiæ concurrunt, juxta quoddam flumen, ex quo nebulæ, & humiditates insalubres exeunt, situ ipso terris, in quibus cannabes, & lina seminantur, circumdato, construxit: & omnia, & aeris intemperies corporali saluti valde nociva sunt; ex quibus, & aliis, quæ exprimentur, causis dictus situs, & domus adeo infirma dignoscuntur, & in fere jam decem, & octo annis Monasterio hujusmodi constructo multæ vestrum Moniales ab humanis exemptæ sunt, singulisque annis plures vestrum in graves infirmitates inciditis, & omnes, quos habetis reditus, seu majorem partem in Medicis, & pro antidotis, aliisque necessariis expenditis, & si quæ vestrum in infirmitates non inciditis, reliquis inserviendo, Divinaque officia in Choro adimplendo gravem necessitatem, & laborem patimini, & nisi per eleemosynas vobis per Archiepiscopos Granatenses, & alios personos factas majores passe essetis necessitates.

Quare vos Provincialibus Ordinis Fratrum Minorum sancti Francisci, ut de opportuno remedio vobis providerent, de illo loco tam infirmo ad alium salubriorem vos transferendo, supplicastis. Quibus omnibus inspectis, & experientia visis, dictisque Archiepiscopis dictum oppidum de Loxa visitontibus tractatum, & practicatum fuit inter eos, vos de dicto situ ad, per testatorem ordinatum, seu alium locum salubrem transferri debere; & hujusmodi damno in Capitulo provinciali provinciæ Bæticæ Fratrum Minorum dicti Ordinis, sub quorum obedientia estis, in oppido, seu civitate nuncupata de Baeza Giennens. diœcesis XV. *Kalendas Novembris anni proxime præteriti* MDXLIV. *celebrato, proposito, per dicti Capituli Definitores fratri Ludovico de Ezia dictæ provinciæ Provinciali, ut, habito Archiepiscopi Granaten., & Marchionum de Bondiar, nec non Comitum de Tondilla, quorum sepultura in capella majori Ecclesiæ sancti Francisci de Holhambro Granaten. existit, consensu, ad Monasterium, & Ecclesiam sancti Francisci hujusmodi de Halhambra transferremini, commissum fuit. Qui, primo dicto Monasterio de Loxa præsenti anno* MDXLV. *per se ipsum visitato, dictoque damno oculorum visu perspecto, & cum prænominatis Archiepiscopo, Marchionibus, & Comitibus communicato, & tractato, de eorum consensu, & sententia translationem hujusmodi fieri deliberavit, ac per suas litteras patentes, nomine suo, & sigillo Ordinis subscriptas, & munitas, vobis domum primo dicti Monasterii vestri sanctæ Claræ de Loxa, una cum ejus situ, & pertinentiis omnibus, præter Ecclesiam, vendendi, pretiumque exinde proveniens in vestram utilitatem convertendi, ac ad secundo dictum Monasterium de Halbambra in loco salubri, & decenti, & honesto situm, Ecclesiamque, Dormitorium, Refectorium, & alias officinas necessarias, nec non hortum, & aquam abunde habens, ubi vos validiores degetis, vos transferendi licentiam concessit, & facultatem. Qua vos utentes, omnibus requisitis præcedentibus, domum, & Monasterium prædictum de Loxa (præter Ecclesiam) & eorum ædificia beneficiatis dicti oppidi de Loxa, nullo alio plus offerente reperto, pro duobus*

bus mille ducatis vendidistis, prout in testamento, licentia, & venditionis instrumento latius dicitur contineri.

Verum quia, sicut eadem subjungebat petitio, per tunc dicti Ordinis Provincialem, & dicti Monasterii de Loxa priores, Abbatissam, & Moniales, pro se, & suorum successorum nomine, omnia per dictum testatorem ordinata observare, & adimplere, & contra ea non venire, & desuper relaxationem a juramento non petere, nec ea etiam motu proprio, & ex certa scientia concessa uti, & tempore constructionis dicti Monasterii de Loxa cum præfato Hieronymo de Madrid, quod singulis Monialibus ex quo ter mille, & quingenti morapetini per testatorem assignati non suppetebant, quinque millia morapetinorum assignarentur, capitulatum fuit, si, attentis præmissis, licentia dicti Provincialis vobis concessa, & per vos facta venditio hujusmodi, juramentum præfatum, ut præmittitur, per dictum tunc Provincialem, & Moniales præstitum vobis relaxando, Apostolici muniminis præsidio roborarentur, & confirmarentur, ac ex eo, quia redditus, & proventus per testatorem relicti sunt diminuti adeo, quod numerus Monialium ex testatoris, & illius familiarium lineis descendentium, si fuerint, alias ex pauperioribus, gratis, & sine dote recipiendarum, per testatorem ipsum taxatus ex illis sustentari, necessariis humano victui hodie in magno pretii excessu existentibus, & dictis quinque millibus morapetinis, pro qualibet assignatis, minime fieri potest; quod numerus Monialium ex dictis lineis, ut præfertur, recipiendarum duodecim non excedi debeat, ac in ipso Monasterio de Halbambra ultra quinquaginta Moniales numero esse non possint, nec pro tempore Provincialis plures recipere, aut vos ad recipiendum compellere possit, statueretur, & ordinaretur, profecto Divinus cultus in Monasterio de Halbambra præfato non modicum, sed maximum incrementum acciperet.

Nos igitur testamenti, licentiæ, & venditionis instrumenti prædictorum tenores, ac si de verbo ad verbum præsentibus insererentur, pro expressis habentes, vobisque, & Provinciali juramentum præfatum, per dictos tunc Provincialem, & Abbatissam, & Moniales prædecessores vestros præstitum, ad effectum præsentium, & in eis contentorum dumtaxat consequendum relaxantes, ac vos de cetero ad illius observantiam quo ad eumdem effectum non teneri declarantes, hujusmodi supplicationibus inclinati, authoritate Domini Papæ, cujus Pœnitentiariæ curam gerimus, & de ejus speciali mandato, super hoc vivæ vocis oraculo nobis facto, licentiam per dictum fratrem Ludovicum de Ezia Provincialem, ut præfertur, vobis concessam, nec non venditionem primo dicti Monasterii, & illius domus, ut præmittitur, dictis Beneficiatis de Loxa per vos dictæ licentiæ vigore factam hujusmodi, ac prout eas concernunt, omnia, & singula in dictis litteris licentiæ, & venditionis instrumento contenta, & inde sequuto quæcumque, licita tamen, & honesta, sacrisque Canonibus non contraria approbamus, & confirmamus, ac Apostolico præsidio communimus, illisque perpetuæ firmitatis robur adjicimus, venditionemque ipsam, & in illius instrumento contenta perpetuo valere, teneri, &, per quos spectat, inviolabiliter observari mandamus, ac omnes, & singulos, tam juris, quam facti defectus, siqui forsan intervenerint in eisdem, aut quos instrumentum venditionis hujusmodi in se contineat, vel ei prius, non præcedente licentia a Sede Apostolica, opponi possent, supplemus, ac pro felici dicti Monasterii, ad quod transferemini, de Halbambra statu, & illius bono regimine, ac meliori vestrum sustentatione, uc, consito loci Ordinario, cujus conscientiam super his oneramus, reditus, & pro-

proventus per testatorem relictas, proat de præsenti reperiuntur, ad tot Monialium etiam, prout dictus Hieronymus jussit, competentem portionem, per Ordinarium ipsum arbitrio suo cuilibet pro commoda ad præsens, & in futurum cujuslibet earum sustentatione, etiam victu, vestitu, & pro infirmitatibus, aliisque expensis necessariis computatis, assignatam sufficere, sustentari possint Moniales ex testatoris, & ejus familiarium lineis descendentes, si fuerint, alias ex pauperioribus, ita quod alterius superveniente obitu, altera recipiatur gratis; & sine dote recipi debere, & numerum duodecim, seu plurium hujusmodi Monialium, ad quem Ordinarius ipse reduxerit, & taxaverit, quem numerum sic reductum, & taxatum eisdem authoritate, & mandato confirmamus, minime excedi, in ipsoque Monasterio vestro futuro de Holbambra de cetero interea omnes ultra quinquaginta Moniales numero esse non posse, nec vos, & pro tempore existentes Abbatissam, & Moniales, numero quinquaginta pleno existente, ad plures recipiendum, vel admittendum minime teneri, nec ad id a pro tempore Provinciali, seu alio quoque superiore compelli, vel Provincialem ipsum plures recipere minime posse, nec debere statuimus, & ordinamus.

Nec non, quia, sicut asseritis, etiam juratum fuit capellam majorem primo dicti Monasterii de Loxa, quæ dicti testatoris descendentibus sepultura erat, alienari per vos non posse, nec debere, ut loco dictæ capellæ capellam, in qua capitulariter congregamini, pro sepultura dicti testatoris propinquis, & descendentibus dando, & assignando, per juramentum minime innodatæ, sed ipsius testatoris voluntati satisfacere censeamini; sicque per quoscumque Judices, & Commissarios, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, interpretandi, & definiendi facultate, & authoritate, judicari, interpretari, & definiri debere. Irritum quoque, & inane quidquid secus super his a quocumque quavis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus, voluntatem testatoris, in, & quoad effectum præsentium commutantes. Non obstantibus præmissis, nec non Pauli Papæ II. de rebus Ecclesiasticis non alienandis, aliisque Apostolicis, ac in provincialibus, & synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, statutisque quibuslibet, & consuetudinibus, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, quod confessor, quem super hoc quilibet vestrum duxerit eligendum, vos, & vestrum quamlibet a perjurii reatu, si quem voluntati testatoris contraveniendo occasione translationis Monasterii hujusmodi, reductionis numeri Monialium incurrisse dici possit, absolvat, & pœnitentiam, quam ipse vobis propterea imponet, adimplere omnino teneamini; alioquin absolutio ipsa vobis nullatenus suffragetur. Datum Romæ apud sanctam Petrum sub sigillo officii Pœnitentiariæ IV. Kalendas Novembris Pontif. D. Pauli Papæ III. anno XI.

Jo: B. Lomellinus.

Julius Cardellus Scriptor.

XLVIII. In Hispaniæ regionibus exemplo malo mos obtinuerat, ut Franciscani instituti feminæ, ac viri, quos sibi mallent, Sacerdotes deligerent, qui confessiones eorum sacras audirent, ut a noxis, quæ reservatæ dicuntur, expiatos absolverent. Quocirca cum ad externos sæpe confugerent, præfectorum Ordinis imperium, ac Maximorum Pontificum leges parvipendebant. Eam licentiam Paulus III. certis finibus circumscripsit, fra-

Licentiam quorumdam Fratrum, ac Sororum coercet Pontifex Maximus.

fratresque omnes, ac virgines, quod ad ejusmodi confessiones attinet, Ministrorum nutui, ac potestati plane subjecit.

Permittitur Episcopo Rhegiensi arbitrium litis inter Observantes, & EpiscopumNicoterae.

XLIX. Cœnobiarcha Observantium apud Nicoteram (ea est ulterioris Calabriae civitas) cum Episcopo diffidebat, propterea quia non quartam modo funerum partem, quae a nostris identidem curabantur, Episcopus repetebat, sed etiam tributum imperaverat, novum quidem, & grave, quod numquam alias ipsi pendere consuevissent. Hoc vero anno dijudicandae ejus litis arbitrium Episcopo Rhegiensi Pontifex detulit.

Templum divi Pauli Spoletinū antiquitate, ac religione clarum, quod Observantes curabant, cœnobiarchae industria instauratur, annuente Pontifice Maximo.

L. Spoleti in Umbria pervetus templum est divo Paulo dicatum, quod jam usque a temporibus Gregorii Magni eximia populi religione celebrabatur. Quippe in eo prodigium clarum, ac memorabile ad revincendam Arianorum perfidiam Dei nutu contigisse perhibetur. Quod cujusmodi fuerit, non est sane hujus loci commemorare. Cum hanc aedem Pontifex Maximus vetustate semirutam cognovisset, corrogandae pecuniae causa ad ejus urbis Magistratum litteras dedit: quibus litteris imperavit, ut quem hominem ex circumjectis pagis, aut oppidis Observantium cœnobiarcha civitate donaret, ejus familiam inter patricias consensu referrent: pecunia, quam adscitus tribueret, aedibus reficiendis insumeretur.

Tertius Ordo cœnobium obtinet in Piceno.

LI. Hoc ipso anno tertii Ordinis Professores domicilio donati sunt apud oppidum Montis Elpari in provincia Picena: quod a Bordono capite decimo nono Chronologii litteris proditum.

Pontif. Maxim. Camerinum recipit, Parmam, & Placentiā Aloysio filio permittit fiduciario jure.

LII. Sub exitum mensis Augusti Paulus Pontifex Camerinum recepit; cujus imperium civitatis penes Farnesios ejusdem Pontificis consanguineos antea fuerat. Aloysio Farnesio Parma, atque Placentina, Pontificiae ditionis urbes, fiduciario jure permissae. Quo factum est, ut cum ipse Aloysius finitimorum Principum invidia flagrare cœpisset, miserandum in modum fraude suorum, ac proditione perierit. Hinc atrox bellum inter Carolum Caesarem, & Galliae Regem exarsit; continuandi apud Tridentum Concilii, ac proterendae Lutheranorum audaciae spes omnis adempta; Ecclesia prope universa ex ipsius Pontificis, Regumque Catholicorum simultatibus in extremum pene discrimen adducta. Verum haec deinceps.

Ex qua re plurima mala evenerunt.

In insula Ceilano complures Christi sacra suscipiunt, & cœlestibus prodigiis commendantur.

LIII. Dum haec in Europa geruntur, Christiana Religio Numinis voluntate recentia mala compensantis apud Indos amplificatur. In Ceilano insula digna sane memoratu res contigit. Reguli cujusdam filius natu maximus, quod Christiana sacra suscipere decrevisset, patris jussu necatus est: quem Lusitanus quidam habendum pro vero martyre haud dubie ratus, Christiano ritu sepeliendum curavit. Lusitani judicium Deus illustri miraculo comprobavit. Siquidem ejus nutu factum est, ut, ubi cadaver Principis conditum fuerat, ingesta terra crucis in modum late fatisceret: quae barbarorum opera bis glebis oppleta, semel atque iterum in eundem hiatum est resoluta. Ajunt etiam per eos dies crucem ignei coloris in cœlo conspectam: quibus ostentis Indorum plerique excitati, cum Evangelium alacri animo suscepissent, ejusdem reguli immanitate e vivis sublati, gloriosi Martyrii palmam adepti sunt. In eo numero alius quoque Regis filius fuisset, itemque sororis filius, nisi eos praesenti periculo eadem Regis soror mature exemisset. Quippe accitos adolescentes, num Christiani fieri velint, prudenter interrogat: cum se utique velle dixissent, cum Lusitano transigit mulier eodem ipso, qui demortuum Principem terrae mandaverat, ut eos quam occultissime Goam usque perducat. Quo ut venere, religionis praeceptis, moribusque instituti, ac salutari lavacro regenerati, magnum pietatis, virtutisque specimen praebuere. Hos imitatius regius quidam

dam præfectus, & alii decem nobiles viri, uxoribus, liberis, bonis denique omnibus sponte relictis, passuum amplius sexcenta millia terrestri itinere emensi, ubi Goam baptismi causâ venere, in Christianorum societatem asciti sunt, eamque Ecclesiam præstanti pietatis laude florentem incredibili gaudio compleverunt.

LIV. Bidgostiense in Polonia Observantium cœnobium hoc anno de cœlo tactum, atque, incendio excitato, una cum sacris ædibus igne absumtum perhibetur. Qua quidem accepta calamitate fratres exterriti consternantur; subinde, templo, ac domicilio incolarum pecunia restitutis, labantes animos confirmarunt.

Observantes cœnobium ædificant in Polonia.

ARGUMENTUM.

In Concilio Tridentino egregii aliquot viri ex Minorum familia sapientiæ laude excelluerunt. In primis Andreas Vega, Alphonsus de Castro, Richardus Cenomanus. De illibato conceptu Deiparæ Virginis controversia proposita. Scoti laudes; a quo litterariam ea de re disputationem Lutetiæ habitam demonstratur. Sententiam piam Tridentinis Patribus merito probatam fuisse. Peruviani regni conquisitio. Matthæi Xumillani in Evangelio disseminando labores maximi. Franciscani Sacerdotes parœcias administrare in eo regno jubentur. Eorum item labores in India Orientis. Tertii Ordinis professores comitia habent sua in Italia; itemque Capuccini. In his floruit virtutum laude Joannes Hispanus. Antonius Civitatensis, Marcus a Portu alacri, Bartholomæus Bergomas in Observantibus clari. Hieronymus Paganaeius Capuccinis, Simon a Calataxibeta Reformatis, Joannes Velinus Conventualibus ornamento fuerunt. Minorum Ordinem Pontifex Max. privilegiis ornavit; cœnobiis vero multarum gentium benevolentia, & pietas auxit.

I. JANUARIO mense hæreticorum conventus habitus Francofurti, ut de Concilio abrogando, quod summa Patrum alacritate Tridenti agebatur, consultarent. Habitum & aliquanto post colloquium Ratisponense inter eosdem, & Catholicos; ex quo tamen illi turpiter aufugere. Sed & additum huic dedecori gravius damnum: tum enim duodecimo Kalendas Martii apud Islebium Saxoniæ in patria sua extinctus est Lutherus, fax Europæ, inimicus Pontificis, atque Dei, habitus tamen a suis uti sanctus, & Prophetes Germaniæ, servatis ejus turpibus reliquiis, quibus nulla aromata fœtorem adimere potuerunt, ex libidine, & crapula a Monacho excucullato contractum. Expedita sunt etiam a Protestantibus arma, quorum præcipui fuere Fridericus Dux Saxoniæ, & Philippus Hassiæ Landgravius, conscriptis septuaginta millibus peditum, & quindecim equitum cum centum, & viginti tormentis bellicis, reliquoque ad magnum bellum apparatu. Hi tandem diu inter se altercati bellum denuntiant Carolo V. quod dum animis gerunt haud satis concordibus, recepit interea Cæsar armatorum duodecim millia a Pontifice Maximo, Duce Octavio Farnesio, cum ipse Carolus ex Hispanicis, Belgicis, & Italicis copiis luculentum exercitum comparasset. Dum perduelles Germaniæ Principes inter se non conveniunt, eorum sensim defluxit exercitus, maxime ex quo Fridericus Elector Palatinus eorum auxiliator, sapienti sane consilio in Cæsaris gratiam receptus est.

Hæretici de Tridentino Concilio abrogando consultant.

Lutheri mors.

Bellum Germanorũ Principum adversus Cæsarem.

Henricus VIII. pauper post tot rapinas.

Cardinalis Betonius caditur a Scotis hæreticis.

II. Henricus VIII, post tot rapinas, & sacrilegia inops, cum Francisco I. Galliarum Rege pacisci coactus est, redditaque Bononia Galliæ Belgicæ civitate, octingenta aureorum accepit millia. In Scotia magni motus, ac turbæ religionis causa fuere. David Cardinalis Betonius Archiepiscopus Santandreanus cæsus est, & habitus Martyr, ejusque percussores omnes & hominibus, & Deo pœnas graves dependerunt.

Dionysius Zanettinus ex Observant. familia Chironensis Episcopus Concilio interfuit.

Ejusdē cum Cavensi Episcopo dissidium.

III. Ut ad inceptum nunc redeamus, interfuere Tridentino Concilio egregii viri ex Minorum familiis, quorum res præclare gestas, quam accurata narratione persequemur. Dionysius Zanettinus Græcus Chironensium Episcopus ex Observantium sodalitio inter primos convenerat. Magnum in eo studium renovandæ disciplinæ, magna item in expendendis doctrinæ capitibus, quæ disceptanda proponebantur, ingenii contentio. Sed eum nimia libertate dicendi, dum Catholicam veritatem ardentius propugnat, atrocis criminis perpetrandi ansam dedisse, gravemque invidiam adversus ejus auctorem concitasse Pallavicinus commemorat, Nam cum dogmata religionis, quæ ad hominum justificationem pertinent, ii, quorum intererat, excutienda obtulissent, Sanfelicius Cavensis Episcopus in dicenda sententia Catholicæ modum professionis prætervectus, animos Patrum nonnihil offendit. Dimisso conventu, priusquam Legati e conclavi discederent, Zannettinus Episcopos duos privatim conveniens, in futuro cœtu rejecturum se dixit, quidquid Cavensis aut pertinaci consilio, aut per summam inscitiam affirmavisset. Sanfelicius, qui eum sermonem obscure perceperat, percontatus hominem est, quid de se submurmuraret. Tum alter ea, quæ dixerat, Cavensem intellexisse fortasse ratus, sibique dedecori ducens, ex animi quasi penuria, quæ imprudenter protulerat, resorbere, Græcorum more animose respondit: *Enimvero mi præsul tuam tibi vel inscitiam, vel proterviam excusare non licet.* Ille vero impotens iræ, puniturusque pessimo facto dolorem suum, in Chironensis barbam injecta manu, multos ex ea pilos evulsit. Confluentibus eo compluribus, Chironensis non aliud indignantis judicium prodidit, quam iterare elata voce, quæ dixerat, seque etiam ad ea comprobanda paratum confirmare. Sanfelicius violati Episcopi reus ad Concilium defertur.

Cavensis facinus in Chironensem.

Patrum indignatio in Cavensem.

Quos placare conatur Bituntinus Episcopus.

Exarsere nimirum Patres ad vindicandum gravi supplicio facinus fœdum, ac detestabile. Verum Cornelius Mussus, de quo sæpe commemoratum est, ut a Patribus veniam Sanfelicio impetraret, inspergere eorum animos facundiæ melle non destitit. Ille inter primos Tridentum accesserat, non tam ut Synodum ingrederetur, quam ut formaret. Post in eo reipublicæ Christianæ theatro, quasi siparium submoverat, luculenta oratione habita, quam supra descripsimus: deinde vero gravissimis semper deliberationibus adhibitus, tanti corporis haud sane membrum qualecumque, sed pene dextera censebatur: ut eum propterea Legati ipsi, datis ad Pontificem litteris, laudibus summis in cœlum extulerint: Quocirca Mussus eam sibi auctoritatem comparasse videbatur, ut Antistites universos, vel argumentis, vel precibus posset ad ignoscendum adducere. *Si Patres*, inquit, *Cavensi parcerent, ea mihi clementia repensum iri quidquid operæ, ac diligentiæ contulerim ad res Concilii promovendas. Paria, quin potius majora inesse Cavensi merita, qui Pontificis administer Tridentum missus, diuturna, ac laboriosa procuratione augusto illi Senatui domicilium paraverat: æquum non esse, ut opus egregium, unde sibi tranquillitatem, & otium polliceretur Ecclesia, in auctorem præcipuum pessime caderet. Ubi crimen ulcisci vellent, mutarent hominem; Mussum adesse, qui caput suum luendæ pæ-*

pœnæ libentius objectaret. Tum *Sanfelicii nobilitatem*, *ingenium*, *solertiam*, *probitatem extollere*; *qui muneribus multis præclare gestis virtutem suam*, *atque innocentiam probavisset*, *cum Magistratibus bene gerendis*, *tum Bononia præsertim*, *Uumbriaque Prolegati nomine administrandis*; *qui nullam vitæ anteactæ partem ullo crimine commaculasset*: *quin vere ne illud quidem in ipsius vita patratum dici posse*, *hoc est in hominis vita*, *quæ compos rationis est*, *cum iracundia sit brevis insania*, *brevisque rationis interitus*. Hæc Mussus.

IV. At Sanfelicium legati ex plurimorum sententia in Observantium ejus urbis cœnobium detruserunt, ut ibi esset tantisper, dum Romanus Pontifex, cognita causa, quid demum facto opus esset, significaret. Ad hæc, propterea quod Antistite violato anathematis vinculo obstrictus esset, consuetudinem ejus, convictumque vitandum monuere. Inter hæc Dionysius insigni charitatis exemplo flexis ante Patres genibus pro nocentis periculo est deprecatus. Sanfelicium Legati anathemate solutum Pontificis jussu civitate ejecerunt. *Chironensis insigne exemplum Christianæ charitatis edit.*

V. Chironensis elogium extat hujusmodi in actis ejus Congregationis, ubi de statu priore justificationis est disputatum: *R. D. Chironensis diffuse*, *Catholiceque locutus est*, *gratiam Dei*, *& liberum arbitrium congrue commendans*, *operaque necessaria esse ad justificationis gratiam recipiendam*. Idem in eo cœtu, qui de Divinæ certitudine gratiæ quæstionem instituit, sententiam suam non dilucide minus, quam prudenter aperuit; atque id ipsum pronuntiavit, quod Concilii sanctinne præscriptum est. *Ejus laus.*

VI. Joannes Calvus totius Ordinis præfectus, cum Pontificis nomine ad Lusitaniæ, Galliæque Reges legationem obiisset, Tridentum & ipse profectus est. De justitia mortalium, & sanctitate, deque admirandis gratiæ muneribus, quibus animus noster Deo simillimus, ac prope Deus efficitur, in Antistitum generali consessu subtiliter disputavit. Postrema ejus mentio est in Actis Concilii ad diem octavum Kalendas Decembris; deinceps nulla. Ex quo perspicuum est, eum sequentibus hujus anni diebus Concilio abfuisse. *Joannes Calvus de justificatione disserit in Concilio.*

VII. Interfuit etiam ex nostris Vincentius Lunellus Hispanus, qui ante Calvum Ordinis præfecturam administrarat. Is eo munere summa cum laude perfunctus, ad cœnobium Eliocratense, ut quieti, ac pietatis officiis operam daret, confestim divertit. Ubi hujusmodi vitæ genus est persecutus: summo mane in genua procumbens Divinas laudes ex Romanæ Ecclesiæ instituto recitare: post ad ægrotos, si qui domi forte decumberent, amantissime visere: mox templum adire, ibique Sacerdotibus aliquot sacrum facientibus ministrare: ipse deinde religione summa, nec sine lacrymis sacrificium peragere. Postremo esculentis communibus in cœnaculo vescebatur, obstupescentibus cunctis virum provecta ætate, laboribusque in regenda familia pene confectum nihil admittere, quod ab tenui victu ceterorum quippiam differre videretur. Quod diei supererat, id omne litterarum in studiis, aut certe privatis precibus insumebat. Sed eum Carolus Cæsar diu latere non passus, primum in Murciæ regno componendis dissidiis, quæ regiminis causa oborta erant navare operam jussit: deinde ad Concilium legavit, atque in numero eorum, qui suo nomine Theologos agerent, voluit esse. Eidem Pontifex Tridentum profecturo vicariam potestatem regendæ familiæ, ubi Calvus præsto esse non posset, ultro permisit: incertum tamen, quo tempore ad Concilium adierit. *Vincentii Lunelli privata vita post præfecturã.* *Idem mittitur ad Concilium a Carolo V.*

VIII. Scriptor quidam superioris ætatis, idemque impurissimus obtre-

ctator Tridentini Concilii, Lunellum affirmat Februario mense hujus anni interfuisse, cum de Scriptura, & traditionibus gravis quæstio incidisset. Verum Pallavicinus accurate, ut in reliquis, mendacium refellit, nullamque ejus, vel io publicis Actis, vel Legatorum in litteris mentionem fieri diserte scribit. Memoratur sane ejus nomen in quibusdam monumentis, quæ ad nos pervenerunt; traditurque sententiam semel, atque iterum pronuntiasse; primum de justificatiooe in consessu Theologorum, qui minores sunt appellati; mox de gratiæ Divinæ certa notitia, deque justitiæ genere illo, quæ scholarum vocabulo imputativa nominatur.

Sententiam dicit de justificatione, de certitudine gratiæ, de justitia imputativa.

IX. Sed viri duo ex eadem familia ceterorum, qui adfuere, Observantium obscurarunt gloriam sapientiæ laude, Alphonsus de Castro, & Andreas Vega, quos Cardinalis Pallavicious cum Oleastro, & Catharino commemorat, dignosque testatur esse, quorum fama litterarum monumentis corroborata ad omnem posteritatis memoriam propagetur. Alphonsus apud Senticam, seu Sarabrim, quæ nunc Zamora appellatur, Legionensis regni civitatem natus, profanis, sacrisque litteris cum primis excelluit. Theologicas disciplinas in gymnasio Salmanticensi annos triginta professus est: cumque tantam non eruditionis modo, sed pietatis, ac prudentiæ famam late sparsisset, ut ad summa quæque gerenda aptus esse videretur, primum a Carolo V. consiliorum particeps factus est, ac multorum itinerum comes adhibitus: deinde ad Concilium missus egregiam Patribus operam, studiumque navavit. Inter eos ascitus hoc anno est, qui rem gravissimam, quasique basim, ac fundamentum sacrorum dogmatum disceptarent, eaque mala commentando recenserent, quæ ab licenter edendis, explicandisque Divinis litteris in Ecclesiam dimanant. Ut alios prætermeam summos viros, qui honorifica de Alphonso judicia litteris consignarunt, unum affero Nicolaum Antonium equitem sancti Jacobi, qui in Hispanica Bibliotheca de illo ita scribit: *Alphonsus de Castro Zamorensis inter Minores Salmantinæ domus vitam religiosam professus, statim se ad Theologicæ veræ doctrinæ, totiusque eruditionis studia composuit eo animo, & successu, ut præstantissimorum sui temporis Theologorum laudem, ac meritum adæquaverit. Celebrabatur jam concionam Ecclesiasticarum nomine, cum Andreas Resendius ille Lusitaniæ decus causa studiorum hærens Salmanticæ, verba ad populum facientis actionibus frequens intererat, quo melius posset dictionis genus ad imitationem observare. Quevedo enim Toletano scribens, jacta nostri mentione, esse cum diserte inquit multitudini ea in urbe gratum, & quem ipse, post Laodicensis Episcopi tubam sonoram, sibi imitandum proposuisset. In quo ad Garciam Bajonem Dominicanum forte respexit, Catholicorum Regum Ecclesiasten, quem Laodicensis perhibetur Ecclesiæ titulus in albo Episcoporum cohonestasse. Porro evocatum ipsum honorifice Brugas Flandrorum ab Hispanis hominibus, qui in illa urbe totius Belgii florentissima per eos dies magno numero negotiabantur, ut apud se vernacula oratione de rebus sacris e suggestu diceret, Joannes Vasæus & ipse Brugensis in ea epistola, quæ præfixa est Homiliis Alphonsi nostri ad Psalmum quinquagesimum, scribit. Hic dum manet, adversus hæreses conscripsisse, seu absolvisse id opus dicitur, quod & immortale ei nomen peperit, & viginti duorum spatio annorum (teste in ultima recognitione auctore ipso) plusquam decies Italiæ, Galliæ, atque Germaniæ officinas, exindeque sæpius ad hunc diem exercuit. Nobis redditus, & Salmantinæ urbi, alia elacubravit haud minus se digna opera. Non adhuc tamen satis erat quæsitum dignitatis viro, quantumvis pio, & doctissimo, totaque Europa celeberrimo,*

Interfuit etiam maximus vir Alphonsus de Castro.

Theologicis disciplinis insigniter eruditus.

Disceptat in Cōcilio de coercenda licentia edendi in vulgus explicandique Divinas litteras.

De Alphonso testimonium Nicolai Antonii.

absque honoribus ei a Carolo Imperatore, ac Rege nostro habitis. Jussus nempe ab eo fuit concionatoris regii partes agere, atque aliquando Philippi Hispaniarum Principis, Angliæque recens ducta Maria Regina inaugurati Regis in comitatu ire, ad omniaque fidei negotia, ut sine dolo ea, atque in integrum ab exilio suo restituerentur, Consultor adhiberi Theologus. Andreæ etiam Schoto si credimus in Bibliotheca scriptores Hispanos recensenti, Carolum ipsum Cæsarem reatus suos confitentem audivit, quod mihi domesticorum fide, qui nosse in primis rem debebant, hactenus incompertum est. Verum Philippo ad tractandas integræ Monarchiæ habenas, quam ei magnus renuntiaverat parens, admoto, constare jam tum cœpit, qua illius approbatione, & gratia rerum se Anglicarum negotiis, asserendoque ibi Ecclesiæ Romanæ imperio Alphonsus impenderit. Siquidem ante Regis, atque suum in Hispaniam reditum, ab eo fuit in locum Joannis Toletani S. R. E. Cardinalis, XVIII. *Kalendas Octobris* MDLVII. *Romæ demortui, Metropolitanus amplissimæ, atque sanctissimæ apud nos Compostellanæ Ecclesiæ designatus. Qui tamen paulo post, & antequam obtineri posset diploma Pontificium, undecima nempe Februarii anni sequentis, die ætatis tertio, ac sexagesimo, qui scansili annorum lege plurimos auferre solet, animam cœlo dignam exhalavit.*

X. In eo Opere, quod contra Hæreses lucubravit Alphonsus, sententiam unam, vel alteram Bellarminus notat, velut eam, quam libro XI. verbo, *Nuptiæ*, hæresi tertia, Alphonsus tuetur, cum Matrimonium docet in veteri lege verum, ac proprium sacramentum fuisse, & a Christo non tam institutum, quam confirmatum. Hanc opinionem ita vellicat Bellarminus, ut, quemadmodum tuto defendi possit, sibi quidem exploratum non esse constanter affirmet. Verum in tuto esse Alphonsi doctrinam complures Theologi existimarunt; in quibus Petrus a Soto lectione secunda de Matrimonio eam sententiam confirmat egregie, sanctæque Scripturæ auctoritate, ac divi Leonis Pontificis Maximi testimonio recte probari animadvertit. *In Epist. 92. quæ est 2. in editione Quesnelliana.*

XI. Alter ex iis, quos numeravi, præclaris viris Andreas fuit de Vega Segobiensis, clarissimo ortus genere, qui cum Salmanticæ primam ætatem humanioribus in litteris, & linguarum studio trivisset, adjecissetque subinde animum gravioribus disciplinis, incredibilem laudem eruditionis est consecutus. Nam ubi primum more majorum Doctoris nomen, & insignia sumpsit, in eorum, qui sacras litteras profitebantur, amplissimum ordinem cooptatus, ac Durandi sententias ex Academiæ instituto aliquot annos interpretatus est. Deinde cum magnam sui expectationem concitasset, humanarum rerum tædio affectus in Observantium sodalitate solemnia vota nuncupavit. Cum Alphonso Castrio juniores nostros Theologicis disciplinis imbuendos suscepit: post Caroli Cæsaris, ejusque filii Philippi jussu ad Concilium profectus, magna cum opinione sapientiæ sæpe auditus a Patribus est. Eo Pacecus Cardinalis familiarissime utebatur; cujus in bibliotheca pervolutandis, explicandisque veterum scriptis, expendendis, formandis, corrigendis omnibus fere Concilii decretis desudavit. Quibus occupationibus Theologicam disciplinam illustravit maxime, atque defendit. Nam inter publicas curas, laboresque quotidianos præclarum opus in ea urbe adornavit, quod inde Venetiis retractatum in libros quindecim partitus est. In iis libris Ecclesiæ doctrinam, quæ ad hominum pertinet justificationem, universe complexus est, & adversus hæreticos ejus temporis validissime propugnavit. Henricus Canisius e Societate Jesu in epistola ad Ernestum Bavariæ Ducem Vegæ opus de justificatione miris laudibus effert, ceterisque de hoc ipso argu-

Cardinali Paceco familiaris. *Ejus labores literarii.* *Libros de justificatione typis edit.* *De opere illo judicium Henrici Canisii.*

argumento commentariis anteferendum existimat: *Etsi vero*, inquit, *multi multorum Catholicorum de justificatione commentarii circumferuntur, qui & cum laude scripti sunt, & utiliter evolvuntur, attamen operæ pretium me in primis facturum speravi, si ex Theologis omnibus deligerem unum, nec quidem vulgarem, de justificatione tum dextre, tum erudite, tum copiose scribentem, qui uno volumine comprehensus in lectorum gratiam evulgetur*. Ac paucis interjectis: *Et hunc quidem Theologum delegimus reverendum Patrem Andream Vegam, virum cum primis eruditum, parique sanctimonia, cum viveret, commendatum; sed & primariis Concilii Tridentini Theologis, quos præstantissimos fuisse constat, doctorum judicio adnumeratum*. Et paulo post: *Illud dicam permagni sane referre, ut ad manus habeamus quorundam testimonia scripta, qui velut oculati testes actionum Concilii Tridentini coram adfuere, ut horum etiam scientia & explicatione nobis, & posteris explicatiora reddantur, quæ sunt in eadem Synodo conscripta. Eoque charior in hoc opere nobis Vega esse debet, qui Tridentini doctissimos Theologos, & sapientissimos Patres tum differentes audivit, cum de justificatione multis est mensibus acerrime disputatum; ipse quoque cum disputantibus aliis sua sensa studiosissime contulit. Ex cujus viri scripturis docti facile deprehendent, quam fuerit idem in eruenda, confirmandaque veritate acer, ac diligens; quam præterea solers, & exercitatus in quæstionibus obscurissimis, atque gravissimis examinandis, quas ille quidem ad normam verbi Dei libenter revocare consuevit: sed ita ut simul exponat quid & antiquiores, & recentiores Theologi de re proposita judicaverint*.

XII. Maximam quoque non ingenii modo, sed etiam prudentiæ laudem adeptus est, ubi pondus auctoritatis, quæ Divinæ Scripturæ inest, ei nimirum, quam Latino sermone exaratam legimus, & Vulgatam vetusto nomine appellamus, ad calculum revocavit. Sententiam Vegæ, quæ inferius proferetur a nobis, quamque Cervinus in Concilio Legatus magnopere commendavit, Patribusque, qui Decretum ediderant, consentaneam est arbitratus, gravissimi post eum viri magno consensu retinuerunt. In primis Melchior Canus Canariensis Antistes, qui paucis post annis Julio III. Pontifice, necnon Didacus Payva, qui Pio IV. regnante Concilio interfuit. Item doctissimus Genebrardus, Nicolaus Serrarius, Jacobus Bonfrerius, Sixtus denique Senensis in admirabili opere, cui nomen fecit *Bibliotheca sancta*, judicium Vegæ sequuti sunt; quod Cardinalis Pallavicinus in historia Concilii, insistens ejusdem Vegæ vestigiis, enucleate declarat in hunc modum.

Sententiam Vegæ de auctoritate Vulgatæ Scripturæ sequuntur clarissimi viri.

XIII. Cum pro comperto habeamus, traditas nobis esse Divinas litteras, ut inde normam veritatis certissimæ Ecclesia peteret universa; consequens est duabus linguis coarctari non debuisse, quarum notitia ita præstans, ut ferendæ rite sententiæ satis esset, a nostræ salutis exordio ad hanc usque diem constiterit in paucissimis, vel potius in nullo mortalium. Dixi *vel potius in nullo*: etenim in veteri apud Hebræos ratione scribendi, prout communior fert sententia, puncta non aderant, quæ nostris vocalibus litteris citra ambiguitatem definite respondent; sed solæ litteræ, quarum aliæ significatione certa sunt consonantes, aliæ variis respondent vocalibus, simulque etiam alicui consonantium. Habent præterea quædam Hebraicæ consonantes tantam inter se figuræ similitudinem, ut evitari non potuerit, quin scribarum imperitia, & incuria per aliam, atque aliam ætatem ediderit exemplaria multis mendis corrupta, sententiam vitiantibus. Quapropter tam clara, tamque certa est Hebraici exemplaris interpretatio homi-

Exponitur Vegæ sententia.

homini illius linguæ perito, quam foret Latini codicis, absque certis definitisque notis, sed ambiguis dumtaxat, ac per disjunctionem vocales varias, & quasdam etiam consonantes significantibus, & præterea multis erratis depravati, linguam latinam callenti. Quin eo plane minus, quo re vera major est intelligentia Latini sermonis in quocumque mediocri Grammaticæ Doctore, quam Hebraici in quovis illius magnopere intelligente. Et, si quid amplius quisquam venditat, ideo fidenter venditat, quod judices idoneos haud formidet, qui suam venditationem damnent.

XIV. Quod vero spectat ad novum Testamentum, quod maxima saltem ex parte Græce conscriptum fuit, Græca exemplaria, quæ nostra ætate supersunt, mendorum non levium multis in locis revincuntur ex iis, quæ afferunt sancti Patres, desumta jam ab illis libris, dum magis incorrupti extabant adhuc in exemplaribus minus remotis, minusque discrepantibus a legitimis autographis. Quare nunc illa Græca exemplaria haud idonei testes sunt ad redarguendam versionem tam diuturno tempore ab Ecclesia receptam. Denique quis est in præsentia, qui sibi arroget & exquisitiorem illarum litterarum intelligentiam, & acrius judicium, & emendatiores codices iis, quos sanctus Hieronymus obtinebat, qui, si non auctor, certe restitutor fuit nostræ Vulgatæ? Itaque si Vulgatam intelligere idem est, ac intelligere non Dei verbum, sed hominis ab errore non immunis; multo magis id eveniet in ea interpretatione, qua pro suo quisque ingenio, quantumvis in Hebraica lingua versatus, Hebraicum codicem explicabit. Præterea si hujusmodi rationi pondus inesset, oporteret credere primo tantummodo autographo sacrarum litterarum, quod a primis auctoribus exaratum fuit, hoc est a Prophetis, ab Evangelii Scriptoribus, ab Apostolis. Nam qui legeret ab aliis exscripta, non legeret verbum Dei, sed hominis, qui exscripsit, ac falli potest, & fallere. Quamobrem satis liquet, in hoc universo genere ad Divinam providentiam confugiendum esse; quæ cum & sapientissima sit, & potentissima, ubi finem sibi præscripsit, quidquid ad eum obtinendum necesse erat, pariter præstitit. Ita videmus, cum a Deo tamquam rerum naturalium gubernatore curandum esset, ut homines certam obtinerent notitiam eorum, quæ ad civilia commercia opus forent, opportuna ad id adjumenta ab ipso esse constituta; atque hinc effectum, ut suus cuique proprius character inesset, & qui difficulter ab alio exacte simulari posset: ut publicorum monumentorum custodes, tametsi non raro pauperes, & abjecti, raro ad fraudem agendam inducantur: ut bini testes raro conveniant ad mentiendum: quoniam totum id & necesse simul, & satis erat illi generi vitæ, ac regiminis, quod Deus in hac republica destinaverat.

XV. Cum igitur ipse voluisset in fide quandam firmitatem non solum moralem, ut vocant, sed absolutissimam, nulliusque falsi capacem; oportuit, ut sua providentia, naturæ ordinem superante, quodcunque erroris periculum amoveret ab iis rebus, quæ huic fidei fundandæ opus erant, arceretque ab illa quodcumque prudentis dubitationis initium. Et quoniam Fidei cardo verbum Divinum est, quod per ipsam Dei linguam in omnium aures absque interprete immittendum non erat; par fuit, ut suos ipse nuntios constitueret, qui in eo exercendo munere falli non possent. Sed quando nec his pariter licebat in aures vocem fundere, nec exemplar conscribere omnium oculis exhibendum; opus fuit Divinæ providentiæ, ea se quasi cautione obstringere, ne in hujusmodi Scripturarum diffusione menda permitteret, quæ per accuratam collationem, humanamque solertiam tolli

non

non possent, in iis saltem mysteriis, quæ Deus voluerat ut innotescerent Ecclesiæ suæ, & ab ea per firmissimam Fidem crederentur. Ut autem id apte curaret, evitaretque omnem sententiarum ambiguitatem, & quamcumque aliam dubitationem, designandus fuit in terris manifestus interpres, qui deberet quidem in hoc eam impendere diligentiam, quam patitur humana conditio, ne Deus ad prodigiosas inspirationes compelleretur; sed simul ita regeretur interius, ut in hoc ipso præstando illis erroribus haud esset obnoxius, quibus in aliis negotiis, adhibita quacumque studiosissima industria, subjaceret. Is autem interpres ipsa est Ecclesia, & ipsius Caput.

XVI. Necessarium quoque fuit, ut,cum idiomata mortalium variarent, ac de remotioribus ab usu tenuis superfit notitia, cujusmodi ea sunt, quibus sacrosancta Volumina ut plurimum conscripta fuerant, perpetuo certa quædam versio maneret in sermone quam plurimis cognito cunctis mendis purgata, depravantibus id, quod Deus cultoribus suis certo Fidei assensu credendum præciperet. Non est tamen necesse, hanc versionem omni liberam labe, Divina verba pervertente, unicam prorsus esse: hinc noluit Concilium cunctas reliquas a Vulgata distinctas improbare; idque prudenti consilio. Etenim antequam Vulgata perficeretur, cum adhuc apud perpaucos esset peritia utriusque linguæ autographa complectentis, oportuit eam expositionem, qua tunc utebatur Ecclesia, incontaminatam pariter esse, puramque a corruptionibus memoratis, quantumvis licet minus correctam. Quare si etiam nunc ea perstaret, mereretur pariter nomen legitimæ versionis, quamvis alioqui minus perfecta, quam Vulgata. His positis, dijudicare, cuinam,vel quibus inter varias interpetrationes insit ea corruptionum vacuitas Divina oracula depravantium, adeoque nomen legitimæ debeatur, munus pariter est illius interpretis Divinorum verborum,qui erroribus immunis a Deo est inter homines constitutus. Jam vero Ecclesia primo quidem per usum diuturnum,seu docendo,seu concionando,adhibita translatione Vulgata, cœpit eam tacite comprobare; postea quoniam opus erat, ut in sententia ferenda de tot rerum capitibus adversus pertinaces hæreticos, & cavillatores, omnis abstergeretur dubitatio de fundamentis futurarum decisionum, ut recte loquitur Tridentinum Decretum, de quo nunc agimus, voluit freta ope divinitus promissa sancti Spiritus sibi adfuturi, legitimam, & certam declarare Latinam aliquam sacrarum litterarum versionem; cum Latina locutio sola esset universe cognita cunctis hominibus Theologiæ peritis, adeoque idoneis ferendo de Fidei rebus judicio: cumque id per humanam solertiam peragendum esset, existimavit Concilium, per eam sibi non licere tunc aliam ex interpretationibus comprobare, quam Vulgatam; quippe quæ ceteris auctoritate præstabat: & cum eadem a sancti Gregorii ætate ad hæc usque tempora ab Ecclesia generatim fuisset usurpata, & unanimi consensu adhibita a clarissimis ejusdem luminibus, Isidoro, Beda, Remigio, Alcuino, Fortunato, Rabbano, Anselmo, Bernardo, Haymone, Richardo, Hugone Victorino, Petro Cluniacensi, Ruperto Abbate, aliisque innumeris Doctoribus; ad supremam Dei providentiam pertinebat, illam immunem erroribus in rebus fidei morumque præstare, quo pariter immunem servaret Ecclesiam, illius usuram auctoritate. Animsdvertit etiam Vega cum Patribus,ubi hujusmodi ratio non sufficeret,frustra futuram omnem operam, quæ de integro collocaretur, ad ejusdem dubitationis incommodum evitandum: posita præsertim apud homines tam tenui atque incerta notitia sermonis Hebraici, tum punctorum defectu, qui creditur in ori-

originariis exemplaribus fuisse, adeoque penuria notarum, per quas vitaretur crebra ambiguitas, ac dubitatio, utrum hæc an illa vocalis esset apponenda; quæ vocales bases dictionum sunt, adeoque sententiarum: posita item characterum Hebraicorum similitudine, quæ pariter origo est significationis ancipitis, depravationisque in longissima exemplarium serie, aliorum ex aliis exscriptorum, uti jam diximus.

XVII. Quod si Canon, *Ut veterum*, distinctione nona præscribit, ut Hebraicus codex ad Vetus, Græcusque ad novum Testamentum intelligendum adhibeatur, cui Canoni tametsi non desumpto a sancto Augustino, ut affirmat Gratianus; sed a sancto Hieronymo in Epistola vigesima octava ad Lucilium Beticum; consentit tamen sanctus Augustinus lib. II. de doctrina Christiana cap. XIV. & XV. & lib. XI. contra Faustum cap. II. idemque Hieronymus confirmat in Epistola ad Juniam, & Fretelam; quid tandem hoc refert? Præterea, nondum eo tempore ab Hieronymo Latinam suam Expositionem fuisse digestam: adeoque postmodum in secundo Bibliorum prologo eumdem haud ita locutum: quod apte notat Glossa in laudato Canone, *Ut veterum*. Sed certum est, confugiendum Hieronymo fuisse in elaboranda Latina versione ad duos illos primævos codices: nunc vero in eam ætatem devenimus, qua interpretatio, si ab Hieronymo non confecta, certe ab eo restituta, per multa secula ab Ecclesia recepta est, ac proinde sibi auctoritatem obtinuit a comprobatione Divina. Sed ut etiam sancti illi Patres idem hodie scriberent, quid inde adversus Tridentini definitionem conficeretur? Num forte inficiamur, in editione vulgata multa esse ambigua, obscura multa, quibus lux affundatur a Bibliis primorum idiomatum? Nonne illorum ope Catholici interpretes passim utuntur? Non id etiam proxime post Concilii Decretum egerunt, quin & adhuc perdurante Concilio? Quod palam facit, id non opponi sententiæ Patrum Tridentinorum. Aliud est, affirmare, versionem aliquam esse legitimam, hoc est, neque data opera corruptam in quacumque parte, quantumvis minima, & ad præcipuam rei sententiam non spectante, neque umquam plane ex inconsiderantia ab archetypo difformem in iis, quæ rem constituunt: aliud vero, affirmare, eidem inesse omnem claritatem, omnem vim, omnes alludendi concinnitates, quæ insunt archetypo. Primum de Vulgata Tridenti definitum est: alterum præstari per nullam translationem potest; cum singula idiomata suis propriis dicendi rationibus & excellant invicem, & deficiant: unde in multarum dilucida explicatione rerum alterum alteri respondere non valet.

XVIII. Hinc Divinæ prudentiæ consilium fuit, quo simul verbo suo perennem vitam in Paginis servaret, simulque divinitus non impediret mutationem linguarum, quæ suapte natura, sicuti reliqua terrestria variationi subjacent, non quidquid sacræ Litteræ complectuntur, constituere tamquam dogma necessarium, ut innotescat Ecclesiæ suæ; cum ibi multa loca supersint vel maxime dubia, & alia non minus obscura, quæ probabile est ita per omnem mortalium ætatem permansura. Articuli quoque necessarii non certis individuisque vocibus a Deo restringuntur, sed hujusmodi conditionis sunt, ut vim & pretium habeant non tam ex numero, quam ex pondere, ut ita dicam, pecuniæ; quod numquam variat ex quacumque permutatione; & secundum quod solum ab interprete fidelis expositio requiritur. Quod Marcus Tullius in vertendis Latine duabus Orationibus contrariis Demosthenis, & Æschinis a se præstitum gloriatur. Id ipsum effecerunt septuaginta Interpretes in sacris Litteris Græce reddendis; quod patet, si hæ

Pagninus in Isagoge cap. 9. 10. & 11.

si hæ cum Hebraicis conferantur : quod & ab explanatoribus observatum. Quid plura? Quo nos doceremur Divinum consilium in sua Fide sacris oraculis statuenda aliud, quam hoc idem, non fuisse; ipsi auctores Divinorum librorum, quos sancto Spiritu dictante scripserunt, non semper eadem facta dictaque commemorant cum iisdem prorsus conditionibus, certisque omnino verbis, quibuscum evenere, sed interdum satis habuerunt cum præcipua rei summa concordare. Quod in causa fuit, ut viderentur nonnumquam Evangelii Scriptores inter se discrepare in ejusdem rei gestæ narrationibus : quod sancti Patres, ac recentes interpretes sæpe annotarunt.

XIX. Quoniam itaque verbum nullum in illis libris exaratum fuit absque Dei afflatu, adeoque absque significatione alicujus peculiaris veritatis, & absque alicujus altioris magisterii documento; ad has veritates, & mysteria detegenda, quorum certam distinctamque notitiam in Ecclesia non quæsivit, sed voluit ut in suo verbo lateret inexhausta vena, conferre plurimum valet linguarum intelligentia, quibus primo Divina verba consignata sunt. Nullam igitur vim habet popularis illa ratio, quam afferunt imperiti: si editio vulgata proba est & legitima, ergo reliquæ malæ sunt, & insipienter iis utimur. Mendosa enimvero collectio! Fac, historia, vel quævis alia Latina scriptio magni momenti Italico sermone mediocriter exponatur; si ea Italica expositio fidelis sit, legitima dici poterit, adeoque idonea iis litibus dijudicandis, quæ a rebus præcipuis ac magni momenti in ea contentis dependent; sed non idcirco elaborari non poterit alia pariter Italica versio magis vivida, magis propria, magis dilucida vel in totum, vel ex parte, quæ multa auctoris acumina explicet, atque allusiones in alia versione minime declaratas.

XX. Neque quidquam amplius eo, quod hic dicimus, Decreti Tridentini verbis ex necessaria ipsorum vi Vulgatæ tribuitur. Atque in hanc sententiam illa sunt interpretati, ac declararunt præstantissimi Theologi, etiam ex iis, qui Concilio interfuere. Quæ cum ita sint, etiam perspicuum est, quicumque impugnat arctiorem, & absolutissimam conformationem expositionis Vulgatæ cum locutione Divina, impugnari ab eo peculiarem Theologorum classem, non Ecclesiam sane universam, in qua interdictum non est cum altera classe sentire minus arcte Decretum interpretante, utpote nixa ipsius verbis, quæ simpliciter authenticam illam versionem appellant, simulque præcipiunt, ne illa in concionibus, neve in prælectionibus, aut in commentationibus rejiciatur. Quod argumento est, ipsi errores non inesse ad fidem moresque pertinentes, ac præterea in eadem nec fraudem, nec apertam discrepantiam, ne minimam quidem a Divina scriptione, nec ullam secum ipsa repugnantiam contineri; in quibus illa si deficeret, nec authentica esset, nec digna, quæ ab Ecclesia reciperetur. Non minoris quoque temeritatis esset, quamcumque e reliquis interpretationibus Vulgatæ ex toto præferre: propterea quod cum apertis verbis declaret Synodus, a se hanc ceteris anteponi, & inter omnes unicam a se suscipi tanquam legitimam; vel ipsa omnium optima est, vel imprudenter egit Ecclesia in rei tanti ponderis electione : quod affirmare impium foret.

XXI. Haud sane constat, quamdiu Vega Tridenti sit commoratus, aut quo tempore diem obierit. Michael Medina in suo opere de recta in Deum fide, quod anno Christi MDLXIII. in vulgus edidit, demortui laudes celebravit his verbis : *Andreas Vega Minorita libris quindecim contra Calvinum, & quosdam alios hæreticos decretum Concilii Tridentini de justificatione tam dextre defendit, & hæreticas insanias tam potenter fundit,* ut

Vegæ laudes.

ut non immerito ejus immaturam mortem Catholici doleant. Nicolaus Antonius in ea, quam diximus, Bibliotheca, *in reditu*, inquit, *se domui suae restituens aequali omnium illius Academiae ordinum plausu, ejus meriti ac palmae virum summe diligentis ac suspicientis ordinariis lectionibus intentus, usque ad obitus diem vixit. Fertur is in annum Christi incidisse* MDLX. Lucas Waddingus inter ejus opera concionem recenset, quam primo die quadragenarii jejunii ad Patres habuit. Item Commentarios in aliquot Concilii decreta editos Compluti anno MDLXIV.

XXII. Non est autem hoc loco praetereundum, quod summus vir Dionysius Petavius ad immortalem Vegae gloriam scriptum reliquit, cum Tridentini de gratia ac libero arbitrio decreti interpretationem est persecutus: *Quorum*, inquit, *in gratiam* (idest veritatis amantium) *aliquot hic appellabo testes, & interpretes mentis, ac propositi Tridentinorum Praesulum, ex iis, qui tum praesentes interfuere Synodo, cum decreta illa fierent. Ac prae ceteris duo illi producendi sunt, qui omnium doctrina, & auctoritate, ex privatorum ordine, principes fuisse perhibentur; ac magnum ad decidendam illam controversiam, quae de justificatione tum est commota, momentum attulisse. Fuit autem (quod in Historia Concilii istius memoriae proditum est) tam accurata, immo anxia, & laboriosa de illo decreto inquisitio tum facta, ut centies de ea deliberatum sit, & itum in consilium partim a Praelatis, partim a Theologis. Horum e numero, quod dicere coeperam, qui duo designati a me sunt, extitere Dominicus a Soto Segobiensis ex Dominicanorum familia, & Andreas Vega Hispanus ex Franciscanorum Ordine, qui ab Observantia insigne nomen accepit, Salmanticensis Academiae Theologi professores ambo: & ille insuper Carolo V. Imperatori a Confessionibus. Hi cum in nonnullis, quae ad illud argumentum attinent, & impune, ut fit in scholis, in utramque partem disputantur, a se mutuo diffiderent (quae altercatio primorum inter se Theologorum deliberationi praecipue moras attulisse dicitur) post decretum consensu omnium temperatum, & editum, pro sua quisque sententia perseverarunt contendere, ac duo anno eodem* MDXLVIII. *inter se pugnantes prodiere libri: alter Dominici a Soto de Natura, & Gratia: alter Andreae Vegae de Justificatione. Haec ex historia Tridentini Concilii ideo referre volui; ut constaret, id, in quo duo illi, ceteroquin adeo discordes, inter se consentiunt, quod ad sensum Tridentini decreti pertinet, id, inquam, pro germano, certo, & indubitato tenendum. Atqui iidem duo clarissimi gravissimique Doctores Theologi in explicanda Tridentini Concilii doctrina secum invicem, & nobiscum adamussim consentiunt: ac novorum Dogmatistarum, & ante hos Lutheranorum, & Calvinistarum opinionem pro haeretica judicant; & ad eam non alio, quam quo illi profitentur, intellectam sensu, damnandam, ac profligandam accomodari Synodica illa decreta confirmant*. Tum eorum descripta sententia, laudibusque utriusque velificatus Petavius, *par nobilissimorum pugilum illos* appellat; *quos idcirco primos in hanc velut arenam se produxisse testatur, quod, ut ex Actis Tridentinis didicimus, celeberrimum illum Catholicae fidei, doctrinaeque campum ex privatorum ordine potissimam tenuerunt, quamdiu de libero arbitrio, & justificatione deliberatum est in illa Synodo*.

Petavius de Tridentini Concilii interpretatione cap. 15.

XXIII. Franciscus quoque Salazarius ex Observantium familia non sine laude memoratur ab iis, qui acta Concilii collegerunt. Is de proposita ad disceptandum materia, quae justificationis appellatur, judicium tulit, quod cum Patrum decreto deinceps edito consentaneum fuit. Idem anno MDXLVIII. Episcopus Salaminae in Cypro insula designatus est. Subinde

Franciscus Salazarius de justificatione sententiam dicit.

Creatur Episcopus Salaminae.

de anno MDLI. orationem ad Patres Tridenti habuit, quam Julius III. Pontifex Maximus de scripto perlectam magnopere commendavit. Cumque diem obiisset Marcellus Crescentius Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, & Concilii Præses, ab eodem laudatus Veronæ est: cujus etiam oratio funebris edita Romæ fuit anno MDLII., & ab Oldoino in supplementa Ciaconii, qui Pontificum vitas fusè descripsit, subinde relata.

Orationem habet in funere Cardinalis Crescentii.

Ludovicus Carvajalis pro illibato conceptu Deiparæ Parisiis disputat.

Orationem ad Patres Concilii habet.

Opus conscribit adversus Erasmū Roterodamum.

XXIV. Cum Salazario interfuit ex nostris Ludovicus Carvajalis Bæticus eruditione, & eloquentia præcellens, qui in cœnobio Parisiensi, doctissimorum hominum domicilio aliquandiu versatus, pro illibato Dei genitricis conceptu acerrime disputavit. De eo meminerunt acta Concilii ad diem VII. Kalendas Novembris; traditurque orationem ad Patres habuisse Dominica secunda Quadragesimæ anni sequentis. Idem scripsit opus non contemnendum de restituta Theologia adversus Erasmum Roterodamum. De Carvajali plura Waddingus, & Nicolaus Antonius in suis Bibliothecis memoriæ prodiderunt.

Richardus Cenomanus, & Joannes Concilius Galli Observantes: eorum labores in Concilio.

XXV. Præterea Galli duo non infimi nominis Theologi ex cœnobio Carnotensi Concilium adiere. Primus Richardus Cenomanus, qui collationes edidit variarum versionum psalterii Davidici, necnon vindicias editionis vulgatæ. Alter Joannes Concilius, quem Waddingus in indice scriptorum Ordinis anno MDLXII. interfuisse, dieque solemni ascendentis in cœlum Christi concionem habuisse scriptum reliquit. Fertur etiam opuscula varia exarasse ex disputationibus collecta, quæ Doctorum ingenia in Concilio exercuerunt. Cum his annumerandus Hieronymus Lombardellus Brixiensis, & Ludovicus Vitriarius Veronensis, quorum in discutienda justificationis materia, ut ceterorum fere Observantium, præcipuus labor, & cura fuit. Cenomani sententiam de vera causa justitiæ nostræ Pallavicinus memorat hisce verbis: multi cum Richardo Cenomano ex Minoribus Observantibus considerabant duo causarum genera: alias, quæ gignunt effectum ipsis postea non indigentem, ut conservetur, qualis est filius a patre jam genitus: alias, quarum effecta non minus a causa pendent, dum conservantur, quam dum generantur; quo pacto radius a sole dependet. Hac posteriore ratione nos a Deo pendere, tum spectata natura, quæ nos extrahit e nihilo, tum spectata gratia, quæ nos regenerat, & extrahit a peccato, quod alterum, & deterius nihilum est. Hoc posito duas in nobis justitias non inesse, alteram intrinsecus, alteram extrinsecus, eoquod Christi merita imputentur: sed interiorem nobis justitiam & a Christi meritis effici, & ab ipsis quovis temporis momento pendere; & nisi eorum vi conservaretur, illico defecturam. Atque ita nobis Divinum Tribunal adeuntibus esse confidendum Christi justitiæ, non quidem ceu justitiæ, quæ vacuitatem nostræ justitiæ interioris suppleat; sed tamquam causæ efficienti, ac neutiquam pendenti a nostra interius inhærente justitia, quæ causa formalis est, qua justi sumus. Et quamquam existimarent quidam, justitiam ipsam, actionesque ab ea genitas, si absolute ipsarum natura spectetur, jus nobis ad æternam felicitatem haud impertiri, eamque posse a Deo denegari homini illis dotibus prædito; affirmarunt tamen, id negari non posse, posito jam respectu, quo ipsa gratia, actusque ab ea profecti connectuntur cum acceptatione, ac promissione Divina nobis exhibita ob merita Redemptoris, per quam Deus promisit, habiturum se pro amico, filioque adoptivo hominem hujusmodi donis ornatum.

Cenomani sententia de vera causa justitiæ nostræ exponitur.

XXVI. Cum igitur Fides sit, quæ per firmissimam veritatem, intimamque ipsius naturam certos nos reddit hujusce promissionis, acceptationis-

nisque Divinæ, ob Christi merita nobis concessæ; idcirco dicebant aliqui, in nostra justitia præter gratiam, & opera, fidem etiam involvi, qua posita, & intimum, & efficacissimum jus nobis inest, ut tamquam justi accipiamur, & a Deo gloria sempiterna donemur. Concedebant omnes, gratiam redemptis per Jesu Christi merita impertitam; & hujusce rei causa debere nos illis plene confidere; nostram vero justitiam, Christi justitiam esse appellandam. Omnes quoque Theologi libenter consentiebant, utcumque res habeat, sive gratia infusa, quæ nobis per Christum donatur, suapte natura obtineat, ut sit adoptiva Dei filiatio, ac forma justificans; sive id habeat ob distinctum respectum, quo ipsa respiciat Divinam acceptationem, ex Redemptoris promerito nobis præbitam; ab ipsa certe nobis perfecte applicari Christi merita: adeoque non esse in nobis duas justitias, quas Seripandus volebat, alteram imperfectam, nobisque inhærentem, alteram perfectam, & exteriorem; sed potius eam, quæ intus inest, esse communicationem quamdam, possessionem, atque effectum exterioris. Quemadmodum quamvis esse nostræ naturæ sit esse Dei, sicut loquitur S. Dionysius, quem secutus est Ægidius Romanus, illius Scholæ Princeps, unde prodiit Seripandus; non idcirco hoc esse nostræ naturæ duplex est, alterum nobis intimum, & impotens nos a nihilo formaliter, ut loquuntur Scholæ, secernere; alterum exterius, & in Deo situm, quod nobis formaliter communicet id, quo nostrum esse interius caret: sed esse nostrum interius est quædam communicatio esse Divini, per quamdam eminentiam illud continentis, ac procreantis.

XXVII. Ex Conventualibus claruit eruditionis fama Bonaventura Pius a Costaciaro eorumdem præfectus, de quo superius narratum est; illudque fertur memorabile, Franciscanorum neminem a Concilii primordiis ad usque exitum anni hujus eo frequentius in Patrum cœtu verba fecisse. Inter minores Theologos locum habuere Bernardinus item a Costaciaro, & Franciscinus Vicedominus Ferrariensis. Suam iste sententiam de inhærente nobis justitia, deque merito bonorum operum eleganter exposuit. *Ut enim*, ait, *Jacobus ille antiquitatis testimonio celebratus, dum parentem convenit hæreditatem natu majoris impetraturus, fraterna veste se induit; simul eidem attulit prædam ex venatione, quam multis laboribus, multaque industria quæsiisset: ita homines cœlesti gratia præculti, dum & ipsi admovent manus ad Dei cœpta promovenda, tandem justitiam adipiscuntur, stabilem illam quidem, animoque insidentem, quam si pro viribus tueantur, & foveant, & ad exitum usque vitæ integram servent, hæreditatem æternæ vitæ, atque gloriæ amantissimi Numinis beneficio sint adituri.*

Bonaventura Pius aliique Conventuales suam operam Ecclesiæ locant in Concilio.

In quibus Vicedominus suam de inhærente nobis justitia sententiã eleganter exponit.

XXVIII. Ejusmodi judicium Vicedominus ipse testimoniis veterum Patrum corroboravit. Itaque ejus oratio audientium animis pulchritudine exempli, dictorumque veritate incredibilem attulit voluptatem. Idem, teste Waddingo, disputationes emisit aliquot de rebus fidei, itemque orationem satis luculentam de Abominationis, ac Desolationis mysterio, quam vigesima quarta post Pentecosten Dominicam ad Patres habuit. Erat Vicedominus omnino factus, comparatusque a natura ad sacras litteras. Hebraicæ, Græcæque linguæ discendæ ab ineunte ætate operam dedit. Verum maximam ei laudem, ac nominis famam peperit eloquentia. Primus omnium veterem concionandi consuetudinem, Patribusque disertissimis, Basilio, Chrysostomo, Gregorio, aliisque usitatam postliminio revocavit. Cumque linguæ difficultate sic laboraret, ut loquuturo prorsus hæreret, primasque dictionum syllabas non fine magna contentione formare posset, di-

Idem Hebraicæ, Græceque sciens

Eloquentia in primis clarus.

Ejusdem magna vis in actione. — *Friderici Borromæi Cardinalis de illo judicium.*

dicendi tamen assiduitate, improboque labore assecutus est, ut in ejus actione nihil homines desiderarent, quod ad boni, & ex omni parte perfecti Oratoris laudem pertineret. Quocirca summa cum voluptate in Concionibus audiebatur. Fridericus Borromæus Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Vicedominum in ore omnium versari solitum scripsit; præsertim vero corporis gestu usque adeo excelluisse, ut de illo dictitarent, si lingua careret, nihilominus persuasurum; secus vero, si brachiis, manibusque careret: tanta nimirum inerat vis in actione loquentis, ut ea una, si partes ceteræ defuissent, maximos tamen animorum motus concitare potuisset. Multa mandavit litteris, quæ Waddingus, aliique Scriptores percensuerunt.

Julius Magnanus sententiam dicit de certitudine gratiæ, deque justitia imputativa. — *Creatur Magister Generalis familiæ suæ: tum Calensium Episcopus.*

XXIX. Julius Magnanus Placentinus, vir doctus, & gravis sententiam dixit in eo consessu Theologorum, qui de gratiæ Divinæ certitudine, deque justitia imputativa disseruerunt. Is paucis post annis primum Vicarius familiæ suæ ex Apostolicæ Sedis auctoritate, deinde Generalis Magister creatus est; quam singulari humanitatis, ac mansuetudinis laude administravit. Tum Calensem Ecclesiam in Campania felici gubernandam suscepit, sextoque post anno naturæ concessit.

Conventuales alii multi Concilio intersunt. — *Francisci Pactensis memorabile factum.*

XXX. Interfuerunt item ex Conventualibus, Petrus Paulus Picentinus, Joannes a Corrigio, Sigismundus a Ruta, Hieronymus Birellus, de quo Waddingus in Scriptoribus Ordinis; Franciscus a Vita, Franciscus de Pactis, Joannes Baptista Montechicius, Philippus Brancus, Clemens Thomasinus, qui Kalendis Novembris in templo sancti Vigilii orationem ad Patres habuit. De Pactensi memorabile illud fertur: cum enim Episcopi privilegium Monachis irrogassent, decrevissentque spoliare eos immunitatibus, quas Pontifices Maximi de Ecclesia Catholica optime meritis jam pridem dederant, ille flexis ante Patres genibus precatus est, ut negotium differrent, ac tantisper expectarent, dum absentes præfecti quorumdam Ordinum ad Concilium accederent. Ubi illi pro causa peroraverint; tum demum Patres, quæ salutaria, ac recta esse viderentur, ex arbitrio decernerent. Æqua Patribus visa postulatio. Itaque dilatum judicium de immunitatibus Monachorum: postremo decreti severitas e sententia Concilii mitigata.

Capuccinorum Generalis Vicarius inter Minores Theologos locum habet. — *Ex edit. Reg. Paris. Conc. Tom. x. pag. 17. 89. & 22.*

XXXI. Capuccinorum quoque præfectus inter Minores Theologos memoratur pridie Idus Julii: ut proinde mirari subeat, quod Zachariam Boverium scribere memini, a præfecto familiæ suæ de principatu, ac dignatione in Concilio disceptatum: cum Minister totius Ordinis Calvus, itemque Magister Conventualium soli inter Antistites, Ordinumque Religiosorum præfectos locum habuerint; nec præter eos Franciscanorum quempiam interfuisse, qui acta omnia ejus Concilii litteris consignarunt, scriptum reliquerint.

An peccatū originale contraxerit Virgo Deipara, in Concilio disceptatum. — *Ea quæstio aliquot ante seculis agitari cœpta.* — *Discordiæ semina subinde compressa a Romanis Pontificibus.*

XXXII. Antequam Patres justificationis materiam discutiendam susciperent, de peccati genere illo quæsitum est, quod jam tum ex ipso conceptu, & origine contractum, *originale* propterea nominatur. Id utrum ad beatam Virginem adhæserit, an, cum late manaret in Adami posteros, eam penitus non attigerit, primo loco constituendum nonnulli Patres existimarunt. Quæ quidem quæstio aliquot ante seculis agitari cœpta, majores in quibusdam impetus excitavit animorum, quam bene consulta, prudensque ratio pateretur: adeout in partes, & factiones, atque indidem in simultates, & propemodum internecina odia vis contentionis, & ardor erupérit. Atqui jam pridem grassantis hujus belli semina gravissima Pontificum Romanorum, immo Ecclesiæ totius auctoritas compresserat, cum ita decre-

crevere, neutrius partis fautores esse damnandos, neque pro hæreticis, aut peccati ullius reis, & convictis habendos, eò quod nihil adhuc super hac controversia Romana Ecclesia, vel Sedes Apostolica pronuntiarit. Quamquam vero sanctissimi viri, iidemque doctissimi Dei genitricem hujus labis expertem aliquando negarunt; sensim tamen in contrariam partem fere omnes iere Christiani: ac paulatim tacito populorum assensu ita percrebuit, ut in publicam professionem tandem eruperit: adeout dies conceptui beatæ Virginis sacer publico ritu per totam Ecclesiam constitutus fuerit VI. Idus Decembris, eumque Apostolico decreto, & auctoritate ratum esse voluerit Sixtus IV. anno Christi MCCCCLXVI., ac Missam, & Canonicum officium proprium illi dicaverit, iisdem attributis Indulgentiis, quibus Urbanus IV. institutum ab se solemne festum Corporis Christi, & ejus officium Ecclesiasticum ornaverat. Quod ex illius constitutione perspicuum est, *in qua universos Christi fideles invitat, ut omnipotenti Deo de Immaculatæ Virginis mira conceptione gratias, & laudes referant*. At idem postea, cum vehemens ea de re Catholicos inter esset orta contentio, ac mutuis altercationibus turbata pax, & tranquillitas videretur; alia sanctione huic dissidio intercessit anno MCCCCLXXXIII., qua neutri parti hæresis, aut lethalis criminis notam subscribendam esse decrevit sub anathematis pœna. Utraque constitutio ab Tridentinis Patribus sessione quinta confirmata est, & rixantium impotens ardor eadem moderatione compressus. Sed hac de re postea. Secutæ sunt aliæ Romanorum Pontificum Bullæ, quibus modus quidam illi controversiæ positus est, piæque sententiæ plurimum honoris, & gratiæ conciliatum: præsertim vero Alexandri VII., qui decessorum Pontificum de conceptu labis experte judicia confirmavit verbis amplissimis. Ejus autem diploma describendum hoc loco existimavi; ut, qui hæc legent homines nostri, incredibilem capiant voluptatem, quando sua erga Virginem studia, & pietatis officia tantis niti præsidiis liquido intelligent.

In piam sententiam sensim estitum a Christianis.

Dies illibato cōceptui sacer constitutus a Sixto IV.

Ejusdem Pontificis ea de re Constitutiones duæ a Tridentinis Patribus confirmatæ.

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI ALEXANDRI DIVINA PROVIDENTIA PAPÆ VII.

Innovatio Constitutionum, & Decretorum in favorem sententiæ asserentis, animam Beatæ Mariæ Virginis in sui creatione, & in corpus infusione a peccato originali præservatam fuisse, editorum.

ALEXANDER PAPA VII.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Sollicitudo omnium Ecclesiarum, quam, licet meritis, & viribus longe impares, Dei Optimi Maximi voluntate, & providentia gerimus, in id Nos anxie tenet intentos, & vigilantes, ut scandala, quæ inter fideles pro humanæ naturæ corruptione, & fragilitate necesse est ut veniant, quantum fieri potest, paucissima exoriantur, atque exorta, quam celerrime, & quam diligentissime amoveantur: nam iis, per quos veniunt, certam peccati perniciem, quibus vero præbentur, præsens afferunt labendi periculum; quorum Nos pro Nostro Pastoralis officii debito & damnum summopere dolemus, & discrimine assidue urimur. Sane vetus est Christifidelium erga ejus beatissi-

Alexandri VII. Cōstitutio in favorem piæ sententiæ.

Pietas Christi fidelium in festum Conceptionis B. Virginis Mariæ.

tissimam Matrem Virginem Mariam pietas sentientium, ejus animam in primo instanti creationis, atque infusionis in corpus fuisse speciali Dei gratia, & privilegio, intuitu meritorum Jesu Christi ejus filii, humani generis Redemptoris, a macula peccati originalis præservatam immunem, atque in hoc sensu ejus Conceptionis festivitatem solemni ritu colentium, & celebrantium; crevitque horum numerus, atque hujusmodi cultus post editas a fel. rec. Sixto Papa IV. Prædecessore nostro in ejus commendationem Apostolicas Constitutiones, quas sacrum Concilium Tridentinum innovavit, atque observari mandavit. Aucta rursus, & propagata fuit pietas hæc, & cultus erga Deiparam post erecta hoc nomine, approbantibus Romanis Pontificibus, Religiosum Ordinem, & Confraternitates, ac concessas ab iisdem Indulgentias, ita ut accedentibus quoque plerisque celebrioribus Accademiis ad hanc sententiam, jam fere omnes Catholici complectantur.

Contraria opinio publice doceri non potest.

Et quia ex occasione contrariæ assertionis in concionibus, lectionibus, conclusionibus, & actibus publicis, quod nempe eadem beatissima Virgo Maria fuerit concepta cum peccato originali, oriebantur in populo Christiano cum magna Dei offensa scandala, jurgia, & dissensiones, rec. mem. Paulus Papa V. etiam prædecessor noster vetuit horum opinionem præfatæ sententiæ contrariam publice doceri, aut prædicari. Quam probibitionem piæ memoriæ Gregorius XV. similiter prædecessor noster ad privata etiam colloquia extendit; mandans insuper in favorem ejusdem sententiæ, ut in sacrosancto Missæ sacrificio, ac Divino officio celebrandis tam publice, quam privatim, non alio, quam Conceptionis nomine uti quicumque debeant. Nihilominus, prout venerabiles fratres Episcopi fere omnes Hispaniarum cum Ecclesiarum suarum Capitulis datis ad Nos litteris exposuerunt, accedente etiam insinuatione charissimi in Christo filii nostri Philippi earumdem Hispaniarum Regis Catholici, qui specialem super hoc misit ad Nos Oratorem venerabilem fratrem Ludovicum Episcopum Placentinum, per quem etiam delatæ fuerant ad Nos supplicationes Regnorum earumdem Hispaniarum, pergunt aliqui contrariæ illius opinionis assertores contra præfatas probibitiones tum privatim, tum publice præfatam sententiam aut impugnare, aut vellicare, & favorem a Romanis Pontificibus caltui, & festo secundum illam præstitum ita interpretari, ut frustrentur; immo Ecclesiam Romanam huic sententiæ, & cultui juxta illam beatæ Virgini exhibito favere negant, pios Christi fideles e sua pacifica quasi possessione deturbare conando, unde offensiones, scandala, & jurgia, quibus obviare voluerunt Paulus V., & Gregorius XV. nostri prædecessores, perdurant adhuc, & ex occasione eorumdem adversantium majora his incommoda in posterum prudenter, & merito timentur. Quapropter super his tam præfati Episcopi cum Ecclesiarum suarum Capitulis, quam memoratus Philippus Rex, ejusque Regna Nobis pro opportuno remedio instanter supplicari fecerunt.

Supplicatio Regnorum Hispaniæ.

Innovat Constitutiones prædecessorum Pontificum.

Nos considerantes, quod Sancta Romana Ecclesia de intemeratæ, semperque Virginis Mariæ Conceptione festum solemniter celebrat, & speciale, ac proprium super hoc officium olim ordinavit juxta piam, devotam, & laudabilem institutionem, quæ a Sixto IV. prædecessore nostro tunc emanavit; volentesque laudabili huic pietati, & devotioni, & festo, ac cultui secundum illam exhibito in Ecclesia Romana post ipsius cultui institutionem numquam immutato, Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum exemplo favere, necnon tueri pietatem, & devotionem hanc colendi, & celebrandi beatissimam Virginem, præveniente scilicet Spiritus Sancti gratia, a peccato originali præservatam; cupientesque in Christi grege unitatem Spiritus in vin-

vinculo pacis, sedatis offensionibus, & jurgiis, amotisque scandalis, conservare: ad præfatorum Episcoporum, eum Ecclesiarum suarum Capitulis, ac Philippi Regis, ejusque Regnorum oblatam Nobis instantiam, ac preces, Constitutiones, & Decreta a Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, & præcipue a Sixto IV., Paulo V., & Gregorio XV. edita in favorem sententiæ asserentis, animam beatæ Mariæ Virginis in sui creatione, & in corpus infusione Spiritus Sancti gratia donatam, & a peccato originali præservatam fuisse, necnon & in favorem festi, & cultus Conceptionis ejusdem Virginis Deiparæ secundum piam istam sententiam, ut præfertur, exhibiti innovamus, & sub censuris, & pœnis in eisdem Constitutionibus contentis observari mandamus. Et insuper omnes, & singulos, qui præfatas Constitutiones, seu Decreta ita pergent interpretari, ut favorem per illas dictæ sententiæ, & festo, seu cultui secundum illam exhibito frustrentur, vel qui hanc eamdem sententiam, festum, seu cultum in disputationem revocare, aut contra ea quoquo modo directe, vel indirecte, aut sub quovis prætextu, etiam definibilitatis ejus examinandæ, sive sacram Scripturam, aut sanctos Patres, sive Doctores glossandi, vel interpretandi, denique alio quovis prætextu, seu occasione, scripto, seu voce loqui, concionari, tractare, disputare contra ea quidquam determinando, aut asserendo, vel argumenta contra ea afferendo, & insoluta relinquendo, aut alio quovis cogitabili modo disserendo, ausi fuerint, præter pœnas, & censuras in Constitutionibus Sixti IV. contentas, quibus illos subjacere volumus, & per præsentes subjicimus, etiam concionandi, publice legendi, & interpretandi facultate, ac voce activa, & passiva in quibuscumque electionibus eo ipso absque alia declaratione privatos esse volumus, necnon ad concionandum, publice legendum, docendum, & interpretandum perpetuæ inhabilitatis pœnas ipso facto incurrere absque alia declaratione; a quibus pœnis nonnisi a Nobis ipsis, vel a successoribus nostris Romanis Pontificibus absolvi, aut super iis dispensari possint: necnon eosdem aliis pœnis nostro, & eorumdem Romanorum Pontificum successorum nostrorum arbitrio infligendis pariter subjacere volumus, prout subjicimus per præsentes, innovantes Pauli V., & Gregorii XV. superius memoratas Constitutiones, sive Decreta.

Pœnæ contra tenentes contrariã.

Ac libros, in quibus præfata sententia, festum, seu cultus secundum illam in dubium revocatur, aut contra ea quomodocumque, ut supra, aliquid scribitur, aut legitur, seu locutiones, conciones, tractatus, & disputationes contra eadem continentur, post Pauli V. supra laudatum Decretum edita, aut in posterum quomodolibet edenda prohibemus, sub pœnis, & censuris in Indice librorum prohibitorum contentis, & ipso facto absque alia declaratione pro expresse prohibitis haberi volumus, & mandamus. Vetamus autem Sixti IV. Constitutionibus inhærentes, quempiam asserere, quod propter hoc contrariam opinionem tenentes, videlicet gloriosam Virginem Mariam cum originali peccato fuisse conceptam, hæresis crimen, aut mortale peccatum incurrant, cum a Romana Ecclesia, & ab Apostolica Sede nondum fuerit hoc decisum, prout Nos nunc minime decidere volumus, aut intendimus: quin potius contrariam illam opinionem hæresis, aut peccati mortalis, aut impietatis damnare audentes, præter pœnas, quibus eos subjecit Sixtus IV., aliique prædecessores nostri Romani Pontifices, gravioribus aliis pœnis subjicimus, quas in contrafacientes huic nostræ Constitutionis superius inflximus. Volentes quod contra hujus nostræ Constitutionis transgressores, etiam Regulares cujusvis Ordinis, & Instituti, etiam Societatis Jesu, & quomodolibet exemptos, & alias quascumque Ecclesiasticas, & seculares per-

Prohibet libros continentes contrariam opinionem.

Pœnæ contra omnes etiam Regulares aliter docentes.

personas cujuscumque status, gradus, Ordinis, & dignitatis, tam Ecclesiasticae, quam secularis, ut praefertur, tam Episcopi, & Praelati superiores, aliique locorum Ordinarii, quam haereticae pravitatis ubique locorum deputati Inquisitores procedant, & inquirant, atque in eos stricte animadvertant. Nos enim iis, & eorum cuilibet contra eosdem transgressores procedendi, & inquirendi, ac poenis coercendi, & puniendi liberam facultatem, & auctoritatem iisdem auctoritate, & tenore tribuimus, & impartimur, eosque, ut praefertur, procedere, inquirere, & punire districte praecipimus, & mandamus.

Contrariis derogat.

Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus, ac quibusvis indultis, & litteris Apostolicis quibusvis personis quantumcumque qualificatis, & in quacumque, etiam Cardinalatus, Patriarchali, Archiepiscopali, Episcopali, & quavis alia dignitate, & honore constitutis, etiam quod contra eos procedi, interdici, suspendi, vel excommunicari nequeat, quomodolibet concessis. Quibus omnibus, & eorum singulis, etiamsi pro sufficienti illorum derogatione de eis, ipsorumque totis tenoribus specialis, specifica, individua, & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per generales, etiam id importantes, clausulas mentio habenda, aut alia exquisita forma observanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum inserti forent, praesentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, harum serie specialiter, & expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Praecipit Ordinariis publicationem.

Ut autem haec nostra Constitutio, & praemissa omnia ad eorum omnium, quorum interest, notitiam congruentius pervenire possint, in virtute sanctae obedientiae, & sub poena privationis ab ingressu Ecclesiae eo ipso incurrenda praecipimus, & mandamus omnibus, & singulis locorum Ordinariis, ac eorum Vicariis, Suffraganeis, & Officialibus quibuscumque, & aliis singulis, ad quos quomodolibet spectat, & pertinet, quatenus hujusmodi nostram Constitutionem singulis suae dioecesis, vel districtus praedicatoribus, & aliis, quibus expedire judicaverint, opportune insinuent, & publicent, ac insinuari, & publicari faciant, ne quis in posterum quoquo modo ignorantiam de praemissis possit praetendere, aut se contra praemissa valeat excusare.

Transumptorum fides.

Volumus, & similiter eadem auctoritate decernimus, & mandamus, quod praesentes litterae per aliquos ex nostris Cursoribus in Basilicarum sancti Joannis Lateranensis, ac Principis Apostolorum, & Cancellariae Apostolicae valvis, ac in acie Campi Florae de Urbe de more publicentur, & affigantur: quae affixio, & publicatio ita omnes, & singulos, ad quos spectat, afficiat, & arctet, ac si illis personaliter intimatae fuissent; & quod illarum transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii subscriptis, & sigillo alicujus personae in dignitate Ecclesiastica constitutae munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quae praesentibus litteris adhiberetur, si ostensae, aut exhibitae forent. Datum Romae apud sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die VIII. *Decembris* MDCLXI. *Pontificatus nostri anno* VII.

Anno a Nativitate D. N. Jesu Christi MDCLXI. *Indictione* XIII. *die vero* XI. *Decembris, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Alexandri Divina Providentia Papae VII. anno* VII. *supra scriptae litterae affixae, & publicatae fuerunt in Basilicarum sancti Joannis Lateranensis, & Principis Apostolorum de Urbe, ac Cancellariae Apostolicae valvis, & in acie Campi Florae, ut moris est, per me Andream Castruccium praelibati sanctissimi D. N. Papae Curs.*

Pro D. Mag. Petrus Paulus Desiderius Cursor.

XXXIII.

XXXIII. Clemens XI. nostra ætate sapientissimus Pontifex Conceptionis, qua de agitur, diem inter festos adnumeravit, & in orbe terrarum solemni ritu celebrandum decrevit. Verum de his omnibus legi possunt multorum Commentarii, qui de uno hoc argumento copiosissimi huc usque perscripti sunt, & usu, ac manu teruntur omnium. Nunc ad reliqua progrediar, meque ad meum munus pensumque revocabo.

Clemens XI. diem festum immaculati Conceptus solemni ritu celebrandum præscribit.

XXXIV. Cum multa sunt Ordinis nostri decora & ornamenta, tum vero illud perpetuum, ac singulare, quod in ornanda celebrandaque Dei Parente omnes industriæ nervos omni ætate contendit, utque pristinam labem ab ea depelleret, quam Theologi quidam eidem affingere non dubitarunt, magna studiorum, & voluntatum consensione decertavit. Longum esset enumerare insignes pietate ac sapientia viros prope infinitos, qui beatissimum illud vitæ ejus exordium, de quo tantopere est disceptatum, partim scriptis illustraverunt, partim acerrimis disputationibus propugnarunt. Cujus gloriæ & ornamenti multo maximam partem sibi merito vendicat Joannes Duosius Scotus, optimus idem, ac sapientissimus Philosophorum, ac Theologorum Magister, qui sententiam de illibato conceptu in bono lumine collocatam, validisque argumentis, ac testimoniis egregie munitam posteritati commendavit. Ferdinandus Salazarius, qui de hoc ipso argumento luculentos edidit commentarios, Joannem Scotum præcipuum ac maximum puræ Conceptionis vindicem nominat, *qui tantam huic doctrinæ sua auctoritate fidem comparavit, quantam nullus ante, vel post ipsum*. Gabriel vero Vasquezius hanc opinionem ait *primum ab Scoti temporibus vires cepisse, neque in scholis modo Theologorum, sed omnium plane Christianorum animis insedisse, ut nemo unus hac demum ætate ab ea deduci, aut dimoveri possit*.

Franciscanus Ordo piam sententiam egregie defendit.

Joannes Scotus Minorum omniũ corypheus in litteraria palæstra.

XXXV. Eam laudem pietatis in illustrando propugnandoque conceptu labis experte cum sæpe alias Joannes est consecutus, tum præsertim litterario certamine, quod Lutetiæ Parisiorum in frequentissimo Theologorum consessu pugnacissime obivit. In eam urbem Consalvi missu, qui tum familiam administrabat, ad sumenda ex more ætatis, & instituto Doctoris insignia paulo ante pervenerat. Extant Consalvi litteræ ad Parisiensem cœnobiarcham, quibus ille litteris Joannis Scoti acerrimum ingenium, excellentem doctrinam, integerrimos mores, ceteraque animi bona cum longo usu, & consuetudine, tum vero ex hominum prædicatione sibi perspecta, atque explorata palam testatur. Causa mittendi fuit, quemadmodum ejus vitæ scriptores litteris prodiderunt, uti piam sententiam in civitatis Academia totis viribus tueretur: id quod eum Oxonii in celeberrimo Angliæ gymnasio insigni cum laude sapientiæ, & in sententiam multorum hominum consensione præstitisse meminerat. Cum enim Parisiis, doctissimorum virorum sede ac domicilio, Theologi multi contentionis ardore prætervecti eo usque processissent, ut eam quæstionem ad fidei dogma pertinere arbitrarentur; quod proinde labefactarent, qui ab Deipara Virgine primævam labem depellerent: Benedictus XI. Pontifex Maximus gliscenti dissidio consulendum ratus, disputationem solemni ritu jussit institui, virosque præstantes duos, qui suo nomine locum in consessu tenerent, legatos creavit. Joannes Scotus non modo ingenii doctrinæque præsidiis, verum etiam præsenti ope, ac patrocinio subnixus beatissimæ Virginis, magna cum animi alacritate ad differendum se contulit. Constanti fama proditum est, dum ad gymnasium iter haberet, ante Mariæ simulacrum marmoreum, quod erat in via, ipsum paulisper substitisse, brevique precatum, ut, quam esset

Ab Oxoniensi Academia Lutetiam mittitur, ut piam sententiam publice tueatur.

Benedictus XI. solemnem disputationẽ de Conceptu Deiparæ Parisiis haberi jubet.

Joannem Scotum ante disputationem suppliciter orantem Deipara exaudit, cujus marmorea effigies caput inflectit.

esset disputationem in ejus gratiam, gloriamque aggressurus, ad optatum illa exitum præpotenti tutela, additisque de cœlo viribus ad disserendum, perduceret. Oranti nimirum annuit clementissima Parens, inflexoque repente capite (quod Dei nutu, ac voluntate contigisse dubitandum non est) magnam spem ei fecit, in tuenda sententia, quam tali indicio, atque prodigio sibi ipsa probari significasset, non modo alacri mentis acie, verum etiam eorum, qui contra starent, conciliata voluntate decertaturum. Cujus rei testem habemus ipsum populum Parisiensem, qui simulacrum hujusmodi ea, quam diximus, habitudine hodieque intuetur, & ad illa, quæ memoravimus, initia causasque miraculum referendum consensu decernit. Franciscus Gonzaga, cum anno Christi septuagesimo nono supra sesquimillesimum universi Præfectus Ordinis renuntiatus Lutetiam venisset, de miraculi fama cum fide curaque percontari, ac quibus illa momentis certæ notitiæ niteretur, communicato consilio cum probatissimis viris, explorare constituit. Cumque jam inde ab Scoti ætate recto cursu perductam liquido comperisset, innumera exempla simulacri Virginei typis excusa per Europæ provincias dispertienda, utque facti memoria conservaretur, iterata impressione in vulgus edenda curavit. Jam vero Scotus, supra quam dici possit, alacris erectusque in illustri Theologorum corona ad disputandum consedit. Deinde copia, & varietate argumentorum nil territus, quæ adversarii ex Ecclesiæ Conciliis, sanctæque Scripturæ, ac veterum Patrum testimoniis in medium attulerant, exorsusque ipse loqui, plane omnia eodem ordine, nusquam prope insistens, nusquam hæsitans, cunctis stupentibus, reddidit. Tum refellere aggressus, tanta ingenii dexteritate, atque acumine, tanta doctrinæ ubertate, ac præstantia eorum robur ac vim debilitavit, ut auditorum acclamatione plausuque portenti instar exceptus, piam sententiam, quam propugnarat, ceterorum in animis altius infixerit. Clemens eo nomine Quintus, Benedicto demortuo, per idem tempus Pontificatum susceperat, qui de hujusmodi controversia, deque Joannis in disserendo solertia ubi nuntios accepit; honorificentissimo titulo & *Subtilem* vocavit ipse, & in scholis Theologorum appellari præcepit. Nisi forte, ut aliis placet, Oxoniensis Academia eo nomine Scotum nuper ornaverat; cum in Consalvi, quas memoravimus, litteris contineri perspicuum sit. Divus Bernardinus Senensis in Parisienses Magistros, Waddingus vero in Colonienses vocabuli ejus honorem, & originem rejicit. Cum ex ea disputatione Joannes Scotus incredibilem laudem eruditionis est consecutus, tum vero Minorum Ordinem universum ita sibi devinxit, ut quodam veluti sacramento obligati, qui Theologicas disciplinas apud nostros tractare instituerunt, consensu Ducem ac Magistrum delegerint, cujus ab placitis atque sententiis aliquando discedere nefas putarent. Eam videlicet retulit gratiam bellatori fortissimo cœli Reginæ; ut, qui omnium primus ad ejus honorem ac dignitatem vindicandam toto pectore incubuisset, Franciscanorum in scholis primum honoris ac dignitatis locum teneret; agmenque duceret excellentium virorum, qui explicandis illustrandisque ejus scriptis insumerent operam, & ad omnem posteritatis memoriam sapientiæ laudem propagarent. Quod deinde familiæ de Scoto judicium Innocentius XII. Pontifex Maximus ita probavit, ut ei robur atque præsidium Apostolicæ auctoritatis adjecerit; editoque diplomate Magistris omnibus edixerit Franciscani instituti, ut bonis artibus ac disciplinis tradendis eo Duce ac Præceptore uterentur; nec illam modo, quam is primus inivit, disputandi subtiliter viam insisterent, sed ad ejus sententias, & dicta omnia corroboranda industriam conferrent.

Marginal notes: Ea de re testimonia. — Scotus acerrime disputat pro pia sententia. — Unde *Subtilis* cognomen Scotus acceperit. — Quocirca Minorum Ordinem sibi devincit, & Scholæ princeps appellatur. — Judicium Ordinis de Joanne Scoto confirmat Innocentius XII. in Bulla, qua rata habet acta Comitiorum generaliū anno 1694.

XXXVI. Na-

XXXVI. Natalis Alexander in selectis Historiæ Ecclesiasticæ ad seculum tertium decimum, & quartum decimum, quæ de Scoti certamine illo hactenus dixi, non modo in dubium vocavit, sed omnium primus tam longo intervallo ab Scoti temporibus ausus est falsitatis insimulare. Proinde hujusmodi narratione meram fabulam contineri: Waddingum ex obscuris auctoribus testimonia depromere; quorum nullus aut Scoto æqualis, aut suppar fuit: qui rerum Gallicarum historiam litteris consignarunt, eorum in scriptis nihil tale commemorari. Nullas extare Pontificis, qui solemnem illam disputationem indixerit, litteras, mandatum nullum: legatorum nomen ignotum esse: Scoti adversarios æterno silentio fuisse præteritos: nullum esse in tabulario Parisiensis Academiæ hujus rei monumentum. Postremo Joannem Scotum in celeberrimo totius orbis theatro tanta animi contentione sententiam dixisse quis umquam sibi persuadeat, qui eumdem meminerit libro tertio Sententiarum, distinctione tertia, quæstione prima de hoc ipso argumento ita scripsisse, ut satis appareat, eum identidem hæsitare, neque in re plena difficultatis quippiam certi velle statuere?

Natalis Alexander Scoti disputationem de illibato Conceptu mordicus negat. Ejus conjecturæ proponuntur.

XXXVII. Miror hominem eruditum hujus generis argumenta nobis obtrudere, quæ cum negantia dicantur, plerumque inepta censenda sunt, & in ea, qua de agitur, causa minimum roboris habent ad facti fidem labefactandam. Cum similibus argumentis Launojus contenderet, pro falsis habenda, quæ de Mariæ Magdalenæ ad urbem Massiliam profectione vulgo jactantur; ea videlicet imbecilla ipse Natalis existimavit: cujus ea sunt verba seculi primi Dissertatione decima septima: *Respondeo hæc argumenta futilia esse, quia negantia sunt. Quis enim apparitionem Stellæ, quæ Magos ad Christi cunas deduxit, commentitiam esse dixerit, quia nullus præter sanctum Matthæum Evangelii scriptor ejus meminit? Quis resurrectionem Lazari fictitiam esse effutiat, quia sancti Matthæus, Marcus, & Lucas eam scriptis non commendarunt? Quis ædis Deiparæ mirabilem Lauretum adventionem fabulis accenseat, ob silentium sancti Antonini, qui & coævus auctor* (coævus scilicet, qui plus centum, & quinquaginta post annos floruit) *& Lauretanæ regioni erat finitimus? Perperam itaque infert ex silentio illorum auctorum Launojus, beatam Magdalenam numquam in Provinciam appulisse, aut sacrum ejus corpus ibi non quiescere.* Quæ si vere solideque ab se dicta Natalis est arbitratus, cur eorum deinde, quæ in simili causa disputarat, oblitus, in convellenda hujus facti opinione tantopere desudavit? Præsertim vero cum nobis suppetant argumenta, quæ affirmandi vim habent, & negantia illa, quæ Natalis opposuit, nullo negotio possint evertere.

Ac dissolvuntur.

Argumenta negantia plerûque inepta ipsius Alexandri judicio.

XXXVIII. Nimirum falsus est Alexander, cum Waddingum putavit ex obscuris auctoribus testimonia sumpsisse ad fidem faciendam. Quis enim D. Bernardino Senensi aut fide dignior, aut fama nominis clarior, qui seculo Ecclesiæ quintodecimo sanctitatis, & ingenii laude plurimum floruit? Is vero in oratione, cujus est argumentum ex sacris litteris, *Nondum erant abyssi, & ego jam concepta eram*, cum Deiparam Virginem ab originis noxa immunem esse demonstrat, tum vero septem egregios viros enumerat, quos videlicet piæ sententiæ adstipulatos compertum erat. In his Joannem Scotum secundo loco recenset; quo Lutetiæ commorante in ejus urbis Academia de hac re disputatum; cumque Deiparam originis labe vitiatam Theologorum plerique existimarent, eundem Scotum, qui statura pusillus, ingenii tamen acumine supra ceteros eminebat, ad dicendum consurrexisse, gladioque præcinctum Divini Spiritus, eorum dicta omnia recitasse: tum

Divi Bernardini Senensis de Joannis Scoti disputatione testimonium.

tum innumera protulisse argumenta, quibus ostendit, beatissimam Virginem sine ulla peccati labe fuisse conceptam. Quamobrem inter eos Magistros veluti Sidus matutinum emicuit, qui ejus acuminis admiratione defixi, Subtilis vocabulo nuncupandum statuerunt, festumque præterea diem immaculati Conceptus ab se quotannis celebrandum. *Cujus rei*, idem ait Bernardinus, *testimonium perhibeo, qui duos annos spectator fui*. Tum illius diei celebritatem describit: Episcopum Civitatis in ipso templo Academiæ sacrificare, simul officium vespertinum obire solemni ritu consuevisse. His Magistros Academiæ Rectoris jussu interesse; ex quibus unus in templo Dominicanæ familiæ, si conceptui sacer dies Dominicus fuerit, in templo vero Minorum, ubi in hebdomadæ feriam inciderit, concionem habet. Hæc Bernardinus de facti ejus certa notitia memoriæ prodidit. In quo vel auctorem secutus est quempiam superioris ætatis, cujus scripta deinde injuria temporis intersciderint; vel ejus rei constanti fama permotus, quam Minorum familia ejus ætate argumentis certissimis comprobatam vulgo teneret. Neque vero Alexandrum latere debuit oratio illa Bernardini Senensis; cum ejus meminerint auctores multi, iidemque gravissimi, Possevinus, Willottus, Waddingus, Labbeus. Quorum postremus in libro de scriptoribus Ecclesiasticis Bernardinum de Bustis testem inducit; qui sermone quarto de Conceptu Deiparæ orationem illam, Bernardini Senensis descriptam manu, se vidisse confirmat. Ad hæc, in veteri quodam volumine, cui titulus est: *Monumenta Seraphica*, aliisque permultis contenta oratio circumfertur.

De oratione illa divi Bernardini meminerunt Possevinus, Labbeus aliique.

XXXIX. Hinc vero Bernardinus de Bustis facti seriem narrandam cum desumpsisset, eam deinde Officio adjunxit Ecclesiastico immaculati Conceptus, quod paulo ante ab se conscriptum vulgare constituerat. Id autem Officium Sixtus IV. Pontifex Maximus rite approbavit; nec modo alumnis Franciscani instituti, verum etiam quibuslibet, qui militiæ Ecclesiasticæ nomen dedissent, persolvendi Officii ejus optionem, ac potestatem permisit, iisdem attributis Indulgentiis, quibus Officium ab Nogarola compositum antea ornaverat. Atqui fidem quis audeat abrogare Bernardino de Bustis, eumque scriptorem obscuri nominis appellare? Neque vero sum nescius, fuisse permultos, qui factorum quorumdam, quæ ille narrat, uti fidem infringerent, omnem operam insumpserunt. Quorum tamen licentiam gravissimi auctores compescere, illiusque narrationem ab omni falsitatis suspicione vindicare conati sunt. Præterea nemo unus ex iis, qui Bernardinum refellere instituerunt, ejus certaminis litterarii narrationem in dubium vocavit. Quod mirum esset ab iis prætermissum, qui totis viribus piam sententiam evertere adorti sunt, ac Bandelli oppugnatoris acerrimi exemplo commoti Italia tota ingentes turbas conciverant; quo potissimum tempore Officium illud in lucem prodivit, & calentes recenti dissidio multorum animos magis ac magis ad repugnandum incitavit. Ad hæc, Sixti IV. Pontificis Maximi auctoritate, quæ in eo Officio continebantur, probata fuisse perspicuum erat; qui judicium ejusmodi numquam sane tulisset, si ab alumnis familiæ suæ falsa veris misceri deprehendisset. Profecto non Ordinis modo Franciscani scriptores, sed etiam alii plerique eam Scoti disputationem litteris consignarunt. Quocirca negantia illa argumenta, quæ Natalis objecit, multo infirmiora videntur esse, quam ut iisdem confutandis plus sit operæ a nobis insumendum.

Bernardinus de Bustis in Officio illibati Conceptus disputationem illam Scoti commemorat.

Idem libro Sermonum Marialiũ pag. 32. editionis antiquæ, ait: *Cum igitur Summus Pontifex approbaverit Officium immaculatæ Conceptionis per me editum, & illud quod edidit Leonardus Nogarola Protonotarius Apostolicus, sequitur &c.*

Sixtus IV. quæ in eo Officio cõtinentur, rata habet.

XL. Jam vero, quod opposuerat Alexander, non esse credibile Joannem Scotum in Parisiensi disputatione tantos spiritus sibi sumpsisse, cujus in

in scriptis eamdem sententiam vel oscitanter, vel meticulose propositam videamus; id, inquam, vel me tacente, Scotus ipse refellit: cujus proinde argumenta cum Natalis fautores diligentius expenderint; in iis procul dubio non oscitantis, aut meticulosi, sed experrecti, &, quid animo sentiat, sine ullis ambagibus confirmantis indicia cognoscent. At enim Scotus cum ita scripsisset: *Deus potuit facere, quod ipsa numquam fuisset in peccato originali: potuit etiam fecisse, ut tantum in uno instanti esset in peccato: potuit etiam facere, ut per tempus aliquod esset in peccato, & in ultimo instanti illius temporis purgaretur*: Cum sic, inquam, disseruisset, nullum tandem ex tribus illis asseveranter pronuntiavit. *Quod autem*, ait, *horum trium, quæ ostensa sunt esse possibilia, factum sit, Deus novit: si auctoritati Ecclesiæ, vel auctoritati Scripturæ non repugnet, videtur probabile, quod excellentius est, attribuere Mariæ*. Ex quibus apparet, pendere animi Joannem Scotum in statuenda sententia, cum sciret esse Scripturæ loca nonnulla, unde Theologi pro contraria opinione, quæ tum Scholas occupavisset, præsidium sumebant. Sed est hujusmodi inepta plane ac jocularis argumentatio. Quis enim nesciat, Doctorem Subtilem in refutando argumento, quod ex iisdem Scripturæ locis adversarii petiverant, tam copiose subtiliterque disserere, ut in eo ad cohibendum assensum piæ sententiæ nullum prorsus inesse robur agnoscat?

Natalis objectio e Scoti verbis.

Accurate refellitur.

XLI. Sed ea tamen in scribendo cautione atque modestia non sine prudenti consilio usus fuisse censendus est, qui probe cognosceret, primum se omnium, qui pro Deiparæ illibato Conceptu accurate scripserunt, composito velut agmine ad certamen aggressum, controversiam ad ea tempora obscuram, involutamque difficultatibus explicare, magnique nominis Theologos, qui saxum illud ante se volvere adorti erant, omnes refellere instituisse. Qui cum conceptus designanda natura magnopere discreparent, nec, in quo demum consisteret, tantis laboribus comperissent; quod caput erat disceptationis illius, per miras ambages, & inutilium quæstionum quasi circuitus pene intactum reliquerant. At Subtilis Magister disputandi rectam viam insistens, omniaque acumine ingenii ad vivum resecans, ita demum sententiam constituit, ut firmamenta opinionis adversæ funditus diruat, & Deiparam Virginem immunem noxæ originalis fuisse luculenter ostendat. Quod cum facit, eorum nomini parcit, quos confutandos susceperit; ac postremo quid sentiat, ita proponit, ut contraria sentientium vereri famam, ac dignitatem videatur. Id quod alias eumdem Scotum in simili causa præstitisse compertum est. Quocirca ex ea cautione, quam in ejusmodi pertractando argumento Scotus adhibuit, perperam colligit Alexander, nullum deinde certamen ejus litterarium apud Lutetiam fuisse, quod ardore animi tanto, ac disputandi solertia idem obierit.

Cur modeste aliquando piā sententiam defendat Joannes Scotus.

XLII. Quid, quod in tertio Sententiarum volumine distinctione decima octava quæstione unica, paragrapho, *Aliter dicitur*, non ille quidem pudenter, & caute, sed affirmate, constanterque de hoc ipso argumento judicium tulit? Sic enim ait, de beatitudine disserens: *Ibi sunt aliqui beati, qui numquam fuerunt inimici actualiter peccato actuali, ut multi innocentes, & multi alii, qui aliquando fuerunt inimici, ut mortaliter peccantes, & postea pœnitentes. Est ibi etiam beata Virgo Mater Dei, quæ numquam fuit inimica actualiter ratione peccati actualis, nec ratione originalis: fuisset tamen, nisi fuisset præservata*.

In 3. Sentent. dist. 18. quæst. unica piam sententiam affirmate tuetur.

XLIII. Sed quam futili conjectura ductus est Alexander, cum ex Joannis in scribendo modestia sic arguit, non esse simile veri, in Parisiensi dispu-

Quo anno disputavit Scotus in urbe Lutetia de illibato Conceptu, pia sententia per orbem terrarum dissaminata erat.

disputatione confidentiam animi tantam præ se tulisse; id, inquam, notanti tempus disputationis illius facile apparet. Scotus enim Lutetiæ disseruit anno a Virginis partu trecentesimo quinto supra millesimum, qui primus erat Pontificatus Clementis V. Atqui sciebat piæ sententiæ propugoator acerrimus, scripta sua Oxoniensia, in quibus eam ante id tempus docuerat, tota passim Europa quam avidissime lectitari; quorum videlicet exempla quam plurima ab auditoribus suis, certante studio pietatis in Deiparam Virginem, vulgata fuissent. Tum quæ pro ejus illibato Conceptu acutissime disputarat, omoium ordinum consensione probari cœpta, ut jam ipse familiam cum laude duceret, ac præstantium Theologorum, qui sententiæ tuendæ causa in aciem prodirent, multas catervas enumeraret. Quid ergo mirum, hisce fretum præsidiis Joannem Scotum io Parisiensi disputatione omnes ingenii nervos contendisse, ac pro Deiparæ dignitate asserenda totis viribus decertasse? præsertim vero cum recenti miraculo confirmatus plane intelligeret, quæ tum esset in palæstra dicturus, ea Cœlitum nutu, atque suffragio comprobari.

XLIV. Jam vero, ut ad incœptum redeamus, operæ pretium me facturum existimavi, si quod Patrum Tridentinorum de sanctissima Virgine ejusque Conceptu judicium fuit, accurate persequerer. Simul piam sententiam ex more institutoque Ordinis nostri (quandoquidem res ipsa postulet, quam intactam reliquere nefas videtur) totis viribus confirmabo. Itaque cum de noxa originali in Patrum corona dissereretur, eoque res processisset, ut propediem vera sententia suffragiis Patrum decernenda videretur, Cardinalis Pacecus paulisper supersedendum est arbitratus: æquum esse, ut de Conceptu Divinæ Matris opiniones expenderent: insignem porro controversiam, quæ sapieotum virorum contentionibus pene orbem terrarum occupaverat, aliquando tandem decidi oportere. Huic se Bertanus opposuit non infimi oomiois Theologus ex familia Dominicana, compositeque subjecit, utrique sententiæ viros sanctissi nos doctissimosque patrocinari. Ecclesiam eousque professam, rei veritatem nondum sibi innotuisse: neque locum, neque tempus postulare, ut ea re disceptanda curam insumerent, quæ rationibus religionis parum conduceret. Satius esse sileotio controversiam obvolvi, quo parum utiles, minusque ad tempus accommodatæ altercationes sedarentur. Cum Bertano Hispanorum plerique consensere. Paucis post diebus cum Pacecus instaret, ut de quæstione proposita Patres agerent, primum creditus est argumentum difficile atque involutum de industria obtulisse, ut, dum Episcopi moram traherent, quo minus fulmen in Lutheranos torquerent, distinerentur. Qua profecto cunctatione gratificari eum Cæsari existimabant. Sed postea compertum est, id ex sincero erga Virginem cultu, & pietate profectum. Opportune vero Theologi duo nationis Hispanicæ venerant, paulo ante Tridentum missi a Pontifice Maximo, Didacus Lainius, & Alphonsus Salmeron e Societate Jesu; quorum prior pro immaculato Conceptu semel magna eloquentia, booisque lateribus peroravit. Decreti formulas de originis noxa jam conceperant ii Theologi, quibus Patres id negotium mandarant. Cumque in cœtu generali ad diem. sextum Idus Junias perlectum fuisset, Pacecus petiit, ut generali positioni, qua pertinere ad omnes homines eam labem edixerant, ea verba subjicerentur: *De beata Virgine sancta Synodus nibil definire intendit; quamvis pie credatur, ipsam absque peccato originali conceptam fuisse.* In ejus sententiam plerique Patres ivere. Jam vero seriem cootentionis obortæ, piæque sententiæ defensionem Pallavicinus accurate persequitur in hunc modum.

De controversia, quæ ad Deiparę Conceptum pertinet, finienda in Concilio disceptatur.

XLV. At

XLV. At Episcopi, aliique ex Ordine Dominicano, qui aderant, acriter intercessere; quos nonnulli secuti. Opponebant illi, ubi altera opinio pia declararetur, alteram impiam declaratum iri: quod perinde foret, ac tacite quæstionem decidi. Idcirco suasum fuit, ut ea verba excogitarentur, quæ neutri opinionum officerent: sed utraque in eo statu persisteret, quem tunc apud Ecclesiam obtinebat. Hinc in Theologorum congressibus hujusmodi tenore decretum confectum: *Declarat sancta Synodus non esse suæ intentionis, comprehendere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, beatam, & immaculatam Virginem Mariam, matrem Jesu Christi; de qua re nihil in præsentia intendit decernere; sed observandas esse Constitutiones felicis recordationis Sixti Papæ IV.* Verum decreto in hanc sententiam concepto non acquievit Pacecus. Causabatur ille, in cœtu superiore supra duas tertias partes in ea verba consensisse: *Quam pie creditur absque peccato originali fuisse conceptam*. Hanc sententiæ pietatem negari non posse, quando non solum cuncti Regularium Ordines, uno excepto, cunctæque Academiæ huic opinioni adhærebant, ceu magis piæ; sed ipsa Ecclesia solemni ritu Conceptæ Virginis diem celebraret. Legati diversa opinabantur: Montanus quidem immaculatum Virginis conceptum probabat: Cervinum Massarellus refert contrarium sensisse: de Polo nihil compertum est. Verumtamen id inter eos conveniebat, haud committendum, ut dissidii somes inter partes Catholicas inardesceret; neque ut adhiberentur voces, quibus quidquam earum cuilibet detraheretur. Respondit proinde Cervinus; si quid in cœtu præterito ea de re Patres pronuntiaverant, id neque Legatis rogantibus peractum, nec legitimo ad decernendum ritu: in anteacto conventu ad diem v. Kal. Junii statutum fuisse, ut nihil in illa controversia decideretur, & pars utraque illibata persisteret. Si cui partium forma proposita quidquam officeret, eam posse mutari; sin minus, par non esse aliam formam induci, per quam obliqua veluti via extorqueretur id, quod Synodus recta inconcessum volebat. Tum proposuit Asturiensis, ut ea particula deleretur, qua dicebatur; *Nihil in præsentia Synodus intendit decernere*. Quod, quantum arbitror, eo respiciebat, ut saltem declararetur, in generali affirmatione contracti a cunctis hominibus originalis peccati haud necessario beatam Virginem comprehendi, adeoque per deductam inde ab adversariis argumentationem nihilominus probabilem reddi ejus immunitatem. Hoc dictum Bertanus, aliique Dominicani plausu excepere, ut accidit graviora periclitantibus. At Paceco, & asseclis ejus molestum accidit. Itaque ex integro repetita suffragia, & conventus ultra morem continuatus. Eo demum deventum, ut quamvis plerique conceptam sine labe Virginem existimarent, complures tamen satius ducerent, nihil oppositæ detrahendum sententiæ esse. Quare decreti verba ex Asturiensis dictis comprobata sunt, ægerrime ferente Paceco.

XLVI. Scriptor ille istarum rerum, de quo alias a nobis commemoratum est, multa hoc loco mendacia narratione complectitur. Rem ille gestam ita describit, perinde quasi tota Concilii controversia in eo verteretur, an aperte subjicienda decreto esset exceptio, qua declararetur, de beata Virgine Synodum minime loqui. Id, nec amplius, postulatum a Franciscanis, id ipsum pariter impugnatum ab Dominicanis. Quod tamen secus evenit. Quippe Dominicani in id facile consenserunt; verumtamen certatum est, adhibenda ne essent in decreto verba, quibus plus laudis, ac dignitatis piæ sententiæ tribueretur. Alios tamen minus tolerabiles errores de iis, quæ ibidem sunt gesta, idem auctor adjecit; cultumque Ecclesiæ erga Dei paren-

tem paulatim vires cepisse comminiscitur, quasi ex errore vulgi decepti. Ad hæresim, ait, Nestorianorum labefactandam, quæ Christum negabat naturalem Dei esse Filium, adeoque Mariam Dei Matrem appellandam negabat, inductas fuisse pictas tabulas, in quibus Virgo proponebatur Christum infantulum ulnis complexa; quo significaretur, illum vel pro ea ætatula adoratione colendum. Itaque hic auctor affirmat inde profectam errandi occasionem; quippe quod in illis picturis cultum Matri populus tribueret, & Filium quasi appendicem quamdam arbitraretur.

XLVII. Enimvero tam insigne mendacium mihi numquam obstrepuit. Verum sane est, post damnatam Nestorii hæresim, inductam fuisse tam in Orientis, quam in Occidentis Ecclesias consuetudinem, piumque studium appellandi frequenter beatissimam Virginem augusto nomine *Dei Matrem*, adjectumque etiam illud esse solemni precationi, in ipsius honorem compositæ ex verbis Angeli eam salutantis, & Elisabethæ excipientis. Verum quoque est, exæstuasse tunc in omnibus ardorem, ac studium ejus venerandæ, atque colendæ, in execrationem illius detestabilis hæreseos, quæ Dei Matrem a tanto dignitatis fastigio dejicere conabatur: quemadmodum pariter novimus increvisse apud Christianos aliarum, seu Divinarum, seu Sacrarum rerum reverentiam, veluti sanctissimæ Triadis, Eucharistiæ, Imaginum, ex oppugnationibus, quas identidem adversus ea hæretici moliti sunt. Ceterum de sanctitate Virginis, ejusque excellentia supra universum Cœlitum chorum tanto cum honore locuti sunt Patres Græci, Latinique, vel ab ipsis Ecclesiæ primordiis, ac tam copiose illorum testificationibus referta sunt volumina, cum Theologicas, tum pias dissertationes, meditationesque complectentia, ut perinde sit, vulgi imperitiæ adscribere velle tantæ existimationis originem, ac plane sibi persuadere, in cunctis lectoribus vulgi errorem, insicentiamque repertum iri. Ne sim longior in tam dilucido argumento, paucos adducam Nestorianam hæresim antecedentes. Inter Græcos S. Epiphanius longam in laudes Virginis Orationem contexit; de qua, more attoniti, atque obstupescentis, ex reverentia hasce inter ceteras laudes commemorat. *Gratia sanctæ Virginis est immensa*. Et mox: *solo Deo excepto cunctis superior exstitit. Natura formosior est ipsis Cherubim, Seraphim, & omni exercitu Angelico; cui prædicandæ cœlestis, ac terrena lingua minime sufficit, immo vero nec Angelorum. Etenim ipsi quidem hymnum, laudem, honorem protulerunt; non tamen eo modo eloqui pro dignitate potuerunt*. Et postea: *Conspicio illam ab Angelis adorari*. Et rursus: *Virgo sublimior Angelis facta est, superior ipsis Cherubim, & Seraphim*. Non igitur vulgi error fuit hic Mariæ cultus inter homines, sed imitatio illius venerationis, qua illam tam præcelsæ mentes colunt, quarum perspicacissima lumina picturæ ambiguitate non illuduntur.

Baronius anno 441.

XLVIII. Nolo concionem huc adducere, quæ nomen Athanasii præfert, Virginis laudibus plane contextam, cum re vera nec ejus opus, nec alterius ejusdem ætate scriptoris videatur. At sanctus Joannes Chrysostomus in sua Liturgia sic Ecclesiam bis loquentem inducit: *Sanctissimæ, & intemeratæ, ac supra cunctos benedictæ Reginæ nostræ, Matris Domini, ac semper Virginis Mariæ, cum omnibus Sanctis memoriam celebrando*. Ubi perspicuum est, omnibus cœli civibus Virginem ab eo anteferri. Et priusquam ad Latinos accedamus; S. Ephrem Syrus, cujus opera ex S. Hieronymo novimus legi solita publice in Ecclesiis post Divinæ Scripturæ lectionem, duas Orationes conscripsit, alteram de Maria, alteram ad Mariam. In priori vocatur ab eo, *Regina omnium, spes desperantium, Domina nostra-*

stra gloriosissima, sublimior Cælitibus, honoratior Cherubim, sanctior Seraphim, & incomparabiliter reliquis omnibus supremis exercitibus gloriosior, omnium Sanctorum corona, ob immensum fulgorem, atque splendorem inaccessa. Ibique leguntur verba, quibus Ecclesia utitur, *sub tuum præsidium confugimus sancta Dei genitrix*: & dein eadem Virgo salutatur, *virorum pariter, atque mulierum Regina, & Patrona, Dei, & hominum mediatrix optima, Regina supernorum civium, & Domina Angelorum*.

XLIX. In altera suavissimo quodam pietatis sensu eam agnoscit, ceu præsidium unicum suum, omniumque fidelium. Ita de Virgine senserunt SS. Patres Græci, & Orientales, antequam imagines, impietatis Nestorianæ causa depictæ, primum oculos Christianorum, deinde animos possent decipere. Audiamus quænam fuerit apud Latinos opinio de Virgine iisdem pariter vetustioribus seculis.

L. S. Hieronymus in præfatione super Sophonia loquens de cunctis mulieribus, quæ sanctimonia claruerunt, dixit: *Quarum velut siderum igniculos clarum Mariæ lumen abscondit*. S. Ambrosius in libro de institutione Virginum illam proponit, tamquam cujusvis excellentissimæ virtutis exemplar; affirmatque, ab ea vel oculorum conjectu castimoniæ donum in alios transfusum. Sed mihi libet paulisper insistere in luculentissimo simul & efficacissimo sancti Augustini testimonio, utpote quod ad argumentum, de quo agimus, potissimum pertinet. Desudabat ille in oppugnanda Pelagianorum hæresi, homines ab originali peccato eximentium, & multos etiam a noxis libere contractis, eosdemque in quodam statu intaminatæ perfectionis hujus vitæ tempore collocantium. Ubi demonstravit Augustinus, omnes quidem utrique peccatorum generi subjacere: tametsi vero disputationis æstu fervesceret, sibi plane hac exceptione temperavit: *Excepta sancta Virgine Maria, de qua propter honorem Domini nullam prorsus, cum de peccatis agitur, habere volo quæstionem: inde enim scimus, quod ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum, quæ concipere, ac parere meruit eum, quem constat nullum habuisse peccatum. Hac ergo Virgine excepta, si omnes illos sanctos, & cum hic viverent, congregare possemus, & interrogare*. Et cetera, quæ sequuntur. Intendatur nunc animus, an tam sublimis existimatio de singulari Virginis sanctimonia ex vulgi simplicitate, ac teneritudine pietatis, atque ex ambigua imaginum figura post Nestorianos errores inducta ortum traxerit. *De Natura, & Gratia cap. 36.*

LI. Sed quando imagines proferuntur; quid ad hæresim Nestorii, Jesum ostentare dignum adoratione etiamnum infantulum? Num forte id inficiabatur Nestorius? nihil minus. Et qua sane specie inficiari poterat, cum adeo perspicuis notis Evangelium demonstret, Christum Dominum infantem in præsepio adoratum fuisse, & a Magis prodigiosa Stella deductis, & a Pastoribus Angelorum nuntio invitatis? Præter quam quod, si hujusce rei gratia hæ imagines pingebantur, cur non etiam in cunis jacens, seu per aliam quampiam figuram infantis expressus, sed in Matris brachiis? Quis Ecclesiæ consilium non animadvertat? Christum esse Deum negabat Nestorius, atque ita Virginem esse Dei Matrem pariter negabat, adeoque cultum omnem illi adimebat, qui ob tam incomparabilem excellentiam ipsi debebatur. Damnatus is fuit in Ephesino Concilio, inductusque mos pingendi Dei Parentis imagines adorandas cum infante Christo inter ulnas; quo significaretur, adorari Mariam tamquam illius Puelluli Matrem, & per id eam esse Dei Parentem: ubi enim qualiscumque alterius filii parens esset, nullus adorationi titulus præstitui poterat.

LII. Per eadem ludibria deridet quasi ex ignoratione populari subortam sententiam, quæ ab originali peccato Virginem liberat. Non est hic mihi consilium propriam mearum opinionum, sed communem Ecclesiæ causam tueri: quapropter nolo pluribus persequi testimonia, & argumenta, quæ tot Catholicorum Scholæ, & Academiæ hac de re congessere. Ea librorum copia pro hac sententia ab aliis edita est, quæ ad instruendam Bibliothecam abunde foret. Solum observo, ab eo scriptore, seu fidelitatis, seu eruditionis experte, perperam adduci Scoti dicta in hac quæstione; solum enim refert, hæc & non amplius ab eo dici: potuisse nimirum a Deo effici, ut Maria Virgo, vel numquam peccatum contraheret, vel unico solum momento, vel aliquo temporis spatio: soli Deo compertum esse quid re ipsa factum sit: primum ex his esse probabile, ubi non obstet Ecclesia, vel Scripturarum auctoritas. Ceterum scire oportet de Scoti sententia (iis etiam prætermissis, quæ ex historia, ejusque vitæ scriptoribus habentur) ipsum in tertio Sententiarum libro dist. 3. quæst. 1. tam in scripto Oxonii prius dictato, quam in eo, quod postea dictavit Parisiis, non solum solvendis argumentis adversus immunitatem Virginis ab originaria culpa dedisse operam, sed etiam studuisse prævalidis argumentis hujusmodi sententiam confirmare. Præsertim vero id, quod Aquinatem impulit ad oppugnandum, Non posse Virginem a Christo redemptam affirmari, nisi prius peccato fuisset mancipata; retorsit Scotus affirmans; Quin immo futurum non fuisse Christum perfectum Redemptorem, nisi aliquem perfecte, hoc est ab omni pœna redemisset: & quoniam Dei gratia vel per momentum carere, gravissima pœna est, par fuisse, aliquem a Christo ita redimi, ut ne momento quidem temporis Deo esset invisus: unde ut Christi merita ipsi tribuant nomen, ac laudem perfectissimi reconciliatoris, excellentissimi sequestri, & absolutissimi benefici, oportuit, ut aliquem liberaret a culpa, odioque Divino, quocumque temporis momento, ac demum ab omni labe, quæ animum inficit ex Adami delicto: postremo retortum argumentum his verbis claudit: *Magis igitur indiguit Maria redemptione, quam quicumque alius; quia tanto magis indiguit redemptione, quanto majus bonum sibi conferebatur post redemptionem. Cum igitur majus bonum sit innocentia perfecta, quam post lapsum culpa remissa; majus bonum sibi conferebatur præservando ipsam ab originali, quam si postea fuisset purgata.*

LIII. Audire vellem a memorato scriptore, an hujusmodi verba ad rem tantummodo, quæ possit fieri, referantur; an ad effecta rei veritatem ostendendam. Præterea illa exceptio, *nisi cum Ecclesiæ, & Scripturæ auctoritate pugnet*, reperitur quidem in priori Oxoniensi scripto, quo tempore Scotus minori peritia præditus, adeoque formidolosior erat; sed non in Parisiensi, postquam potuit pleniori studio rem indagare. Et quamquam in tertio, distinctione prius allata, in neutro duorum scriptorum quidquam asseveranter concludat, solumque dicat, potuisse Deum quolibet ex hisce modis se gerere, adeoque differat potius more ad affirmandum propendentis, quam affirmantis; tamen in Oxoniensi Commentario distinctione decima octava quæstione unica, §. *Hoc visum*, fidentissime hoc affirmat: siquidem ibi distinguit in Cœlo variam Sanctorum conditionem; aliorum, qui olim inimicitiam cum Deo contraxerant ex patrato a se delicto; aliorum ex solo originali; & alicujus, qui ex neutro illorum fuerit umquam invisus Deo, & talem ait fuisse beatam Virginem. Haud tamen dissimulaverim Scotum, quemadmodum in Parisiensi scripto distinctione tertia timorem abjecerat, quem præ se tulerat in Oxoniensi eadem distinctione tertia

ob

ob auctoritatem Ecclesiæ, facræque Scripturæ, quem tamen exuerat in eodem Oxonienſi ſcripto ad memoratam diſtinctionem decimam octavam; ita e contrario cautiorem redditum in eo aſſeverando ex rei convenientia, quod in Divino ſolum arbitrio ſitum erat, addidiſſe dubitantis particulam *forſitan* illi doctrinæ, quam de perpetua beatæ Virginis innocentia in Oxonienſibus prælectionibus diſtinctione decima octava abſolute tradiderat.

LIV. Atque hæc de Scoto. Ad defenſionem Concilii gradiamur, adverſus quod inductis in ſuæ fabulæ ſcenam Germanis, Patrum Senatum objurgat, atque deridet ob memoratam exceptionem, prorſus a ratione alienam, ac dubitationi ſubjicientem cuncta generalia ſacrarum Litterarum effata, incertumque reddentem in ſingulis Adami poſteris originale peccatum. Ex eo enim, quod Mater Dei fuerit, nullum ait haberi fundamentum, quo ea immunitas innitatur; cum ſanctus Bernardus ad Canonicos Lugdunenſes ſcribat: ubi hujuſmodi argumentum valeret, fore, ut oporteret etiam ab originaria labe ſubducere patrem Dei Parentis, atque ita procedere per ſuperiores totius ſtirpis generationes.

LV. Ab hoc poſtremo ordiamur. Scire cuperem, quibuſnam typis fuerit editus hic Bernardi liber, quo tantum ineptiarum continetur. Qui ſane poterat eximius ille Doctor hoc affirmare, quin una perverteret tot ſingulares dotes, quas in Dei Matre veneratur, non modo ſupra ipſius proavos, inter quos aliqui ſcelesti numerantur, ſed ſupra res omnes a Deo procreatas? Quo pacto non improbaſſet ſolemne feſtum Natæ Virginis, quod in eadem epiſtola comprobat, & quo nullum ejus proavorum natalem diem honeſtamus? Alia omnia Bernardus. Volebant Lugdunenſes Canonici propria auctoritate, Romanæ Eccleſiæ injuſſu, conceptæ Virginis celebritatem inducere. Id merito reprehendit Bernardus, eoſque admonet, ut Apoſtolicæ Sedis judicium conſulant, ac ſequantur; cui ſe & illam, & quamcumque aliam ſuarum opinionum ſubjicere conteſtatur. Qua igitur fronte ſcriptor ille Bernardum adverſus ejuſdem Sedis decreta producere audet? Jam vero quoniam illi Canonici ſic ratiocinabantur: Celebratur Natæ Virginis dies feſtus, ergo Conceptæ pariter eſt celebrandus; cum perſpicuum ſit, haud orituram fuiſſe beatam Virginem, niſi conceptus præceſſiſſet: ipſis reſpondet; Si quid argumentum illud probaret, eodem conficeretur, celebrandum eſſe diem natalem parentis, ejuſdemque conceptum, adeoque avorum, ac proavorum uſque ad Adamum; nam abſque illorum ortu, & conceptu Maria in lucem edita non fuiſſet: nullam ergo vim ineſſe hujuſmodi argumentationi, *Honorandus eſt conceptus, qui honorandum prævivit partum, quoniam ſi ille non præceſſiſſet, nec iſte eſſet, qui honoratur*: cum pro comperto ſit, non ſemper conditionem, ſine qua res non eveniſſet, ejuſdem eſſe præſtantiæ, eamdemque mereri venerationem, quæ ipſi rei debetur: alioqui pari eſſet habenda cultu nutrix, ac Rex: niſi enim nutrix Regem aluiſſet, haudquaquam ille vixiſſet.

LVI. Ita ratiocinatur Bernardus. At enim, ubinam vel ipſe, vel alius ex antiquis Patribus umquam attribuit, non inquam cunctis beatæ Virginis progenitoribus, ſed Abrahamo (in quo affirmat adverſarius eſſe ſolidius fundamentum, quam in Maria) ea ipſa privilegiorum miracula, quæ unanimes Virgini deferunt? Et tamen ea detulerunt non ex alio ſolidiore Scripturæ effato, niſi quod ibi Dei Mater appellatur. Cur ille ſcriptor non irridet pariter Auguſtinum, qui in citato a nobis loco ſanctorum quemcumque peccato aſſeveranter ſubjicit, Mariam vero Virginem ſubdere numquam audet, conteſtatus, ea ſe exceptione uti in honorem Chri-

Christi? Et tamen Christi honor nihil ipsum permovit, ne subderet peccati dedecori cunctos Christi non proximos genitores. Fac intelligat eo loco Augustinus peccata dumtaxat voluntate commissa; num forte tam de his, quam de originali non comperiuntur in sacris Litteris generales sententiæ? Nonne habetur in secundo Paralipomenon cap. 6. *Neque est homo qui non peccet*; & in cap. 3. S. Jacobi: *In multis offendimus omnes?* Sanctus idem Augustinus, tametsi id tamquam Fidei sumat dogma, quod statuit, omnem hominem peccare, non idcirco vult ea communi regula beatam Virginem includi. Quid ita? num quia Scriptura nominatim eam eximat ex iis, quæ diximus, generalibus pronuntiatis? minime vero: sed solum, *quod ipsa meruit concipere, & parere eum, quem constat nullum habuisse peccatum*. Quo pacto non occurrit Augustino haud hebetis ingenii viro istorum ratio, nimirum multo magis id Abrahamo debuisse convenire, cujus e lumbis Christus prodierat, & cui Christus fuerat promissus? Quo pacto non animadvertit, si semel generales enuntiationes in uno peculiari agnoscuntur incertæ, incertas in singulis reliquis evasuras?

LVII. Hæc si objecta sanctus Augustinus acciperet, obtrectatorem piæ sententiæ, ut arbitror, doceret; primo nihil obstare veritati, ac firmitudini generalis sententiæ aliquam exceptionem, quæ illi sententiæ adhibeatur in iis peculiaribus, qui nominatim exprimi solent, ne sub genere comprehendantur. Etenim cum eluceat in iis perspicua quædam, ac prævalida ratio, ne ibi comprehendantur, satius fuit, locutores absolvere obligatione eos nominandi, quoties intendunt eosdem excludere, quod frequenter intendunt; quam ipsos diserte appellandi, cum volunt includere, quod raro fit. Ita videmus in generalibus mandatis, concessionibus, aliisque hujusmodi expressionibus haud contineri ex Juris Consultorum decretis quasdam certas res, nisi nominentur. Cum itaque uni, vel pluribus inest conspicuum quoddam discrimen, quo discernatur a reliquis omnibus in ea re, de qua fit sermo, eo quod illa comprehensa non censeatur lege in universum prolata, nihil plane ipsius veritas contaminatur, nec in ceteris incerta redditur.

LVIII. In promptu est exemplum in hac ipsa materia suppeditatum. Dicit Apostolus: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur*. Et tamen certum est, hoc effatum exceptione aliqua molliendum, & quidem hujusmodi, quæ priorem solum partem, non posteriorem restringat; adeoque rationem utriusque omnino parem non esse: nam Heva in Christo vivificabitur, & tamen non est mortua in Adamo. Sed ea exceptio in hujusmodi rem cadit, tam aperte a reliquis omnibus differentem in hac causa, ut nullam valeat necessitatem inducere ad idem de ceteris affirmandum. Cum itaque satis nobis constet, omnes Adami posteros debitum contraxisse, ut infecti culpa nascerentur, nec ex vi redemptionis esse illa purgandos absque sacramenti efficacia, seu re, seu voto suscepti; cumque perspicuum sit, primo conceptus momento per neutrum ex his modis suscipi sacramentum; necessaria consecutione conficitur, omnes peccato infectos concipi. Quod tamen generatim affirmatum locum non habeat in aliquo, ubi apparet peculiaris ratio, propter quam debuisset Deus privilegio illum donare modo quodam extraordinario infusæ sanctitatis, ob præcedentia Christi merita, suæque gratiæ dono præmunire, absque sacramentorum opera, primo illo conceptus momento. Similiter cum jam nobis innotescat, ex Adami lapsu nostras facultates inferiores a ratione descivisse, furoremque concupiscentis facultatis effrenato impetu ferri ad fugacia oble-

oblectamenta, perspicuum est diu neminem posse illorum aggressionibus resistere. Et quamquam Divina ope nostra curetur infirmitas, ne diuturno tempore in graves noxas necessario prolabatur; non tamen robustos eadem efficit, ut a levioribus abstineamus; quod experientia quotidiana docemur, pluribusque Scripturarum oraculis, & generali Christi monitu nos omnes cohortantis ad petendum a Deo, *ut dimittat nobis debita nostra*; adeoque pro certo ponitur, debitores nos esse. Cumque per Scripturæ verba, ac per exempla id etiam intelligamus extendi ad præclarissimos Sanctorum; haud certe licet nobis ex quacumque sanctimoniæ præstantia legem hanc coarctare, quin eam reddamus ambiguam, adeoque suspectam falsitatis. Licet nihilominus eidem limites ponere in certo, ac peculiari capite, in quo emineat ratio plane singularis, ob quam debuerit Deus purisimum a quovis nævo candorem ipsi elargiri, adeoque a pravis animi affectionibus inviolabilem.

LIX. Num id nobis de aliquo singulariter fas est credere? De quo nimirum? De unica illa Virgine, cui Christus totam hominis naturam referebat acceptam, hoc est de Matre, quæ Christo dedit ut esset, idque & voluntarie, & ex animo propensissimo dedit. Christus vero ubi jam conceptus fuit, nullum ab homine re vera beneficium accepit, cum omnium esset Dominus, suoque arbitratu Divina potentia uteretur. At primo suæ generationis momento ingens accepit beneficium ab ea, quæ ipsum concepit; eoque majus quam ceteris filiis conferatur, quo præcelsiore conditione conceptus fuit. Erat itaque peculiaris ratio, ut cum Christus adeo futurus esset obnoxius Parenti suæ, Christi prævisa merita arcerent ab ea tam grave malum, cujusmodi est Dei offensio & inimicitia. Decebat & pietatem erga Matrem, & gratum animum erga de se optime meritam, ut Christus efficaciter cuperet talem in ea statum perpetuum, in quo, quocumque tempore inspecta, numquam appareret Filio abominanda. Veri simile igitur est, id Christum reipsa expetiisse, cum in eo virtutes omnes omnibus numeris absolutissimæ excelluerint. Quod si expetiit, ejus votum ut a Patre prævisum est, sic ab eodem expletum. Hac fortasse ratione differeret sanctus Augustinus, ad tuendam immunitatem Virginis, quam ipse immunitatem in generalibus Scripturæ locutionibus admittit a peccatis vel cujusvis generis, prout multi opinantur, vel certe ab iis, quæ voluntarie patrantur, pro quibus non minus, quam pro originario, valet impuri scriptoris oppositio.

LX. Quantæ autem admirationis esset, si sanctus Augustinus, adeo in Divinis Litteris versatus, numquam illa Evangelii verba alioqui notissima observasset, quæ ille scriptor obtrudit ad hujusmodi titulum infringendum, per quæ Christus quibusdam beatum appellantibus ventrem, qui eum portaverat, & ubera, quæ ille suxerat, respondit: *Quin immo beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud*. At illa fortassis Augustinus observarat, ac memoria retinebat; sed perinde, ac pestilens auctor & cum eo Lutherani, nequaquam intelligebat. Quare arbitror, hæc objectantibus responsurum illum fuisse, exemplo Matris terreni Principis, de qua vere prædicare licet, esse illam sublimem atque felicem, non quod Regem pepererit, sed quia Regis gratia floret: ea vero si careret, tametsi Regis mater, posset in miseriis jacere: id quod Agrippinæ contigit, aliisque compluribus. Verumtamen non hic negatur, eo quod illa Regem genuerit, non esse validum fundamentum credendi ejus gratiam apud Principem reliquis omnibus supra modum antecellere. Ita sane certum est, proximam causam, cur beata Virgo poterat beata prædicari, quantum fas est homini in hac mortalitate viatori, fuisse

fuisse conjunctionem cum Deo per charitatem, qua jus beatitatis, cœlestisque gloriæ nitebatur: sed verum pariter est, quod ipsa Deum genuerit, in causa fuisse, cur merito fuerit libitum Deo eam illi gratiam elargiri, qua omnium exactissime verbum Dei audiret, & custodiret, ipsique Deo intime, arctissimeque adhæreret.

LXI. Quod vero attinet ad hujusmodi immunitatem in Virginis proavos derivandam, idem Augustinus docere posset allata distinctione causarum, quarum Philosophi appellant alias *per se*, hoc est, *quæ suapte intentione, ac suapte natura efficiunt*; alias *per accidens*, quæ proprium causarum nomen haud merentur: ostenderetque secundi generis causam esse avum, si ad nepotem referatur. Etenim quidquid avus operatur, nihil per se, & ex intentione naturæ confert ad generationem nepotis; sed sistit in filii effectione, a quo poterat nepos haud procreari: unde fortuito contigit, ut ab avi operatione nepotis procreatio per filium procederet. Jam vero quod ex accidente provenit, neque necessitudinem fundat, neque vinculum naturæ. Aliqua tamen inde oritur convenientia, ad utrumque constituendum pro hominum instituto, atque consuetudine, ex suo genere contentis in eo jure, quod *Gentium jus* nuncupamus, & de quo omnes homines conveniunt. Nulla siquidem natio est, nulla respublica, quæ peculiare quoddam vinculum non agnoscat etiam cum progenitoribus non proximis, sicuti cum avo, & cum transversis consanguineis, qualis est frater: verum pro hujus necessitudinis, ac vinculi ratione usque ad certum consanguinitatis gradum, & cum quadam mutua debitione præstandi hæc vel illa officia, spectant hæ necessitudines, & vincula ad leges civiles peculiarium rerumpublicarum; & pro conditionum, temporum, ac regionum varietate variantur.

LXII. Porro illud advertendum est, jus Gentium, sicuti legum Romanarum scriptores adnotarunt, fuisse ab ipsis Gentibus constitutum usu, & humanis necessitatibus id exigentibus. Unde fit, harum legum, consuetudinumque vinculis Christum nihil obstrictum fuisse, utpote quacumque humana potestate majorem, ac talem, qui nullius hominis indigens, ideoque immunis erat ab iis nexibus, quibus propter mutuam indigentiam colligantur ceteri homines, & ad ea jura custodienda coguntur. At idem Christus ex sacrorum Doctorum sententia naturæ legibus subdebatur, quæ Deum ipsum proximum Legislatorem agnoscunt, & ad quas citra controversiam pertinet quartum Decalogi præceptum, quo jubemur causas, ut ajunt, secundas colere, a quibus proxime generamur; quemadmodum tria superiora mandata primæ causæ, quæ itidem proxima est, cultum præcipiunt.

LXIII. Hisce præmissis conficeret Augustinus, jure optimo sanctos Patres, & Ecclesiam ipsam ex eo quod Scriptura narrat, Mariam Christi Parentem fuisse (qui titulus longe superat Abrahami, & cujusvis sanctissimi hominis dignitatem) arguisse in Virgine innocentiæ candorem, virtutis excellentiam, Divinæque gratiæ exuberantiam, ultra mensuram omnem, veteris novique Testamenti homines quacumque sanctitate conspicuos supergressam; tametsi de illis egregie res gestæ perscriptæ fuerint, quæ de Virgine non leguntur. Quod si Augustini ea esset ratiocinatio; ex iisdem positionibus Scotus, aliique scriptores, qui Scoto seu priores, seu posteriores, Dei Parentem in sui Conceptione immaculatam affirmavere, Parisiensis Academia, Theologi Basileæ congregati, ac denique Synodus Tridentina, instructa jam tum præstantissimis Doctoribus, ut vidimus, colligeret hujus-

hujuſcemodi exceptionis probabile fundamentum; nihil tamen propterea inde in dubitationem revocata legis auctoritate in quibuſvis aliis ex Adami ſemine procreatis. Equidem ſi viveret adhuc ſcriptor ille, quem memoravi, admonitum ipſum vellem, licet qui ſummæ auctoritatis viros nonnumquam impugnat, notam temeritatis minime incurrat; qui tamen illos irridet, eum maxime dignum eſſe, quem ſcommatis ſibiliſque vulgus excipiat. Qua ille confidentia auſus eſt, nullo genere litterarum ſcriptor eximius, nullaque ingenii ſui præclara commentatione memorabilis, derisiculo habere cum Theologos omnes ejus Concilii, tum vero tot, ac tantos Doctores, qui tribus ſeculis veram, aut probabilem ſententiam hujuſmodi judicarunt? Qui fieri poterat, ut in mentem ipſi non caderet, tametſi Eccleſia Catholica Divini Numinis ope deſtituta eſſet, eam certe conſtare potiori parte ſapientiæ humanæ; adeoque poſſe quidem tunc fieri, ut in aliquo decipiatur; ſed ut plane deſipiat, fieri haudquaquam poſſe?

LXIV. Quicumque res tenues admiratur, imperite ſane, ſed reverenter ſe gerit: qui res maximas ridet, inſcite agit, ac petulanter.

LXV. Sed de hoc ſatis. Nam fortaſſe longiores fuimus in his perſequendis, quam inſtituti operis ratio poſtulare videretur. Ad alia jam tranſeamus.

LXVI. Franciſcanos pleroſque de certa per Fidem ſuſceptæ gratiæ notitia inter ſe digladiatos, tum ex Actis Concilii, tum ex aliis eorum temporum monumentis compertum eſt. Sexto decimo Kalendas Septembris latum erat a Patribus, in hæreticis numerandos, qui dicerent ab hujuſmodi certa fiducia Redemptoris merita nobis admoveri, juſtoſque nos reddi. Negatum pariter fuerat, eam eſſe homini juſto neceſſariam: quod affirmat Colonienſis quidam libellus Buceri afflatu conceptus. Pius tamen Conventualium Præfectus affirmabat, auctore, ut ipſe rebatur, Scoto, eam fiduciam, quibuſdam poſitis conditionibus, haberi poſſe. Et initio quidem in minorum Theologorum congreſſibus plerique cum Pio concordes diſſeruerunt. At Zannettinus, nihil uſquam tale mandatum litteris a ſubtili Doctore, vehementer contendit. Joannes Calvus fieri poſſe exiſtimabat, ut homo quiſpiam inditam ſibi Dei beneficio ſanctitatem aliquando cognoſcat. Calvo adhæſere ex Obſervantibus quatuor, Lunellus, Carvajalis, Lombardellus, Vitriarius, itemque octo Conventuales. At contrariam ſententiam, quæ magnopere Patribus probata eſt, ac poſt Concilium univerſe ſuſcepta, Obſervantes quatuor non ſine magna ſapientiæ laude defenderunt, Cenomanus, Salazarius, Concilius, & Vega: quorum prior teſte Pallavicino, ita diſſeruit. *Unuſquiſque Chriſtianorum, ubi ætatem rationis compotem attigit, noxam ſaltem originalem ab ſe contractam agnoſcit: jam vero ſi ita eſt, nullus ipſi patet aditus ad certo pernoſcendum, eam ſibi fuiſſe remiſſam, niſi Deus hoc ipſum manifeſtet. Id ex eo probatur, quod hujuſmodi certa notitia naturæ lumine comparari non poteſt. Neque vero ex ſacris litteris quippiam tale intelligimus: cum nuſquam affirment, quemquam noſtrum nunc Divina gratia præditum eſſe. Sed neque Eccleſia de quopiam viventium id definivit. Supereſt itaque unus modus, per eam videlicet certam cognitionem, quæ deducitur ex duabus poſitionibus, quarum alteram Deus diſerte manifeſtaret, altera naturæ lumine evidenter pateret. Exempli cauſa: Mihi certum eſt, me in Adamo peccaſſe, meque hominem eſſe conſtat naturæ lumine. Sed ne hac quidem ratione certam hanc noſtræ juſtitiæ notitiam poſſumus obtinere. Fides enim tria juſtificationis eſſe genera docet. Alia fit per ſacramentum, dicente Chriſto de Baptiſmate: qui crediderit & baptizatus fuerit*

Bonaventura Pius Conventualium Generalis Magiſter de certa per fidem ſuſceptæ gratiæ notitia diſſerit in Concilio.

Zannettinus repugnat.

Ea de re Joannis Calvi aliorumque ſententia.

Cenomani, Salazarii, Concilii, & Vegæ contraria opinio.

Cenomani judicium de certitudine juſtificationis.

fuerit, salvus erit: & de Pœnitentia: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Sed cum ad Baptismi efficacitatem necessaria sit intentio ministri, quæ interior animi actus est, nulli hominum præter ipsum tanta illius evidentia inesse potest, quanta satis sit, ut id juratus affirmet. Alia est per Martyrium, ex illo Christi dicto: qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo. At Martyrium nonnisi morte perficitur. Igitur qui vivit, certus esse non potest gratiæ sibi ex vi Martyrii collatæ. Tertium genus, quod per fidem etiam scimus, est ex amore Dei super omnia, & perfecto dolore, quem contritionem perfectam nominant, secundum ea effata: ego diligentes me diligo: convertimini ad me, & ego convertar ad vos. At in primis, quisnam certo noverit, amare se Numen Divinum super omnia? se ex ejus amore super omnia mala detestari peccatum? Præterea quidam, ut hic amor, ac detestatio extra sacramentum efficaciter operentur, multas requirunt conditiones, ac præcipue certam quandam actus intentionem, de qua nemini evidenter constare potest. Fas quidem est ad timidiores animandos pronuntiare, homini dubitandum non esse de remissione suorum criminum, post adhibitam ab se, qua opus erat, diligentiam; haud, inquam, dubitandum ea dubitatione, quæ animam torqueat, operationemque præpediat. Verum sanctorum Patrum sententia est, incertam gratiæ notitiam nobis inesse. Sanctus Augustinus Homilia trigesima quinta hæc habet: quamdiu vivimus hic, de nobis ipsis judicare non possumus, non dico quid cras erimus, sed quid hodie simus. Plenius sanctus Gregorius Papa in responsione ad Gregoriam Augustæ Cubiculariam, cupientem ut per ipsum divinitus admonitum suas sibi condonatas a Deo noxas cognosceret: rem, inquit, & difficilem & inutilem postulasti: difficilem quidem, quia ego indignus sum, cui revelatio fieri debeat: inutilem vero, quia secura de peccatis tuis fieri non debes, nisi cum jam in die vitæ tuæ ultimo plangere eadem peccata minime valebis; quæ dies quousque veniat, semper suspecta, semper trepida metuere debes, atque ea quotidianis fletibus lavare.

LXVII. Hæc & alia plura Cenomanus de scripto recitavit. Tum perspicue dissolvit, quæcumque secus opinantes de hac notitia Theologi ex sacris litteris testimonia in medium protulerant. Controversia satis superque disceptata, neque nostris modo, sed aliis etiam aliorum Ordinum summis viris in diversa abeuntibus, constitutum a Patribus est, nemini posse eam inesse certam fiduciam de suscepta gratia per eam fidei firmitatem, cui falsum subesse non possit. De sententiis Catholicorum nihil penitus definitum. Nam cum Patribus oblatum esset justificationis decretum, Vigerius Senogalliensis Antistes per schedam significavit, placere sibi decretum, modo hæretici soli proscriberentur, omnesque Catholicorum sententiæ illibatæ perstarent. Et vero probatum Patribus Vigerii judicium. Cujus rei testimonium publicum extat in iis actis Concilii, quæ Massarellus descripsit. Patrum, inquit, sententiæ in eo plurimum versatæ sunt, ut veritas inveniatur ejus articuli, quo in controversiam positum fuit, nempe, an quis citra revelationem possit esse certus in hac vita se esse in gratia Dei: qua de re ita inter se pugnaverunt Patrum sententiæ, ut difficile sit invenire, in quam partem major pars inclinaverit. Giennensis Cardinalis, & cum eo Hispani omnes, cum plerisque aliis probatæ doctrinæ, atque virtutis negarunt quemquam certum esse posse: laudabant tamen eum, qui crederet se esse in gratia. Contra Cardinalis a Monte sentire videbatur, & suæ sententiæ assertores habuit non paucos, & in primis Episcopum Salmensem & Minorensem, & Generalem sancti Francisci Conventualium. Me-

Media sententia non paucis placere videbatur, scilicet ut quæstio insoluta relinqueretur, quando huc Concilium venisse dicebant, non ut Catholicorum invicem pugnantium controversiæ dissolverentur, sed ut errores & hæreses extirparentur. Et ita factum est, & in ea congregatione generali die XVII. Decembris, suffragiis quatuor & triginta Patrum, ex quinquaginta & quinque, qui aderant, pronuntiante primo Præside Cardinali a Monte, decisum fuit, ut tantummodo damnaretur assertio Lutherana, & articulus, qui inter Catholicos Theologos controvertitur, omittatur, cum alterutram ejus partem anathemate ferire nequaquam conveniret, cum utraque a gravibus & Catholicis viris, etiam inter Patres Concilii, defensa fuerit.

Lutherana opinio de certitudine justificationis confixa. Sententiæ Catholicorum intactæ.

LXVIII. Ad Scotum quod attinet, cujus auctoritate niti se putaverunt, qui sententiam difficilem, ac periculi plenam una cum Pio tuebantur, Andreas Vega libro decimoquinto de justificatione ejus mentem aperuit, ostenditque Subtilem Magistrum numquam fuisse in ea sententia, ut putaret, hominem quempiam suæ sanctitatis atque justitiæ certam scientiam posse adipisci, citra Divinam revelationem. Tum ex iis, quæ huc pertinentia in Scoto leguntur, id unum colligi animadvertit, inhærentem nobis Dei charitatem probabili conjectura posse constare, non illa fidei firmitate, quam Theologi illi commenti fuerant. Sed de his satis.

Andreæ Vegæ de mente Scoti judicium.

LXIX. Dum hæc Tridenti geruntur, in ea Americæ regione, quæ ad austrum vergit, & vulgi nomine Peruvia appellatur, Christiana religio de prostrata inanium deorum superstitione triumphare cœpit. Simul Minorum familia cœnobiis aucta, in procuranda barbarorum salute laboris, ac diligentiæ laudem multo maximam tulit. Quod antequam narro, Peruvianæ conquisitionis initia progressusque describam, quo rebus nostris, quæ incredibili quadam obscuritate sunt involutæ, veluti facem præferamus. Sub annum MDXXV. æterni Numinis providentia Peruviæ terras aperuit, ductu Francisci Pizarri, devicto & capto potentissimo Rege Atabalipa. Nos quæ hujusmodi expeditionis auctores inter belli difficultates memoranda gesserunt, narrando persequi aggrediamur.

Peruvianæ conquisitionis narratio.

LXX. Apud Panamam civitatem in Isthmo sitam, qui australes Americæ terras cum Mexicanis conjungit, commorabantur Franciscus Pizarrus veteranus miles, Didacus Almagrus, & Ferdinandus Lucius, qui cum opibus atque facultatum copia longe ceteros anteirent, communicatis inter se fortunis, omniumque bonorum inita societate, in id unum erant intenti, uti nova navigatione detecto aliquo terræ tractu, nominis sui æternam memoriam ad posteros propagarent. Hæc inter se quotidianis sermonibus agitantes, occidentalia littora æquatori vicina, aut subjecta nova perquisitione tentare, aggredique decernunt. Franciscus itaque Pizarrus, cui ex pactionibus societatis audendi proficiscendique provincia obvenerat, instructo myoparone, post diuturnam ignoti littoris explorationem cum centum & quatuordecim militibus ad Peruvianos, obscuram ignotamque per id temporis gentem, defertur. Cumque ab littore Peruviano ad Ambustos venisset, passimque barbari infestis telis occurrerent, ipse, amissis aliquot militibus, in prælio ictus retro cedere, & in propinquiorem Isthmo portum deflectere coactus est. Almagrus interea, cum fausti benignique rumores de Pizarro subinde vulgarentur, adornato instructoque navigio, in quo septuaginta viri fortissimi erant, Pizarrum sequutus, similem navigationem aggressus est; delatusque ad sancti Joannis portum, qui centum passuum millibus a Panama distat, nusquam invento Pizarro, lustrabundus tamen institutum perse-

Franciscus Pizarrus explorator missus.

Didaci Almagri navigatio.

quens iter, circa hæc littora hæsit. Sed cum Pizarrum ad Ambustorum fines penetrasse intellexisset, eodem contendit. Nihilo tamen benigniorem fortunam expertus est. Nam ingruentibus barbaris cum sagittis veneno illitis, Almagrus altero oculo orbatus est, multisque suorum cæsis in fugam actus, cum paucis ad naves fugiendo vix evasit. Damni tamen solatium fuit Pizarri inventio, quem iniquo hoc littore discedens consequutus est.

Ejus pericula.

LXXI. Tum quidem inter se gratulatione facta, communicatisque consiliis viribusque, eandem rursus navigationem adorti sunt, in qua pericula laboresque gravissimos exantlarunt. Littora namque ingentium fluminum, quæ a præcelsis rupibus, magnis ostiis in pelagus evolvuntur, agmine undarum obruta, & constrata sunt, cæcisque vadorum syrtibus infesta, quæ difficilem advenis exscensionem præbent. Quin & hæc ipsa fluminum ostia stridentibus immanibusque hydris plena sunt, quæ viginti, aut viginti quinque pedum longitudinem æquant (indigenæ Caymanes vocant) hæ magna ubique frequentia fluminum accessus obsidentes, ditam proficiscentibus cladem inferunt: in terram quoque exeunt ova repositura, quæ in arena littoris recondunt, ut Solis calore excludantur. Niloticis Crocodilis persimiles, si quid in aquis sentiant, confestim ad ima detrahunt & dilaniant: canibus præcipue delectantur. Harum belluarum incursu Pizarrus, & Almagrus magna sæpius incommoda accepere. Incredibili insuper fame premebantur, cum absumpto longinqua peregrinatione commeatu, in regione inculta neglectaque nihil ad victum alimoniamque parare, aut nancisci possent, præter unas littorialium retarum, quas manglos vocant, insuaves baccas, ac muriæ salsugine inspersas. Quamcumque in partem proras converterent, aderant infesti barbari, qui venenatis telis navigantes sine intermissione fatigabant. Hisce circumventi difficultatibus, cum etiam ex ducentis militibus vix octoginta incolumes superessent, communi sententia decernunt, Almagrum ad novum, in mortuorum locum, legendum militem proficisci.

Utriusque nova expeditio.

Calamitates.

Almagrus ad novum legendum militem proficiscitur.

LXXII. Interea Pizarrus ad Galli insulam secessit, ubi inter summas angustias delituit. Sed Almagrus dum, procuratis negotiis scriptisque militibus, ad Pizarrum redire cogitaret, a Petro Rio Isthmi Dariensis præfecto præter expectationem retentus est; quod milites pertæsi navigationis periculosæ, per litteras clam præfectum rogassent, ne plures abducendi Almagro potestatem faceret, utque sibi redeundi licentiam daret. Itaque præfectus Almagro Panamæ retento, reliquis, uti redirent, per Tafurum legatum potestatem fecit. Ac Pizarro relicto, Panamam pene omnes rediere, sic ut ex octoginta militibus duodecim tantum multis precibus deliniti substiterint: quos ille blanda oratione cohortatus, ut paulisper durarent, meminissentque, ad ingentes honores, divitiasque enitentibus per omnes difficultatum angustias fortissime gradiendum; eaque in vita jucundissima accidere, quæ multis maximisque laboribus parta essent: hisce dictis confirmatos Gorgonam ad insulam recta deduxit. Didacus Almagrus, ægre impetrata venia, commeatum Pizarro in ea insula degenti uno navigio submisit, sine ullo tamen militum supplemento. Pizarrus relicta Gorgona naves conscendit, perpetuisque jactatus ventorum tempestatibus, id tandem littus tenuit, quod inter sancti Michaelis, & Trugilli colonias est. Sed cum præ suorum paucitate longius progredi non auderet, ovium gregem ad Chiræ amnis ripas depascentem cum aliquot barbaris cepit. Inde fugienti similis Tumbæum pervenit. Cumque ibi aliquot dies explorabundus hæsisset, Panamam rediit triennio post, quam inde recesserat. Subinde in Hi-

Pizarro commeatum submittit.

Pizarrus Panamam redit.

Hispaniam contendit; expositaque Cæsari Carolo suæ navigationis fortuna, Peruvianæ regionis, quam certo esset occupaturus, præfecturam impetravit. Confecta itaque classe, Panamam rediit cum fratribus quatuor, Ferdinando, Joanne, Francisco, Consalvo; instructaque liburnica in altum provectus, Peruvianum ad littus appulit. Ac militibus expositis ad Coaccios populos pervenit: inde ad Portum veterem, ubi casas, coloniæque fundamenta moliri instituit. His constitutis, in insulam Punam continentis littoribus objectam trajecit. Exscensione facta Pizarrus humaniter quidem ab ejus insulæ regulo acceptus, sed postea fallacissimæ gentis insidiis pene oppressus est. Namque abdito milite opportunis in locis, atque eruptione in sequentis noctis tempus destinata, legatos de pace, & communibus rebus transigendis ad Pizarrum miserunt, oratione in perfidiæ simulationem tam apte composita, ut Pizarrus sincere secum agi crederet, neque tantum fraudis perfidiæque rudibus barbarorum ingeniis inesse suspicari posset. Itaque prolixe collaudatos, habitosque perhumaniter dimisit. Sed ubi rem certius cognovit, magna cæde incautos, nihilque tale timentes oppressit, insulamque pene totam depopulatus est.

In Hispaniam proficiscitur. Panamam redit. Pizarri expeditio. Puna insula. Pizarri ex Punensium perfidia discrimen.

LXXIII. Postero die barbari lintribus suis, quas Canoas appellant, adnavigantes, Consalvum Pizarri fratrem, qui uti navibus præsidio esset, relictus erat, magna vi adoriuntur; jamque vulnerato in femore Consalvo, non dubia clades imminebat, nisi in tempore a Francisco Pizarro submissum equitum præsidium navium propugnatores, cæsis quamplurimis barbaris, metu periculoque liberasset. Tumbæum inde petere statuit. Sed priusquam in continentem trajiceret, demulcendos beneficio animos incolarum ratus, captivos sexcentos domum remisit, missis una tribus militibus, qui regionis urbisque situm cognoscerent. Sed barbari simul atque terram contigere, immemores beneficii, omnisque humanitatis expertes, Hispanos socios, veluti receptæ libertatis hostias, diis inanibus immolarunt.

LXXIV. Tumbæi, maritimæque oræ accolæ interea, jubentibus regulis dynastisque, ad montes profugerant. Quæ res Pizarri conatus retardavit. Quippe barbari scaphas lintresque, quibus in terram exponere milites posset, fugientes abdiderant. Per summas itaque difficultates Tumbæum processit, missisque ad barbarorum principes legatis, ad colloquia conferenda, pacemque & amicitiam constabiliendam invitavit. Nusquam benigne audita legatio est. Quinimmo pabulatum profectos, aut commeatus quærendi causa procul ab sociis digressos repentina incursione barbari opprimebant. Quam contumeliam ut vindicaret Pizarrus, sub vespertinum crepusculum cum equitibus quinquaginta Chiram amnem trajecit, celeriterque inde per asperos ignotosque montium calles ad hostium castra pervenit; quos attonitos rei novitate, ac nihil tale suspicantes pecudum more fudit fugavitque. Hujus victoriæ improvisi rumores Tangaramæ provinciæ regulos accolasque ad petendam a victoribus pacem impulerunt. Coloniam inde sancti Michaelis ad Chiram fluvium in Tangorana valle deduxit, portumque Paytam, quo ab Panama navigantibus receptus, ac statio esset, communivit.

Pizarrus Tumbæum procedit.

LXXV. Pizarrum hisce rebus intentum legati Guascaris Ingæ adiere, adversus vim & injuriam Atabalipæ auxilium orantes: nam Atabalipa Gynacavæ filiorum minimus pro regni Quitonici possessione fratri bellum intulerat. Hunc Gynacava pater Quitonico regno subjugato, & in provinciam redacto, cum ob loci amœnitatem diutius ibi permansisset, relicto ad

Atabalipa cum Guascare fratre de Quitonici regni possessione dimicat.

Cu-

Cuſconem Guaſcare cum duobus aliis filiis, Mangone, & Paulo, ex alia uxore genuerat, eumque ſupra modum diligebat: Cuſcumque reverſus, in Quitonico regno nutriri parvulum juſſerat: cumque aliquandiu apud Cuſcum hæſiſſet, Quitonici agri, & Atabalipæ filii, quem præ ceteris diligebat, viſendi deſiderio ductus, cum ipſius filii conſuetudine, & aſpectu ſe ſe oblectaſſet, legato eidem Quitonico regno, vita exceſſit.

LXXVI. Atabalipa, defuncto patre, confeſtim legatos ad Guaſcarem miſit, qui ei felix fauſtumque precarentur imperium. Simul petiit, ut Quitonici regni, quod ſibi pater teſtamento reliquerat, poſſeſſionem permitteret. Sed Guaſcar averſatus Atabalipæ petitionem, tamen immenſos regiæ gazæ theſauros eidem promiſit, quibus, ſi conceptam cupiditatem regni deponeret, avitum decus, & amplitudinem tueri poſſet: ſin contra tendere mallet, regnandique cupidine abriperetur, eidem renuntiari juſſit, tum ſe ſe regnum vindicaturum, & Atabalipæ temeritatem armis perſequuturum. Atabalipa, cognita fratris voluntate, conatus ejus prævertere, ac modis omnibus frangere conatus eſt. Itaque expedito cum milite progreſſus, ingentia terrarum ſpatia auſtrum verſus invaſit: jamque Tumebambam uſque pervenerat. Hic Guaſcar cum infeſto exercitu occurrit, atrociſſimaque trium dierum dimicatione, cum militum numero ſuperior eſſet, Atabalipam magna principum militumque ſtrage, qui circa illum memorabili morte dimicando ceciderant, vicit, vivumque cepit. Victoria iſta non in hujus modo prælii gloriam, ſed ad totius belli ſummam profuiſſet, niſi inſolentia vulgi pulcherrimam hujus rei occaſionem corrupiſſet. Quippe Atabalipa, cum Guaſcarianus miles frequenti cantu, & in multam noctem extracta potatione, de victoria triumpharet, effracto muro fugit, & ſalvus ad ſuos Quitonem rediit. Ubi reparatis viribus, ut in ſpem melioris fortunæ ſuos erigeret, a patre Gynacava ſe ſe in ſerpentem mutatum per rimulam evaſiſſe, certamque ſibi de Guaſcare victoriam a patre promiſſam ementiebatur, ſi virilibus animis acceptæ cladis labem eluerent. Per has fallacias confirmatis ſuorum animis, eductoque rurſus exercitu, Guaſcaris copias multis præliis profligavit. Mox comite fortuna Cuſconem verſus contendit, & in Canares populos impreſſione facta, regionem vaſtavit; ubi ſupra ſexaginta hominum millia interfeciſſe creditur. Tumbæum inde progreſſus, civitatem evertit, totumque hoc Peruviæ latus, quod ab Quitonicis finibus ad Caxamalcam uſque protenditur, cepit. Punam inde inſulam Tumbæi littori objectam tentavit armis. Verum magna ſuorum ſtrage repulſus, incœpto deſtitit, cum Guaſcaris exercitum appropinquare certis explorationibus didiciſſet. Inter hæc Guaſcaris legati Pizarrum adeunt, plurimum opis atque præſidii in eo fore arbitrati, ſi regis cauſam tuendam ſuſciperet, ac perduellem Atabalipam conjunctis viribus perſequeretur.

Capitur.

Evadit.

Guaſcaris legati a Pizarro auxilium petunt.

LXXVII. Pizarrus Guaſcari regi nuntiari jubet, cauſam ipſius ſibi curæ fore. Tum dimiſſis legatis, Ferdinandum fratrem Tumbæum remiſit, uti militum manipulos, quos paratos haberet, propere adduceret. Ipſe interim ad ſancti Michaelis fanum contendit, relictaque militum parte, qui aut adverſa valetudine, aut ætate ingraveſcente arma ferre non poterant, cum reliquis Guaxamalcam contendit. Guaſcar, propterea quod Pizarri adventum expectabat, ante urbem Cuſconem ſtativa habebat. Atabalipa, qui fratrem Guaſcarem magnis itineribus adventare audierat, miratus quid ita cunctaretur, Quiſquiſium, & Calicuchimam ſtrenuos duces cum quinque hominum millibus Cuſconem uſque præcurrere, hoſtiumque conſilia, & ſitum caſtrorum explorare juſſit. Qui cum haud procul ab hoſtium exercitu

citu essent, ut occultiores hostem deciperent, alterius viæ diverticulum ingressi, Guascarem venationi intentum, longiusque a castris cum comitatu octingentorum militum provectum, obvium habuerunt. Atabalipani ad primum hostium conspectum arma expediunt, Guascarem circumsistunt, & nihil contra tendere ausum capiunt. Ad famam capti regis, quam per medias hostium stationes fugientes pauci attulerunt, primo stupor & metus omnes invasit. Dehinc pudore amissi regis accensi, arma sumunt, contentoque cursu Atabalipanos assequuti, explicatis quam longissime alis, ne qua hostis fallere, aut elabi posset, incautos circumdant. Jamque instans dimicatio, & ingens clamor poscentium regem ita omnes exanimaverat, ut contra Guascarianos ordines, ac coronam trepidi nihil auderent. Sed duces Atabalipani novo consilio Guascarem adoriuntur, strictoque ferro præsentem mortem comminantur, nisi suos illico inde facessere jubeat. Tum Guascarem inter spem libertatis, mortisque præsentis metum æstuantem tantus repente horror invasit, ut & suos abire, & ipse in vinculis esse, quam occasione data ad libertatem niti, maluerit. Guascariani, tamquam supremo erga reluctantem principem officio functi, cum operam suam ab eo negligi cognovissent, dilapsi dispersique domum abiere. Ita Atabalipa, nullo resistente, Caxamalcam victor tenuit. Pizarrus, audita Guascaris calamitate, per Motupianas solitudines Caxamalcam versus iter intendit; quo in itinere Atabalipæ legatum obvium habuit, sibi calceos pictos aureasque armillas deferentem, ut quum his indutus veniret, ab Atabalipa internosci posset. Ubi vero appropinquavit, alter ei legatus ab urbe venit cum mandatis hujusmodi: supersederet hospitio deligendo, dum a principe Atabalipa tempus ac locus assignarentur. Pizarrus, nullo dato responso, militari more castra locavit, & communivit. Ferdinandum deinde Sotum ad Atabalipam cum viginti equitibus misit, ut voluntatem ejus, pacem ne, an bellum mallet, certius intelligeret. Sotus cum equitibus provectus ad usque hostium castra, cum liberiore & concitatiore cursu procurreret, ingentem barbaris terrorem attulit, & cum nonnulli fuga, aut corporis declinatione in ruentium equorum impetum devitassent, ne currentium pedibus protererentur; hos Atabalipa, ut aliis metum demeret, interfici jussit. Quippe Hispanorum paucitatem contemptui habens, ignominiæ ac turpitudini fugam suis vertebat. Michabalica enim Pochechicanorum regulus nec dum expertus equorum ferociam, aut Hispanici mucronis aciem, cum per legatos de adventu exterorum Atabalipam monuisset, per contemptum addiderat, barbatos hosce exiguo tantum numero advenisse, assiduoque proficiscendi labore adeo fatigata corpora trahere, ut immensi itineris magnitudine victi, pedibus ulterius progredi non possint; ideoque ovibus grandioribus vectos insidere, quas, ut terrorem aliis incutiant, equos vocitent. Ceterum venientem ad se Sotum Atabalipa nullo alloquio dignatus, Pizarri postulata per interpretem excepit. Postmodum missus Ferdinandus Pizarrus, quæ in mandatis a fratre habebat breviter exposuit: *Franciscum Pizarrum Hispani Regis auspiciis & voluntate venisse, ut de communibus rebus cum Atabalipa transigeret, ejusdemque Regis nomine pacem amicitiamque firmaret.* Atabalipa conditionem concordiæ unam superesse respondit, si Pizarrus extemplo regnis illis decederet, aurique & argenti spolia, quæ Punensibus Tumbæisque abstulisset, statim restitueret: tum licere illi, ut de ceteris disceptaturus regiam accedat. Ita Ferdinandus re infecta dimissus, prælio, non blanditiis decernendum fratri denuntiat; plurimaque de hostium castris ac multitudine commemorans, haud dubia timoris

Guascar a fratre capitur.

Sotus a Pizarro ad Atabalipam mittitur.

Tum Ferdinandus Pizarri frater.

ris signa præ se ferebat. Verum erectus animo Pizarrus, equites omnino sexaginta, quos habebat occultos, loco ad insidias opportuno considere jussit, ipse peditem ducendum suscepit. Atabalipa in aciem similiter descendit, locandisque ordinibus intentus, Ruminaxim ducem cum quinque militum millibus in abdita valle pugnæ signum expectare jussit, ut aversos in pugna hostes, nihil ejusmodi metuentes adoriretur, aut refugientes exciperet. Ipse sublimis Satraparum humeris aurea lectica gestabatur: præcedebant trecenti delectæ juventutis, regiis insignibus conspicui: a tergo purpuratorum turba sequebatur, tanta victoriæ fiducia, ut solo aspectu, quidquid usquam Christianorum esset, se se in fugam acturos existimarent.

LXXVIII. Interea Vincentius Valverdius Episcopus Atabalipam convenerat, cui Evangelium, si fieri posset, impertiturus, Bibliorum sacrum codicem manu gestans, quæ de orbis creatione, humani generis lapsu, restitutione, aliisque a Christianis crederentur, accurate explicavit: subjecitque, æterni Numinis providentia, & Caroli V. Hispaniæ Regis beneficio missos in ea loca, qui religionem sanctissimam, Deique cultum omnibus modis amplificarent. Si hæc dogmata amplecti Atabalipa, & in Caroli Cæsaris clientelam velit concedere, egregie illum suæ ac suorum saluti consulturum: sin paci bellum, atque vim anteferre in animum induceret, Pizarrum ferro, & igne universum ejus regnum pervastaturum. Atabalipa paucis respondit, se se marte secundo Guascaris fratris fortunam vicisse, eumque belli jure captum suæ potestatis, atque arbitrii omnino fecisse; ideoque nihil sibi eorum, quæ Pizarrus Regis sui nomine agitaret, curæ esse; neque scire quorsum tendant, quæ de nova religione Christianorum loqueretur. Cum Antistes codice illo, quem manu tenebat, contineri omnia dixisset, eum suscepit Atabalipa, versatisque aliquot foliis, per contemptum abjecit. Vincentius ad suos reversus, quæ de ejus obstinatione, superbiaque cognorat, eisdem nuntiavit. Pizarrus intelligens, ulterius cunctandum non esse, fratribus suis, ut ex insidiis barbaros adorirentur, edidit signum: ipse in agmen primum, quo vehebatur Atabalipa, impetum fecit.

Pizarri cum Atabalipa prælium.

LXXIX. Simul equites tripartito agmine invecti, tormentaque in confertas barbarorum catervas immissa ingentem miserorum stragem edidere. Incumbentibus ferociter equitibus, Atabalipani metu præcipites terga verterunt. Ingens certamen circa regiam lecticam commissum est, quod, quidquid roboris inter barbaros erat, obstinaverat animis pro regis vita, & libertate certam mortem oppetere. At Hispani tandem, perrupto cuneo barbarorum, per cadentum acervos ad eum perveniunt. Illum trepidantem, cædemque ac fugam suorum circumspectantem Pizarrus arripuit. Interim rumor de capto rege, fausto militum clamore vulgatus, barbaros omnes in fugam avertit: ac nisi mœnia Caxamalcæ, metu vires addente, perrupissent, multi mortales, novissimis primos impellentibus, compresso intra viscera spiritu suffocati periissent. Ruminaxis, auditis tormentorum bombis, cum frustra erumpendi signum expectasset, inter primos tumultus Quitonem profugit. Nusquam ab omni hominum memoria tantum prædæ militibus cessit. Jacebant toto campo aureæ argenteæque occisorum exuviæ. Solius Atabalipæ castrensis supellex sexcenta aureorum millia excessisse fertur; qui etiam Pizarro respondit, si libertatem reciperet, se se tantum cælati auri argentique impensurum, ut quadratam aream Caxamalcanæ regiæ, quousque acervum porrectis brachiis posset contingere, oppleret. Quocirca ab Hispano duce in fidem receptus, comportandos regiæ gazæ thesauros e vestigio curavit: brevique ingens auri copia in castra delata est.

Atabalipa capitur, & exercitus ejus fugam arripit.

Pro libertate immensam auri vim spondet.

eſt. Sed acervus tamen, quem condixerant, ad præſtitutam diem comparari non potuit.

LXXX. Ergo Hiſpani ſuſpicari cœperunt, regem ad fallacias converſum ludos agere, ut reparatis interea viribus, effractiſque carceribus tandem effugeret. Atabalipa ſentiens quanto in diſcrimine verſaretur, Hiſpanos ipſos, ut nempe invidia ſe liberaret, ad conficiendum ſuo nomine aurum Cuſconem miſit. Delecti Ferdinandus Sotus, & Petrus Barus, qui in itinere Atabalipanos duces cum captivo Guaſcare obvios habuerunt. Eos Guaſcar compellans rogabat, ut omiſſo Cuſconico itinere ad Pizarrum redirent, ſuiſque verbis peterent & obteſtarentur, ut, quando victis duobus fratribus eam provinciam occupaſſet, priſtinam litem de principatu æquo jure dirimeret. Id ſi faceret, & promiſſis Atabalipæ ſe ſe pleniſſime ſatisfacturum, & ultro regiam Caxamalcanam ad uſque ſummum tectorum faſtigium ſolido auro contecturum. Quod facillimum ſibi eſſe prædicabat. Nam paternæ gazæ immenſam vim poſſidebat, quam in ipſis initiis fraterni belli in terram defoderat. Sed Sotus Baruſque, ſive quod regis infirmam ſpem, quæ præſtare non poſſet, pollicentis, riderent, ſive quod munus legationis ſuſceptæ intermitti non poſſe exiſtimarent, nihilo ſegnius Cuſcum verſus perrexere. Atabalipa de Guaſcaris adventu, & cum legatis colloquio certior factus, ſibique metuens, ſi Guaſcaris poſtulata ad Pizarri aures perveniſſent, fratris interimendi conſilium cepit. Cujus facinoris deliberatione æſtuantem a concepto ſcelere retardabat, quod inſtitutis Chriſtianorum acceperat, fratrum necem ingenti ſupplicio vindicari. Itaque in lacrymas & mœrorem compoſitus cum ciborum abdicatione ac ſolitudine luctum ſatis ſimulaſſet, percunctanti Pizarro doloris cauſam Guaſcarem fratrem præfectorum ſuorum immanitate ſublatum eſſe reſpondit; cujus mors tantum ſibi triſtitiæ ac mœroris attulerit, quantum fraternæ conditionis ac neceſſitudinis jura poſtularent. Pizarrus ejus vicem miſeratus, bono animo eſſe jubet: ſi iniquum adeo id ſibi facinus videretur, quæſtionem de parricidio inſtitui poſſe, poſtquam præſentes belli tumultus reſediſſent. Atabalipa ſentiens conceptum fraternæ necis ſcelus elevari poſse, maturare facinus ſtatuit. Itaque extemplo ducibus ſuis clam interficiendi Guaſcaris negotium dedit; quod tanta celeritate patratum eſt, ut numquam ſatis reſciri potuerit, ante ne, an poſt cædem confícti luctus ſimulationem ediderit. Sotus vero Baruſque Guaſcarianæ mortis invidia vehementer flagrarunt. Seditio deinde militaris, ſive Guaſcaris miſeratione, ſive auri ferendi mora concitata, ipſi demum Atabalipæ exitium attulit. Ita ſublatis duobus fratribus, qui de imperio, ac dignatione certabant, florentiſſimum regnum in Hiſpani militis fidem ac poteſtatem conceſſit. Vectigale aurum qui ad Cæſarem ferrent, & Peruvianam expeditionem accurate narrarent, Pizarrus legavit. Aliquot etiam milites magnis opibus aucti, cum impetrato commeatu in patriam rediiſſent, univerſam Hiſpaniam Peruvianarum divitiarum fama complevere.

Ad quam conficiendam Sotus & Barus mittuntur.

Quos Guaſcar captivus alloquitur,

Majorem auri copiam promittens.

De qua re certior factus Atabalipa,

Guaſcarem fratrem occidi jubet,

Atabalipa interficitur.

Prædæ in Hiſpanos diviſio.

LXXXI. Eodem tempore Petrus Alvaradus, veteranus Corteſii miles, qui pacatis Mexicanis regnis Guatimalam ſubegerat, permiſſuque Cæſaris gubernandam ſuſceperat, inſtructis aliquot onerariis, in ſpem Quitonicæ occupandæ provinciæ ad Portum veterem navigavit. Ubi exſcenſione facta, per Arcabuxios montes ſecundum circuli æquinoctialis tractum poſt varios labores in Quitonicum tandem agrum pervenit.

Petri Alvaradi in regnum Quitonicum expeditio.

LXXXII. Hæc de imperii Peruviani conquiſitione dicta ſufficiant. Nunc ad priſtinos mores, rituſque gentis, quam Chriſtianæ religionis le-

Peruvianorum religio ac mores.

gibus imbuendam Franciscani potissimum susceperunt, oratio delabitur. Antequam Peruviani sub unius imperium cogerentur, varia illis instituta vivendique ritus fuere. Plantas, animalia, flumina, montes, in primis vero immanes belluas impense colebant. Sed postquam Yncarum jugum subierunt, religiones eorum barbaræ humanis legibus temperari, ac regi cœptæ. Ab eo tempore Solem, ejusque, ut rebantur, uxorem Lunam venerati sunt. Ynca tamen Garcillassus Peruvianus natione testatus est, popularium suorum animos ad veri Numinis cognitionem erectos omni ætate fuisse: Animatorem mundi patria lingua appellabant. Verum levis hæc & umbratilis persuasio ad expromendam religionem, cultumque ejus constituendum vires non habuit. Quippe animatori illi orbis terrarum unicum templum in regione latissima consecratum; cum delubra Soli pene infinita, eademque magnificentissima ædificaverint, sacerdotes, ac virgines attribuerint. Immortalem hominis esse animum sapientes eorum existimarunt. Quam longissime porro absfuerunt ab feris moribus institutisque Mexicanorum. Neque enim humanis carnibus vescebantur; nec umquam cruore hominum litavisse perhibentur. Peruvianis a Pizarro subactis, de inferendo in amplissimas terras Christi cultu ac religione cogitari cœptum. Franciscani, scriptorum omnium consensu, earum gentium procuranda salute, excolendaque Domini vinea omnium maxime laborarunt. Sed admodum pauci rerum ab se gestarum memoriam litteris prudidere. Qui deinde scripserunt, eorum brevis ac perobscura narratio est. Nullam fere rationem temporum in iis reperias, qua res videlicet unaquæque ad annos suos dirigatur. Qui vero facta percensentes, annos notant ac tempora singulorum, plerumque contraria narrant, itaque dissident inter se, ut quem sequare prorsus ignores, nec veritatis quærendæ viam possis insistere. Omnium accuratissime Peruvianis de rebus disseruerunt scriptores duo, Ynca Garcillassus is, quem supra commemoravi, & Antonius Colancanus ex familia Eremitana sancti Augustini. Verba utriusque ex Hispanica lingua latine reddam: deinde quod magis certum videbitur, indicabo.

Christiana sacra in Peruviam inferri cœpta. Franciscani egregiam operam navant Peruvianis ad Christum convertendis.

LXXXIII. Itaque Garcillassus parte secunda Historiæ Peruvianæ annos recenset, quibus maxime digna memoratu contigere. *Pizarrus*, inquit, *sociique, anno Christi* MDXXXI. *primum insula Puna, deinde vero Tumbæo potiti sunt: ejusdem anni mense Decembri captus Atabalipa custodiæ traditur, qui mense Aprili sequentis anni diem clausit extremum. Octobri mense hujus anni Cusconis provincia in Hispanorum cessit imperium, cujus præfectus ubi Petrum de Alvarado adventare cognovit, eadem per manus tradita ultra discessit anno* MDXXXIII. *Principio sequentis anni, quo die reges ex oriente profectos ad Christi cunas procubuisse a majoribus traditum est, Lima civitas Peruviæ caput, ac totius Americæ Meridionalis emporium, ædificari cœpta*. Hactenus Garcillassus. Constituto utcumque imperio, inter duces expeditionis orta dissidia susceptas olim simultates novis ac civilibus odiis vehementer auxerunt. Quæ res in causa fuit, ut, distractis admodum viribus, ferentes gravate jugum indigenas in officio continere non possent. Itaque annis fere viginti bellatum cum iis est.

Ynca Garcillassus Peruviæ rerum scriptor.

LXXXIV. Cujus eventa belli cum Antonius Colancanus fuse narrasset: *Duobus*, inquit, *post annis, quam Peruviæ regionem Augustinianæ familiæ homines adierunt, de impertiendo ethnicis Evangelio cogitari non potuit. Si qui vero aliorum Ordinum viri sedes antea posuerunt, ab iis tamen propagandæ religionis causa nihil penitus actum. Quippe inquilini vel in montibus ac speluncis perterrefacti latebant, vel pro aris & focis cum Hispa-*

Antonius Colancanus Peruviæ rerum scriptor alter.

Hispanis præliabantur: & qui aderant sacerdotes, aut arma ipsi tractare atque in acie cum hostibus congredi, aut inter vitæ difficultates & incommoda quotidiana se se tueri ab eorum insidiis cogebantur. Ac Pizarrus quidem in prima ad insulam Galli expeditione neminem sacris initiatum eo deduxerat. Anno MDXXXI. *cum ad Coaccios penetravit, Vincentium Valverdium ex familia Dominicana, & Joannem Sosam sæcularem presbyterum socios habuit. Post necem vero Atabalipæ, quæ in annum incidit* MDXXXI. *aut* MDXXXII. *Valverdius in Hispaniam profectus non ante annum* MDXXXVI. *in Peruviam remeavit, ac postero anno Limam pervenit: ita in Peruviæ regione ille unus, quem memoravimus, Sosa est commoratus: huic paulo post sacerdotes non amplius duo accesserunt; alter sæcularis cognomento Occana; alter ex eorum sodalitio, qui sub auspiciis Mariæ Virginis redimendis ab ethnicorum jugo captivis operam navant. Ex illo tempore cum ab Hispanis Peruviæ populi defecissent, arderetque servili bello universa provincia, nemo unus repertus est, qui Evangelium disseminaret, abductosque a servitute dæmonis Peruvianos ad veri Numinis religionem cultumque traduceret. Inter hæc civile bellum ad Cusconem exarsit, admoventibus facem Almagro, ac Ferdinando Pizarro: quod in annum* MDXL. *continuatum est. Sequenti anno Franciscus Pizarrus Limæ interficitur, bellumque intestinum Almagri junioris opera renovatum biennium tenuit. Anno* MDXLIII. *in urbe Cuscone Didacus Almagrus securi percutitur. Per id tempus Limam venere homines quatuor e familia Dominicana, itemque Marcus Nicænsis cum sociis quatuor aut quinque e sodalitio divi Francisci. Ex his duos apud Quitum civitatem Marcus reliquit: ipse e vestigio ad Mexicanos concessit: ceteri bellorum metu palantes ac profugi latuerunt ad usque annum* MDXLVIII. *quo Pizarrus, & Carvajalis a Gasca præside in acie victi captique sunt: eodemque anno Franciscus Victoria Observantium præfectus cum sociis aliquot Peruviam adivit, cœnobiumque in urbe Lima fundavit.*

Marcus Nicænsis e familia Observantium cum sociis aliquot in Peruviam profectus Evāgelii disseminandi causa.

LXXXV. Profecto Colancanus iste aut notandis temporibus inscitia lapsus, aut partium studio præter modum abreptus, in his, quæ narrat de nostrorum adventu, veritatem vel turpiter ignorasse, vel de industria dissimulasse mihi videtur. Franciscani, ut alios prætéream ceterorum Ordinum alumnos, duodecim ante annis, quam ab isto scriptore Peruvianum ad littus appulisse dicuntur, eas terras incoluerunt. Marcus a Nicæa eorum præfectus idipsum de se testatur his verbis: *Ego frater Marcus a Nicæa Ordinis sancti Francisci Commissarius supra Fratres ejusdem Ordinis in provinciis Peruvianis, qui fui ex primis religiosis, qui cum primis Christianis dictas provincias ingressi fuerunt, dando testimonium veritati in aliquibus rebus, quas oculis meis vidi, maxime circa debellationem, & administrationem indigenarum.*. Eum constat cum classe Pizarri ad insulam sancti Dominici pervenisse anno MDXXXI. unde cum sociis aliquot in Peruviæ regionem recta contendit. Cum Sebastianus Belalcazarius Quitense regnum occupasset, statim primariæ urbis fundamenta locavit; cumque esset in Minorum familiam præclare animatus, divi Francisci nomen civitati dedit, in eaque cœnobium nostris attribuit anno MDXXXIV. id quod epistolæ testimonio comprobatur, quam Jodocus quidam Observantium sacerdos anno Christi MDLVI. cum scriberet, annos jam duos supra viginti in Quitensi civitate sancti Francisci versatum se esse, Petrumque Gossealium ad usque diem Januarii duodecimum, quo die litteras Quito dedit, laborum vitæque socium habuisse testatus est. Ad hæc Paulus Pisottus Franciscanæ familiæ Præsul Franciscum Aragonium ex provincia Tarraconensi

De ipsius, aliorumque Observantium in Peruviam adventu Antonii Colancani palmaris error.

Ad quem ostendendum argumenta proferuntur.

Vide Wadding. tomo XVI. anno 1534. num. 84.

nensi in Peruviam legavit, datis ad eum litteris, anno Christi MDXXXII. quibus eidem potestatem fecit, ut optimos duodecim probatissimosque deligeret, quos sodalitii Peruvianis in terris constituendi administros haberet. Insequentibus annis alii subinde profecti, custodiam, ut vocant, Apostolorum, Nicaenensium Comitiorum auctoritate fundatam, amplificarunt ab anno sesquimillesimo trigesimo quinto: quo videlicet anno Vincentius Lunellus Generalis Minister renuntiatus, Hieronymum ab Villa Carilla custodem Peruviæ designavit. Verum plus fortasse, quam opus fuit, in refellendis Calancani mendaciis versati sumus; quæque huc pertinentia Waddingus, aliique scriptores litterarum monumentis consignarunt, in ea liberius, tamquam secundo Mercurio nobis oblata, involavimus. Nunc, quod instat, agendum est, &, quantum laboris industriæque in unius Dei gloriam, & solatium Ecclesiæ Christi Observantes insumpserint, accurata narratione persequendum. De Matthæi potissimum Xumillani vita factisque scribere aggredior, quem Waddingus inter primos enumerat, qui cum Marco Nicaenensi ad Peruvianæ regionis oram appulerunt.

Matthæus Xumillanus in Peruvia Domini vineam excolendā aggreditur.

LXXXVI. Matthæus igitur apud Xumillam Hispaniæ vicum in regno Murciæ natus, inter Laicos, ut appellant, Observantium adscitus, religionis propagandæ studium pari vitæ innocentia & sanctitate conjunxit. Missis in varia loca Peruviani regni, quos habuerat socios expeditionis, ipse post captum interfectumque Atabalipam Caxamalcæ consedit, ejusque urbis ac provinciæ inquilinos Christianis legibus instituere aggressus est. Magnus illi honor non ab Hispanis modo, sed a barbaris ipsis haberi cœptus, ex quo primum Apostolici muneris tirocinium posuit. Quippe id unum versabat animo, totisque ingenii viribus contendebat, ut, quam vellet populorum in animis religionem inserere, eidem gratiam, & fidem optimis moribus exemplisque conciliaret. Oppida erant in ea provincia fere quinquaginta, ad quæ Matthæus itineribus bene longis pedes itabat, oppidanosque cum disciplinæ asperitate, tum elegantia moris, ac suavitate ad amorem virtutis incendebat. Christianæ doctrinæ capita vernacula gentis lingua exaravit, eademque complexus metrica lege, adolescentes, qui ea canerent, numero circiter quinquaginta per vicos circumducebat. Præibat ipse conceptum carmen jam referre paratis; simul crucis vexillum, Christique in ea pendentis effigiem manu tenebat. Ita complures barbaros cantionibus primum delinitos, sensimque mysteriis religionis imbutos, a detestabili Solis cultu, impiaque superstitione paulatim abduxit: quos deinde sacerdos, qui statis temporibus ventitare solebat, Christianæ vitæ præceptis institutisque eruditos salutaribus aquis regenerabat. Non enim solum fuisse in provincia Matthæum verisimile est; cum post necem Atabalipæ expiatum a profano cultu regis palatium divo Antonio Patavino Hispanos dicasse Gonzaga commemoret. Unus ergo sacerdos, qui novum templum curaret, sacramenta Christiano ritu perficeret, nostrisque militibus, cum opus esset, administraret, Caxamalcæ commorabatur. Subinde eum Observantes duodecim eo profecti cœnobium fundassent, nascenti Ecclesiæ Peruvianæ, quæ aliquandiu Ministrorum penuria laboraverat, suppetias tulere. Matthæus, universa provincia in parœcias distributa, Solis fana diruenda, templa ritu Christiano excitanda, agrestes montanosque diligentissime conquisitos ad humanitatem religionemque informandos enixe curavit. Adventanti catechismi gratia sacerdoti alacris erectusque sæpe occurrebat, deque communi laborum fructu, qui & maximus idem, & jucundissimus esset, gratulabatur. Quippe hominum octo millia, interdum decem, qui ejus accitu ad statas preces

Ejus res gestæ in Caxamalcæ provincia.

Quam in parœcias distribuit.

ces convenissent, in procinctu stare indicabat, ut, quandocumque per ipsum liceret, Christiana sacra suscipientes neophytorum in numero censerentur. Eosdem ut congregaret, per montium juga saltusque avios discurrebat, semper pedes, plerumque jejunus: nec eum a suscepto consilio vel itineris longitudo, vel asperitas viarum, vel ætas denique ingravescens retardabat. Videre erat optimum virum, cum firma ætate, tum prima & ultima senectute ita flagrans ad omnia pietatis opera studium, tam effusam in egentes ac miseros benignitatem præ se ferre, ut una omnium voce non cum æqualibus modo suis, qui pari munere fungerentur, sed cum primis illis Ecclesiæ conditoribus comparandus esse judicaretur.

Cum Apostolis certat amplificandæ religionis ardore.

LXXXVII. Cum ad populi confertissimam turbam conciones haberet, hominis caput carne nudatum manu gestabat, indeque sumens dicendi argumentum, de brevitate vitæ atque inferorum suppliciis, quæ summi Dei sempiterno judicio nocentes manerent, vehementi oratione disserebat. Mos illi erat ad ethnicorum sepulchreta cum auditoribus proficisci; ibi eorum, qui Numine irato diem obierant, calamitatibus ingemiscere, quod nefaria superstitione inanes deos, ipsumque adeo humani generis inimicum venerati fuissent: tum circumfusam loculis multitudinem infimis precibus orare, ut, quando tempus suppeteret, licentiam vitæ, moresque teterrimos tandem exuerent, profanos ritus ac cæremonias ab patriis finibus averruncarent, neu se majorum exemplis in præceps trahi ad certum interitum paterentur. Incredibile dictu est, quam miris modis inter curas Apostolici muneris, & quotidiana negotia suum ipse corpusculum divexaret. Catenam ferream, qua, cum nomen familiæ daret, lumbos præcinxerat, numquam dimisit. Nocturnas preces in abdito loco diversorii, sæpe sub dio, cum iter haberet, ad Solis ortum producebat. Si quando somnus opprimebat orantem, humo nuda cubare, suppositoque cervicibus saxo, ad disturbandum soporem uti consueverat. Provecta ætate semper in templo ad multam noctem oravit, numquam vero discessit, quin se flagris asperrimis, usque dum late manaret cruor, verberavisset. Insigni præterea fuit parsimonia cibi potusque. Decem omnino dies ante Pentecosten esculentorum genere omni quotannis abstinuit. Festis anni diebus, qui Dominici appellantur; limaces aliquot, paululumque frumenti ejus, quod Hispani Maitium vocant, in deliciis habebat. Feria sexta, itemque Sabbatho nihil gustabat; ceteros dies non plane jejunus transigebat; verumtamen ipse cibatus erat ejusmodi, ut famem potius irritare, quam sedare, aut expellere videretur.

Miris modis corpusculum domat.

LXXXVIII. Verum qui tantus erat sui corporis domitor, idem ceterorum ærumnas, jacentemque fortunam humanissime sublevare, tum decumbentibus morbo aliquo vel solatium, vel opem ferre nullo tempore destitit. Pallium, quo tegebatur, sæpe dedit egenti cuipiam, qui ab se petivisset; interdum etiam, orantibus multis, in partes divisit, suamque singulis attribuit. Ubi quempiam ægrotare intellexisset, amantissime ad eum visere, morbique sedandi causa delectos cibos & pharmaca secum ferre solebat. Quo genere officii cum ægrotis plerumque saluti fuit, tum præpotentis Dei benignitatem & gloriam divulgavit palam. Percrebuit enim opinio, multorum quoque sermonibus corroborata, usque adeo Superorum gratia florere Matthæum, ut rogatus ab iis, quos in lectulo decumbentes ultro adiisset, quod cibi genus frangendis cruciatibus opportunum maxime esset, id singulari Dei beneficio proferret, cum in manticis tamen nihil ejusmodi attulisset. Interim vero jacentes hortari, ut membrorum dolores æquo animo sustinerent, eorum causam in vitæ labes, & crimina unusquisque re-

Ejusdem charitas in proximos.

fer-

ferret: leviora eos pati, quam pro morum nequitia flagitiisque commeruissent. Verumtamen bono animo essent, & malorum levamen in sola Dei benignitate situm esse cognoscerent; quem constaret ex sacris litteris ita irasci solere peccatis hominum, ut sibi solvi eas pœnas velit, quæ illis ipsis, qui deliquerunt, utiles sint & salutares. Cui enim castigatio fuit, eidem est Deo salus nostra curæ. Idque cum diceret, tanta utebatur lenitate sermonis, ut morborum reliquias plane abstergere videretur, &, quo nihil accidere optatius poterat, ad amorem virtutis multorum animos inflammaret.

LXXXIX. Jam superstitio inanium deorum in Peruvia deleri cœpta erat, jam sacrificia Christiano ritu in templis fiebant, passimque in agris & montibus augustæ Crucis insigne conspiciebatur. Quæ res in causa fuit, ut, cum a Deo cœlitibusque Matthæus magnam gratiam iniisset, eorum præsenti ope adversa quæque superaret, maximisque præterea beneficiis ad sustinendam Ecclesiæ causam afficeretur. Ex abrupta montis crepidine aliquando delapsus, cum itineris comites exanimatum eo casu putarent, repente alacris erectusque in viam revertit. Idem cum ædificio præesset, unaque cum cæmentariis tectum curaret, nutantibus fundamentis in præceps ruit. Atque ille quidem, luxatis ceteris miserandum in modum, unus evasit, cum tutelam Divinæ Matris in aperto discrimine invocasset. Illud etiam constanti fama vulgatum est, ægrotos cum tangeret, aut in Crucis effigiem ductu manu obsignaret, aut cibo quopiam reficeret, fretos eosdem virtute ejus, & apud Superos gratia procul dubio convaluisse. Hinc fiducia earum gentium, studiumque erga Matthæum plane incredibile. Catechismum illius cura exaratum nullo non tempore magni fecerunt, eosque rhythmos, quibus Fidei summa capita continebantur, multis etiam post annis, quam e vita migrarat, in templis canere consueverunt: ut satis appareat, Cyprianum Herreram in vita divi Turibii Limani Archiepiscopi falsa scripsisse, cum diceret, sub ipsius adventum in Peruviæ provincias Catechismi ne nomen quidem auditum fuisse. Sed Calancanum suum legebat Herrera; & domestico auctori non gravate fidem adhibuit.

Quædam de Matthæo mira.

Cyprianus Herrera Calancanū sequutus fallitur.

XC. Mortales plerosque, ut antea dictum est, vitæ infortuniis periculisque propositos illustri miraculo non semel eripuit. In quibus illud fertur eximium. Nocte intempesta nuntiatum fuit, plebejum quemdam præ temulentia furiosum ictu *macbanæ*, quod teli genus est acutissimi in ea terra, uxoris caput diffidisse, eamque depositam sacerdotis auxilium postulare, qui confitentem Christiano ritu peccata in tempore absolveret, sacrisque, si posset, reliquis rite muniret. Accurrit una cum sacerdote Matthæus, oleoque, quod lumen alebat ante aras divorum, inunxit immane vulnus, & obligavit. Quæ res plane mulieri in summa desperatione saluti fuit. Nam summo mane (mirabile dictu) quam doloris oppressam acerbitate interiisse putarant, ad cœnobium venientem attoniti Fratres conspexere. Illa vero, quod superum nutu & voluntate ex gravi vulnere convaluerat, iisdem gratias egit immortales; Matthæumque de se optime meritum, qui sanitatis recuperandæ sibi auctor fuisset, magno in honore deinceps habuit. Cum in provincia Caxamalcana diu versatus disseminando Evangelio maxime omnium desudavisset, præfectorum familiæ jussu Chachapajam se contulit, urbemque sancti Joannis, quam Hispani paulo ante condiderant, excellentium virtutum admiratione perinde complevit. In ea urbe cœnobium construxit, primusque administravit Ferdinandus Barrionovanus anno Christi MDLI. qui postea Chilensis Episcopus fuit. Matthæus vero diuturnis

Depositam ex vulnere mulierē mirabiliter sanat Matthæus.

nis laboribus, ac senectute confectus ibidem decessit anno MDLXXVIII. cum ad alia permulta, quæ singulari Dei beneficio futura præsensit, obitus diem sui prænuntiavisset. Nam gratulanti familiari cuidam, quod decrepita ætate vir optima corporis valetudine, viribusque uteretur, perendie se moriturum asseveravit: ejusque mors consentanea vitæ fuit sanctissime honestissimeque actæ. De qua simul acceptum est, magnus civium concursus ad cœnobium est factus, luctuosam reipublicæ orbitatem talis viri lamentantium. Attrita usu lacerna, quam gerebat, in partes divisa, maximique muneris loco sua singulis attributa. Cilicium quoque globulique, ut appellant, coronæ ad preces adhibitæ in multitudinem dispertita, ut hac ratione desiderium parentis optimi leniretur, atque ut memoriam nominis ejus cultumque susceptum ea pignora conservarent. Balthassar Ortixius Chachapaja oriundus persancte affirmavit, Matthæi speciem, cum de vita migraret, sibi in lectulo decumbenti repente visam: tum humanissimis verbis, bono animo ut esset, edixisse; quippe brevi futurum, ut a diutino gravique morbo, quo septennium implicabatur, Dei munere convalesceret. Ille promissi novitate commotus, cum spem omnem salutis in optimi viri patrocinio, rerumque omnium auctore numine collocasset, statim doloribus relevatus, optima valetudine deinceps est usus. Simile quiddam Peruvianæ mulieri contigisse memoriæ proditum; quæ sinuosum in crure ulcus, quam fistulam vocant, implorata Matthæi ope, nullo negotio sanavit. Multa præterea de illius virtutibus atque factis Peruviæ rerum scriptores litteris consignarunt. Alia item prodigia commemorantur, quæ gentium earum pervulgata sermonibus, publicisque auctoritatibus comprobata, memoriam hominis innocentissimi ad immortalitatem produxerunt.

Moritur.

Magno desiderio sui relicto.

Complures homines juvat e cœlo.

XCI. Ab his, quæ diximus, initiis Peruviana Ecclesia ad eam crevit amplitudinem, ut vel ceteras novi orbis Ecclesias insigni cultu religionis, hominumque sanctissimorum numero longe antecellere videatur. In qua re perficienda laboris ac diligentiæ multo maximam laudem Franciscani tulerunt; qui duce Marco Nicæensi, simul ut aditus in eas terras est patefactus, nihil antiquius habuerunt, quam ut Catholicæ professionis arcana longe lateque disseminarent. Non enim vera dixisse Calancanus putandus est, cum Franciscum Victoriam ex Observantium familia primum in præfectura fuisse scriptum reliquit. Atque iste quidem anno MDLXVII amplificata in Peruvianis familia, inque Provincias distributa, generalis præfecti munus omnium primus administravit. Sed non inde conficitur, superioribus annis Nicæensem aut non eo venisse, aut certe socios, quibus præesset, non habuisse. Quod exploratum Calancanus existimat, ut nimirum lectoribus fidem faciat, multis ante annis, quam Victoria adventaret, Eremitanis dumtaxat suis Ecclesiæ constabiliendæ demandatam provinciam, neque Observantes in partem laboris ab initio vocatos. Verum ex iis, quæ dicta sunt, vehementer errasse Calancanum satis apparet; ut propterea supervacaneum videatur in levitate hujus auctoris exagitanda tempus insumere.

Franciscus Victoria non primus omnino præfectus Observantium fuit in Peruvia, sed primus præfectus generalis.

XCII. Pervetus hominum Franciscanæ familiæ mos fuit, ut cujus provinciæ populos in societatem Romanæ Ecclesiæ suis laboribus aggregassent, eos optime constitutos sacerdotibus aliis, qui de familia non essent, regendos permitterent. Ipsis interea, tamquam levioris armaturæ militibus longius progredi certum erat, ut in alias provincias nefariæ superstitioni, ipsique adeo humani generis hosti bellum inferrent. Verum in Caxamalcæ regione secus facere coacti sunt, quam eorum instituti ratio pateretur. Hoc ipso anno MDXLVI. Petrus Gasca summa cum potestate in Peruviam est mis-

sus

Observantes in Caxamalcæ provincia parœcias administrare jubentur, post aliquanto eo munere se abdicant.

Populares ægre ferunt se deseri a Franciscanis.

sus, qui Regis Hispani nomine jus populo diceret. Is Observantibus confestim edixit, ut parœcias administrare ne gravarentur. Quod sane munus, etsi minus libenter, sedulo tamen & cumulate præstiterunt ad usque annum MDLX. Per idem tempus, cum eos rerum domesticarum cura magis urgeret, sacerdotibus aliis ex eorum numero, qui seculares dicuntur, pascendi gregis negotium demandarunt. Ea res populorum animos vehementer offendit, qui se deseri a Franciscanis egre ferebant, quibus unis tantum quisque debere videbatur, quantum homo homini proxime, ac secundum naturam debere potest. Quocirca cum Franciscus Toletus proregis munere ornatus a Philippo II. Paytanum ad littus appulisset, occurrit ei miserabile agmen complorantium, qui per divinam humanamque fidem obtestabantur, ut, quando summum in ea terra obtineret imperium, destitutis jam pridem salutari tutela Observantes præficeret: ab his olim parœcias eximia cum laude pietatis atque prudentiæ administratas: mirum propterea sibi videri, quod mutato consilio eam curam deposuerint. Toletus ergo gentis vicem miseratus, ut modis omnibus voti cnmpotem faceret, induxit animum: accitumque, ubi Limam pervenit, Observantium Ministrum de neglecta,ut ferebatur, inquilinorum salute clementer increpuit; eidemque præcepit, ut provinciæ Caxamalcanæ præfectum e vestigio crearet; socios duodecim, qui Ecclesiam curarent, attribueret. Nec mora, Gasparem Bannium Lusitanum spectatæ virtutis hominem designavit. Sacerdotes, qui Franciscani non essent, ab regendis in posterum parœciis abstinere jussi. Hæc a Didaco Cordubensi in historia Limensis provinciæ luculenter descripta.

Impetrantque a prorege, ut parœcias ipsis iterum mandet.

Observantes in Indico bello suâ Ecclesiæ regique Lusitano operâ locant.

XCIII. Dum hæc in Occidente geruntur,magnis in India bellorum motibus turbatum est. Horum ego libenter jam inde ab initio narrationem suscipiam; quod illustrandi nominis Christiani, ac religionis amplificandæ magna opportunitas inde manavit; tum quod præstantes aliquot viri ex Observantium familia insigni cum laude pietatis in id maxime incubuerunt, interque gladios ac tela suam in Principes Lusitanos fidem,studiumque in Ecclesiam sacrosanctam eximie probarunt. Dium est insula & oppidum oræ Cambaicæ: quam regionem priscis Carmaniam fuisse nonnulli recentiores falso putarunt. Id oppidum quod magnas habet oppurtunitates, & furtivis Ægyptiorum & Saracenorum navigationibus tutum ab Calecuto receptum dabat, Lusitano præsidio locum aliquem ibi obtineri ad hostes arcendos Indiæ prætor optabat. Is erat Nonnius Acunia, militari virtute atque gloria cum primis excellens, qui sub annum MDXXXIV. ad Diensem expeditionem, quam Lusitani dudum coquebant, animum adjecit. Ac primum idoneos homines, magnis præmiis invitatos, mercatorum specie Dium ex urbe Goa præmisit: qui cuncta probe cognoscerent; ac Lusitanas vires augendo verbis, Tocanem dynastam ad vitanda certamina, & componendam quavis conditione pacem impellerent; ac demum appropinquanti sibi omnia explorata clam ex urbe renuntiarent. In horum opera & fide, quam multis rebus perspectam habebat, magnam rei perficiendæ spem collocaverat Nonnius. Dein satis provisis omnibus, quæ ad rem pertinebant, diem ad conveniendum nauticis omnibus Ciaulum edixit. Ultra Dium leucas circiter quinquaginta id emporium est; duas recedit introrsus a mari. Præterlabitur ejusdem nominis fluvius,quem,ut ceteros ferme Orientis amnes,longo tractu æstuarium influens, capacem ac patientem omnis generis navium reddit. Ab Ciaulo profectus cum ornatissimis navibus variæ formæ trecentis, in quibus erant Lusitanorum tria millia, Malabarium totidem, & Canarini bis mille; Damanum oppidum oræ Cambaicæ processit, metu desertum ab incolis.

Lusitani insulam Dium occupare student, ac Mahumetanos exigere.

colis. Ibi solemni peracto sacrificio, Antonius Petronius ex Observantium familia, pro concione cunctos ad obeunda fortiter militiæ munera, pellendosque ex urbe Dio nefarios Christiani nominis hostes, Mahometanæ sectæ cultores, hortatus est. Ab Damano classis, præciso Cambaico sinu, Betelem tenuit. Hoc nomine insula est, perexiguo circuitu leucæ ferme unius, angusto admodum freto a continenti disiuncta, difficili accessu, pæne undique septa præruptis haud modicæ altitudinis rupibus. Ea, quod leucarum octo non amplius trajectu peropportune imminet in urbem Dium, & circumdato muro inexpugnabilis reddi facile poterat; ad eum locum muniendum paulo ante Cambajæ Rex quemdam e suis præfectis, Turcam natione, cum duobus millibus armatorum, & structoribus operisque circiter mille transmiserat.

Antonius Petronius Franciscanus pro concione milites hortatur ad Diensem expeditionem.

XCIV. Sed nondum eo pervenerat opus, ut arceri munimento externa vis posset, ac proinde repentino tantæ classis adventu perterriti milites, & præter ceteras difficultates etiam navigiis ad transmittendum, vel accersenda e propinquo auxilia destituti; consilio habito, de arce honestis conditionibus tradenda consentiunt. Dux ipse, quo plus auctoritatis inesset legationi, accepta fide, ad colloquium prodiit. Petebat, uti sibi ceterisque insula excedere, suaque secum exportare tuto liceret. Cui Prætor, insolito ferox apparatu, & avidus rei gerendæ, ipsi quidem id petenti dare se dixit: cum reliquis, nisi permittentibus omnia, negavit ullam pacis conditionem esse. Hoc tam triste responsum in arcem relatum, mistam desperatione iram in militum pectoribus accendit. Extemplo regius Quæstor, ex obviis trabibus raptim conserta rate, per tenebras pecuniam regiam in continentem avexit. Hunc nando subsequuti ex imbelli turba qui poterant. Ceteri, fero & infando consilio, uxores, & liberos, & quæ habebant carissima, in unum congesta cumulum, ea ipsa nocte succendunt, & ex universo præsidio septingenti ferme, certo devotionis genere, monachorum instar vertice capitis ad coronæ seu diadematis figuram abraso (adeo is ritus apud barbaras quoque nationes defunctum humanis curis animum, & ipsius prodigum vitæ significat) ad mortem fortiter oppetendam obstinata mente conjurant. Inde cæci furore & amentia, non sine probris convitiisque, Lusitanum vario telorum genere superne lacessunt. Ea commotus audacia Prætor, non expectato, uti decreverat, Solis ortu (& forte nox erat Lunæ radiis admodum illustris) exposito milite, a quatuor simul partibus adortus inchoatam arcem expugnat. Variis inde locis, uti se se passim conglobaverant hostes, atrociter dimicatum est. Dux ipse cum egregiis aliquot, eques primo, tum pedes ingenti animo prælium ciens, haud inultus occubuit. Cæso duce, fuga in omnes partes illico fieri cœpta: cumque hinc infestæ cuspides, inde vastæ crepidines, & obsessum navibus mare ad salutem obstarent; urgente metu alii per saxa cautesque sese devolvunt; alii specus & latibula circumspiciunt: multi eminus trajecti missilibus, multi cominus gladio hastave confossi, pauci admodum in servitutem abducti. Ceterum unius memorabile in primis exitium fuit. Is in angustiis deprehensus, cum adhærentem lateri comitem interfectum, & in se deinceps intentam Lusitani lanceam cerneret; nulla cunctatione in vulnus ac ferrum ultro semet impellens, ad corpus adversarii per ipsum hastile furibundus effluxit; & stricta sica, nec opinantis abscidit femur. Ita, mutuis ictibus, alterius uterque sanguine expleti, in eodem pæne vestigio corruerunt. E Lusitanis desiderati nobiles viri septendecim, vulnerati centum & viginti, quorum nonnulli postmodum expirarunt. Post hæc, eversis, aut incensis Cambæorum operibus, eorum-

Lusitana classis Betelem appellit insulam Dio propinquam.

Lusitanorum cũ Betelensibus pugna.

que tormentis in classem acceptis, Prætor circa eamdem insulam octo ferme dies in anchoris stetit; nuntium ab exploratoribus de statu rei Diensis ibidem expectans.

Dium ab hoste munitur.

XCV. Ea mora saluti Diensibus fuit. Siquidem per eos ipsos dies Mustafa & Sofar, fugitiva Turcarum tyranni mancipia, novam & conditionem & sedem quærentes, Dium classe devenere; secumque sexcentos Turcas, Arabes mille & trecentos, & præter minora tormenta, basiliscos æneos egregie formæ tres in urbem invexere. Hoc tam insperato subsidio magnopere confirmatus est Tocan, cum paulo ante, Lusitanæ classis fama conterritus, ad deditionem haud dubie inclinaret. Exinde, Mustafæ suasu, emissa extra oppidum cum pretiosis rebus puerorum ac mulierum turba; reliquos oppidanos recensuit. Inventi qui arma ferre possent, præter novos auxiliatores, undecim fere millia; & omnes gravi edicto vetiti egredi ex urbe. Tum, eodem hortante atque adjuvante Mustafa, stationes ad portas, in muris tormenta vigiliæque dispositæ: & sub præcipuas urbis vias acti, & sulphureo pulvere completi cuniculi; quibus, si in urbem irrupissent hostes, in extremam eorum perniciem ignis applicaretur: & intra ostium portus, quod ferrea catena claudi solitum erat, tres & septusginta biremes instructæ: denique nihil omissum, quod ad urbem, præsertim a mari, firmandam tali tempore pertineret. Nonnius, uti dicebamus, consulto ad Betelem interea trahebat moram. Dein, cum ii, quos ob idipsum ab Goa præmiserat, neque ipsi venirent, neque nuntium aut litteras mitterent; quippe custodibus ad exitus omnes appositis; ignarus omnium, quæ apud hostes fierent, ad incertum eventum a Betele Dium ire perrexit; haud dubie ratus, ad conspectum tantæ classis motum aliquem in urbe futurum. Ubi eo perventum est, vixdum in salo jecerat anchoras, paratus per colloquia tentare animos incolarum; cum ex omnibus repente propugnaculis in classem vis ingens pilarum emissa. E quibus, inspectante Nonnio, in ipsam pæne Prætoriam tres illatæ, magnam consternationem fecere. Inde subducta extra ictum classe, & omni spe non voluntariæ deditionis modo, sed etiam pacis abscissa; cum speculatoriis navigiis missi, qui e proximo, quoad liceret, lustrata oculis urbe, certi quippiam referrent. Ii, abraso ad jacula vitanda littore, sensim progressi, ingentem aspiciunt pro muris hominum frequentiam, & navium multitudinem in portu paratam, & omnia telis, atque tormentis, micantibusque cum ingenti sono flammis horrentia. Simul animadvertunt, non æque ab terra atque a mari difficilem oppugnationem esse: & sicubi descensio facta sit, a Septentrionibus maxime succedi ad mœnia posse. Hisce rebus cognitis Prætor, quod in unam rem navalem intentus, terrestris pugnæ machinas & instrumenta nequaquam advexerat; portus claustra perfringere, classemque adoriri, & simul e navibus mœnia diverberare decrevit. In eam rem postridie cum tormentis majoribus promotæ, centonibus & pluteis tectæ, scaphæ complures; triremibus ab tergo & ab latere adjunctis; quæ, simulatque per stragem aliquis aditus daretur, ad irrumpendum inter volitantia tela militem audacter exponerent. Hæc, turbatis inexpectata hostium vi plerisque, adverso insuper æstu, per metum ac trepidationem ægre fiebant: & simul periniqua erat verberandi conditio: quippe cum oppidani e fixo & immobili ad ictus destinatos tormenta librarent; Lusitani e fluxo & instabili prope in incertum mitterent tela. Ergo, ut in hujusmodi conditione, alteris nihil ferme illatum damni; ex alteris propugnatores & nautæ non pauci pæne momento discerpti sunt: &, quod vel in primis oppugnantium fregit animos, omnia fer-

Ex cujus propugnaculis in Lusitanam classe vis ingens pilarum emissa.

ferme tormenta majoribus, quam quos paterentur, bolis, & nimia defatigatione difrupta.

XCVI. Hoc tam infelici fucceffu perculfus Nonnius, ne fimul ad procellas ac tempeftates expofitam in falo claffem haberet, fimul milites remigesque tanto cum detrimento denfiffimis hoftium globis objiceret; fublatis anchoris, fremens gemenfque irrito conatu ad Betelem rediit. Inde, Antonio Saldania ad pervaftandam Cambaicam oram cum parte copiarum relicto, ceteras ipfe Goam reduxit incolumes. Eodem paulo poft Saldania quoque rediit, inter ceteras clades everfa Goga (id oppidi nomen) & onuftis Indica fruge quinque & viginti paronibus uno incendio abfumptis. Cambaici finus cuftodia viro egregie forti Jacobo Sylveriæ tradita. Goæ hyems jure dicundo, & navibus reficiendis exacta. Deinde ubi fefe æftas aperuit, Cialem Prætor claffe contendit. Is locus ultra Calecutum duas leucas apprime navigabili æftuario impofitus, mire factus erat ad Arabum infeftanda commercia, & Zamorini Malabarici Regis potentiffimi confilia exploranda, conatufque opprimendos. Ibi ergo Prætor, quieto Calecutano, neque ad impediendam ædificationem aufo inire certamen, arcem egregiam opere militari paucis diebus extruxit. In eam rem agri pars cum palmetis ab Cialenfi regulo præfentibus nummis coempta: & regulus ipfe, ne Zamorini vim extimefceret, in fidem ac focietatem acceptus eft. Eadem æftate Jacobus Sylveria Tanahenfem dynaftam Dienfis auxilii fiducia tributum pendere recufantem aggreffus, oppido exegit; ipfumque oppidum egefta præda cremavit. In eodem tractu Bandoram, qui locus erat in Tocanis ditione, & opere magno, & valido præfidio munitus, vi cepit, ac diruit. Multos præterea Cambaicæ oræ vicos evertit; naves partim fubductas exuffit, partim cum oneribus Dium petentes excepit, aut depreffit: ad hæc, in remigum fupplementum quatuor millia captivorum abducta; & claufis undique maritimis commeatibus, Dienfi portorio & annonæ ingens eo anno detrimentum illatum eft. Eadem pæne vaftitas, eodem Sylveria duce, anno infequenti propioribus etiam urbi Dio littoribus atque agris invecta: villæ, vici, navigia paffim incenfa: multi mortales abducti: opulenta emporia duo, Pate, & Patene, haud fine certamine capta, & direpta. Mangalor oppidum infigne (quo item nomine emporium eft in ora Malabarica) dilapfis metu Mahometanis, deletum: ditati præda milites: nec parum pecuniæ in regios quoque fifcos redactum: impune cuncta: cum & novo Cambaiæ Regi Badurio interioribus implicito bellis haudquaquam vacaret opem ferre quamvis adeo laboranti oræ maritimæ, & Melicus Tocan circumferenti bellum Lufitano occurrere nec poffet, nec fatis auderet abfente Muftafa, qui poft repulfos ab Dio Lufitanos, in regiam cum læto nuntio ad præmia petenda, & venditandam in pofterum operam fuam Regi, haud fane magna Tocanis voluntate contenderat. Eo adjumento ac præfidio deftitutus Tocan, omnibus circa populis ob recentia damna terrore nominis Lufitani perculfis, quicquid habebat copiarum ac virium, partim ad urbis Dii cuftodiam, partim ad muniendum Bazainum fummo ftudio conferebat.

Lufitani ab Diore infecta difcedunt.

Sed ora Cambaica pervaftata, Tocanis Dienfis reguli vires debilitant.

XCVII. Et Nonnius ardens dolore fufceptæ ad Dium labis, ad eam eluendam, excidium Bazaini tacitus dudum apud fe volvebat. Ac maturandum ratus, antequam ab terrore populationum reficerentur hoftium animi; cum navibus amplius octoginta, & bellatorum quatuor millibus, quorum dimidia pars Lufitani, ceteri Malabares aut Canarini erant, Ciaulum acceffit. Inde præmiffo cum expeditis navigiis Emmanuele Albuquercio ad portus introitum occupandum, ipfe, Jacobo Sylveria trans Dium accito, cum cete-

Tum Bazaioum Tocanis oppidū oppugnare conftituunt.

cetera classe subsequitur. Bazaini tum agebat Tocan, magno equitum peditumque numero ad famam classis Lusitanæ contracto. Munitionis autem ratio erat hujusmodi. Arcem idoneo loco ædificatam habebant. Præterea ad euripi fauces, qua descensuros putabant hostes, propugnaculum excitarant: inde perpetuam fossam immisso mari, itemque aggerem cum crebris turribus, magna tormentorum imposita vi, ad oppidum usque perduxerant. Neque oppugnari, nisi eo munimento superato, arx poterat; & frequentia tectis loca protinus petenti hosti, nullis circa sylvis aut collibus, turres ab latere minabantur. Nonnius, duce transfuga locorum perito, paulo supra id, quod dixi, propugnaculum, tripartito exposuit copias. Primo agmini Jacobus Sylveria; secundo Ferdinandus Deza, & navarchi aliquot præerant; postremum ducebat ipse. Ubi propius ad munitiones ventum est; Lusitani, tentata, dein omissa propter altitudinem fossa, præter hostium oculos ad oppidum recta contendunt. Scilicet in prætereuntes confestim ex aggere sævus imber telorum perpetua jaculatione conjectus. Quacumque audax incedit agmen, igniferæ bolides, plumbei ac ferrei globi, spicula densa circumvolant. Mirum profecto, & quod, nisi in potentiam Dei referatur, plane fidem excesserit. Puro & patenti littore, cum e turribus ac fenestellis undique peterentur; nemo prorsus omnium ictus est. Quo miraculo commoti auxiliares multi, sponte dein Christianam fidem amplexi; cum ita affirmarent, angustiis in rebus nullum omnino æque atque Lusitanorum Deum suis cultoribus esse præsentem, atque propitium. Ad extremas munitiones cum decem amplius millibus armatorum sese Tocan ostendit. Ibi acrior concursu primo, quam perseverantior pugna fuit. Invehentem se magno impetu Lusitanum, gladiisque & hastis adversa ora & pectora fodientem, diutius non ferentes Mahometani, transmisso per pontem euripo, ad proximos montes celeri fuga succedunt, eodemque loco castra communiunt. Nec major inclusis intra arcem ad sustinendam oppugnationem animus fuit. Eminus conspicati suos abeuntes, & hostium adventans agmen, extemplo sese per aversam arcis partem omnes ejiciunt: trajectoque pariter euripo, Tocanis vestigia subsequuntur. Per hunc modum arx oppidumque minore, quam timebatur, certamine in potestatem venit. E Mahometanis tum in prælio, tum in fuga cæsi quingenti & quinquaginta: e Lusitanis desiderati non amplius sex. Multum ibi sulphurei pulveris & globorum inventum; & majora tormenta circiter quadringenta. Prætor, collaudato præcipue Sylveria & iis, qui in primo agmine dimicarant (nam ad secundam aciem & subsidia prælium non pervenerat) donisque militaribus de more distributis, in ipso littore castra posuit. Inde quicquid erat fertile in agris, ferro ignique corruptum; oppletæ hostium fossæ; prorutum vallum; & arx ipsa, quod ad eam tuendam copiæ non suppeterent, a fundamentis excisa. Et Nonnius, per se perque suos egregie repenso barbaris, quod ad Dium acceperat, damno, incolumi classe Goam hyemandi causa repetiit.

Oppidanorũ telis undique appetiti nihil accipiunt detrimenti.

Quo miraculo multi ad Christum conversi.

Bazainum a Lusitanis captum.

XCVIII. Circa idem tempus Ugentanæ Rex Malacensem oram crebris excursionibus habebat infestam. Adversus eum cum quadringentis Lusitanis a Malaca profectus Stephanus Gamma, qui tum urbi præerat, adverso flumine ad hostem subiit: ac munitiones primum in itinere objectas, exposito milite per vim cepit: dein fugato Rege, desertam arcem & urbem Ugentanam incendit; tormenta complura, navesque captivas cum insigni laude victor Malacam reduxit. Sub hæc, e Lusitania cum onerariis quinque Martinus Alphonsus Sosa, præfectus maris Indici designatus, Goam defertur. Is, accepta a Nonnio classe, naves quinque & triginta, in qui-

quibus erant Lusitani sexcenti, ad Damanum duxit oppugnandum. Cambaici littoris id quoque oppidum est, supra Bazainum leucas fermè quatuordecim. Carebat mœnibus, atque ob id oppidani cognito adventu diffugerant. Sed firmi operis arcem Turcæ admisti Resbutis, quæ gens latrociniis dedita Carmaniæ fines attingit, quingenti numero tuebantur. Iidem urbis aditum a portu tumultuariis munitionibus crebrisque tormentis obsepserant. Sosa in conspectum hostium delatus, levi primum navigio ad contemplandam loci naturam, & opera circumvectus est; dein vitato portu, nocte intempesta in asperum littus non sine periculo repente descendit; ac partim scalis ad muros appositis; partim, dum pavidi quidam elabuntur, portis raptim occupatis, in arcem irrupit. Intra mœnia, cum Turcis præsertim, intercluso exitu, atrociter dimicatum est: ac, paucis exceptis, qui inter primum, ut dixi, tumultum evaserant, ceteri ad unum omnes occisi. E Lusitanis decem desiderati non amplius: graviter icti complures. Arx triduo diruta, & solo, vix ut vestigium extaret, æquata est. Inde victor Sofa totam Cambaicam oram, non sine magno terrore, Dium usque percurrit. Capti & eversi Damani fama Badurium Cambajæ regem valde commovit; præsertim quod eo ipso tempore gravia ex aliis partibus bella imminerent; in quæ dum totis incumbit viribus, ne interim acrior ab tergo Lusitanus instaret; oratorem petendæ pacis ad Nonnium misit; scriptisque & obsignatis conditionibus, Joanni Regi Bazainum, vicinasque insulas, quo in numero Salsetanæ sunt, & partem insuper continentis attribuit. Pace cum Lusitanis facta, se se ad ceteras expeditiones accinxit. Duo tum a Septentrione hostes in primis urgebant: Crementina vidua, Sangæ Regina, eximia specie, ceterum præferoci, & plusquam virili ingenio mulier; a prima ætate militiæ rudimentis imbuta, pugnamque inire, Amazonum instar, intrepide solita; itemque Mogores, Scythica gens, præpollens viribus, & cum finitimis Persis bello certare assueta. Horum Rex Miramudius, a magno Tamberlane originem trahens, Mandoo dynasta sollicitante (cujus avunculum Badurius pepulerat regno) paulo ante in Cambajæ fines valido cum exercitu irruperat. Inde sublatis animis Crementina, filii gerens tutelam, statutum olim vectigal Badurio abnuebat pendere; coactisque duobus equitum, triginta peditum millibus, in regia se se continebat urbe, cui nomen Citor. Hæ duæ maxime Badurium eo tempore distinebant curæ. Super iis cum aliquandiu apud se deliberasset (nam alienis consiliis admodum raro utebatur) Sangam edomare quamprimum, dein Mogoribus omni conatu obviam ire constituit. Apparatus autem hujusce expeditionis erat ejusmodi, quemadmodum a Christianis cognitum est, qui in eo ipso bello Badurii stipendia meruere.

Damanum oppidum in Cambaico littore diruūt Lusitani.

Pacem faciunt cum Cambajæ rege Badurio.

Qui cum Sangæ regina, ac Mogoribus bellum gerit.

XCIX. Equitum sub signis habebat centum & quinquaginta millia, e quibus erant gravis armaturæ triginta: peditatus quingentorum millium explebat summam: in iis externi variarum nationum ad quindecim millia; id erat exercitus robur. Fartacas, & Abassinos alii præfecti; Turcas trecentos Mustafa ducebat: accesserant Christiani captivi, demptis ad militiam vinculis, non plus octoginta; quorum erant quinquaginta Lusitani, Galli reliqui, incertum quo casu, Dobriga, quam vocabant, navi ad Cambaicas regiones appulsi. Armorum telorumque omnis generis vim ingentem, curulia tormenta mille admodum ex ære cuncta paraverat: in iis vastæ magnitudinis quatuor basiliscos, intremente solo, centena singulos boum juga trahebant. Hisce addita sulphurei pulveris pilarumque plaustra quingenta, & libratores, ac fusoriæ artis magistri complures, cum omni

Badurī contra Sangæ reginam militaris apparatus plane admirabilis.

jacu-

jaculandi, & conflandi instrumento. Ad hæc turriti elephanti amplius ducenti; quaternas alii minores fistulas, majusculas alii binas, totidemque milites dorso vectabant. Signato in stipendium auro argentoque vehes onustæ quingentæ, & super hæc omnia, Satrapæ, ac dynastæ permulti cum suis quisque thesauris, & magno comitatu sequebantur. Jam vero mercatorum, opificum, lixarumque, & calonum summa iniri vix poterat. Cum hisce copiis e Mandoo regno, quod nuper invaserat, profectus in Sangæ fines Badurius ad Citorem castra posuit. Ea urbs edito loco duodecim millia passuum obtinet ambitu, sumptuosis admodum ædificiis publice, ac privatim ornata, mœnibusque, ac propugnaculis egregie cincta. Itaque propter majestatem, ac pulchritudinem, quamquam arroganti vocabulo, Mundi umbella (id enim Citor gentis lingua significat) appellatur. Et quoniam, si vel ad muros ex inferiore loco succedere Cambæus, vel fame subigere inclusos instaret; cum anceps oppugnatio, tum lenta fore videbatur obsidio; consilium cepit hosti plane exitiale, magnis operibus machinisque ex tuto urbem adoriundi: neque difficilis erat ei molitio quantavis, nimirum exsuperante ad omnia multitudine. Ergo ad urbis radices densum ordinem trabium, qui munientes ab tergo protegeret, pluteorum vice defixit. Post hosce pluteos brevi tempore duas turres, quæ fastigio altitudinem æquarent mœnium, latas pedes quinquaginta, e lapide & argilla excitavit; gradusque ad ascensum adstruxit. In iis turribus delecti bellatores, & muralia tormenta disposita cum neque in adversis propugnaculis quemquam consistere paterentur; & tectis, ac delubris ultimum haud dubie minarentur excidium; Regina, alioquin ad defensionem parata, admoto hoc tanto terrore despondit animum: perque notos calles, cum liberis, & paucis familiaribus clam ex urbe profugit. Oppidani frustra hostem aliquamdiu arcere conati, ad extremum perditis rebus, in auri, argentique, & pretiosæ vestis acervos (quos in idipsum ex publico privatoque collegerant) ad Betelanam converſi rabiem, subditis ignibus injecere se. Tres ipsos dies incendium tenuit. Ad septuaginta millia sexus utriusque mortalium per eam desperationem absumpta. Sultanus urbem ingressus ingenti lætitia, purpuratos amicosque novis beneficiis, ac vectigalibus auget; militi stipendia duplicat; se ipse adeo magnifice, & elate circumspicit, ut omnium Regum uni sibi, qui Citorem expugnasset, umbellæ honorem deberi haud absurda quidem allusione jactaret. Verum quæ sunt humanæ vicissitudines, non diuturnum Sultano ejus victoriæ gaudium fuit. Adventanti copiis auctis Mogori obviam progressus; ad Docerem urbem semel, ad Mandoum iterum profligatur, & castris exuitur; inde cum ab aliis, tum ab ipso Mustafa desertus; barba, ne dignosceretur, abrasa, gregali cultu, perpaucis comitibus Dium usque contendit. Ibi, a concepto pavore, de asportandis Mecam thesauris, qui supererant, & regno relinquendo agitasse dicitur. Sed suorum hortatu retentus, dum hostes populando agro, & egerenda e desertis urbibus præda morantur, & ditati spoliis, ut fit, patriam cogitant; interim ad opem a Solimano Turcarum tyranno petendam oratores misit: iis dona ad ipsum Turcam data, quorum æstimatio ad sexcentorum millium aureorum summam ascenderet; ad milites vero quam exercitatissimos (nam id unum ab Turca implorabat auxilium) mercede conducendos, magna pecuniæ vis. Hoc in præsentia reparandi belli consilium Badurius cepit.

Citor urbs obsidetur.

Regina cum liberis fugit.

Citor expugnatur a Badurio,

Qui subinde a Mogore profligatur & castris exuitur.

C. Veritus deinde, ne ferum afflictis rebus id remedium esset; fracta demum superbia, Sosam ab Ciaulo (nam in ea tum statione classem habebat)

bebat) dein ab Goa Prætorem ipsum Nonnium ad se per legatos, ac litteras invitavit: iisque, modo partem capesserent belli, potestatem arcis ad Dium ædificandæ (quod frustra jam toties omni arte quæsierant) ultro detulit. Hisce nuntiis allatis, ab neutro in tam præclara occasione cessatum est. Sosa prior, tum Nonnius Dium instructa classe contendunt. Ibi novis utrinque fœderis & amicitiæ legibus in publicas tabulas testato relatis, designati communi consensu fines arcis in extremo insulæ promontorio, qui locus imminet in ipsum introitum portus, ut claustra maris haud dubie Lusitani tenerent. Annus tum agebatur seculi hujusce trigesimus quintus. Area dimensa, confestim ad structuram admotæ manus, non fabris tantum, & navali turba, sed ipsis etiam militibus, & præfectis enixe rem adjuvantibus. Triquetra, utpote in promontorium desinens, loci est figura. Jactis fundamentis, ab aperto mari ad interiorem tumulum e regione oppidi murus est ductus pedum septendecim crassitudine, altus ad coronam usque viginti. In eo tumulo rotunda, uti mos tum erat, cespite ingesto erigitur ante omnia turris dodrantium nonaginta diametro. Thomæ appellata, quod ejus Apostoli festo die exordium sumpserat: inde rursus ad alterum insulæ marginem continuata mœnia sunt; qua rupes abscissæ portum attingunt. Ibi turris altera extructa diametro dodrantium sexaginta. Huic ab divo Jacobo Hispaniarum præside inditum nomen. Muris fossa circumdata, quoad cautes, & præcipitia tulere. Inter duas turres medio ferme spatio portam cum lorica in urbem aperiunt. Intra mœnia sacellum, & præfecto præsidii militibusque tecta militariter excitant. Per hunc modum in præsentia duntaxat arx ab urbe intersepta est; laterum munitio, quod ea mari alluuntur, in aliud tempus rejecta: ceterum opus undequinquagesimo die, non sine Sultani admiratione perfectum. Simul ad recuperandum in Cambajæ finibus Varivenem pagum, arcemque oppositam Indo flumini, missus rogatu Sultani Vascus Petrejus a sancto Pelagio cum Lusitanis ducentis & quinquaginta; Sosare adjuncto cum Turcis trecentis. Mogores centum & quinquaginta, incenso pago, arcem obtinebant: ii, quandiu levioribus missilibus dimicatum est, hostibus egregie restitere. Ast ubi provectis e classe majoribus tormentis mœnia quati cœpta; diffisi viribus arcem deseruere. Ita Varivenes denuo in Sultani potestatem redigitur. Præterea in maritima Cambajæ oppida præcipua Lusitanorum manipuli aliquot præsidii causa profecti: cujus auxilii fama e longinquo, ut fit, in majus aucta, retardatus Mogor spoliis Cambajanis gravem exercitum trahens, instante jam hyeme, domum revertit. Is Mogorici belli finis Badurio fuit. Inde Sultanus ad refovenda quæ recentibus cladibus afflicta & prostrata jacebant, itemque ad continendos in fide populares intendit animum. Quippe non pauci ea tempestate Sultani tyrannidis jugum excutere conabantur.

Fracta demum superbia, Lusitanorum implorat auxilium, iisque arcis ad Dium ædificandæ potestatem facit.

Arx ædificatur.

Badurio egregiã operam navant Lusitani.

CI. Compositis utcumque ad Dium rebus, Prætor ad arcis tutelam relicto cum octingentis militibus, & idoneo tormentorum apparatu, Emmanuele Sosa, Goam hybernandi causa revertit. Inter hæc Sultanum Badurium, vel ab ingenii levitate, vel quod Prætor non pro spe copias ad persequendum bello Mogorem misisset, pœnitere cœpit indomitæ gentis in suum regnum admissæ. Ninarao Diensi præfecto mandat, uti extemplo per speciem cingendi ex omni parte oppidi, & includendi, quod in extremo patebat, regii stabuli, modico intervallo murum arci Lusitanæ prætendat. Id cum se Lusitani passuros negarent, quod ex eo munimento periculum ingens immineret arci; elatus iracundia Sultanus, convitia in eos, & minas intemperanter effudit: dein, simulata rursus amicitia, incautos adoriri, atque adeo

Badurius iterum offensus Lusitanis.

adeo Prætorem ipsum, ut fertur, simulatque rediret, ad epulas invitatum opprimere statuit. Super hæc ad distinendas quam maxime Lusitanas vires, missis clam litteris nuntiisque, Zamorinum ceterosque ejus oræ dynastas in Lusitanum instigabat nomen. Prætor, pluribus ac minime obscuris indiciis fraude comperta, ineunte seculi hujus anno trigesimo septimo, navibus triginta, in quibus erant Lusitani quingenti, Dium iter edixit. Eodem cum sua classe Martinum Alphonsum ex ora Malabarica subsequi jubet; paratus, ubi res facultatem daret, Sultani insidias antevertere. Ea facultas opinione celerius oblata. Cum enim in Diensi portu sub arcem jactis anchoris Prætor morbum egregie simulans, Regi salutem nuntiari jussisset; ac se, quominus ad eum adiret, valetudine prohiberi; Sultanus, nimirum ad sua tegenda consilia, ultro ipse parva biremi ad invisendum in prætoria Nonnium accessit, venatorio amictu viridi, atro capitis diademate, gladio inaurato succinctus. Vehebantur eodem navigio, præter Emmanuelem Sosam (quem ipse pro amicitia ex arce evocarat) Satrapæ vel amici non amplius tredecim; præterea pueri duo: regium pugionem alter, pharetram alter & arcum de more gestabant. Lembi quatuor cum cetera familia sequebantur. Ubi ad prætoriam applicuit, conscendenti Nonnius aperto capite obviam ad scalas magna cum obsequii significatione progreditur; acceptumque perhonorifice in puppim instar cubiculi regio apparatu exornatam induxit. Intromissi cum eo, præter interpretem & puerum unum, præcipui Satrapæ tres. In prætoria Lusitani milites erant ducenti. Scilicet ingrediens Rex a consciis arcanorum illico morti destinatus: intentique ad imperia exsequenda, suspenso omnes exspectabant animo, quam mox Prætor ad occidionem vocaret. Sed apud Nonnium, tantisper dum in navi moratur Sultanus, hospitii valuit fas. Taciti ambo, & alter concepti facinoris, alter aditi periculi magnitudine, confusi, aliquandiu perstitisse dicuntur. Ad extremum Sultanus, cum a suis Persico sermone quæsisset, num in pergula, quæ ad gubernaculum est, armati laterent; responsumque esset, nihil videri tale; tandem prosequente officii causa Nonnio, ad scalas rediit, suamque in biremem saltu se misit, defunctum periculo varia opinione confidens. At Nonnius, uti abeuntem vidit, quasi omni religione solutus, confestim suos aspera voce vultuque cessatores increpitat. Illi, dudum ad cædem instructi, in expedita navigia extemplo desiliunt; contentoque remigio Sultanum intra Lusitana præsidia classemque deprehensum invadunt. Emmanuel Sosa cum promptissimis in regiam e sua navi transcendit. Alii ab lateribus circumsistunt. Atrox circa Regem pugna cooritur: multi utrinque vulnerantur, aut cadunt; in iis Sosa ab Sofaris genero, quem Tigrem mundi a virtute appellabant, gladio confossus, in mare projicitur, & puer is, qui pharetram & arcum Sultani ferebat, artis sagittariæ peritissimus, octodecim spiculis totidem Lusitanos, nullo prorsus in irritum misso, confixit: atque ipse ad extremum glande trajectus occubuit. In eo tumultu armatæ celoces regiæ tres a Mangalore superveniunt, in quibus erant mercenarii Turcæ complures. Ii, ut Regem in extremo discrimine circumventum videre, haudquaquam exterriti, ad eum eripiendum per media hostium tela navesque perrumpunt; neque a prælio abstitere, quoad affluente in singula momenta majore Lusitanorum numero, ad unum omnes interfecti sunt. Interea regiam navem promiscua cædes vacuam epibatis fecerat. Rex ipse, vulnere accepto, nautis ac remigibus omni ope adhortandis instabat. Jam prope littus erat navis, cum e remigibus duo tresve uno tormenti ictu discerpti sunt. Inde biremis, præsertim

Officium simulans Badurius prætorem adit.

Abeuntem Badurium invadunt Lusitani.

Fit atrox pugna.

tim æstu recedente, transversa repente vadis inhæsit. Neque segniter Sultanus ad vicinam salutem in mare desiliit. Sed nimirum frustra eluctanti extremus aderat dies: inter enatandum, affecto corpore, cum in adversos fluctus aliquandiu tetendisset; denique ad Lusitanam actuariam, cui præerat Tristanus Paiva Scalabitanus, ipso aquarum impetu abripitur. Ibi, spem inter ac metum, cum ingentibus promissis, ac precibus ut reciperetur, qua Regem, qua Sultanum se clamitans miser, dum illi remum ad evadendum porrigit Paiva; præter expectationem, a quodam e nautis infimæ sortis homine, conto seu hasta conficitur. Exanime corpus cum diutius fluitasset, subsidit deinde, neque unquam apparuit. Ita opulentus in primis Indiæ Regum, cum nuper maria terrasque sui nominis terrore complesset; ab iis demum, quos magna mercede conduxerat, teterrimo genere lethi suorum in conspectu peremptus; cæcitatem humani consilii, & vanitatem eorum, quæ vulgo solida, ac præclara putantur, exitu comprobavit. Badurius occiditur.

CII. Ex iis, qui pugnæ superfuerant, feminеces aliquot in classem accepti: quo in numero Sofarem Nonnius clementer habitum, curatis vulneribus, misit ad comprimendos in urbe tumultus. Namque omnis multitudo (& erat eo tempore frequentissima) ut in ejusmodi perturbatione rerum, incendii, ac direptionis metu perculsi, ad portas ac muros, fugæ causa ruebant eo impetu, ut, præ conferta in angustiis turba, elisi aut obtriti sint aliquot. Is pavor ac trepidatio, Sofaris demum adventu atque auctoritate sedatus. Badurii mors, non tam interfectoribus gloriosa, quam læta iis gentibus fuit: fœdam quippe in populares tyrannidem exercuerat, vitiis omnibus a pueritia deditus; numinum contemptor; æque sui prodigus, & rapax alieni; potentiæ viriumque per libidinem, & sævitiam ostentator dirus: multos per calumniam omnibus fortunis everterat; multis beneficia dederat idem, ademeratque; multos etiam ex amicis, in iis duos Jazii filios, ut Dium inde reciperet, omnibus tormentis excruciatos necarat. Ergo tot scelerum sibi conscius, adeo omnes homines, omnia loca temporaque suspecta habebat; ut cibum suis ipse sibi pararet manibus, perque summam indignitatem, principis simul, & coqui munere fungeretur. Quo magis mirandum est, ad invisendum Prætorem venisse tam exiguo comitatu. Sed illum videlicet ultrices furiæ in eam amentiam impulerunt; ut quibus perniciem extremam haud obscure machinabatur, eorum potestati semet vel nimis callida simulatione, vel stolida temeritate permitteret. Sublato Badurio, tota insula in Lusitanam ditionem extemplo concessit. Custodes ad castella tuenda, itemque vectigalibus in portu exigendis ad Dium, atque ad Rumæpolim (nam eo quoque facili appulsu commeabant naves) scripturæ magistri a Prætore dispositi. In regiis thesauris haud ita multum pecuniæ inventum: in horreis vero, & armamentariis, commeatuum, & instrumenti bellici omnis generis ingens copia. In navalibus etiam haud exiguus navium variæ formæ numerus. Omnium ratio in codices a Quæstoribus relata. Neque multo post, contra omnes belli casus arx ab utraque parte, qua in mare vergit, muro circumdari cœpta; & e vasto specu, in quem medio ferme spatio tellus recesserat, admodum capax effecta cisterna; & eversa Rumæpoli, quod ad ejus præsidium copiæ non suppeterent, ejus loco novum propugnaculum excitatum est. Badurii scelera. Lusitani Dienfem arcem muro circumdant; & eversa Rumæpoli novum propugnaculum excitant.

CIII. Nonnius arcis custodia cum sexcentis fere militibus Antonio Sylveriæ commissa, Goam, uti solebat, in hyberna se contulit. Vulgato Badurii casu, Cambajæ proceres Mamudium puerum, ejus sorore genitum, creant Regem. Rectores pueritiæ, iidemque tutores regni, tres, Dria- Mamudius puer Badurii sororis filius Cambajæ rex salutatur.

can, Madremalucus, Alucan adjuncti. Ad hosce post Nonnii profectionem Sofar, vel ob novas offensiones, vel Christianæ religionis odio in Lusitanos accensus, omnibus suis rebus miro silentio in tutum avectis (& erat totius civitatis longe ditissimus) triginta ferme leucarum itinere ad urbem Madabam ab Dio contendit. Jamque ad bellum sponte inclinatos, facili negotio perpulit, ut omni conatu ad pellendos ex arce Lusitanos incumberent. Confestim habito delectu, conscripta decem peditum, quinque equitum millia. Alucan dux iis copiis datur. Præterea Sofar egregiæ virtutis pedites ter mille, equites mille suo ære conduxit. Pari ferme imperio uterque ex urbe Madaba Junio mense profecti, non longe ab Rumæpoli castra locant. Ex recentibus ejus loci ruinis, continuo Lusitani in novum necdum omnino absolutum, de quo dixi, castellum se se recipiunt. Id castellum Sofar, Alucane interim operibus occupato, cum suis magno impetu adortus, dum muros incautius subit, altera manu plumbeo globo transfixa, prælio excessit. Eo vulnere spatium Lusitanis datum perficiendo castello; itemque cisternæ intra arcem, convectis e vicino aquis, ad justam altitudinem implendæ. Ac primo consilium Antonii Sylveriæ fuit, totam insulam tueri, atque ob idipsum navarchos aliquot, cum suo quemque manipulo, ad loca idonea toto freto disposuit, qui transitum hostium ex continente impedirent. Simul, quoniam Diensem populum aliena ab se voluntate, multosque institorum habitu peregrinos milites in urbe versari didicerat; eorum cœtus aliquoties vi minisque discussit; arma plerisque ademit; & mercatores quatuor, in primis pecuniosos, qui obsidum loco essent, repente in arcem arripuit. Dein, cum promotis munitionibus Alucan fretum omne tormentis infestum faceret; nec possent sine pernicie Lusitani diutius in ea statione perstare; navibus insuper aliquot tormentisque, alieno sane tempore, subitæ procellæ impetu amissis; Antonius, de suorum sententia denique relicta insula, navarchos in arcem recepit. Rumæo castello Franciscum Patiecum, adjunctis ex universo præsidio militibus ad septuaginta, præposuit. In marino propugnaculo, quod in ipso aditu portus olim Jazius extruxerat, Franciscum Goveanum cum delectis locavit; itemque in arce, prout res postulabat, aliis alias partes custodiendas attribuit. Relicta ab Lusitanis insula, confestim hostes libero transitu summa civium gratulatione in urbem admissi. Alucan regiis in ædibus procul ab hoste consedit: neque in aleam pugnæ, grandi jam ætate vir, se se facile committebat. Sofar prope arcis mœnia locum cepit, atque communiit. Inde per occasionem levia certamina feri cœpta, quibus ferme superior Lusitana res erat: duce plerunque Lupo Sosa Cotinio, qui cum præsidio lignatoribus aderat, idemque postea totam hanc obsidionem duobus libris diligenter est persecutus.

Sofar Diensium ditissimus ejus tutores hortatur, ut Lusitanos ex arce pellant.

Lusitani arcem muniunt, transitum hostium ex continente impediunt.

Dienses continent in officio.

Lusitanorum cū hostibus varia prælia.

CIV. Dum hæc in Cambaja geruntur; Ottomanus interea aliis aliisque Badurii nuntiis precibusque fatigatus, ac demum de ejusdem cæde ab uxore vidua & profuga coram edoctus; non tam ad lacessendum bello Mogorem, quam ad pellendos ex India Lusitanos, & Orientis regna ad suum imperium adjungenda, conatus omnes adhibuit. Classem ad Svezium, cura Abrahemi purpurati ædificatam & instructam habebat majorum navium (quarum pleræque remis agebantur) ad sexaginta quatuor: ad quas accessere deinde Cambaicæ septem, Malabaricæ tres. Ei classi cum summa potestate præposuit Solimanum Peloponnesium, præsidem Ægypti, virum enormi non minus adipe, quam avaritia & crudelitate notissimum. Huic remigum ad septem millia, bellatorum sex attributa, in quibus erant Janizari

Ottomanus rex Lusitanos ex India pellere meditatur.

Solimanum classis præfectum in Indiam mittit.

zari seu prætoriani mille quingenti; Turcæ bis mille; aliarum gentium cæteri, maritimæ ferme rei callentes; qui & militum, ubi opus esset, & nautarum partes obirent. Solimanus, lustratis ad Svezium copiis, cum remigum pars imperium detrectaret; ducentos uno imperio jussit occidi. Eo metu seditione compressa, profectus, ad Giddam appulit urbem ab incolis metu relictam. Dynasta, cui Solimani rapacitas & immanitas haud erat ignota, cum popularibus in avia loca secesserat. Ab Gidda ad Camaranum, inde ad Zebitum trajecit classis. Nocoda Hamedius Turca oppido imperabat. Is, large & munifice accepto Solimano, ejusdem jussu repente securi percutitur. Oppidum Mustafæ Mammaluco donatum. Ab Zebito Adenum superatis faucibus ventum est, præmissis jam ante legatis, qui ab Rege commeatum, vacuasque in urbe ædes curandis ægrotis pro amicitia peterent. Utrumque cum cura præstitit Rex: & alimenta in classem, & hospitium laborantibus datum. In id hospitium, simulato morbo, singuli milites a quatuor valentibus e mari transvehebantur, armis in lectulo sub veste contectis. Per eam fallaciam, nihil ejusmodi suspicante populo, quingenti paulatim intromissi. Tum Solimanus ex composito per satellites Regem ad naves accersit. Ille, cum suæ dignitatis haudquaquam oblitus, indignabundus abnueret; confestim insidiatoribus, quod jam ante convenerat, e classe proponitur signum. Ii cum armis extemplo coorti, stupente ad inopinatam rem civitate, regiam circumsistunt, comprehensumque Regem ad Solimanum vi pertrahunt. Ibi superbe interrogatus ab eo, cur tertium jam diem ad se officii causa venire distulisset; cum liberius responderet, quam prædonis aures ferre consuessent; arreptus propalam ex ipsius prætoriæ navis antenna suspenditur. Urbe dein crudelem in modum direpta, præsidioque imposito, Solimanus ex eo portu solvit: ac tametsi ex Ottomani mandatis Goam primo intenderat cursum, tamen mutato postmodum consilio, Dium flexit, haud dubius quin facili negotio Lusitanam esset expugnaturus arcem; ac simul potiturus insula magni ad universam Indiam obtinendam momenti. Qua tota de re cum litteras ab Sofare jamdudum accepisset, Sofarem deinde ipsum in itinere ad leucas ab Dio circiter quindecim obvium habuit.

Res ab eo gestæ in itinere.

Dium appellit.

CV. Interea de Turcarum adventu & ante rumor, & ipsi postremo speculatores ad Antonium Sylveriam attulerant. Ille tam multis variisque terroribus minime fractus, pro ea quam habebat copia vigilias intendit; custodias auget; munitiones instaurat: simul ad petendum a Prætore subsidium nuntios Goam cum epistolis mittit. Jam Turcæ appropinquabant, in hunc fere modum instructi: dextrum cornu e quatuordecim triremibus, quas regias vocant, in altum Solimanus extenderat: sinistrum e triremibus non amplius septem, propius ad terram admoverat: medium locum tenebant onerariæ; totum agmen reliquæ triremes & rostratæ claudebant. Ut in conspectu fuit classis; ad nobiles, qui ad spectaculum ex arce convenerant, Sylveria per quam serena fronte conversus: en, inquit, viri, tempus acceptam a majoribus bellicam gloriam, debitamque tum Deo, tum Regi nostro fidem nobis ob oculos proponendi. Horum utrumque si attentis animis intuebimur, profecto labores omnes atque pericula, quæ ex hostili tanto tamque multiplici apparatu nobis impendent, præ officii, ac pietatis fructu levia ducemus. Equidem, & ex ipsa quam agimus causa, & ex vestra virtute commilitones, magna in spe sum, fore ut de immanibus hisce barbaris illustrem intra paucos dies victoriam reportemus. Qua vos eadem fiducia quoniam teneri certo scio; supervacaneum reor hoc loco trophæa recen-

Arcemque obsidere parat.

Antonii Sylveriæ virtus, & arcis tuendæ consilium.

recensere, quæ toties jam ex communibus & Christianæ religionis, & Lusitani sanguinis hostibus, Deo bene juvante, retulimus. Ab hisce dictis, ad stationes disponendas animum intendit. Fessis in tutum receptis, alios de more substituit. Cespitis & materiæ ad renovandos aggeres, itemque lanæ & centonum ad protegenda mœnia vim sedulo comportari jubet. Ad hæc servitiis, ne quid eorum perfidia occultæ fraudis erumpat, custodes apponit. In primis vero annonæ diligens habita est cura: ut salubri temperamento, ac dimensione per idoneos ministros erogaretur. Super omnia, propitiando immortali Deo diurnæ pariter, ac nocturnæ supplicationes adhibitæ. At Solimanus, in salo anchoris jactis, ad tentandam arcis oppugnationem septingentos prætorianos in proximum littus exponit. Ii misti sagittariis egregio ornatu fistulatores, cum ad mœnia subiissent; repentina missilium vi sex e Lusitanis occidunt; viginti consauciant. Neque segniter ab inclusis reddita jaculatio est. Janizari quinquaginta interfecti, vulnerati complures. Ceteri minoribus, quam venerant, animis ad Sofaris munimenta se recepere. Per eosdem dies, transverso cum sordidis nubibus Austro, classis propemodum ad terram alliditur. Eo metu Solimanus, & quod telis ex arce peteretur, ad Madrafabæ portum leucas ultra Dium quinque processit. Descendenti paratus iterum ad omne obsequium præsto fuit Sofar. Cum eo Solimanus consilia de totius belli ratione, atque adeo de ipsius Cambajæ occupando regno communicat. Exposito dein milite, muralibusque tormentis, Dium terrestri itinere accedunt. Eodem fere tempore Alucan, haud levibus argumentis suspectum habens Turcicum scelus, ac dominandi libidinem; cum parte copiarum (nam reliquas promissis, & auctoritate Sofar apud se retinuit) omissa obsidione, in mediterranea loca secedit; Regemque Mamudium, & rectores de suo consilio per litteras edocet. Rex & factum probavit; & missis circum populos, & dynastas edictis, nequicquam expostulante Solimano, commeatus in castra subvehi vetuit: quæ res non parvo Turcis impedimento ad victoriam fuit. Inter hæc operibus, ad statuenda maxime tormenta, instabant barbari. Illud etiam incendiariæ machinæ genus ab iisdem excogitatum. Vastæ magnitudinis, ad onera transvahenda, navis erat in portu. Huic navi præcelsam ex arida materia pyram, pice, sulphure, nitro, aliisque ad fœtorem simul ac fumum excitandum rebus, imponunt. Consilium erat, ardentem struem in marinum propugnaculum æstu reciprocante demittere, ut vel præsidiariis flamma tetroque vapore spiritum includeret; vel certe, dum extinguendis ignibus occupantur, inter eam trepidationem atque caliginem Turcæ, trajecto celeriter euripo, scalis in muros evaderent. Verum ad eam molitionem, quo tanti ponderis machina innatare fluctibus, & muris applicari posset; nimirum expectanda erant summa per plenilunium incrementa maris, quas vulgo nautici aquas vivas appellant. Ea re animadversa, Lusitani ultro navem incendere, & illud utcunque seu exitiale commentum, seu inane ludibrium amovere constituunt. Ad eam rem Franciscus ipse Goveanus eligitur, qui maritimæ rei, & propugnaculo præerat, insigni constantia vir. Is proxima nocte duobus egregie armatis caturibus eo sensim accedens, non fefellit excubias. Continuo e stationibus densæ pilæ in prætereuntes emissæ. Ac ille nihilo secius in incœpto persistit; perque media tela, favente Deo, ad locum sine damno provectus; in pyram multis simul partibus ignes conjicit. Custodes ad viginti confestim in mare desiliunt: ii e caturibus plerique confossi. Ubi materiam flammæ tenacius occuparunt, quam ut opprimi facile possent; pari audacia & feli-

Solimanus oppugnationem tentat.

Mamudius rex commeatus in castra Turcarum subvehi vetat.

Turcæ machinam incendiariam in marinum arcis Diensis propugnaculum immittere cogitant.

Eam incendunt Lusitani.

licitate Goveanus, volitantibus undique globis, retro, unde venerat, cum suis incolumis abiit.

CVI. Ea spe delusi Turcæ, haud omissa interim arcis Diensis obsidione, se se cum magna parte exercitus ad Rumæi castelli mœnia quassanda convertunt. Inde cum utrinque summa vi pugnaretur, & multi quotidie occumberent; in Lusitana muliere (Barbaram nomine appellabant) invictum animi vere Christiani robur enituit. Huic, amisso conjuge, duo supererant filii, ætate viribusque florentes, Aloysius, & Christophorus. Ille ad Rumæpolim, hic in eadem arce Diensi agitabat excubias. Forte ita evenit, ut Christophoro, cum pro muri corona staret armatus, contorta ab hostibus e transverso pila partem ventris una cum intestinis abriperet. Extemplo semianimis domum relatus, uti erat de æterna salute sollicitus, parentem optimam interrupta compellans voce: *Peto*, ait, *abs te, quæsoque, mater, uti mihi prius ad expianda crimina sacerdotem, quam ad prosequendum obitum lacrymas, ac suspiria præbeas. Vereor enim, si te ingemiscentem audiero, ne dolor tuus, ac mœror, meam ad supremum hoc iter necessariam exigui temporis præparationem impediat.* Cui parens, inter adstantium singultus, & complorationem una siccis oculis, & placido vultu: *Ego vero quod doleam*, inquit, *fili, habeo nihil, nisi noxæ aut piaculi quippiam tibi superesse, quod eluas. Nam alioqui probe intelligo, iis, qui istud obierint lethi genus, præclaram esse mercedem paratam in cœlo. Tu modo clementis Dei pacem, ac veniam fidenter implora; teque in hoc transitu virum præbe. Id unum in hac orbitate maximo mihi solatio fuerit.* Inter hasce adhortationes, labentia moribundi viscera manu suffulciens, fugientis animæ reliquias tandiu fovit, quoad accito in id sacerdoti peccata cum salutari detestatione confessus, & absolutus, in sinu parentis animam efflavit. Vixdum demortui corpus vidua terræ mandaverat; cum de alterius filii nece nuntius affertur. In propugnatione Rumæi castelli paulo ante ceciderat. Scilicet nemo fuit, quin, geminato intra paucas horas vulnere, confectum iri feminam pro certo putaret. At illa, in tam acerbo casu, tantum abfuit, ut quicquam Christiana spe, & gravitate indignum admitteret, ut etiam venientes ad se doloris leniendi causa notos, ac familiares ultro consolaretur. Hujus mihi matronæ sensus, & in liberos charitas laudabilior haud paulo visa, quam ejus, quæ ad primum de morte filii nuntium exanimata est; aut illius, quæ lætitia conspecti repente nati, quem mortuum crediderat, expiravit. Ceterum Patiecus Rumæo castello præpositus, magna parte muri diruta, cum hostium multitudini ultra obsisti non posset; salvis, præter arma, rebus, atque corporibus, deditionem fecit. Vix ea facta deditione, hostes ex omni parte in castellum irrumpunt, Sylverianis, qui freto divulsi rem ex arce ipsa cernebant, ad spectaculum adeo triste collacrymantibus. Inter eam irruptionem plane memoranda contigit res. Vexillum erat Christi Domini in summis mœnibus de more defixum. Id vexillum Turca signifer contemptim raptum abjecit, & Mahometanum ejus loco substituit. Non longe inde aberat Joannes Petrejus, exacta jam ætate vir; ceterum egregie pius idem, ac strenuus. Is, ubi strata humi divina trophæa conspexit, generoso quodam ardore succensus, eos, qui circa se erant, ad illam una secum vindicandam contumeliam invitat. Sex ferme sequuti. Cum iis ad locum intrepidus vadit; evulsisque pseudoprophetæ, Christiana reponit insignia. Id conspicati victores accurrunt; Lusitanis interminantur; Mahometana restituunt. Nil valuerunt minæ. Turcis vixdum digressis, pari constantia Petrejus, & socii ad locum advolant;

Turcæ Rumæum castellum oppugnant.

Lusitanæ mulieris egregia virtus.

Rumæum castellum Turcis deditur.

Joannis Petreii pium factum ac strenuum.

lant; Mahometis afflicta rursus imagine, Crucem extollunt. Hoc ipsum tertio vel quarto Lusitanorum incredibili perseverantia factum est. Neque certamini modus fuit, quoad exasperati, & perciti rabie barbari, obtruncatos Christianæ dignitatis assertores in mare dejicerent. Hinc mira visu dictuque res. Militum Christi cadavera, divino scilicet nutu, ne honore sepulcri carerent, obliquo euripo, contra vim æstus rapidissimi, sponte ad ipsam arcis Lusitanæ portam evasere; haud obscuro sane documento, cum tanta sit corporum divinitus habita ratio in terris, quam gloriosa fuerint eorum animis in cœlo præmia persoluta. Reliqui dedititii, cum honestæ morti antetulissent exiguæ lucis usuram; initio comiter accepti ab Solimano, atque adeo donis culti: sed iisdem postea in reditu, ab ira male gestæ rei, capita ad Zebitum præcisa dicuntur.

Oppugnatio Diensis arcis.

CVII. Capto Rumæo castello, in unam Diensem arcem tota belli moles incubuit: ac simul terra marique oppugnatio cœpta. Majoribus primum tormentis per dies aliquot sine intermissione muri quatiebantur; Lusitanis, ubi quid procidisset, impigre obmolientibus. Aspera dein prælia, promoto ab hostibus aggere vineisque, commissa: acti utrinque cuniculi: sæpe eruptionibus, sæpe in ipsa mœnium strage pugnatum est. Verum atrocissima omnium postrema dimicatio fuit. Triplici acie deinceps ad mœnia successerant Turcæ: quatuor ipsas horas mira contentione certatum: ac tantus fuit ardor animorum, ut Lusitanus fistulator, assidua neque irrita jaculatione jam loculis pilarum exhaustis, dentem excusserit sibimet, raptimque in fistulam inditum plumbi loco in hostes emiserit. E Turcis quingenti eo die desiderati: vulnerati circiter mille. E Lusitanis fortissimi viri cecidere quatuordecim; e reliquo numero partim ambusti, partim graviter vulnerati adeo multi, ut non plus quadraginta idonei ad sustinenda arma superessent. Jamque ad extrema ventum erat: una cum viribus annona quoque, & tormentarius pulvis, & pleraque instrumenta belli defecerant. Vicit nihilominus pertinacia Lusitanus, quod nulla vi, nullis cladibus, non modo ad arcis deditionem, sed ne ad pacis quidem mentionem adduci potuit: ipsis quoque feminis puerisque, supra sexum & ætatem, omni ope adjuvantibus viros; eosque ad certamen, ac decus, & oppetendam in Christiana causa mortem adhortantibus.

Vincit pertinacia Lusitanus.

Nonnius prætor obsessis auxilium fert.

CVIII. Inter hæc ab Nonnio, dum ad subsidium inclusis ferendum reliquam ornat classem, celeriter præmissæ liburnicæ sexdecim, ad Madrafabam accesserant noctu, quaternis in singulas puppes luminibus ad speciem augendam haud frustra sublatis. Eo quippe terrore Turcæ perculsi, tribus jam millibus suorum amissis, & super alia damna, arctioris etiam in dies commeatus, & imminentis hyemis pavore perterriti, Sofarem exsecrantes, urbem incendunt; & noctis intempestæ silentio conscendunt naves, duobus circiter mensibus in obsidione consumptis: ac vela dant in Arabiam tanta cum trepidatione, ut saucios quingentos, & magnam tormentorum partem fœde reliquerint. Is dies fuit festus Sanctorum omnium: quo etiam pulchrior lætiorque Lusitanis, exitii metu præter spem liberatis, illuxit. Turcico amoto auxilio, Sofar quoque cum suis in loca remotiora discessit. Insulam dein totam Lusitani sine certamine recepere. Inclyta per gentes ea fuit victoria; bonamque Asiæ atque Africæ partem, Europamque pæne totam nova cum nominis Lusitani laude pervasit. Quippe, non cum incondito ac semiermi Ethiope, vel cum fugacibus Indis, sed cum paratissimo & exercitatissimo milite, & imperatore, in summa propugnatorum inopia fuerat res. Ergo Franciscus ipse Rex Galliæ, magnus virtutum æstimator, captus

Turcæ perterriti discedunt.

ptus admiratione Sylveriæ, pictam ejus imaginem e Lusitania postmodum expetiit, præstantium virorum, ac ducum tabulis inserendam. Antonii Sylveriæ laus.

CIX. Dum Lusitani obsidentur, paranti Nonnio quam primum inclusis auxilium ferre præter opinionem successor e Lusitania venit Garzias Noronia. Huic ob turcici belli famam naves undecim, armatorum septem millia tribuerat Rex. Præter militares autem copias, Episcopo Fernando jam vita functo, virum egregium, qui eo munere fungeretur, secum Garzias adduxerat Joannem Albuquercium ex Observantium Ordine Castellanum, ejusque comites atque adjutores, Vincentium a Lacu ex eadem familia, Catechistam eximium; & Clericum quemdam, nomine Jacobum ex oppido Lusitaniæ Borba, notæ facundiæ concionatorem. Horum vero, cum in Episcopatu administrando, tum in excolendis, atque ad Christum alliciendis hominibus, fructus pietatis, ac industriæ constitit. Vincentio etiam memorabile quiddam contigisse perhibetur. Cum enim Episcopi jussu in Malabarica regione juventutem Christianæ doctrinæ rudimentis imbueret, pueris aliquot, vel tardioribus, vel aliud forsan agentibus colaphos infregit: quæ res apud eas quoque nationes probro vel maximo ducitur. Inde ira parentibus mota: cumque furore perciti, ad eam, ut ipsi rebantur, ignominiam demendam, arreptis armis in Dei famulum irent; quamvis læsa puerilis ætas, tantum absuit, ut patrum facinus adjuvarent, ut etiam facta manu lapidibus eos arcere non dubitaverint. Cujus rei miraculo stupentes barbari, gradum illico retulere, & suam quisque domum re infecta dilapsi sunt.

Garzias Noronia Nonnio successor in Indica præfectura designatus.

Joannes Albuquercius ex Observantium familia Episcopus, cũ Garzia in Indiam proficiscitur.

Item ex eadem familia Vincentius a Lacu.

Vincentio memorabile quiddam contigit.

CX. Noronia, ut primum iniit magistratum, ad componendas maxime res Dienses, injuria belli profligatas, ac perditas adjecit animum. Id quia nonnisi pacatis Guzaratibus fieri poterat; tentatis ante procerum voluntatibus, legatos de pace ad Mamudium misit. Ægre impetrata: nam etsi rectores jam tum propensi ad quietem, & otium erant; duæ tamen faces Regem adolescentem assidue ad ulciscendam avunculi cædem omni arte incendebant, Badurii mater, & Sofar: quanquam is quidem occulte ac dissimulanter, ut spatium ad reparandas interim vires ab Lusitanis haberet. Pax in has maxime convenit leges: uti portum arcemque Lusitanus; reliquam insulam & oppidum Cambæus haberet, dimidiumque portorii caperet. Eidem quandocumque libuisset, murum e regione arcis liceret ducere; verumtamen remoto ab arce, & nequaquam suspecto præsidiariis loco. Ii fines communi consensu præscripti. Jacobus Lupius Sosa, loco Sylveriæ, cum nongentis militibus arci præpositus: & otium, quod ita utrique parti expediret, in multos annos fore videbatur. Ceterum inquietus adolescens, aviæ præsertim stimulis agitatus, ad recuperandum ab Lusitanis Bazainum, vicinasque insuper insulas, quod nihil in novo fœdere cautum de iis diceret, præfectos cum modico exercitu misit. Cum iis ab Rhoderico Laurentio Tavora, qui Bazaino præerat, minutis aliquot præliis, prospero fere semper eventu pugnatum est. Guzarates ad extremum fessi bellicis incommodis, ultro pacem ab Laurentio petiere. Neque ea concessa: per vim omnes haud sine magna cæde ex iis locis exacti.

Garzia legatos de pace ad Mamudium mittit.

Pacis leges.

Mamudius fœdum cũ Lusitanis fœdus negligit, & Bazainum recuperare aggreditur.

Lusitani fere semper victores.

CXI. Ex eo tempore tranquilla Lusitano aliquot annos res fuit Indica, finitimis Tyrannis dynastisque partim vi, ac metu subactis; partim etiam æquo fœdere in amicitiam ac societatem adscitis: cum repente periculosum, & grave bellum, unde minime putabatur, exortum est. Ejus belli concitator, ac princeps fuit Sofar, qui post fœdum ab urbe Dio Solimani discessum, pacemque redditam Lusitanis, numquam animum remiserat a colligendis per otium viribus, quibus, ubi maturum esset, ad eorum perniciem utere-

uteretur. Sex amplius annorum spatium liberum in omnes apparatus habuerat: quo tempore ita sese in Mamudii adulta jam ætate Regis gratiam insinuarat, ut omnium arcanorum non particeps esset modo; sed pæne moderator, & arbiter: ac simul animum adolescentis, & suo ipsum dolore, & muliebribus jam sat incensum facibus, ad ulciscendos avunculi Badurii manes, delendumque ex India Lusitanum omne nomen, miris artibus incitarat. In eam rem, præter veteres copias, novos quotidie variis e nationibus milites, ducesque belli peritos, ingentibus præmiis evocabat Rex: iis in disciplinam tyrones, & collectitii tradebantur. Fabrum, artificum, ac munitorum multitudo quam maxima cogebatur: ac præter ceteros, architecti etiam & machinatores egregii quinque a Byzantio urbe conducti, menstruo in singulos trecentorum aureorum pacto stipendio: armorum, ac tormentorum omnis generis officinæ locis idoneis perampla institutæ: sollicitati occultis legationibus Indi Reges, ac Principes *ad puniendas injurias, & recuperandam maris possessionem, quam latrones pauculi, specie mercaturæ subreptam, aliena magis ignavia, quam sua virtute obtinerent. Sibi esse certum, ac fixum, primo quoque tempore Diensem arcem invadere. Si una cuncti consurgant, libertatemque, ac dignitatem, qua nihil prius debeat esse, tandem aliquando respiciant; tam exiguam profecto manum, tot sparsam præsidiis, ab ope domestica toto pæne terrarum orbe disclusam, mutui demum inter ipsos auxilii communione sublata, nullo negotio prorsus obrui, & extingui posse*. Cum ejusmodi fere mandatis dimissi quoquoversum legati. Et omnia hæc interim, clandestinis agitata consiliis, alto silentio tegebantur. Universæ comparationi, tantisque delectibus, probabili sane commento prætendebatur imminens in singulos dies a Patanio Rege bellum, quicum propter vicinitatem quotidianæ discordiarum causæ non deerant.

Mamudius bellum coquit adversus Lusitanos.

Ceteros inde reges occulte sollicitat.

Commentũ Mamudii ad tegenda sua consilia.

CXII. Sofar, simulandi æque, ac dissimulandi magister, tum vel maxime cum Lusitanis honore verborum, officiis, humanitate certare. Neque vero callidi veteratoris fucum astutiamque inscite Mamudius imitari: quippe tum suopte ingenio tectus, ac perfidus; tum domesticis disciplinis ad omnes dolos, atque fallacias eruditus: adeoque se per id ipsum tempus in Lusitanos bene animatum ostendere; ut noxios etiam perfugasque, si qui ex eorum ditione in suos transissent fines, magna cum benevolentiæ significatione iisdem ad supplicium redderet. Porro artificium hoc dupliciter proderat Cambajanis: quod cum suas ipsi cogitationes vario obtentu celarent; tum Lusitanos (ut est omnis incauta securitas) ad cuncta, quæ nosse cuperent de viribus ipsorum opibusque, de numero militum, ac navium, deque omni statu provinciæ, palam & sine ambagibus promenda perlicerent. Erant autem, sive superiorum temporum vitio, sive inani fiducia diuturnæ pacis, tum ejusmodi res, quæ vel quietum hostem, & otii cupidum, pæne explorata victoriæ spe, irritare facile possent. Disciplinæ bellicæ studium ad mercimonia quæstusque conversum: regius fiscus vario sumptu, & fraude multorum exhaustus: classis in navalibus interna vermium labe, ac situ corrupta: nautæ remigesque neglectis custodiis infrequentes: milites e stativis atque præsidiis, causati sibi stipendia non pernumerari, plerique diffugerant, atque arma flagitiose vendiderant. In ipsa Diensi arce, quæ maxime omnium erat, propter loci naturam, subitis, ac variis belli casibus opportuna, e defensoribus nongentis, quos ibi Garzias pace constituta reliquerat, ad ducentos circiter, & quinquaginta redierat summa: atque hos ipsos Joannes Mascarenias præfectus, privata magis munificentia, & comitate, quam auctoritate imperii, vel sacramenti religione retinebat. Ibi-

Sofar Mamudio familiaris simulandi artifex mirus.

Lusitanorum vires debilitatæ.

Joannes Mascarenias Diensis arcis præfectus.

Ibidem adservabatur pulveris tormentarii, si acrior instaret necessitas, quod vix unum in mensem esset satis: ac ne frumenti quidem, vel oryzæ, & reliqui commeatus ex ante convecto atque seposito copia suppetebat. Hæc Sofar in primis, & alia id genus ab Lusitanis, qui in Cambaja negotiabantur, separatim, ac sæpius pro familiari consuetudine percontando, probe cognorat. Inde Regum exterorum, præsertim qui mare accolunt, pertentari animos denuo placuit: missi rursus legati: iis auditis, Reges alii pecunia, & milite juvere Mamudium: alii, quominus eandem coirent societatem, intestino, ac propius urente bello distenti sunt: apud quosdam etiam, rei eventum expectantes, composita nuper cum Lusitano pax, & amicitia valuit.

CXIII. At Cambajanus, postquam sat sibi copiarum viriumque paratum ad omnes conatus animadvertit; gerendi belli hanc maxime rationem instituit. Sofarem, ingentibus inflatum promissis, summæ rerum ampla cum potestate præfecit. Rumecani Sofaris filio rei tormentariæ procurationem attribuit: hyems ad obsidionem arcis delecta, cujus initium in iis regionibus est a Kalendis Aprilis: ut ipsum anni tempus, præclusa navigatione, Lusitanos maritimis, quæ una supererant, auxiliis prohiberet. Rebus ita constitutis, ad earum suspicionem, quoad fieri posset, avertendam, rumorem insuper e composito dissipant; urbem Dium Sofari pro amicitia donatam ab Rege, in eamque possessionem brevi Sofarem esse venturum; nec sine magno comitatu, revocandæ veteris frequentiæ causa: quæ res eo propius ad veri similitudinem accedebat, quod & plenus certaminum, & controversiarum esset is dominatus, ut non multum ex ea largitione Rex damni facere videretur; & huic eidem Sofari oppida nobilia duo, Surratum, & Reinelum paulo ante concesserat. Ea fama vulgata, Sofar Surrato, ubi tum agebat, litteras ad Mascareniam dat: in quibus erat scriptum. *Ad cetera loca, quæ Mamudii Regis benignitate obtineret, novissime Dium urbem accessisse: id munus eo sibi accidisse jucundius, quo majorem inde facultatem sit habiturus, optata Mascareniæ tanti viri consuetudine perfruendi: simul sibi esse in animo, urbem superioribus belli cladibus magna ex parte dirutam, & eversam instaurare, & in pristinam, si fieri possit, celebritatem reducere; tumultus ac rapinas arcere; advenis, ac mercatoribus, quo libentius affluant, pacem, annonam, fidem omni ratione præstare: neque id sua tantum, sed etiam ipsius Regis Lusitaniæ causa: hæc quoniam in tanta hominum perfidia, tamque seditiosis incolarum ingeniis fieri sine magno apparatu copiisque non possint; petere se, & orare, si armatus, & cinctus amicorum frequentia Dium advenerit; nequid idcirco adversus Lusitanam rem, aut amplitudinem ab se, vel a Mamudio cogitatum interpretetur: id adeo reapse daturum operam, uti æqui pariter, & iniqui omnes intelligant. Si fallat; diras omnes in se, caputque suum, fortunas, ac liberos, imprecatur.* Hæc per summam impudentiam a Sofare in præsens tempus de more conficta. Mascarenias haud ita pridem in ejus arcis præfecturam successerat Emmanueli Sosæ (alteri ab eo, qui a Badurianis est cæsus) cognomento Sepulvedæ: atque is initio præfecturæ, cum in Cambajæ finibus multa misceri, ac parari contra Patanium Regem audisset; haud sane commotus est: quippe nec sine causa Mamudio, rebus jam a Mogore accisis, æmuli atque opulenti Regis insidias omni conatu præcavendas putabat; & quo minus temere Lusitanum, constituta jam pace, Cambæi lacesserent, vel sibi obnoxium ducerent, sat magna ipsorum mercede recentibus eventis edoctos arbitrabatur. Hæc ferme principio Mascareniam sollicitudine liberabant.

Sofar a Mamudio administrando bello præficitur.

Sofaris litteræ ad Mascareniam adulatione blanditiisque cónspersæ.

rabant. Ast ubi tempore procedente Patanius nihil movebat; ac nihilominus Cambaja erat in armis, & militari concursatione, machinarum opificio, carrisque, ac jumentis omnia perstrepebant; enimvero tum suspicari Mascarenias cœpit subesse fraudem, atque ad Lusitanæ arcis excidium ea cuncta spectare. Suspicionem auxere commeatus atque tormenta, in pagos Dio propinquos paulatim subvehi cœpta. Postremo dubitationem exemere omnem Sofaris ipsius litteræ, tanta præsertim adulatione blanditiisque conspersæ; necnon magna calonum lixarumque turba, cum plaustris, & impedimentis in urbem ingressa, itemque sub signis cohortes armatorum aliquot subsequutæ. Annus tum numerabatur supra sesquimillesimum XLVI. & exacto jam autumno Martius mensis erat in exitu.

Mascarenias fraudem suspicatus arcem firmat.

CXIV. Mascarenias quamquam atroci, ac subita perculsus re, tamen extemplo collegit animum; seque in omnes firmandæ arcis, & servandi præsidii partes intendit. Prima fuit propitiandi præpotentis Dei cura: cœlestem opem & supplex imploravit ipse; & aliorum precibus jussit exposci. Tum per expedita navigia Castrium Indiæ Prætorem, itemque Bazaini, & Ciauli præfectos, Hieronymum Menesium, & Antonium Sosam, de hostium apparatu, & conatibus edocet: ni suppetiæ quamprimum ferantur, ultimum haud dubie sibi suisque imminere discrimen. In eadem loca mox navibus institorum amandat imbellem turbam, exceptis aliquot usus quotidiani mancipiis, & paucis insuper matronis; quæ sexus oblitæ, ne desererent viros, societatem periculi, & diuturnæ obsidionis incommoda minime recusabant. Lusitanos præterea negotiatores, quibus erat arctior cum Diensibus amicitia, hortatur tum publicæ salutis, tum privati compendii causa, uti coemptam frumenti, & oryzæ vim, carnes, piscesque sale duratos, & alia id genus alimenta militibus deinde vendenda, celeriter in arcis apothecas Importent. Id, uti potuit in tanta temporis angustia, & Diensium iniquitate, sedulo factum: simul tecta, & tabernæ in vestibulo arcis eversæ: tigna, tabulæ, ferramenta, mali navium introlati. Inter hæc Mascarenias pari dissimulatione, & iisdem, quibus peti se videt, artibus ad Sofaris epistolam ita rescribit: *Quod Sofar, præter cetera in eum a Mamudio collata ornamenta, honoresque, nuper etiam Diensi toparchia decoratus auctusque sit; neque mirari se, qui præclara ejus in Regem, regnumque Cambajæ merita dudum norit; & magnam cepisse animo voluptatem non ipsius modo Sofaris, verum etiam reipublicæ causa; quod bonorum omnium interfit, fortibus, & industriis viris laborum præmia pro dignitate persolvi. Quod ad ipsius adventum in urbem attineat, nequaquam se illi concedere, uti majorem fructum e mutuo conspectu, & familiari consuetudine percepturus sit. De copiarum numero, quas ad urbem variis de causis cogatur adducere; neque pudoris, neque arbitrii sui esse definire quicquam: tantum admonere pro amicitia, videat etiam atque etiam, ne quid in tanta hominum colluvie, & Lusitani præsidii vicinitate turbetur.* Hisce litteris acceptis, magnopere lætari Sofar, tam belle tecta sua consilia; tam læta initia dare sese. Neque diutius morandum ratus; instante jam hyeme, Dium alias identidem aliasque submittit manus: interdiu milites, ac lixæ cum sarcinis, noctu majora tormenta cum reliquo instrumento oppugnationis intrabant.

Pari dissimulatione rescribit ad Sofaris epistolam.

CXV. Postremo Sofar ipse ad XIV. Kalendas Majas cum Rumecane filio urbem invehitur: millia quinque Turcarum ducebat: ii erant exercitus nervi: sequebatur longe major e variis gentibus multitudo. Novus dominus, vetus inquilinus, ingenti gratulatione, & plausu civitatis exceptus, divertit in regiam: inde per causam Mascareniæ salutandi speculatores in arcem

Sofar Dium ingreditur.

arcem mittit: a Mascarenia vicissim ad eum honoris, & officii causa destinatur Simon Pheus limenarcha, notæ prudentiæ vir. Hunc Sofar advenientem primo comiter accipit: mox, variis de rebus instituto sermone, *deliberatum esse*, ait, *sibi, ad rixas vitandas, muro urbem ab arce dividere; valde optare se, ne Lusitani, ut olim, adeo salutare impediant opus.* Dein eorumdem injuriam instituit queri, *quod pene precario in eas regiones admissi, totum sibi vindicent mare; & cum alios populos, ac dynastas, tum vero ipsum quoque Cambajæ Regem injussu navigare prohibeant. Sat jam peregrinos, & advenas veteribus incolis insultasse: tantam indignitatem ferri non posse diutius: hæc Pheum renuntiare suis, ac simul reputare jubet quemque apud se, quam pauci, quam procul ab domo, quam a rebus omnibus imparati, quam incommodo anni tempore, tot tamque infensis nationibus ad prædam objecti sint: ad ea si prudenter animum adverterint; profecto fore, uti, vel cum jactura, paci atque otio consulant, nedum in tanta rerum iniquitate deprehensi, validiorum opes, atque arma ultro lacessant.* Ejusdem ad Lusitanos mandata.

CXVI. Cum hisce mandatis Pheus in arcem regreditur. Mascarenias ad consilium refert: ac tametsi liquido cunctis apparuit, a Sofare non certamen juris quæri, sed vim; tamen, ne furendi materiam hosti armato præbuisse viderentur; de ceteris rebus placuit responderi, *nihil ipsorum juris, aut potestatis esse; haud longe distare Prætorem Indiæ Castrium: si ad eum legati mittantur, sperare pro ejus justitia, quod fas æquumque sit, facile impetraturos. Quod vero ad murum attineat extruendum, in Garziano fœdere disertis verbis cautum esse de limite: si intra id spatium ædificare Sofar animum inducat; se non modo non prohibituros, verum etiam adjuturos manu. Sin terminos transilire, &, quod Ninaraus ante frustra tentarit, arci obmoliri, atque officere cogitet; daturos operam, ut denuo Cambaja, atque India omnis intelligat, Lusitanos nullo terrore, nullis difficultatibus, vel de jure finium, vel de gradu constantiæ demoveri.* Hæc Pheus idem referre jussus in regiam, & una exemplum fœderis, testato descriptum. Ad ea denuntiata nimirum Christi desertor excanduit: traditumque sibi a Pheo libellum, incensus ira, discerpsit. Id Sofari & committendi belli principium; & finis alienæ gerendæ personæ fuit. Confestim injectæ legato catenæ: & ambulantes in proximo Lusitani alii duo repente comprehensi, & in custodiam traditi. Nimbus telorum in arcem subito procursu conjectus. Per hunc modum hostili scelere patefacto, Mascarenias, quo propius cernit periculum, eo in speciem erectior celsiorque; suos omni ratione confirmat: hortatur *ne improviso malo icti contrahant animos: proprium esse Lusitani generis, & sanguinis, demonstrare quidnam divino fulta præsidio, neque tamen idcirco in socordiam resoluta, paucitas possit. Ejus rei multa eaque illustria variis orbis terræ partibus edita documenta. Sed ne longe abeant, nuper hanc ipsam arcem, Antonio Sylveria præfecto, majoribus etiam copiis terra marique oppugnatam obsessamque. Lusitanos perexiguo numero ad ultimum inopiæ redactos, multo maxima parte suorum amissa; tamen stetisse cælesti subnixos ope; & quæ pati in iis angustiis possit humanum corpus, omnia pertulisse, quoad fracti metu adventantis ab Goa subsidii Turcæ pariter, & Guzarates, atque adeo Sofar idem ille, relictis per summam trepidationem impedimentis, abscesserint. Inde prædicatione omnium, & fama nomini Lusitano ingens additum decus: haud disparis exitus, in simili causa, nunc quoque præcipiendum animis gaudium: nam & adversus raptores fœderum, contemptores divini, atque humani juris, teterrima dæmonum mancipia, pro insontibus & circumventis, &, quod caput est,*

Mascareniæ responsum.

Sofar aperte bellum gerere instituit.

Mascarenias suos confirmat.

est, rectæ fidei defensoribus, haud dubie superos bellum esse gesturos: & accita jam ab Goa, Bazaino, Ciaulo, & aliis oppidis fidelissima suorum auxilia propediem affutura. Neque vero, quod ad timorem vel maxime proponatur, extimescendam esse hyemem. Lusitanæ pietati, virtuti, navigandi scientiæ non regionum intervalla, non ventos, non tempestates, quominus ultima experiantur, obstare. Tantum interea se ipsi viros præbeant; omni conatu enitantur ad laudem; neu committant, uti vel Christiana fiducia, vel duritie militari, Sylverianis, aut aliis inferiores ulla ex parte fuisse videantur.

Stationes vigiliasque in arce disponit.

CXVII. Ejusmodi vocibus publice privatimque obfirmato ad omnem patientiam milite, Mascarenias, pro tenuitate præsidii, stationes, vigiliasque disponit. Septem instauratæ paulo ante arcis erant propugnacula: in iis totidem duces cum vicenis fere militibus collocat. Marinum castellum Fernando Carvallio committit. Huic defensores triginta attributi. Cambaicam oram Jacobus Lacteus duobus caturibus tueri jussus, & hostem, quoad liceret, maritimis commeatibus intercludere. Reliquam manum sibi Mascarenias ad subita belli reservat. Duces ad sua quisque digressi loca, se se alacriter ad opus accingere: centonibus, ac molli tomento protegere muros: aggerere cespitem: farta glebis dolia inter pinnas locare: arma, contos, machinas, & quicquid ad repellendum hostem opus est, pro copia præsenti raptim expedire: ad nominis Christiani gloriam retinendam; subeunda pericula; famem, sitim, vigiliasque, & ultima perferenda; mutuis adhortationibus incitari. Inter hæc Sofar, omnibus jam rebus in proximo comparatis, qua parte ex oppido est aditus, aggerem, vineasque agere instituit. Apertam quippe oppugnationem, & repentinum ad mœnia successum impediebat, præter defensorum virtutem, ipsa quoque altitudo, & latitudo fossæ; quam post Sylveriæ discessum Emmanuel Sosa duplo, quam antea, capaciorem effecerat. Sofaris autem muniendi ratio fuit ejusmodi. Ab utroque insulæ margine vallum arci ad teli jactum objecit. In eo vallo turres locis editioribus excitantur e soluto lapide, frontibus dumtaxat ad lineam exæquatis. Ab tergo bajuli, atque operarii terram adaggerant. In summo, prætentis gossipii sarcinis, muralia tormenta; in medio, atque imo, relictis ex arte fenestellis, minores fistulæ collocantur. Hæc omnia paucis diebus admirabili celeritate perfecta: noctu fere muniebant, quo minus ad certos Lusitanorum ictus paterent. Interdiu, sicut ab opere cessabatur; ita ab arce diverberanda, & fatigando præsidio nulla dabatur quies. A vallo dein multiplex murus cœptus duci, flexuosis Indico more mæandris; quo & oppidani tutius ad arcem subirent, aggeremque protruderent; & præsidiarii, si forte erupissent, non modo ad transversas ex occulto jaculationes præberent corpora; sed etiam ignotis anfractibus, & errore viarum impliciti tenerentur.

Cambaicam oram navigiis tuendam curat.

Duces ac milites ad repellendum ab arce hostem se parant.

Sofaris apparatus ad arcis oppugnationem.

Sofar marinum castellum adoriri,

Et machinam incendiariam prope admovere constituit.

Sed irrito conatu.

CXVIII. Dum hæc fiunt, Sofar optimum statuit, ex alia parte marinum adoriri castellum: ut eo capto & portum haberet in potestate, & arcem ab latere tormentis impeteret. Ejus rei causa ingentem onerariam in recessu intimo procul ab hostium telis, ad castelli fastigium adæquandum, pluribus tabulatis attolli jubet; multoque bitumine ac pice diligenter oblini: quam deinde, ad castellum admotam æstu secundo, succendant; concepto igne, in scaphas desiliant armati; auctoque tumultu inter fumum, & clamorem, scalis ascensum in muros obtineant. Hæc res priore bello frustra tentata, eundem rursus habuit exitum: quippe tabulata paulatim in sublime crescentia conspicati e turribus Lusitani, rem ad Mascareniam de-

fe-

ferunt. Extemplo negotium datur Jacobo Lacteo, qui captiva jam aliquot navigia ad arcem traxerat, uti quamprimum occupet parato ad incendium pegmati nec opinatos ignes inferre. Noctu profectus cum fistulatoribus haud plus viginti, quamquam tectis sub manus vola funiculis, lenissimoque remorum pulsu, non latuit Sofarem ipsum, ea forte hora circumeuntem excubias. Ille confestim ad arma littusque dat signum: tollitur clamor: ex omni parte concurritur. Lacteus ad similem casum præparatis jam ante suorum animis, rectum cursum, rectamque proram in periculum tenet: nec minus feliciter, quam antea Goveanus, circumfrementibus ferreis globis, atque sagittis, ad onerariam penetrat, ut in nullo tali metu, minime custoditam. Confecta jam videbatur esse res, cum in ipso (ut fit interdum) articulo ingens præter omnem expectationem difficultas oboritur. Hostilis pyra, quam vel e longinquo concepturam ignes crediderant Lusitani, adversum conjectas e proximo tædas ardentesque ollas, repente contumax, & invicta perstare: iteratis undique jaculis nihilo magis lædi: jaculantium oculos animosque ipsa rei novitate confundere. Tum Lusitani, ancipiti urgente malo, quod & in mora exitium, & in irrito incœpto deformitas foret; consilium a cupiditate gloriæ mutuantur audax, ac pene temerarium: incisis momento anchoralibus, navem ipsam remulco ad castellum usque per media tela perducunt: ibi demum facibus per otium ingestis, in hostium conspectu, relucentibus late flammis absumpta. Id eventum, sicuti eximiam in suos Dei benignitatem, & pristina miracula retulit, nullo, ne tum quidem, e Lusitanis in itu, redituque inter tantam missilium procellam desiderato, uno tantum leviter saucio; ita Sofarem, primo indignantem, dein stupore defixum, ab consilio maritimæ oppugnationis avertit.

Eam ad arcis mœnia remulco perductam per otium incendunt Lusitani.

CXIX. Eo acrius ab terra munitiones urgeri cœptæ: & abundabat multitudo; ut si quid tormentis ab Lusitano dirutum esset, Mamudiani extemplo reficerent; & mortuorum loco (plurimi autem quamquam per tenebras fixi cadebant) sussuario coactos alios, aliosque submitterent. Inclusis contra, neque ad erumpendum copiæ, neque ad perpetuos, & temerarios ictus jacula suppetebant. Per hunc modum, vertente mense, ad arcis pene fossam agger vineæque perductæ. Huic rursus aggeri lapideum præstruunt murum, tredecim pedum latitudine: & in eo nova castella, crebrasque stationes, & varia tormenta constituunt. Hanc ferme circumvallandæ, quacumque licuit, arcis formam sequutus est Sofar. Interea Castrio Prætori, ad classem, ut dictum est, reparandam sat per se incitato, acres addiderant stimulos Mascareniæ nuntii, ac litteræ. Confestim e duobus filiis Fernandum natu minorem, egregiæ indolis adolescentem, cum navigiis compluribus, & vario commeatu, cadisque sulphurei pulveris, & nobilium manu, Dium quam celerrime jubet præcedere. Hosce, dubio profectos cœlo, atrox in medio cursu tempestas adorta disjecit: pars Bazainum, & vicina littora petiere; Fernandus cum octo caturibus instando, & remigando pervicit, uti Diensem teneret arcem; invitisque, & inspectantibus Mamudianis, militem, & commeatus, & omne bellicum instrumentum exponeret. Ingenti Lusitanorum gaudio id subsidium acceptum: ac minime dubia spes victoriæ consequuta. Initur bellatorum numerus: ad quadringentos, & quinquaginta pervenit. Suppletæ dein auctæque custodiæ, & Fernando infirmissimum omnium propugnaculum divi Joannis (suum cuique propugnaculo ferme ab cœlestibus Patronis indiderant nomen) cum fortissimis juvenibus est datum. Per eosdem fere dies Mamudius, ad visenda opera militesque animandos, cum novo exercitu Dium advenit. Id suspicatus e con-

Sofar ab terra munitiones ad arcem urget.

Nuntii Mascareniæ petentes auxilium a Castrio prætore.

Lusitani in arce obsessi missũ ab Castrio subsidiũ ingenti gaudio accipiunt.

Mamudius cum novo exercitu Dium advenit.

concursatione plausuque Mascarenias, Fernandum Carvallium e marino castello rem per exploratores jubet cognoscere. Transmissi multa jam nocte nandi periti, & spectatæ fortitudinis viri sex, ad vicinam hostium stationem adrepunt, & e custodibus uni manus injiciunt; ad cujus vociferationem concursu facto, Lusitani duo tresve inter tumultum occisi: reliqui tenaciter apprehensum vigilem, prævalentes ipsi viribus, ad suos illico transtulere. Ex eo de Regis adventu cognitum est, itemque de consiliis hostium nonnulla comperta: quibus rebus adeo non exterriti sunt Lusitani, ut etiam per tenebras, crebro igne, bombisque, & tubarum cantu signa effusæ cujusdam gratulationis ediderint. Inde cum admiratio cepisset hostes, ausi e proximis vigiliis percontari quidam, e diuturno commercio haud ignari linguæ Lusitanæ, *quænam esset causa tantæ, ac tam repentinæ lætitiæ*. Responsum ex arce est: *efferri gaudio Lusitanos, quod Mamudium ipsum in castris versari didicerint: quippe hactenus cum fugitivis, & desertoribus, mistis ex omni colluvione, turpiter dimicatum: deinceps cum Rege regnique proceribus multo honestius fore certamen*. Eo responso irritati vigiles invicem probra Lusitanis ingerere, servitium Sosaris, æternas compedes, acerba supplicia minitari. Verborum jaculationem ferrea utrinque sequuta missilia. Per continuos dein dies, inspectante, atque adhortante Mamudio, arcis mœnia quatiebantur. Sub testudine basiliscos (noxiorum plerunque nominibus animantium hodie ballistas appellare mos est) & alia id genus tormenta Mamudiani promoverant: iis Thomæum, & Jacobæum propugnacula, & quantum inter utrumque erat muri, cum ruinæ minis, ac terribili fragore feriebant. Minora vero tormenta in ipsas potissimum fenestellas, ac pinnas obverterant ita scienter, ut sine præsenti exitio se vix quisquam propugnatorum ostenderet. Inter ceteros nobili viro Jacobo Gnajæ in hostem collineanti globulus in somitem fistulæ illatus, fracto impetu, oculum ipsum, quo collineabat, excussit. Pulvis autem eo erat artificio, ac subtilitate perfectus, ut e flammis emicantes ovales pilæ dolia cespite plena transfigerent. Mortarium etiam idoneo statuerant loco (& peritissimus aderat librandi magister) inde immani ambitu globi triginta paucis diebus in arcem immissi, majore tamen inclusorum trepidatione, quam damno: quod tum e genere sonitus, tum e magnitudine impendentis e sublimi pestis ac ponderis, plerique spatium ad præcavendum haberent. Tecta ferme perforabantur, & dissilientibus lapidum fragmentis nihil erat in proximo tutum. Magister dein fortuito ex arce telo perimitur: successit huic artifex, nequaquam usu, vel scientia par: hujus culpa recidentibus in castra globis, tres e Mamudianis obtriti: neque ultra exerceri machinam placuit: ita is terror amotus.

Fit pugna.

Arcis mœnia tormentorum globis quatiuntur.

CXX. Ceterum ex aliis partibus haud intermissa verberatione, aliquantum prociderat muri, & propugnaculum divi Thomæ, solutis compagibus, metuendo hiatu discesserat. Adversus id malum interior murus latitudine pedum viginti mature perductus: diruta prius ædificia materiam, & saxa variæ magnitudinis præbuere. A præfecto ipso cum nobilissimis primum admotæ operi manus: horum industriam ceteri deinceps acriter subsequuti: magnoque certamine continuata structura, intra septimum diem murus absolvitur. Sub hæc Mamudius longiorem, quam putarat, obsidionem, & sine ulla pacis mentione obstinatos cernens Lusitanos, e suo comitatu Tusarcanem ducem impigrum, & bellicæ compotem laudis, cum Abassina legione in castris reliquit. Ipse procerum hortatu Madabam undecimo, quam venerat, die regreditur: verbo, ad expediendos commeatus novumque subsidium: re vera, præter moræ tædium, metu quoque perfusus, quod e co-

Mamudius discedit, Abassina legione in castris relicta.

e cognatorum numero quidam hostili glande trajectus, ad ipsius pedes exanimis corruisset. At Sofar incensus dolore, & rabie, quod nullam admodum insignem operam præsenti navasset Rogi, præcelsam aliam struem e saxo terraque, interstratis ad firmitatem ramis ac frondibus (unde Ramosa appellata est) erigebat; ut libero in arcem prospectu Lusitani præsidii discursum ad bellica ministeria, destinatis e superiore loco ictibus, impediret. Adversus eam perniciem Mascarenias opportunitatem captans jaculandi, tormenta identidem alio atque alio transferebat: turrim dein e regione crescentis machinæ raptim excitavit. In eo præsidio positus Antonius Passanius cum fistulatoribus quadraginta; quot ipse quamquam arctis in rebus privato sumptu propter divitias ac splendorem alebat: ii summa contentione opus impedire jussi: id quo commodius facerent, nocturnis horis (quo maxime tempore muniebat hostis) ferrea candelabra permagna, crebræque faces ad idonea loca dispositæ; quæ fuso longe lateque lumine cum situm castrorum, genus operum, multitudinem hominum veluti diurna luce nudarent; magnus videlicet, vilium præsertim operarum interitus consequutus. Sed ea erat agrestis turbæ copia, is ab tergo instantium atque urgentium præfectorum terror, ut plagis coacti miseri se se volitantibus palam telis objicerent; ac peremptorum loca novi subinde recentesque supplerent. Ita, nequicquam conantibus prohibere Lusitanis, ad summum perducta moles, & omni bellico apparatu confestim instructa. Inde cum arcis interiora in dies magis infesta hærent, Mascarenias ante sacram ædem edito loco tumulum extollit: collatisque eo tormentis, & ingenti præcipue basilisco, Ramosam ita quatefecit, ut magna cum superstantium clade prosterneret: neque stratam rursum exaggerare ausi Mamudiani. Conatus dein omnis ad fossas opplendas, & opera mœnibus ipsis injungenda convertitur. Jam ad marginem usque perduxerant vineas: accessere validis ex asseribus musculi, quam durissimo corio tecti, sub quibus operæ sine periculo commearent. Ex iis musculis tabulæ declives ita prominebant, uti per eas devoluta ex occulto saxa, truncique arborum, & glebæ ultra mediam fossam impetu ipso ferrentur. Inter hæc Mamudiani per tenebras clara voce maledicere obsessis, *quod more feminarum intra septa latitantes, non basta gladiove, sed missilibus tantum e longinquo rem gererent. At non hisce artibus, qui primi e Lusitania ad Indos venerint, gloriam quæsiisse: non ita nuper Sylverianos bellum exercuisse: verum in dextris, & pede collato propositam habuisse victoriæ spem: neque se mœnibus, sed armis mœnia tutari solitos: attamen sibi non esse dubium, quin ejus desidiæ, non tam penes militem, quam penes præfectum resideat culpa: quippe qui communem salutem proprio timori prætexat: virosque (siquidem ejus dissimiles sint) vitæ prodigos, laudis appetentes, ad conferendam cum hoste manum paratos, fame postmodum, & omnium rerum inopia perituros, exemplo segnitiæ, & imperii vinclis intra munimenta cohibeat.* Hæc, & alia ejusmodi ad excitandam seditionem, vel ad provocandos ad temerariam pugnam Lusitanos, jactare sub muris, ac portis identidem barbarus, nimirum Sofaris jussu: quod magna esset in spe, si apertum ad certamen elici possent, paucis præliis absumptum iri omnes præsidii vires.

Sofar machinam erigit, omni bellico apparatu quam celerrime instruit.

Eam quatiunt atque prosternunt Lusitani.

Mamudiani insultant obsessis.

CXXI. Sed neque milites, in id usque tempus obedientes duci, neque ducem, minime levem, aut bellicæ artis ignarum, admodum movebant importuna, & quotidiana convitia. Magis illa cunctos angebat cura, ut ingruenti a musculis damno quamprimum obviam iretur: quæ res magnas habebat difficultates. Nam & conjectos e muris ignes coria respuebant: & majo-

majorum balliſtarum uſum, quo vel maxime incluſi valebant, ſpatium ipſum propinquitatis ademerat. His rebus anxio, multaque apud animum ſuum agitanti præfecto, remedium tale in paucos tamen dies oblatum. Fornix erat in imis mœnibus, ſimplici lapidum ordine in ſpeciem obſtructus. Eo animadverſo, locum aperiri, ac repurgari Maſcarenias imperat; poſtibuſque validiſſimas imponi fores. Immiſſi dein qui perpetuo egeſtu, ſuccedentes invicem alii aliis, foſſam latentes exhaurirent; ac tradita per manus rudera ſilentio in arcem aſportarent. Ii deciduam undequaque materiam ita ſubducebant, ut quam integerrimum cumuli faſtigium, fallendi hoſtis cauſa, relinquerent. Quatriduum totum nocturnus diurno continuatus eſt labor. Interea Mamudiani munitores fabrili bolide fundum ſubinde explorare, ac primo admirari cur minime creſceret, neque reſponderet operi acervus: dein, poſteaquam magis etiam ac magis imminui ſentiebant (extenuatus quippe, demum aſſidua ſubtractione corruerat) noſcendi cauſa, periculo contempto, capita proferunt: Luſitanos, quæ jaciebantur, impigre amolientes cernunt. Confeſtim & e muſculis in foſſam, & e muris in muſculos tela conjecta. Et Soſar a præfectis fabrum admonitus advolat. Is, dum ad oram valli in dextrum innixus cubitum, Luſitanam cryptam attentius contemplatur, ſuſpenſo, & cogitabundo, nequaquam in ſpem tantæ rei miſſus ex arce globus, manum ſimul, & ſinciput abſtulit. Ea vulgata re, tantus exercitum inceſſit pavor, ut parum abfuerit, quin, deſertis operibus, vineiſque, obſidio ſolveretur. Obſtabat maxime Rumecan, ferox ingenio viribuſque, & odio nominis Luſitani a primis annis imbutus. Is domeſtico luctu minime fractus, celebratis more Mahometano paternis exequiis; tum univerſos, tum ſingulos appellare; hortari ad perſeverandum: *tot jam exhauſtos labores; tantæ molitionis opera ſudore perfecta; ex hoſtibus in ipſa paucitate periiſſe non paucos; & qui ſuperſint, vulneribus, fame, vigiliis, defatigatione confectos, hominum ſimulacra, non homines, vix jam ſuſtinere arma, latitare in angulis, deſperato novo ſubſidio fugam haud dubie meditari: ſed & maritimos exitus adverſo anni tempore, & terreſtres vallo, & ſtationibus intercludi; immanes belluas indagine cinctas teneri; victoriam eſſe in manibus; tam propinquæ ſpei exitum nullo pacto deferendum: tot nationum ſalutem, tantum diſcrimen opinionis in hac obſidione verti: ſi paulum adnitantur Mamudiani; & liberatæ Indiæ decus æternum, & navatæ Regi ſuo operæ mercedem opimam laturos.* Hiſce dictis animati plerique Rumecanis conſilium approbant; in tanta tamque recenti clade tantam animi magnitudinem vulgo admirantur; denique dum a Mamudio veniant mandata, ſummam belli adminiſtrandi conſenſu militari ad eum deferunt: mittuntur ad Regem legati. Ille per litteras jubet duces oppugnationem urgere; nova identidem ſupplementa, confecti belli præmia pollicetur ampliſſima; prærogativam ſuffragii militaris de Rumecane confirmat. Luſitanis interim, cognita e fugitivo quodam Soſaris nece, magna videlicet ſpes tranquillitatis affulſerat: ac, veluti pactis induciis, dum ſedatur in caſtris timor, utrinque otium fuit. Sed mox nec opinato recruduit bellum, novo imperatore adeo impigre obeunte munia; ut Soſarem deeſſe, neque hoſtes, neque cives ulla ex parte ſentirent. Ad foſſam præcipue aggerendam, ex patris deſtinatione, curas intenderat. Itaque præter eam turbam, quam in caſtris habebat, alia inſuper ex agris, oppidiſque multitudo contrahitur: ac turmatim diviſa, ad tintinnabuli pulſum in orbem ſubit: neque jam e muſculis tantum, ſed propalam e vallo, cum interea miſſilibus certaretur, variæ magnitudinis lapides, arbores totas, virgulta, ceſpitem jactant: occiſorum

Luſitani foſſam latentes exhauriunt, conantibus eam opplere Mamudianis.

Soſar interficitur.

Rumecan ejus filius conſternatos morte Soſaris Mamudianos in officio continet.

Ad foſſam aggerendam curas intendit.

Proſpero ſucceſſu.

rum cadavera, ne ceteri spectaculo terreantur, obruta ruinis accumulant: postremo vineas, ac vallum ipsum undique prorutum, cum ingenti fragore devolvunt. Neque jam ulla ope resistere Lusitanus valebat. Fornix primum assiduo injectu materiæ obstructus: dein quod superarat spatii, quotidianis incrementis occupat moles.

CXXII. Inter hæc Mascarenias, tot undique cinctus angustiis, novum a Castrio Prætore auxilium efflagitare per litteras nuntiosque, quos in apertum vitæ discrimen speculatoriis navigiis hyeme sæviente mittebat. Rumecan vero, quamquam libero jam ad mœnia successu, cruentam nihilominus dimicationem prospiciens; Simonem Pheum sub muros misit, qui variis conditionibus popularium tentaret animos; Mamudii, & Rumecanis clementiam prædicaret; obsessisque, si abire incolumes animum inducerent, naves ad profectionem offerret. Ad ea cum ferocius responderetur, negaretque Mascarenias, cum violatoribus fœderum atque perjuris ullam sibi pacis conditionem esse; confestim Pheus e conspectu subtrahitur: conjectisque per iram telis, Lusitani duo, qui ad colloquium pinnas muri fidenter ascenderant, occiduntur. Postridie sub vesperam e Mamudianis promptissimi excelsos navium malos transversis junctos tigillis ad sancti Joannis propugnaculum erigunt: elatisque super capita scutis, in summum enituntur. Ferme triginta jam ascenderant, cum Lusitani ad periculum propulsandum, ac demendum dedecus mutuo se cohortati, impetu capto, alios e corona præcipites dant; alios in scalis obnixos contis detrudunt; detrusos jaculis, & flammarum alimentis, & saxorum ponderibus obruunt. In horum locum succedere conantes alii pari defensorum constantia repelluntur. Pauci incolumes, magna pars ambusti, aut vulneribus confecti recedunt; neque ultra tentari pugnam ipsa patitur nox. Paulo dein segnior obsidio fuit, dum ad summum certamen Mamudiani se comparant: accensisque urbe tota luminibus obeunt templa, suumque Mahometem inani prece sollicitant; multi etiam solenni vovent conjuratione, se nonnisi victores ab arce redituros. In diem VIII. Kal. Augusti certamen edixerant. Is divi Jacobi Apostoli natalis est dies: quod ipsum victoriæ mox omen Lusitanus accepit. Ubi tempus affuit, Mamudiani instructis ante lucem copiis, ad arcem silentio primum, ut fallerent; dein, postquam vigilare hostem sensere, magna cum vociferatione succedunt. Lusitani præsentibus animis corripiunt arma, sanctum Jacobnm ingeminant; tentantes ab omni parte aditum hostes, igne, ferro, lapidibus prohibent; ubi plurimum periculi ostenditur, ibi frequentiores obsistunt. Rumecan interea suis hortator adesse; alios castigationibus, alios promissis, ac laudibus incitare, aliis voti, ac jurisjurandi religionem incutere; acerrime utrinqne prælium cieri; confusus imperiis, minis, gaudio, metu clamor, itemque tremendus tormentorum sonitus ad astra ferri; subeuntium audacissimi quique passim occumbere. In Thomæum præcipue, & divi Joannis propugnacula ingruerat belli moles. Eo dum intenti propugnatorum oculi pariter animique sunt, e Mamudianis interim eximia corporum agilitate complures, observato æstus recessu, ad maritimum arcis latus, antequam dilucescat, accedunt: perque præruptum, eoque desertum ab hoste saxum, partim brachiis humerisque, partim qua cautes patiebantur, scalis innixi, in arcem scandunt, inque ædium tectis Mahometana vexilla constituunt: dein stolida capti aviditate, armorum atque hostium obliti, ad prædam illico dilabuntur. Mulierculæ quædam, aliis omnibus ad pugnam digressis, in ea parte curabant: ex iis nonnullæ virili animo, arreptis hastis, prædatores locorum ignaros, & incerto concursu nocturnoque

Mascarenias auxilium petit a Castrio.

Rumecan pacis conditiones ultro proponit Lusitanis, qui eas respuunt.

E Mamudianis aliquot propugnaculum ascendunt, ac repelluntur.

Iterum aditum tentant; sed prohibentur.

Ab maritimo latere in arcem scandunt.

noque pavore perterritos, intra tecta coercent; aliæ ad opem a præfecto exposcendam ad mœnia provolant. Mascarenias trepido nuntio excitus, ne pugnantium frangantur animi, silentium imperat; ipse cum expeditis ad locum accurrit: ibi hostes partim in ædibus inclusos, partim in angiportibus errantes obtruncat: triginta ferme, cum sese conglobassent, ad unum cæsi. Ceteros ex arce dejectos, tum altitudo præcipitii, tum prominentes e rupe silices acutæ dilacerant. Intentiore dein cura locus custodiri cœptus: & Mascarenias, ab ea parte victor, in prælium festine regreditur; suis laborantibus omni parte animos addit; neque verbis tantum, sed etiam corpore miscet certamen; ducisque pariter, ac militis partes egregie sustinet. Sex ferme horas dubia victoria pugnatum est. Ad extremum Rumecan suorum clade percussus, receptui cecinit. Lusitani tantis defuncti periculis, primum omnium Deo superisque, ac patrono præsertim divo Jacobo laudes, gratesque agunt: cæsorum deinde ineunt summam: e suis tantummodo septem; ex hostibus comperiunt amplius mille, & trecentos: capta etiam militaria signa non pauca. Christianorum funus magno omnium studio celebratum est. Laudati pro cujusque merito milites ac præfecti. Ludovicus Sosa, & Fernandus Castrius, quorum alter Thomæo, alter sancti Joannis propugnaculo præerat, præcipuum fugati hostis, arcisque servatæ decus tulere. Antonius quoque Passanius interiorem aggerem turremque magna cum hostium strage tutatus est. Ac feminarum etiam illo potissimum die conspecta virtus: e quibus aliæ furtivo, uti dicebamus, ascensu transgressum munimenta hostem Mascareniæ trucidandum objecerant; aliæ ad mœnia dimicantibus viris arma, & saxa, itemque fascias, & medicamenta suggesserant, versatæque inter ipsam dimicationem erant adeo pertinaciter, ut sauciæ nonnullæ constanti dextra sibi spiculum evellerent, plagisque obligatis ad institutum redirent. Is, bene juvante Deo, pugnæ illius exitus fuit.

Obtruncantur eorum aliqui a Mascareniæ militibus; ceteri dejiciuntur.

Rumecan receptui canit.

Lusitani victores.

Feminarum virtus in arce defendenda, hostibusque repellendis.

CXXIII. Secundum eam pugnam, obstinatis utriusque partis animis, aliæ deinceps haud absimili eventu pugnatæ. In iis, præter cetera tormenta ferrumque, ardentibus maxime jaculis certabatur, majore oppugnantium, quam defensorum pernicie. Quippe gossipio, quo Indi ad vestem utuntur, ignis tenaciter adhærescens, momento excitatum incendium per confertos manipulos, cuneosque late fundebat. Quos autem flamma comprehendisset, ii, abjectis armis, cum simul vestimenta projicere non valerent; ceterosque ab iis adjuvandis exuendisve, sui quemque periculi metus averteret; cæci amentesque crebro cum gemitu, incerto vestigio, extra ordines ferebantur. Hinc deformatos vultus; exusta lumina; pendentem e nudatis artubus cutem, ac velut in lora dissectam, horrendo spectaculo cerneres. At Lusitanum multo minus lædebat ignis, amictu laneo, & insuper ocreis, & chirothecis, ac thorace munitum: & corio deficiente, præfectus, in eumdem usum, e pellibus inauratis peristromata pretiosa militibus dividenda curaverat. Ex eo tempore Mamudiani cum aperta parum proficerent vi, subterraneis operibus (& suppetebat ad omnia multitudo) occulte grassari constituunt. Cuniculos plures ad arcem agunt: interea ut ab sensu operis Lusitanum abducant, fabros cum dolabris ad suffodiendos muros quam tumultuosissime subigunt: majores globos cum fragore terrifico, ac densa fumi caligine jaculantur. Porro cuniculorum dispar, neque uno tempore fuit exitus: alii specubus puteisque, quos Mascarenias mature in id ipsum effoderat, inutiles facti: alii non interrupto successu ingentibus detrimentis rem Lusitanam affecere. Longe perniciosissimus omnium fuit is, quem ad

Novæ pugnæ.

Mamudiani cuniculos ad arcem agunt.

ad sancti Joannis propugnaculum præcipua contemplatione direxerant: is ut infra fundamenta pervenit, locum tormentario complent pulvere: ejusdemque pulveris tamquam institas ad cuniculi os perpetuo tractu perducunt. Post hæc, veluti ad ultimam oppugnationem instructi, sub signis ad eam maxime partem subeunt arcis; ac vix tentato conflictu se se recipiunt. Dein rursus accedunt receduntque simulato metu, nimirum ut e Lusitanis quamplurimos propugnandi spectandique studio in fraudem illiciant. Tum Mascarenias, ratus id, quod res erat, hostem dolo, non metu pedem referre; mittit extemplo qui Fernando Castrio, & reliquis præsidiariis nuntiet, quamprimum ex eo loco secedant: hostilem trepidationem in tempus fictam: aliquid profecto occultæ machinationis subesse. Illi, & vigore ætatis, & superiorum dierum victoriis nimium sibi præfidentes; qua Indorum ignaviam irridere, qua præfecti seu monita, seu jussa contemnere. Grave piaculum contumaciæ dedit nobilium cohors. Nam simulatque frequentes in turri conspecti sunt; ignem cuniculo Mamudiani raptim injiciunt. Is a primo aditu ad intestina momento perlatus, multiplicatis in arcto flammis, & in apertum impetu vasto enitentibus, evulsam ab radicibus turrem eum terribili strepitu, qualis ex Ætnæ cavernis interdum cieri solet, in altum sustulit, longeque ac late disjecit. E superstantibus alios volitantium saxorum fragmenta dilacerant: alii sublime, quantum prope oculorum sequi acies posset, elati, dein ad terram afflicti, suo & armorum pondere conteruntur. Alios dira ignium vis, tamquam tormento excussos ad hostem usque projecit: quorum interitu nequaquam expletis odiis, barbari inanima, & mutilata cadavera tum incessunt probris, tum sparis, & gladiis crudeliter fodicant. Viginti ferme ex ea statione tantæ cladi superfuere: ad centum extincti, in Joannis Regis familiam adscripti plerique, & claris orti natalibus: quo in numero Fernandus Prætoris filius fuit. Corpora dein conquisita mulieres terræ mandarunt. Ceterum vixdum resederant flammæ, cum per stragem, ac ruinas Mamudiani conantur in arcem irrumpere. Adversus eum impetum quatuor e superstitibus raptim opposuere se se: nam reliqui incendio afflati, & recenti malo attoniti, ac sopiti jacebant. Eo cum pugnacissimis aliquot Mascarenias confestim accurrit. Huic manipulo sacerdos effigiem Christi Domini e cruce pendentis intrepide præferebat. Ejus admodum piis adhortationibus, & occulta nimirum e cœlo vi non dubie confirmati erectique Lusitani, tumultum, ac periculum pugnæ sustinuere, quoad opere tumultuario murus interim ab tergo ingenti aliorum sudore, ac certamine objectus est: & imminente jam nocte, Mamudiani, multis item e suorum numero amissis, & sauciis, incœpto irrito, recesserunt.

Ignem cuniculo injiciunt.

Turre disjecta Lusitani superstantes pereunt.

Mamudiani per ruinas conantur in arcem irrumpere.

Mascarenias confestim accurrit.

Mamudiani, incœpto irrito, recedunt.

CXXIV. Ejus diei casu admoniti reliqui præsidiarii, exinde cautius in muris agitare, atque ad primas talium incendiorum notas absistere. Itaque & Jacobæa, & Passania turris, item subditis ignibus, nullo defensorum interitu prociderunt. Thomæa vero (nam eo quoque cuniculus penetraverat) procumbentibus in fossam ruinis, paratos atque imminentes in irruptionem trecentos e Mamudianis oppressit. Atque hujusce machinationis in universum ferme hic erat eventus, ut Mamudiani introitu exclusi, spatia saltem obsessis eriperent, & intra mœnium excidia subitarias munitiones raptim excitarent: Lusitani contra, & per patefactum ruina iter conantem transcendere hostem, virtute, atque armis arcerent, & novum introrsus pro diruto murum summa contentione reficerent. Inde angustior in dies arx fieri, & vix ad explicandos ordines relinqui locus. Quatuor jam menses obsidionem pertulerant Lusitani, cum ex adeo paucis aliqui ferme quotidie, aut

Procumbentes in fossam ruinæ cuniculi opprimunt Mamudianos.

Lusitani in angustum redacti fame laborant.

aut vulnerarentur, aut caderent. Accessit inopia, & fames, frugibus carnibusque consumptis: & præter fœda animalia, quicquid etiam erat fruticosum aut herbidum, in alimenta converso. Hinc vulgo ingruerant morbi: fessisque & animis, & corporibus, qui arma tractare possent, vix centum, & quinquaginta supererant: atque ii admodum ægre continebantur, quominus in hostium stationes ultro impetum facerent, vitæque miserias, & ærumnas honesta morte finirent. In hoc rerum discrimine diu expectatum ab Goa subsidium advenit. Naves quinquaginta Bazainum facili tenuerant cursu. Alvarus Castrius Prætoris item filius, & Franciscus Menesius præerant. Inde Alvarus cum meliore parte classis Dium protinus antecessit: reliquæ carptim, prout agilitate vel robore quæque præstabant, captatis tempestatibus, ante Septembris exitum subsequutæ. Armati supra nongentos cum omni rerum copia in arcem expositi: quæ res Lusitano majores, quam pro viribus, animos fecit. Auxit ferociam basiliscus, qui demersis in ruina rotis inhæserat, cum eum ad se injectis funibus Mamudiani attrahere niterentur, prospera pugna retentus. Ex hoc indignari postremus quisque, & accusare primos, *quod hostium conatibus non statim ex arce obviam ierint, quod opera mœnibus applicari, munitiones transferri, se se in tantas angustias cogi permiserint. Recensere victorias (ut de Europa, & Mauritania sileatur) ad Sofalam, Quiloam, Goam, Malacam, Armuziam, Calecutum, ad Repelini vada, ad Dium denique partas; ingentes barbarorum exercitus parva sæpe manu fugatos; pervagatum Africa, atque Asia tota nominis Lusitani terrorem; scilicet quo tanta decora, tantæque laudes, in uno demum præfecto, atque in uno præsidio pereant. Tuendum omnibus viribus quod a majoribus acceperint patrimonium dignitatis, ac famæ. Viriliter tandem erumpendum in hostium castra, & dignum aliquid rebus olim gestis, & vetere gloria perpetrandum: quidquid ad eam diem acceptum in arce sit damni, id fraude, cuniculis, tormentis illatum: si vera virtute, manu, & gladiis decernatur, Lusitanum impetum, & micantia ex propinquo arma Indos haudquaquam laturos.* Hæc initio pauci; dein velut ex contagione plures quotidie palam in circulis, & contuberniis fremere; & in Mascareniæ cunctationem qua vera, qua falsa jactare. Postremo ad eumdem convenire frequentes; pugnam efflagitare; minari, *si diutius torpeat, se quemlibet alium, vel ex argilla ducem haud dubie suffecturos.* Mascarenias contra lenire furentes; de hostium genere numeroque differere: *Jam nunc abundare commeatu arcem; custodes uti ad hostem lacessendum paucos, ita ad prohibendum sat multos adesse; hyemem maxima ex parte circumactam; universas ab Goa copias propediem affore; tum demum certioribus victoriæ præmiis, & minore suorum detrimento prælium inituros.* Hæc & alia in eandem sententiam surdis canere Mascarenias: adeo certamen penitus imbiberant animis plerique: nec deerant, qui ab insito livore solutæ obsidionis gloriam præreptam Joanni Castrio cuperent; atque ad profligandos Guzarates eguisse Prætoris ipsius auxilio nollent videri. Mascarenias, ut inflatos inani fiducia, fixosque in audaci proposito animadvertit; *æquum fuerat* (inquit) *cives, militem ab duce regi, non regere; expectare signa, non extorquere; scire, quæ ad rationem gerendi belli pertineant, præfecto, & consiliariis curæ esse. Nunc quando mihi prope manus injicitis, & seditionem vultu verbisque præfertis; vincat sane majestatem imperii inconsulta spes, & libido. Ite, quod superi bene vertant; virtutem istam, lacertosque, & armorum scientiam expromite: ego, quos agere debueram, sequar; & quamquam alieno tempore, tamen partem periculi ac laboris vobiscum una capessam. Vos modo videte, ut*

Ab Goa subsidium advenit obsessis.

Lusitanorum jactantia, & in arcis præfectũ convicia.

Milites prælium postulant. Mascarenias furentes lenit.

Nihil promovet.

Prælium petentibus tandem annuit.

ut quos ante pugnam spiritus atque ardorem ostenditis, eosdem in ascensu valli postmodum, atque in ipso conflictu praestetis.

CXXV. Cum hæc dixisset, prout in arcto licebat, copias instruit: primam aciem Alvaro Castrio, alteram Francisco Menesio dat; cum ceteris ipse, modica manu ad custodiam arcis relicta, subsequitur. Facta secundum euripum eruptione (nam ex ea parte latior patebat exitus) ferocissimi quique vallo succedunt; ac defensoribus primo impetu perculsis aut deturbatis, ingenti ardore transiliunt. Dein, signo ab hostibus dato, cum nova identidem subsidia e castris affluerent, atrox esse prælium cœpit: & qui nondum transcenderant Lusitani, cum proculcatæ priorum pedibus lætiores herbæ altitudinem nudassent valli, quod ex arce prospicientibus nuper humilius apparuerat; icti re subita, primo hæsitare, dein, hoste imminente, fugam aut latebras circumspicere. Tum Mascarenias: *Hæccine pugna est, quam poscebatis?* increpitans; *ante discrimen feroces, in ipso discrimine timidos, & ignavos* appellans; ad opem laborantibus ferendam frustra conatur accendere. Inter hæc Menesius intra vallum acriter dimicans, & circa eum aliquot principes Lusitanæ juventutis occumbunt. Alvarus Castrius saxo percussus, cedente ad ictum galea cum attonitus cecidisset, Mascareniæ interventu servatus est. Neque ultra sustineri, superfundens se ex omni parte castrorum, poterat multitudo. Lusitani cum undique pulsi transfugerentur, & oppugnari e diverso latere arcem, seu consilio, seu temere sublata nuntiaret vox; nequicquam obsistente Mascarenia, nullius nisi vitæ memores ad mœnia portasque præcipiti cursu vertuntur. Cupientem simul invehi Mamudianum tormentis e muro deterrent. Hic temerariæ eruptionis eventus fuit. Exinde suo ipsi conatu segniores facti (ut in contrarium sæpe migrant vitia) vix pro muris obire stationes, vix recenti successu elatis, & subinde arcem aggredientibus Indis obsistere: quoad refectis tandem ex pavore animis, rursum alacres, & obliterandæ ignominiæ cupidi, ad consueta munia rediere. At Mamudiani, quo se magis magisque obfirmatos ad continuandam obsidionem ostenderent; atque ut expeditiores ab continenti commeatus haberent; euripo ad Rumæpolim, jactis utrinque molibus, alterum pontem imponunt ea magnitudine ac firmitate, ut quamlibet onustas vehes tuto ac large transmitteret. Simul dies noctesque fatigare ac premere Lusitanum; stantes muros frequenti verberatione concutere; quæ minus commode ballistis labefactari possent, in ea subditis ignibus calefacta syphonibus acetum immittere; putrefacta continuo excindere ferramentis; igniferos e stupa, gossipio, & sulphureo pulvere globos in tecta conjicere; denique cuniculos, quod ea res prospere cessisset, ad arcem universam evertendam pluribus simul locis agere. Adversus ea Mascarenias, operariis auctus, non una regione item obliquas adversasque excavare fossas; tormentis, ac missilibus ab omni parte hostes impetere; intergerinos ædium parietes perforare; qua tecti milites, & mancipia commearent.

Prælium atrox committitur.

Franciscus Menesius occumbit.

Alvarus Castrius saxo percutitur.

Lusitani ad arcem fuga præcipiti vertuntur.

Segniter obeunt stationes.

Animos tandem ex pavore reficiunt.

Mamudiani obsessos fatigant ac premunt.

Aceto ferroque muros excindunt.

Cuniculos agūt.

Mascarenias multis modis hostem vexat.

CXXVI. Iisdem fere diebus, quibus hæc ad Dium fiebant, Goam de Fernandi, & commilitonum clade nuntius affertur. Inde gravis mœstitia simul & metus civitatem incessit. Prætor, quamquam acri doloris morsu perstrictus, tamen ad ceteros animandos, lugeri filium vetuit: ipse nitens purpura & ornatu alio sumptuoso, in campum una cum proceribus, velut animi causa, processit: ibi, tum in gyros flexo, tum cursu, & saltibus incitato militariter equo, malum subinde Mamudianis interminans, cunctos vultu, & oratione confirmat. Mox in classis apparatum omnes de integro curas ac ner-

Prætor Goæ apparat classem.

Et Alvarum Acuniam cum navibus aliquot obsessos adire jubet.

nervos intendit: ac mitescente jam hyeme, Alvarum Acuniam navibus quinque, in quibus præter magnam instrumenti bellici vim fistulatores erant quadringenti, protinus jubet obsessos adire, ac suo nomine prohibere quominus ante universæ classis adventum pedes e munitionibus efferant: se se paratis omnibus ad pugnam rebus brevi affuturum. Cum ea manu profectus Alvarus, circa Dium in aliquot naves Arabicas incidit. Iis mercenaria variarum gentium auxilia propinquus Sofaris quidam ad exercitum subvehebat. Alvarus, commisso feliciter prælio, naves expugnat; captum ducem in arcem infert: huic magnum auri pondus ad redemptionem frustra offerenti una cum primoribus abscissæ cervices: capita in euripum consulto projecta, ut in conspectum urbis æstu accedente ferrentur. Perlata atque agnita, iram in Lusitanos ac rabiem hostibus acuere. At Prætor, appetente vere, Bazainum oppidum navarchis, & militibus ad conveniendum edixit, atque ad ceteros excitandos eodem ipse confestim celocibus circiter quadraginta contendit. Coactis omnibus copiis, quæ contrahi e vicinis regionibus potuere (ii fuere, præter navalem & aliam turbam, Lusitani bellatores mille quadringenti, Canarini auxiliares trecenti) Cambaicam oram ferro ignique perpopulatus, ad Mortuorum insulam navibus circiter octoginta pervenit. Huc evocato Mascareniæ mandat, uti ad exscensionem cuncta quamprimum expediat, ac sine intermissione tormentis undique vallum hostium, & densos aggeres quatiat, ruinaque patefaciat in urbem iter. Dictis obtemperatum; & paulo post Prætor incolumi classe subsequitur. Ab aversa parte arcis per triduum sine tumultu expositus miles. Naves portum invectæ, quam maxime tuto ab hostium telis recessu consistunt. Prætor, omnium postremus in terram egressus, uti munitiones intravit; mirari faciem loci; solo æquatas turres, ac propugnacula. Alicubi nullum fossæ vestigium; inædificatos mœnibus ab hoste muros, duasque propemodum ex una arces factas. Contemplatus dein, quatenus licuit, hostilia castra, adhibitis proceribus, de summa belli consultat. Erant qui differendam eruptionem, & reficiendum e maritima jactatione suaderent militem. Ipse, ratus ad nominis Christiani dignitatem pertinere, ne uno quidem die Prætorem Lusitanum ab Indis clausum teneri; nulla interposita mora certamen experiri constituit. Militibus edicit, curatis mature corporibus tertia vigilia præsto sint. Arcem, detractis valvis, ne qua in receptu spes ulli foret, Antonio Correæ cum idoneo præsidio inter prælii tempus tuendam assignat: consilio dein adjuvat rem, quod consilium haud dubie victoriam peperit. Turris erat ad dextrum urbis latus, qua in apertum mare prospectus est: Sylverianam appellabant. Ad eam quatiendam, quasi ex illa parte descensio quæreretur, dromones pridie missi tres, e salo eminus muri partem vehementi jaculatione diruerant. Id ubi cognovit Prætor, Nicolao Consalvo impigro viro, & rei maritimæ in primis perito mandat, uti naves, quæ remis agantur, præter nautas ac libratores, imbelli turba, lixis & calonibus impleat: ii pariter ac nautæ hastas erectas singuli binas; remiges altera manu remum, altera accensos funiculos teneant; libratores tormenta in hostem veluti ad oppugnationem exerceant. Hoc modo instructam classem jubetur Consalvus ad insulæ alterum latus, de quo dictum est, paulo ante lucem admovere; vociferatione, bombarda, tympanis, tubis quam maximum strepitum ac tumultum ciere; aliis aliisque subinde locis descensionem ostendere; multimoda arte hostiles distinere copias. Hæc mandata Consalvo: ceteris item præfectis, prout quæque res postulabat, sub vesperam edita imperia.

Alvarus aliquot hostium naves expugnat.

Prætor copias contrahit.

Et oram Cambaicam populatur.

Ejus jussu Mascarenias hostiũ aggeres quatit.

Prætor Dium classe subvehitur.

Certamen experiri constituit.

Ejusdem salutare consilium.

CXXVII. Ru-

CXXVII. Rumecan haud satis certus qua potissimum ex parte Lusitani essent erupturi; ad omnes aditus æque terrestres atque maritimos, tormenta vigiliasque disponit; telorum omnis generis ingentem copiam in muros aggeresque comportat; auget munitiones; &, qua ex euripo descensus ad oppidum est, prææltas fossas levi superinjectu ramorum ac terræ latenter occæcat. Externi selectique militis (præter Guzaratas Indosque, quorum major multo erat numerus) in eam curam ac sumptum acriter incumbente Mamudio, viginta millia in armis habebat. Ex iis ipsa robora ad primos impetus excipiendos in fronte castrorum locat, firmatque ab tergo subsidiis: Rumæum pontem septingentis militibus insidet: reliquam multitudinem, quo clamor, quo signa advocarint, paratam ad omnia occurrere jubet. Rebus ita provisis, tanta virium suarum Mamudianos cepit fiducia, uti Lusitanorum paucitatem conatusque irriderent, vixque universæ pugnæ subituros aleam crederent. Lusitani contra, uti Christianos decet; uno Deo maxime freti, nihilominus expediunt arma; atque ad condictum tempus ante Prætorium armati conveniunt. Dies erat III. Idus Novembris, divo Martino sacer. Tum loco excelso, ut undique conspici posset, Antonius Casalius ex Observantium familia insigni pietate sacrificat; Deumque precatus, *ut in hostes Ecclesiæ sacrosanctæ formidinem, ac terrorem averteret*; Christianos, quo alacrius capessant pugnam, noxis omnibus Pontificia potestate expiatos absolvit. Eosdem Prætor, quod pluribus agendi spatium non esset, paucis adhortatur, *uti Christo duce, cujus tueantur causam, forti ac fidenti animo prælium ineant. Joannem ipsum Regem uniuscujusque virtutis, vel ignaviæ primo testem & spectatorem, mox remuneratorem aut vindicem adesse putent. Indici totius imperii summam in ejus diei certamine verti nihil ambigant. Postremo sciant, præter naturam loci, ab se quoque diligenter provisum, uti segnibus timidisque nullum neque terra, neque mari effugium sit. Ex arce detractas fores, e portu naves in expeditionem emissas. Magnanimis certam vel in morte victoriam, vel in victoria salutem & præmia constituta*. Cum hæc agerentur, jam Nicolaus Consalvus classem e composito ad alteram partem insulæ circumegerat; variisque (uti convenerat) locis descensum & oppugnationem ostentare pergebat: & nox adjuvabat incœptum, ex incerto speciem omnium multiplicem oppidanis intuentibus reddens. Et in Prætoria sublime vexillum, ac lumen in puppi, ad hæc densi tota classe ignes, tormentorum fragor, micantiaque arma, & mistus hominum vocibus, ac tympanorum pulsu, tibiarumque concentu Martius tubarum sonus; Castrium cum omni exercitu adesse monstrabant. Eo terrore Consalvus omnium oculos in se converterat: ut non ex urbe tantum, sed etiam e castris armatorum agmina relictis præsidiis ad mare concurrerent. Id ubi a speculatoribus accepit Prætor, in primo tumultu, antequam dolum clarior proderet lux, instructas, prout angustiæ loci ferebant, copias (ferme tria erant hominum millia) pluribus simul portis emittit. Primum agmen ducebat Mascarenias e veterano milite, ac perito locorum, atque ad ejus imperia dudum adsueto: accesserant e reliquo exercitu quadringenti. Cum ceteris modico intervallo sequutus est Prætor. Cingebant latera spectatæ fortitudinis viri. Una Casalius ornatu quam augustissimo trabeatus, Christi ad crucem affixi attollens imaginem, concionabundus aderat. Ejus hortationibus inflammati Lusitani, simulque divina, & humana pleni spe, clamore consentienti ad castra succedunt: ac semiplenas adorti stationes, e vallo dejiciunt: & partim stratos, partim integros aggeres murosque scalis, contis, humeris innixi transcendunt; hostemque obvium hastis, gladiisque conficiunt.

CXXVIII. Ad

Rumecan aditus omnes munit.

Mamudiani viribus suis præfidunt.

Lusitani Dei opem implorant.

Antonius Casalius ex Observantium familia sacrificat.

Nicolaus Consalvus classe ad alteram partem insulæ circumagit, & descensionem ad oppugnandum ostentat.

Mamudiani relictis præsidiis ad mare concurrunt.

Prætor copias emittit.

Antonius Casalius pendentis e cruce Christi imaginem attollit, militesque hortationibus inflammat.

Lusitani stationes adoriuntur.

Rumecan arcem occupare contendit.

CXXVIII. Ad ejus rei nuntium Rumecan vacuam ratus arcem, cohortes aliquot ad eam occupandam circuitu capto jubet extemplo contendere. Ii ab Antonio Correa, quamquam patentibus portis, magna cum cæde pulsi. Alia item manus ad opem castris ferendam a mari submissa. Inde aliquot locis atrociter dimicatum est: id adeo ex ipsa vulnerum fœditate perspici potuit. Cosmo Paivæ gladio femur abscissum. Vasco Fernando, cum sese in hostes acrius immisisset, decisus ab tergo thorax, perque plagam nudata vitalia. Cuidam, quod super aures oculosque eminebat, a reliquo capite, prope ad ostentationem artis, uno acinacis ictu divisum est. Circa unam item e turribus, qua Prætor ipse constiterat, multum sanguinis fusum: & vexillifer Eduardus Barbutus, inter scandendum ter ab hoste præcipitatus, repetito quartum conatu in pinnas evasit: ibique per vim Lusitana signa constituit. Exinde ingens Mamudianos invasit pavor, & fuga passim fieri cœpta perterritis: hinc Prætor, illinc Mascarenias pertinaciter ab tergo cum suis instant, immistique fugientium turbæ eodem impetu in urbem irrumpunt: ibi redintegrata pugna; & æquis aliquandiu viribus mercenarii ac transfugæ maxime resistebant. Urgente dein vehementius Lusitano, quantum se invehebat hic, tantum illi de loco demoti: atque uti denuo inclinarat certamen; Lusitana vis ultra sustineri non potuit. Fusi Mamudiani, insula trepide relicta, super alium alii ex utroque ponte sese in continentem ejiciunt; multi in turba obtriti, multi a persequentibus interfecti. Castris & oppido Lusitanus uno die potitus. In oppidanos deinde nullo discrimine sexus ætatisque sævitum est. Mascareniæ præcipue cohors dolori atque iracundiæ paruit; Mahometicamque perfidiam, cæsos tot præliis commilitones, & diuturnæ obsidionis mala ad satietatem ulta est: armati juxta & inermes, pueri senesque, viri pariter, ac feminæ trucidati: usque ad brutorum animantium cædem atrox ira pervenit. Regium Cambajæ vexillum, & alia signa relata complura. Castrensis æque atque urbana præda militi cessit. Utrobique tabernas apertas, paratam expositamque rerum omnium copiam; triclinia strata, & appositos cibos, velut in media pace (adeo Lusitanum Indus contempserat) invenerunt. Simon Pheus, & socii, ad catenas demendas frustra quæsiti. Ab irrito sub muris colloquio Mamudiani Madabam vinctos attraxerant: hosce dein, & una civem Goanum Athanasium Frerium cum militibus viginti, dum lembo Dium peterent, vi tempestatis ad Surratum nuper ejectos, ab nuntio cladis acceptæ Mamudius rabie furens jugulari omnes jussit: in cisternam projecta cadavera. Ceterum in prælio e nostris desiderati circiter sexaginta: ex hostibus ad quatuor millia. Rumecan imperator (incertum a quo peremptus) inter cæsorum acervos gregali amictu vix tandem est agnitus: sexcenti vivi, in iis principes aliquot, in potestatem venere. Præter innumerabilem armorum ac telorum copiam, ænea tormenta majora in castris reperta quinque & triginta. Clara admodum & gloriosa Lusitanis hæc quoque victoria fuit, vel magnitudine periculi, vel prædicatione omnium, & fama: celebritatem auxere divina miracula; quod hostes ipsimet affirmarent, conferta jam pugna, majores aliquot ballistas applicitum quater ignem, cœlo minime pluvio, respuisse: & super ædiculam arcis apparuisse mulierem cœlesti lumine radiantem, cujus fulgor ita adspicientium oculos mentesque perstringeret; ut cæci propemodum neque in ordines ire, neque in unum conglobare se possent; ac tanto superiores numero, tamen immutata repente rerum omnium specie, in denos Lusitanos pugnaturi singuli viderentur. Inde consternationem, & fugam ortam. Prætor ab tam felici eventu primum Deo sup-

Ejus milites magna cum cæde pelluntur.

Fit atrox pugna.

Mamudianis in urbem fugientibus instant Lusitani.

Mamudiani funduntur.

Lusitani castris oppidoque potiti in oppidanos maxime sæviunt.

Ingens præda militi cedit.

Hostium cæsorũ numerus, in quibus Rumecan imperator.

Victoriæ celebritatem augent divina miracula.

supplicationes habendas curavit. Collaudato dein exercitu, laureatas ad Joannem Regem litteras misit, militumque ac ducum virtuti minime maligne testimonium tribuit: inde hostiles omnes munitiones æquavit solo: pontes, quibus insula continenti jungebatur, interscidit. Simul ad reficiendam augendamque arcem admotis ipse ante alios manibus, cunctos accendit: atque ut ingenti labore militum, ita non magno sumptu, intra paucos menses partim repurgatæ ruderibus fossæ; partim etiam turres ac mœnia restituta. Iisque ad extremum laxiore circulo nova fossa novique muri circumdati. Hisce rebus peractis, & stipendio militibus persoluto, Prætor ineunte autumno victor Goam insolita omnium ordinum gratulatione revectus est.

Prætor victoriæ largitori Deo supplicationes haberi jubet. Munitiones hostium diruit, Et arcem reficit.

Tum Goam revehitur.

CXXIX. Per eosdem fere menses Idalcan, Decanii rex, in Bardesianos & Salsetanos fines, eadem, qua nuper iis Lusitano cesserat, levitate ad vectigal portoriumque exigendum armata manu procuratores immiserat. Adversus hosce modicis copiis Prætoris jussu profectus Jacobus Almeida, ejectos ex agris Pondam trepida compulit fuga, castellum magnis operibus ab Zufolarino Idalcanis copiarum duce munitum. Iis cum ab Idalcane subsidia mitterentur, Castrius ipse cum duobus millibus peditum, equitibus ducentis in ea loca trajecit. Ad ejus adventus famam pavidi hostes, ne expectata quidem oppugnatione, castello agrisque excessere. Castrius Ponda recepta, & eversa, Goam rediit. Inde adversus Mamudium reparantem bellum protinus classe contendit lemborum aut biremium centum & viginti, quibus Lusitani mille octingenti, & e sociis Naires quingenti (id Indorum nobilibus fortissimisque nomen est) vehebantur. Cum hisce copiis in Cambajam delatus, aliis atque aliis locis milites sub signis ad populandam oram agrosque duxit. Cum diu neminem obvium habuisset armatum; ad Barocum denique urbem cum equitum millibus quinque acie instructa sese illi objecit Mamudius ipse Rex. Turritos elephantos & curulia tormenta in prima fronte locaverat; post elephantos in dimiatæ lunæ figuram instructo equitatu substiterat. Neque Castrius detrectavit certamen. Ubi ad teli jactum est ventum, repente Mamudiani referunt gradum, haud tamen confusis turmarum ordinibus; & intra conspectum hostium loco remotiore consistunt. Tam subiti receptus causa in occulto est. Sunt qui ab Turca quodam ex præfectis monitum dicant Regem, ne florem nobilitatis & una suum ipse caput furentibus rabie ac temeritate Lusitanis objiceret. Sunt qui putent eo consilio recessisse, uti aviditate pugnandi pertractos intra sua præsidia Lusitanos ex omni parte circumveniret. Siquidem e toto regno copias ingentes equitum peditumque in loca vicina contraxerat. Utcunque sese habeat res, Castrius ad ostendendam fiduciam, integris item ordinibus, aliquantulo spatio cedentibus instare perrexit: dein torrente desuper sole, armisque degravantibus, expressa ab tanto rege timoris confessione contentus, incolumem exercitum præter oculos Mamudii cum plausu cantuque ad naves reduxit. Patanem inde Arabum coloniam metu ab incolis relictam, itemque Patem ejusdem tractus oppidum celebre, & alia emporia multa, plurimas naves incendit: magnum mortalium numerum partim occidit, partim cum alia omnis generis præda captivos avexit: sata, villasque, & conditas horreis fruges exussit. Eam vastitatem per se gravem spatium temporis graviorem fecit. Tres fere menses circumlatus belli terror ac populatio: & Mamudii conatus in multum tempus ea clade repressi. Inde Prætor, confirmato Diensi præsidio, renavigans Goam, ex itinere Dabulum oppidum Idalcanis maritimum vi cepit, direptoque flammas injecit.

Idalcan Decanii rex Lusitanos lacessit.

Ejus copias Jacobus Almeida fundit fugatque.

Prætor Idalcanis castellum nomine Poudam recipit.

Mamudium reparantem bellum classe persequitur.

Oram Cambaicam populatur.

Mamudius it obviam prætori.

Mamudianis referentibus gradum

Prætor instat.

Omissa pugna incolumem exercitum ad naves reducit.

Maritimis excursionibus Mamudii conatus reprimit.

Idalcan in Salsetanum agrũ militem mittit.

CXXX. Idalcan, absente Castrio, in Salsetanum rursus agrum externorum magna ex parte militum octo millia miserat, equites septingentos. Abassini erant Arabesque Turcis immisti. Duces iis quinque pari imperio præerant, ita ut pluribus sententiis in decernendo staretur. Ad Marganum vicum munierant castra. Prætor, uti Goam insulam attigit, priusquam urbem intraret, novis copiis auctus, ab Agacino (id loci nomen ad veteris Goæ ruinas) illico in Salsetanam terram transmisit ratibus. Lusitanorum peditum duo millia, equites centum & octoginta; pedites Canarinos ex eadem insula Goa item bis mille; Naires sagittarios peltatosque trecentos ducebat. Ejus adventu cognito duces hostium silentio noctis in locum natura tutiorem se recepere. A fronte fluvius, ab tergo mons editus claudebat. Eorum vestigiis acriter insistens Prætor, in castris ab hoste desertis ea nocte consedit. Ibi refectus ex itinere miles. Postridie, divisis quadrifariam copiis, intentus prælio ad hostem ducit. Lusitanos interim, tanquam non cum armatis ac pluribus dimicandum, sed quasi par pecorum grex mactandus foret, accensa cupiditas invaserat pugnæ: minisque ac denuntiationibus plerique ad signa contineri vix poterant. Ex iis quinquaginta fistulatores, inconsulto Prætore, deviis callibus antegressi, flumen vado trajiciunt, interclusique ab suis temere hostem lacessunt. In eos continuo Arabicus equitatus emissus; cumque pauci a pluribus premerentur, atque retro ad flumen trepidi cederent, conspicatus laborantes Prætor, ad opem circumventis ferendam amne transmisso cum paucis equitibus advolat: perque ignium rivos, quos jactæ a Mahometanis ardentes duxerant ollæ, perque media tela hostem aggressus, tandiu sustinuit pugnam, quoad ab tergo reliqua superveniret acies. Eo primum certamine (ita per litteras jusserat Rex) cum sancto Jacobo divus quoque Thomas Apostolus invocatus, & is ipse dies forte natalis erat Apostoli, XII. Kalendas Januarias: quæ res animadversa fiduciam animosque militibus auxit. Simul etiam Casalius ex Observantium familia, idem qui nuper ad Dium, Christi pro nobis e ligno pendentis effigiem excelsam gerens, commemoratione tantæ caritatis identidem addebat stimulos. Neque ad superos vota, neque ad homines hortamenta irrita fuere. Evidens tum quoque cœleste numen Christianis affuit rebus. Et Lusitani proceres, novo ardore concepto, in Mahometanas catervas impetum dant. Alvarus Castrius primo incursu duos ex equis præcipitat; stricto dein gladio sese medios in hostes immittit. Joannes Ataidius unum ex primariis deturbat: inde non gladio tantum, sed manu atque impressione urget adversos. Franciscus Sylvius, effuso item uno, cum tribus simul capessit pugnam, atque omnes interficit. Jacobus Almeida unum e quinque ducibus hasta transfigit. Alvarus Camigna tres equites, Alvarus Gamma duos, Antonius Persona totidem sternit. Salvator Fernandus vexillifer, ad ceteros magis magisque incitandos, in mediam hostium aciem seque, & signum intrepidus intulit. Dum hæc ab antesignanis fiunt, nequaquam ab aliis interea cessatum: acriter ubique gesta res. Magna passim edita strages: ac nisi prælio intervenisset nox, e tanto hostium numero pauci omnino superfuissent. Sub vesperum cœpta pugna, circiter unius horæ spatium habuit: arrepta dein fuga plenos vulnerum ac pavoris Mahometanos tenebræ simul ac sylvæ tutatæ sunt. Eorum equites cecidere centum & quinquaginta, sexcenti pedites: e quinque Præfectis occisi tres. In iis Celebatecan Turca, magna inter omnes auctoritate: e reliquis alter duabus acceptis plagis ægre tandem evasit; alter incolumis per densas cohortes incitato equo sibi viam aperuit. E Lusitanis unus tantum desideratus, Joannes

Prætor in Salsetidem proficiscitur.

Et hostium vestigiis acriter insistit.

Divisis copiis, ad pugnam se parat.

Lusitanis cupiditas invadit pugnæ.

Inconsulte antegressos ac repulsos adjuvat prætor.

Per media tela hostem aggreditur.

Lusitanis ineuntibus certamen Antonius Casalius ex Observantium familia stimulos addit.

Mahometanorũ edita strages.

Cæsorum numerus.

nes Carriagius, Goanus civis, & Naires duo: vulnerati Lusitani quatuor, Naires haud amplius tres. Hæc omnia postmodum ad Joannem Regem fuse perscripsit Prætor, idemque multiplici intra vertentem annum parta victoria, Goam urbem specie triumphantis invectus est. Sub hæc, perhonorificum de rebus ad Dium gestis decretum regis allatum. Ex eo cum alia fortibus viris divisa præmia; tum veteranis ad Bazainum agri assignati. Prætor ipse laudatus verbis amplissimis, & Proregis titulo decoratus est: eidem super honorarium stipendium decem auri millia dono data, & in tres annos prorogatum imperium.

Prætor Goam specie triumphantis ingreditur.

Proregis titulo decoratur ab Lusitaniæ rege.

CXXXI. Sed, quæ rerum humanarum vanitas est, Castrio non diu licuit uti honore, ac beneficientia Regis. E magnis laboribus vigiliisque lenta correptus febri, gementibus bonis, intra paucos menses extinguitur, vir omnium consensu æque belli, ac pacis artibus clarus. Exstant ejusdem Castrii ad Joannem regem epistolæ: in quibus, præter communis boni studium insigne, non vulgarem insuper tum militaris, tum politicæ rei scientiam facile animadvertas, &, quod hæc omnia superat, usque adeo pius perhibetur fuisse, uti quantalibet stipatus aut nobilium, aut plebis frequentia, ad Crucis adspectum illico positis humi genibus, oculos in cœlum cum attenta quadam veneratione defigeret. Huic pietati non sine causa victorias vulgo acceptas ferebant; quas brevi tempore, parvisque copiis, non paucas, neque obscuras de nominis Christiani hostibus reportavit: hoc etiam nomine felix, quod morienti Franciscus Xaverius Indiarum Apostolus, unaque duo ex Observantibus viri affuerunt, atque in extremo illo certamine opem egregiam tulerunt. Demortui cadaver tunica indutum Franciscanorum, insignibusque sodalitatis ejus, quem Christi ordinem militarem appellant, funebri pompa elatum est, conditumque in Basilica divi Francisci. De Antonio Casalio, cujus in Castrium eximia fides, atque in Ecclesiam præclara merita constiterunt, nihil præterea scriptum reperio: ut proinde eum putem circa hæc tempora decessisse.

Ejusdem obitus, ac laudes:

Morienti D. Franciscus Xaverius duoque presbyteri ex Observantium familia affuerunt.

Cadaver ejus Observantium tunica induitur, & in eorum conditur templo.

Antonii Casalii laus.

CXXXII. In insula Dio Observantium cœnobium extructum est, ubi Antonii Virguletani e Romana Provincia Reformatorum cadaver miraculorum clarere gloria testantur ejusdem Provinciæ commentaria. Is ab Pontifice Maximo ad Æthiopes missus, inter incommoda quotidiana Romanam fidem ac religionem longe provehere omni ope contendit. Verumtamen ejus vota in irritum cecidere: quippe a barbaris primum inclusus in carcerem, deinde in insulam Saquenium nomine deportatus, longa fame vigiliisque tandem extinguitur. Cadaver ejus ab Lusitanis negotiatoribus Dium delatum, atque in templo Franciscanorum conditum est.

Antonius Virguletanus e sodalitio Reformatorū ad Æthiopes mittitur a Pontifice.

Moritur.

Corpus ejus Diū defertur.

CXXXIII. Sub idem tempus, quo apud Dium hæc gerebantur, in regnum quoque Cranganoris ab Observantibus itum est: quibus etiam suscepti laboris, & industriæ fructus multo maximus constitit. Eam terram Christi cultores fere omnem tenebant e vetustissima illorum stirpe, quos beatus quondam Apostolus Thomas ad sanam religionem ac fidem a Brachmanarum fabulis, & impura superstitione traduxit. Is Indiam provinciam in orbis terrarum distributione sortitus, Socotoram insulam Arabici maris fertur adiisse primum: dein, multis ibi factis Christianis, trajecisse Cranganorem. In ea civitate cum multos item Christo filios peperisset, Colanum petiit: neque ibi frustra disseminato Evangelio, trans juga montium ad oram orientalem ingenti labore contendit: multisque locis, ac præsertim in Coromandelis regno, Christiana re bene gesta, perrexit in Sinas

Regnum Cranganoris adeunt Observantes.

Christiani Thomæi eam terram tenentes.

D. Thomæ Apostoli in Cranganorem adventus, Et ibidem res gestæ.

Ejusdem ad Sinas profectio.

In Coromandelem redit.

Meliapore sacrã ædem extruere aggreditur. Prohibetur a rege.

De D. Thoma res mira.

Ejusdem vaticinium de Christiana religione per candidos homines multo post instauranda in Indiæ regionibus.

Brachmanæ ejusdem flagitiũ.

Et in D. Thomam crimen cõflatum.

nas, quorum ea tempestate celeberrimum erat nomen; ac Divini verbi sementem in eo quoque novali facere instituit. Atque haud pœnitenda collecta fruge, templisque ad Christi cultum ædificatis, in Coromandelem ad revisendos & confirmandos in fide neophytos rediit. Coromandelis caput ac regia tum erat urbs Meliapor; quam vetustate bellisque dirutam nuper Lusitani, deducta eo militum emeritorum colonia, frequentarunt, ac mutata appellatione, honoris Apostoli causa ab sancto Thoma denominarunt. In ea urbe sacram ædem extruere aggressus Apostolus, cum a dæmonum sacrificulis, & ab Sagamo Rege prohiberetur; res interim insignis accidisse perhibetur ad Christi virtutem, & fidem Evangelii comprobandam. Inusitatæ magnitudinis truncum, ut fit, in littus ejecerat mare, quod eo tempore leucas fere decem ab urbe distabat. Eam rex materiam cum in usum ædificii cujusdam vehementer expeteret, robusti primum homines incassum funibus ergatisque amovere conati. Dein adhibiti complures elephanti, cum toto connixi impetu nihil omnino proficerent; Apostolus Regi conditionem tulisse fertur, si truncum illum sibi ad templum vero Deo ædificandum daret, nullis machinis, nullo mortalium adjutore, se se protinus eum ad urbem attracturum. Cum rex, insanire videlicet hominem ratus, per ludibrium annuisset; tum divus Thomas zona, qua erat præcinctus, ad prominentem e caudice ramusculum annexa, signo tantum facto Crucis, immanem stipitem facili ductu sequentem, universa ad spectaculum effusa civitate, in ipso pomœrio statuit: ibidemque defixa lapidea Cruce, vaticinatus est, cum ad eum lapidem usque pertingeret pelagus; tum Divino jussu e remotissimis terris candidos homines ad eadem, quæ ipse intulisset, sacra instauranda venturos. Neque fefellit prædictio. Siquidem sub Lusitanorum appulsum, occultis tot annorum accessibus locus Oceano demum allui cœptus. Verum ab eo signo ceterisque virtutibus, cum Thomæ verbis major in dies accresceret fides, Brachmanas autem fuco, & fallaciis parta jam auctoritas, jam sagina deficeret; accensus rabie quidam ex iis, fœdum, ac ferum facinus mali dæmonis instinctu conscivit. Filio admodum puero ipsemet necem intulit, ut haberet unde peregrino & inviso capiti crimen exitiumque conflaret. Citatus ad regem Thomas. Cum accusator ab eo per summam indignationem, & querimoniam pœnas filii extincti repeteret; contra, Thomæ discipuli affinem aut omnino conscium ejus culpæ magistrum negarent; nihil opus esse conjecturis & certaminibus ait Apostolus; ab ipsomet, qui occisus dicatur, omnium optime cognosci rem posse: petit, ut ejus publice interrogandi potestas fiat. Nihil recusatum ab adversario: & cunctis tam inauditæ rei expectatione suspensis, cadaver in medium affertur. Tum ad exanimem puerum Thomas placido & sereno vultu conversus: *age dum*, inquit, *per Christum, quem ego Deum prædico, palam & sine ambagibus puer prome, quisnam hujusce tanti sceleris auctor extiterit*. Mirum dictu: ad Christi nomen, frigido & exangui corpusculo vitales confestim rediere spiritus: & clara voce, ut omnes exaudirent, Thomam certum summi Dei legatum, & ipsius odio, ad struendam illi calumniam nefarias a parente sibi manus allatas esse confirmat. Hac tam illustri tamque admiranda testificatione fractus calumniator obmutuit. Sagamus propenso jam ante ad credendum animo, Christianam deinde fidem ac religionem sine ulla dubitatione complexus est. Regem ex amicis, & popularibus imitati complures.

Qui calumniam miraculo diluit.

Et Sagamum regem ad Christũ convertit.

CXXXIV. Brachmanis, quamquam detecta divinitus fraude, & pulso in exilium parricida, pertinax tamen, & cæca mansit improbitas. Cum lætos

lætos Christianæ rei progressus, & neglecta deorum simulacra ferre non possent, facta conspiratione, præconem Evangelii e medio tollere omnino constituunt. Tumulus erat non procul ab urbe: quo Thomas identidem, e Christi disciplina, secedere propitiandi æterni Regis, & sui recolligendi gratia, consueverat. In eum locum, tempore captato, Brachmanæ armati cum sui similibus impetum dant. Ibi Apostolus dum ad crucem, alienato ab sensibus animo, Deum pro salute hominum, & ejus præsertim populi deprecatur; telis primum ac lapidibus appetitus, dein ab uno e Brachmanis lancea transfossus occubuit. Venerandum corpus inde sublatum a discipulis, & in templo nuper ædificato conditum est. Accessit martyrii nomine, & memoriæ causa, fragmentum hastæ, quæ inhæserat costis; & baculus præferratus, quo ille ad peregrinationes utebatur; & urna fictilis cespite inserto, nempe qui manantem e sacris vulneribus cruorem ebiberat. Exinde locus multis miraculis claruit, ac magnus eodem ex omni parte concursus, voti & religionis ergo, fieri cœptus. Hæc ferme Indi sciscitantibus Lusitanis, non e fama solum, sed etiam e veterum annalibus edidere. Quin egregias Thomæ laudes, ac mortem pro Christi nomine fortiter obitam, pueris Malabaribus patrio carmine decantare mos est. Sunt qui cum tribus Magis, qui ad Christi liberatoris incunabula cum muneribus adoranda, Sibyllæ Indicæ, ut ferunt, monitu, Stella duce tetenderant (quo in numero Pirimal Ceilani rex ponitur) Thomam in Oriente congressum, deque immani trunco miraculum non Meliapore, sed Cranganore perpetrasse dicant, ac postremo in Calamina urbe mactatum regis imperio, qui Sagamo defuncto successerat; ac sacrum deinde corpus Edessam Mesopotamiæ translatum a Christianis fuisse contendant. Quorum certius judicium, quod ad martyrii attinet locum, Ecclesia sequitur universa; quæ in Officio beati Thomæ ita legit: *telisque confossus, Calaminæ Apostolatus honorem martyrii corona decoravit*. Nec dubium est, quin ex divini viri præceptis atque institutis, ingens hominum multitudo variis Indiæ dispersa regionibus, in hæc usque tempora Christi nomen, fidemque tenuerit; quamquam ex Armenii Patriarchæ Nestoriani placitis, a quo Episcopos paulo ante hanc memoriam accipere consueverant, multis vitiis, & erroribus inquinatam. Alioquin Apostolicas cæremonias magna ex parte obeunt, altaris mysteria religiose venerantur; eoque viatico, decedentes e vita, se muniunt. Aduentus Domini, & quadraginta dierum solemne jejunium persancte agunt; quotidianæ psalmodiæ & sacris insistunt; & cum alia Christi Domini sanctorumque festa rite concelebrant, tum vero præcipue paschalium feriarum octavam, quam Dominicam in albis vocamus; quod eo demum die incredulus antea sanctus Thomas, indito in Christi latus ac vulnera digito, Dominum suum, ac Deum suum præclara testificatione confessus est. Alia præterea multa ex majorum traditione diligenter observant, eo majore fidei & constantiæ laude, quod ob id ipsum non modo a Mahometanis hominibus acerbe vexantur, sed etiam ab regulis ethnicis in servitutem redacti, cum alias indignitates & contumelias perferunt, tum vero sedem ac domicilia iniquis pensionibus redimere subinde coguntur.

A Brachmanis interficitur.

Ejus sepulchrum miraculis clarum.

D. Thomam Indi Malabares magno in honore habent. De ipsius in Indiam adventu, ac morte obita, aliorum opinio.

Ab Indorũ multis Christi fides retenta ad hæc usque tempora.

Eorum ritus ac cæremoniæ.

CXXXV. Iis adventu Franciscanorum nova divinitus affulsisse lux visa. Annus agebatur hujus seculi secundus, cum primum in eas terras penetrarunt; ex eoque tempore magno tum in amore, tum in honore ab inquilinis Christi cultoribus haberi cœpti. Itaque horum Ecclesiam miserabili errorum colluvie sordibusque scatentem, quibuscumque modis possent, repurgare, & in pristinum decus ac dignitatem restituere adorti sunt. In iis

Franciscani in Indiam navigant Evangelii disseminandi causa.

Wadding. Tom. XV. anno 1502. num. 2.

Vincentius a Lacu Tanoris in regno re bene gesta, ad confirmandam Cranganoris Ecclesiã convertit animum. Wadd. to. XVI. anno 1540. n. 6.

iis per hæc tempora insignem tulit pietatis ac solertiæ laudem Vincentius a Lacu, vir, siquis alius, immortalitate dignissimus, qui Joannem Albuquercium (ut supra commemoratum est) Goanum Antistitem e Minorum familia in Indiam proficiscentem est comitatus. Is cum regem reginamque Tanoris, ac duos proceres aulæ regiæ sacro fonte tinxisset, ad Cranganoris Ecclesiam in officio Catholicæ fidei continendam convertit animum. Et conspicatus, ministrorum penuriam in causa esse, ut in dies glisceret malum, passimque monstra Nestoriani dogmatis reviviscerent, per idoneos homines fœdam pestem comprimere, eamque Domini vineam omnibus modis perpurgare constituit. Quocirca cum Antonio Perrerio Lusitanorum primario viro communicatis consiliis, juventutis collegium, quæ religioni ac bonis artibus operam daret, Cranganore fundavit. Annus erat seculi hujus quadragesimus sextus, quo primum filios inquilinorum adolescentes, numero octoginta, itemque aliquot Lusitanos in eam sedem deduxit: ubi Latinæ ac Lusitanicæ linguæ institutionibus eruditi, & ad omnem virtutem, ac religionem informati, Romana dogmata imbiberent animis, quæ vernacula gentis lingua suis deinde popularibus explicarent. Hinc enimvero magna opportunitas non modo Ecclesiæ amplificandæ, sed sermonibus etiam doctorum hominum scriptisque illustrandæ manavit. Vincentius, ut, quod jampridem destinaverat animo, omni ope conficeret, aureos nummos quingentos e vectigalibus regiis, qui in usum Collegii singulis annis insumerentur, impetravit. Ipse precatus immortalem Deum, ut orsis tanti operis successus prosperos daret, ad imbuendam optimis legibus juventutem omnes industriæ nervos intendit; brevique perfecit, ut complures exculti Romanæ Ecclesiæ disciplina, insignem deinde operam ad reipublicæ utilitatem incrementumque navarent. Eorum aliqui inter alumnos vel Franciscanæ, vel Dominicanæ familiæ adlecti, quidam sacerdotio initiati ab Andrea Cocinensium Episcopo, administrandis magna cum laude parœciis excelluerunt. Omnium denique unus labor, & cura fuit, ut, quæ arcana Catholicæ fidei, assidua commentandi exercitatione percepta, ipsorum animis alte insedissent, ea sine fraude aut erroris periculo in vulgus disseminarent. Sub adventum Vincentii tredecim millia hominum erant Cranganore, qui fidem Christi profitebantur. Domicilia non cum ethnicis aut Mahometanis communia, sed procul ab urbibus oppidisve seorsum posita obtinebant. In his templa admodum pauca exigui numero sacerdotes e Nestoriana disciplina, qui vulgi sermone *Casanares* dicuntur, procurabant. Sed eos tamen Ecclesiæ ritu initiatos fuisse, non est exploratum. Quidam illos æditituos, alii solitarios e laicorum grege semotos, quod assiduis precationibus operam darent, fuisse arbitrantur. Vincentius igitur cum delecta juvenum manu in hæc suburbia profectus, e templorum suggestis in confertissima Indorum turba sermones habebat: & quas ministri fallaces eorum mentibus tenebras jampridem offuderant, eas nimirum ut veritatis objecta luce dispelleret, nitebatur. Agendi autem rationem sequebatur ejusmodi: Fidei præcepta & mysteria cognitu necessaria, primum ad vulgi captum explanabat, iterabatque, ubi opus esset, eadem sæpius: deinde opportunis digressionibus certos interim locos tractabat susius, non ad ingenii, vel doctrinæ ostentationem, sed ad pietatem excitandam, populumque permovendum accommodatos. Idque tam veris gravibusque sententiis, tam ardenti vultu oculisque, ut Divini amoris ignem undique spirare videretur, minime fucatæ eloquentiæ vir, nec in singulas voces numerosque sollicitæ, sed ingenti animo, prout impetus tulerat, sua sensa prose-quen-

Juventutis collegium fundat Cranganore.

Ejus rei causa pecuniam impetrat ab Rege Lusitaniæ.

Eiusdem collegii leges & instituta.

Christianorum Cranganorensiũ mores vitæque disciplina.

Eorum in templis conciones habet Vincentius.

quentis. Itaque perorationem ejus, non ineptus populi plausus, aut stulta facundiæ commendatio sequebatur, sed alta suspiria gemitusque, & anteactæ vitæ detestatio salutaris: ut vel defixis humi oculis, tristes, ac sibimet irati discederent, vel etiam illico sese ad ejus, comitumve pedes abjicerent confitendi causa, tanto cum fletu, atque singultibus, ut linguam solvere, aut vocem in verba formare vix possent. Multorum ergo ex hac Vincentii consuetudine insignis vitæ morumque mutatio est consecuta. Et ejus gentis pleriqne a Romani Pontificis auctoritate antea sejuncti, impietatem pravi dogmatis detestari, castosque ritus, ac cæremonias deinceps agere occœperunt. Ad sacrificia non fermentato, ut olim pane, sed communibus hostiis Latinorum uti instituerunt. Ad hæc Sacramentum unctionis extremæ ritu legitimo administratum; Eucharistia non frequentius modo, sed majore, quam antea, religione vulgo suscepta; denique omnia faluberrimis legibus constituta usuque recepta, quæ ad ejus Ecclesiæ vel ampliationem vel tutelam pertinere videbantur. Cum res Vincentio sociisque ex animi sententia procederent, ad ædificia, & sarta tecta conversi, dicata superis templa, vetere situ & squalore deterso, instauranda curarunt. Nova præterea a fundamentis excitata eleganti structura; iisque sacerdotes, qui Ecclesiæ Romanæ ritu munera obirent, attributi: cumque ædes antiquæ præter lapideas cruces, quibus intus forisque conspersæ erant, Divinæ Matris, aut divorum imagines nullas haberent, his quoque parietes aræque templorum ornari cœptæ. Vincentius tandem Christiana re confirmata, ethnicisque præterea multis salutari lavacro regeneratis, ad sempiterna laborum præmia Cranganore decessit anno sesquimillesimo quinquagesimo. Seminarium, quod in urbe condiderat, magis ac magis amplificatum, non Cranganoris modo, sed finitimarum quoque gentium pueros, & adolescentes, piis ac liberalibus disciplinis imbuendos (quam unam expeditissimam conterendæ impietatis esse rationem compertum est) instituto plane Divino exinde suscepit.

Iisque persuadent, ut ad bonam tedeant frugem, ac Romana sacra suscipiant.

Templa obsita vetustate instauranda, nova ædificanda curat.

Vincentii obitus.

CXXXVI. Ceterum per hæc tempora qui status esset Indicæ Ecclesiæ, qui mores, quibus artibus superstitio improbitasque oppugnatæ, perspicuum est ex ejusmodi litteris, quas Joannes Rex Lusitaniæ hoc anno dedit ad Castrium Prætorem.

JOANNES Rex Joanni Castrio Indiæ Prætori amico salutem.

Quod non ignoras, idololatria tam grave piaculum est, ut ea in meis regnis ullo pacto ferenda non sit. Delatum est autem ad nos, in Goanis finibus, tum publice, tum privatim coli sacella idolorum; præterea ludos, ritusque ethnicos celebrari palam. Ac proinde tibi etiam atque etiam mando, ac plane jubeo, idola omnia per idoneos administros investigata, & undique sublata comminuas, comburasque, & cum gravibus edicas minis, ne cui prorsus ullum ejusmodi simulacrum aut signum ex ære, ligno, argilla, gypso, aliove metallo, materia, massa, fundere, ducere, sculpere, fingere, exprimere, figurare, aut aliunde importatum habere, seu sacra ludosve ethnico more facere, aut Brachmanas concionatores magistrosve, teterrimos Christi adversarios, ulla ope juvare, vel tecto recipere liceat. Qui secus fazit, pœnis in edicto propositis nulla remissione mulctator. Et quia gentes ad legitimum unius Dei cultum, non modo spe futuræ beatitudinis, sed etiam præsentibus interdum præmiis invitandæ sunt; curabis enixe, uti redemptura vectigalium, curationes publicæ, & alia munera quæstuosa, in homines

Regis Lusitaniæ ad Castrium Indiæ prætorem litteræ.

Idola comminui jubet.

Et Brachmanas Christianorum tectis arceri.

Munera quæstuosa Christi neophytis confert.

nes ethnicos ad hanc diem conferri solita, in ipsos Christi neophytos primo quoque tempore transferantur. Ad classes meas deducendas audio promiscuum cogi vulgus Indorum. Placet excipi Christianos. Quod si necessitas eorum quoque operas interdum exegerit; videbis omnino posthac, uti quotidiana illis merces ac justa solvatur. Atque hoc toto de genere Michaelis Vasci sententiam exquires: quem nos virum & publicæ rei bene peritum, & Christianæ religionis apprime studiosum animadvertimus. Ad hæc certis auctoribus magno mihi meo dolore compertum est, ab Lusitanis hominibus vili pretio coempta mancipia, quæ apud Christianos dominos perfacili negotio ad Baptismum addaci possint; Mahometanis, ac barbaris mercatoribus, ad non dubium

Cavet, ne Indica mancipia ulli nisi Christiano emptori addicantur.

Fœneratorom licentiam coercet.

animorum interitum, uberioris quæstus causa venundari. Id piaculum ne admittatur in posterum, neu servitia ulli nisi Christiano emptori aut licitatori addicantur, item gravi cavebis edicto. Fœneratorum licentiam, quam certo capite Goanarum legum ali didicimus, fac imperio atque auctoritate coerceas: idque caput e legum serie quamprimum expungas. In oppido Bazaino

Templum extrui jubet.

templum Divo Josepho exstruitor, idoneumque stipendium alendo Vicario, & beneficiariis aliquot, de meo adsignator. Annua porro tria pardaum millia, in impuras Mahometis ædes, & nefariam cultum ab ejus sectatoribus im-

Et Evangelii preconibus certam pecuniam numerari.

pendi antehac solita, Evangelii præconibus & conversionis adjutoribus in posterum numerantor. In agro Cialensi, neophytis a Michaele Vasco institutis, & si qui præterea ad Christum accesserint, e meis vectigalibus trecenti quotannis oryzæ modii ab antistite dividuntor. Pondera, pretia, pactiones, olim cum Thomæis Christianis initas, qui in Cocinensi ditione divendunt piper, a nostris mercatoribus labefactari, violarique cognovimus: necnon subtrahi corollaria, quæ ad pretium addi ex pacto convento consueverant: idque magno cum eorum damno pariter, & offensione, quibus multas ob causas præcipue consultum oportuerat. Ac proinde curabis quam diligentissime, ut in

Christianos Thomæos in obeundis commerciis ab omni offensione incolumes præstat.

Ritus quosdam ethnicos ab Cocini Rege abolendos curat.

Eundem Regem ab exercenda adversus neophytos immanitate conatur avertere.

In Socotoræ populos est egregie animatus.

hisce commerciis Thomæi prorsus incolumes indemnesque serventur: eosque ceteris etiam in rebus, uti Christianos & socios æquum est, liberaliter comiterque tractabis. Ages etiam cum ipso Cocini Rege, uti ritus quosdam ethnicos ab ipsius auguribus in piperis venditione adhiberi solitos (quandoquidem nihil ipsius ea res interest) e nostro commercio tolli permittat. Ab eodem Rege ajunt Indos ex ejus ditione, qui relictis idolis Christiana suscipiunt sacra, fortunis omnibus illico spoliari. Ab ejusmodi immanitate & tu omnibus nervis amicum Regem niteris avertere; & nos ipsi quoque in eandem sententiam ad eum litteras dabimus. Socotoranam causam diligenter ipse tu mihi coram, & per litteras commendasti. Eos ego populos e miserrima servitute ereptos admodum cupio; sed cum eo, ne Turca, cujus in imperio sunt, acrius irritetur; classesque in isthæc maria mittere paulatim assuescat. Hoc totum, adhibito Michaele Vasco, tu pro tua providentia rerumque istarum usu videbis cujusmodi sit. Piscarii littoris incolas, cum aliis

Vexationes incolarom Piscarii littoris tollit.

injuriis affici a meis ducibus ferunt, tum vero cogi ad ea, quæ piscantur, sibi tantum iniqua conditione vendenda. Cavebis igitur etiam atque etiam, ne populis iis liberum vendendi arbitrium adimatur: ducesque mei in commercio ejusmodi ne quid sibi proprium arrogent. Atque ad ceteram quoque tollendam vexationem, videbis num ea littora sat custodiri, meaque vectigalia sat commode exigi sine classibus possint. Quæ res si facultatem habuerit; non est cur illuc in posterum navigent. Præterea cum Magistro Francisco Xaverio consultabis atque dispicies, utrum ad ejus Ecclesiæ incrementum expediat, fasve sit, piscandi potestatem patere dumtaxat iis, qui Christum induerint; ceteros, quoad sapiant, eo quæstu, & commodo prohiberi. Qui ex ethni-

ethnicis ad Christum se se conversunt, eos audio tamquam sceleratos & sacros a parentibus, cognatis, amicisque tecto ejici, bonis everti, ac summa protinus in solitudine atque egestate versari. Horum tu inopiae sublevandae, communicata cum Vasaeo re, annuam e meis reditibus pecuniae summam decernes, distribuendam a sacerdote, qui ejusmodi neophytorum institutioni praefuerit. E Cellano insula regius, uti fertur, adolescentulus, impias, avunculine an parentis? effugiens manus, Goam baptismi gratia se contulit. Hujus in persona quando ad aliorum conversionem haud leve momentum est, dabis operam, uti doctrina quidem ac moribus in divi Pauli Collegio cum alumnis ceteris imbuatur: quod vero ad victum cultumque attinet, lauto seperatim hospitio, impensa mea, copiose ac liberaliter habeatur. Significavit is ipse mihi per litteras, ad Ceilani regnum sibi jus actionemque competere: videbis quidnam hoc sit: totamque rem probe exploratam & cognitam ad me perscribes. Quod autem tyrannus in suos populares, qui Evangelio crediderere, tam crudeliter saevit; feras quidem illas, verumtamen debitas tanto sceleri poenas ab eo per te quamprimum exigi volo; & gravem audaciae mercedem statui; quo intelligant omnes, nihil esse mihi antiquius, quam ut omni ex parte integri incolumesque serventur, qui a daemonum castris ad Christiana signa transierint. Ab ethnicis artificibus, Christi Domini, Virginis Matris, & sanctorum imagines pingi, atque adeo circumferri venales, minime decorum est nomini Christiano. Tu ergo cum proscriptionis ac virgarum minis edicet, ne cui profano tabulas ejusmodi pingere, aut vendere quoquo modo in posterum liceat. Paroeciale Cocini templum, itemque Colani, dudum incoata, patere imbribus putrefacienda, turpissimum est. Utrumque tu, architectis, & fabris adhibitis, quamprimum tegendum, ac perficiendum curabis. Placet etiam, in vico Noroa templum divo Thomae Apostolo fieri; Calapore coeptam sanctae Crucis aedem absolvi; itemque in Ciorano insula templum excitari. Praeterea, locis idoneis auditoria & scholas institui, ad quae statis diebus non Christiana modo plebs catechismi causa, verum etiam ethnici ad Evangelium audiendum vel inviti conveniant. Quandoquidem in ista mea ditione mihi primum omnium, & maximum est obsequium Dei, & Christianae religionis amplificatio; cupio vehementer e Salsetanis quoque & Bardesiis finibus, quibus mihi nuper Idalcan cessit, idolorum cultum, ac profanas gentium superstitiones prorsus evelli. Id quo citra tumultum ac vim, hoc praesertim initio fiat; expedit rationibus, ac disputationibus quam lenissime populos edoceri, quanto in errore, ac veritatis ignoratione versentur: quamque vel perversum, vel impium sit, cultum uni debitum Deo, simulacris, lapidibusque ab homine tribui. Porro ad eas pellendas tenebras, cum alios viros adhibebis virtute & eruditione praestantes; tum vero ipse tu primarios gentis evocare, alloqui, monere non desines, atque omni ratione ad Christum allicere. Qui se se dederint, hosce in fidem receptos, non tueberis modo, sed etiam pro suo quemque captu fovebis ornabisque. Haec omnia sitio nobis majorem in modum esse cordi: quae singula te pro tua industria, & probitate sedulo curaturum esse confidimus. Almerini VIII. Idus Martias MDXLVI.

Annuam pecuniam neophytis decernit.

Regium adolescentem ad Christi fidem conversum erudiri jubet.

Ac Ceilani tyrannum in neophytos saevienté graviter plecti.

Edictum in ethnicos artifices.

Mandaram de quibusdam templis reficiendis, novisque excitandis.

Ethnicos vel invitos ad Evangelium audiendum convenire jubet,

Tum e Salsetide, ac Bardesianis finibus inanium deorū superstitioné evelli.

CXXXVII. Epistolam igitur hanc, indicem regiae pietatis ac sapientiae Michael Vasaeus, eximia virtute sacerdos, in Indiam pertulit. Ceterum salutaria Principis mandata, itemque praetoris edicta, non quantum par fuerat ponderis habuere. Observata, & exhausta ferme facillima quaeque. Reliqua, partim quod privatis obstarent commodis, haud aequo animo in vulgus accepta: partim, nondum maturis ad agendum rebus, in aliud tempus

pus dilata. Hæc fere omnia, quæ in Indiæ regnis hac tempestate memoratu digna contigerunt, ex probatis auctoribus, Franciscanorum vel opera, vel consilio gesta esse cognovimus. Ad alia jam transeamus.

Bonaventura Vincentinus Ordinis Tertii generalis præfectus designatur.

CXXXVIII. Hoc anno Tertii Ordinis professores, quorum sodalitas ab Insubribus nomen accepit, apud cœnobium sanctæ Mariæ de Curla in Diœcesi Bononiensi comitia habuerunt XVI. Kalendas Junii. His comitiis Bonaventura Vicentinus generalis Minister est renuntiatus; qui subinde familiæ leges atque instituta emendavit, utque Apostolica auctoritate rata haberentur, per Carpensem Cardinalem, qui Patroni appellatione universum tum Ordinem tuebatur, enixe curavit. Pontificium diploma in loco proferemus ad annum Christi MDXLIX. Conscripsit etiam libellum de iis ritibus, qui privato cuique in obeundis familiæ muneribus servandi essent; itemque Sedis Apostolicæ de hoc Ordine Tertio præclara judicia, atque, ut appellant, privilegia, immunitatesque ipsi attributas diligenter exposuit. Eum libellum defunctus jam officio Bonaventura eidem Carpensi dicavit. Iis vero, quæ diximus, comitiis Patres interfuere quinque, ac sexaginta; quibus nomine Cardinalis ejusdem Hieronymus Paphius in Faventino Episcopatu Vicarius præfuit. Hoc ipso anno Franciscus Æsinus Capuccinorum præfectus, administrata triennium familia, primarios patres ad comitia vocavit: causatusque ingravescentem ætatem, ut ne invito prorogaretur imperium, omni ope contendit. Itaque in ejus locum Bernardinus Astensis absens sublegitur, qui tenerum gregem iis, quos memoravi, prostratum casibus erexit, tristitia, & mœrore confectum recreavit. Nam ejusmodi leges ad renovandam disciplinam, & ad bene beateque vivendum accommodatas vulgavit, ut squalorem familiæ brevi deterserit, eamque in pristinum dignitatis, & honoris locum restituerit.

Quædam ejus opuscula.

Bernardinus Astensis Capuccinorum generalis præfectus.

Pristinam dignitatem familiæ conciliat.

Alphonsus Rengelius in Tulana regione Evangelium disseminat.

CXXXIX. Decessit hoc item anno Alphonsus Rengelius Hispanus, Observantium Sacerdos, qui Tulanam regionem Evangelii serendi causa peragravit, eamque Domini vineam ferme decennium diligenter excoluit. Sociorum primus is fuit, qui gentis linguam probe teneret. Nam & ejus institutiones ad convenarum utilitatem accurate conscripsit, & sermones vulgavit ad animorum disciplinam pertinentes, quos rudiores Hispani certis anni diebus in concione pronuntiarent. Cum id opus non sine magno labore, multisque vigiliis perfecisset, ætatis jam exactæ reliquias propagandæ Fidei, & Christianorum animis rite curandis insumpsit. Per eum multi ab nefaria superstitione ad Dei cultum vocati, & vitalibus aquis abluti sunt: multa præterea inanium deorum fana subversa: templum Christo reparatori Tulæ dicatum, cœnobiumque Franciscanorum a fundamentis exstructum. Quibus de causis cum in gravem sacrificulorum invidiam offensionemque incurrisset, eorum dolis insidiisque circumventus, & crudelibus modis exagitatus est. Verum his perferendis magnam pietatis, ac prudentiæ laudem est consecutus: neque ab teterrimis impostoribus evinci potuit, ut is animos desponderet, aut provinciam desereret. Illud autem in omni vita mordicus tenuit, ut intimam sui custodiam, & certa precandi commentandique spatia non omitteret. Inde vegetior in dies atque robustior, ad opem aliis ferendam semet acriter incitabat. Hi quo libentius curationem, ubi opus esset, acciperent, cunctis interim officiose demerendis, atque omni ratione sibi conciliandis insistere: deposita severiore persona comiter alloqui singulos: faciles ad se cuilibet præbere accessus; contemnere omnino neminem, gloriam æque fugere atque alii captant: nihil in victu cultuque sibi præcipuum sumere; minimis vilissimisque contentus esse. Hac ille

Studia ejus collata ad vulgus erudiendum.

Inanium deorum fana subvertit.

Cœnobium Franciscanis ædificat.

Exagitatur a sacrificulis.

Alphonsi vitæ institutum.

Ejusdem ratio proximos adjuvandi.

ille summissione, officio, suavitate, clementia, ceterisque artibus, quas ei spiritus cœlestis haud dubie suggerebat, brevi omnium animos ita sibi devinxit, uti deinde nihil ad cujusquam reprehensionem ab eo profectum, aut acerbum ulli videretur, aut nimium. Salutarem publici catechismi ritum in iis regionibus vel primus instituit, vel mirifice confirmavit. Quotidie ferme prodibat ipse cum tintinnabulo, & ingentem promiscuæ turbæ numerum in templa cogebat. Ibi rectæ Fidei capita, & Christianæ vitæ præcepta Dei famulus fuse ac populariter explicabat. Ita pueruli, feminæque, ac tarda plerunque mancipia, paucis horis ac pene ludibundi, multo plura percipiebant de rebus altissimis atque divinis, quam illa nova ac vetus Academia, Lyceumque illud inclytum, & omnes antiquæ philosophorum scholæ tot seculis, tanta contentione, tantis lucubrationibus extundere valuerunt. Ad eas gentes in officio continendas illud etiam ab Alphonso curatum, uti nitor & elegantia Christiani cultus, itemque splendor cæremoniarum cum sacerdotum religione conjunctus cœlitum templa commendaret. Per hunc modum amplificato imperio Ecclesiæ Romanæ, cum Minister Mexicanæ provinciæ designatus ad futura comitia in Europam contenderet, gravi morbo correptus, atque in itinere extinctus est.

Barbarorum animos sibi devincit.

Quibus capita fidei Christianæ populariter explanat.

Templorũ splendorem magnopere curat.

Moritur.

CXL. Apud Villam Vitiosam Lusitaniæ oppidum in Eborensi diœcesi naturæ concessit Marcus a Portu læto (Amæam veteres appellarunt) qui inter laicos Observantium adscitus innocentissime vitam duxit, omnesque virtutes, quæ in eam cadunt conditionem, sanctitatis illustri fama cumulavit.

Marcus a Portu læto laicus Observantium innocentia clarus.

CXLI. Item Mantuæ in Italia diem obivit Bartholomæus Bergomas, ex eadem familia præstanti pietate sacerdos, cujus præcipua laus fuit in emendandis hominum moribus; quorum audiendis confessionibus, tradendisque præceptis Christianæ disciplinæ ætatem contrivit.

Bartholomæus Bergomas præstanti pietate sacerdos.

CXLII. Ferrariæ decessit Hieronymus Paganacius, e sodalitio Capuccinorum sacerdos, qui cum generis nobilitate pulcherrimarum virtutum laudem in omni vita conjunxit. Is apud Montem Politianum civitatem Etruriæ natus, ubi primum per ætatem licuit, Ecclesiasticæ militiæ nomen dedit; ac post aliquanto inter Canonicos cooptatus, eum dignitatis & amplitudinis locum gravitate, & innocentia optimarumque disciplinarum studiis quam maxime ornavit. Itaque cum omnium oculos in se converteret, & gravioribus curis par judicatus, prope jam esset, ut ejus collegii princeps designaretur; tantum repente odium concepit eorum, quæ apud cæcos mortales prima putantur, ut omnem fastus, & humanæ gloriæ cupiditatem prorsus abjecerit. Itaque mutato sago in Observantium sodalitatem commigravit. Quippe se se ad Christi Domini, sanctorumque sectanda vestigia occulto quodam instinctu acriter sentiebat impelli; & eorum præcipue, qui perfectionem officii in asperitate vitæ, & in voluntaria corporis afflictatione statuissent. Quocirca jam tum agitabat animo, simul atque per præfectos liceret, nudis pedibus Hierosolymam petere, ac frequenti verberatione, longoque jejunio tanta supplicia pro mortalium delictis ultro suscipere, quanta videlicet ab excelso magnoque animo salutare odium sui, & ardens divinæ gratiæ conciliandæ studium exigebat. Jamque rectis euntem sensibus, & optima quæque expetentem domestica exempla multo vehementius incitarunt. In Palæstinam deinde, quod jamdudum habebat in votis, impetrata missione, proficiscitur. Incredibile dictu est, quantam ex ipso sacratissimæ urbis intuitu voluptatem perceperit. Tum loca illa, Christi Domini, Mariæ Virginis, & Apostolorum nobilitata vestigiis, exi-

Hieronymus Paganacius.

Ortus ejus, primumque vitæ institutum.

Inter Canonicos Politianæ Ecclesiæ cooptatur.

Ad Observantiũ sodalitiũ aggregatur.

Ardores ejusdẽ in studio pœnitentiæ.

Navigat in Palæstinam.

Ejusque regionis loca sancta perlustrat.

eximio quodam animi fructu venerabundus haud semel obiit: modo inclyti quondam templi reliquias, modo sepulcra Prophetarum intuens: hic nascentis & vagientis, illic docentis & miracula patrantis filii Dei monimenta considerans. Ubi vero ad loca ejusdem acerbissimis pœnis insignia, & morientis in cruce sanguine consecrata, atque ad defuncti sepulcrum accederet; effusus in lacrymas, humo pia oscula imprimere, immortales agere Domino gratias, incredibili quadam spiritus dulcedine & suavitate compleri. Ad hæc antiquum beatissimæ Virginis domicilium, itemque locum instituto primum Eucharistiæ mysterio, & sancti Spiritus adventu memorandum, & alia ejusmodi quamplurima, quæ per otium deinde reviseret, a mystagogo quam accuratissime addiscere. Erat Hieronymo jamdiu deliberatum in angustis illis Judææ sedibus pedem figere, atque ad impertiendos Evangelii luce infideles toto pectore incumbere; quod non reperiret, vel ubi sanctius in terris vitam degeret, vel in quo muoere fructuosius operam collocaret. Verum hæc exequi meditantem Præfectus Ordinis revocavit. Ergo in patriam reversus, cum plane horridum vitæ genus persequeretur, amore quodam mirifico captus est instituti ejus, quod auctoribus Capuccinis eximia laude asperitatis cum primis excelleret. Atque inter eos propter studiorum similitudinem, libentissime adlectus est. Per idem tempus Conventualium in ea urbe cœnobium Capuccini occuparunt. Cum his inita societate Hieronymus tranquillitatem animi tantam est consequutus, ut ex vehementissima tamquam agitatione, ac salo, placidum tutumque portum se denique nactum esse profiteretur. Cum enim antea mira animi sollicitudine variisque scrupulorum molestiis adeo torqueretur, ut præ nimio angore se se in avias abdere solitudines, ibique radicibus herbarum victitare pene decerneret; ex ejusmodi hominum coosuetudine vocari se ad Christianæ perfectionis fastigium haud dubie sentiens, arduum iter, ac salebrosum, quod eo duceret, pertinaci virtutum exercitatione cœpit insistere. Primum animi demissionis, quæ ceterarum virtutum procreatrix, & parens est, solida jacere fundamenta; ut se mortalium omnium infimum, & opis divinæ maxime egentem putaret, sibique ceteros omnes ad virtutem pietatemque & exemplo, & incitamento fateretur esse. Tum vero linguam, constituta silentii lege, quasi certis repagulis coercere, ut ne verbum excideret, quod vel exigua peccati labe mentem inficeret: sciscitantibus ex eo causam cur tam parce loqueretur, eam sententiam Jacobi Apostoli reponebat: *Si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, hujus vana est religio.*

In Italiam redit Hieronymus.

Capuccinorum sodalitati nomen dat.

Ejusdem animi submissio.

Cap. 1.

CXLIII. Procedente deinde tempore, cum magis in dies a contagione corporis, Deo adjutore, se abstraxisset, facultatem orandi tantam adeptua est, nihil ut potius haberet, quam in secreta cœnobii loca secedere, ubi in Dei rerumque cœlestium meditationem suavissime raperetur. Ita vero quotidie se comparabat, ut contra dæmonum insidias, ne circumventus in fraudem induceretur, vel instructo, quod ajunt, agmine, semper incederet, vel certe dissipatis in varias curas & negotia viribus animi, tamquam receptui caoeret statis horis diei, & in semet ipse descenderet, suaque omnia dicta, facta, cogitata coram Deo quam diligentissime reputaret: denique omnia probe contemplatus, cootra id vitium maxime pugnam capesseret, quo vitio se præcipue urgeri, & laborare sentiret; nec ante desisteret, quam Deo duce debellatum esset. Per hunc modum in perpetua quadam erat vigilia contra omnes rerum mortalium illecebras, & otiosam mentis evagationem: nec minus accurate animum ab omni labe tue-

Tum precandi, resque divinas meditandi assiduitas mira.

Suas omnes actiones ad perfectam vivendi normam quotidie dirigit.

tuebatur, quam qui pretiosis ornati vestibus, via lutulenta coguntur incedere. Castitatis porro insignem laudem Dei beneficio est consequutus. Cum enim ab ineunte pueritia in beatissimæ Virginis fidem ac patrocinium se contulisset, acerque præterea custos ac vigilans pudicitiæ esset; nihil unquam admisit eorum, quæ ad eam labefactandam quoquo modo pertinere arbitraretur. Ad hæc ut sartam tectam omni ope defenderet, eandem Virginem supplici obsecratione, & præstanti quodam officii genere propitiabat. Sacrificia in ejus honorem, ubi per leges Calendarii liceret, quotidiana; Sabbathi dies per abstinentiam ab omni cibatu persancte culti; annua festa tum immunis peccati labe conceptus, tum beatissimi exortus, ceteraque ex Ecclesiæ præscripto tanta religione celebrata, ut etiam quatuor ante diebus jejunium teneret, insequentibus totidem instauraret.

Deiparæ Virginis ope subnixus castimoniam egregie servat.

CXLIV. Sed & studio paupertatis, quæ fuit illi semper omnibus commodis, & emolumentis antiquior, vel hyeme sæviente, nudis pedibus incedebat, femoralibus tantum e tela, brevique ad humeros pallio, ac tunica obsoletiore semiamictus, cum e cœlo densa caderet nix, ac tristi gelu cuncta inhorrescerent: atque in hoc tam aspero tamque horrido vitæ instituto constanter id omne refugiebat, quod ullam posset afflictæ carni delectationem aut levamen afferre. Itaque cum esset decoro vultu, & egregia totius corporis firmitate; detractis paulatim viribus, omnis ille vigor, & forma virilis ætatis prorsus elanguit. Animus vero hisce artibus excultus atque subactus, majores quotidie efficiebat in solida virtute processus: & quo acrior ac diuturnior vexatio corporis fuerat, eo magis idoneus evasit ad nova omnipotentis Dei charismata capienda: in quibus fertur adversus hostem humani generis eximia potestas. Memoriæ proditum est, cum in patria versaretur, venisse hominem Capuccinorum in ædes, ab malo dæmone exagitatum; quæsitumque Hieronymum, qui tortorem abigeret, vix dum pedem in templi vestibulum intulisse, cum miser ille horrendum in modum vociferatus, terga protinus dare, & cum insana trepidatione discurrere, mirantibus qui aderant, quod tam effuse fugientem aspicerent, nemine persequente. Ubi Hieronymus prope accessit, jussumque in medio consistere percontatus est, quid ita paveret: *Tu me*, inquit, *mortalium importunissime indignis modis excrucias*. Hæc ubi dicta, infestus dæmon erupit, hominemque crudelibus furiis paulo ante jactatum victus fugatusque jam turpiter ipse deseruit.

Paupertatem Evangelicam ad extremum usque spiritum constantissime colit.

Divini Numinis gratia floret Hieronymus.

Eidem adversus dæmones divinitus tributa potestas.

CXLV. Cum ejusmodi vitæ cursum magno animi fructu sine ulla offensione teneret, visum est Patribus conscriptis eidem provinciæ regimen demandare, uti monitis ejus præceptisque incitati, egregiæ cujusdam virtutis viam ceteri insisterent. At ille, parendi nimirum longe, quam imperandi cupidior, demisso vultu jubet eos absistere, negatque se munus viribus impar suis ulla ratione subiturum. Sed videlicet quibus rebus putabat voluntates Patrum alio posse transferri, eæ ipsæ vel maxime studia eorum incendebant: nihil enim ad conciliandos homines æque valet, atque animi moderatio atque submissio. Quo factum est, ut nihil eorum, quæ ad munus detrectandum Hieronymus afferebat, aliquandiu non modo ad animum admitterent, sed ne ad aures quidem. Ergo victum vel precibus, vel imperio, Romanæ primum, dein Bononiensis provinciæ Ministrum renuntiarunt. Ille inito magistratu, ad confirmandam domesticam disciplinam adjecit animum, quæ digna tali instituto, digna Christianæ philosophiæ professoribus haberetur. Itaque ad ceteros provocandos, atque ad jacienda tyronum in animis veræ humilitatis fundamenta, in sordidis culinæ ministeriis

Romanæ provinciæ primum, dein Bononiensis Minister creatur.

Eximia edit Christianæ demissionis exempla.

riis aliquandiu versatus est ipse, tanta cum animi alacritate ac diligentia, quasi tum primum ad suam ipsius emendationem ejus vitæ curriculum esset ingressus; neque tamen interea gravioribus negotiis deerat, temporibus ita distributis, ut, quantum liceret, utrique muneri satisfaceret. Accedebat ad hæc in singulorum officiis exigendis, erratisque puniendis admirabili mista lenitate severitas: in sublevandis vero omnium & animi, & corporis necessitatibus, cura & vigilantia plusquam paterna: cumque ad omnia charitatis officia, prout res postulabat, opportunas insuper adhortationes & publice & privatim adhiberet; haud sane difficile fuit, in animos, recentissimo tum Capuccinorum spiritu, sponte incensos officio ac religione, eos mores eamque vivendi rationem inducere, ut (si cœlestibus terrena comparare fas est) intra illa tecta parietesque Angelorum in humanis corporibus quidam convictus videretur esse: nullæ tum querimoniæ, nullæ detractiones, nulli susurri, quibus incommodæ suspiciones excitantur, & disjunguntur animi; sed acerrimum sui cujusquam deprimendi submittendique certamen; in præfectorum jussis excipiendis exsequendisque alacritas ingens; mirus in communicando interpretandoque candor atque simplicitas; oculorum ac sensuum intenta custodia; studium precationis ac solidæ virtutis ardens; quæque ex his rebus necessario provenit, admirabilis in magna nationum, ætatum, ingeniorum varietate concordia.

In custodia disciplinæ severitatem cum lenitate conjungit.

Capuccinorum laus.

CXLVI. Quibus rebus constituendis Hieronymus cum ad ultimam senectutem desudavisset, mortisque diem, divino monitu prænuntiatam, Bonifacio Anticolensi laico, quem pro viri innocentia in amoribus prope ac deliciis habebat, indicavisset; octogesimo ætatis anno e vita migravit. In ipso autem mortis articulo vigilanti cuidam fœminæ, quæ nervorum contractione laborabat, augustissima specie, ac beatissimo lumine fulgens se se palam ostendit, ita nimirum volente Deo amici gloriam manifestare. Quo illa viso mirifice recreata, cum jam pristinam valetudinem bona spe concepisset, ad osculandas defuncti manus in templum defertur: eoque contactu, velut præsenti numinis ope morbus evanuit: cujus miraculi rumor, cunctis, ut par est, admirantibus, longe lateque manavit. Cadaver extra templi parietes in terram defossum, cum quinquennium ibi fuisset, non sol, non imbres, non ipse denique telluris humor ac situs ulla ex parte labefactare valuerunt: clara profecto ac testata optimi viri virginitate ac sanctimonia, quamquam aliis quoque argumentis ante jam nota. Nam post id tempus non modo integrum solidumque repertum a fratribus est, sed aspectu jucundum, & quo magis obstupuere, suaviter admodum fragrans. Tum quoque altera mulier, quæ diuturno alvi profluvio conflictabatur, ad effossum cadaver admota manu, repente convaluit: ipsumque propterea Bernardinus Astensis Capuccinorum Generalis Vicarius, qui Ferrariæ tum versabatur, quod, jam perspecta Dei voluntate, afficiendum honore aliquo existimaret, inclusum in arcam ligneam eodem loco decentius humari jussit.

Hieronymi obitum consequuta divino nutu prodigia.

CXLVII. Sub idem tempus mortalitatem exuit Simon a Calataxibeta Siculus, qui inter laicos Observantium ascitus amplificandæ disciplinæ tam cupidus fuit, quam qui maxime. Egregius idem sui corporis domitor ejusmodi vitæ genus est persecutus. Fere totam hebdomadam, excepto die dominico, jejunare: ubi fames domanda esset, simplici pane contentus, atque ubi sitis explenda, aqua profluente: somni parcissimus aut asseribus duris, aut nuda humo cubare, magnam partem nocturni silentii in oratione vocali rerumque altissimarum contemplatione persistere. Quæ omnia, quam-

Simon a Calataxibeta Observantium laicus pœnitentiæ studio insignis.

quamquam eximia, atque expetenda per se, tamen eo pluris erant in Simone facienda, quo magis erant cum aliorum fructu & utilitate conjuncta. Nam in ceteris ornamentis ac beneficiis, quæ in eum Deus plena manu congessit, illud equidem vel præcipuum existimo, quod in tanto plectendi corporis ardore non dedit illi spiritum solitudinis, animumve uni sibi vacantem, sed Franciscanæ familiæ sapienter constituendæ cupidissimum, ac mire studiosum divinæ gloriæ salutisque communis. Universi Præfectus Ordinis erat Paulus Pisottus anno post Christum natum MDXXXIII. Is ut multorum ex Observantibus levitatem compesceret, qui præscriptione asperitatis sectandæ ad Capuccinos migrabant, ita mandavit: cœnobium unum vel alterum provinciæ singulæ darent hominibus iis, qui disciplinam a majoribus traditam non modo tenerent, sed durioribus etiam vivendi legibus communirent. Hisce recentibus Reformatis apud Plateam oppidum in Sicilia sedes concessa: subinde cœnobio altero haud ita procul ab oppido, cui nomen Juliana, potiti sunt. Simonem vero Patres conscripti egregia virtutis laude sibi probatum pusilli gregis præfectum renuntiarunt. Ille inito magistratu, cum in cœnobio Plateensi aliquandiu consedisset, ad eorum, qui ventitarent, animos commodiore hospitii loco excolendos Julianam se contulit. Erat quippe in secessu cœnobium illud ejusmodi, ut procul a turba strepituque oppidanorum, cœlesti plane vitæ, uti optabat, degendæ opportunum maxime videretur. Eo loco cum sociorum plerisque uni Deo vacare, purissimisque spiritibus, quantum mortali liceret, se se conjungere Simon instituit. Tenax nimirum disciplinæ suæ, solitusque parco ac parabili victu ad implenda naturæ desideria defungi, mendicandi sollicitudinem, qua orationis plerumque studium interturbatur, omnino deposuit. Erat in eo sodalitio perquam laudabilis contentio, mirumque certamen in omni virtutum genere, quæ hominibus Franciscanis apprime conveniunt. Præcipue vero continens bellum adversus carnis illecebras, atque inferioris animæ vires concordi studio gerebatur. Tum quotidiana errati cujuslibet emendatio: in aliorum factis dictisque interpretandis nulla temeritas: denique summa observabant cura quidquid ad Christi gratiam vel tuendam, vel augendam quoquo modo pertinere intelligerent. Caritate in Deum erant, quanta par est eos esse, qui ipsius Dei causa rebus humanis nuntium sponte remiserint. Neque solum eatenus Dominum amabant, ut præ illo reliqua omnia nihili ducerent; quæ virtutis hujusce præcipua est pars; verum inerat in amore voluptas mira: ut in unius penitus Dei recordatione, & quasi amplexu per summam delectationem acquiescerent. Quamvis autem dulcedine solitudinis, & divinæ familiaritatis illecti, magnam partem diei orando consumerent, non se tamen eo studio ab ceterarum virtutum officiis patiebantur abduci. Simon vero præibat omnibus nativa quadam, minimeque quæsita moris ac vitæ simplicitate, ingentique instructu earum rerum, quæ vel mortales a contagione corporis quam maxime abstrahunt, similesque cœlitibus, ac prope beatos efficiunt.

Severioris disciplinæ cultũ amplificare contendit.

Pauli Pisotti generalis Ministri consiliũ ad coercendam Observantium quorundam levitatem.

Observantium cœnobium Reformatis attributum in Sicilia.

Subinde alterum in eadem provincia.

Simon Reformatorũ cœnobiarcha designatur.

Ejusdem ac sociorum vitæ institutum.

CXLVIII. Cœnobiarcham dum ageret, ab omni fastu, & moribus imperiosis vehementer abhorruit. Vestigium in eo contumaciæ cerneres nullum. Et quod difficillimum est, lenitatem ita cum gravitate miscebat, ut neque facilitas de auctoritate, neque severitas quidquam de suavitate detraheret. Atque hunc mansuetudinis tenorem diligenter in omni vita servavit: satisque constat, neminem prorsus ab eo fuisse non modo contumeliose tractatum, sed ne appellatum quidem acerbius. Ad hæc, Fratres non modo ex destinato congressu, verum etiam ex occursu fortuito ita lætis intue-

Facilitate moris, atque oris suavitate omnes sibi conciliat.

tuebatur oculis, ut vel ex hoc insitam animo in omnes benevolentiam satis ostenderet. Sed qui ejusmodi caritatis officiis passim in omnes defungebatur, numquam adduci se est passus, ut quicquam omnino carni aut sanguini daret: tanta scilicet ejus animum subierat humanarum rerum contemptio atque fastidium. Aliquando, cum haud procul a patriis laribus iter haberet, indeque ad suos facillimo negotio posset excurrere, invitantibus etiam plerisque popularium; secum praeclare actum iri affirmavit, si propinquos olim suos ac familiares in coelo reviseret: nunc, quod praefectus mandarat, haud cunctanter perficiendum. Itaque exorari non potuit, ut ad patriae incunabula se conferret, quamvis modico diverticulo de via deflecteret. Verum cum acta ejus intra septa coenobii (quamquam ea ipse occultissima voluerat esse) institutamque vitae asperitatem ac sanctimoniam vicinis locis fama vulgaret; ingens hominum concursus ad eum fieri coeptus, partim visendi gratia, partim etiam consulendi: quos ille ut omni conatu quam acerrime ad Christum adjungeret, hac ratione potissimum usus est. Qui enim ad bonam perfectae virtutis frugem reperiebantur idonei, eos paulatim, & quasi per gradus coepit excolere: ceteros interim precibus monitisque, prout se se dabat occasio, a vitiorum foeditate deterrens, atque ad studium aeternae beatitudinis incitans: idque eo libentius atque securius, quod communicandis iis, quae a Domino acceperat, nihil interim sibi religionis ac spiritus deperire sentiret.

Cognatorum colloquiis abstinet.

Magno in honore a popularibus habetur.

CXLIX. Interea Deus, ut egregia Simonis erga se merita signis illustribus comprobaret, admirabilia non pauca, dum is adhuc in vivis esset, edidisse fertur: quorum aliqua nobis hoc loco exponere visum est; compluribus praetermissis haud ita magni momenti, quae Antonius Randatius e sodalitio Reformatorum sacerdos generalis praefecti jussu diligenter collegit. Cum coenobium Plateense administraret, nocte concubia nuntiatum est ab aedituo, nullum jam esse lychnuchi usum, qui ante aram Eucharistiae de more penderet: quippe luminis alimentum absumptum esse. Id ubi accepit, pungente animum religionis officio, templum ingreditur; suamque ipsius calamitatem lamentabili voce deplorans, quod ejusmodi crimen neglecti muneris admisisset, multa prece Christique veneratione imprudentiam compensat suam. Inter haec pulsu campani aeris, quod in vestibulo domicilii erat, ad ostium vocatur; ratusque esse viatores, qui dato signo hospitium rogarent, festinanter accurrit: aperto ostio nec hominem videt; sed, quod erat leniendo dolori peropportunum, ex insperato vas plenum oleo ante limen offendit: Numinisque benignitati gratias egit immortales, quod se tristitia ac moerore confectum praesenti inopia sublevanda recreavisset. Ejus autem rei fama vicinum oppidum finesque illos magna cum omnium admiratione pervasit. Post aliquanto apud Julianam amplificato jam sodalitio, aliud non minus mirum Simoni contigit. Cum is morbo decumberet, effusus oppido populus universus ad templum convenit, quod genitrici Mariae Virginis dicatum est. Quaerenti causam tanti concursus aegroto respondetur, institutam ab civitate supplicationem: quippe diu sereno coelo perusta solis ardoribus terra fatisceret. Quocirca orari Deum communibus votis, ut sitientes agrorum sinus laetificet, miserosque mortales annonae difficultate prohibeat. Simon re cognita Deum attente precatus, edixit sociis, bono essent animo, populoque renuntiarent, ejus voti, quod concepisset, brevi compotem fore. Vixdum coenobio discesserant, cum repente coactis nubibus magna vis aquae coorta est, conficientibus aegre iter iis ipsis, qui impetraverant. Tum non dubio argumento viri sancti-

Quaedam de Simone mira.

ctitatem interpretati, ex eo die Simonem tamqnam humano fastigio celsiorem magis magisque suspexerunt. Quidam messores, cum ad eum visendi causa adiissent, hospitalia de more pocula petiverunt: lagenam vini unam ex iis, quæ in cœnationibus usui sunt, benignus hospes apposuit. Erant agrestes illi numero quinque ac viginti. Mirum dictu. Perpotantibus quibusque ad explendam sitim, non modo vinum suppetere, sed & reliquias superesse, miraculi novitate obstupescentes, cognoverunt. Ergo cum eum oppidani, ac finitimæ gentes in sinu atque oculis ferrent, cum quacumque incesserat, quasi exemplum quoddam antiquæ virtutis ac probitatis spectaculo esset, urgente jam senio, lethalem in febrem incidit, qua sensim confectus, Jesumque vocibus intermortuis identidem appellans, placidissime efflavit animam. Vulgato ejus obitu, ingens confestim hominum concursus visendi causa domum est factus; atque hi manus, hi pedes certatim exosculari; alii rosaria, quæ vocantur, applicare corpori; multi etiam cinguli, vestiumve, quibus uti consueverat, frustulum aliquod enixe rogare: quibus tamen contentionis obortæ causa nihil a nostris est datum. Cum enim Clusini cives de cadaveris possessione solliciti, cum Julianensibus disceptarent; nihil potius habuit cœnobiarcha, quam ut reliquias optimi viri ab concitatæ multitudinis impetu, & furore plane inconsulto incolumes tueretur. Ac sedatis paulatim animis, e primorum sententia utrumque inter populum ita convenit: Julianenses cadaver obtinerent: Simonis tunicam palliumque Clusinis permitterent; cum eo tamen, ut Reformati, quibus cœnobium in ipso oppido ædificandum jam esset, ista servarent. Rebus ita compositis, cœnobium Fratribus Clusini excitarunt. Simonis cadaver in ipso templo beatæ Annæ magnifico funere elatum, & in sacello recens extructo conditum est. Ejus etiam sanctitatem, editorumque Dei voluntate miraculorum gloriam gravissimi viri celebrarunt; quorum testimonia profert Arturus ad diem v. Idus Octobris.

Eiusdem obitus

Clusini cum Julianensibus disceptant de illius cadaveris possessione, pietatis causa.

Æquis conditionibus controversia finitur.

CL. Sub idem tempus apud Moncarium Hispaniæ oppidum e vivis excessit Didacus Villanovanus, ex Observantium familia laicus, vir, si quis alius, instituti tenacissimus, & in infima conditione excellentium virtutum cultor eximius. Idem orandi assiduitate illud est consecutus, ut, quamquam rudis & ignarus disciplinarum, tamen summis de rebus, iisque præsertim, quæ ad animorum disciplinam, cultumque pertinerent, non sine magna prudentiæ laude disputaret. Cumque haud vulgaris innocentiæ famam late sparsisset, Catharinam Joannis III. Lusitaniæ regis uxorem ita permovit; ut miro quodam pietatis studio Dei famulum prosequeretur. Itaque cum ab Hispania discedens, ad nuptias pergeret, ejus pictam imaginem una cum regia supellectile, mundique muliebris apparatu Olisiponem detulit. Quo & Didacum ipsum e Castellæ provincia frequenter accitum colebat familiarissime. Nam & ejus sermonibus, unde magnus animi fructus existeret, vehementer delectabatur; & præsentem non semel opem, dum ventrem ferret, partusque doloribus laboraret, experta est; usque adeo in Didaci sanctimonia, & apud superos gratia certam solatii, atque præsidii spem collocaverat.

Didacus Villanovanus Observantium laicus.

Prudenter disserit de rebus ad animorum disciplinam pertinentibus.

Eundem Lusitaniæ Regina mirifice colit.

CLI. Hujus æqualis fuit Anastasius natione Italus, quem Bæticæ provinciæ sancti Gabrielis adscriptum inter primarios illos asperrimæ disciplinæ propagatores excelluisse, Franciscus Gonzaga, aliique tradiderunt. Quo autem tempore obierit, non satis compertum est. Illud maxime constat, eum precandi usu, ac singulari Dei beneficio ab humanarum rerum contagione semotum, sensibusque aliquando defectum, sublime ferri consuevis-

Anastasius Italus inter Excalceatos provinciæ Bæticæ illustris.

Inter contemplandum sublime fertur.

Artes dæmonum ludit, & vim repellit.

ſe. Tum gravibus præliis, nec occultis modo dæmonum artibus, ſed etiam irruptione, & aperta vi oppugnatum, numquam a ſuſcepto conſilio dimoveri potuiſſe; fortiterque ſuperato humani generis hoſte eumdem vitæ ac diſciplinæ curſum nullo non tempore tenuiſſe.

Joannes Ricucius Velinus Cōventualium ſacerdos litterarum ſcientia illuſtris.

CLII. In Piceno e vita migravit nonagenario major, Joannes Ricuccius Velinus Camers, Conventualium ſacerdos, Philoſophicis ac Theologicis diſciplinis inſigniter eruditus: naturalis præterea Romanæque hiſtoriæ ſcientiſſimus, ac politiore litteratura mirifice excultus. Is cum ſe primum ad ea ſtudia bonarum artium contuliſſet, quibus puerilis ætas ad humanitatem informari ſolet; tum doctrinis gravioribus animum adjeciſſet; ita brevi profecit, ut omnium ore celebraretur, interque præſtantes viros, qui latinas græcaſque litteras hac tempeſtate reſtituerunt, locum teneret. Quas una cum eloquentia, eaque parte Theologiæ, quæ ad hæreticos confutandos pertinet, Viennæ in Auſtria profeſſus eſt. In ea urbe cum doctiſſimum quemque propter dicendi facultatem ſibi devinxit, tum vero Cæſaris Maximiliani gratia plurimum floruit. Inter hæc ad Julium II. Pontificem Maximum ſummis de rebus Germanicæ Eccleſiæ legatus, ſingulari cum laude gravitatis, ac religionis ornamento munus obivit. Poſt Viennam reverſus, Romanorum Regi ad bonas artes erudiendo operam dedit. Cujus rei teſtimonium extat in ſancti Angeli templo apud Camertes inſcriptum parieti ad aram maximam. Multa ſcripſit in Titum Livium, in Lucium Florum, in Julium Solinum, in hiſtoriam Plinii naturalem, in tabulam Cebetis, in Claudianum, in Eutropium, in Feneſtellam, in libros divi Auguſtini de Civitate Dei: de quibus omnibus Franciſcani ſcriptores aliique meminerunt. Mauritium Hibernum ſcholaſtica inſignem eruditione impenſe coluit, ſibique magna neceſſitudine conjunctum habuit: quem a vitæ integritate, ſacrarumque diſciplinarum peritia ipſe commendat in commentariis ad Solini caput trigeſimum quintum. Eo præceptore uſus eſt Joachimus Vadianus, quem poſtea Lutheranum virus afflavit, & ab Catholicæ Eccleſiæ communione divulſum non ſine ingenti dolore luctuque magiſtri hæreticorum ad partes compulit. Idem quamquam in ſuis ad Pomponium Melam commentariis ab Camerte notatus, ipſum tamen in defenſionibus egregie dilaudat, ejuſque in Solinum enarrationes plenas ſolidæ eruditionis, ac plane tales affirmat eſſe, quales in editis ab ſe ſcholiis ipſe futuras ante perſcripſerat: non ignorare ſe ab iis ferme annis, quibus Camertem audire cœpit, acre hominis ingenium, aſſidua ſtudia litterarum cum judicii maturitate conjuncta. Eundem alio loco virum appellat modis omnibus eruditum, de cujus propterea gravitate judicii nihil non ſibi polliceretur. Inter Vadianum Camertemque certaminis cauſa fuit, quod Vadianus carpendi licentia prætervectus in Solinum, ac Plinium ſubiniquior viſus fuiſſet; quos Velinus commode excuſat, errata vel diluendo, vel elevando. Verum qui magiſtri judicium ægre ferebat, tam magnificas laudes, quibus eum paulo ante cumularat, mutato deinde conſilio perfide attundit: oblituſque priſtinæ conſuetudinis, quæ in Viennenſi Accademia cum illo ſibi interceſſerat, nedum ipſum refellere, ſed etiam indignis modis exagitare aggreſſus eſt. In quo morem profecto hæreticorum eſt imitatus, qui ubi ſemel ab religionis ſacramento deſciverint, præter fas omne immoderate jactantur, ac nihil penſi habent, dum quod mordicus arripuerint, quoquo modo ceteris probent. Velinus cum annos quatuor ac viginti Viennæ manſiſſet, honeſtiſque laboribus magnum ſibimet nomen comparaſſet, in Picenam provinciam tandem revertit; eique præfectus cum uſitata Conven-

Viennæ in Auſtria Theologiā una cum græca latinaque eloquētia profitetur.

Ad Julium II legatus a Maximiliano Cæſare.

Romanorum regis præceptor.

Commentaria ſcribit in multos auctores.

Vadianus hæreticus Velino primum impenſe favet.

Eumque egregie dilaudat.

Deinde indignis modis exagitat.

Picenæ provinciæ Velinus præficitur.

ventualibus appellatione Magistri, ad instruendam apud Camertes bibliothecam convertit animum. Multa in eam congessit volumina eruditionis vetustæ atque reconditæ; adjecitque, quos memoravimus, libros ab se conscriptos ad illustrandam antiquitatem; qui tamen omnes posterorum incuria perierunt.

CLIII. Apud Loxam Hispaniæ oppidum Granatensis provinciæ vivere desiit Clara de Cruce Malacensis virgo nobilis genere, sed virtute, ac vitæ innocentia multo nobilior; quæ cum vota nostrarum Virginum in patriæ cœnobio nuncupasset, floreretque insigni laude asperrimæ disciplinæ; præfectorum imperio ad eam latius amplificandam alio dimittitur. Loxanum cœnobium anno Christi MDVII. ut Gonzaga testatur, ipsa fundavit: eoque concessit cum sororibus aliquot; quas ad perfecti sodalitii mores, & præscripta formaret, contineretque in officio & observantia erga majorum leges, tum perpetua sanctitate sua, unde haurirent exempla omnium virtutum, tum, quod optimum longe ac perfectissimum est, suavitate regiminis atque prudentia. Voluntariam paupertatem ad extremum usque spiritum constantissime coluit; nec modo ipsa proprium habuit nihil, sed ne virgines quidem alias, quamquam deliciis olim assuetas, quidquam habere permisit. Cunctis vero præibat eximia quadam abstinentia vitæ, ingentique instructu eorum omnium, quæ ad animos juniorum præsertim confirmandos pertinere arbitraretur. Quotidie statis temporibus, erepto ex magnis occupationibus otio, contemplationi vacabat: ac per id tempus æque animo & corpore immota, excipiebat divini luminis radios; ac Patri cœlesti mira quadam spiritus dulcedine jungebatur. Itaque tam præclaro exemplo, & assiduis hortationibus incitatæ Sorores, generoso quodam imitandi studio accendebantur. Id autem in primis faciebat sedulo, ut immortalia Domini beneficia in se memoria coleret sempiterna, & in ejusdem vel indaganda voluntate, vel gloria quærenda suas omnes curas cogitationesque consumeret. Demum senio confecta, cum morbo extremo decubuisset, ac divina mysteria, quibus animi morientium ad iter cœleste parari solent, Ecclesiæ ritu suscepisset, ad capienda virtutum præmia decessit ætatis anno octogesimo.

Clara de Cruce virgo Granatensis.

Loxanum cœnobium fundat.

Ejusdem paupertas,

Et orandi studium.

Moritur.

CLIV. Floruit hac tempestate doctrinæ laude in Italia Octavianus Præconius Conventualium Theologus, quem Paulus Pontifex Monopolitanæ Ecclesiæ creavit Antistitem. Ex Observantibus Antonius a Cruce Canariensibus Insulis ornatus est.

Octavianus Præconius Monopolitanorum, Antonius a Cruce Canariensium, Episcopi.

CLV. Cum res familiæ anno hujus seculi XLII. gestas conscriberemus, Observantibus domicilium Salandriæ conditum memoravimus. Verum hoc anno ex Apostolicæ Sedis auctoritate novas ædes incoluerunt: idque ex Pauli diplomate liquido apparet, quod publicarum litterarum in indice referemus.

CLVI. Observantes cœnobium in urbe Florentia, quod ab salutis humanæ Auctore appellabatur, nimia vetustate semirutum deseruerant. Eisdem templum divæ Catharinæ domosque contiguas Metropolitanæ Ecclesiæ Canonici, quorum jure ac potestate continebantur, attribuerunt, annuente Pontifice Maximo; cum eo tamen, ut ubi templum cœnobiumque omnium sanctorum, quod inchoarant, perfectum esset, iis sedibus cederent. Quas hoc anno cum obtinerent, Canonicorum, quos vocant sancti Salvatoris, fraude mala depulsi sunt. Eos Pontifex Maximus acerbissimis verbis appellatos e vestigio discedere, cœnobiique res omnes, quas occuparant, Observantibus permittere, ad Præfectum Canonicorum dato diplomate, jussit.

Observantes pelluntur cœnobio Florentino divæ Catharinæ.

Iterum admittuntur edicto Pontificis.

In Piceno cœnobium fundant Observantes.

CLVII. Apud Roccam contractam in diœcesi Senogalliensi Observantium provincia domicilium fundavit, oppidanis pecuniam mira in Fratres benignitate, eorumque consuetudinis studio conferentibus. Cujus rei testimonium publicum extat in diplomate Pauli III. verbis amplissimis. In iis vero, qui vitæ innocentia novum illud cœnobium nobilitarunt, Pacificum sacerdotem eodem oppido oriundum Gonzaga commemorat; cujus propterea vulgata morte, finitimarum gentium ad funus ducendum magnos concursus fuisse factos: cadaver biduo inhumatum confluenti ad osculandum multitudini in templo propositum.

Quod Pacifici sacerdotis vitæ innocentia nobilitat.

Item aliud in Pedemontio, ubi conditum corpus Paulæ Gambaræ.

CLVIII. Benarii Pedemontii oppido cœnobium templumque Patriarchæ Francisco dicatum Observantes posuere: ubi corpus conditum est Paulæ Gambaræ Brixiensis nobilissimæ feminæ ex Ordine Tertio; quam & omni virtutum genere excelluisse, editisque prodigiis, postquam vita decessit, inclaruisse memoriæ proditum.

Conventuales cœnobium ædificant in Sicilia.

CLIX. Conventuales hoc ipso anno apud Carinum Siciliæ oppidum in diœcesi Mazariensi domicilio suscepti sunt. Jacobus Jacobellus, haud vulgari pietate vir, ædes antea dicatas beato Antonio Patavino iisdem attribuit.

Tertii Ordinis professores domicilium constituunt in diœcesi Consentina.

CLX. In Celso colle extra Altiliam Consentinæ ditionis oppidum in Calabria templum erat Divinæ Matris, populorum concursu frequentatum; quod Hieronymus Ferrarius, & Agathius Mantianus administrabant. Hi cum flagrarent incredibili studio Franciscani instituti, in Ordinis Tertii leges consensu jurarunt, facultatesque omnes suas Observantibus permiserunt, quibus illi uterentur ad cœnobium ædificandum. Itaque novis ædibus aucti prope templum Dei Genitricis, pauci numero convenere. Qui tamen postea, incertum qua causa, eo loco emigrarunt. Ædificia fortasse motibus terræ labefacta deserere coacti sunt. Subinde Conventuales ad incolendum admissi numero quinque, labentia tecta repararunt, & exiguam familiam utcumque constituerunt.

Quod subinde ab iis desertum Cõventuales recipiunt.

Observantium cœnobium conditum in diœcesi Olisiponensi.

CLXI. Petrus Carneirus Consiliarius, & quæstor regius in Lusitania cœnobium posuit Observantibus undecim millia passuum ab oppido Alverca diœcesis Olisiponensis. Eorum templum, quod Mariæ auxiliatrici consecrandum curavit, illustribus monumentis antiquitatis ad augendam religionem ornatum est. Nam particula augustæ Crucis una cum spina Coronæ ejus, quam Rex dolorum Dominus Jesus probri loco gestavit; tum denarius ex iis unus, quos nefariæ proditionis mercedem Judas accepit; linteum quoque jacentis olim in tumulo Christi figura notatum; demum caput unius ex Virginibus illis, quæ cum Ursula duce gloriosum martyrium subierunt, inter cetera ostenduntur.

Ejus templum sanctorum reliquiis insigne.

Eorundem cœnobium in regno Algarbiorum.

CLXII. Rodericus Borretus, ejusque conjux Eleonora cœnobium ac templum in honorem beati Antonii Patavini communibus impensis ædificarunt apud oppidum Louleam in regno Algarbiorum duabus circiter leucis ab urbe Pharo. In eam sedem Observantes deducti, eximio quodam vivendi genere popularium confestim animos devinxere. Antonius Nebricensis, cujus vitam, & facta alio loco describemus, abjecta provinciæ suæ procuratione, quam multos annos non sine magna prudentiæ laude administrarat, in hoc cœnobium secessit: ubi convictu probatissimorum hominum delectatus, devexæ ætatis reliquias uni Deo dicaret, seque ad iter cœlestis patriæ solutus animo, ac plane liber accingeret.

CLXIII. Londini in Britannia Henrici Octavi perfidi regis auctoritate Observantium templum apertum est, in eoque mysteria Ecclesiæ ritu celebra-

brata. Subinde cum omnia divina, & humana jura ejus arbitrio miscerentur, Roffensis Episcopus concione habita declaravit, Minorum ædes ac templum in civitatis potestate deinceps fore; sancitum ab Rege esse, uti pulsis Franciscanis parœcia constituatur, attributa pensione in annos singulos. Ita improbi Regis crudelitate Minorum familia in Angliæ regno dissipari cœpta.

Observantes Londinensi cœnobio pulsi.

CLXIV. Capuccinorum cœnobia aliquot hoc anno extructa reperio. Primum haud ita procul Nicosia Messanensis ditionis oppido; ubi vestiarium provinciæ ejus constitutum: aliud apud Rossanum in Consentina provincia, mille passus ab civitate. Eos item Fulginii in Umbria domicilium habuisse ab anno Christi MDXXX. Jacobillus testatur: tum anno MDXL. in ea urbe sedem mutasse. Demum anno MDLXI. commodiore hospitii loco recepti sunt passus circiter mille extra mœnia. Nam & cubiculis quadraginta, & officinis hortisque ad vitæ usum, fervente in Patres optime meritos civitatis studio, & in eos effusa beneficentia, potiti sunt.

Capuccinorum excitata cœnobia.

CLXV. Victoria de Afflictis virgo nobilis genere Neapolitana, cum in cœnobio S. Mariæ in Hierusalem institutum beatæ Claræ profiteretur, accepit litteras Cardinalis Carpensis, quibus ille litteris placere Pontifici, atque adeo fixum esse significabat, ut ad cœnobium sanctæ Mariæ a Jesu constituendæ disciplinæ causa ipsa migraret: ibi Sorores, quæ jampridem, cum Tertii Ordinis legibus ante vixissent, institutum mutarant, & asperiorem Secundi Ordinis normam canonesque arripuerant, in officio contineret. Id quod Victoriam non sine magno familiæ bono fecisse scriptores alii meminerunt. Litterarum Cardinalis exemplum ejusmodi est.

Victoria de Afflictis Neapolitanum cœnobium S. Mariæ a Jesu adire jubetur, disciplinæ constituendæ causa.

Venerabilis Mater.

Cum nobis haud jampridem Summus Pontifex commiserit suis tibi verbis denuntiare, ut in cœnobium, ex familia sanctæ Claræ a Jesu denominatum, quam celerrime te conferres, ejusque Monialium regimen susciperes: Nos ut, qua par est, observantia Pontificis mandato obsequamur, his nostris litteris tibi injungimus ac præcipimus, inobedientiæ delicto (quod Deus avertat) excommunicationis pœna occurrentes, ut ad prædictum cœnobium quamprimum contendas, ibique sic omnia gubernes, & moderere prudentia tua, ut regularis illius loci disciplina, corruptis moribus ac perditis temporibus afflicta atque oppressa, in veterem tua opera dignitatem vindicetur. Te Deus in recta virtutum semita confirmet. Vale. Romæ IV. Nonas Augusti MDXLVI.

Cardinalis Carpensis ad eam litteræ.

R. Cardinalis de Carpo Protector.

CLXVI. Apud Astam civitatem cœnobium Virginum sanctæ Claræ dirutum fuerat, quod ab hostium oppugnationibus ita fore tutiora mœnia viderentur. Cujus loco privatorum domus ad habitandum in tanta temporum calamitate iisdem permissæ. Cumque inopia prohiberentur, quominus aulam communem, ubi ex veteris disciplinæ præscripto cubare possent, ædificarent; obtulere libellum supplicem Pontifici Maximo, ab eoque impetrarunt, ut seorsum in cellis pernoctare, non secus ac feminæ solent aliorum Ordinum ferme omnium, sibi liceret.

Pontif. Max. permittit Sororibus S. Claræ urbis Astæ, ut seorsum in cellis pernoctare possint.

CLXVII. Apud Aillonium Hispaniæ oppidum Didacus Pacecus Villenæ regulus cœnobium fundavit, in quod Virgines Franciscanæ, quæ a Conceptu Divinæ Matris auspicia nomenque sumpserunt, admitterentur. Eis-

Virgines a Conceptione appellatæ cœnobium obtinent in Hispania.

Eisdem, quæ ad modicum victum cultumque essent satis, testamento legavit. Inchoatum ab Didaco egregium opus ejusdem filius absolvit, paternæ scilicet religionis, atque in Ordinem Franciscanum beneficentiæ imitator eximius. Virgines tres e Turgiano cœnobio ejusdem instituti Pontificis jussu in hoc cœnobium deductæ, novam familiam optimis legibus, exemplisque constituerunt. In iis Annam ab Angelis familiæ antistitam pulcherrimarum virtutum laude floruisse litteris proditum.

In eo floret integritate vitæ Anna ab Angelis.

CLXVIII. Iisdem auspiciis tituloque Mariæ sine labe Conceptæ hoc anno cœnobium conditum Turiasone in finibus Aragoniæ, nostrisque Virginibus attributum; non anno MDXLIX. ut Franciscus Gonzaga scriptum reliquit. Vincentius enim Blascus, qui Zuritlæ continuavit Annales, ad diem quartum nonas Aprilis anui MDXLI. hujus moliminis refert initia: quo die Sanctius Pomar, & Ludovicus de Marta, nobiles viri, de condendo in ea urbe gynæceo, evocandisque e Carracensi cœnobio Virginibus aliquot, consilia inierunt. Cum res tamen extraheretur, cives ipsi Turiasonenses excitando ædificio manus dederunt, Sororesque Franciscani instituti e civitatis quodam cœnobio, quod Hierusalem vocabatur, invehendas curarunt. De illarum virtutibus atque factis idem Blascus breviter differit; Franciscus a Turre in eo opere, quod de Conceptu immaculato contexuit, luculenta oratione plura persequitur. Nos in loco narrationem instituemus.

Iisdem Virginibus cœnobium conditum Turiasone.

CLXIX. Observantium provincia, quæ ab divo Bonaventura nomen accepit, aliquot ante annis cœnobium fundarat apud oppidum Pontis Vallium in Gallia Narbonensi. Cumque oppidanis eorum mores ac disciplina mirifice probarentur; ad Dei cultum ac religionem amplificandam iisdem magnæ opportunitates oblatæ sunt. Quippe institutum divi Francisci sodalitium, in quod nomina darent seculares feminæ ac viri; qui pietatis officia simul obirent, canonesque Ordinis Tertii in suis quisque privatim domibus profiterentur. In iis erant sanctimonia vitæ præcipua feminæ sex; quibus maxime id erat curæ, ut Christianæ humilitatis, quæ ceterarum est parens custosque virtutum, solida jacerent fundamenta. Quocirca cum in angusto, eoque communi diversorio pedem fixissent, precationibus ferme assiduis operam dare, egentes ac destitutos, eosque præsertim, qui adversa fortuna conflictarentur, vel gravi quopiam morbo decumberent, amantissime invisere instituerunt. Ejusmodi vitæ genere cum singularem civium gratiam paulo post inierunt, tum vero Benedictæ cujusdam primariæ feminæ beneficio ornatæ sunt: quæ domicilium ab se coemptum, fabricisque recentibus in usum cœnobii satis apte dispositum illis attribuit. Hoc demum anno Tertii Ordinis vota solemni ritu nuncuparunt, seque in fide Observantium atque tutela perpetuo fore promiserunt.

In Gallia Narbonensi sodalitas hominum secularium, Ordinis Tertii leges profitentium, ab Observantibus instituitur.

In ea feminæ sex Christiana humilitate præstanter. Ardor earum in obeundis muneribus charitatis.

Cœnobium conduot, in quo Ordinis Tertii nuncupant vota.

CLXX. Procuratores Vaticani ædificii in regno Neapolitano Franciscanæ familiæ viros indignis modis vexabant, ut iis etiam, quæ ad victum cultumque necessaria quæritare solebant, ex veteri more institutoque corrogandis prohiberent. Itaque nostri acerbe questi cum Patrum Collegio, qui ædificium in ipsa urbe procurant, Exactorum hujusmodi avaritiam, atque adeo crudelitatem compescuerunt. Cujus rei causa idem Collegium litteras dedit hoc ipso anno ad diem VII. Kalendas Augusti.

Franciscanis molestia exhibetur a procuratoribus Vaticani ædificii.

Col-

Collegium Fabricæ Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe.

Universis & singulis nostris, & dictæ Fabricæ Commissariis, & Subcommissariis, ad quos, vel ad quem præsentes nostræ fuerint quomodolibet præsentatæ, vel ostensæ, sub privationis officii, & ducentorum ducatorum auri de Camera eidem Fabricæ applicandorum pœnis in eventu contraventionis ipso facto incurrendis, districte præcipiendo mandamus, quatenus, visis præsentibus, non audeatis, sive præsumatis, vel quilibet vestrum audeat, sive præsumat impedire, molestare, seu alias quomodolibet perturbare directe, vel indirecte, quovis quæsito colore, vel ingenio omnes & singulos Fratres Ordinis Minorum sancti Francisci de Observantia quærentes, & petentes eleemosynas cujuscumque generis a Christi fidelibus pro eorum victu & sustentatione in provinciis Apuliæ, & Basilicatæ, & in toto Regno. Contrariis non obstantibus quibuscunque. In quorum fidem & testimonium præmissorum præsentes fieri, & per infrascriptos nostros Deputatos, & Secretarium subscribi, sigillique nostri jussimus & fecimus appensione communiri. Datum Romæ in Collegio nostro sub anno a Nativitate Domini MDXLVI. *die vero* XXVI. *mensis Julii, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri, Domini Pauli Divina providentia PP. III. anno* XII. De iis quid publice cautum.

Philippus S. Sepulchri
Joannes Arberinus
Antonius Maximus } *Deputati.*
Val. Cesellius.

CLXXI. Jampridem exemplo malo mos percrebuerat, ut nostri Ordinis feminæ ac viri Præfectorum imperia detrectarent, ac per summam temeritatem, & impudentiam ludificando contemnerent. Ab iis vero tantæ seu levitati, seu arrogantiæ honestæ causæ prætendebantur. Aut enim sago mutato, nec, ut par erat, impetrata missione, in alium quempiam sacrorum Ordinum commeare, aut in gymnasia publicasque Academias litterarum ad studia proficisci, aut sacerdotia, quæ Ecclesiæ vocabulo beneficia dicuntur, ambitiose prensare, nullo respectu jurisjurandi, quo interposito vota Ordinis nuncupaverant, bene multi solebant. Hoc vero malum, ut ne latius manaret in perniciem familiæ, mature compescuit Pontifex Maximus; cunctisque viris ac feminis Franciscani instituti, ut Ministro Generali, cujus in verba solemni ritu jurassent, dicto essent audientes, neu quippiam tale præter ipsius voluntatem deinceps auderent, gravi edicto præcepit. Pontifex Maximus licentiam ac levitatem compescit quorundam Franciscanorum.

CLXXII. Clementis VII. auctoritate atque diplomate cautum erat, ne quis in posterum Cardinalis Romanæ Ecclesiæ appellationem aut titulum sibi sumeret ejus templi, quod est Romæ in Capitolio, & ab auspiciis enixæ olim Auctorem humanæ salutis beatissimæ Virginis Aracœli vocatur. Eam Clementis voluntatem Paulus III. novo diplomate edito, ratam habuit. Palatium quoque, quod in horto cœnobii, ut ex ædibus Marcianis animi causa eo diverteret, ipse Paulus ædificarat, non juris esse cœnobiarchæ, non Cardinalis Presbyteri sancti Marci, sed sui dumtaxat, &, qui rite sibi succederent, Romanorum Pontificum, declaravit. Verum, ut in loco dicemus, Sixtus V. Pontifex Maximus jus illud omne in præfectum cœnobii deinde contulit. Cardinales Romanæ Ecclesiæ vetantur sumere titulum S. Mariæ de Aracœli.

CLXXIII. Earum Virginum sodalitia, quæ salutatæ ab Gabriele Mariæ,

riæ, vel ejusdem immaculati Conceptus, vel beatæ Claræ Assisiatis auspiciis familiam tuentur, privilegiis ornarant plurimis Romani Pontifices. In quibus illud erat eximium, uti decimis tribuendis, aliisque præterea vectigalibus, quæ ipsius Pontificis arbitratu imperari solebant, immunes essent. Cum vero ab decimarum quæstoribus in jus vocatæ conflictarentur interdum turpibus judiciis, magnoque rei familiaris detrimento afficerentur; illarum vicem miseratus Pontifex Maximus edicto cavit, ne quis Curiæ Romanæ quæstor ab iis decimas, aut vectigalia repeteret, præterquam ubi cœnobia essent tam liberaliter constituta, ut non modo eam dotem, quæ ad modicum victum cultumque satis esset, Sorores singulæ attulerint; sed nummos etiam sexdecim aureos æstimatione Romani ærarii e cœnobii reditibus quotannis perciperent. Hæc autem omnia Pauli verbis enucleata subtiliterque explicata in loco reperies, ut propterea curam nostram ac diligentiam in describendo haudquaquam desideres.

Pontificis Maximi decreto cautum, ne quæstores Romanæ Ecclesiæ a Virginibus Franciscanis decimas exigant, nisi certis conditionibus.

CLXXIV. Apud Succosam citerioris Hispaniæ oppidum in finibus Ilergetum, vulgo *la Puebla*, Franciscus Fernandesius præstanti pietate sacerdos, & oppidi antistes, facultatibus suis testamento relictis, nostrarum Virginum cœnobium ædificandum curavit. In illud vero Virgines aliquot, quæ sub auspiciis immaculati Conceptus institutum beatæ Claræ profitebantur, post aliquanto deductæ, vitæ innocentia novum sodalitium brevi illustrarunt.

Virgines e beatæ Claræ instituto cœnobium condunt in Hispania.

CLXXV. Aliud præterea Observantium cœnobium apud Fossanum Liguriæ urbem in Pedemontana regione hoc ipso anno excitatum; cum vetus eorundem domicilium, patrum nostrorum memoria, extra mœnia civitatis extructum bellorum calamitas, quæ per hæc tempora, Carolo V. Imperatore, Italiam pervaserat, una cum aliis nonnullis funditus sustulisset. Hujus autem novi operis moliendi Franciscum a Saviliano Observantium presbyterum auctorem fuisse, multumque laboris in eam rem contulisse proditum est. In ejus cœnobii templo Rosarii, quod appellant, pia societas instituta; cum in ea civitate nullum adhuc extaret Dominicanæ familiæ domicilium.

Item Observantes in Italia.

CLXXVI. Per idem tempus Anglicana perfidia ad perniciem Catholicæ Ecclesiæ scelerum via grassabatur; atque infesta potissimum religiosis familiis intulit signa. In eam vero calamitatem Observantium cœnobia plurima inciderunt. In insula Chansonensi, quæ decem millibus passuum ab Grandivilla civitate dissita est, Philippus Rex Galliæ cœnobium nostris ædificarat anno supra millesimum trecentesimo quadragesimo tertio. In eam insulam Angli, quos Lutheranum virus afflaverat, hostiliter invadentes, familiam omnem indignis modis acceptam exegerunt, dirutoque cœnobio sacras ædes diripuerunt. Jacobus Pigeonius Grandivillanus, Franciscanorum calamitate commotus, eosdem vagos palantesque recepit suis tectis ac sedibus, perque triennium liberaliter habuit; cum interea Jaquelina, illustri genere femina, iis fundum ab se coemptum attribuisset ad cœnobium ædificandum. Itaque hoc anno Pauli III. permissu domicilium posuere. Anno insequenti eorum templum solemni ritu consecratum.

Observantes ab Anglis hereticis exagitati pelluntur cœnobio Chansonensi.

Aliud cœnobium ædificant.

CLXXVII. Apud oppidum Triventinæ diœcesis, quod Capracocta appellatur, in regno Neapolitano Donatus Vaccarius, qui Ordinis Tertii leges atque instituta domi professus, ad eorum præscriptum vitam agebat, Observantibus ædem atque cœnobium in patrio fundo ædificavit; qui, annuente Pontifice Maximo, ad incolendum deducti, religioni ac populorum saluti egregiam operam navare occœperunt.

Rursus aliud iisdem extructum in regno Neapolitano.

CLXXVIII.

CLXXVIII. Observantes Mutinensis cœnobii, ut ad annum quadragesimum tertium supra sesquimillesimum narratum est, aureos mille, quam pecuniam vendito horto suburbano cootraxerant, apud sequestrem deposuerunt, ut in usum Ecclesiæ Præcursori dicatæ, quam Mutinensis in agri vico (Corceum appellant) externus sacerdos administrabat, insumeretur. Is, tum erat Annibal quidam cognomento Thebaldus: in cujus demortui locum suffectus Joannes Antonius Boninus, pecuniæ partem idoneo viro numerari, qua bona stabilia eidem Ecclesiæ coemerentur, curavit, persancte pollicitus, eam optime collocatum iri, nec ejus causa Observantes ab se quippiam molestiæ deinceps passuros. Verum qui pecuniam receperat, cum nihil adhuc eorum, quæ ab Antonio in mandatis habebat, perficere potuisset; in tanta rerum inopia diem obivit, ut ejus hæredes, difficultate pressi domesticæ rei, solvendo non essent. Quocirca nostri, ne, quam partem pecuniæ collocarant, gravi familiæ detrimento periret, supplices litteras ad Paulum III. dederunt, enixe rogantes, ut inopiam cœnobii miseratus, vel Ecclesiæ præfectum ad eam pecuniæ partem, Ecclesiastica pœna proposita, reddendam compelleret; vel, qui deinceps in ejus locum succederent, ab ea in posterum repetenda gravi edicto deterreret. Quod ab Pontifice vivæ vocis oraculo mandatum esse testatus est Cardinalis Guidicionus, vir hac ætate divini humanique juris scientissimus, & in hujusmodi controversiis cognoscendis propter judicii & æquitatis eximiam laudem fere semper adhibitus.

Observantes Mutinensis cœnobii contractam pecuniam ex venditione horti suburbani minime distrahi patiuntur. Eaque de re sibi cavent.

CLXXIX. In urbe Campania regni Neapolitani Melchior quidam præstanti studio pietatis in Deiparam Virginem aureos centum testamento legavit, ut effingendo collocandoque Observantium in æde ejusdem Virginis simulacro marmoreo impenderentur. Sed cum cives Campanienses vetustam effigiem ipsius Mariæ loco moveri haudquaquam ferrent, quam eo in templo majores eorum, ipsique adeo tum vitam agentes eximio cultu venerarentur, ad Ecclesiæ Romanæ Cardinalem, qui Pœnitentiarius appellatur, supplices litteras perferendas curarunt; quibus ipsi litteris ab Cardinali petebant, ut, quando templum, quod Observantes curarent, pristinum cultum splendoremque amisisset, in eodem ornando reparandoque eam pecuniam insumi ex Apostolicæ Sedis auctoritate arbitrioque decerneret. Cum postulatio justa esse videretur, mandatum Vicario Campanieosis Episcopi, ut, omissa simulacri sculptura, ejusdem templi sarciendi, & in veterem dignitatem restituendi curam susciperet.

Cardinalis Pœnitentiarius legatam Observantibus pecuniam instaurando eorum templo insumptum iri decernit.

ROBERTUS miseratione Divina tituli sanctorum quatuor Coronatorum Presbyter Cardinalis discreto viro Vicario in spiritualibus venerabilis in Christo Patris Dei gratia Episcopi Campaniensis salutem in Domino.

EX parte Guardiani & Fratrum conventus Campaniensis Ordinis Fratrum Minorum de Observantia nobis oblata petitio continebat, quod alias quondam Melchior de Campania, dum viveret, cupiens terrena in cælestia, & transitoria in æterna felici commercio commutare; in ejus ultima voluntate seu testamento de bonis suis condito legavit centum aureos, ut ex illis imago marmorea divæ Virginis Mariæ, in Ecclesia dicti conventus ponenda, fieret; prout in dicto testamento dicitur plenius contineri. Verum quia universitas & homines civitatis Campaniensis, sive eorum major pars ob civium devotionem nolunt veterem prælibatæ Virginis Mariæ, in, seu su-

super dictæ Ecclesiæ altare existentem imaginem amovere; sed potius tam ipsi, quam exponentes præfati legatum hujusmodi in prædictæ Ecclesiæ necessariam reparationem converti exoptant; ex quo profecto ipsius Ecclesiæ decori, & conventus necessitati magis ac melius consuleretur: quare supplicari fecerunt humiliter exponentes præfati, sibi super his per Sedem Apostolicam de opportuno remedio misericorditer provideri. Nos igitur dicti testamenti tenorem præsentibus pro plene & sufficienter expresso habentes, auctoritate Domini Papæ, cujus Pœnitentiariæ curam gerimus, & de ejus speciali mandato, super hoc vivæ vocis oraculo nobis facto, discretioni tuæ committimus, quatenus, si est ita, dictis exponentibus, de eorum tamen Ministri Provincialis consensu, dictos centum aureos in templaturam, seu confectionem tecti, seu aliam dictæ eorum Ecclesiæ necessariam reparationem & decorem convertendi licentiam, & liberam Apostolica auctoritate concedas facultatem, & dictam voluntatem, in, & quoad hoc, commutes; illamque conversionem, postquam facta fuerit, eadem auctoritate approbes & confirmes: supplentes omnes & singulos tam juris, quam facti defectus, si qui forsan intervenerint in eisdem. Non obstantibus voluntate & aliis præmissis, ac constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque; proviso tamen, quod dicti centum aurei penes aliquam ædem sacram, vel personam fide & facultatibus idoneam deponantur, donec in dictam reparationem & decorem convertantur, & interim nomine dicti conventus in depositum teneantur. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub sigillo officii Pœnitentiariæ Nonis Augusti anno Domini MDXLVI. *Pontificatus Domini Pauli Papæ III. anno* XIII.

Virgines tres Fulginiense cœnobium nobilitant virtutum splendore.

CLXXX. In Fulginiensi divæ Luciæ cœnobio decesserunt hoc anno Virgines tres, quæ singularis innocentiæ, ac virtutum pulcherrimarum sparsere famam. Seraphina charitate in Deum, & in omnes benevolentia, tum admirabili demissione suique contemptu insigniter floruit. Altera fuit Catharina Auximana, nobili genere orta, quæ multos annos antistitæ munere cœnobium curavit, atque ita mores composuit suos, ut simul totam familiam exemplis optimis constitueret. Postrema mortem oppetiit Archangela Perusina, quam exacta duriter vita, & per omnis asperitatis eximiam patientiam probata Deo hominibusque commendat.

Philippus Perusinus in Observantibus poeta non ignobilis.

CLXXXI. Hac tempestate Philippus Perusinus ex Observantium familia sacerdos poeticæ facultatis laudem aliquam tulit: cujus duo prodiere poemata, quorum alterum Grittiados, alterum Feltriados inscripsit. Illud Andreæ Gritto Venetorum inclyto Duci, hoc Theobaldo Urbini regulo nuncupavit. Tum Panegyricum Pio Carpensi Romanæ Ecclesiæ Cardinali inscriptum vulgavit.

AR-

ARGUMENTUM.

Carolus Cæsar adversus hæreticos prospere pugnat. Henrici VIII. Angliæ regis interitus. Joanne Calvo vita defuncto, Clemens Monilianus generalis Vicarii appellatione familiæ præficitur. Comitia Ordinis ad Portiunculam, quibus Andreas Insulanus generalis Minister creatus. Ab eo Tertii Ordinis institutum legibus auctum. Joannes Rojardus Observantium sacerdos doctrina clarus. Roderica Leonora disciplinæ asperitate perferenda insigniter floruit. Philippa Renati Lotharingiæ Ducis antea uxor in cœnobio Mussipontano diem obiit, cum institutum beatæ Coletæ, defuncto viro, professa esset, ac præstantium virtutum laude floruisset. Alii vitæ innocentia insignes. Cœnobia ædificata.

I. TRidentini Concilii Patres rem Christianam sedulo procurabant; cum furente pestifera lue abire coacti Bononiam conveniunt. Jamque habitis in hac urbe duabus sessionibus, abrupit optime incœpta, optatosque progressus Aloysio Duci Placentiæ & Pontificis filio illata nex. Placentiam statim occupat Ferdinandus Gonzaga Cæsaris nomine. Ægre Pontifici servatur Parma. Conjurationis afflavit suspicio Carolum V. Pontifex autem ex ea nece tantum doloris, & ægritudinis cepit, ut Concilium pene dissolverit. Bellum interea dictum Smalcaldicum secunda fortuna gerebat Carolus. Nam Dux Wittembergius, qui maxime petebatur a Cæsare, persolutis trecentis millibus aureorum, in gratiam redierat, civitatesque Germaniæ multas ad paciscendum exemplo perduxerat. Septemvir autem Saxoniæ victoriis ferox, patruele Mauritio castris exuto, felicior esse videbatur ac fortior, quam ut a Cæsare vinci posset. Quocirca in eum tota vis belli impetusque convertitur: ac principio Albi fluvio per miraculum prope superato, eum Cæsar cum Ferdinando aliisque Catholicis ad Mulbergum assequitur. Inito prælio, cum novem horas dimicavisset Elector, funditur tandem a Cæsarianis, & cum Ernesto Brunsuicensi victoris in manus ac potestatem concedit. Multa de hac victoria jactata sunt, ut de Aquila obeunte Cæsaris castra, nebula adventum Caroli Saxonibus celante, Sole pallido, quin etiam, ut tempore Josue, stante ad pleniorem victoriam. Quæ sunt ab adulatoribus conficta potius, quam a veris historicis enarrata. Subinde habita sunt Augustana comitia, sed ab Cæsare armato, &, fremente quantumvis civitate, triumphante. In iis Catholica fides erecta, hæresis abjecta est; Coloniæ suffectus Archiepiscopus Adolphus in locum Hermanni, hæreticorum plane insanissimi, & quam gravis ætate, tam sceleribus cooperti.

Aloysius Placentiæ Dux interficitur: Placẽtiam occupat Ferdinandus Gõzaga.

Bellum Smalcaldicum.

Fridericus Elector Saxoniæ capitur a Cæsarianis.

Augustana comitia adversus hæreticos.

II. Quinto Kalendas Februarii obiit Henricus VIII. Angliæ Rex anno ætatis LVII. regni fere XXXVIII. ex nimia pinguedine: ut qui libidinose instar canis vixerat, turpiter instar obesi suis moreretur. Statuerat Ecclesiæ reconciliari; sed parasitorum, & aulicorum turba, quos sacris bonis locupletarat, impediit. Sumpsit tamen Catholico more Eucharistiam; hæredesque instituit primo Eduardum ex Semeira filium, deinde Mariam ex Catharina, denique Elisabetham ex Anna Bolena: filio autem adjunxit tutores sexdecim, omnes fere Catholicos; quem ita voluit erudiri, ut cum antiqua religione principatum Ecclesiæ retineret. Sed ex iis tutoribus Eduardus, Herefordiæ comes, frater Semeiræ Zuinglianus, jus omne sibi arrogavit; & huic favente Cramero Archiepiscopo Cantuariensi, inducta est hæresis in Britanniam per Hugonem Latimerum Anglum facetum con-

Moritur Henricus VIII. Angliæ rex.

In Britanniam inducitur hæresis.

concionatorem, Petrum Martyrem Vermilium, Bernardinum Ochinum Capuccinorum quondam generalem Vicarium, tunc nequissimum desertorem. Sed de his satis. Nunc ad incœptum redeamus.

Joannes Calvus moritur Tridenti.

III. Joannes Calvus totius Ordinis generalis Minister paucis ante diebus, quam Patres Concilii Tridento discederent, e vivis decessit XII. Kalendas Februarii, præfecturæ suæ an. VI. labente, elatusque est magnifico funere ad D. Bernardini, plerisque Patrum optimi viri desiderio jacturam tantam ægre ferentibus. Provinciæ Venetæ Minister, in qua Tridentum censebatur, ubi de ejus morte nuntium accepit, primarios Patres Cisalpinæ familiæ Assisium coegit. Conventu habito ad cœnobium Portiunculæ, Clemens Monilianus, qui familiæ Procuratorem in urbe gerebat, generalis Vicarii appellatione in Calvi locum sufficitur. Ejus vero designationem Apostolica auctoritate Paulus probavit: cujus rei testimonium extat in litteris, quas ad ipsum Clementem Pontifex dedit XIV. Kalendas Maji. Ex iis litteris perspicuum est, Cismontanæ familiæ Patres, qui Vicarium crearant, ut comitia totius Ordinis ad Portiunculam haberentur, deliberasse, contra quam Mantuæ sexto ab hinc anno constitutum fuisset. Quocirca sub diem festum Pentecostes eo Patres conveniunt utriusque familiæ, suisque suffragiis Ministrum declarant Ordinis universi Andream Insulanum ex provincia Algarbiorum spectatæ hominem probitatis, atque prudentiæ, qui familiæ Transalpinæ antea præfectus, non sine magna virtutis laude id munus obierat. Cisalpinam familiam Clemens ipse Monilianus, de quo supra dictum est, miro Patrum consensu, & voluntate administrandam suscepit. Creatus Ordinis Procurator Antonius a sancto Michaele natione Hispanus. Negotia Cisalpinæ familiæ, quæ in urbe Roma tractari solent, Euphemius a Valledocta curare jussus. Arbitri, quos appellant Definitores, in Cismontanis creati sunt, Archangelus Placentinus, Bononiensis provinciæ antea Minister. Laurentius Fulginas Umbrorum Custos, Ludovicus Amantinus Minister Calabriæ, Joannes Baptista a Castilione Minister provinciæ Mediolanensis, Franciscus Carticellus, cujus provinciæ nomen intercidit: denique Euphemius ipse, de quo meminimus. Transalpinis hi dati sunt, Vincentius Lunellus, qui Minister totius Ordinis fuerat, Germanus Aubertus, Joannes Daventriensis, Antonius a sancto Michaele, de quo diximus paulo ante, Alexander Molitor, & Joannes Concilius. Bonaventura Corsetus Illyricus Custos Palestinæ, ac Montis Syon Cœnobiarcha, Bernardinus Tiburtinus Cretensis provinciæ Minister, designati. Leges deinde, quibus Ordinis disciplina, majorumque instituta retinerentur, consensu latæ. Multa præterea de obeundis sacrorum ritibus constituta. Intermediam, ut vocant, congregationem in Bononiensi cœnobio, cui salutatæ ab Gabriele Deiparæ nomen est, tertio post anno, generalia comitia ad Montem Pessulanum in Narbonensi provincia post sexennium habenda Patres decrevere. Ad hæc pro Romani Pontificis, Regumque ac Principum felicitate publicæ preces indictæ: Joanni III. invicto Regi Lusitaniæ, quod ingentem pecuniæ modum ad alendos, qui Assisium convenerant, liberalissime contulisset, immortales gratiæ communiter actæ: Fratres, qui ab comitiis Mantuanis diem obierant, in familiæ tabularia relati quatuor mille nongenti octoginta septem. Dimissis autem comitiis primarii Patres in urbem profecti, actorum omnium exemplar ad Pontificem detulerunt; qui datis litteris ad generalem Ministrum ipsa primum comitia, tum comitiorum decreta omnia legesque rite approbavit XVIII. Kalendas Julii.

Minister Venetæ provinciæ Assisium convocat patres conscriptos. Qui Clementem Monilianum generalē Vicarium creant. Ejus electionem ratā habet Pontifex Maximus.

Comitia generalia apud Assisiū. Andreas Insulanus Minister totius Ordinis renuntiatus.

Clemens Monilianus Cismontanæ familiæ præfectus. Ceteri Magistratus perecēsentur.

Leges in comitiis latæ.

IV. Hac tempestate nostrarum virginum quædam collegia soluta admo-

modum disciplina ab majorum exemplis institutisque plane desciverant. Id cum Paulus inaudivisset, Præfectum Ordinis Insulanum admonuit; in eumque collato usu Apostolicæ auctoritatis, hortatus graviter est, ut labantes familias confirmare, & ad veterem sanctimoniam ac sobrietatem omni studio revocare niteretur. Pontificis litteras ad calcem operis in loco reperies.

Generalem Ministrum restituendæ in gynæceis quibusdam disciplinæ curas intendere Pontifex jubet.

V. Tertii Ordinis institutum, quod multi antea Pontifices Apostolicæ Sedis auctoritate probatum privilegiis ornarant, hoc anno generalis Minister legibus auxit, mirumque in modum locupletavit. Ejus vero instituti normam dilucide explicatam ac breviter in tres divisit omnino partes. Prima ad eos pertinebat, qui cœnobium haberent; ac vel sacris initiati, vel laicorum conditione in societatem adlecti communiter viverent. Altera feminas continebat, quibus in septis collegiorum interposita voti lege versari animus esset. Tertia in usum virorum, ac feminarum conscripta, qui ex veteri more institutoque majorum se se domi continerent, & Christianæ humilitatis officia privatim obirent. Ea capita omnia triplicis disciplinæ suppliciter obtulit Paulo III. idem Minister, utque rata haberentur, virorum nomine ac feminarum, qui Tertium Ordinem quoquo modo professi Hispaniæ in regnis habitarent, impetravit. Pontificium diploma una cum iis, quæ memoravi, capitibus ex Bordono describendum, interque publicas litteras in hujus fine voluminis collocandum curavimus.

Tertii Ordinis institutum novis legibus auctum ab ejus familiæ præfecto.

VI. Brugis in Belgio e vita migravit Joannes Rojardus, Observantium sacerdos, Aldenarda oriundus Belgicæ urbe, Lutheranæ perfidiæ, si quisquam alius, hac tempestate infectator acerrimus. Is cum sacrarum litterarum in studiis diu versatus, disserendi usu & exercitatione plurimum posset, consilium cepit dignum homine cupido amplificandæ divinæ gloriæ, dignum magistro Theologicæ disciplinæ, ut improborum commentationes, quibus Christi Evangelium miserandum in modum depravaretur, palam, & ex superiore loco suis ipse concionibus refutaret. Ad hæc, ut ne ad perniciem animorum latius manarent, quæ ad Christi pervertendam doctrinam ab hæreticis ferebantur, commentarios conscripsit in Evangelia luculentos in primis & graves, quibus non homines modo contagionis expertes in officio fideque contineret, sed correptos etiam exitiabili peste nefarii dogmatis ad sanitatem ac bonam frugem revocaret. Eos Adolphus tertius Coloniensis Antistes magnopere commendatos provinciæ suæ Sacerdotibus ad legendum proposuit; quod ad præscriptum Apostolicæ Sedis, ad Conciliorum decreta, normamque sinceræ fidei præcipua dogmata religionis explicarent. Itaque anno a Virginis partu supra sesquimillesimum quinquagesimo primum typis mandati sunt, editionem curante Melchiore Novesiano. Lucubravit & alia multa Rojardus ad animorum disciplinam; quæ Waddingus percensuit in indice scriptorum Ordinis. Idem familiæ præfecturam summa cum potestate gessit in Scotia: quo deposito magistratu, cum in Belgium reversus institutam vitæ rationem persequeretur, erudiendisque, qui ad concionem ventitarent, clarissimis viris operam daret, gravi morbo correptus, in ejus, quam dixi ante, civitatis cœnobio mortalitatem exuit. Vixit autem innocentissime, præter virtutem bonasque artes nullius rei appetens. Eum Sixtus Senensis in Bibliotheca Sancta falso putavit Antuerpia oriundum, eo fortasse deceptus, quod in hac urbe, Belgicarum omnium tum celeberrima, docendi causa Rojardus diutius hæsisset.

Joannes Rojardus Observantiú sacerdos hæreticorum hostis acerrimus.

Adversus eos publice disputat e superiore loco.

Scribit commétarios in Evangelia.

Maxime probatos Coloniensi Archiepiscopo.

Ejusdem alia scripta.

Familiæ præficitur in Scotia.

Redit in Belgiū.

Moritur.

Ejusdem laus.

VII. Pontis veteris in Hispania cœnobium nobilitavit hac tempestate Roderica Leonora, quæ obfirmato ad omne genus asperitatis perferendum sem-

Roderica Leonora severitate disciplinæ celebris.

semper animo fuit, virginesque complures, ut perfectionis Christianæ cursum in omni vita tenerent, salutaribus monitis exemplisque vehementer incendit. Ovetensis collegii erat Antistita, cum accitu Observantium Præfecti, qui provinciam sancti Jacobi administrabat, in Pontis veteris domicilium paulo ante fundatum commigravit anno Christi MDX. ubi vitæ reliquias instituendis disciplina Sororibus, & ad omnem virtutem pietatemque informandis insumpsit.

Philippa Lotharingica D. Claræ institutam amplexa.

Wadding. Tom. X. ann. 1431. num. 19. & Tomo XVI. anno 1519. num. 5.

Philippæ pater Adolphus, frater Carolus Egmontius.

VIII. Lucas Waddingus non uno in loco suorum Annalium diserte scripsit, Philippam Adolphi Geldriæ reguli filiam, Renati vero Lotharingiæ Ducis uxorem, defuncto viro, in sodalitium beatæ Claræ nomen dedisse: ejusque vitam & facta mandare litteris constituerat, ubi ad hunc annum sesquimillesimum quadragesimum septimum, quo Philippa decessit, historiæ seriem perduxisset. Nos, quod ille morte præreptus præstare non potuit, luculentæ narrationis materiam habentes in promptu, accurate persequemur. Adolphus itaque Egmontius Arnoldi Geldriæ Ducis, & Sulphaniæ Comitis filius ex Catharina Caroli Borbonii filia, quam matrimonio sibi conjunxerat, Carolum, & Philippam suscepit liberos; quos mater Borbonia anno MCDLXIX. vita decedens reliquit impuberes. Per idem tempus Arnoldum senem adolescens filius in ordinem redegerat, dominatumque per summum nefas & impietatem in Geldria tenebat. Carolus Burgundio cognomine pugnax, adolescente pulso, imperium seni restituit; ab eoque ob id meritum hæres instituitur, exhærede filio. Anno Christi MCDLXXIII. naturæ concessit Arnoldus: post cujus mortem Burgundio, dum Geldriæ imperium contendit armis vendicare, Neomagum urbem ejus ditionis munitissimam, opibusque florentem, comparato ad obsidionem exercitu, pertinacissime oppugnat: civesque ad propulsandum periculum animis obfirmatos, & quidvis potius, quam externum dominum pati volentes, ipse tamen viribus melior tandem in rerum omnium discrimen adducit. Urbe capta, Adolphum Egmontium, ejusque liberos humanissime acceptos Gandavum dimisit: ubi Philippa & Carolus frater apud conjugem ejus Margaritam una cum filia Maria liberaliter educati, & ad virtutem, ac virtutis officia, quæ in Principes maxime convenirent, instituti optime sunt. Religione præsertim erga Deum ac superos, quam pene cum lacte nutricis hausissent, uterque in omni vita excelluerunt. Nam ut ea nunc prætermittam, quæ Philippæ de moribus atque factis dicturi sumus, Carolus Egmontius, ubi avitum recuperavit imperium, nihil unquam sibi duxit antiquius, quam ut fidem Romanam, cui finitimæ civitates superioris Germaniæ nefarium bellum indixerant, sartam tectamque ab omni labe conservaret. Neque vero sum nescius, Isacium Pontanum Geldriæ rerum scriptorem consilia Caroli omnia, legesque propositas, quibus populus Geldriensis in officio contineretur, in invidiam nominis ejus malignis artibus traduxisse. Sed qui Caroli leget litteras ad Pontificem Maximum, nullo negotio Pontani fucum impietatemque deprehendet. His enim litteris Princeps, cum gliscentem in dies Lutheranæ perfidiæ pestem significasset, enixe petit ab Clemente Pontifice, ut, quando hæreret in sacerdotibus mali causa, qui funesta discordiæ semina clam foverent, Apostolicæ sibi auctoritatis arbitrium libens permittat: ususrum se illa quam opportune ad confirmandos in fide populares; locumque nacturum resecandæ impiorum libidinis, & coercendæ temeritatis.

Burgundiæ Dux ab Arnoldo, Adolphi patre, heres factus Geldriensis imperii, id sibi armis vēdicare cōtendit. Neomagum oppugnat.

Ex qua urbe Adolphus Egmōtius, ejusque filii Carolus & Philippa Gandavum mittuntur.

Eorum liberalis educatio in aula Burgundionis.

Carolus Egmontius erga fidem Catholicam, & Ecclesiam Romanam egregie animatus.

Quem Isacius Pontanus maligne carpit.

Hæreticam perfidiā insectatur.

Ea de re ipsius Caroli ad Pontificem litteræ.

Post oscula pedum beatissimorum, humillime exhibita commendans sanctitati vestræ, beatissime Pater. Cum per totam fere Germaniam Lutherana be-

hæresis perniciosissime (proh dolor) disseminata pullulare, ac vigere in dies magis ac magis incipiat, non in secularibus modo, sed etiam in Ecclesiasticis personis; nos quoque pro viribus eam supprimere, & extirpare conemur, ita ut minimus ipsius rumor in nostra ditione hactenus extiterit, mirum in modum dolentes, quod non idem quoque fiat a vicinis circum nos his principibus tam Ecclesiasticis, quam secularibus, qui, ut nobis videtur, multa conniventibus oculis permittunt, & dissimulant, quæ non admodum difficili opera impedire, & reprimere possent: eam ob causam humillime obsecramus, ut Sanctitas vestra dignetur ipsis auctoritate, qua fungitur, Apostolica mandare, ut diligentius aliquanto hanc in rem animadvertant, & vigilent, ne bellua multorum capitum Christi Ecclesiam simul cum pastore & ovibus suis absorbeat: quod quam miserabile, & horribile futurum esset, quis dicere possit? Et nos vero, quoniam apud Ecclesiasticas personas non minimam hujus mali partem latere sentimus, & in Christos Domini manum nostram mittere non audemus, valde non solum utile, sed & necessarium fore credimus, ut nobis quoque, & ceteris dictis Principibus auctoritatis vestræ Apostolicæ mandato permittatur licentia in rectam illos Christianæ religionis viam, a patribus olim institutam, & tanto jam tempore observatam reducendi, & cum effectu cogendi, suppliciis etiam extremis, si non resipiscant, afficiendi. Præstabimus omne, quodcumque poterimus, officium, etiamsi opes nostras omnes, corpusque, ac vitam denique ipsam impendere necessarium foret, non defuturi negotio huic tam sancto, tam necessario, si modo voluntatem hanc nostram sinceram, quam etiam esse Christianissimam non dubitamus, obsequiumque verum ac debitum confirmaverit mandatum auctoritatis vestræ Apostolicæ: quam Christus Dominus Ecclesiæ suæ gubernacula tenentem longævam in omni felicitate conservet. Carolus Egmontius. Ex oppido nostro Arnhem mense Februario anno Christi MDXXV.

IX. Cum ex ephebis nondum excessisset Carolus Egmontius, & cum Philippa sorore Burgundionis in aula versaretur, Renatus juvenis Renati senis ex filia nepos, mortuo Joanne avunculo primum, deinde avunculi filio Nicolao, jure aviæ maternæ, vivo etiamnum Renato sene, in Lotharingiam successit. Is hortatu Ludovici hoc nomine undecimi Galliæ regis Carolo Burgundioni bellum indicit, finesque Lucemburgensium ingenti clade depopulatur. Causam Lotharingici belli Carolus habuit ab Renato duce provocatus. Simul arma convertit in Helvetios, quod eorum auxiliis Ferentana ditione spoliatus esset a Sigismundo Duce Austriæ Augusti fratre. Stimulabant præterea nonnulli ex Sabaudica nobilitate proceres, in quibus Ducis Sabaudi patruus aliquot oppidis ab Helvetiis exutus. Erant & alii viri nobiles illi genti finitimi, pulsi finibus suis. Nunc Helvetii, bello imminente, pacem demississime petebant, crimina objecta purgabant, nihil se admisisse dictitantes, nec nisi ante indignitate injuriisque lacessitos necessaria in lacessentes sumpsisse arma: reciperet in armorum societatem; eundem, quem ille, socium amicumque; eundem hostem habituros; haud ita magna mercede, quocunque duceretur, pro illo militaturos. Sin bellum inferens, victoriam reportaret ex terra inope, ecquænam præmia demum virtuti suæ speraret? Pluris, inquiunt, sunt equitum tuorum calcaria, pluris equorum frena, quam patrium nostrum solum, nosque ipsi qui incolimus. Dicta aspernabatur. Parat exercitum validissimum, ac qualem confessione omnium ætas illa non viderat.

Renatus Dux Lotharingiæ Carolo Burgundioni bellum indicit.

Helvetiorum metus a Burgundione.

X. Burgundio jam res gerebat de Helvetiis. Lusanam prope sine certamine capit: Granso ejus vim minasque diutius tenuit. Coacti tandem se

se

Burgundionis crudelitas in Helvetios. se arbitrio victoris dedunt. Quingenti & duodecim in præsidio Helvetiorum erant: omnes reste suspensi. Apparuit tunc genti, quocum hoste sibi res foret. Tanto furore rabieque perciti copiis coactis cum eo conflixere, *Qui subinde fuso eo injurias vindicant.* ut funderent, fugarent, castris, impedimentis, tormentis exuerent. Gransone recepta, suos, laqueis solutis, sacræ sepulturæ mandant: quos Burgundionum ibi invenere, eisdem restibus sublimes tollunt, pari mortis fœditate. Dux pene fractus tam adversa fortuna in Burgundiam se recipit, militeque, qui cædi superfuerat, collecto, oratores mittit in Flandriam, ut ejus gentis, quique finitimorum in fide erant, conventu habito, ad rem militarem ingentem vim auri petant. Responsum, se ad reparandum longinquum, infelix, minime necessarium bellum nequaquam collaturos. Sin ut in tutum se recipiat, auxilio egeat, nec facultatibus suis, nec corporibus temperaturos, quo ipsum incolumem domum sistant. Nec ea res spiritus ducis fregit: nec a suis consilio, nec ab hoste armis vinci vult. Itaque in hosticum venit, arcemque Murtiam obsedit. Renatus junior ab rege Galliæ, apud quem extorris erat, auxiliis ad iter, quoniam per fines hostis eundum *Renatus Helvetiis se jungit.* erat, impetratis, ac pecunia sublevatus, cum Helvetiis se jungit, seque illis cupientibus ducem in communem hostem præbet. Hoc imperatore pugnatum rursus cum Burgundione, eruptione etiam ab obsessis ex oppido facta altero & vicesimo a Gransonensi pugna die. Eadem fortuna victus: sed *Iterum victus Burgundio.* vinci prælio, fundi, fugari poterat: cedere animo, nisi moriens, non poterat. Non superatus ceteris bellis a veterano Cæsare, ab armata in se Germania, profligari se ab adolescente, exuleque duce, ab obscura, ut fremebat frendebatque gente, deforme, ac omni morte tristius existimabat.

XI. Lotharingus, dum calent adhuc Helvetiorum animi, antequam hostis novas vires colligeret, eos adhortabatur, ut victoria uterentur. Proinde illorum maxime opera Lotharingiam summa popularium voluntate recipit. Hostis id non ferendum ratus, collectis rursum ex fuga reliquiis adversi *Ad Nanceju obsidendum se parat tempore alieno.* prælii, ac ex utraque Burgundia excita juventute, Nancejum iterum obsidet, tempore anni alieno, atroci hyeme, suis nihil boni augurantibus, immo etiam atque etiam dissuadentibus. Non præbebat aures his, qui dictitabant, Lotharingum suppeditata a Franco rege pecunia juvari; ab eodem aliquot turmas in speciem exauctoratas, ut hosti, si opus sit, se conjungant, ne ex professo violata pax videretur. Nihil horum deterruit ducem: tantum adversus ipsam fortunam, adversus duplici de se victoria ferocem gentem pertinacis certaminis animo imbiberat. Renatus cum Helvetiis af- *Bassus Magister equitum deficit a Burgundione.* fuit postridie idus Januarii, cum pridie Bassus, Magister equitum Italici generis, cum centum sexaginta fortissimis viris defecisset. Hunc Bassum detestandæ perfidiæ scriptores eorum temporum consensu damnant. Eum nescio an non injustus dolor, sed haud dubie longius æquo provexit. Jam inde ab initio dehortator fuerat Lotharingici belli capessendi: ejus etiam sumpti in concilio auctor erat deponendi. Non tenuit iram dux, Lotharingiæ potiundæ cupiditate flagrans: atrox convicium homini fecit, ac alapa os pulsavit. Eam velut summam ignominiam militaris vir in imum pectus immortali memoria tacitus demisit. Dux aut oblitus, aut oblitum ratus, aut eam non indignitatem ab imperatore in mercenarium existimans, uti ejus opera perseveravit. Ergo haud difficilius hac tertia pugna superatus Burgundio, *Qui inito prælio cum suis cæditur.* quam duplici ante ab eadem gente prælio. Sed ibi fusus, fugatus, hic etiam occisus. Ludovicus Galliæ rex, primo nuntio, ut lætissimo, centum quinquaginta pondo argenti abacum, facti evangelii ergo, dari jussit. Semper talem ducis prospexerat eventum, parum a fraude cauti, & nimis sæpe caput

put partim quæsitis, partim fortuitis periculis objicientis. Princeps Arausiensis, magno in utraque Burgundia nomine, eas facile regi conciliavit, amisso duce, flore nobilitatis triplici pugna desiderato; nulla propinqua spe se ostendente, alienior ipse multo ante res Nanciates a duce factus, a quo nihil æqui se impetrare diceret in controversia, quæ sibi de avito dominatu cum patruo erat; nunc rege pollicente se, receptis Burgundiis, traditurum ea, de quibus ambigebatur. Ita omnis ea regio deditionem regi fecit. Inter hæc a Maria defuncti ducis filia virgine jam adulta venere ad ipsum oratores cum litteris, quales ad fidem habendam dari vulgo legatis mos est: sed hæ præterea, novo exemplo, exaratæ triplici chirographo, virginis, novercæ, Ravastini. Addebatur clausula, puellam horum quatuor usuram consilio, novercæ, Ravastini, Hambercurti, Hilermi. Hic præfectus juris: Hambercurtus vir bello egregius: Ravastinus propinqua cognatione virgini junctus. Petebant legati, ut submoto exercitu res ex æquo bonoque componerentur. In Flandriam, Atrebatesque & finitimos dominatus mulieres legibus Francorum, ac voluntate regum successisse: superesse Carolo defuncto unicam filiam, cujus ætatem orbitatemque tutari sanctius magnificentiusque sit, quam paternis bonis evertere. Illata præterea mentio Mariæ Delphino despondendæ, repudiandæque Anglicæ conditionis. Id magis animo, qnam vultu aspernabatur rex. Oratores ita Mariæ consultum volebant, ut suis etiam de rebus laborarent. Opes patrimoniaque plerique eorum in finibus, qui jam ditione regis tenebantur, habebant. Legatorum princeps Hilermus juris consultus, instante rege, Philippum Creperecordem religione sacramenti solvit, quod duci defuncto dixerat. Tuebatur Atrebates Philippus, ei circa regioni a duce præpositus, vir bello præclarus, cujus patrimonium cis Somonam amnem erat. Hique fines morte ducis sine controversia, perspicuoque jure ad regem redibant. Quocirca velut liber jurejurando, si quo Mariæ tenebatur, ad regem transiit: eaque re non Atrebates modo, sed & Bononia recepta. Nihil intentatum reliquebat Ludovicus. Oliverium tonsorem suum obscuro genere rure Gandavensibus prope suburbano natum miserat Gandavum, ut, si qua facultas foret, cum Maria, summotis arbitris, ageret, ut ea paterno, maternoque genere orta e regia Francorum nobilitate, primas origines suas respiceret, seque regis fidei tegendam traderet, splendidissimoque conjugio sociandam. Gandavenses puellam in potestate habebant, nec patiebantur cum virgine occulta seri colloquia. Illud operæ pretium fecit, quod, ne ab rege callidissimo missus seditiones in urbe variis motibus agitari assueta excitaret, jussus abire, Tornacum se recepit. A tonsore Tornacenses nihil timebant. Præfectos regios clam per idoneos nuntios præmonuit, ut noctu iter ingressi, sub lucem ad mœnia adessent. Ipse cum his, quos in comitatu suo de industria summæ audaciæ homines circiter triginta habebat, ad primam auroram portas occupat, regiosque præfectos sub signis intromittit, plebe non invita, optimatibus indigne ferentibus.

Maria Burgundionis filia legatos mittit ad regem Galliæ.

Legatorum postulata.

Legatorum princeps Hilermus ex arbitrio regis quid gesserit.

Galliæ rex Mariæ animum tentare instituit.

Nihil promovet.

Tornacum tamen occupat.

XII. Gandavenses finitimorum populorum conventum habent. Consensu decretum, ut virgo universæ gentis consilio regeretur: nec ipsa abnuere visa. Ab illis oratores ad regem missi prædicant, se de pace legatos venire: ratum virgini fore, quod ipsi, auctore conventu gentis, egissent. Visus est rex e re sua ducere seditionem in Flandria exoriri; aliud vulgus sentire, aliud eos, quos sibi virgo consiliarios delegisset. His novis oratoribus ostendit, redditas sibi a præfecto juris litteras Mariæ, contrarias eorum orationi. Reversis domum, remque omnem palam facientibus, male

A proceribus Gandavensium legati de pace ad regem Galliæ.

Legatorum princeps Gandavum reversus, ac proditionis damnatus capite plectitur.

Adolphus Geldriensis e Gandavensi custodia educitur.

Et ad Tornacum tentandum missus, a regio præsidio interficitur.

Maria Burgundica Maximiliano Austriaco nubit.

Hinc novũ bellum in Gallia & Belgio.

gestæ legationis, proditorumque Atrebatum causam jussus dicere præfectus juris, cum parum dilueret crimen videretur, capite plectitur, non eo nomine, ut ne maxime regem insectari dicerentur; sed sordium damnatus. Adolphum interea Geldriensem e custodia, quo Burgundio eum conjecerat, educunt Gandavenses, atque ad Tornacum tentandum ire tumultuario milite jubent. Is eruptione ex urbe a regio præsidio facta occiditur. Simul ad spem exercitus in regem comparati Atrebates deficiunt: nec parvo negotio a rege excepti, migrare maxima pars interiorem in Franciam jussi. Ex interiore item Francia deductis eo coloniis, novo nomine Francica civitas appellatur. Duobus velut oppidis incolebant Atrebates, ut ædificiis, ita & sensu disjuncti: alteri alienissimi a nomine regio, alteri non aversi. Per idem tempus Maria defuncti Caroli Burgundionis filia Maximiliano Cæsaris filio in Flandriam profecto nubit. Ea de causa res novæ in Burgundia ortæ. Principi Arausiensi avitus dominatus non redditur, in cujus spem Ludovicum secutus fuerat. Velut elusus, arma convertit in regis præfectum; signisque collatis ad mille utrinque cecidere. Multi a rege, principe auctore, deficiunt. Bellum illud nullo memorabili prælio confectum. Dola tamen a Francis incensa. Belna defectionis noxam quadraginta millibus aureorum luit. Plura exin auro pollicitationibusque, quam vi expugnata. Eo bello Francus Helvetiorum mercenariis auxiliis consensu gentis usus, sex illorum millia perpetuo stipendio alere cœpit. Alia regione in Morinis cum regio milite, dotali nimirum potiturus imperio, Maximilianus conflixit; Gallorumque sagittariorum edita cæde, locum, ubi pugnatum, victor obtinuit. Eam rem Cominius auctor est curam regi injecisse, ut cupidior pacis esset, atque alienior a fortuna periclitanda. Occasio deponendorum armorum ultro se obtulit, cum Maria haud ita longo intervallo decessisset. Supererant ex Maximiliano parvi admodum liberi, Philippus, & Margarita. Amissa uxore Maximilianus parum ea in regione opibus auctoritateque valebat. Gandavenses in potestate pupillos habebant. Per illos Anglica affinitate repudiata, effectum ut trimula Margarita in Franciam duceretur, Delphinoque desponderetur, doti adscriptis Atrebatibus, & comitatu Burgundiæ. Ita & pax facta, & Atrebates ex Francia interiore, quo relegati fuerant, domum rediere; ac civitati pristinum nomen restitutum.

Maximilianus de Gallis victor.

Maria Burgundica moritur: inde pax facta.

XIII. Geldrienses interea cum Franco rege, ejusque consanguineo Ludovico Borbonio, Leodiensem Antistite, Caroli Adolphi filii avunculo se conjungunt. Borbonius præcipue, quod in Geldriæ ditionem postliminio restitui Carolum Egmontanum una cum ejusdem sorore Philippa percuperet, eos sese in clientelam, ac fidem recepturum jurejurando testatus est. Verum quarto post anno indigna morte sublatus Antistes, pupillorum causam, minimeque ambigua jura in avitum imperium tutari desiit. Insidiis Gulielmi Marcani Arembergii, viri quidem illustris, sed turbulenti ingenii, indolisque perversæ nefarie interficitur; ipso Marcano primum præsuli vulnus circa jugulum inferente, deinde conductitiis e Gallia sicariis aliquot penitus eum ad internecionem conficientibus. Causam turpissimæ cædis afferebat Marcanus, quod ipsum Antistes, ob interfectum Richardum Sigilliferum, urbe ditioneque Leodiensi exulare jussisset. Nec multo post Gulielmus Egmontius, Arnoldi ducis frater, Carolique ac Philippæ magnus patruus e vivis excessit; cujus militari de scientia, qua cum priscis imperatoribus comparandus videtur, ut nihil commemorem; faceto insuper ingenio, & ad omnem sermonis urbanitatem exculto fuisse fertur. Sunt qui tradunt, fratrem ejus, Ducem Arnoldum, insigniter erudi-

Geldrienses Gallorum regi, & Episcopo Leodiẽsi Caroli Egmontii avunculo se conjungunt.

Leodiensis, dum causam Caroli Egmontii ac Philippæ tuetur, nefaria nece sublatus.

Gulielmus Egmontius moritur.

Ejus laus.

ditum ; hunc litterarum ornamentis omnibus caruisse : verum liberos suos quibusque optimis disciplinis imbuendos curasse. Quippe missos Lutetiam, & ejus urbis Academiam adire jussos inde pedem referre vetuit, nisi omnium ordinum testimonio, atque suffragiis probati fuissent. Adolpho etiam ad eum modum, ut diximus, humanis erepto, soror ejusdem Catharina pupilli nomine administrabat imperium. Verum fluentibus ex voto rebus Burgundiæ Duci Maximiliano, reputantes animo Geldrienses fortunam suam,& domestica mala, firmiore se nexu in ejus obsequium, & clientelam consensu demittunt. Ex eo tempore varie afflictum, pressumque civilibus malis Belgium. Cujus calamitatis auctores memorantur præcipue Gandavenses, & Leodienses, quorum plerique turbido ingenio persuasum plebi volebant, Maximilianum reditus provinciarum Germanis, ac Burgundis dilapidandos dare ; iis solis patere iter ad reipublicæ munera. Remittendum Viennam Austriæ Maximilianum: esse sibi jam principes Mariæ filios, quorum tutelam provinciarum ordinibus, non Burgundionibus, aut Germanis committi oportere. Contra qui publico otio, ipsique adeo Maximiliano prospectum cupiebant, patri scilicet permittendum, uti liberos curet suos, dictitabant. Inde flagrare omnia bello cœperunt. Estque capta mox a Maximiliano per insidias Teneramunda. Erat eo tempore annorum circiter sexdecim Geldriensis hæres imperii Carolus Egmontanus, in aula hucusque & umbra, ut supra diximus, educatus. At modo versari in publico, subque maximis magistris, Engelberto, Nassavio, Philippo, Clivio, Carolo Chimæo, Lignæo, Mantigno, Tressonio assuescere eum militiæ laboribus Maximilianus voluit.

Catharina Egmontia pupillorum amita Geldriam gubernat.

In clientelam Maximiliani Geldria se tradit.

Novum bellum in Belgio.

XIV. Hunc igitur cum ceteris Athum, quod Hannoniæ est oppidum, per eosdem dies comitatus Carolus, Aldenardæ, quæ in proximo erat, occupandæ egregiam sane operam, studiumque navavit. Captumque dolo oppidum pridie Nonas Januarii, anno supra MCCCCLXXXV., magnum rebus Maximiliani momentum attulit. Nam Gandavensium quoque munimentum, quod erat inter Zafiingam, & Calleum, a milite item Maximiliani tentatum, expugnatumque. Nec minus infestum mari bellum gerebatur. Slusani enim armatis, Gandavensium ac Brugensium auxilio, navibus haud paucis, e Zelandia, Hollandiaque, quacumque poterant, prædas agebant. Quocirca Valachriani opportunis locis munitiones instituerant, subitoque præsidio firmarant. Verum Ulissinga oppidum, quod tum nec fossa, nec vallo magnopere erat munitum, ab iisdem Slusanis captum, direptumque. Gandavenses, cum adversus Maximilianum Gallorum Regis auxilium imploravissent, fortissimum Ducem ad eos, utcumque posset, sub jugum mittendos, vehementer incenderunt. Itaque captis aliquot oppidis, quæ opportuna hostibus erant, imminens jam Gandavo, ad deditionem compulit cives. Sed hoc priusquam fieret, Gulielmus etiam Marcanus Arembergius, Lumaignæ Dominus, Episcopi Leodiensium Ludovici Borbonii, ut supra diximus, interfector, per idem tempus cum Renato Duce Lotharingiæ conferre caput instituit. Eratque fama, a Gandavensibus instigatos Marcanum, & Lotharingum, non modo ferere inimicitias inter Maximilianum, ejusque filium Philippum, sed bellum quoque vicinis Brabantiis e regione Leodiensi communibus impensis inferre constituisse ; atque in eam rem Marcanum Lotharingo munitiones aliquot ditionis Leodiensis ex promisso traditurum. Utcumque sit, illud constat, iisdem diebus Philippam Geldriensem, sororem Caroli Egmontani, Geldriæ postea Ducis, quæ in urbe Gandavo educabatur, nuptui traditam Renato Lotharingo. Qui est ille

Caroli Egmontii militiæ tirocinia

Gandavum deditur Maximiliano.

Philippa Egmontia nubit Renato Lotharingo.

ille Renatus, adversus quem, uti supra dictum est, Carolus Burgundus, Pugnax dictus, socer Maximiliani, ad Nancejum præliando occubuerat. Duxit eam Renatus, repudiata, quam habebat, Margarita Gulielmi Harcuriani Tancarvillæ Comitis filia, amplissimarum fortunarum hærede, quas in agro Caletensi Lotharingi deinceps obtinuerunt. Adduntque scriptores Francici, Renatum, cum eam duxisset, & tabulis dotalibus ad donationem illorum bonorum adegisset, postea deformitatem, & ex deformitate sterilitatem causatum, retentis interim bonis, ipsi repudium remisisse, Philippa superinducta; ex eoque matrimonio feminas tres, novemque mares procreasse: ex quibus patri superstites fuerint, Antonius Lotharingiæ, Claudius Guisiæ Duces, & Joannes Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, ac Narbonensium Antistes. Renati cum Philippa Geldrica nuptiæ Maximilianus, an Gandavenses conciliarint, exploratum non est. Credibile tamen est, Lotharingiæ Principem, odio Burgundici nominis, & Gandavensium consensione id connubii appetiisse.

XV. Atque in his quidem persequendis aliquanto longiores esse visi sumus, quam res ipsa, de qua nobis agendum, postulare videretur. Verum hujusmodi narratione oblectandum lectoris animum existimavi, si Philippæ nobilitatem, majorumque res gestas ante oculos ponerem. Quod & ipsum Waddingum in similibus argumentis aliquando fecisse compertum est. Nunc ad incœptum redeo.

XVI. Magnum erat Philippæ nomen non tota modo Lotharingia, sed Gallia quoque, atque Germania; magnus ei honor ab omnibus habebatur, quod non vulgaris vel sanctimoniæ, vel gravitatis argumenta in ipso flore adolescentiæ palam dedisset. Singularem in primis laudem ex eo tulit, quod ita liberos educandos curavit, ut non statim ab incunabulis, ut in regia, & opulenta domo profanos spiritus sumerent; sed ad omnem virtutem, & religionem, tum ad honesta virorum principium officia sine fraude informarentur. Ipsa vero præibat omnibus eximia quadam integritate vitæ, ingentique instructu eorum omnium, quæ ad animos puerorum instituendos conferre posse arbitraretur. Cujus rei testimonium dederunt, ipse primum Renatus Dux Lotharingiæ; deinde Pontifex Leo X. verbis amplissimis. Renatus enim, cum morbo extremo decumberet, inter Philippæ, ac liberorum ploratus, quanta in eam pietate semper fuisset, quam miro cultu, & charitate in omni vita complexus esset, significavit. Quippe ad Antonium maximum natu sermone habito: *Quantum*, ait, *parenti tuæ, dominæ meæ, obstrictus sis, tibi satis compertum est: illam in dies contemplator, tanquam cui debeas vitam, eamque vivendi rationem; quæ me in te videre delectat. Ego illam semper suspexi, & veneratus sum propter ipsius generis amplitudinem, sed multo magis ob raras, præcellentesque ejus virtutes. Tu faxis, fili, sic te rogo, ut interitus genitoris tui matris auctoritati nihil omnino detrahat*. Pontifex autem in iis litteris, quas, Renato jam vita functo, ad Philippam conscripsit: *Nos*, inquit, *in Domino lætati sumus, cum intelleximus, quod tu, postquam desponsata fuisti gloriosæ memoriæ Renato Hierosolymorum, & Siciliæ Regi, Lotharingiæ, & Bari Duci, tamquam apis æque casta, & fecunda magnam, & laudabilem sobolem illi attuleris, quam tu in omni genere virtutum educasti*.

Magnam laudem Philippa consequitur ex optima educatione liberorum.

Renati conjugis præclarũ de Philippa testimoniũ.

XVII. Inter hæc accidit, ut gravi morbo intercutis aquæ, eodemque diutino conflictata, cum artis medicæ auxilia frustra tentasset, sese in Dei superumque tutelam, ac patrocinium ultro conferret. Est in vertice Juræ montis, qui a Burgundis Helvetios disterminat, templum celebre populo-

rum

rum frequentia, quod D. Claudio, ante annos plus mille Vesontionum antistiti, sacrum est. Ibi ejus cadaver, tam longo intervallo, non modo integrum, solidumque peregrinis ostenditur, sed aspectu plane jucundum, suaviterque admodum fragrans. Ad id templum Philippa, ut primum facta potestas est, religionis, & voti causa iter instituit, nec, ut se domi contineret femina Princeps, aut viarum asperitate, aut sævientis quotidie morbi doloribus adduci potuit. Ubi Numinis beneficio sanitatem recepit, una cum filio natu maximo Antonio, conjugeque Renato Lugdunum se contulit: qua in civitate per eos dies Galliæ Rex Ludovicus XII. versabatur, quocum Lotharingicæ genti necessitudo vetus intercedebat. Cum dies aliquot in regia mansisset, ipsique adeo Ludovico egregiæ cujusdam virtutis indicia præbuisset, Antonio filio decenni apud ipsum relicto, in Lotharingiam revertit. Erat Antonius eximia & animi, & corporis indole. Quocirca magno tum in amore, tum in honore deinceps habitus, in Regis fide, atque tutela rei militaris tyrocinia posuit. Per idem tempus Renati munificentia cœnobium, templumque a fundamentis extructum in urbe Nancejo, & alumnis Franciscanæ Familiæ Observantibus attributum. Cui sane rei perficiendæ egregia Philippæ in ordinem pietas, atque effusa beneficentia mirifice profuit. Nam & magnifica supellectile aras, parietesque Basilicæ instruendas curavit, & inquilinos cum vitæ innocentia, tum litterarum cognitione præstantes in cœnobium deduxit; qui Dei cultum, ac religionem omni ratione amplificarent, sacrosque ritus, ac cæremonias, quo par erat, habitu corporis, animique decentissime obirent. Inter ipsam familiæ administrationem, cui potissimum inserviebat, non exiguam partem curarum aliis quoque rebus impertiit, atque iis maxime, quæ ad salutem, & commodum populi, atque ad splendorem, ac dignitatem religionis Catholicæ pertinerent. Adolescentes præsertim optimo ingenio præditos, qui ob angustiam rei familiaris sese ad studia bonarum artium ægre conferrent, eximiæ cujusdam liberalitatis officiis nullo non tempore recreavit; utque cursum disciplinarum inoffenso pede tenerent, attributo pecuniæ modo vehementer incendit. Itaque in ejus clientelam, ac fidem, quasi portum quendam in tantis eorum temporum tempestatibus tutissimum, ac salutarem sperantes, omnes boni se conferebant. Cumque indigentem patrocinio communem causam suscepisset, duas maxime res in omni vita egregie præstitit, quæ summo videlicet loco natis apprime conveniunt; unam, ne quid reprehensione dignum committeret, in quo illa excellebat omnium consensu; alteram, ne quid laude dignum prætermitteret: quod aliquanto est optabilius, atque præstantius. Nam vacare culpa est illud quidem egregium; ejusmodi tamen, ut in privati hominis conditione subsistat, ad Principis ornamenta non perveniat. Vera enim virtus actione gaudet, vim suam longe, lateque diffundi, & propagari sua bona cupit; eoque ipso alitur, & augetur. Ceteræ enim res, cum communicantur, minuuntur: ex virtute quantum ad alios manat, tantundem ad ipsam accedit. Quæ sinceræ virtutis argumenta non illa quidem leviter adumbrata, sed verissimis expressa coloribus Philippæ mores præ se ferebant. Promebat enim quotidie ex animo illa præclara, quæ, ut antiquum gentis suæ decus, ac domesticam præsentem virtutem referret, a prima ætate diligenter collegerat. Inde illa manare ad ornamentum familiæ, quæ quam paucis contingant omnia, ignorat nemo, in consilio gravitas, in rebus adversis patientia, nihil in potestate insolens, nihil in opum abundantia dissolutum; severissimis omnia continentiæ legibus adstricta: ut ab ejus personæ, quam sustinebat, dignitate numquam

Philippæ peregrinatio religionis, & voti causa.

Lugdunum proficiscitur.

In Lotharingiam revertit.

Antonii ejus filii egregia indoles.

Cœnobium in urbe Nancejo Renatus Observantibus extruit.

Philippa templū supellectile instruit.

Juventutem ad litterarum studia inflammat, attributa egentibus pecunia.

Philippæ virtutes femina Principe dignæ.

quam oculos deflectere, sed illud perfectum, absolutumque decorum, cujus & studium, & splendor magna ex parte jam obsoleverat, assidue spectare videretur. Ejus itaque fuit bene agendi perpetuitas: nihil in ejus vita varium, nihil flexibile, nihil mixtum: non eam rerum humanarum ficta, & fucata forma, non illæ, quibus plerique falluntur, insidiosæ voluptatum illecebræ ceperunt: non in tabula picta, inani colorum specie decepta, oculis hæsit; non sericam vestem, non argenteum vas, non aurata tecta paullo cupidius adspexit. Cumque hominum plerique, sive gratia, sive metu ab officio deducantur; nunquam eam vel ita gratia delinivit, vel ita metus deterruit, ut pietatem, religionemque desereret. Quocirca cum in eo, quem instituerat, laudabili cursu quotidie pergeret, magnam nominis famam, & sanctitatis opinionem non a suis modo popularibus, quorum in oculos tantæ fulgor virtutis perpetuo incurrebat, sed ab exteris quoque gentibus, præsertim vero Dynastis, Principibusque est consecuta. Neque sane poterat quisquam tam inops a judicio, tam aversus ab humanitate, tam plane ferus esse, ac ferreus, qui non intimis eam sensibus diligeret, cujus non modo in studiis, in moribus, in sermonibus, sed in ipso plane aspectu omnis probitas, omnis luceret humanitas. Itaque cum aulæ proceres excellentium virtutum admiratione defixisset, mirum quantum utilitatis ad animorum disciplinam, moresque formandos inde manaret.

Probitatem Philippæ, vel exteræ gentes suspiciunt.

Renati conjugis obitus.

XVIII. Cum Renato conjuge vixit annos complures conjunctissime: cui ex nimia desatigatione, morboque, quem venando contraxerat, e vivis sublato, inque templum, quod ipse extruxerat, Observantium invecto, solemni curato funere parentavit. Liberorum tutelam, reique publicæ administrationem, cum mortalibus rebus nuntium remittere decrevisset, ultro suscepit; iisdem liberis per ætatem nec dum idoneis ad imperium gerendum. Antonius, & Clandius natu majores cum Ludovico Gallorum Rege tum versabantur, & qua erant eximia cum animi, tum corporis indole, militaribus studiis operam dabant. Philippa vero domi sedens, cum ad juniores instituendos omnes industriæ nervos intendit, tum illud curavit diligentissime, nti populus nniversus perpetua pace, justitia, pietate foveretur, neu quid præsertim novi moris in Lotharingiam irreperet; quando finitimæ civitates ex Lutherana contagione, tum primum serpere incipiente, teterrimam labem contraxissent. In consilio capiendo, & rebus gerendis, cum Deum semper accurata supplicatione consuleret, tum vero (quod mirum fortasse cuipiam videatur) non pietatis gustum, sed rationis ductum præcipue sequebatur, ut non rationem spiritus dulcedo præiret, sed dulcedinem ratio. Eademque ad exequenda consilia, quoad fas esset, omnes artes, & humana præsidia sic adhibebat, quasi omnem spem in iis repositam haberet; rursus ita Deum orabat, & ex eo pendebat uno, ac si nihil omnino in rebus humanis opis, aut perfugii collocaret. Atque hoc pacto (quod longe optimum, ac perfectissimum est) prudentiam cum pietate jungebat, ipsaque negotia, tamquam onera paribus examinata ponderibus, quamvis difficili, ac lubrico itinere ad optatos plerumque exitus perducebat. Ad consultandum autem, illud observabat in primis, ut in quaque re semper ejus rei peritissimos adhiberet. Qua communicatione, ac lenitate nimirum assequebatur, ut & rationes iniret optimas, neque in arte sua se quisquam ab ea vel præteritum, vel contemptum jure conqueri posset. Ac ceteris etiam in rebus videbat etiam, atque etiam, ut uniuscujusque dignitatis, ætatis, ac meriti ratio haberetur. Benevolentiam, & caritatem suorum erga se, non solum affabilitate, mansuetudine, ceterisque virtutibus, verum etiam

Philippa juniores liberos sanctissime instituit.

Cavet, ne hæretica pestis irrepat in Lotharingiam.

In rebus gerendis pietatem cum ratione conjungit.

etiam industria quadam alebat: cavebatque diligentissime, ne quid admitteret, cur eorum quispiam ab illa se minus vel diligi, vel probari putaret. Ad hæc omnes reipublicæ partes vigilanter curabat; neque committebat (in quo graviter a Magistratibus fere peccatur) ut dum unam amplecteretur, desereret alteram. Tanta vero in omnes fuit humanitate, ut neminem aut aspectu, aut colloquio suo arceret, omnium postulata libenter cognosceret, nihil justa petentibus denegaret. Si quid negare cogebatur, ea tamen utebatur lenitate sermonis, ut eos quoque, quibus negabat, æquos a se, placatosque dimitteret. Liberalitatem autem ipsius multis & privatim, & publice salutarem fuisse constat: nam ex suis opibus multorum inopiam sublevavit, & viduarum, & pupillorum quasi communis parens fuit, & multas virgines, multasque mulieres honesto loco natas, quæ propter paupertatem, conditionem reperire non poterant, dote de suo data collocavit. Ejusdem comitas & humanitas. Tum liberalitas.

XIX. Cum ejusmodi vitæ cursum Philippa teneret, undecimo post anno, quam Renatus obierat, Antonius & Claudius Guisiæ Duces in patriam reversi, exoptatam parenti tranquillitatem, & otium attulerunt. Ipsi nempe jampridem fixum ratumque erat, provinciarum procuratione deposita, in cœnobium aliquando secedere, ubi procul a turba strepituque aulicorum uni Deo vacaret, animumque rebus cœlestibus prorsus addictum excellentium virtutum exercitatione deinceps excoleret. In paternum imperium successit Antonius, filiorum natu maximus, vir neque silendus, neque dicendus sine cura; bello acerrimus, virtute eximius, nec minus fortuna; semper animo excelsus, consiliis dux, miles manu. Ad hæc militari inclytus gloria, quam navata Ludovico Regi strenue opera fuerat consecutus. Consensione autem populi tanta rempublicam gessit, ut quam ejus virtutum expectationem fama commoverat, idem imperio administrando non impleverit modo, sed etiam longe superaverit. Quocirca Philippæ accidit opportune, ut, ei regno per manus tradito, arduum illud, ac salebrosum Christianæ virtutis, ac perfectionis iter statim arriperet. Florebat ea tempestate Mussiponti sacrarum Virginum Sodalitium ex iis, quas beata Coleta, virilis animi femina, Minorumque familia in pristinum decus, ac dignitatem restituta apprime nobilis, Gandavi educaverat. Incredibile dictu est, quanta animi corporisque alacritate vivendi genus asperrimum, ipsisque viris reformidandum in cœnobio tenerent. Precationum pensum diurnum ita obire solebant, ut in odeo numquam sedentes, sed vel genibus nixæ, vel stantes diu, divinis laudibus operam darent; eamque potissimum psalmodiæ partem, quod officium matutinum appellant, evigilantes nocte concubia ad ipsum pene diluculum recitando producerent. In cœnationibus esculentorum parcitas mira. Plerumque ad panem secundarium paucas juglandes obsonii loco adjungebant: atque ad sitim levandam profluente aqua contentæ, vinum penitus omne abdicabant. Itaque tantum cibi potionisque adhibebant, ut non reficere vires, sed opprimere velle viderentur. Lectulus illis straminea culcitra: tunica ad normam veteris disciplinæ, quam sanctissimus olim familiæ conditor beatæ Claræ Assisiensi constituit, plane hispida, atque horrida. Hanc vel gravissimis morbi doloribus pressæ numquam deponere consueverunt. Aperta sandalia, quantumvis licet nostris Virginibus usitata, quæ vel asperrimum vitæ genus profitentur, prorsus abjiciunt. Ad hæc quotidianæ verberationes, Christianæ demissionis exempla, diuturni silentii cura, precandi ardor incredibilis, ab humanarum rerum contagione semotas purissimis spiritibus mirum in modum conjungunt, ac prope beatas efficiunt. Philippa igitur, cui jampridem, ut diximus, erat in votis arduum quoddam mini-

Antonius Philippæ filius in paternum imperiũ succedit. Ejusdem laus. Mussipontanum cœnobium sacrarum Virginum. Earum vitæ institutum. Philippa cœnobium illud adire constituit.

minimeque commune virtutis iter tenere, Mussipontanum illud cœnobium adire constituit. At enim verens, nequa suspicio ejus propositi in vulgus manaret, neu liberorum, si forte rescirent, preces ac lacrymæ sibi nectérent moras; causata invaletudinem, haustumque cœli salubrioris necessarium sibi prætendens, Mussipontum proficiscitur. Et cum Antistita puellarum communicato consilio, infimis precibus obtestatur, pertæsam sese inanis gloriæ, ac fastus humani in sodalitium asciscat. Satis jam vitæ in republica administranda, liberisque educandis insumptum esse: quod ergo reliquum foret, id propitiando supremo Numini, atque expiandis, quæ admisisset, hac disciplinæ severitate criminibus impendendum. Enimvero mirari Antistita Virginesque, feminam principem, aulæ deliciis non assuetam modo, sed ab ipsis plane incunabilis innutritam, tantos spiritus capere, ut ad eam asperitatem perferendam religionis arctissimæ sacramento obligare se velit. Cum Philippa deliberatum jam esse respondisset, atque ex aulæ proceribus familiarem suum ad Observantium provincialem Ministrum præmisisset, qui facultatem suo nomine peteret; componendis ante secessum domesticis rebus intendit animum. Quocirca Nancejum reversa, atque ibi liberis, amicisque ita salutatis, ut arcana consiliorum suorum quam accuratissime tegeret; simul etiam ingenti pecuniæ summa in usus pios insumpta, per summam dissimulationem e vestigio discedit. Atque huic operi dum cautius insistit, quamquam suum de instituendo novo genere vitæ propositum familiarium nulli aperuerat, sermo tamen quotidianus per eos dies non ad officium & urbanitatem, ut sæpe antea, sed ad modestiam pietatemque compositus, contemptus corporis, frugalitatis amor & parcimoniæ: hæc igitur, & alia non obscura immutati animi indicia, tædio captam vitæ prioris, novum aliquid ac magnum moliri, atque etiam fortasse nuntium rebus humanis velle remittere, ipsis domesticis prodiderunt. Sed eam nemo, quo tenderet, quidve in animo volutaret, ausus est percontari.

Res domesticas primum componit.

Mussipontum se recipit.

XX. Cum Mussipontum se recepisset, per idoneos homines Antonium Ducem, aliosque liberos monuit, ut quam celerrime ad se contenderent; gravissimis de rebus ab se colloquia cum iis habenda. Itaque in ipso pervigilio illibati conceptus Mariæ Virginis, qui dies ipsis ad conveniendum erat condictus, ab Philippa matre ingenti cum lætitiæ significatione excepti sunt, deinde regio plane apparatu ad convivium adhibiti. Illa vero, persolutis officiis caritatis maternæ, sensum animi sui, pristinumque de statu vitæ consilium aperit ultro, obstupescentibus plane liberis, neque ex illa hospitii pompa luxuque tale quippiam conjectantibus. Tum plorantes obtestantesque, uti devexæ jam ætati, ac valetudini parceret, neu domus regiæ delicias, quibus insueverat, ea cœnobii asperitate vel cum vitæ periculo commutaret, ab orando instandoque gravi sermone dehortatur. Postremo etiam atque etiam monet, ut pietate erga superos, justitia, beneficentia, caritate in omnes ordines sibi nihil antiquius, aut potius ducant. Si ita vitam componant suam, præclare secum acturos, & filiorum officia absenti matri optime præstaturos. Rebus ita compositis, postero die, qui Parenti Divinæ sacer erat, ad Virginum templum una cum liberis, & aulicorum comitatu proficiscitur. Ibi peractum solemni ritu sacrificium, atque e vestigio femina princeps ad cœnobium deducta, miro sane spectaculo, & eorum, qui sequebantur, pungente animos ejus aspectu, tanta videlicet alacritate humana omnia contemnentis. Filiorum vero, qui se avelli ab sinu parentis moleste ferebant, miserabili comploratione luctuque omnia personabant. In quibus Franciscus Lambesii Comes, minimus natu, cum vehementer discessu matris

Lugentibus filiis, nuntium humanis rebus remittit.

com-

commoveretur, puerili ejulatu non ipsam modo nobilitatem ad lacrymandum, sed etiam promiscuum vulgus incendebat. Ubi ex more institutoque majorum supplicatio confecta, dimisso comitatu Philippa in cœnobium se recipit. Ibi sumpta communi veste familiæ, ad ceterarum normam, & mores vitam suam exigere, ac severioris disciplinæ tyrocinium ponere instituit. Romanam Sedem tum obtinebat Leo Medices eo nomine Decimus, qui Philippæ susceptum consilium, eamque animi altitudinem humanissimis litteris est gratulatus: quarum exemplum est hujusmodi.

Leonis X. Pontificis Maximi ad Philippam litteræ.

Dilecta filia salutem, & Apostolicam benedictionem.

NOs in Domino lætati sumus, cum intelleximus, quod tu postquam desponsata fuisti Serenissimo gloriosæ memoriæ Renato Hierosolymæ, & Siciliæ Regi, Duci Lotharingiæ, & Bari, tamquam apis æque casta, & fecunda, magnam & laudabilem sobolem illi attuleris, quam tu in omni genere virtutum educasti: ac tu interim divini amoris igne succensa, abjectis omnibus Mundi illecebris, statuisti intrare Monasterium Mussipontanum Tullensis diœcesis Ordinis primæ reformationis Regulæ sanctæ Claræ, & re ipsa intrasti. Nos laudamus, & in Domino magnopere approbamus tuum sanctum propositum, & speramus, quod, sicut tu in Mundo existens illi grata fuisti, cum viderentur filii tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ; sic postbac illi magis placebis, cum jam voluntarie Mundo mortua sis, ut in Christo Jesu sponso tuo vivere possis. Nos tibi benedicimus ex parte Dei omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & cupimus ut ista nostra benedictio tam in corpore, quam in anima tibi prosit. Datum Marliani diœcesis Portuensis sub annulo Piscatoris die XXV. *Aprilis* MDXX. *Pontificatus nostri anno* VIII.

XXI. Nec multo post idem Leo ingravescentem Philippæ ætatem, ac minus commodam valetudinem miseratus, significavit alteris litteris, ab disciplinæ severitate, si vellet, immunem fore. Cujus optionem rei atque arbitrium ex Apostolicæ Sedis auctoritate eidem permitti: tria vota dumtaxat ex Ecclesiæ Ordinisque instituto solemni ritu conciperet. Quam illa Pontificis erga se lenitatem cum semper maximi fecit, tum vero numquam ex illa occasionem arripuit, ut de consueta ejus cœnobii asperitate quidquam ipsa remitteret. Sed in ejusmodi curam dum incumbit ardentius, morbum ex ingenti labore contraxit adeo periculosum, & gravem, ut sæviente atrociter febri proxime ad mortem accesserit. Tum singulari Dei beneficio, ac pia sororum sedulitate, & officiis e præsenti erepta vitæ discrimine, illud præterea est consecuta, uti veterum morborum reliquias, quibus identidem ante id tempus conflictabatur, plane omnes abstergeret. Cum enim ad ætatis annum octavum & quinquagesimum oculorum vertigine, capitisque doloribus laborasset, demum ita convaluit, ut, confirmatis deinde viribus, ad genus omne asperitatis perferendum toto pectore incumberet. Proinde in tanta omnium rerum, qua cœnobium premebatur, inopia nihil aliunde sibi conquirere, aut sponte oblatum ipsa suscipere consuevit: Quamquam vero Joannes R. E. Cardinalis pro sua in matrem pietate ipsi aliqua interdum deferenda curabat, quæ ad victum, cultumque necessaria existimaret; ejus tamen benignitate Philippa ne modice quidem, quod ad se attineret, uti volebat; ut votivæ nimirum paupertatis religiosa professio constaret. Igitur ea perpetua exercitatione domandi corporis tantum fastidium concepit eorum, quæ apud cæcos mortales prima putantur, ut anteactæ vitæ delicias, & summæ fortunæ oblectamenta non modo nihili duceret,

Severitatem disciplinæ mordicus tenet.

E gravi morbo periclitatur.

sed eorum quoque memoriam obliteraret. Videre erat nobilissimam feminam in Christianæ demissionis officiis omne tempus insumere, cum voluptate animi tanta, quantam ex rerum secundo cursu fluentium assidua tractatione maximi Reges ac dynastæ percipiunt. Eam virtutem, quæ ceterarum est altrix & parens, usque adeo in omni vita tenere atque colere instituit; ut obeundis muneribus, quibus eadem illa virtus corroboratur, non modo certare cum sororibus ceteris, sed omnes etiam longe antecellere videretur. Ipsa propterea culinæ sordes abluere, aquam & ligna suis humeris ferre, in horto domestico ligonem sarculumque tractare: cunctis interim officiose demerendis, atque omni ratione sibi conciliandis insistere: deposita graviore persona comiter alloqui singulas: hilari ac sereno respondere vultu: nihil in victu cultuque sibi præcipuum sumere, minimis vilissimisque contenta esse. Ad hæc ægrotantes, aut imbecilles omni obsequio ac sedulitate refovere. Per hunc modum compressa humanæ gloriæ cupiditate, nullo negotio excultum animum atque subactum ad ceterarum virtutum officia præstanda traduxit. Si quid in factis dictisve aliquando appareret, quod errati cujuspiam nomine aut sororum levis offensio, aut ipsa testis conscientia coargueret, mirum quanta ægritudine ob id ipsum afficeretur, quam infimis precibus veniam a peccatorum vindice Deo, atque universa sodalitate flagitaret. Illud autem cavebat diligentissime, nequa labe lethalis culpæ mentem inficeret. Id quod in reliquo vitæ cursu ex sententia prospere cessit. Quippe sacerdos, qui audiendis Philippæ confessionibus operam dabat, post ejus obitum sancte affirmavit, annos ipsos viginti septem ita in cœnobio eam vixisse, ut ejus generis noxam, quæ salutari expiatione esset delenda, numquam admiserit. Cum ad eximiam integritatem, qua illa in se omnium ora vultusque convertit, facilitatem præterea, miramque morum suavitatem adjungeret, ceterarum sororum incredibile studium, & in eam effusa benevolentia statim exarsit. Ergo nemine discrepante, cœnobii antistitam designare constituunt. At illa obtemperandi longe, quam imperandi cupidior, supplicibus verbis monet eas absistere, negatque se munus viribus impar suis ulla ratione subituram. Ubi vero diutius tendere illas, atque in suscepto semel consilio perstare intellexit, nimirum verita id, quod res erat, ne Minister provinciæ ipsarum suffragii prærogativam sua quoque sententia comprobaret, ad Joannem filium Cardinalem litteras dedit, quibus eum litteris obsecravit, uti, Apostolicæ Sedis auctoritate interposita, ne sibi otium privatæ vitæ intertnrbari permitteret. Morem gessit parenti optimæ Cardinalis, ejusque rei causa Pontificis litteras ad feminarum illud cœnobium perscribendas curavit, quarum exemplum est hujusmodi: *Nos vobis mandamus cum omni plenitudine Apostolicæ nostræ potestatis, ut hinc deinceps eximatis sororem Philippam Geldriensem, matrem charissimi filii nostri Joannis Cardinalis sancti Onuphrii dicti Lotharingi, ab omni prælatura, officio, & dignitate, & imperio vestræ domus, uti nos per has præsentes plenarie eximimus.*

Ejusdem animi submissio.

Philippa innocentissime vivit.

Ea de re testimonium cujusdam Sacerdotis.

Cœnobii regimē detrectat, Pontificis auctoritate interposita.

XXII. Profecto cum obedientiæ studium, quibuscumque rebus potuit, semper ostenderet, atque hanc virtutem ceteris omnibus anteferret, tum nihil huic laudi tam contrarium dicebat esse, quam in præpositæ jussis & consilio examinando moram, vel potius arrogantiam: putabatque se obedientis nomine indignam esse, nisi legitimis præfectis cum voluntate judicium quoque submitteret. Inter hæc principes viri, tantæ virtutis admiratione defixi, datis frequenter ad eam litteris, de rebus maximis consilium petebant. In his præsertim Franciscus I. Galliarum Rex, Joannes ille, quem

Quid de virtute obedientiæ sentiret.

quem diximus, Cardinalis, Dux Lotharingiæ, ac ceteri filii sese in ejus tutela, & apud superos patrocinio spem collocasse significabant. Illa vero non ante litteras perlegebat, quam resignandas ex instituto familiæ ipsi antistitæ obtulisset: eamdemque consuetudinem tenuit, dum ad eum Regem, ac principes ipsa litteras daret; quas videlicet non ad sensum animi sui, sed ad alienum judicium, atque sententiam accommodatas exarare consuevit. Disciplinæ severitatem, quam beata Coleta renovaverat, tanta animi contentione retinendam curavit, ut cum eam brevi laxandam percrebuisset, ad disturbanda consilia ejusmodi vehementer incumbens, novitatis amantes ab hoc incœpto deterreret, eorumque potentiam, ac vires frangere aggrederetur. Nihil enim novi moris in sodalitium induci patiebatur: principiisque vigilanter, & acriter obstitit; quippe quæ mali exempli vim nosset, & rerum incrementa fallentia. Quocirca communicatis cum Joanne consiliis, litteras petiit a Leone Pontifice Maximo, quibus litteris cautum esset, ne quis Ordinis Præfectus, quam disciplinam a majoribus traditam ad præscriptum Coletæ quædam cœnobia profiterentur, ullo modo labefactaret. Paruit illico Cardinalis: mandatumque Patribus est, qui apud Carpum Italiæ oppidum comitia Ordinis celebrabant, ut ejus generis disciplinam nova sanctione corroborarent: *ut charissima filia nostra*, ajebat Pontifex, *Soror Philippa Geldriensis reliquos vitæ dies cum pace, & consolatione vivere possit*. Quocirca Paulus Soncinas universæ familiæ per id tempus Minister, explorata Pontificis voluntate, Philippam litteris humanissimis certiorem fecit, instituti, quod illa teneret, ac disciplinæ asperitatem nullo modo remissum iri. *Ego te*, inquit, *charissima filia in meam protectionem suscipio, teque certiorem reddo, me nullam novitatem reformationi vestræ adferre velle. Vive igitur in pace, ut hucusque vixisti, & bonis auspiciis congere magnum virtutum cumulum, ut, cum sponsus ad portam pulsaverit, onusta meritis cum ipso possis ad nuptias intrare*.

Virorum principum ad eam litteræ, pietatis causa.

Contendit a Pontifice Maximo, ac Generali Ministro, ut vetus cœnobii disciplina retineatur.

XXIII. Ex hac tantæ asperitatis patientia cum insignem Philippa sanctitatis opinionem est consecuta, tum etiam brevi animos omnium ita sibi devinxit, ut certatim feminæ ac viri ad cœnobium itarent, ut sermonibus ejus, ac salutaribus exemplis ad Christianæ pietatis officia traducerentur. Quos illa jacentes animo ac prostratos erigere, labantes ac dubios confirmare, mœrentes afflictosque recreare nullo non tempore instituit. Quod autem caput est perfectionis, & Christianæ charitatis ex fonte proficiscitur, in eam curam magnopere incubuit, ut potissimum divites ad sublevandam miserorum inopiam, causarum patronos, judices, quæsitores, magistros scripturæ, ceterosque Curiæ administros ad persequenda justitiæ munera suis monitis incitaret. Extant ejus epistolæ ad illorum plerosque; quibus eos epistolis etiam atque etiam hortatur, ut cum egentibus agant mitius; eorum clementiam principes filios æqui bonique consulturos. Porro ex incenso in Deum amore egregia nimirum illa charitas in homines redundabat. Mos illi erat in privatum conclave statis horis secedere: ibi partim precatione, quam vocalem appellant, partim rerum cœlestium commentatione tempus insumere. Interea ex oculis uberes lacrymarum rivuli profluebant, idque nullo prorsus vel singultu, vel strepitu. Atque in hunc modum mira quadam spiritus dulcedine delibuta, excipiebat divini luminis radios, cœlitumque pene convictu, & consuetudine fruebatur. Tum Jesum Dominum, ac Deum identidem appellans, audientibus ante ostium sororibus aliquot, quanta ejus videndi cupiditate flagraret, haud obscure significabat. Hac ergo perpetua excolendi animi sui exercitatione evasit aptior in dies ad no-

Ejusdem charitas in proximos.

Tam orandi assiduitas.

va Omnipotentis Dei charismata capienda. In quibus illud fertur eximium. Cum enim Franciscus I. Galliæ Rex in Ticini obsidione prælio victus in hostium manus venisset, necnon Franciscus Philippæ filius, & cum eo flos Gallicæ nobilitatis, dum periculo Regem conantur eripere, interfecti fuissent; illa confestim divino monitu edocta, cum ingenti vociferatione vicem Regis ac filii lamentari, tum rogare sorores, ut pro cæsorum æterna salute, ac vivi Regis periculo divinum Numen propitiare ne gravarentur. Quod enim ipsa asseveranter pronunciaret, id procul dubio contigisse. Cruciatus Christi, mortemque obitam pro hominum genere tanta cum animi voluptate meditabatur, ut sensum ejus ac mentem ab hujusmodi cogitatione nihil posset avellere. Cujus rei causa effigiem Christi e cruce pendentis, & imagines ceteras, quibus ejusdem acerbæ necis descriptio contineretur, in cœnobio passim collocandas curavit, sublatis insignibus Lotharingicæ stirpis, quæ ad pietatis, vel tutelæ ostentationem multis locis exstabant, servatoque dumtaxat Hierosolymæ regni stemmate gentilitio cum spinea corona superimposita, inscripto carmine hujusmodi:

Divini amoris in eam testificatio.

Cruciatus Christi impense recolit.

Cetera contempsi, Solymæ diademata servo.
Quippe ferunt Christi sceptra crucemque mei.

XXIV. In horto cœnobii duas ædiculas, quarum alteri montis Calvariæ, alteri collis olivarum inditum nomen, ædificavit; in quibus anaglyptico opere tum orantis pro mortalium salute æternum parentem, tum morientis Christi Servatoris imagines ad vivum expressæ conspiciebantur. In eum locum Philippa ventitabat quotidie pietatis causa, ut quæ mysteria videlicet redemptionis humanæ, ac religionis monumenta præclara secum animo reputarat, ad eorum conspectum afficeretur sensibus intimis, & ad gratiam auctori Deo referendam vehementer incenderetur. Cujus rei tantam facultatem longo usu, atque commentatione adepta est, non modo ut e Crucis, ac similium aspectu, quo maxime capiebatur, sed etiam ex ipso auditu abstraheretur illico a sensibus, & in Christi cogitationem amoremque suavissime raperetur. Inter hunc vero contemplandi ardorem & contentionem interdum defecta viribus, humi repente procumbebat, festinantibus ceteris ad opem ferendam, ac fugientis prope animæ reliquias medicamine colligendas. Præterea, ut ille, vel morbus, vel ægritudo, quoad fieri posset, minueretur, illud in primis antistitæ jussu cautum est, ne qua deinceps, adstante Philippa, fieret mentio aut clavorum, aut Crucis, aut alterius cujuspiam instrumenti, quo impii carnifices in excruciando necandoque salutis Auctore usi fuissent: ut ne videlicet, his auditis, ipso dolore extingueretur, aut sola Christi morientis recordatione ejus animus contabesceret. Nec tamen satis provisum cautione ejusmodi. Quippe sexta præsertim feria cujusvis hebdomadæ tantus Philippam laterum lator incessebat, mentisque attonitæ consternatio, ut, cum vix hiscere posset, pene sensibus destituta lectulo incumberet. Id quod septem ante obitum annis ipsi frequentius usuvenisse compertum est.

Dolorum Christi particeps fit, Dei beneficio.

XXV. Inter hæc Antonius Dux Lotharingiæ articulorum morbo decessit anno a Virginis partu MDXLIV. regnumque Francisco filio per manus tradidit; qui anno insequenti exstinctus & ipse, Franciscanorum in æde juxta parentem conditus est, Carolo filio trienni relicto; cui deinde Philippæ ejus, qua de agimus, vitam Mussipontani cœnobii sorores typis editam inscripserunt. Ipsa vero partim vigilia inediaque, partim ischiade laterumque doloribus debilitari cœpta, morbo tandem decubuit, qui supremus illi fuit. Itaque ad iter cœleste quanta maxima posset diligentia se comparare,

Antonius Dux Lotharingiæ moritur.

Supremo morbo decumbit Philippa.

rare, & ad rerum divinarum contemplationem intentiore studio curaque cœpit exsurgere. Tum ex iis, quæ vel assiduo precandi usu didicerat, vel ipse Deus oranti in tempore suggerebat, sententias quasdam concinnavit ad animorum disciplinam cultumque accomodatas, quibus legendis in unius amorem Dei, rerumque omnium humanarum contemptum sorores ceteræ incenderentur. Dein accensa Dei charitate jacula e psalmis fere petita subinde in cœlum emittens, Jesumque, ac Mariam suaviter invocans, e corpore, ex quo jampridem eminebat, excessit VI. Idus Decembris, quo die rebus mortalibus nuntium multo ante remiserat, anno Christi nati supra sesquimillesimum quadragesimo septimo. Sorores, quæ circumstabant, primum gemitu ac lacrymis omnia complere: tum vero mirari habitum quiescenti, quam mortuæ, propiorem; compositos artus, decoram faciem, ipsa denique pietatem adhuc spirantia lineamenta. Funus ingenti omnium ætatum ordinumque concursu celebratum. Neque interea ab uno quopiam e superiore loco laudata Philippa est, ut in principum virorum ac feminarum ducendo funere assolet. Pro laudatore populus fuit. Alii quippe prudentiam usumque rerum; alii comitatem, ac mansuetudinem, & in summa fortuna sine fastu gravitatem, sine indignitate summissionem, sine fuco pudorem atque modestiam; alii magnitudinem animi in rebus arduis capessendis, constantiam in promovendis; alii sublevatas egentium angustias; orborum educationem, ac disciplinam; viduarum, ac virginum pudicitiam egregie custoditam; omniumque tutelæ, commodis, ornamentis omni ratione consultum; diremptas plurimorum inimicitias; præsertim vero hæreticorum, qui ex finitima Alsatia in Lotharingiæ fines irruperant, repressum furorem, ejusque consilio, & auctoritate fusas copias & dissipatas; alii castimoniam insignem, & voluntariam paupertatem & longa jejunia vigiliasque; &, quod super omnia mirandum, adeo salubri temperamento mistam actione contemplationem, ut, cum utramque coleret propemodum ex æquo, neutra tamen officeret alteri: hæc, inquam, & alia pro suo quisque sensu lacrymantes in cœlum efferre.

Moritur.

Celebrantur a populo ejus virtutes.

XXVI. Extra mœnia Neapolis Observantium familia domicilium ac templum habebat augustæ Cruci dicatum. Haud ita procul ab eo cœnobio Minimorum sodalitas ædificium præter fas omne inchoarat. Quippe Clementis VII. diplomate cautum erat, nequa familia Religiosorum in vicinia alterius cœnobii sedem ponere auderet; præceptumque eodem diplomate, uti minimum distantiam servaret ulnarum centum ac sexaginta. Cum eam legem Minimorum alumni operis novi molitione violassent; Observantium cœnobiarcha injuriam questus apud judicem ordinarium curiæ Romanæ, ejus litteras impetravit; quibus litteris ædificium disturbatum; propositaque non modo anathematis pœna, verum etiam pecuniæ multa, ipsi Minimi vel ab incœpto desistere, vel æquis conditionibus, quæ Observantibus probarentur, rem componere jussi.

Minimorum ædificium juxta cœnobium Observantium inchoatum edicto Romanæ curiæ disturbatur.

JOANNES BAPTISTA CICADA Episcopus Albingaunensis, Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ generalis Auditor, Romanæque Curiæ Judex ordinarius, sententiarumque, & censurarum, in eadem Romana Curia latarum, ac litterarum Apostolicarum universalis & merus exequutor.

U*Niversis & singulis Dominis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Archidiaconis, Scholasticis, Cantoribus, Custodibus, Thesaurariis, Sacristis, tam Cathedralium, quam Collegiatarum Canonicis, ceterisque*

Pre-

Presbyteris, Clericis, Notariis, Tabellionibus publicis quibuscumque, per civitatem & diœcesim Neapolitanam, & alias ubilibet constitutis; ac illi, vel illis, ad quem, vel ad quos præsentes nostræ litteræ pervenerint, salutem in Domino, & præsentibus fidem indubiam adhibere.

Noveritis, quod nuper fel. rec. Leo Papa X. inter alia, quibus jurisdictionem nostram ampliavit, hoc dedit in facultatibus, quod nos, vel pro tempore existens Auditor, ad quarumcunque personarum instantiam, quoscunque etiam laicos extra almam Urbem ubivis locorum, mediate, vel immediate subjectos, degentes, pro quibuscunque rebus, in exequutione litterarum Apostolicarum, sub censuris Ecclesiasticis monere, contraque monitos, si non paruerint, procedere possemus, aliaque facere; prout in litteris Apostolicis, desuper confectis, plenius continetur.

Pro parte reverendorum Patris Guardiani & Fratrum domus sanctæ Crucis, prope & extra muros Neapolitanos, Ordinis Minorum de Observantia nuncupatorum, principalium instanter requisiti; discretioni vestræ, & cujuslibet vestrum committimus, & sub excommunicationis pœna mandamus, quatenus statim receptis præsentibus, vos, vel quicunque vestrum fuerit requisitus, per vos, vel alium, seu alios, moneat ex parte nostra, & requirat primo, secundo, tertio, & peremtorie reverendos Patrem Correctorem ac Fratres sancti Ludovici Neapolitan. Ordinis Minimorum sancti Francisci de Paula, eisque nihilominus virtute sanctæ obedientiæ, & sub interdicti ingressus Ecclesiæ, suspensionis a Divinis, aliisque Ecclesiasticis sententiis, & censuris, ac quingentorum ducatorum auri de Camera, pro una Cameræ Apostolicæ, & pro altera medietate parti applicanda, pœnis, districte præcipiatis & mandetis, quibus nos etiam præcipimus, & madamus, ac requirimus, & monemus, quatenus infra sex dierum spatium a die monitionis hujusmodi per vos, vel alterum vestrum eis factæ, immediate sequentium; quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secundo, duosque reliquos dies eis, & eorum cuilibet pro tertio & peremtorio termino, ac monitione canonica assignamus, & vos assignetis eisdem; a constractione cujusdam domus pro eorum usu, & habitatione per dictos Fratres sancti Ludovici, in loco a dicta domo sanctæ Crucis per L. passus minime distante, absque licentia eorumdem instantium, construi & ædificari inchoatæ, destitisse, cessasse, & se abstinuisse, & jam per eos ædificatam demolivisse, & in pristinum statum reduxisse, seu demoliri permisisse debeant, & quilibet eorum debeat.

Attento quod iidem instantes prætendunt, juxta Constitutionem fel. rec. Clementis Papæ VII. quod nullum monasterium seu domus pro habitatione personarum Regularium in loco ab alio monasterio, seu alia domo per centum sexaginta cannas non distante, construi possit, factam; dictos Fratres sancti Ludovici dictam domum construere, aut construi facere non posse: isti se cum eisdem instantibus, aut eorum legitimo procuratore amicabiliter componant, & concordent; alioquin prænominatos sic monitos, si in præmissis se fore gravatos senserunt, modo & forma præmissis, peremtorie citare curetis, prout & nos citamus eosdem, quatenus decima die post citationem vestram hujusmodi immediate sequentem, si juridica fuerit, & nos, vel Locumtenens noster ad jura reddenda pro tribunali sederimus, vel sederit; alioquin prima die juridica ex tunc immediate sequenti, qua nos, vel Locumtenentem nostrum præfatum ad jura reddenda pro tribunali sedere contigerit; compareant in judicio legitime coram nobis, vel Locumtenenti præfato, per se, vel per Procuratorem, seu Procuratores suos idoneos, causam sui gravaminis allegaturi, aliasque dicturi, facturi, ostensuri & recepturi, quod justitia sua debuerit, & ordo dictaverit rationis. Cer-

Certificantes nihilominus eosdem monitos, & citatos, quod sive in dicta monitionis, & citationis termino, ut præmissum est, comparere curaverint, sive non, nihilominus tamen nos, vel Locumtenens prædictus, ad declarationem dictæ excommunicationis sententiæ, & alias ad graviora procedemus, seu procedet, dictorum citatorum, & monitorum absentia, sive contumacia in aliquo non obstante. Diem vero, seu dies monitionis, & citationis vestrarum hujusmodi, atque formam, & quicquid in præmissis feceritis, nobis fideliter intimare curetis. Absolutionem vero omnium, & singulorum, qui præfatam nostram excommunicationis sententiam incurrerint, sive incurrerit, nobis, vel superiori nostro tantummodo reservamus. In quorum omnium, & singulorum fidem præsentes fieri, & per Notarium nostrum infrascriptum subscribi, sigillique Cameræ Apostolicæ, quo in talibus utimur, jussimus, & fecimus appensione communiri.

Datum Romæ in Ædibus, & Palatio nostræ solitæ habitationis, & residentiæ, sub anno a Nativitate Domini MDXLVII. *indictione* V., *die vero Veneris* XXVII. *mensis Maii, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri Domini Pauli divina Providentia Papæ III. anno* XIII.

Bonifacius de Orangia dictæ Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ Notarius.

XXVII. Tybure in Latio Observantium Cœnobiarchæ cum Sacerdotibus Episcopalis Ecclesiæ haud leve dissidium funerandi causa intercessit. Per eos dies Laurentia quædam obierat: quæ cum pietatis incensa studio in Minorum familiam, eorum in Templo tunica indutam Franciscani Instituti condi se decrevisset; Canonicorum Collegium, nullo respectu æquitatis, cadaver per vim auferri, inque Templum Episcopale deportari consensu decernit. Observantes contumelia irritati, datis litteris ad judicem summum Curiæ Romanæ, facti seriem exponunt. Qui Sacerdotibus ejus Collegii, ut certo temporis spatio exhumatum cadaver Franciscanis permitterent, gravi edicto præcepit.

Tyburtinū Collegium Canonicorum negotium exhibet Observantibus funerandi causa.

Coercetur edicto Curiæ Romanæ.

JOANNES BAPTISTA CICADA Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Albingaunensis, Sanctissimi Domini Nostri Papæ, ejusque Camerarii, nec non Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ Generalis Auditor, Romanæque Curiæ Judex Ordinarius, sententiarum quoque, & censurarum in eadem Romana Curia latarum, ac litterarum Apostolicarum universalis exequutor a Sede Apostolica specialiter deputatus.

Universis, & singulis Dominis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Archidiaconis, Scholasticis, Cantoribus, Custodibus, Thesaurariis, Sacristis, tam Cathedralium, quam Collegiatarum Ecclesiarum Canonicis, Parochialiumque Ecclesiarum Rectoribus, seu loca tenentibus eorumdem, Plebanis, seu Viceplebanis, Capellanis curatis, sive non curatis, Vicariis perpetuis, Altaristis, ceterisque Presbyteris, Clericis, Notariis, & Tabellionibus publicis quibuscumque, per civitatem, & diœcesim Tyburtinam, ac alias ubilibet constitutis, ac illi, vel illis, ad quem, vel ad quos præsentes nostræ litteræ pervenerint, salutem in Domino, & nostris hujusmodi, immo verius Apostolicis firmiter obedire mandatis.

Noveritis, quod alias fel. record. Leo Papa X. inter alias facultates, quibus jurisdictionem nostram ampliavit, hoc dedit in facultatibus, ut quascunque personas, etiam extra Romanam Curiam, & ad partes degentes, pro qui-

quibuscunque rebus monere, & citare, & contra sic monitos, & citatos procedere possemus; prout in suis inde confectis litteris, quas hic non esse necesse inseri decrevit, latius continetur. Quodque, licet ex privilegiis, & concessionibus Apostolicis, R. P. Generali, Guardianis, Fratribus, & Conventibus Ordinis Minorum de Observantia concessis, si quis mandaverit, & ordinaverit corpus suum indui habitu sancti Francisci Ordinis prædicti, & illud sepeliri in eorum Ecclesiis, etiamsi prius aliter ordinatum reperiretur; tale corpus, seu cadaver non debeat ipsis Fratribus auferri, neque alibi, quam in Ecclesia ipsorum Fratrum sepeliri: nihilominus cum nuper, seu diebus præteritis quædam Domina Laurentia de Tybure in ejus ultima infirmitate, qua obiit, devotionis zelo accensa, se indui habitu sancti Francisci, & ejus cadaver sic indutum in Ecclesia dictoram Fratrum de Tybure sepeliri mandasset, & ordinasset; R. D. Vicarius R. P. D. Episcopi Tyburtini, & Decanus, & Capitulum, & Canonici Ecclesiæ Cathedralis Tyburtinæ, mortua dicta Laurentia, ejusdem cadaver habitu sancti Francisci indutum, cum luminaribus, & cereis de facto ad Ecclesiam Cathedralem Tyburtinam prædictam portari, & inibi cum dicto habitu sepeliri fecerunt in maximum R. P. Guardiani, Fratrum, & Conventus Ordinis Minorum de Observantia dictæ civitatis Tyburtinæ damnum, præjudicium, & gravamen.

Quapropter fuimus pro parte eorumdem R. P. Guardiani, Fratrum, & Conventus prædictorum principalium instanter requisiti, quatenus sibi in præmissis opportune providere dignaremur. Nos igitur Joannes Baptista Cicada Episcopus, & Auditor præfatus attendentes requisitionem hujusmodi fore justam, & rationi consonam, discretioni vestræ, & cujuslibet vestrum tenore præsentium committimus, & mandamus, ac in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis pœna, quam in vos, & vestrum quemlibet, trium tamen dierum canonica monitione præmissa, ferimus in his scriptis, nisi feceritis, quæ mandamus; districte præcipiendo mandantes, quatenus statim visis, & receptis præsentibus, & postquam pro eorumdem R. P. Guardiani, Fratrum, & Conventus prædictorum principalium parte fueritis requisiti, seu alter vestrum requisitus, ex parte nostra, immo verius Apostolica auctoritate moneatis, & requiratis primo, secundo, & tertio peremtorio eosdem R. D. Vicarium dicti R. P. D. Episcopi Tyburtini, Decanum, Capitulum, & Canonicos prædictos, ex adverso principales; eisdemque præcipiatis, & mandetis; quibus nos etiam tenore præsentium præcipimus, & mandamus, ac requirimus, & monemus eosdem, quatenus infra sex dierum spatium post nostrarum hujusmodi præsentationem, per vos, vel per alium vestrum eisdem factam, immediate sequentium, quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos dies pro tertio, & peremtorio termino, ac monitione canonita assignamus, & vos assignetis eisdem, sub excommunicationis, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & quingentorum ducatorum auri de Camera pro quolibet, pœnis, debeant, & quilibet eorum debeat ab omnibus, & singulis occupationibus, & detentionibus dicti cadaveris dictæ Dominæ Laurentiæ, quod occupatum detinent, per eos indebite, & injuste illatis, & inferri comminatis, destitisse, cessasse, & abstinuisse, dictumque cadaver cum omnibut, & singulis luminaribus, & cereis, sicut a propria domo illud ad eorum Ecclesiam exportarant, seu exportari fecerunt, ad Ecclesiam sancti Francisci dictorum instantium, in qua ipsa Laurentia in ejus ultima voluntate se sepeliri mandavit, & ordinavit, ipsis instantibus reddidisse, & restituisse, & ad Ecclesiam ipsorum instantium transportari fecisse, & illud inibi demisisse, nec non de omnibus, & singulis fu-

funeralibus, juribus, & regalibus, seu eleemosynis, per eos ratione dicti cadaveris habitis, ad ipsos instantes spectantibus, eisdem satisfecisse, & satisfactionem debitam impendisse.

Alioquin si dicti ex adverso principales se fore gravatos senserunt, eosdem peremtorie citare curetis; quos nos etiam tenore præsentium citamus, quatenus sexta die post monitionem, & citationem nostram hujusmodi per vos, vel per alium vestrum, seu alios eisdem factam, immediate sequenti, si dies ipsa juridica fuerit, & nos, vel alter forsan loco nostri subrogandus auditor ad jura reddenda, & causas audiendas pro Tribunali sederimus, vel sederit; alioquin prima die juridica, ex tunc proxime, & immediate subsequenti, qua nos, vel eundem subrogandum præfatum ad jura reddenda, & causas audiendas pro Tribunali sedere contigerit, compareant in judicio legitime coram nobis, vel subrogando præfato, per se, vel per procuratorem, seu procuratores suos idoneos, causam sui gravaminis allegaturi, aliasque facturi, dicturi, & ostensuri, & recepturi, quod justitia suadebit, & ordo dictaverit rationis.

Certificantes nihilominus eosdem sic citatos, & monitos, quod sive in dicto citationis termino, ut præmissum est, comparuerint, sive non, nos nihilominus, vel subrogandus præfatus ad dictarum sententiarum, censurarum, & pœnarum incursus declarationem, ac ad alia graviora juris remedia procedemus, vel procedet, dictorum citatorum, & monitorum contumacia, seu absentia in aliquo non obstante. Et ulterius ex parte nostra eisdem inhibeatis, prout & nos tenore præsentium inhibemus, ne sub similibus sententiis, censuris, & pœnis etiam pecuniariis, dictum cadaver dictæ Laurentiæ in eorum Cathedrali Ecclesia sepultum detinere, nec dictos instantes eorum juribus privare, nec aliquo modo gravare, minusque molestare, impedire, vexare, perturbare, nec quicquam attentare, seu innovare audeant, neque præsumant: quod si secus fiat, id totum revocare, & in pristinum statum reducere, ac ad declarationem incursus dictarum sententiarum, censurarum, & pœnarum, & ad alia graviora juris remedia procedere curabimus, justitia mediante.

Diem vero, seu dies monitionis, & citationis nostrarum hujusmodi, atque formam, & quicquid in præmissis feceritis, nobis per publicum instrumentum, seu vestras patentes litteras harum seriem, seu sufficientem designationem in se continentes, remissis præsentibus, fideliter intimare curetis. Absolutionem omnium, & singulorum prædictas nostras sententias, censuras, & pœnas, sive earum aliquam incurrentium quoquo modo, nobis, vel superiori nostro tantummodo reservamus. In quorum omnium, & singulorum fidem, & testimonium præmissorum has nostras exinde fieri, & per Notarium nostrum publicum infrascriptum subscribi, sigillique Cameræ Apostolicæ, quo in talibus utimur, jussimus, & fecimus appensione communiri.

Datum Romæ in Ædibus nostris sub anno a Nativitate Domini MDXLVII. *Indictione* V. *die vero* II. *mensis Julii Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri Domini Pauli divina providentia Papæ III. anno* XIII.

Approbo Stephanus Notarius.

Stephanus Brunellus dictæ Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ Notarius.

Gratis pro Deo.
Hieronymus de Fidelibus.

XXVIII. Observantium cœnobio, quod extra muros Neapolis augustæ Cruci dicatum erat, vir quidam pius viginti aureos Neapolitanæ monetæ, quos in mercedem quotidiani sacrificii quotannis perciperent, testamento legaverat. Eam summam cum nostri aliquando ab debitoribus vix possent exprimere, per curatorem domesticæ rei Cardinalem Pœnitentiarium supplicibus litteris exorarunt, ut alienandi legati ejus arbitrium, ac potestatem permitteret; quod inde pecuniæ contraheretur, in usum templi, cœnobiique insumendum decerneret. Id quod pro sua in hujusmodi rebus auctoritate is, quem diximus, Cardinalis libenter præstitit.

Cardinalis R. E. Pœnitentiarius dat facultatem Observantibus, ut annuam pecuniam sibi legatã alienare possint.

RATNUCIUS miseratione divina tituli sancti Angeli Presbyter Cardinalis dilecto in Christo moderno Syndico, seu Procuratori domus, & Ecclesiæ de Cruce Fratrum Minorum de Observantia extra muros Neapolitanos salutem in Domino.

EX parte tua nobis oblata petitio continebat, quod cum olim quidam testator in suæ ultimæ voluntatis, quod de bonis suis condidit, testamento inter alia legata dictæ Ecclesiæ de Cruce viginti annuos ducatos, cum onere singulis diebus unam missam pro ejus animæ salute celebrandi legaverit; quod legatum sic factum valere, & tenere creditur: & licet Fratribus dicti Ordinis hujusmodi annuos reditus habere, nec recipere valentibus, legatum ipsum Ecclesiæ prædictæ, & illius Fratrum nominibus vendere, illius pretium exinde proveniens in usum, & utilitatem Ecclesiæ, & domus Fratrum prædictorum convertendo, libere posse credas; nihilominus ad omne dubium tollendum Sedis Apostolicæ licentia speciali ad id fulciri desideras. Quare supplicari nobis fecisti humiliter, ut super his de benignitate Apostolica misericorditer providere dignaremur.

Nos igitur legati hujusmodi tenorem, ac si præsentibus insereretur, pro expresso habentes, & legatum ipsum eidem Ecclesiæ de Cruce, ut præfertur, factum approbantes, & confirmantes, hujusmodi supplicationibus inclinati, auctoritate Domini Papæ, cujus Pænitentiariæ curam gerimus, & de ejus speciali mandato super hoc vivæ vocis oraculo nobis facto, tibi dictos viginti annuos ducatos cuivis personæ vendendi, & alienandi, pretium exinde proveniens in usum, & utilitatem Ecclesiæ, & domus Fratrum prædictorum convertendi licentiam, & liberam facultatem concedimus; præmissis, & Apostolicis, ac in Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis, conventualibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, ceterisque contrariis quibuscumque &c.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub sigillo Officii Pænitentiariæ IV. Kalendas Aprilis, Pontificatus Domini Pauli Papæ III. anno XIII.

XXIX. Jam vero pluribus hoc anno cœnobiis Franciscanam familiam amplificatam certis monumentis accepimus. Paulus III. Pontifex Optimus, a quo innumera in Ordinem nostrum profecta sunt beneficia, vetus quoddam cœnobium apud Corsicæ oppidum, quod vulgo Serra appellatur, Observantibus attribuit, editis hac de re Apostolicis litteris V. Kalendas Augusti: extantque publicæ tabulæ hujus rei gratia confectæ, tum cum Fratres ejusdem Pontificis permissu novi domicilii possessionem inierunt.

Observãtes cœnobiũ ædificant in Corsica.

XXX. Apud oppidum Lusitaniæ, quod olim Arucci, nunc Moura appellatur, in Eborensi diœcesi, fundamenta cœnobii ab Observantibus jacta. Iis vero propter inopiam ab incœpto desistentibus Joannes III. Rex Lu-

Alterum in Lusitania.

Lusitaniæ, eorum incommoda miseratus, duo prædia assignavit; quibus nimirum sub hasta positis ad absolvendum, quod inchoarant, pecuniam contraherent.

XXXI. In civitate Brigantia Lusitanæ ditionis Theodosius Dux Brigantinus cœnobium, quod Observantes incolerent, a fundamentis excitavit, divoque Francisco, cujus ope, & apud superos gratia subnixus, masculam prolem, quod habebat in votis, tandem aliquando susceperat, nuncupandum curavit. *Tertium item in Lusitania.*

XXXII. Joannes quoque Tellesius, Urenæ comes, hoc ipso anno apud Ursonem Hispaniæ Bæticæ oppidum, Ordinem Tertium benevolentia complexus, alumnos ejusdem novis ædibus auxit, ut Ursonensi Academiæ, quam idem ipse paulo ante fundarat, bonarum artium doctores in posterum tempus compararet. Nec vero illum fefellit opinio. Quippe in omni disciplinarum genere præstantes viri, qui eas publice juventuti explicarent, ex Ordinis Tertii sodalitio nullo non tempore prodierunt. Cœnobii templum simulacro Deiparæ, editisque in ejus gratiam Dei nutu prodigiis nobilitatur. Hinc in Virginem beatissimam oppidanorum pietas mira: cujus præcipue natalem diem magnifica pompa, & omnium ordinum ad ejus ædem concursu quotannis celebrant. *Ordinis Tertii professores cœnobium condunt in Bætica.*

XXXIII. In ora maris Adriatici, quæ ad Liburnos pertinet, Senia est civitas ditionis Austriacæ. Extra mœnia ejus urbis Observantium familia domicilium habebat; quod præfectus Croatiæ Ferdinandi Romanorum Regis mandato funditus diruit, ne, si Turcas huic regioni conterminos obsidendæ civitatis cupido incessisset, ipso cœnobio aliquando potiti, tamquam ex tuto loco peterent oppidanos, & infesta oppugnatione ad deditionem compellerent. Inquilini ejus cœnobii in urbem deducti, Sancti Spiritus ædem, Regis ipsius benignitate attributam, curare cœperunt. Subinde cœnobium recens exstructum adierunt, annuente Pontifice Maximo; qui dato primum diplomate Ferdinandi consilium, atque pietatem magnopere commendavit; tum Vicarium Seniensis Episcopi, duosque præterea primarios viros scriptis litteris monuit, ut novi operis molitionem diligenter curarent, nec Franciscanis domicilium parantibus molestiam exhiberi ullo modo permitterent. *Item Observantes in Liburnia.*

XXXIV. Cum Pontifex Maximus in itinere Perusino ad Portiunculæ templum divertisset, id novo quopiam ornandum munere, atque Apostolicæ benignitatis insigni aliqua testificatione honestandum est arbitratus. Itaque vivæ vocis oraculo privilegium tulit, uti populus Christianus, qui ad Portiunculam ventitare pietatis causa soleret, Eucharistiam ibi sumere posset ipso Paschatis die; qui ceteroquin ejusmodi ritu parœciarum in templis peragendo ex Ecclesiæ præscripto est celebrandus. Cujus rei Sebastianus Hispellensis cœnobii præfectus testimonium perhibuit, qui & Episcopo Assisiensium, ut hanc in posterum consuetudinem ratam haberet, voluntatem Pontificis declaravit. *Privilegium a Pontifice latum erga ventitantes ad templum Portiunculæ.*

XXXV. Idem Paulus Ordinem Tertium perpetuæ cujusdam caritatis vinculo complexus, pridie Kalendas Martii dato diplomate edixit, ut siqua in urbe, oppidove, quod Ecclesiæ interdicto subjectum esset, peragi sacra vetarent Pontifices Maximi, Tertii Ordinis templa ea supplicii lege soluta esse censerentur; certis tamen diebus præstitutis, qui beatorum videlicet Lucii, Rochi, Ludovici Gallorum Regis, Ivonis, Elzearii, Rosæ Virginis Viterbiensis, Elisabethæ Hungarorum Reginæ, nec non Angelæ Fulginatis commemoratione solemni quotannis celebrarentur. *Templa Ordinis Tertii singulari beneficio ornantur a Pont. Max.*

Observantes ex nobis pulsi ab Lutheranis.

XXXVI. Alberstatense Observantium cœnobium Lutherani populabundi invaserunt IV. Kalendas Februarii, eoque direpto inquilinos e magistratus sententia solum vertere jusserunt. Cœnobiarcha cum sociis octo e vestigio discessit. Pars major cum obstinassent animis religionis tuendæ causa in urbe consistere, tandem inopia omnium rerum conflictati, haud multo post abierunt, paucis relictis. Quos subinde allati nuntii de victoria Caroli Cæsaris, & Saxoniæ Principe capto, diffidentes jam rebus suis confirmarunt, afflictosque ad bonam spem erexerunt. Quippe anno insequenti in eum locum, unde civium conjuratione ejecti fuerant, edicto Cæsaris restituti, nutantem Fidei causam sustinere instituerunt.

Deinde restituti.

Martinus a Turre in Observantibus clarus.

XXXVII. Toleti e vivis excessit Martinus a Turre Hispaniæ Tarraconensis oppido oriundus, qui cum nomen dedisset in Observantium familiam, sacrisque initiatus dignam munere suo vitæ innocentiam nullo non tempore præstitisset, magnum sui desiderium non modo Fratribus inquilinis, sed etiam externis hominibus moriens reliquit.

Eusebia Perusina divinas res meditandi facultate insignis.

XXXVIII. In Fulginiensi cœnobio diem obivit Eusebia Perusina, quam precandi assiduitate, rerumque cœlestium contemplatione mirum in modum excelluisse memoriæ proditum. Quo factum est, ut quamquam rudis, & ignara disciplinarum, quæ in explicandis religionis arcanis præcipue versantur; tamen quamplurima clare perspexerit, non solum de primis Christianæ Fidei rudimentis, verum etiam de aliis, vel subtilissimis Theologorum quæstionibus, atque decretis: quasi nitidissimo quodam in speculo cerneret ea, quæ post multam, accuratamque lectionem, maximosque labores, ac vigilias vix demum solent homines intelligentia comprehendere.

Augustinus Italus in Excalceatis floret virtutum laude.

XXIX. Decessit hoc anno Augustinus natione Italus, in provincia sancti Gabrielis Archangeli præstanti pietate sacerdos, Excalceatorum in primis numerandus; quem singulari asperitatis patientia, orandique mirum in modum exercitatione præstitisse memoriæ est proditum. Cujus rei causa sæpe ab dæmone exagitatus, sæpe etiam devicto hoste & ignominia notato, de jampridem suscepta meditandarum cœlestium rerum consuetudine nihil remisit. Mortuus est pientissime apud Albuquercium, ut Gonzaga testatur. Sed eum alii apud Villamnovam & obiisse, & sepultum esse tradiderunt.

In Historia Seraphica.

Cœnobium sacrarum Virginum Narniæ.

XL. In civitate Narnia cœnobium est conditum ab Eusebia Senensi, Camillo Burghesio, qui Romanum Pontificatum adeptus est, & Paulus V. appellatus, cognatione conjuncta. Id cœnobium inclytæ martyris Restitutæ sumsit auspicia. Sorores primum quotidiana mendicatione parce admodum victitarunt. Deinde vero egregii viri Marchionis Arianensis liberalitate subnixæ, cœnobium amplificarunt: aram templi maximam eleganti structura & lectissimo marmore posuerunt.

AR-

ARGUMENTUM.

Perturbatio sacrorum in Anglia; & furor hæreticorum in defensores Romanæ Fidei. Decretum Cæsaris, quod Interim *appellatur, docti aliquot viri Catholicarum partium refellunt; quin etiam hæretici. Præstantium aliquot innocentiæ laude virorum ex Ordine Franciscano res gestæ. Tum virginis Claræ Assisiatis in cœnobio Fulginiensi. Tria cœnobia Observantibus attributa; primum in Hispania; alterum in Lusitania; tertium in Piceno.*

I. IN Britannia cum Catholici viri non modo schisma corroborari, sed etiam hæresis labem late grassari intelligerent, ægritudine ac mœrore confecti miserrimam vitam traducebant: tum semetipsos incusare cœperunt, quod primis initiis intentiore conatu non obstitissent, neque ad semina prima ejus mali exstinguenda omnem operam contulissent. Qui enim legerant in Joanne Chrysostomo, ubi Christi divinitatem propugnat, Angliæ fidem ac religionem eo nomine commendatam, quod aras Christo dicatas multis locis haberet (*Sunt enim*, inquit Chrysostomus, *in Britannicis insulis extra hoc mare satis fundatæ Ecclesiæ, & erecta altaria*) ubi aras easdem longo intervallo a Chrysostomi morte subversas, dissipatasque videbant, quidni sensibus intimis commoverentur, veteremque splendorem patriæ, ac dignitatem amissam deplorarent? Serpenti malo utcunque resistunt Stephanus Wintoniensis, Edmundus Londinensis, Cuthbertus Dunelmensis, Nicolaus Vigorniensis, & Darius Cicestriensis Episcopi, omnes doctrina & gravitate præstantes viri, qui etiam in Ordinum conventu suffragii jure potiebantur. Verum dum timidius se gerunt, quam sacros Antistites Ecclesiæ causam tueri, ac propugnare oportebat, lentitudinis pœnam suæ omnes luerunt, diuturni carceris squalore miseriaque confecti, Deique simul misericordiam, & justissima in se judicia collaudantes. Jam vero Anglia fere universa Catholico ritu sacrificia omnino sublata; sacerdotum profani greges communione perversi dogmatis contaminati. Una Maria Henrici filia, Eduardi soror, Catharinæ parentis imitata fidem atque constantiam, nullis aut precibus, aut minis adduci potuit, ut pietatem religionemque desereret, inque sacello, quod domi habebat, vetus Ecclesiæ sacrificium intermitti juberet, ac sacramentis ritu legitimo suscipiendis vel paulisper abstineret. Verumtamen ab sceleratis perduellibus in ejus æditos ac sacerdotes sævitum est. Ita furente pestifera lue nefarii dogmatis, Petrus Martyr, & Martinus Bucerus, egregii scilicet architecti novarum rerum, & contagionis dilatandæ percupidi, in Britanniam convolarunt.

II. Orta inter Legatos Cæsareos & Pontificios controversia, Carolus V. procudit suum *Interim*, verius *Interitum animarum*. Eo decreto superiorum ætatum Concilia, quæ sacerdotibus conjugia, laicis vero calicis usum interdixere, præter jus fasque labefactare, atque contemnere laicus princeps instituit. Verum decreto intercessere hæretici simul, atque Catholici. In illis Philippus Melanchthon molliter, Calvinus petulantissime scripsit. Robertus Cænalis in Gallia, Nicolaus Bobadilla in Germania, Franciscus Romæus Dominicanus Romæ in convellenda hujus edicti impietate egregiam operam insumpserunt.

III. In Fulginiensi cœnobio divæ Luciæ Christiana humilitate insigniter floruit virgo nobilis Clara Assisio oriunda; quæ cum vilia ministeria ma- *Clara Assisias insignis animi demissione.*

gna

gna animi alacritate obire solebat, tum decumbentes graviori morbo Sorores, quas videlicet labis contrahendæ periculum vix adeundas ceteris permitteret, humanissime consolari; ægrotantibus assidere; iisdem præbere cibum, atque vitalem instillare succum; sternere lectos, ac sordes everrere. Cruciatus Christi, ejusque parentis Mariæ ægritudinem inter precandum secum ipsa reputabat, itaque afficiebatur sensibus intimis, ut præ ingenti dolore lacrymas continere non posset. Exuit mortalitatem XI. Kalendas Septembris.

Bartholomæus Offidanus in Observantibus clarus. *Martyrol. Franc. 26. Decemb.*

IV. In Cœnobio Montis Sancti apud Offidam Piceni oppidum naturæ concessit Bartholomæus eodem oppido oriundus, quem vitæ innocentia magno decori & ornamento Observantibus fuisse Franciscanum Martyrologium diserte testatur.

Joannes Zumaraga Observantium sacerdos Caroli V. Cæsaris gratia floret ob virtutis commendationem. *Chron. S. Franc. parte 4. lib. 1. cap. 61.*

V. Joannem Zumaragam Observantium presbyterum, qui res Ordinis Franciscani vernacula lingua descripserunt, hoc anno e vivis migrasse commemorant. Is cum ob vitæ innocentiam Caroli V. Cæsaris gratia floreret, magno tum in honore, tum in amore ab universa nobilitate habitus est. Mexicanas infulas ultro sibi delatas constantissime recusavit; ac proinde conceptam hominum de se opinionem non confirmavit modo, sed etiam insigni demissionis exemplo mirifice auxit.

Observãtes cœnobium condunt apud Molianum Piceni vicum.

VI. Apud Molianum agri Piceni vicum in Firmana diœcesi Minorum familiam hospitio receptam in antiquis annalibus memoriæ est proditum. Eorum templum S. Columbæ ædificatum consecratumque est anno supra millesimum trecentesimo. Verumtamen cum ea loca bellorum tumultibus militumque populationibus infesta essent; sexagesimo tertio post anno inquilini abierunt, dirutoque cœnobio ex Apostolicæ Sedis auctoritate, domicilium tutiore loco ipsis ruderibus excitarunt. Hoc denique anno Observantes Molianensium rogatu apud sanctam Columbam cœnobium condere aggressi, veterem templi religionem mirum in modum amplificare instituerunt. Asservantur in majore sacello tunica & cingulum beati Petri Molianensis, laborantibus morbo aliquo oppidanis, ut experientia compertum est, salutare præsidium.

Cœnobium condunt Observantes apud novam Carthaginem.

VII. Apud novam Carthaginem in Hispania Observantes hospitio recepti, juxta ædiculam Martyris Sebastiani solitario in loco habitare occœperunt. Verum haud satis apta obeuntibus religionis officia hæc sedes fuit. Erat enim contigua tormentarii pulveris officinis; adeoque inquilini popularem tumultum, & importunam operarum frequentiam diutius ferre non poterant. Itaque cives, eorum rogatu, cœnobium in urbe tertio post anno ædificarunt. In templi æde, quæ divo Nicolao Myrensium Episcopo sacra est, sanctorum aliquot lipsana asservantur perhonorifice. Ex quibus aliqua recensebo. Corpus in primis divi Martyris Valentini; tum caput unius ex Virginibus iis, quæ cum Ursula duce beatissimam mortem oppetierunt. Ad hæc, tria brachia; primum sancti Blasii Sebastenorum Episcopi; alterum martyris Marcellini; tertium martyris Margaritæ. Inter minora sunt, ex ossibus Petri ac Bartholomæi Apostolorum, tum Apolloniæ atque Luciæ Martyrum quædam particulæ.

Observantium cœnobium extruitur in Lusitania.

VIII. Joannes Mascarenias, summo vir loco natus in Lusitania, domicilium in Monte Majore, Eborensis diœcesis oppido, Observantibus posuit. Ejus vero cœnobii templum Philippi Apostoli, necnon anonymi cujusdam Martyris nobilitavit capitibus Ferdinandus Mascarenias, Lusitaniæ Regis orator ad Concilium Tridentinum. Ita duo egregii viri ex eadem familia Minorum sodalitium, Deique cultum ac religionem certatim amplificarunt.

AR-

ARGUMENTUM.

Pauli III, Summi Pontificis obitus. Anglicani tumultus religionis causa. In Japonia Evangelium disseminari cœptum. Bernardinus Ferrariensis, & Alexander Pistoriensis in Observantibus clari. Petrus Mazariensis Capuccinorum presbyter insignis. Observantes cœnobium ædificant in Piceno.

I. Cum Cæsar, occupata Placentia, Parmam quoque vi capere cogitaret, eam urbem Pontifex Maximus Romanæ Ecclesiæ ditioni rursus adjicere, Camerinumque Octavio nepoti restituere meditatur. Id quod Octavius indignissime tulit, datisque litteris ad Cardinalem Farnesium, nonnisi Parma recuperata se quieturum, ejusque Injuriæ memoriam depositurum asseveravit. Perlectis litteris, Pontifex lethalem morbum ex vehementi dolore, & iracundia contraxit. Quocirca moriens versum illum Davidicum identidem repetebat: *si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emundabor a delicto maximo.* Vir sine dubio magnus, & ab hæreticis frustra laceratus, quorum convicia tanti viri laudes fuerunt. Paulus III. moritur.

II. Hic annus Anglicanis tumultibus, oblataque Catholicis partibus religionis redintegrandæ occasione insignis fuit. Sublati publico supplicio proceres duo Eduardus Sommersetus, ac Thomas frater, hæreticorum fautores. Fama est, Mariam novi Regis sororem, orando instandoque, de retinenda veteri Fide consilia injecisse: eum tandem non sine lacrymis, quid in tanto tumultu deliberaret, sibi in præsens obscurum esse, respondisse. Puerum Regem tutores cum ab eo sermone consternatum dejectumque ægritudine offendissent, rati id, quod res erat, ipsum deinceps cum ea colloqui vetuerunt. Ita quod probis viris affulserat spei bonæ, in ipsis propemodum initiis dolo malo aulicorum exstinctum est. Anglicani tumultus.

III. Inter hosce tam varios dubiosque In Europa rei Christianæ successus divus Franciscus Xaverius Japoniorum in insulas Evangelii lucem intulit primus; eamque terram omni arte moliri; tum cura & labore, quoad ejus fieri posset, sterilitatem soli maciemque vincere instituit. Et quoniam experiendo cognorat, Japonios Bonziorum fuco & ostentationi assuetos plurimum externa moveri specie, & animi bona ferme corporis habitu cultuque metiri; ad eorum mores, quantum sine peccato liceret, in præsentia conformare sese, & Christi causa nonnihil ad illorum salutem extrinsecus mutuari in animum induxit. Ergo priusquam ad opus aggrederetur, Lusitani Regis impensa videlicet, augustioribus vestimentis induitur. Simul munera sumit Japoniis ante id tempus ignota. In iis erat Lusitana vestis, vinumque prænobile; musica sambuca, & horologium ex iis, quæ inæquali ponderum examine, pluriumque rotarum denticulis inter sese implicatis, lento motu ac perpetuo temporum intervalla distinguunt: quam Europææ solertiæ machinam gentes illæ sine fine mirantur. Hisce rebus in jumenta impositis, cum sociis aliquot Amangutium proficiscitur: munera & litteras ab Indiæ prætore offert Regi: quibus ille magnopere delectatus, auri argentique non levi pondere munificentiam advenæ remunerari contendit: quæ cum Xaverius obfirmato consilio cuncta rejecisset; altitudinem animi suspiciens Rex, vacuas Bonziorum ædes illi ad habitandum adsignat; dein publica per vicos edicta proponit, placere sibi, non Amangutii modo, verum etiam in omnibus suæ ditionis finibus regnisque Fr. Xaverius ad Japonios proficiscitur.

unius

unius Dei legem ac religionem declarari palam: eamque cuilibet amplecti liberum esse: legis ejus ac religionis interpretes nulla ratione lædi, vel impediri. Sub hæc Evangelici præcones ad instituta munia quam acerrimo studio retulere sese. Interdiu in areis triviisque conciones habebant; noctu confluentibus ad se omnium ordinum, ætatum, sexus utriusque mortalibus, aures ac responsa præbebant. Erat autem tanta frequentia celebritasque, uti cœtum ædes ipsæ non caperent: alii, quæ in publico inaudiissent, privatim ac per otium avere nosse: alii etiam animi causa, incomptam ac rudem peregrinorum atque hospitum irritare linguam,& cum effuso adstantium cachinno de industria disputationem extrahere: alii denique variis interrogationibus etiam atque etiam fatigare doctores novos. Huic tantæ curiositati cum ab Dei servis, partim ex vetere historia, partim e physica ratione, partim e Theologorum decretis atque responsis identidem satisfieret; illi, voluptatum illecebris irretiti videlicet, in stultitiæ tenebris, & cœno flagitiorum nihilominus hærebant. Neque tamen idcirco Xaverius despondere animum: quin potius omnem in partem versare semet, cœptisque acriter ac perseveranter instare. Cum aliquot jam menses crudum aridumque novale tractasset, ac, nullo dum fructu divini verbi semina projecisset; tandem e proscisso, ac sæpius iterato solo Christianæ Fidei germen emicuit. Ergo terræ natura gentisque moribus exploratis, multi subinde Evangelii præcones post Franciscum Xaverium Japoniorum in insulas profecti sunt; qui laboribus maximis eam Domini vineam excolere adorti, partim etiam glorioso martyrio nobilitati (in quibus unus supra viginti e Minorum familia) cœlitum numerum adauxerunt.

Franciscani in Japonia illustres.

IV. Obierunt hoc anno egregie pii doctique viri ex Observantium familia duo: quorum alter Bernardinus Ferrariensis, Christianæ facundiæ laude cum primis excellens, qui & provinciam Bononiensem administravit. Alter Alexander Etruscus Pistoriensis, quem Franciscus Lichetus Scotistarum acutissimus erudivit. Ad hæc, veteris instituti servantissimus fuit; tum sobrietate vigiliisque, ac litterarum præsertim studiis veræ ac solidæ virtutis laudem est consequntus. Semel atque iterum Minister Etruriæ creatus est, eamque provinciam optimis legibus exemplisque ad religionem informavit.

Bernardinus Ferrariensis,

Et Alexander Pistoriensis in Observantibus clari.

V. Per idem tempus e vita migravit Petrus Mazariensis Capuccinorum sacerdos: cujus de vita & moribus, quæ nobis fuerint comperta, non minus brevi, quam accurata narratione persequemur. Ac de prima ipsius ætate id unum constat, haud ita severa disciplina educatum a suis fuisse; atque ab ipsis incunabulis, ut in opulenta domo (Rochæ nomen familiæ erat, quæ inter primas civitatis numerabatur) profanos admodum hausisse spiritus. Quo factum est, ut communis consuetudinis impetu abreptus, quod sibi datum fuerat temporis ad negotiationem salutis æternæ, id ille miserabiliter, ut plerique mortalium solent, partim in factionum rixarumque periculis, partim in amatoria væsania, & cetera seculi vanitate consumeret. Itaque cum ex certamine dignationis, ut fit, sæpe ad manus pugnamque venisset, sententia judicis tandem aliquando proscriptus, exulum more infestis armis grassari, perque cædes ac maleficia ætatem deinceps agere male sanus instituit. Hunc maxime in modum adolescentia, atque ipso ætatis flore consumto, cum nihil minus cogitaret, quam ad bonam redire frugem, repente a miserabili errore, certoque æternæ vitæ periculo in rectum salutis iter summo Dei beneficio revocatus est. Tota autem ejus conversionis ratio fuit ejusmodi. Consueta tela, quæ aliud quip-

Petrus Mazariensis Capuccinorum presbyter insignis.

Ejus adolescentia.

quippiam acturus aliquando deposuit, cum deinde labore irrito quæritasset, ipsa periculi magnitudine edoctus furere desiit, ac subeunte paulatim animum pœnitentia vitæ prioris, infinitam in se Dei clementiam aliquando cœpit agnoscere; nec solum de mutandis in posterum moribus, verum etiam de expiandis omni ratione delictis, placandoque Numine serio cogitare. Atque in hanc deliberationem ingressus, Capuccinorum sodalitati, ubi omnia videlicet asperitatis exempla vulgo proponi animadverteret, nomen dare constituit; atque ita ingenio velificari suo, ut frequenti verberatione longoque jejunio errores vitæ anteactæ ulcisci posset, meritasque scelerum pœnas ultro suscipere. Hisce artibus, ubi in familiam adscitus est, animum semper excoluit; itaque demum subegit, ut aptus evaserit ad præclara omnipotentis Dei charismata capienda. Siquidem proditum memoriæ est, eum inter orandum subita mentis alienatione sublime ferri consuevisse. Cumque ob spectatam vitæ innocentiam provinciæ minister designatus, eam nudis omnino pedibus obire soleret, quamquam fessus de via, nihil tamen de suscepto precandi instituto, resque divinas meditandi assiduitate umquam remisit. Ubi sero cœnobium aliquod adiisset, accito dumtaxat æditno, qui templi fores aperiret, ipse ante aras ad multam noctem orare de genu, nec inde discedere, quoad officium matutinum statasque preces ex instituto familiæ ipsi accolæ persolvissent. Evangelicam paupertatem & egregie servabat ipse, & magnopere ceteris commendabat: frequenterque habebat in ore illa verba Tobiæ: *Fili mi, pauperem quidem vitam gerimus; sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum.*

Capuccinorum laus.

Petri mores, ac vitæ ratio.

Cap. 4.

VI. In Africana expeditione Carolum V. Imperatorem sequutus est; ac pendentis e cruce Christi imaginem præferens, Goletum, validissimam arcem ab Cæsare captam, primus intravit. Cum Siciliæ prorege Joanne Vega rursus in Africam classe trajectus, curandis militum animis, corporibusque egregiam operam studiumque navavit; itaque tempus navigationis distribuit, uti nocturnas horas, brevi dumtaxat excepto somno, sacris carminibus, & rerum divinarum contemplationi, diurnas ægris omni ope refocillandis, confessionibus quamplurimorum excipiendis, quotquot ad se venirent, aut consilio, aut re juvandis insumeret: quibus esset spes vitæ, hisce avertendi cœlestes iras, & mores in posterum corrigendi præcepta inculcare: quorum deplorata esset in terris salus, iis æternæ vitæ facere spem, & simul ad supremam pugnam arma contra dæmonum incursus ac petitiones induere: valentes ad officia pietatis & humanitatis hortari: detrahentes de aliorum fama (ut fere usuvenit in tanta plebis colluvione militumque licentia) serentes jurgia discordiasque, vel impia in superos verba jactantes, vel rem alea dissipantes, leni simul & gravi oratione compescere: plurimam divinæ tum justitiæ, tum clementiæ mentionem & recordationem inferre; controversias rixasque dirimere; lenire odia; religionis ignaros ac rudes Christiana doctrina instituere; omnibus omni ratione prodesse. Inter hæc gravi morbo decumbens, cum in Siciliam reverteretur, placidissime efflavit animam. Cadaver ejus ad urbem Drepanum ingenti luctu sociorum navalium delatum est: dein rogatu Castelli veteris reguli, quem Marchionem appellant, Capuccinis permissum; quorum in templo apud oppidum ejusdem reguli honorifico funere conditum est.

Carolum V. sequitur in Africana expeditione;

Rursus in Africam transmittit;

Ejus labores.

Et obitus.

VII. In Montefortino Firmanæ diœcesis oppido cœptum hoc anno ædificari cœnobium, quod deinde Observantes incoluerunt in editiore oppidi parte; ubi olim reguli in Pontificem perduelles præsidio arcem obtinere consueverunt.

Observantium, cœnobium extruitur in Piceno.

ARGUMENTUM.

Julii III. Pontificis Maximi creatio. Didaci Hernandesii, aliorumque e Franciscana familia; item illustrium aliquot feminarum egregiæ virtutes & facta. Cœnobia Observantium hoc anno ædificari cœpta; primum in Hispania; alterum in Peruvia; tertium in Etruria. Comitia minora Cismontanæ familiæ Bononiæ habita.

Julius III. Pontifex Maximus.

I. TERTIO post mense, quam Paulus III. diem obierat, Joannes Maria de Monte, patria quidem Romanus, sed origine Etruscus Pontifex Maximus renuntiatur VI. Idus Februarii, nomine accepto Julii III. qui, quod felix faustumque esset, totique bene verteret Christianæ reipublicæ, promulgando anni sancti, quem vocant, Jubilæo initium fecit Pontificatus. Tum de Concilio Tridentum reducendo serio deliberatum, editumque ea de re Julii diploma XVIII. Kalendas Decembris.

Didacus Hernandesius inter Excalceatos illustris.

II. Didacus Hernandesius natione Siculus, Excalceatorum illustre decus & ornamentum, cum Hispaniam prope universam sui nominis gloria complevisset, sanctitatis & sapientiæ cumulatus laude decessit. Salmanticam adolescens litterarum ad studia profectus, in ejus urbis Academia tantum brevi profecit, ut omnium suffragiis dignus habitus fuerit, qui Theologicas disciplinas e suggestu profiteretur, ac juventuti ad spem religionis efflorescenti divinæ sapientiæ fontes palam recluderet. Inter hæc instinctus vocibus Dei, Observantium familiæ nomen dare constituit in provincia sancti Jacobi. Eum præfecti sodalitio aggregatum, cum, quantum ingenio posset, exploravissent, interpretandis Joannis Scoti sententiis operam dare jusserunt, & in cœnobio Pacis Augustæ ad imbuendos juniores nostros industriam conferre. Per id tempus studiorum haud ita severa disciplina eundem vixisse proditum est; qui proinde in magnis laboribus, & assidua commentandi exercitatione corpus etiam curaret, ac valetudinis tuendæ causa, cupediosus interdum ac delicatus, eleganti ciborum varietate mensam extrueret. Sed eum tamen in lubrico diutius hærere humanarum rerum administrator, & parens pro sua clementia & bonitate haudquaquam tulit. Quippe in lectulo quiescenti, nec mali quidpiam, ut in clauso cubiculo, suspicanti horrida specie serpens objectus est, qui per ostium illapsus, arculasque bellariis ac placentis refertas avidissime explorans, teterrimam saniem, qua videlicet omnia corrumperentur, earum singulis instillavit. Expalluit nimirum Didacus in tanto vitæ discrimine: quod cum tamen Dei beneficio evasisset, moneri se tandem animadvertit, vir alioqui doctus & gravis, ut ne carnis illecebris caperetur, ut illam bestiam immanitate ac diritate metuendam perdomaret, quæ multis exitium & pestem intulisset; ejus frangeret impetum, furorem frenaret, rabiem coerceret. Qui se Deo totos, ut ille fecisset, devoverunt, eos non solum aut in assiduis precibus, aut sacrarum litterarum tractatione occupari; sed detrahere, quantum possunt, de cibo; & exiguo victu pascere corpus, restinguere cupiditatum ardorem, affligere membrorum vires, divinum illum mentis impetum ad rerum cœlestium contemplationem erigere. In hac virtute, quam abstinentiam appellant, vim tantam inesse ac dignitatem, ut sine ea ceteræ nec elucere, nec cohærere queant, & quod est commune virtutum omnium, huic uni tamquam proprium & suum tribuatur. Hanc esse veluti fidelissimam nutricem integritatis, firmissimum præsidium salutis sempiternæ, quan-

Observantium familiæ nomen dat.

Mollius vivit aliquandiu.

Tum resipiscit.

quandam quaſi arcem munitiſſimam cum omnibus vitiis pugnare cupientium, & fortiſſimorum Chriſti militum clauſum ad omnes aditus caſtellum, quod qui tenuerunt, uti oportebat, facile furorem crudeliſſimorum hoſtium eluſerunt. Eſſe vero ſtolidum atque amentem, qui ſine hujus præſidio virtutis conſequi ceteras, & indomiti corporis, tamquam ferocis & exſultantis equulei effrenatos impetus cibi copia & bonitate, atque omni indulgentia retardare ſe poſſe confidit. Servatorem illum omnium gentium Chriſtum Jeſum, cum omnes appetitiones haberet ſua ſponte obedientes rationi, tamen ut nos doceret, ſi quando reluctantes relinquere & abjicere conarentur obedientiam, quo pacto poſſemus eas rationi præbere ſubjectas, priuſquam ad inſtituendos homines aggrederetur, quadraginta dies & totidem noctes in vaſta ſolitudine ita vixiſſe, ut nihil umquam cibi caperet, neque potionis. Paulum, Antonium, Hilarionem, ceteroſque veteres incolas ſolitudinis, cum tale ac tantum exemplar haberent ſibi propoſitum, quando nullo prorſus vivere non poterant, certe tam modico, & tam tenui victu uſos fuiſſe, ut nunc eorum continentia propter homines magis, quam propter rem credibilis eſſe videatur.

III. Hæc ſecum ipſe cum Didacus reputaret, vir, ut antea dixi, Eccleſiaſticæ doctrinæ haudquaquam rudis & ignarus; eodem ſtudio & ardore in exercitu Chriſti ſibi deinceps militandum, & horum patrum egregiam virtutem & facta, pro ſuis utique viribus, imitanda judicavit. Quocirca mutato pallio, ſumptaque craſſioris panni lacerna, eaque detrita, in provinciam Gabrielis Archangeli eveſtigio contendit. In ea vix dici poteſt quanta cum famis ac ſitis, tum laborum, quos ultro ſuſceperat, patientia corpuſculum perdomuerit. Sacris concionibus habendis, conformandiſque ad religionis præſcriptum hominum moribus præcipuam operam ſtudiumque navavit, Cujus quidem operæ fructus in Extremadura Luſitaniæ provincia multo maximus conſtitit. Magnum erat Didaci nomen in ea regione, magni quotidie ad eum fiebant omnium ordinum concurſus, propter ſpectatam viri tum probitatem, tum ſcientiam in omni genere diſciplinarum. Veruntamen ea erat animi demiſſione, ut non modo, ubi res ferret, ſeſe omnium mortalium infimum prædicaret, ſed etiam litteratorum atque adeo vulgi conſuetudinem amicitiamque contemneret: ratus videlicet, humanæ laudis illecebra nihil eſſe potentius ad animos eorum, qui uni Deo ſe devoverunt, emolliendos, & ab arduo veræ virtutis itinere vel retardandos, vel avertendos. Itaque ubi a concionibus ceteriſque muneribus publicis vacare liceret, vix e cœnobio pedem efferre, precationibus aſſiduis, rerumque cœleſtium contemplationi operam dare, coercendis appetitionibus animi, in qua re maxime perfectæ virtutis, & homine Chriſtiano dignæ ſumma conſiſtit, pertinax ſtudium ac diligentiam inſumere.

In provinciam S. Gabrielis proficiſcitur.

Ejuſdem vitæ ratio.

Animi ſubmiſſio ſingularis.

Didacus ſolitudinis amans & in animi cuſtodia cum primis diligens.

IV. Quamquam vero in litteraria palæſtra Scotiſtarum acutiſſimus habebatur, ab ingenii tamen doctrinæque oſtentatione ſemper abhorruit. Cumque in Sicilia, quo parentis viſendi cauſa aliquando ſe contulit, magnas identidem habuiſſet opportunitates prodendi ſui, vix adduci ſe paſſus eſt, ut idiotæ perſonam, quam ore vultuque ad modeſtiam compoſito præ ſe ferebat, interdum deponeret. Eum ſemel in illuſtri ſapientium corona de Theologicis rebus diſputare coactum, doctiſſimos quoſque rei novitate commotos admiratione defixiſſe, totamque inſulam ſui nominis fama compleviſſe, memoriæ eſt proditum. Ubi defunctus in parentem officio atque pietate Didacus eſt, ad iter cœleſte diligenter ſe comparare, animumque a mortalibus rebus abſtractum uni Deo, cœlitibuſque, quantum liceret, con-

Sapientiæ laude celebratur.

In Hispaniam redit. Ejus vita quotidiana.

conjungere deinceps instituit. Itaque in Hispaniam reversus, in cœnobio Randacensi, quod vitæ reliquum fuit, partim per voluntarios cruciatus, partim per assiduas preces, rerumque divinarum meditationem sanctissime exegit. Tandem laboribus defatigatus & fractus in morbum incidit primo sane leviorem: sed is magis ac magis ingravescens, paucis diebus Hispaniæ lumen extinxit; immo vero, ut par est credere, terris eripuit, cœlo reddidit. Quamquam autem jam eum spiritus deficiebat, recitavit tamen, ut potuit, solennes precationes Ecclesiæ, animumque suum e corporis ergastulo fugientem auctori & creatori suo commendavit. Vulgata morte, ingens hominum concursus ad ejus cadaver fieri cœptus, videndi, & deplorandi causa: tantus erat omnium amor & pietas erga Didacum; sic exarserant dolore, ut omnia pro nihilo ducerent, modo officium justum ac debitum vita sensuque carenti persolverent. Demum frequentissimo conventu, publico luctu, decantatis solennibus precationibus pro mortuis, multisque perfectis sacrificiis, honestissimi quique cives funus amplissimum curaverunt. Canonicorum collegium, itemque sacra sodalitia cum insignibus religionum agmine longo oppidi vias insederant. Aderant ex propinquis castellis & vicis virorum & feminarum greges, obliti sui, obliti suorum atque familiæ: personabant viæ atque agri plangore & ejulatu quam plurimorum, qui se vitæ magistrum, & patrem optimum amisisse querebantur. Cum ejusmodi cæremonia circumlatum cadaver, & in templum Excalceatorum invectum est; subinde iis, quas diximus, persolutis exequiis, ante aram principem humo conditum.

Ægrotat & moritur.

Ejusdem funus amplissimum.

Nicolaus Bevenius in Observantium familia clarus.

V. In cœnobio Nivellensi provinciæ Belgicæ vivere desiit Nicolaus Bevenius, Observantium sacerdos, qui & sacris concionibus habitis eloquentiæ insignem laudem est consequutus, & bonas artes, præsertim vero Theologicam facultatem disputandi subtilitate atque solertia nobilitavit.

Urraca de Alonso, & Maria Vaena virgines vitæ innocentia præstantes.

VI. Per idem tempus magnam sparsere nominis famam virgines duæ Cordubenses e familia beatæ Claræ; quarum alteri Urracæ de Alonso, alteri Mariæ Vaenæ erat nomen: ambæ pares ætate, ambæ virtutibus. Eximia in iis patientia laborum, vigiliarum, omnisque generis asperitatis; solitudinis amor incredibilis, in obeundis cœnobii muneribus alacritas mira. Quod supererat otii, vel in corporis labore, vel in animi disciplina, & sacris precationibus, commentationibusque rerum divinarum collocabant. Hostem omnium teterrimum, ne occultis & tectis superarentur insidiis, inopia cibi & tenuitate deprimebant: in omni denique genere virtutis supra ætatem, supra vires præstare ceteris & antecellere conabantur. Diebus Veneris & Saturni non erant communi continentiæ more contentæ; nihil omnino adhibebant obsonii; pane tantum & aqua vitam ægerrime tolerabant. Cum enim altera in Christum, diros cruciatus pro mortalium salute perpessum, altera in Deiparam Virginem, singulari pietatis studio flagrarent; eos dies consensu delegerant, quibus diebus, ad hæc virtutis ac religionis officia, sese flagris asperrimis etiam cæderent; tum crucem trabalem, pondere gravem, circum peristylia cœnobii suis humeris bajularent: & in hac tam aspera austeraque vitæ disciplina nulla tristitia, nulla frontis contractio, nullum supercilium, nullus horror; sed incredibilis quædam inerat humanitas & comitas, atque in præstandis erga sorores cœnobii Christianæ caritatis officiis jucunda quædam suavitas oris, pari sermonis affabilitate conjuncta. Quod vero mirum videri debet, simul adversa valetudine tentatæ, simul febri correptæ, ad sempiternæ felicitatis locum, uti credere par est, simul fere convolarunt. Cum enim Urraca Veneris die mortem

tem oppetiisset, insequens Mariæ laborum pariter ac vitæ attulit finem. Utraque in ipso mortis articulo gestientis animi lætitiam, ac præcipientis jam gaudia felicitatis futuræ, ore vultuque ad hilaritatem composito significavit.

VII. Angelorum provinciam, quæ est in Hispania, nobilitavit hac tempestate Bernardinus a Castro viridi Observantium sacerdos, quem aliquando inter canendum divinas laudes cœlesti dulcedine delibutum scriptores aliqui memorant; ut in hac corporis concretione nihil jucundius ad voluptatem posset optare. Cibi potusque parcissimus, non solum vino carnibusque abstinebat, sed herbarum aut olerum vix tantum sumebat in dies, qantum fami domandæ satis esse videbatur. Itaque hoc asperrimo victu, & nulla corporis indulgentia frenavit animi lascivientis petulantiam; extinxit incendium cupiditatis, & vitiorum omnium compescuit appetitiones contra rationem incitatas vehementius; omnes turbulentos motus, & quasi titillationes voluptatum repressit; sedatisque fluctibus perturbationum, ea tranquillitate integritateque mentis fuit, & corporis, ea moderatione consilii, ea injuriarum patientia, non ut animum assidua commentatione sevocatum & abductum a societate corporis habere, sed ut ipsum corpus in mentis vim & naturam plane mutatum & conversum esse videretur. Obiit placidissime in cœnobio sanctæ Mariæ Angelorum. Fratres, memorabili exemplo, præ dolore ac desiderio optimi viri, funus cum lacrymis persequuti.

Bernardinus a Castro viridi Observantium presbyter disciplinæ severitate excellens. Gonzaga in Hist. Seraph. Petrus Castiliesus in sua Topographia.

VIII. Apud Sisaponem in Bætica mortalitatem exuit Joannes quidam cognomento Hierosolymitanus, quod Palæstinam homo quidem Hispanus diu incoluerit. Is, florente adhuc ætate, jus Pontificium in patria professus est: cumque ejusmodi vitæ cursum teneret, ut ad magna & præclara quæque gerenda aptus esse judicaretur, præter omnium expectationem, eximio quodam religionis ardore succensus, Hierosolymam proficiscitur. Post aliquanto in ea urbe Observantium institutum amplexus est, informandisque ad vitæ cultum & honestatem ejus terræ inquilinis, qui fidem Christi profitebantur, operam dedit. Aliquot annos in eo munere cum laude versatus, in provinciam deinde Angelorum vel a suis Hispanis accitus est, vel de agendis Palæstinæ negotiis a montis Sion cœnobiarcha legatus. Utcumque fuerit, ejus provinciæ primarios viros vitæ innocentia & gravitate ita sibi devinxit, ut præfecturam quamvis invito & reluctanti ultro detulerint. Philippum etiam hoc nomine secundum, Hispaniæ principem, Joannis fama permotum & opinione virtutis, infulas sacras ipsi deferre decrevisse proditum est: quas tamen ille, vir profundissimæ demissionis & contemptus sui constantissime recusavit. Cumque ab eo Senatus Indici præses magnopere contenderet, ut beneficium futuri regis agnosceret, ejusque victus auctoritate honorem susciperet, respondisse fertur; æquum non esse, ut, qui semotus a curis & maximarum rerum tractatione in erudienda Palæstinæ plebecula ætatem contriverit, ac fortassis ejus operæ fructum haud contemnendum perceperit, nunc aliam provinciam satis utique duram suscipiat, quando pro sua tenuitate eum honoris & amplitudinis locum tenere cum dignitate non possit. Denique fato functus est, ac tertio post die magno sociorum luctu elatus pridie Kalendas Augusti.

Joannes Hierosolymitanus Observantiû sacerdos.

Sacras infulas ultro delatas recusat.

IX. Apud Segobrigam Tarraconensis Hispaniæ oppidum Observantium cœnobium exstrui cœptum. Templum Deiparæ Virgini sine labe conceptæ ædificatum consecratumque est. Franciscus Zamora per eos dies Optanus cœnobiarcha, qui deinde Ordinem totum administravit, Carthaginensis provinciæ nomine cœnobium adivit, oppidanosque erga familiam præ-

Observantes cœnobium condunt in oppido Segobriga.

præclare animatos probitatis ac ſapientiæ fama ita ſibi devinxit, ut ad cœpta perficienda omnem induſtriam vireſque ſuas certatim contulerint. Eorum primarii numero fere ducenti ac quinquaginta diſciplinam Ordinis Tertii profitentur, quæ ab divi Franciſci inſtitutione profecta, egregios fructus religioni Catholicæ ubique gentium ferre conſuevit. Eam itaque diſciplinam cum oppidani intra domos privatas mirifice colerent, magnas plebeculæ opportunitates ad vitæ honeſtatem nullo non tempore attulerunt.

Item in Peruvia.

X. In Peruvia Chujapa eſt civitas Hiſpanorum, convenarum frequentia maxime illuſtris. In ea, adnitente potiſſimum Franciſco Moralio Obſervantium presbytero, cœnobium eſt conditum: ſacerdotes numero quinque ad incolendum deducti, qui ſacramenta Chriſtiano ritu adminiſtrarent, ethnicoſque a deorum nefario cultu avocatos religionis Romanæ ritibus ac præceptis imbuerent. Eorum ad ſex millia brevi temporis intervallo e tenebris emerſa, Franciſcanorum ſcilicet opera, Chriſti jugum ſubiiſſe litteris proditum.

Obſervantes convertendis ad Chriſtum Peruvianis operam navant.

XI. Hoc etiam anno Andreas Inſulanus, totius Ordinis Generalis Miniſter, in regno novæ Granatæ apud Americanos provinciam ſundavit addito agnomine Sanctæ Fidei, miſſo ad id operis maturandum cum ſociis aliquot Franciſco Victoria; qui cœnobiis conſtituendis operam daret, quæque noſtris hominibus uſui fore arbitraretur, perficienda curaret. Ea provincia quam latiſſimo terrarum ſpatio porrecta Cuſtodes accepit omnino ſex, quorum quiſque cœnobiis ſuis cum imperio præeſſet, omniumque inquilinorum ſuffragiis præfecturam adiret.

Provincia Sanctæ Fidei in regno novæ Granatæ fundatur.

XII. Granatenſe cœnobium, quod beatæ Eliſabethæ reginæ dicatum eſt, Maria Tablaria per idem tempus nobilitavit excellentium virtutum laude; ex quibus unam & alteram brevi narratione complectar. Cibi abſtinentia in primis fuit admirabili verius, quam imitanda: quippe quæ maximam anni partem pane tantum & aqua duriter victitaret. Tum contentione animi tanta ad Dei laudes celebrandas incubuit, ut fere numquam e templi odeo diſcederet; ubi genibus nixa plurimum noctis orando conſumere; ſi quando ſomnus obreperet, brevem quietem ingratiis capere; ſubinde excuſſo torpore, ad perſequendum quod inſtituerat, alacris magis & experrecta conſurgere. Eam proinde ſorores ceteræ obteſtari ſolebant, ut, quando tantam fuiſſet hujuſce rei facultatem adepta, Deum ipſa rogare pro ſingularum æterna ſalute, pro cœnobii concordia ac dignitate ne gravaretur. Hoc videlicet teſtimonio ſpectatæ virtutis non modo illam, cum viveret, ornaverunt; ſed etiam ad omnem memoriam poſteritatis commendarunt. Quippe ejus vita per ſequentes ætates ad imitandum propoſita, ad retinendam ejus cœnobii diſciplinam magnopere profuit.

Maria Tablaria inſignis Virgo.

XIII. Intra oppidum ſancti Geminiani in agro Senenſi Ordo equitum Melitenſium ædes habebat. Eas hoc anno Obſervantium provincia, certa pecunia ipſis equitibus perſoluta, recepit; cum vetus cœnobium extra oppidi mœnia inquilini diruere, ſedeſque mutare coacti malo fuiſſent. Quippe Senenſibus in Hiſpanorum poteſtatem redactis, & amiſſam reipublicæ libertatem inique ferentibus, omnia bello permiſcebantur; cum ad opem oppreſſis ferendam Galli milites accurriſſent, Hiſpanoſque rerum potientes prælio laceſſere adorti eſſent.

Obſervantes cœnobium condunt in agri Senenſis oppido quodam.

XIV. Obierunt hoc anno, magna nominis fama poſteritati relicta, virgines duæ; altera Maria a ſancto Michaele, quæ cœnobio Matritenſi Ordinis Tertii vitæ ac morum integritate magnum attulit ornamentum. Eidem mos erat, præter cilicium, quo aſperrimo tegebatur, ſeſe flagellis quam diu-

Maria a S. Michaele.

diutissime cædere: laborumque ac morborum patientia in primis excelluit. Joanna altera fuit, Mutuscis, seu Trebia oppido Umbrorum oriunda; cujus vita innocentissime acta mansuetudine potissimum, & summa animi demissione commendatur. Hæc in cœnobium Fulginiense divæ Luciæ aggregata, adjuvandis omni ope sororibus, agendaque ostiatim mendicatione multos annos insumsit. Oculorum morbum, quo diuturno & gravi ad extremum usque spiritum laboravit, non modo æquo animo pertulit, sed etiam libenti. Efflavit animam placidissime, ac triste sui desiderium non virginibus modo ejus cœnobii, verum etiam civitati universæ moriens reliquit. Et Joanna Trebiensis innocentia commendatę.

XV. Andreas Insulanus totius Ordinis Minister, minoribus comitiis Bononiæ habitis, Clementi Moniliano, qui familiæ cismontanæ præfecturam triennio gesserat, ejusdem familiæ in Curia Romana tutelam commisit. Hujus acta congregationis, quam *intermediam* a nostris appellari mos est, vel nulla omnino sunt litteris tradita, vel cum mandata fuissent, aliquo casu interciderunt.

XVI. Hieronymus Lanza apud oppidum sancti Marci in Sicilia natus, ad fortunas paternæ domus, cum primis honestæ, ac locupletis, insignem tum litterarum scientiam, tum pietatem adjunxit. Cum exacto studiorum cursu, in quibus juri Cæsareo, ac Pontificio operam dederat, doctoris nomen & insignia sumpsisset, virginem pari nobilitate in matrimonium accepit. Sed uterque, connubii consuetudine omissa, miro consensu virginitatis votum nuncupavit in ipsa nuptiarum celebritate. Illa in cœnobium sacrarum virginum nomen dedit: ipse veterum Patrum, quorum vitas lectitaverat, incitatus exemplis, in solitudinem secessit anno Christi MDXLV. initoque consilio cum incensis eodem asperitatis omnis perferendæ studio aliquot viris, sodalitium constituit. Ejus sodalitii leges erant, quanta fieri posset severitate, institutum beati Francisci in omni vita tenere; in tuguriolis aut speluncis vitam agere separatim, statisque horis ad templum, quod solitario in loco extruendum esset, convenire; communes cibos, præterquam usitatos quadragenarii jejunii tempore, a mensa abdicare; singulis anni feriis quartis & quintis jejunare, exceptis aliquot; Franciscanæ, ac Dominicanæ familiæ alumnos, si qui missione a præfectis impetrata eo venirent, ad institutum aggregare. Idem Hieronymus, uti sociis præesset, consensu lectus. Eas leges Julius III. Pontifex Maximus dato diplomate approbavit. In eo diplomate dicuntur *Eremitæ isti ad Regulam Fratrum Minorum in paupertate Capuccinorum obligari*. Sic enim mos erat per ea tempora solitarios appellari. Quibus verbis deceptus Daza noster in quarta Chronicorum Ordinis parte solitarios illos veros fuisse Capuccinos existimavit. Hoc sodalitium anno MDLXII. Pii IV. decreto dissipatum est, ejusque professores familiam aliquam religiosam ex iis, quas ante hæc tempora summi Pontifices approbassent, adire jussi. Hieronymus Lanza sodalitium instituit solitariorum profitentium Regulam divi Francisci.

A R-

ARGUMENTUM.

Concilium Tridenti celebratum. Observantium cœnobia duo ædificata in America Meridionali. Beatrix Vasquesia virtutibus illustris.

I. CONCILIUM Tridentinum, nitente potissimum Cæsare, qui ad ejus tutelam paratum se fore pollicitus fuerat, haud ita magna celebritate habitum est; cum eo pauci convenissent metu deterriti belli Parmensis: quod implicuit potentissimos Principes, Galliæ Regem tuentem partes Octavii, & ipsum Cæsarem, ac Pontificem, qui conjunctis viribus Parmensem ditionem Octavio eripere adorti sunt. Legati tamen ad Concilium missi, Marcellus Crescentius Romanus tituli sancti Marcelli Presbyter Cardinalis; Sebastianus Pighinus e Regio Lepidi Archiepiscopus Sipontinus; Aloysius Lipomanus Venetus Veronensium Antistes; præstanti scientia & prudentia viri; tertius vero etiam pietate ac religione, divinarumque litterarum peritia per hæc tempora nulli secundus.

Observantium cœnobium Guamangæ ædificatum.

II. In urbe Guamanga Peruviani regni Observantes cœnobium ædificarunt, cum amplissimæ provinciæ gereret præfecturam Ludovicus ab Ona. In ejus cœnobii templo cum ad augendam populi religionem societates multæ piorum hominum institutæ sunt, tum illa præsertim, quæ Deiparam Virginem sine labe peccati originalis conceptam veneratur: in quam proinde, Franciscanorum videlicet opera, neophytorum incredibile studium, & insignis pietas exardescere cœpit.

Item apud Panamam.

III. Apud Panamam urbem, Americæ meridionalis emporium celeberrimum, domicilium eisdem Observantibus jussu Cæsaris datum vertente anno superiore; sociisque præfectus Gaspar Singuellus, qui & hoc anno cœnobium administravit. Cui subinde exædificando operam dedit Petrus Pinaselius Americanus, nobili genere natus; qui præterea ob egregias virtutes magnam sibi apud Hispanos & populares anctoritatem conciliavit.

Beatrix Vasquesia vitæ innocentia nobilis.

IV. In Toletano sancti Michaelis cœnobio vivere desiit Beatrix Vasquesia, quæ disciplinam beatæ Claræ professa, in divinis laudibus celebrandis ætatem pene totam contrivit. Ad hæc, mira conflictandi corporis cura, ciborumque omnis generis parcimonia insignis fuit. Jejunia fere perpetua; ex quibus maciem ita contraxerat, vix ut posse consistere videretur. Castitatem & eximie coluit ipsa, & ad eandem ceterarum virtutum præsidio confirmandam sorores incendit. Cum ex assiduo precandi usu charitatem in Deum minime vulgarem concepisset, cum voluptate animi tanta res divinas meditabatur, ut æstuanti præ amoris incendio hujuscemodi verba, velut ignita jacula, identidem exciderent: *Dilectus meus mihi, & ego illi*: & illa, quæ sanctissimus olim familiæ conditor usurpare solebat: *Deus meus, & omnia*. Sed & erga mysteria Catholicæ fidei tam præclare legimus animatam fuisse, ut dictitaret, paratam se ad obeunda quævis martyria, quotquot ejusdem propugnatores jam inde a primis Ecclesiæ temporibus obiissent; ut illorum videlicet veritatem suo sanguine consignaret. Inter hæc gravi morbo decumbens, eaque verba suavissime recitans: *Hæc dies, quam fecit Dominus, exultemus, & lætemur in ea*, placidissime efflavit animam. Cum esset antea propter assiduos labores tristi oris aspectu, planeque invenusto, sub ipsam mortem decora specie, ac beatissimo lumine fulgens, magnam spem omnibus fecit, non tam illam mortem, quam migrationem ex mortalitate ad immortalitatem fuisse.

AR-

ARGUMENTUM.

Concilium Tridentinum intermittitur. Obitus Marcelli ad Concilium Legati: item divi Francisci Xaverii Indiarum Apostoli. Matthaeus de Bassio Venetiis moritur; cujus cadaver Observantibus adjudicatum. Ab iisdem coenobia aliquot aedificata.

I. Imminentis belli nuntius, & dissidium inter Caesarem & Julium de expectandis haereticorum legatis, in causa fuerunt, ut Concilium intermitteretur. Itaque omnibus, qui convenerant, abeundi potestas facta. Dum autem Romam redit Legatus Marcellus, ex nimio labore Veronae, ubi diem obivit, incidit in febrem, quam phrenesis est consecuta. Cujus vi turbulenta exagitatus dum a se postulat abigi canem; hinc Sleidanus occasionem arripuit daemonis inducendi. Quod commentum Polano ita frigidum visum est, ut omittendum judicaretur.

II. Decessit hoc anno in insula deserta Sanciano, & in conspectu Sinarum, a quibus tantum leucis triginta disjungitur, sanctus Franciscus Xaverius IV. Nonas Decembris, aetatis quinquagesimo quinto, expeditionis Indicae undecimo: vir animi incomparabilis, & cujus laboribus orbis erat angustior. *D. Francisci Xaverii obitus.*

III. Matthaeus de Bassio, Capuccinorum antesignanus, quem Waddingus ad Observantes multo ante rediisse commemoravit, Venetiis gravi morbo decubuit, qui supremus illi fuit. In eam urbem profectus Augusto ineunte, apud Rectorem sancti Moysis Ecclesiae diverterat, quicum sibi necessitudo vetus intercedebat. Cujus in domo cum aegrotaret, Coelestinum Zenum sancti Francisci coenobiarcham monendum curavit, suoque nomine rogandum, ut sacerdotem, qui confessiones audiret, ad se mittere maturaret. Missus itaque Urbanus Venetus, qui etiam de Matthaei moribus atque factis plura litteris consignavit. Magnum erat Matthaei nomen in ea civitate, quam sibi antea, cum esset in concionibus acer ac vehemens, libereque in hominum vitia inveheretur, non eloquentiae modo, verum etiam virtutis opinione conciliarat. Cum sacramentis Christiano ritu susceptis obiisset, magnus hominum concursus ad templum est factus. Itaque elatus est honorificentissimo funere. Quippe exequiis persolutis in templo, inusitata celebritate circa forum Marcianum circumlatum cadaver cum laeta populi acclamatione, & aeris campani sono. Inter haec Observantium coenobiarcha Rectorem monuerat, uti cadaver, quod ad se pertineret, apud divi Francisci in sodalium sepulchro sepeliendum permitteret. Ille negare sese daturum quod peteretur: Matthaeum, dum viveret, ab Observantibus aut neglectum, aut sponte sejunctum extra septa coenobii vitam egisse: itaque hominem non fuisse censendum in eo sodalitio, a quo tamdiu abfuisset; in ejusque cadaver sancti Moysis Ecclesiae communi lege jus esse, quod in ejus ditione ipse mortem oppetiisset. Incalentibus utrinque animis, in judicium deducta res; iisque nostris adjudicata, quod legitimis documentis palam fecissent, Matthaeum cum Praefectorum permissu extra coenobium esse versatum, praesertim Calvi, & Insulani: neque exortem ejus familiae existimandum, cujus jampridem habitum ferret, quin etiam capitis tegumentum. Quocirca triduo, quo haec gesta sunt, incorruptum cadaver, summa licet aestate, ad Franciscanos delatum, confluente certatim multitudine ad osculandum; & in communi sodalium tumulo conditum est. Post duos menses,

Matthaeus de Bassio moritur. Tomo XVI. anno 1537. n. 19.

De ejus cadavere dissidium.

Quod Observantibus adjudicatur.

cum populus Venetus, nondum studio pietatis erga Matthæum defervescente, tumulum frequentaret, eaque re molestiam Fratribus exhiberet (quippe in aditu chori sepulchrum erat) permittente Pontificio Legato exhumatur, nulla hactenus labe apparente, & in arcam e ligno compactam inclusum, in ipso templo sepelitur prope sacellum beati Didaci. Postero anno sub exitum Februarii rursus arca mutata, ac super eam in contiguo pariete monumentum est positum cum hac epigraphe.

P. Frater Matthæus de Bassio Marchiæ
Miner de Observantia verbi Dei Prædicator Apostolicus
Animam Deo reddidit Nonis Augusti anno MDLII.

Observantium cœnobium extruitur Bæsippone.

IV. Bæsippone Bæticæ oppido ab Observantibus cœnobium est positum; cum eisdem Joannes Amaja, præcipua nobilitate vir, non solum ædibus suis ultro cessisset, sed etiam ad res cœnobii componendas pecuniam dedisset. Vigesimo sexto post anno, incertum qua causa, domicilium deseruerunt, & apud ædiculam Deiparæ Virgini dedicatam in agro extra oppidi mœnia habitare cœperunt, cum permissu Gaditanorum Episcopi Garziæ Jari.

Item apud Penicum.

V. Ludovicus Ataide hoc item anno Franciscanis, qui divi Petri Alcantarensis disciplinam tenebant, domicilium constituit apud Penicum pagum in diœcesi Olysiponensi. Ejus cadaver, ut ipse jusserat cum proregis munere in India degens, ad cœnobium delatum, in ejusque cœnobii templo, quod a sanctissimo Jesu nomine appellatur, est conditum. Alumni circiter decem, quæ ad cultum, victumque pertinent, a nepotibus Ludovici, perpetua in eos liberalitate nobilissimæ gentis, accipiunt.

Et apud Quanucum in regno Peruviano.

VI. Apud Quanucum Peruviani regni civitatem sedes tandem est constituta Observantibus VII. Kalendas Decembris. Ex alumnis Presbyteri quinque Evangelium Americanis impertire, eosdemque præceptis Catholicæ fidei erudire jussi. Cujus eisdem laboris fructus per insequentes ætates multo maximus constitit.

AR-

ARGUMENTUM.

Catholica religio in Angliæ regno restituta; unde hæretici omnes exulare jussi: in quibus Petrus Martyr Vermilius, ac Bernardinus Ochinus. Observantium generalia comitia Salmanticæ habita. Eorum leges ad renovandam Ordinis disciplinam. Ex iis aliquot virtutibus clari. Adamus Satbouth eximie pius & doctus. Cœnobia ædificata.

I. IN Anglia moritur Rex Eduardus anno ætatis decimoseptimo exhæredatis testamento suo duabus sororibus, Maria, & Elisabetha, eisque substituta Joanna Craja, filia Henrici Suffolcii, suadente Dudlejo Duce Northumbriæ, per quem sublatus fuerat Sommersetus. Cognita Eduardi morte, Maria Henrici Regis, & Catharinæ Hispanæ filia Reginæ titulum statim assumpsit; senatores Regni, ac reliquos ex nobilitate Londini degentes, datis ad eos humanissimis litteris, sibi devinxit. Dudlejus perduellionis damnatus, servi publici manu perdidit caput; cum biduo ante hæresi omni abjurata, ritu Catholico Eucharistiam sumpsisset, & ad locum supplicii ductus, egregia criminum confessione præmissa, monuisset omnes, uti veram majorum religionem amplecterentur, ac nefariæ sectæ concionatores Britatannia tota exturbarent: non aliam sese, quam Ecclesiæ Romanæ Fidem semper in sinu coluisse; sed ambitione cæcum multa tempori condonasse, quorum ex animo pœniteret: proinde mortem æquo animo subire, quam se agnosceret commeruisse. Inde datus in custodiam Thomas Cranmerus Archiepiscopus Cantuariensis, aliique perversi Episcopi; supra triginta millia hæreticorum exulare jussi; restituti passim Catholici. De Petro Martyre Vermilio quid ageretur, disputatum est in senatu; quem, quod plurimum damni publicæ rei attulisse diceretur, nonnulli flammis addicendum contendebant. Itum est tamen in eam sententiam, ut, quia publica fide in Angliam venerat, cum suis incolumis dimitteretur. Qui subinde Argentinam, unde erat profectus, una cum Bernardino Ochino, Capuccinorum & Fidei desertore, se contulit. Maria titulum capitis Ecclesiæ Anglicanæ statim abjecit, & Legatum in Angliam accersiit Reginaldum Polum Romanæ Ecclesiæ Cardinalem; cum antea Pontifex, ipseque Polus, misso ad eam internuntio Joanne Francisco Commendono Patricio Veneto, Reginæ animum explurassent. Quæcumque sub Eduardo contra Fidem Catholicam sancita fuerant, abrogata, disciplina majorum in integrum restituta.

Eduardi Angliæ Regis obitus.

Cui succedit Maria.

Pelluntur ex Anglia hæretici.

In quibus Vermilius & Ochinus.

II. Comitia totius Ordinis apud Salmanticam hoc anno coacta pridie festum Pentecostes. In iis comitiis Clemens Monilianus miro Patrum consensu Generalis Minister est renuntiatus. Transalpinam familiam Andreas Insulanus vicaria potestate administrare jussus. Arbitri, quos appellant Definitores, pro Transalpinis creati sunt, Antonius Gusmanus e provincia sancti Jacobi; Bernardus Fresneda, provinciæ Burgensis Custos; Antonius Almeida provinciæ Portugalliæ Minister; Patricius Ohogam Hiberniæ, Maturinus Jassius Turoniæ, Gabriel Taparellus Franciæ Parisiensis antea Ministri. Cismontanis hi dati sunt, Aloysius a Burgonovo Bononiensis provinciæ Minister; Angelus Aversanus Minister Campaniæ felicis; Angelus a Portu Mauritii, Romanæ provinciæ sancti Hieronymi Minister; Franciscus Bartholomæi provinciæ Thusciæ Florentinæ Custos; Evangelista Rubinensis Dalmatiæ Minister; Petrus Vercellensis provinciæ Mediolani Custos. Procurator totius Ordinis Angelus idem Aversanus designatus. Pertra-

Comitia totius Ordinis Salmanticæ.

ctandis in curia Romana Transalpinorum rebus Franciscus Zamora è provincia Carthaginensi præesse jussus. Bonifacius Ragusinus Palæstinæ custos, ac montis Syon cœnobiarcha constitutus. Multa præterea ad renovandam Ordinis disciplinam in his comitiis decreta. Pro Romani Pontificis, Regumque ac Principum incolumitate publicæ preces indictæ. Fratres, qui intra sexennium diem obierant, in tabularia relati numero mille circiter & nongenti.

Pontificis litteræ ad Monilianum Ministrum Generalem creatum.

III. Moniliani electionem, quæque in comitiis sancita fuerant, Julius III. Pontifex Maximus rite probavit, ipsumque Ministrum quam amplissima potestate decrevit uti, quantam videlicet ipsa comitia ex Apostolicæ Sedis arbitrio habere possunt. Cujus rei causa ad eum litteras dedit in hunc modum.

JULIUS PAPA III.

Dilecto filio Clementi Moniliano totius Ordinis Fratrum Minorum Regularis Observantiæ Generali Ministro.

Dilecte fili salutem & Apostolicam benedictionem.

Cum, sicut accepimus superioribus diebus, dilecti filii, Capitulum Ordinis Fratrum Minorum Regularis Observantiæ in domo sancti Francisci Salmanticæ in unum (ut moris erat) congregati, habitis prius, & servatis solemnitatibus in similibus observari solitis, te in ejusdem Ordinis Ministrum Generalem, juxta regularia ipsius Ordinis instituta, & privilegia Apostolica illi desuper concessa, communi omnium voto elegerint, tuque electioni hujusmodi, illius tibi præsentato decreto, consenseris, & exinde tam tu, quam ipsum Capitulum nonnulla spiritualem profectum, & quietem, ac augumentum præfati Ordinis concernentia, non solum ad Fratrum, verum etiam ad tibi creditarum Monialium & Sororum Tertii Ordinis hujusmodi utilitatem; & inter alia, quod Sorores Tertii Ordinis sancti Francisci in communi viventes, ad evitanda scandala, amovenda multorum offendicula, more Monialium sanctæ Claræ perpetuo claudantur, nulloque modo intra earum clausuram viros admittant, nisi eis superinde facultas a Sede Apostolica pro sua maturitate concedatur, matura deliberatione præhabita statueritis & ordinaveritis, prout in diversis desuper confectis documentis publicis, seu aliis scripturis dicitur plenius contineri: Nos qui Ordinem tuum hujusmodi singulari benevolentia prosequimur, sperantes, quod dictus Ordo, & alii Fratres, ac tibi creditæ Moniales & Sorores, ob ferventem animarum zelum, quem tibi inesse jamdudum cognovimus, per tuæ sollicitudinis studium pie & religiose regentur & gubernabuntur; electionem, ac statuta, & ordinationes hujusmodi, necnon, prout illa concernunt, omnia & singula in documentis, seu scripturis hujusmodi contenta, & inde sequuta quæcumque, quatenus sacris canonibus non contrarientur, Apostolica auctoritate per præsentes approbamus & confirmamus, ac perpetuæ firmitatis robore communimus, supplentes omnes & singulos juris & facti defectus, si qui forsan intervenerint in eisdem: tibique, quod officium ministeriatus Generalis Ordinis hujusmodi integre, & absque eo quod prætextu aliquarum facultatum, seu auctoritatum, quibusvis personis cujuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis existentibus hactenus quomodolibet concessarum, & in posterum concedendarum (quas ex nunc, in quantum offi-

officio tuo præfato præjudicent, aut te in illius exercitio quovis modo impediant, harum serie revocamus & annullamus) impediri aut perturbari possit, etiam nostra auctoritate exercere; &, quæ tibi videbuntur, dicti Ordinis provincias tibi subjectas, pro earum, & dicti Ordinis pace & quiete insimul unire, & ad eas, quos volueris, etiam externos prælatos seu ministros ejusdem tui Ordinis destinare, ac omnia alia, quæ Capitulum generale Ordinis hujusmodi in eisdem provinciis, tam ex sua ordinaria, quam ex Apostolica auctoritate agere, & facere posset, in ipsis provinciis facere, exercere, & exequi, ac omnibus & singulis immunitatibus, facultatibus, privilegiis, indultis, & gratiis Ministribus Generalibus dicti Ordinis, qui hactenus fuerunt, per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac Nos tam vivæ vocis oraculo, quam in scriptis quomodolibet concessis, uti, frui, & gaudere libere & licite valeas, dicta auctoritate Apostolica concedimus & indulgemus. Mandantes universis & singulis utriusque sexus personis tibi ratione officii hujusmodi creditis, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis pœna per eos incurrenda, ut tibi in his, quæ officium præfatum concernunt, ac omnibus aliis, quæ contra animam, & institutum suum non sunt, humiliter intendant, & pareant cum effectu, nec tibi in aliquo quovis modo contradicere, aut refragari audeant, vel præsumant, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac dicti Ordinis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque. Verum, quia difficile foret præsentes litteras ad singula quæque loca, in quibus de eis fides facienda erit, deferri, volumus, & præfata auctoritate Apostolica decernimus, quod earum transumptis manu notarii publici subscriptis, & sigillo tui ministeriatus officii signatis, ea prorsus fides in judicio & extra adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XI. *Octobris* MDLIII. *Pontificatus nostri anno* IV.

Joannes Larinen.

IV. At Monilianus describendis & illustrandis comitiorum decretis operam dedit. Ita enim sanxerant Patres conscripti apud Salmanticam congregati: *Visum est Reverendissimo Patri Ministro Generali simul, ac universis Patribus, atque ita decretum, ut, quidquid est statutorum, eorum præsertim, quæ cum Regulæ nostræ interpretationibus usitatis maxime conveniunt, redigatur & contrahatur in duodecim capitula, quemadmodum constat totidem ipsa Regula nostra. Cujus rei conficiendæ negotium & cura committitur arbitrio ipsius Reverendissimi Patris Ministri Generalis, ipsorumque Patrum Definitorum Ultramontanæ familiæ.* — Salmantina decreta Monilianus describit.

V. Eas leges Cardinalis Carpensis familiæ patronus Pontificis jussu cum ratas habuit, tum Cisalpinos omnes ejus alumnos, ut in officio atque observantia erga illas manerent, gravi oratione est cohortatus. — Ea proponuntur Cismontanæ familiæ a Cardinali Carpensi.

RODULPHUS PIUS Episcopus Tusculanus S. R. E. Cardinalis de Carpo totius Ordinis sancti Francisci Protector & Corrector &c.

Reverendis Patribus Ministris ac ceteris Patribus Cisalpinæ familiæ Ordinis Minorum de Observantia nuncupatis salutem &c.

INter cetera, quæ proxime præterito anno in frequenti Conventu vestro Generali Salmanticæ habito pro commoditate, profectuque vestri Ordinis de-

decreta fuere, unum in primis fuisse intelleximus, maximum sane illud, ut omnes perspicere potestis, ad sodalitatis vestræ observationem facilius assequendam, expeditiusque ejusdem regimen, momentum habiturum; ut, quoniam Constitutiones vestræ in Cisalpina instituto ad infinitum pene numerum excrevissent, quarum multæ infructuosæ, & nullius omnino usus, sed impedimenti potius essent, nonnullæ etiam inter se tota ratione contrariæ (quod confusionem magnam pareret) deprehenderentur, ideo illis omnibus diligenter accurateque perspectis, atque discussis, quæcumque earum repertæ fuissent Regulæ vestræ, receptisque, atque sinceris ejus interpretationibus convenire, eæ (ceteris omnibus tamquam inutilibus resecatis & abjectis) ad duodecim tantum capita, ejusdem vestræ Regulæ imitatione, quæ totidem capitibus comprehensa est, redigerentur. Cum itaque, quemadmodum Nos semper vehementer optavimus, ac cum Dei Optimi Maximi auxilio aliquando futurum esse speravimus, illud non minori sane zelo Religionis, quam prudentia & diligentia præditus vir frater Clemens a Monilia Minister Generalis vester, cui ea provincia a Conventu prædicto demandata fuerat, egregie & præclare præstiterit; hunc ejus tam utilem, ac potius necessarium laborem sanctissimus in Christo Pater ac Dominus Julius III. Pontifex Maximus, quemadmodum optimum parentem, ac Principem Christianorum omnium, religionisque decebat, & gratum habuit, & magnopere probavit: Nobisque præterea, ut divi Francisci instituto protegendo, juvando, ac provehendo deputatis imposuit, ut Suæ Sanctitatis jussu vobis universis, vestrumque singulis per sanctam obedientiam in virtute Spiritus sancti præciperemus, ut hujusmodi statuta, in ordinem formamque prædictam redacta, atque correcta, reliquis omnibus sepositis & rejectis, amplecteremini, atque observaretis. Nos itaque pro veteri nostra in vestram sodalitatem charitate in Christo etiam atque etiam hortamur, & pro officii nostri munere, virtute in primis mandati a sanctissimo Domino nostro accepti, vobis arctissime præcipimus, & mandamus, ut novissimam hanc seriem Statutorum a Reverendissimo Patre vestro Generali Ministro sic dispositam, & promulgatam, tamquam veram, & a vobis omnibus perpetuo observandam suscipiatis, atque ipsa pro viribus, quo cuncta vobis prospere & feliciter cedant, ad Christianæ Catholicæ Ecclesiæ incrementum, vestrique instituti profectum, quem in dies majorem atque majorem esse percupimus, inviolabiliter observetis; nostri interim in vestris ad Deum precibus memores. Romæ anno a Nativitate Christi MDLIV. *die* VIII. *Januarii.*

Rodulphus Card. de Carpo Protector.

Sigism. Botius Secret.

VI. Clemens etiam, datis ad Cismontanos litteris, ad pristinum decus ac dignitatem familiæ recuperandam eos incendit. Cujus labes, quæ, ne latius dimanent, præsens remedium postulare videantur, pleno mœroris & querimoniæ sermone commemorat. Tum quid in legum Salmantinarum descriptione præstiterit, quid iis tandem contineatur, quam diligenter & sancte iisdem obtemperari ab omnibus velit, ac serio præcipiat, luculenter declarat in hunc modum.

Frater

Frater Clemens de Monilia Ordinis S. Francisci Generalis Minister & servus universæ nostræ Cismontanæ familiæ de Observantia nuncupatæ S. P. D.

Perquirenti mihi causas, cur nostri splendor Ordinis quodammodo obscuretur, ac exterior conversatio adeo inficiatur, ut vel prælatorum incuria, vel subditorum numero transgressionum talis excreverit multiplicitas, quæ apud priscos nostros non ita frequens, publica, inulta, probata, & benemerita haberetur (nunc enim multo plura sibi vendicat luxus, minus parcit avaritia, & nonnunquam apud nonnullos pseudofratres tantum intumuit superbia: & quæ olim magistra disciplinæ, probitatis schola, sanctorum Doctorum mater erat fœcundissima, nunc orbata jacet: ubi nunc ille divinus cultus? ubi contemplationis, ac vetus devotionis incendium? cecidit ille paupertatis decor, quo tantum Religio solebat gloriari nostra, & ceteris dignitate præstare: jam, proh dolor, in multis nulla major obedientia est, quam nulli parere) occurrit, ut divi Bonaventuræ utar sententia, negotiorum implicatio, qua pecunia nostro instituto inimica avide petitur, incaute recipitur, incautiusque contrectatur. Occurrit & quorundam Fratrum otiositas, quæ sentina omnium est vitiorum, qua plurimi sopiti monstrosum quemdam statum inter contemplativam, activamque vitam eligentes, non tam carnaliter, quam crudeliter sanguinem comedunt animarum. Occurrit etiam evagatio plurimorum, qui propter corporale solatium, Fratres, secularesque, ad quos declinant, importune gravando, non odorem post se spiritualis vitæ, sed scandala potius relinquant animarum. Occurrit quoque importuna mendicatio, ex qua omnes transeuntes per viam adeo abhorrent Fratrum occursus, ut eos, quasi prædones, offendere timeant. Occurrit non minus incauta familiaritatum frequentia, quam nostrum proprium prohibet sodalitium, ex qua suspiciones, infamiæ, & plurimorum offendicula oriuntur. Occurrit improvida officiorum promotio, qua Fratribus nondum usquequaque probatis, aut carne maceratis, vel spiritu roboratis vix ferenda imponuntur munera: occurrit postremo (post sepulturam, testamentorumque avidam invasionem, non sine maxima Cleri turbatione) frequens locorum mutatio, inutiles discursus cum quadam expensarum sumptuositate, non sine paupertatis præjudicio. Cum enim Fratres nolint paucis esse contenti, charitasque plurimorum refrixerit, facti sumus omnibus onerosi, magisque in dies simus, ni celeriter remedium adhibeamus opportunum. Quare ex his quamplurimi sanctæ Romanæ Ecclesiæ permoti Cardinales, ac Domini, proprii præfati nostri instituti zelatores, querelis multis, & reclamationibus, pias Sanctissimi Domini nostri, ac Illustrissimi & Reverendissimi Protectoris aures propulsarunt; qui cupientes hanc nostram familiam (cui maxime propter uberes fructus, quos in Ecclesia Dei parit, afficiuntur) divinorum semitam mandatorum sub illa vera beati Patris nostri Francisci norma laudabiliter transigere, necnon calumniantium ora obstruere, nos & Apostolicis litteris, & vivæ vocis oraculo maxima cum instantia permoverunt, ut modis omnibus nobis possibilibus ejusdem Ordinis, Cismontanarum præcipue partium restrictionem ac reformationem procuraremus. Nos itaque mandatis Apostolicis, ac tot, tantorumque magistratuum salutiferis monitis (ut par est) satisfacere volentes, ne exleges diceremur, de nonnullorum probatissimorum Patrum Ordinis nostri consilio pariter, & assensu pro divini cultus incremento, pro cæremoniarum ritu, orationis, atque spiritualium cha-

Monilian litteræ ad Cismontanam familiam.

charismatum augumento, vestimentorum ruditate, & ciborum parsimonia, vitæ modestia, morum sanctimonia, restaurandis sacræ paginæ studiis, tollenda juvenum inertia, seniorum reverentia augenda, infirmorum, & adventantium hospitum charitate, & ut postremo vera regularis vitæ observantia reviviscat, infrascriptas priscarum sanctionum restrictiones ac reformationes, cum quadam Regulæ nostræ compendiosa, perutilique, juxta diversorum Summorum Pontificum declarationes, explanatione, simulque cum ordinationibus, ac generalibus statutis summatim juxta ordinem & mandatum nobis per Generale Capitulum nostrum nuper Salmanticæ celebratum præscriptum ad Dei laudem, spiritualemque Ordinis præfati, & maxime præfatarum Cismontanarum partium profectum, inter innumeros, quos jugiter sustinemus, labores, sedulo compegimus, collegimus, & ordinavimus. Quas ab omnibus & singulis utriusque sexus personis nobis commissis, auctoritate præfati sanctissimi Domini nostri (quam una cum voluntate prædicti Reverendissimi Domini Protectoris, ac tabula præfati Generalis Capituli, & indice omnium dicendorum antedictis ordinibus præposuimus) totiusque supradicti Capituli Generalis, ac nostra mandamus, perpetuo tam a capitibus, quam a membris inviolabiliter observari. Sperantes indubie, quod qui cupiunt animarum suarum saluti consulere, pro personarum, statuum, temporum, ac locorum qualitate in præfatis coaptatum sibi ipsis invenient modum, quo Fratres paulatim de virtute in virtutem proficientes, quousque videatur Deus deorum in Sion, ad perfectiora disponantur: & ut distinctius ac clarius præfata innotescant, & facilius a lectoribus comperiantur, conformiter ad duodecim Regulæ nostræ capita, dicta statuta sub compendio (ut præfertur) redacta, in duodecim divisimus capita. Vale mi cœtus inclyte, ac prædilecte in Domino, & pro eisdem Sanctissimo Domino nostro, Reverendissimo Protectore, paceque totius reipublicæ Christianæ, ac augumento divini cultus, & pro me servo tuo, indignoque dicti Ordinis moderatore, devotas ad Deum preces incessanter fundito.

Datum Venetiis in Conventu nostro sancti Francisci a Vinea die XXVIII. *mensis Januarii* MDLIV.

VII. Monilianus, ut apparet, Venetiis eas litteras dedit, ineunte postero anno: quam in urbem Pontificis jussu erat profectus, ut ea præsens cognosceret, quæ de Matthæo Capuccinorum antesignano, ejusque moribus atque factis, populique in eum Veneti studio ferebantur. Ea vero ad annum Christi MDLV. exponemus, si, quorum interest monumenta familiæ diligenter conquirere, ii non modo nutu & imperio, sed etiam opera auxilioque perficient, ut hos Annales altero Tomo continuemus. Nunc, quod instat, agendum est, Patrumque Salmantinorum decreta hoc in loco describenda. Hinc enim homines nostri, qui hoc volumen pervolutabunt, uberiorem fortasse, quam ex nostris laboribus sperabamus, fructum percipient.

STA-

STATUTA ET ORDINATIONES GENERALES
Ordinis Fratrum Minorum de Observantia nuncupatorum perpetua.

Perpetuo, amnibus aliis abolitis & rejectis, a Fratribus Italis, & Cisalpinæ familia de expressa maudato Sanctissimi Domini Domini nostri Papæ Julii III. & Illustrissimi ac Reverendissimi Damini Cardinalis de Carpo Protectoris nostri observauda, tenenda; ordiuata, & ad compeudium magno cum labore redacta per Revereudissimum Patrem Clementem de Monilia præfati Ordinis Generalem Ministrum.

CAPUT PRIMUM.

De præeminentia Regulæ & vitæ dictorum Fratrum Minorum: ubi continentur tria genera Religiosorum, & quomodo exhibere debent Fratres obedientiam & reverentiam dicto Sanctissimo Domino nostro, & puniri in hoc delinquentes.

Regula et vita Fratrum Minorum hæc est &c.

P*Ro quo est advertendum, quod status Religionis nostræ est quidam modus vivendi in Ecclesia militanti voto solemni firmatus (differeutiam voti simplicis, publici & solemnis habes inferius in 2. capite) in quo quasi in schola virtutum per modum disciplinæ Deo famulando, tenditur ad spiritualem perfectiouem charitatis: & ratio omuium supradictorum est, quia perfectio status cousistit in sequendo Christum, & relinquendo omnia propter ipsum: Matthæi* 19. Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ possides &c. *In quo modum vivendi Christi & Apostolorum Ordo noster magis stricte imitatur, quam quæcumque alia Religio; cum nec in communi, nec in speciali aliquid habeat. Est etiam schola virtutum, in qua teuditur ad perfectiouem: unde Bernardus in una epistola,* Ordo, seu Religio est studere, se exercere in vigiliis, orationibus, & opere manuum, & in his omnibus proficere de die in diem, & perseverare usque in finem: *quæ omuia (ut patet iutueuti) mandantur, vel consuluntur in Regula ista.*

Et pro majori declaratione, notandum est, quod Religio est status perfectionis acquirendæ, in qua professores ejusdem, tanquam in schola virtutum obligautur tendere ad perfectiouem charitatis: & differt secundum Scotum distiuctione 35. tertii a statu Episcoporum, qui sunt iu statu perfectionis exerceudæ, cum sint purgatores, perfectores & illuminatores subditorum: Religiosi vero sunt in statu perfectionis acquirendæ, quia sunt perficieudi tanquam subditi & discipuli in schola virtutum. Dico tamen, quod Religio sic est status perfectionis acquirendæ, quod obligat professores suos ad aliqua, ad quæ, qui non sunt Religiosi, in quantum hujusmodi, nou obligantur; unde in statu perfectionis dicitur quis esse, non ex hoc, quia habet actum dilectionis perfectæ, sed quia se obligat perpetuo cum aliqua solemnitate ad ea, quæ sunt perfectionis, utpote ad tria vota religionis. Contingit autem, quod aliqui se obligant ad ea, quæ non servant, & aliqui implent ea, ad quæ

non se obligarunt. Primi licet sint in statu perfectionis, non tamen sunt perfecti; alii autem sunt perfecti, licet non sint in statu perfectionis.

Et sciendum, quod licet quando aliqui ad aliqua vota voto simplici, vel privato sunt obligati, finaliter cum eis possit dispensari, non tamen cum obligatis voto solemni (quod intelligendum est sine justa & rationabili causa) unde dispensatus a Papa in his, quæ sunt juris divini, sine justa causa, ut in voto solemni, & juramento, non est quoad Deum (secundum Panormitan. de voto, & voti redemptione) non est voti tutus in conscientia.

Ceterum omnis Religio Ordo vocatur propter institutos & ordinatos modos tendendi in finem suum; adquos sic obligantur omnes Religionis statum profitentes, ut non observantes maximis suæ salutis periculis subjaceant; unde Gregorius IX. Extra: de religiosis domibus *lib.6. capite unico, sic eam Ordinem vocat, dicens:* Districtius prohibemus, ne aliquis de cetero novum Ordinem aut Religionem inveniat, aut habitum Religiosis assumat.

Beatus vero Hieronymus 3. cap. suæ Regulæ ponit tria genera Religiosorum in genere. Primi dicuntur Sarabitæ hinc inde discurrentes, & in spiritu suæ libertatis viventes, qui dicunt se Christum sequi in eo, quod circuibat civitates & castella, qui etiam proprie dicuntur circumcelliones, quasi per diversas cellas semper vagantes, communitates Fratrum semper fugientes. Hic modus satis vituperatur à Doctoribus, & in jure 10. quæst. §. Quidam Monachi.

Secundi dicuntur Anachoretæ, idest solitarii, qui etiam profitentur, se Christum imitari in eo, quod solus agebat in desertis, Lucæ 4. In montem ascendit solus orare, *& Matth.*14. *Hi traxerunt originem ab Helia, vel Joanne Baptista. Et secundum beatum Thomam secunda secundæ quæstione* 158. Quamvis vita solitaria, si debite assumitur, præemineat vitę sociali, sicut quod jam perfectum est, exercetur, tamen si vita solitaria absque præcedenti exercitio in schola virtutum assumatur, periculosissima est, nisi per divinam gratiam suppleatur, quod in aliis per exercitium acquiritur, sicut in beato Antonio, & Benedicto. *Vita enim socialis necessaria est ad exercitium perfectionis acquirendæ, quia mutuo se instruunt verbo & exemplo, ac correctione, & ad perfectum conducunt. Solitaria competit jam perfectis, qui aliorum regimine non indigent, sed solum spiritu Dei aguntur. Unde Hieronymus ad Rusticum monachum:* Tractandum est, utrum solus, an cum aliis in monasteriis vivere debeas. Mihi placet, ut habeas sanctum contubernium, idest societatem, ne ipse te doceas, & absque doctore ingrediaris viam, quam nunquam ingressus es: hanc viam non debent assumere, nisi jam perfecti, & in Religione exercitati & probati.

Tertii dicuntur Cænobitæ, idest in congregatione viventes, a cœnon, *quod est commune. Hi videntur exorti sub Helisæo, qui constituit cunctum Prophetarum, idest Religiosorum secundum Gloss. quarti Reg. 4. sed fuerunt renovati in Christo per discipulos. Habuit enim pariter habitantes, & in communi viventes, cum quibus in montem ascendens docebat eos. Math. 5. Isti cænobitæ habent diversa instituta, quæ dicuntur Ordines, propter ordinatum modum vivendi secundum Regulas & constitutiones eorum, quas profitentur, & ad diversa deputantur, videlicet ad vitam activam, & contemplativam, aut mixtam, secundum quod instituti sunt dicti Ordines, & tenentur statum Religionis, quem profitentur, observare, quia assumens statum aliquem tenetur servare spectantia ad suum statum. Ita enim profitens tenetur servare ea, quæ spectant ad Ordinem & Regulam suam; unde factus prælatus tenetur servare ea, quæ spectant ad statum prælationis; & Chri-*

stia-

stianus, quæ spectant ad Christianitatem. Ita Religiosus ea, quæ sunt de substantia Regulæ suæ: alioquin se exponeret damnationi æternæ, & institutum illud diceretur Regula, & non vita. Si igitur sodalitium nostrum debeat esse Regula, & vita (ut in frontispicio Regulæ nostræ eam vocat beatus Pater Franciscus) oportet quod sit correspondentia vitæ ad Regulam, & Religionem.

Sequitur: Domini nostri Jesu Christi sanctum Evangelium observare: *ubi uota, quod Ordo communiter tenet, & sentit, quod ubicumque ponitur in Regula hoc vocabulum* teneatur, *obtinet vim præcepti, & pro tali debet servari a Fratribus, qui secundum declarationem Summorum Pontificum ad illa sola Evangelica consilia obligantur, quæ in ipsa Regula præceptorie, vel inhibitorie, aut sub verbis æquipollentibus sunt expressa, nec secundum eosdem sunt obligati testamento beati Patris nostri Francisci.*

Omnes tamen Fratres, ut dignum ac justum est, reverentiam exhibeant, honorem, humilem obedientiam, & firmissimam fidelitatem sanctissimo Domino nostro Papæ, & sacrosanctæ Sedi Apostolicæ, prout in principio, media & fine Regulæ obligantur. Unde sequitur: Frater Franciscus promittit obedientiam & reverentiam Domino Papæ Honorio, & ejus successoribus canonice intrantibus, *ceterisque prælatis, & sacerdotibus, ut fuit intentio dicti Patris nostri, qui presbyteros monuit præ cunctis revereri.*

Unde si quis Frater ore blasphemo de persona Summi Pontificis, vel de constitutionibus Apostolicis obloqui temerarie præsumpserit, & in hoc legitime deprehensus fuerit, pœna carceris per bimestre, vel alia graviori, juxta qualitatem delicti plectatur. Hoc tamen *intelligitur de Pontifice, qui non falso, sed canonice ad tale munus est electus.*

In hoc etiam capitulo tanguntur tria essentialia Regulæ nostræ vota, scilicet obedientiæ, paupertatis, & castitatis, cum dicitur: vivendo in obedientia &c. *per quæ renuntiando bonis corporis, fortunæ, & propriæ voluntatis, in spirituali militia victoriam mundi, carnis, & diaboli consequimur: & licet illa tria vota sint communia omnibus Regularibus, & approbatis Religionibus, obedientia tamen Regulæ nostræ est specialis: nam ut habetur Extra* de officio ordinarii *cap.* 4. Monachorum obedientia duobus constringitur, primo per obedientiam vovendo loci stabilitatem, secundo, quia ad nihil obedire tenentur, quod Regulam suam transcendere demonstratur. *Sed altior est obedientia nostra, quæ nullum habet in hoc mundo locum, aut jus proprium, quo nostra obedientia restringatur: similiter & altior est nostra Regula, per quam tenemur nihil respuere, nisi sit Regulæ, vel saluti contrarium. Illi ergo soli abnegationis perfectæ gradus attingunt, qui in omnibus, etiam indifferentibus subsunt beneplacitis alienis, qui nullum habent patrocinium stabilitatis loci, vel Religionis, ad quam eorum obedientia contrahatur, qui nihil sibi per obedientiam impositum possunt repellere, quasi trascendens suam Regulam, nisi vergat in suæ animæ detrimentum.*

Paupertas etiam Religionis nostræ est maxima: nam clerici seculares possunt habere propria peculiaria; status vero Monachorum, & aliorum Religiosorum in communi. Verum quia in bonis communibus est periculum, sicut in propriis, ideo ille status est sincerior, & a periculis divitiarum remotior, qui nullam habet affluentiam propriam, vel communem, mobilem, vel immobilem, ut non sit ei ex divitiis materia superbiendi, occasio lasciviendi, aut avaritiæ incentivum; ut est Ordo noster, vel ejusdem Ordinis Fratres, qui ut Christi servi, & serviles pro Christo effecti, qui pro nobis formam servi accepit, in domibus vivunt alienis illum imitantes, qui nullum habuit titulum do-

domicilii, ubi caput suum reclinaret. Nam & Christus alieno vescebatur alimento, ut dicit Hieronymus ad Nepotianum. Unde Gregorius IX. dicit: Dicimus, quod nec in communi, nec in speciali debent proprietatem habere, sed utensilium, & librorum, & ipsorum mobilium, quæ licet Ordini habere, usum habeant.

Non minus dictus Ordo est in castitate sublimior, cujus observantia, etsi in omnibus Religiosis & clericis intra sacros existentibus est proposita, tamen altior disciplina isti Ordini est imposita, quam alicui eorum; cum hic non modo factum inhonestum præceptorie interdicatur Fratribus, sed etiam omne suspectum consortium.

CAPUT II.

De venientibus ad recipiendum vitam istam, de informatione Novitiorum, professione, & voto solemni, de Clericis ordinandis, de Laicis, apostatis, eorum statutis pœnalibus, & de vilitate, & forma indumentorum.

IN primis statuimus, quod qui venientem ad Ordinem debet in Fratrem recipere, diligenter & sollicite attendat (ut docet Regula) quod recipiendus sit Fidelis & Catholicus, de nullo errore suspectus, matrimonio non ligatus, corpore sanus, animo promptus, legitime natus, & debitis expeditus, conditione liber, ætatis ad minus sextidecimi anni completi, nulla vulgari infamia maculatus, competenter litteratus, si pro Clerico recipitur, vel si pro Laico, ad labores utiles & honestos Fratribus aptus, aut talis conditionis existens, quod ejus receptio Clero & populo non modicam afferat ædificationem. Si quis autem aliter receptus fuerit, non admittatur ad professionem, sine Generalium, vel Provincialium Prælatorum licentia speciali. Auctoritas etiam eosdem ad Ordinem venientes recipiendi penes dumtaxat dictos Prælatos ordinaria remaneat; nec passim eam alicui delegent, sed tantum alicui probatissimo, & de Religione nostra optime merito Patri, & pro certo & determinato numero: & dictos venientes ad Ordinem præfati recipientes fidelibus consiliis fulciant, ut nonnisi idoneos, & supradictis conditionibus ornatos recipiant: aliter receptio sit nulla. Generalis tamen Minister, juxta declarationem Nicolai III. possit recipiendi ad Ordinem auctoritatem Provincialibus Ministris arctare & restringere.

Si quis autem talium ad præfatos Prælatos venientium, aut infectus lepra, vel morbo gallico, vel caduco, aut alia contagiosa infirmitate receptus fuerit, & interrogatus in sua receptione id ipsum celaverit, ejus receptio & professio irrita sit & inanis.

Idem fiat de apostatis nostris, qui ad nos revertuntur, quod videlicet omnino expellantur, si inveniantur aliqua supradictarum infirmitatum infecti.

Et nullus Prælatus sub pœna privationis sui officii audeat aliquem contra præsentem constitutionem recipere.

Item nullus Conventualis nobiscum incorporetur, nisi per annum probatus fuerit (demptis doctoribus, & notabilibus personis) nec aliquis de ipsis, aut alterius Ordinis ad nos veniens recipiatur, ut jura decernunt, nisi prius petita licentia, licet non obtenta.

Adverte tamen, quod nonnullæ Religiones habent privilegia Apostolica, quibus suis interdicitur Fratribus, ne a nobis in Fratres recipiantur nostros, nisi

nisi ad hoc habuerint licentiam in scriptis suorum Prælatorum: ideo quando veniunt ad nos alterius Ordinis Patres, prius consulantur Prælati eorum: & si inveniant eos tali auctoritate Apostolica munitos, non recipiant, nisi ostenderint licentiam in scriptis dictorum suorum Prælatorum. Expedit etiam habere ab eisdem suis Prælatis testimonium suæ bonæ conversationis, ante quam in nostros recipiantur: quod si secus factum fuerit, hujusmodi receptio irrita sit & inanis.

Bonifacius Papa VIII. concedit facultatem nostris Fratribus absolvendi ad nos venientes a multis censuris sub infrascriptis verbis: Volentibus vestro aggregari consortio, qui suspensionis, aut interdicti, vel excommunicationis sententiis a jure, vel a judice generaliter sunt ligati, absolutionis beneficium (observata forma canonica) impartiri, ipsosque in Fratres recipere, ac eos, si post assumptum habitum, vel professionem emissam, recoluerint se talibus in seculo fuisse sententiis innodatos, secundum formam ipsam, vos Generalis & Provinciales Ministri, & vices vestras gerentes valeatis absolvere, & cum eis in irregularitatibus dispensare, si talibus forsan fuerint innodati sententiis, vel in locis interdicto suppositis divina præsumpsissent Officia celebrare, vel ordines recipere: bigamiæ, homicidii voluntarii, & mutilationis membri casibus dumtaxat exceptis, ita tamen, quod si aliqui ex eisdem hujusmodi sententiis propter debitum sunt adstricti, eidem satisfaciant, prout tenentur. Volumus nihilominus, quod volentes hujusmodi vestro aggregari consortio, nisi mox, postquam fuerint absoluti, Ordinem vestrum intraverint, eo ipso in pristinas sententias, a quibus eos absolvi contigerit, relabantur.

Circa Novitiorum nostrorum informationem statuimus & mandamus inviolabiliter observandum, quod quilibet Provincialis Minister sub pœnis per Generalem Ministrum de consilio aliquorum Patrum taxandis annuatim in tabula provincialis Capituli de consilio Definitorum certos conventus in sua provincia deputet, in quibus omnes Novitii ejusdem provinciæ debeant commorari, & in quolibet istorum conventuum Magistrum Novitiorum assignet, virum in eadem Religione probatum, maturum, providum, devotum, & discretum, qui hujusmodi Novitiorum continuam curam gerat, viam Dei ipsos doceat, & sæpe eos pure confiteri faciat, & ad servandam cordis, & corporis puritatem informet, mores, & observantias ejusdem Religionis eis verbo, & exemplo demonstret. Hujusmodi autem Novitii suæ probationis tempore studio scholastico non intendant, sed divinum addiscentes Officium, ac omnia suo statui convenientia, studio orationis & devotionis vigilanter insistant, nec ordines sacros suscipiant, nec confessiones audiant, si fuerint sacerdotes, nec portam conventus exeant, nisi causa translationis, vel generalis processionis, vel alia justa, seu rationabili causa, per Guardianum, & Magistrum judicanda; nec loquantur cum aliqua persona seculari, aut Religioso alterius Ordinis & Congregationis, nisi suo præsente Magistro, vel alio per ipsum, aut a Guardiano deputando: dum vero Novitii extiterint, nullo modo aliorum Fratrum, præter quam suorum Magistrorum, & Prælatorum cellas ingrediantur; neque alii Fratres e conversa cellas Novitiorum & Juvenum intrare præsumant.

Caveant autem Guardiani, & ipsorum Novitiorum Magistri, ac Fratres alii, ne quem constitutum infra annum probationis aliquatenus impedire præsumant sub pœna privationis suorum officiorum, quominus vel ad aliam Religionem, quam maluerit, transeat, vel omnino ad seculum revertatur, sicut de sua processerit voluntate; nec cogantur sibi ipsi Novitii de vestimentis in

in suo ingressu providere. Magistri vero non mittantur (dum actu habent Novitiorum curam) extra conventum, vel locum, aut alias sic occupentur, quominus utiliter & salubriter curæ intendere valeant prælibatæ.

Si autem Fratres ad hujusmodi magisterium deputati ipsum pertinaciter recipere recusaverint, puniantur pœna, qua Fratres inobedientes debent secundum ipsius Ordinis statuta puniri.

Nec volumus, quod Ministri, aut Guardiani, sub pœna privationis suorum officiorum, aliquid disponant de rebus Novitiorum, aut legatis, aut donatis ab ipsis Novitiis, vel ante receptionem, vel post: sed in emittendo professionem, aut ab Ordine ante emissam recedendo, si perseveraverint in eadem voluntate libera, quod aliquid suorum bonorum sit Fratrum, aut conventuum; tunc possint per ordinarios procuratores dicta dona, vel legata in Fratrum, & locorum utilitatem convertere, & non primo; esto quod (ut præfertur) ante professionem donaverint, vel legaverint: & hoc ad evitanda multa scandala, quæ alias orta sunt propter dictas donationes, etiam ante receptionem habitus Novitiorum factas; cum sæpe contingat, quod Novitii vel expellantur, vel sponte recedant ab Ordine, & repetant elargita. Hoc etiam statutum multum arridet declarationi Clementis V. qui in Clementina Exivi de Paradiso, §. Nos autem, *dicit*: Nos autem considerantes attente intendisse sanctum Franciscum suæ Regulæ professores, quos fundaverat in maxima paupertate, ab affectu temporalium rerum ipsorum ingredientium per dicta verba, scilicet [ne Fratres, vel Ministri solliciti sint de rebus suis temporalibus, ut libere faciant de rebus suis, quidquid Dominus inspiraverit eis] specialiter & totaliter elongare, ut quantum est ex parte Fratrum, ipsorum receptio ad Ordinem, sancta & purissima appareret, & ne aliquo modo oculum viderentur habere ad bona eorum temporalia, sed ad ipsos tantum divino servitio mancipandos; dicimus omnino debere tam Ministros, quam Fratres ceteros a dictis inductionibus ad sibi dandum, & suasionibus, necnon & a dandis circa distributionem consiliis abstinere; cum per hoc ad timentes Deum status alterius mitti debeant, non ad Fratres; ut vere cunctis pateat, eos esse tam salubris instituti paterni studiosos, zelatores sedulos, & perfectos. Non videtur tamen quin liceat eis recipere (consideratis scilicet eorum necessitatibus, & moderationibus Nicolai III. declarationis) si quid de bonis suis intrans, sicut & ceteris pauperibus, per modum eleemosynæ libere velit dare.

Propter tamen, ut dictum est, exorta in pluribus locis scandala decernimus, ut non alienentur libere elargita, nisi peracta professione; & usque ad tempus illud volumus, quod si Religionem egredi vellent, quod possint ea repetere, & Fratres Ministri, vel Guardiani integre ea consignare illis teneantur.

Completo vero anno probationis, si Novitii a Fratribus, cum quibus fuerint conversati, laudabile habeant testimonium, de Generalis, vel Provincialis sui Ministri licentia recipi possint ad professionem, quam quilibet Novitius in manibus Prælati faciat in hunc modum.

Ego frater N. voveo, & promitto Deo, & beatæ Mariæ Virgini, & beato Francisco, & omnibus Sanctis, & tibi Pater, toto tempore vitæ meæ servare Regulam Fratrum Minorum per Dominum Honorium Papam confirmatam, vivendo in obedientia, sine proprio, & in castitate. *Et qui eum recipit, promittat ei vitam æternam, dicens*: Si hæc observaveris, promitto tibi vitam æternam, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen. *Fratrum tamen professiones, & ætas profitentium juridice, & manu profitentis conscribantur, & in arca conventus concludantur.* *Si*

*Si quæratur quale sit hoc votum emissum, an simplex, an solemne, & quare dicatur tale. Respondeo, quod duplex est votum, scilicet simplex, & solemne, & quodlibet istorum potest esse publicum, vel privatum. Dicitur autem solemne, non quia publicum, sed quia in se habet annexum aliquid, unde veniat, vel venire possit in publicum. Solemnizatur autem votum per susceptionem ordinis sacri, ut patet dist.*28. *cap.* Diaconi; *per quod ordinem suscipiens constituitur minister Ecclesiæ, Deo publice serviendo, & ponitur quis, aliter quam prius, sub alterius hominis potestate, & sub sui Episcopi jurisdictione: unde tale votum esset solemne, etiamsi prædictum ordinem ab Episcopo susciperet in secreto. Professio etiam in Religione approbata facta in manu ejus, qui potest eam recipere, in se habet aliquid annexum, quo in publicum debet venire, & sic talis professio solemnizat votum, quia talem oportet vitam secularem relinquere, & in Christo cum aliis sui Ordinis conversari, ut per Richardum* 38. *tertii, & Extra*: de Regularibus, & transeuntibus ad Religionem, *c.* Statuimus.

Ad hunc modum redacuntur alii duo modi, quibus præsumitur professio interpretata. Primus per susceptionem habitus Religionis, qui solet dari professis, præcipue quando est distinctus habitus professorum ab habitu Noviciorum, ut habetur in eodem capite Statuimus. *Secundo, quando quis ultra annum perseverat in Religione, in qua solet professio fieri completo anno probationis, & non protestatur de non profitendo. Omnes quatuor modi supradicti pro solemni voto habentur; omne vero aliud votum, quod non est solemnizatum aliquo prædictorum modorum, sive sit privatum, sive publicum, dicitur votum simplex. Ex quibus omnibus patet, quod supradictum votum, quod emittimus in nostra præfata professione, est solemne.*

Vide tamen quid postea sanxerit de hac re Concilium Tridentinū anno 1563. sess. 25.

Receptio autem Novitii ad professionem fiat in capitulo locali, vel alibi coram Fratribus congregatis, ut possint semper reddere testimonium de sua prædicta professione. Hujusmodi autem Novitii sint ante professionem expropriati omnino, & nihil pro se in testamento, vel aliat faciant reservari. Si autem alicujus Novitii fuerit dubia professio apud Fratres, utpote quando tertia pars Fratrum conventus conversationem Novitii habet suspectam, ejus ad professionem receptio Provinciali Ministro penitus reservetur.

Nullus Novitius pro Clerico ad professionem recipiatur, nisi totum divinum Officium sciat per seipsum dicere. Si quis Guardianus aliquem contra dictum statutum recipere ad professionem præsumpserit, puniatur graviter per Ministrum. Nullus Frater pro laico professus ad clericatum ascendat sine Generalis Capituli expressa licentia; & si quis intra, vel extra Ordinem quovis modo fuerit ad clericatum, seu sacerdotium promotus, omni honore clericali, & sacerdotali privetur, nec permittatur canonicum, sed laicale (juxta statuta Apostolica) persolvere officium, & ad merum laicalem statum reducatur. Nullus professus clericus promoveatur ad sacros ordines, nisi per Ministros, & nisi prius per bienuium steterit in Religione. Ad sacerdotium vero nullus promoveatur antequam 25. *annum ætatis suæ attigerit, & sextum ad minus annum compleverit in Religione.*

Sequitur: Et nullo modo licebit eis de ista Religione exire &c. *Volentes apostatis viam præcludere, in his scriptis excommunicamus omnes Fratres ab Ordine apostatantes, & ex decreto præsentis statuti anathematis vinculo (auctoritate Apostolica super hoc nobis concessa) innodamus.*

Intelligimus autem apostatantem omnem, qui sine licentia, vel contra obedientiam Superiorum suorum per terras, loca, seu patrias cum habitu, & socio, vel sine utroque ierit, vel vagabundus discurrerit, ac generaliter absque

que ejusdem Ordinis licentia quomodolibet a conveutibus discedens, qui etiam ultra hoc carceri per tempus taxandam juxta mensuram delicti, & apostasiæ per Ministrum mancipetur. Item si quis, instigante inimico, apostata ab Ordine recesserit, nullus Minister in sua provincia, aut Guardianus in loco suo recipere, & apud se retinere possint, quinimo eum ab apostasia absolvant, & per triduum in carcerem conjiciant, & postea cum litteris testimonialibus ad provineias proprias, aut loca remittere debeant: si quis autem Prælatus contrarium fecerit, in sequenti provinciali Capitulo officio suo omuino privari debeat, & cui hæc pœna non competit, ut si jam suo functus fuerit officio, alia condigna ad arbitrium Generalium plectatur pœna.

Et sub eadem pœna Prælatis localibus & provincialibus præcipitur, ne præfatis apostatis alterius provinciæ, aut loci, eundi ad præsentiam Generalium licentiam, seu ad Romanam curiam, aut ad quemcamque alium locum, præterquam ad propriam provinciam, seu locum impendere præsumant. Et notandum, quod si præfatos apostatas ad Generales Prælatos, vel curiæ Romanæ officiales recurrere contigerit, & ab eis puniri, pœna illa pro apostasia dumtaxat, & non pro aliis defectibus per eos commissis inflicta intelligatur, pro quibus aliis defectibus ad proprios Prælatos, qui causam eorum plene uorunt, puniendi remittantur, nisi forte per Generales Ministrum & Commissarium particulares defectus, pro quibus ab eis ex causa rationabili puniti fuerint, particulariter exprimantur. Et decernimus ad præcludendam viam dictis apostatis, quod ultra pœuam carceris maneant per triennium voce activa & passiva privati.

Item ut omnis apostasia e medio tollatur, præcipitur, quod nullus Frater deinceps, cujuscumque gradus, seu couditionis existat, prætextu cujuscumqae obedientiæ, seu licentiæ a superioribus Prælatis obtentæ limites suæ provineiæ, aut conventus egredi audeat, quin prius suo provinciali Prælato humiliter se repræsentet, eique suam obedientiam, vel licentiam ostendat, & deinde habita ab eo benedictione recedat. Si autem dictum Prælatum in remotis agere contigerit, ita quod ejus præsentia de facili haberi nequeat, & negotium, pro cujus expeditione iter facturus est, dilationem ad arbitrium sui localis Prælati non patiatur, tunc per litteras suas eidem provinciali Prælato recessum suum insinuare teneatur, & ultra hoc suo locali Prælato obedieutiam, aut licentiam ostendere debeat: quod si secas fecerit, talis obedientia, seu licentia ei minime suffragetur, quim prius habeatar pro apostata, & apostasiæ pœna plectatur. Et ut omnis fraus de medio auferatar, præsensatio hujusmodi, ac litterarum ostensio coram legitimis testibus fiat; postquam autem redierit ab executione suarum præfatarum obedientiarum, sive a Generalibus, sive a Provincialibus impetratarum, suis præfatis Provincialibus reditum ad suam provinciam, & locum quamprimum per litteras saltem significare teneatur. Nullus etiam Prælatus localis extra suam quæstam & territorium valeat suos mittere Fratres, nisi legitima & necessaria causa sabsit, & de consilio Patrum Discretorum illius conveutus: si autem dicti locales Prælati & Discreti uimis propensi & faciles in hoc inventi fuerint, auctoritate mittendi omuino privari debeant.

Item ordinatur, quod Fratres, qui a Superioribus suis peragrandi, vel alio se transferendi licentiam obtinuerint (non intelligimus de commissionibus, aut obedientiis Prælatorum, quas pro bono Ordinis proprio judicio, & ex libera voluntate sua mittunt ad Fratres, quia eas tempore commodo, vel eis præfixo, etiam elapso spatio duorum mensium exequi poterunt) eas infra duorum mensium spatium exequutioni debitæ demandare teneantur; aliter

eodem

eodem elapso termino sint irritæ, & nullius valoris: sunt enim nonnulli, qui similes licentias per totum annum penes se tenent, & si Prælatus localis, aut provincialis ob demerita alicujus Fratris voluerit in eum animadvertere, aut ei injungere aliquam obedientiam sibi ingratam, ille statim dictam licentiam exequitur: quare consulimus præsenti statuto Prælatis omnibus, ut non passim similes licentias concedant, sed tantum legitima & necessaria subsistente causa, cum ex inutilibus Fratrum discursibus mille incommoda, & Fratri discurrenti, & Ordini proveniant.

Statuitur etiam, ut Prælati possint habere notitiam Apostatarum, & Fratrum per obedientiam discurrentium, quod hospites, ac transeuntes Fratres cum declinant ad loca nostra, saltem post primam refectionem teneantur obedientias suas, aut testimoniales litteras ostendere Guardianis, vel eorum Vicariis, aut Præsidibus in eorum absentia; quod si non fecerint, teneantur ipsi Prælati hujusmodi suas obedientiales, aut testimoniales litteras ab eisdem exigere; contra facientes vero in sequenti refectione teneantur facere disciplinam.

Declaratur etiam ex auctoritate Apostolica, quod Prælati nostri Generales, vel Provinciales de consensu aliquorum Patrum possint licentiare Fratres petentes ad Conventuales nostros; licentiati autem ad nostram Observantiam amplius non admittantur, nisi cum pœna portandi probationis caputium per quatuor menses: Fratres autem nostri, qui ad Caputiatos sine Prælatorum Ordinis licentia in scriptis habita posthac transibunt, aut post Generalia Comitia Salmanticæ celebrata transierunt, non recipiantur sine Generalis Ministri licentia, & pœnitentia per eundem injungenda.

Nullus Frater incorporetur sub pœna carceris in aliena provincia sine utriusque Ministri, videlicet provinciæ propriæ, ex qua recessit, & illius, ad quam accedit, aut Generalium Prælatorum licentia; & qui ex levitate voluerit, postquam fuerit incorporatus, ad priorem suam reverti, non recipiatur, nisi per bimestre portet probationis caputium: secus esset, quando Generalis Minister, aut Commissarius pro aliquo Ordinis commodo, aut præfatæ provinciæ ad eam ipsos per obedientiam destinarent, causa in eadem manendi, & serviendi, maxime si ejusdem provinciæ Patres ad id faciendum induxerint præfatos Generales Prælatos.

Sequitur in Regula: Et illi, qui jam promiserunt obedientiam, habeant unam tunicam cum caputio &c. *super quo passu diversi Pontifices declarant, secundum sententiam quatuor magistrorum, quod Ministri & Prælati possunt plures concedere, cum viderint necessarium secundum loca, & tempora, & frigidas regiones: poterunt etiam Fratres mantellos de panno vili & humili habere, non rugatos circa collum, vel crispos, neque usque ad terram, saltem per palmum integrum protensos; & in forma servetur modus antiquus, omni curiositate penitus abdicata.*

Fratres nunquam dormiant sine habitu, femoralibus, & chorda: contra facientes sequenti prandio coram Fratribus in terra comedere teneantur: eadem pœna plectatur Frater ille professus, qui diffutum portaverit caputium. Etsi quispiam camisiam lineam, vel de bombace aut cotone portaverit, in proxima futura refectione coram communitate in terra, habens coram se camisiam pro mantili, comedat. Si vero relapsus fuerit in aliquo præmissorum, voce activa & passiva ipso facto per annum integrum sit privatus: eadem pœna plectatur Frater ille, qui sine necessitate expressa, & licentia portet petias albas, crepidas, calceamenta, & caligas usque ad genua: & licentia concedatur, vel denegetur a Provinciali Ministro, vel Guardiano

cum consilio Discretorum: habeantur tamen calceamenta, sive crepidæ in Sacristia pro celebrandis Missis, aut faciendis sacris: cingulum habeatur de chorda communi rudi, & omnis curiositas ab ea penitus rescindatur.

Frater, qui portaverit oras habitus, manicarum, caputii, aut fimbriarum cum filo albo (ut dicunt) repuncto artificiose confectas, velut sensualis, vel minus sui instituti observator, per Provinciales Ministros, & Guardianos acriter puniatur: qua etiam pœna puniantur Abbatissæ, quæ permiserint, quod Sorores suæ talia repuncta faciant. Cæterum cum Regula dicat, quod Fratres omnes vestimentis vilibus induantur, *ordinamus, & statuimus, quod vestimentorum vilitas attendatur in pretio pariter, & colore, in quibus semper reluceat asperitas, vilitas, & paupertas.*

Et ut ignorantia nemini sit occasio delinquendi, ordinamus, quod omnes Fratres vestimentis talibus induantur, quod non sint adeo pretiosa, ut videntes eos de curiositate notare debeant, nec ita vilia, & grossa, quod ipsa videntes in horrorem induceant, & provocent ad risum; & super hoc Pontifices in suis declarationibus aggravant conscientias Prælatorum, quorum judicio volunt, quod stetur in præfatis: sed quia nondum (ut audivimus) cessat temeritas, seu præsumptio aliquorum Fratrum habitus, & vestes singulares, & deformes portantium, volentes eosdem per pœnæ additionem a temeritate, & præsumptione hujusmodi ad communis Ordinis observantiam revocare; auctoritate Benedicti XII. statuimus, quod si qui ejusdem Ordinis professores contra arbitrium, declarationem, seu judicium Ministrorum, vel Guardianorum in Ordine ipso præsidentium, habitus, seu habituum caputia, aut vestes deformes, & vestibus aliorum Fratrum communitatem Ordinis tenentium dissimiles portare, aut quod Fratres Ordinis talibus uti deformitatibus teneantur, pertinaciter asserere præsumpserint, nisi in 15. dierum spatio postquam præsens nostra ordinatio ad eos pervenerit, a talibus insolentiis, & inobedientiis destiterint; ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, a qua per Generalem Ministrum, seu Provinciales in suis provinciis (digna dumtaxat satisfactione præmissa) possint absolvi.

Ad majorem autem conformitatem inter nos servandam, & ne detur occasio introducendi, vel fovendi deformitates in Ordine; ordinamus, ut latitudo caputii nostri habitus non transeat a lateribus conjuncturæ humerorum, & quod longitudo illius caputii a parte posteriori cingulum non excedat: longitudo vero habitus talis sit, quod Fratris illum deferentis nullo modo excedat mensuram: latitudo ultra mensuram 18. palmorum non protendatur, nec minus, quam 15. palmos habeat: longitudo autem manicarum cooperiat extremam juncturam manuum, nec ultra protendatur; & earum latitudo sit discreta, pannus vero habituum sit coloris cinericei.

Tonsuram etiam desuper aures tam clerici, quam laici sibi fieri procurent, & de quindena in quindenam semper radantur.

CAPUT III.

De divino Officio, modoque illud persolvendi, & quomodo omnes ad illud accedere debeant: de mentali oratione, & silentio: & quod omnes teneantur communitatem in quibuscumque servare: & sine necessitate, & licentia non equitent.

Statuimus, & ordinamus, quod ante Missarum, & horarum principia Fratres omnes, quos causa rationabilis non excusat, ad chorum conveniant preparaturi Domino corda sua, ibique sine discursu, murmure, risu, & abs-

& absque vanis, & vagis aspectibus, sub silentio, in pace, & cum debita gravitate permaneant, cantent, & orent simul, & usque in finem unanimiter perseverent; hortamurque in Domino, ut divinas laudes integre, attente, honeste, & religiose persolvant, gestus leves, & cantus dissolutos, seu fractos omnino declinent, tractim psallant, debito more incœpta, quæ simul cantanda fuerint, simul continuent, simulque pausent; & qui in his defectuosi fuerint, graviter puniantur per Guardianos; & si Guardiani in hoc delinquentes fuerint, per Ministrum suis priventur officiis.

Quicunque Frater non legitime impeditus, aut per obedientiam, aut per infirmitatem, nisi fuerit generalis lector, aut actualiter in prædicatione occupatus, non interfuerit omnibus horis, teneatur dicere, & recognoscere culpam suam, & pro primu vice, si non interfuerit Matutino, & aliis horis, dicat quinque Pater noster, *& totidem* Ave Maria, *& pro secunda dimittat pitantiam; & qui fuerit defectuosus in hoc, & solitus, pro qualibet vice faciat disciplinam. Et si Guardiani in exigendis dictis pœnis fuerint negligentes, eisdem pœnis subjaceant.*

Nec volumus, quod aliquis a choro tempore, quo divinum persolvitur Officium, recedat sine expressa Præsidentis chori licentia, sub pœna per Guardianum taxanda. Sileatur autem semper in choro, in dormitorio, in Ecclesia a principio chori, & supra, in refectorio tam in prima, quam in secunda mensa, & hoc non solum a residentibus, sed etiam a forensibus observetur.

Ne etiam fervor devotionis per inquietudinem multiloquii extinguatur, statuimus, quod silentium a signo salutationis Angelicæ in sero usque ad pulsationem primæ horæ diei sequentis ab omnibus observetur, exceptis hospitibus de novo venientibus, & eis ministrantibus de licentia Guardiani.

Similiter hora dormitionis a festo Resurrectionis Domini usque ad festum Exaltationis sanctæ Crucis qualibet die post secundam mensam pulsetur campanella refectorii, & ex tunc sileatur usque ad Nonam.

In diebus jejuniorum simili modo a pulsata campanella post secundam mensam silentium observetur, donec per Sacristam fiat signum ad surgendum a somno: liceat tamen Fratribus, quod necesse est, loqui breviter, & submisse.

Si quis autem silentium fregerit, debeat dicere culpam suam coram Fratribus in communitate, prout se in hoc deliquisse meminerit, exprimendo: cui a Guardiano pœna secundum exigentiam culpæ imponatur.

Mandamus quoque, ut Fratres assuescant ubique religiose, & sine clamore loqui, maxime in dormitorio, sacristia, refectorio, & choro.

Nec possit aliquis Frater sine licentia Superiorum stare, sive esse cum alio Fratre, vel seculari juvene in aliqua cella, vel camera clauso ostio: ostium vero clausum dicimus, quando ab extra libere ingredi non potest: contra facientes in pane, & aqua coram Fratribus jejunare teneantur.

Nec bireta in capite in loco communi, & patenti deferant; cum hoc maxime perhorreret beatus Pater noster Franciscus.

Quoad jejunium, quod in hoc capite præcipitur, ordinamus, ut singulis diebus jejuniorum sive ab Ecclesia, sive a Regula indictorum Fratres nullo modo sub pœna probationis caputii comedant lacticinia, ova, caseum, & similia; & Guardiani, qui dederint talia in talibus diebus, suis priventur officiis: procurabunt tamen dicti Guardiani omnibus modis sibi possibilibus, ut tempore jejuniorum necessaria dent suis Fratribus, ne ex talium defectu inde sumant occasionem frangendi jejunium. In quadragesima, quæ incipit ab Epiphania, quam vocamus Benedictam, *nullo modo compellantur Fratres*

jejunare, cum hoc diametraliter repugnet Regulæ; provideatur tamen Fratribus, qui voluerint eam jejunare.

Ordinamus, quod Ministri, Guardiani, & eorum Vicarii sint cum Fratribus in communitate, in Ecclesia, in mensa; & in cibis, vestibus, stratis, & aliis Fratribus se conforment.

Et quod dicti Guardiani diligenter caveant, ne sine pia, & rationabili causa dent Fratribus extra communitatem licentiam comedendi: & si in hoc fuerint delinquentes, graviter puniantur.

Caveant Fratres, ne vestes extraneas, religiosas, vel seculares, aut clericales, etiam sub specie devotionis induant, nec habitus, aut vestes Ordinis secularibus pro ludis, aut similibus faciendis ullo modo accommodent sub pœna amotionis confusibiliter ex conventu.

Sequitur: Et non debeant equitare, *ubi sanctus Bonaventura dicit, quod nec debent bigare, nec quadrigare, nisi manifesta necessitate prolixi itineris, vel negotii urgentis, vel infirmitate cogantur: & caveant Ministri, ne Fratres suæ curæ commissos sine præfata manifesta necessitate, prout in Regula continetur, equitare, aut calceamenta etiam in itinere portare permittant: & qui in hoc negligentes fuerint, in sequenti capitulo a suis officiis amoveri debeant: qui autem a præfata necessitate equitare, aut calceamenta præfata deferre in itinere, aut infirmitate coacti fuerint, habeant sui provincialis, aut localis Prælati licentiam in scriptis suam necessitatem declarantem: & contra facientes per biennium priventur voce activa scilicet, & passiva, & cui hæc pœna non competit, alia confusibili ad arbitrium Ministri puniatur.*

Stricte etiam præcipimus, quod nullus Frater cujuscumque gradus, seu conditionis existat, ad aliquam civitatem, vel oppidum, ubi est conventus noster, accedat, sine eo, quod prius se loci Guardiano, aut ejus Vicario in sua absentia se præsentet: neque sine ejus licentia comedat, aut dormiat in aliqua secularium domo, etiam attinentium: quam licentiam Prælatus non concedat, nisi urgente necessitate, & imminente.

Neque ad aliquem Rectorem, Dominum, sive Magistratum, sub quocumque colore, nec etiam sub prætextu eleemosynæ petendæ accedat, nisi præfati loci Guardiano negotium, pro quo accedit, prius manifestet, & si præfatus Guardianus eum Discretorum consilio judicaverit, tale negotium non esse in Religionis decus, aut utilitatem; nullo modo ad præfatos Rectorem, Dominum, aut Magistratum permittat eis accessum, & qui contra fecerit, in eodem loco coram Fratribus in Refectorio unam faciat disciplinam.

CAPUT IV.

Pecunia quid sit, & denarii, qui amici spirituales, quid recipere per se, & per interpositam personam: de Procuratoribus, de modo, quo illis uti debent Guardiani, & Fratres, ut securi sint in conscientia: & quomodo subditi in dubiis stare debent Prælatorum judicio.

Pro quo sciendum est, quod secundum expositores, & maxime quatuor Magistros, qui non glossam (ut ajunt) sed purum intellectum Regulæ ex ipsa littera extraxerunt: Pecunia est quidquid recipitur, ut vendatur; *unde libri, & calices, si reciperentur hac intentione, ut auctoritate Fratrum, & non dantis, vel Procuratoris loci venderentur, postea inter pecuniam compu-*

putantur: intentio enim denariorum est in sic recipiente; quia quod venditur, denario venditur: nomine vero denariorum sumitur ipsa pecunia numerata, vel numisma, ut quatreni, julii, scuta, & similia.

Prohibetur igitur in Regula receptio denariorum, & quarumlibet rerum, quæ accipiuntur ad pretium rerum vendendarum. Dicunt etiam, quod receptio cujuslibet rei prohibetur Fratri Minori in proprietatem; receptio vero denariorum, vel pecuniarum, & quantum ad proprietatem, & quantum ad usum prohibetur omnino & per se, & per interpositam personam.

Per se pecuniam recipere, est pecuniam in suum usum convertendam recipere; recipere vero per interpositam personam, est sua auctoritate alium substituere ad recipiendum pecuniam in usus proprios convertendam. Supra dicta trahuntur ab Evangelio Matthæi 10. Nolite possidere aurum, neque argentum, nec pecuniam: *ubi glossa dicit:* Duo sunt genera necessariorum; unum, quo necessaria emuntur; aliud, ipsa necessaria; *per pecuniam in zonis intelligitur, unde illa emuntur: unde proprie ipsa pecunia est mensura commutationis rerum. Actuum* 8. Pecunia tua sit tecum perditione. *Perperam vero, quod emitur, pecunia dicitur, & solum abusive.*

Etsi dicatur, quod pecunia pro Fratribus deputatur; Respondetur, quod ly pro, *non dicit proprietatem, cum eorum auctoritate non deponatur; sed utilitatem: nec sequitur, hoc deputatur pro isto; ergo est istius, pro quo deponitur. Exemplum in patrefamilias, qui dispensatori suo pro nutrienda familia tradit pecuniam: licet enim pecunia sit pro utilitate familiæ, non tamen est familiæ, sed domini.*

Quod etiam pecunia deputata pro Fratribus non sit Fratrum, ostendunt Gregorius, & Innocentius: quia nec eorum auctoritate deponitur, nec etiam exigunt nomine depositi. Ecclesia tamen Romana, ut volunt Martinus IV. & V. per suos Procuratores retinet, & recipit dominium pecuniæ, & aliorum ad statum nostrum impertientium, & mandat ea commutari in res necessarias, & licitas Fratribus, retinendo etiam dominium, & proprietatem omnium rerum mobilium, & immobilium, quibus Fratres utuntur.

Et licet Joannes XXII. in Extravaganti, quæ incipit: Ad conditorem canonum, *limitet, quæ spectant ad Ecclesiam Romanam de rebus nostris Fratribus concessis, qui sic dicit:* Sancimus, quod in bonis, quæ in posterum conferentur, vel offerentur, aut alias quomodolibet obvenire Fratribus contigerit supra dictis, vel eorum Ordini, exceptis Oratoriis, Ecclesiis, officinis, habitationibus, vasis, libris, vestimentis divinis officiis deputatis, & deputandis, quæ ad ipsos obvenient in futurum, propter quod constitutionem istam extendi volumus, nullum jus, seu dominium aliquod occasione ordinationis prædictæ, seu cujuslibet alterius a quocumque prædecessorum nostrorum super hoc specialiter editæ, sanctæ Romanæ Ecclesiæ acquiratur, sed quoad hoc habeant ordinationes hujusmodi pro non factis. *Quibus verbis patet, quod dicta pecunia ad Ecclesiam Romanam non pertinet.*

Verum pro supra dictorum declaratione, & dicti statuti Joannis XXII. derogatione, est notandum, quod Martinus IV. concessit Generali, & Provincialibus Ministris universis, quod possint nominare aliquas personas, quæ non sint de dicto Ordine, quæ sic nominatæ habeant circa res concernentes dictos Fratres administrationem legitimam, & generalem, ac liberam; & decrevit, quod tales personæ sint veri, & legitimi administratores, œconomi, syndici, & actores, qui res prædictas, & earum pretium nomine Romanæ Ecclesiæ recipiant, & per eosdem in prædictorum Fratrum utilitates, prout eis

ctis ex Regula, vel declaratione Regulæ licet, convertant, quando a prædictis Ministris, vel aliis Fratribus de assensu eorundem Ministrorum fuerint requisiti: & generaliter concessit, quod prædictæ personæ habeant facultatem procurandi in omnibus causis pro rebus, & locis ad Ecclesiam Romanam spectantibus, & ipsorum Fratrum usui concessis, necnon pro immunitatibus, libertatibus, juribus, ac privilegiis eorundem Fratrum, & suorum conventuum. Nicolaus IV. fecit similem concessionem circa procuratores, vel syndicos. Martinus quoque V. edidit constitutiones, quæ vulgariter nuncupantur Martinianæ, *his nostris insertæ fere omnes; quas quidam Legatus a latere præfati Pontificis ordinaverat, in quibus quoad Procuratores habetur sequens statutum, videlicet:* Statuimus, & ordinamus, juxta declarationem Martini IV. & V. quod quilibet conventus, seu locus habeat suum Procuratorem, œconomum, syndicum, & actorem, cui omnes eleemosynæ pecuniariæ, & alia, quæ ad pecuniam reduci possunt, integraliter assignentur, qui easdem dispensare debeat legaliter, & fideliter pro reparatione conventuum, & locorum, ac in alias necessitates Fratrum pro tempore occurrentes.

Substitutus per Procuratores, ut puta famulus, non possit tenere penes se de eleemosynis Fratrum ultra duo scuta: & si aliquis Guardianus alibi, quam in manu Procuratoris, vel ejus substituti habere aliquam eleemosynam fuerit repertus, puniatur pœna proprietarii, nisi id de scitu fiat dicti Procuratoris.

Nullus etiam Prælatus localis quidpiam conventus sine Procuratore prædicto vendere præsumat, & qui contrarium fecerit, ut proprietarius carceri mancipetur.

Dictus etiam Martinus litteras Martini IV. approbavit, & confirmavit, illas inserendo de verbo ad verbum, & concessit Ministris, & Custodibus, ac aliis Fratribus Minoribus, quod litteris prædictis, ac omnibus in eis contentis libere, & licite uti valeant, tamdiu, & quousque per Sedem Apostolicam aliud in præmissis eidem Ordini utilius fuerit ordinatum. Non obstante constitutione Joannis XXII. quæ incipit: Ad conditorem &c. *per quam prædictis Fratribus, ne litteris, & concessione præfatis sine speciali Sedis Apostolicæ licentia uterentur, prohibitum fuerat: & in fine concludit:* In omnibus autem, quæ ultra hoc magis videntur arctare Fratres, sive ex declaratione summorum Pontificum, vel aliorum quorumcumque, Apostolica nobis auctoritate commissa misericorditer dispensamus, non adstringentes eos propterea, qui voluerint declarationes Nicolai, & Clementis servare, quin suo voto satisfacientes servare valeant, & tenere. *Eugenius IV. prædictorum Martini IV. & V. de verbo ad verbum easdem litteras inseruit, & approbavit. Sixtus IV. etiam fecit idem, quod supra dicti.*

Fratres pro conscientiarum suarum exoneratione utantur infra scriptis verbis Procuratoribus supra dictis locorum.

Rogamus vos, atque obsecramus, Domini Procuratores, aut syndici nostri omnes, ut modum infra scriptum pro tutandis Fratrum conscientiis servare curetis, cum nobis ob Dei amorem vobis inservire placuerit. In primisque commonefacimus vos, quod eleemosynarum quarumcumque, seu sponte oblatarum, seu per Fratres emendicatarum totum extet dominium, totaque proprietas penes Romanam Ecclesiam, vel illas elargientem, & nullum prorsus nobis sit: illas vice dictæ Romanæ Ecclesiæ, aut offerentium ipsi & custodiatis, & cum opus fuerit, secundum dictæ Ecclesiæ, vel eorumdem elargientium voluntatem expendatis, sive palam vobis foris explicita fuerit, sive rationabiliter interpretata, quam vobis faciliter persuadere potestis,

testis esse illam. Cum autem ipsi insumpseritis illas in præsentaneam Fratrum prædictorum necessitatem, atque utilitatem, requisiti per Ordinis præfati Rectores, & Prælatos, rationem reddatis: protestantes nihilominus semper, nos neutiquam intendere his cum officiis jubere vobis, aut infestos esse, quin precari vos semper humiliter potius per viscera misericordiæ Jesu Christi, ut nostris velitis succurrere indigentiis, non dissimiliter ad voluntatem dictas eleemosynas elargientium. Quod si videritis amplius conducibile dictarum eleemosynarum computa libro excipere, acceptum feremus a vobis, si sub tali formula libellum illic sic inscribatis: *Proventus eleemosynarum pro Fratribus conventus N. elargitarum, quæ ipsorum extant elargitorum, quousque secundum eorumdem voluntatem eas penes me conservabo pro ipsorum Fratrum subventionibus consumendas.* E regione vero sic: *Insumptus eleemosynarum pro Fratrum conventus N. necessitatibus, ac usu consumptarum, secundum illorum voluntates, qui eas obtulerant.* Idem prorsus intendimus de tritico, aut quavis re alia huic simili Fratribus elargita, quam venundare oportet, pretiumque alia in Fratrum commoda convertere: nempe quod negotiemini hæc cuncta nomine, aut auctoritate illa condonantium, vel Sedis Apostolicæ. Liberum erit insuper vobis, si id probaverint Fratres, nomine, atque auctoritate sanctæ Romanæ Ecclesiæ dictas eleemosynas penes vos continere, supradictaque negotia omnia auctoritate eadem, seu prædictorum eleemosynas exhibentium tractare, atque perficere.

Secundo, si contingat rem aliquam vendi, quæ pro usu Fratrum antea jam demigraverat, ceu belluam aliquam, aut quidquid simile aliud, ipsi venditote; pretiumque in licitas Fratrum utilitates, prout Prælatorum Ordinis noveritis esse voluntatem, convertitote, sic ut memores sitis vos in his negotiis Procuratores agere sanctæ Romanæ Ecclesiæ, viceque ipsius omnia hæc esse negotiaturos. Deinceps, si cogerentur Fratres forte ob vestimentorum indigentias, aut ejuscemodi, debitis irretiri, placeretque creditori vos sui ipsius constituere Procuratores ad tale exigendum a nobis debitum, ne recusetis deprecamur: tuncque vos creditoris procuratione fungentes, eleemosynas illas ad exolvenda hæc debita, quæ in dies suppeditabuntur, deputatas ad creditorem ipsum pertinere dignoscetis. Postremo cum sæpius contingat, suppeditatas Fratribus eleemosynas penes vos non extare, cogantur nihilominus interea ipsi nonnulla exolvere debita; cuperemus tunc omne per vos debitum solutum iri, sub spe tamen, impensas, quas effeceratis antea, ex illis redimendi, quæ gratia Dei suppeditabuntur, eleemosynis, non intendentes vos obligare Fratres ad mutui redditionem obligatione reali; quandoquidem nequeunt Fratres hoc facere, nec intendunt, sed spondere tantum pro virili sibi enitendum, ut ex eleemosynis undecumque congestis contractum a se debitum sit exacte solvendum. Id quod etiam dicimus, si quid vos sponte pro Fratribus expendatis, careatis interea præsentaneis Fratrum eleemosynarum præsidiis; eo siquidem in casu, ceu amici Fratrum spirituales Fratribus ipsis inservire dignemini. In quibus omnibus supra dictis modis, & casibus, liberum erit vobis vice vestra alios, quot, qualesque volueritis, substituere ad hæc vice procuratoria explenda, caventes semper, ne Fratres quosvis in his se perperam gerentes tuteminis, aut dissimuletis, quin illos statim denuncietis Guardiano, aut Ministro, si Guardianus ipse ad lucem pariter cæcutiret.

Quoad amicos spirituales, de quibus in Regula, & in hoc capitulo, est sciendum, quod de sententia Bartholomæi de Pisis, & Hugonis, antiquitus Mi-

Ministri, & Custodes declinantes ad castra, seu loca, de præfatis necessariis, scilicet de infirmis, & induendis Fratribus, populum in prædicatione exhortabantur, & tunc Fideles aliqui ab aliis positi ad procuranda hujusmodi necessaria, in his vice populi absque Fratrum sollicitudine providebant, & isti vocabantur amici spirituales: sic & in quibusdam locis aliqui Fideles ad præfata deputabantur ab Episcopis, vel Dominis, aut Rectoribus terrarum, & amici spirituales censebantur.

Aliqui videntur dicere, quod ex quo Christus, & Apostoli in sua comitiva mulieres ducebant, quæ eis ministrabant facultatibus suis: unde Petrus Joannes supra 4. capitulum Regulæ dicit, quod illæ dominæ, tanquam suarum rerum dominæ, ministrabant eis quantum, & qualiter ipsæ ex sua devotione libera volebant; *etiam qui modo loco earum suppeditant Fratribus necessaria, possunt dici amici spirituales.*

Capistranus super capitulo dicit, quod si contingat, pecuniariam eleemosynam procurari a Fratribus, juxta declarationes Apostolicas Procuratori œconomo loci integraliter consignetur, & per eundem expendatur suis temporibus tam pro necessitatibus infirmorum, & aliis Fratribus induendis, quam pro aliis quibuscumque necessitatibus occurrentibus, juxta declarationem Pontificum. Caveant tamen Fratres omnino, ne aliquam eleemosynam pecuniariam, sive pro se, sive pro aliis Fratribus, vel secularibus personis de provincia, vel extra provinciam procurare præsumant, vel acceptare, sub pœna proprietarii, sine speciali licentia Prælati sui: similiter caveant ne contrahant debita, nisi de eadem licentia, & cum modis licitis Fratribus, secundum declarationem Nicolai.

Quicumque Frater supra se portaverit, aut manu propria contrectaverit pecuniam, aut in pera, quam portat secum, aut supra jumentum portaverit, vel in cella, aut confessoriis retinuerit, pœna carceris per mensem puniatur.

Nullus etiam Prælatus, vel subditus sub eadem pœna audeat clavem alicujus arculæ, ubi sunt pecuniæ reconditæ, tenere apud se.

Et pro satisfactione eorum, qui volunt uti Apostolico Procuratore, & syndico, ut sunt nostri Patres restricti, notandum est, ultra multa alia, quæ dicta sunt, quod pauperibus, juxta mentem beati Bonaventuræ, quantumcumque extremam voverint paupertatem, licet recipere eleemosynam, nisi velint se occidere: quod si nefas est dicere, non est contra eorum professionem, si quis dives homo hanc eis administrat manu propria: quod si noluerit, potest eam illis administrare per manus servi sui, vel per manum alterius per Fratres præsentati, expendendam pro relevandis eorum necessitatibus sine offensione Regulæ; cum pecunia ita sit domini, cum committitur personæ intermediæ, ac si ipse dominus eam manu propria conservaret, nisi forte quis sic desipiat, ut dicat, quod pecunia in manu servientis posita, transeat in ejus dominium, quod est absurdum.

Et si dicatur, quod dominus simpliciter, & absolute intendat dare Fratribus, dicunt expositores, quod nullus sanæ mentis dare intendit Fratribus, nisi prout convenit Regulæ, & professioni eorum: dat ergo eo modo, quo Fratribus expedit, scilicet committendo alicui, qui per se eam dispenset in his rebus, quas Fratribus licet accipere; & sic pecunia illa per quascumque manus transeat, nullo modo spectat ad Fratres, quia semper est primi domini; & est per hoc manifestum, quod nec per se, nec per interpositam personam eam recipiant. Unde Gregorius IX. qui composuit decretales, & fuit perfectionis æmulator, qui (ut ipse testatur) in Regulæ conditione beato Francisco

sto assitit, & ejus plenum intellectum agnovit, requisitus a Fratribus dicit, quod Fratres volentibus sibi eleemosynas facere possunt fidelem aliquem præsentare, qui non erit eorum nuncius, sed illius potius, cujus mandato solutionem facit, & non recipientis eandem: *& subdit*, quod Fratres nec in communi, nec in speciali habere debent proprietatem, sed utensilium, & librorum, & eorum mobilium, quæ licet habere, usum simplicem facti habeant, & Fratres secundum quod Generalis Minister, vel Provincialis dixerint, his utantur.

Idem dicit Innocentius IV. Et talia extra ordinem alienare nullo modo Fratres possunt absque Sedis Apostolicæ auctoritate, nisi essent vilia, & parum valentia, quæ pietatis causa licet extra Ordinem dare, & elargiri, obtenta tamen super hoc prius Superiorum suorum licentia.

Gregorius tamen X. Generali Ministro hujus Ordinis concedit facultatem res commutandi, & alienandi sub istis verbis: Nos discretioni tuæ, quam credimus instituti regularis sollicitam, & honestatis observantiæ studiosam, tribuendi Fratribus dicti Ordinis licentiam alienandi, & commutandi bona mobilia, quibus ipsi utuntur, in res alias sibi magis necessarias (cum eis videbitur opportunum) liberam, auctoritate præsentium, concedimus facultatem; securius tamen erit, quod de consensu Prælatorum totum hoc fiat medio procuratorum localium.

Sed quia dicit sanctus Bonaventura in 12. capitulo suæ Apologiæ: Evangelica paupertas pro eo, quod a terrenis ad cœlestia spiritum sublevat, tamquam ea, quæ in cœlis totaliter thesaurizat, perfecte ipsam profitenti suadet omnibus temporalibus debere nudari quantum ad affectum, atque dominium, & arcta necessitate sustentationis esse contentum quantum ad usum. *Et hic est ejusmodi, quod sic relinquat dominium, quod non ejiciat usum, sic recipiat usum, quod non reservet dominium, sic arctitudinem usus servet, quod sustentationem naturæ necessariam non devitet, sed necessitati subveniat, ut ab arctitudine non recedat. Et iterum:* Illa est manifesta necessitas, quod si non provideretur, status debitus communitatis, vel alicujus officii, vel alterius particularis personæ sine detrimento stare non posset.

Excessus autem superfluus consistit in numero, qualitate, & decore; duo autem superfluunt, si unum sufficit, multum, si parum, sumptuosum, si vile, speciosum, si despicabile: quibus bene consideratis a Prælato, poterit melius ipse determinare, quæ sit vera necessitas circa solutionem.

Et quia forte ex supra dictis posset oriri subditis aliquis scrupulus, credendo, Prælatos non recte dictas necessitates examinare, neque in his posse se intromittere, & non esse Prælatis obediendum.

Ideo ad securitatem conscientiarum eorundem est sciendum, quod cum anno 1439. *in provincia sancti Angeli essent aliqui scrupuli, & altercationes circa arctum usum paupertatis inter Fratres Observantes, frater Nicolaus de Auximo dictæ provinciæ Vicarius Provincialis, de mandato Domini Papæ, & Generalis Ministri, scilicet Guillelmi de Casali fecit aliquos articulos pertinentes ad illam materiam, qui fuerunt examinati per dictum Generalem Ministrum, & sanctum Bernardinum de Senis Vicarium Generalem super Fratres de Observantia, & fratrem Joannem de Capistrano, & nonnullos alios maturos nostri Ordinis Patres, & fuit mandatum, ut sub certis pœnis servarentur.*

In quorum tertio articulo sequentia ponuntur, videlicet, quia moderatus usus (usus moderatus non debet dici superfluus, curiosus, vel vitiosus) de-

debet attendi secundum qualitatem personarum, varietatem temporum, & locorum conditiones, ac alias occurrentes necessitates; ideo superfluitates, & curiositates non possunt faciliter discerni. Quapropter per subditos non possunt, nec debent judicari, sed per Ministros, & Guardianos, vel per eos, quibus ab ipsis committitur, qui de talibus secundum eorum conscientiam stricte judicare debent.

In quarto articulo continetur, quod si in aliquibus locis etiam sit manifesta superfluitas, vel curiositas, ex eis non vitiantur, nisi forte introducentes, vel consentientes, si ad eorum officium spectat, & possunt resistere, vel quicumque aliis possunt legitime obviare non resistentes; & non illi, qui dictis utuntur ob aliquam necessitatem, vel causas, vel scandalum vitandum.

In quinto vero articulo dicitur, quod usus carnium moderatus, & discretus non prohibetur Fratribus.

In septimo articulo rursus dicitur, quod in omnibus dubiis, de quibus non possunt Fratres subditi indubitanter lucidari, tenentur stare judicio Prælatorum, & obedire, & contrarium agentes sunt transgressores voti obedientiæ, & digni a suis Prælatis censura Ecclesiastica, vel alia condecenti pœna castigari. Ex quibus patet, quod, cum determinatio prædictorum Prælatis incumbat, non est securum, imo periculosum est subditis in talibus se intromittere præsumptuose judicando.

Possunt tamen humiliter suis Prælat notificare judicium suum, dum tamen tandem in talibus ordinationi, & judicio eorum se submittant. Hæc tamen sunt vera, nisi certissime eis constaret, Prælatos male se habere in dictis pecuniis, & Regulam non servare; nam tunc non esset in his eis obediendum.

Oblationes etiam pecuniarias in Missis novellis, aut similibus Fratres nullo modo recipiant, aut recipi permittant: qui autem contra fecerint, tribus diebus infra quindecim dies in pane, & aqua jejunent.

CAPUT V.

De laboritio honesto Fratribus necessario, de pretio laboris, & in cujus manu poni debet; de sacramentali confessione, sacra communione, culpis, disciplinis, oratione mentali, studiis; & quomodo abstinere debent Fratres a secularibus negotiis, ac prohibitis artibus.

P*Ro quo nota, quod beatus Paulus 2. ad Tessal. 3. hanc laborem non solum commendat, sed & præcipit, dicens:* Nam & cum essemus apud vos, hoc denunciabamus vobis, quoniam si quis non vult operari, nec manducet; *ubi beatus Thomas dicit, quod est præceptum. Sed aliquid secundum cum præcipitur dupliciter, scilicet simpliciter, & sub conditione; simpliciter præcipitur, quod per se est necessarium ad salutem, ut sunt opera virtutum; sub conditione vero, ut quando talis est casus, sine quo præceptum servari non potest: præcipitur enim homini, quod corpus suum sustentet, aliter esset homicida sui ipsius: ex præcepto tenetur corpus suum nutrire: unde quicumque non habet alias, unde corpus suum sustentet, illicite ne furetur, licito negotio tenetur laborare, ad Ephesios* 4. Qui furabatur, jam non furetur, magis autem laboret, operando manibus suis.

Quare ordinamus, quod tam clerici, quam laici compellantur per suos Superiores in laboribus sibi competentibus exerceri, & si qui inventi fuerint no-

notabiliter vitiosi, vel otiosi, per Ministrum, & Guardianum voce activa, & passiva priventur.

Merces vero laboris, juxta determinationem Martini, si pecuniaria fuerit, per solventes statim consignetur Procuratori conventus, sive loci; si vero pecuniaria non fuerit, sub pœna inobedientiæ consignetur integra per laborantes Prælatis ejusdem loci, de qua possit omnibus Fratribus ibidem commorantibus communiter (prout necessitas exegerit) provideri.

Dicit enim Nicolaus III. in sua decretali Exiit: quod vacantes studio, orationi, divinis officiis, & ministeriis exequendis, manuali labore, seu exercitio non arctentur.

Fratres, qui non sunt sacerdotes, de quindena in quindenam per totum annum (dempta Quadragesima, & Adventu, in quibus singulis Dominicis debent communicari) recipiant cum devotione sanctissimum Eucharistiæ sacramentum; sacerdotes vero non dimittant singulis diebus facere sacrum, & celebrare, nisi legitimo subsistente impedimento.

Fratres etiam in singulis diebus solitis secundum consuetudinem provinciæ cognoscant culpam suam, & faciant disciplinam in communitate, bisque ad minus in hebdomada confiteantur peccata sua.

Ordinatur, quod omnes Fratres congruis locis, maxime in Ecclesia, quando commode fieri potest, in sanctæ devotionis, & mentalis orationis studio, ad minus omni die per horam, juxta consuetudinem provinciarum exerceantur, & super hoc Superiores invigilent diligenter, & inviolabiliter animadvertant in delinquentes.

In omnibus etiam conventibus statim post Ave Maria *Fratres omnes ad Ecclesiam vadant, & ante sanctissimum Sacramentum dicant brachiis extensis sex* Pater noster, *& totidem* Ave Maria, *&* Gloria Patri, *ultimum pro eodem sanctissimo Domino nostro Papa pro lucranda indulgentia plenaria.*

Nullus etiam Frater sui laboris pretium, sive pecuniarium, vel non pecuniarium existat, per se recipere præsumat, & qui contrarium fecerit, deprehensus pœna probationis caputii per mensem plectatur, & si fuerit in hoc consuetudinarius, vel proprietarius, carceri mancipetur.

Nullus etiam Frater sportulas, pileos, vel galeros, aut coronas, vel quidquam aliud de bombice, tornatile, aut de alia materia venale facere præsumat sine licentia sui Ministri, sub pœna pro prima vice unius disciplinæ per totum Miserere *in communitate, pro secunda probationis caputii per mensem, pro tertia carceris per 15. dies: licentiam Minister non concedat eis, nisi pro communi utilitate conventus, & non pro commoditatibus particularibus laborantium. Possunt tamen Ministri, & Guardiani (si eis expedire videbitur) de pretio laboris alicui necessitati Fratrum laborantium satisfacere, quam eis conventus teneretur providere.*

Præcipitur etiam Patribus, & Fratribus omnibus tam Guardianis, quam subditis sub pœna privationis activæ, & passivæ vocis per biennium, aut alia per Ministrum injungenda, ne sine scitu dicti Patris Ministri, & licentia in scriptis incidant aliquam arborem viridarii, aut conventus, seu nemoris, sive sit fructifera, sive ad ornatum; cum aliqui sint Guardiani, qui dummodo tempore sui officii satisfaciant Fratribus, & debitis, non curant totum conventum alienare, aut viridarium in uno anno privare ornamento, & fructibus, quod per 50. annos fuerat arboribus refertum: nec Ministri passim concedant licentiam, sed tantum pro extrema, evidentique necessitate, & non in genere, sed ad determinatam causam, quam etiam non exequatur sine præsentia, & consensu Discretorum.

Praeterea cum ex Regula ad labores honestos, & Ordini utiles Fratres excitentur, de quorum numero sacrae Scripturae, & bonarum artium studium praecipue arbitramur; omnes Fratres, tam Praelatos, quam subditos in Christi visceribus exhortamur, ut quotquot idoneos & ad studia promovendos viderint, juxta eorum capacitatem, eisdem omne auxilium, omnemque favorem, & consilium impendant in quibuslibet opportunis, & necessariis; cum scientia sit donum Dei, armatura ad defendendam Ecclesiam, & sanctam Fidem Catholicam, corona Ordinis, lumen veritatis, & via in tenebris ambulantium populorum. Ministri diligenter, & sollicite invigilent circa reformationem studiorum in suis provinciis, adeo ut cuilibet studenti pro posse provideatur de necessariis, tam pro libris, quam pro aliis necessitatibus ex eleemosynis per Procuratorem receptis.

Praecipimus insuper, quod in qualibet provincia, ubi bono modo fieri potest, habeantur studia Grammaticae, Logicae, Philosophiae, & Theologiae, ad quae juvenes idonei promoveantur.

Fratres vero cujuscumque conditionis existant, modo sint judicati a Capitulo provinciali idonei ad Grammaticam legendam, teneantur per obedientiam, & sub poena privationis vocis activae, & passivae, per triennium hujusmodi studium, & negotium Grammaticae legendae acceptare, & secundum gratiam sibi coelitus datam executioni demandare.

Ordinamus etiam, quod studentes extra suas provincias commorantes confessiones non audiant mulierum; nisi talis casus contingeret, quod aliqua vellet confiteri, cujus linguam nullus alius intelligeret de conventu, & si Minister aliquos invenerit notabiliter insolentes, vel in studio negligentes, ad suas de consilio Discretorum remittat provincias.

Abstineant insuper Fratres pro posse a negotiis, & implicationibus secularibus, & non sint judices, vel arbitri, vel arbitratores quorumcumque, nec de aliis officiis nostrum Ordinem dedecentibus se aliqualiter intromittant, & quicumque contra fecerit (nisi de illis suus Minister mandaverit) omnibus actibus legitimis privetur.

Nullus etiam Frater procuret per se, vel per alium quovis modo committi sibi, vel alicui Fratri occupationes aliquas, seu negotia procuranda, per Reges, Principes, & Praelatos, seu communitates: si quis autem contrarium fecerit, procurando sibi committi negotia, vel suam cum personis extra Ordinem mansionem, omnibus officiis Ordinis habeatur indignus.

Fratres euntes etiam per obedientiam, non accedant ad Curiam Romanam, neque ad Curias aliorum Principum, nisi hoc eis specialiter in scriptis suis concedatur; & primo conventibus, ubi Curiae fuerint, se praesentare, ac ad Commissarios in eisdem Curiis per Religionem deputatos recurrere omnino teneantur.

Nullus audeat puerorum scholas regere, seu secularium personarum in conventu nostro, sive extra, sub actuum legitimorum privationis poena.

Districte etiam praecipimus, quod nullus Frater operationes Alchimiae, aut alias quascumque operationes doctrinarum, vel artium suspectarum (quae in publico non docentur, aut ab Ecclesia reprobatae sunt) addiscere, exercere, vel docere, aut libros, vel scripturas continentes talia scienter retinere praesumat: qui contrarium fecerit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat, & si legitime fuerit deprehensus, carceri mancipetur, & si de his violenta suspicione fuerit suspectus, in domo disciplinae arctetur ad veritatem dicendam.

Interdicitur etiam Fratribus universis, ne quis extra Ordinem audeat velut

velut medicus pulsum tangere, urinas videre, syrupos, & pharmaca ordinare, aut actum aliquem medicinalem exercere, seu phlebotomiam facere: & Ministri super hoc per obedientiam invigilent, puniantque delinquentes.

CAPUT VI.

Quod nihil sibi approprient Fratres; de proprietariis, ac eorum pœnis; & quomodo in omnibus servari debet communitas; quod non recipiantur deposita, nec pignori dentur res conventus, nec recipiantur de novo, nec relinquantur conventus sine Generalis Ministri licentia; de legatis perpetuis, & cura infirmorum.

FRatres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem &c. *sed tanquam mundo veri pauperes, Christo autem divites sciant se ad omnium rerum abdicationem, tam in communi, quam in particulari esse obligatos: de qua abdicatione Nicolaus inquit*: Ne Fratrum perfectionis claritas imperitis æmulorum sermonibus laceretur, dicimus, quod abdicatio proprietatis hujusmodi omnium rerum, tam in speciali, quam in communi propter Deum meritoria est, & sancta, quam & Christus viam perfectionis ostendens verbo docuit, & exemplo firmavit.

Nec quisquam ex his insurgat erronee, quod taliter propter Deum proprietatem omnium rerum abdicantes, tanquam homicidæ sui, vel tentatores Dei, vitæ discrimini se committant; quia sic se ipsos committunt divinæ providentiæ in vivendo, ut viam non contemnant provisionis humanæ; cum vel de his, quæ mendicantur humiliter, vel offeruntur, vel de his, quæ acquiruntur per laboritium, sustententur: qui triplex vivendi modus in Regula providetur expresse. Profecto, si juxta Salvatoris promissum nunquam deficiet fides Ecclesiæ, per consequens nec opera misericordiæ subtrahentur: ex quo Christi pauperibus omnis ratio diffidentiæ cujuslibet videtur esse sublata.

Et quidem, ubi (quod non est aliquatenus præsumendum) hæc cuncta deficerent, sicut nec ceteris, sic nec ipsis Fratribus jure poli in extremæ necessitatis articulo ad providendum necessitati naturæ via omnibus extrema necessitate detentis concessa præcluditur; cum ab omni lege extrema necessitas sit excepta; cum nulla possit esse professio, quæ a se usum simplicem facti, & non juris, necessariæ sustentationis excludat.

Et quia Fratres nec domum, nec locum sibi appropriare debent, contra hujusmodi locorum appropriatores strictissime præcipimus, quod Ministri cum visitant, de hujusmodi in suis visitationibus diligenter inquirant, & si quos invenerint tales, de suis locis expellere teneantur. Dicimus autem locorum appropriatores, quibus dantur obedientiæ recedendi, & ipsi procurant eas per preces secularium revocari, seu qui alios a suis locis nativis, quos extraneos reputant, subditos, seu Prelatos habere, vel etiam pacifice sustinere nolunt.

Ministri etiam Provinciales pro virili laborent, ut habitus, tunicæ, mantelli, femoralia, fasciolæ, & similia custodiantur in communitate ad sufficientiam pro necessitatibus Fratrum, & pro tota communitate.

Si quis Fratrum inventus fuerit proprietarius, omni actu legitimo sit privatus; laici vero, & clerici, qui carent officiis, probationis caputio puniantur; & si quis talis in morte inventus fuerit, ecclesiastica careat sepultura.

Et

Et quia non modo omnem appropriationem, verum & ejus speciem a nostro instituto omnino extirpare debemus; ideo praecipimus, quod Fratres, quandocumque pro aliquo negotio extra terram, ubi manent, exire contigerit, semper dimittant claves cellæ, & arculæ, sive scabelli Guardiano, aut de ejus licentia alicui alteri Fratri; & qui contrarium fecerit, ad Ministri arbitrium puniatur.

Si qui Fratrum in aliena provincia medio ordinato, & per spirituales amicos, aut sub honesto labore acquisierint libros; provinciæ, & loco nativo, vel ubi professi sunt, secundum consuetudinem provinciarum, eos acquirunt: si tamen aliquem Fratrem propriam provinciam dimittere contigerit, & in alia incorporari, ac in ea mori; tunc libri erunt illius provinciæ, in qua moritur, distribuendi juxta necessitatem Fratrum, aut locorum ad arbitrium Ministri: si vero moriatur in provincia, ubi erat forensis, & non incorporatus, revertantur ad propriam provinciam, & ad locum suum.

Quilibet autem Frater teneatur quamprimum, postquam sui Guardiani præsentiam habuerit, eidem totam eleemosynam, quæ pro ipso quocumque modo expendenda, vel pro aliis distribuenda habetur, integraliter revelare: & hoc idem Guardianus Ministro facere teneatur: & qui secus fecerit, pœna proprietarii puniatur.

Nullus etiam Guardianus loci, Vicarius, aut alius quomodocumque præsidens, etiam per Procuratorem audeat vendere ligna, fœnum, vel quæ nascuntur in hortis, & hujusmodi; neque pascua, domos, aut hortos ipsos quovis modo locare sub pœnis per Ministrum taxandis.

Pœna etiam proprietarii puniatur, quicumque libros, seu alias res quascumque suo usui deputatas apud personam aliquam extra conventum, seu locum Fratrum deposuerit absque Ministri sui licentia, vel Guardiani, & scitu aliquorum Patrum præsentis loci.

Simili quoque pœna puniatur, qui pro se, vel pro alio in contrahendis debitis inventus fuerit vitiosus; & similiter, qui libros, vel res alias suo usui deputatas pro se, vel pro alio pignori supposuerit sine sui Ministri licentia.

Guardiani insuper res conventuum, vel locorum sine magna necessitate, vel evidenti utilitate impignorare non audeant; & si id fecerint, sit de assensu majoris partis conventus.

Caveant autem Guardiani, ne aliquem locum in debita onerosa inducant, vel induci permittant absque Ministri consilio, & assensu; & de his debitis in quolibet provinciali Capitulo perquiratur, & in delinquentes animadvertatur.

Item nullus Prælatus, vel subditus aliquam litteram, vel instrumentum confici permittat, in quibus protestetur, se pecuniam recepisse; cum hoc sonet proprietatem: sufficit enim dicere (ut consuluimus Procuratori, & dictum est in quarto capite) tantam quantitatem pecuniæ datam, vel legatam pro sua necessitate, vel utilitate, ab aliqua persona esse acceptam, & sibi plenarie satisfactum.

Inhibemus districte sub pœna privationis actuum legitimorum, quod nihil permittatur deponi in locis Fratrum in auro, vel argento, gemmis, seu alia quacumque pretiosa materia, nisi aliquis necessitatis articulus emergat, quem Fratres sine scandalo vitare non possunt; & nunquam fiat sine consilio Discretorum, & licentia Guardiani, ita quod videatur ab ipsis, quid sit, si fieri permiserit, qui deponit, & cui, & qualiter reddi debeat, & hoc sub scriptura authentica, vel deponentis sigillo, si habet, & semper cum protestatione a deponentibus facta, quod Fratres de custodia nullatenus tenebuntur:

talia

talia tamen deposita semper in communi loco a Guardiano assignato serventur, & eo modo, quo accepta fuerint, reddantur cum idonea cautione.

Guardiani etiam singulis mensibus teneantur sub pœnis per Ministrum taxandis reddere computum earum, & distinctum de eleemosynis elargitis, & de modo, & via, quibus sunt largitæ, & de expensis, & de modo, quo sunt expensæ, coram tota sua communitate, & Ministris in suis visitationibus: si quos Guardianos vero dictus Minister invenerit notabiliter defectuosos, suis privet officiis.

Ecclesias, & alia ædificia, quæ considerato Fratrum inhabitantium numero excessiva merito debeant judicari, fieri de cetero firmiter prohibemus.

Nullus etiam conventus de novo accipiatur, aut de novo relinquatur sine licentia Generalis Ministri, sub pœnis sibi arbitrariis, & nullitate talis receptionis, aut alienationis; nec aliquod notabile ædificium de novo construatur, aut destruatur in conventibus nostris sine dispensatione Ministri; & qui contrarium fecerit, per ipsummet Provincialem Ministrum de illo loco irrevocabiliter expellatur.

Inhibemus etiam per obedientiam, quod nullus Frater per se, vel per alium inducat aliquam personam ad faciendam, vel ordinandam aliquam eleemosynam perpetuam, vel ad vitam sibi, vel alteri Fratri, vel etiam Ordini', aut conventui exhibendam; & si aliqua talis fuerit ordinata, nullo modo a Fratribus, vel ab aliquo nomine ipsorum in judicio exigatur, aut exigi procurent: si quis autem contrarium attentaverit scienter inducendo, vel in judicio exigendo, vel exigi faciendo modo prædicto; ipso facto excommunicationis sententiam incurrat.

Fratres non recipiant legata perpetua præfata, aut exigant, nisi eo modo, quo convenit statui nostro, & observationi; cum nec legantes, & ordinantes talia legata intendant relinquere, & dare Fratribus, nisi eo modo, quo convenit professioni nostræ, & saluti ea recipere; cum ponatur in testamentis particula ista, videlicet, quod valeat omni meliori modo, quo potest, quæ facit actum valere eo modo, quo de jure fieri potest; & sic illa deberentur monasterio, quoniam deberent converti ad pios usus, & pro cultu Divino monasterii. Magis ergo hoc dicendum erit, quando expresse apparet, legata fuisse ordinata pro anima, & amore Dei, ut singulis diebus celebraretur Missa, vel simile.

Caveant Fratres pro posse ab omni scandalo clericorum, & irreverentia Prælatorum; & in generalibus interdictis, secundum formam statuti Domini Clementis Papæ V. matricibus Ecclesiis se conforment.

Cum etiam ex Regula Ministri, & Custodes circa infirmos sollicitam curam gerere teneantur, juxta Nicolai expositionem, declaramus prædictos Ministros, & Custodes per alios infirmorum servitio deputatos hoc Regulæ adimplere præceptum.

Prædicti autem Infirmarii, seu Fratres infirmorum servitiis deputati, studeant cum diligentia, & sedulitate eis servire: Ministri vero, & Guardiani, eorumque Vicarii eos visitare personaliter, eisque serviri facere, & de cunctis necessariis providere, vel provideri facere teneantur; & hoc de communibus eleemosynis, nisi pro necessitate Fratris infirmi indistincte fuerit aliqua eleemosyna deputata.

Et ut hoc melius observetur, volumus, & mandamus Ministris, & Guardianis, ut in suis conventibus, & locis, in quibus erunt, si qui fuerint infirmi, personaliter visitent, & inquirant sollicite, qualiter consuetudinarie providetur, & servitur infirmis; & si aliquos defectus repererint,

Fra-

Fratres, qui fuerint in his culpabiles, secundum defectus, & culparum exigentiam puniant, & defectus, prout poterunt, faciant emendari.

Ministri in quolibet loco suæ provinciæ deputent unum Fratrem, qui in eorum absentia infirmos Fratres frequenter visitet, & Guardianum, & Procuratorem, & Infirmarium, prout viderit expedire, sollicitet, ita quod (ut præmissum est) bene provideatur, & serviatur infirmis.

Porro Ministri, si quos Guardianos, vel eorum Vicarios legitime deprehenderint in præmissis notabiliter deliquisse, ipsos, sicut crudeles, vel nimium negligentes in Provinciali Capitulo a suis officiis debeant amovere.

Infirmarios vero, & alios servitores, quos in hujusmodi officio repererint deliquisse, secundum qualitatem delicti debitæ subjiciant disciplinæ.

Visitatores etiam in provinciis, quas visitant, de hoc articulo singulariter inquirant, & si aliquas provincias in hoc vitiosas invenerint, fideliter veritatem significent Capitulo Generali.

CAPUT VII.

De casibus reservatis, & habentibus auctoritatem ab eisdem absolvendi, de statutis super eisdem casibus sigillatim terminatis, & pœnis annexis, de forma procedendi contra excessus, & incorrigibiles, & illos, qui asserunt, quod Prælati non valent sibi reservare casus.

BOnifacius Papa VIII. Ad augumentum continuum Religionum, & Ordinum, quos Romana suscepit, & approbavit Ecclesia, paternis studiis intendentes, & considerantes attentius, quod non intermissa sedulitas disciplinæ, & rigoris Ordines supra dictos, statusque regulares salubriter dirigit, & conservat, quodque si eam perire, vel remitti contigerit, Ordo quilibet collabi necessario cogeretur: pensantes, quod si regularium personarum correctio rimas juris, & apices sequeretur, hujusmodi rigor lentesceret, ac multiplici laxatione torperet; Nos vestris piis supplicationibus inclinati, vobis auctoritate Apostolica indulgemus, ut ad correctiones, & punitiones Fratrum ejusdem Ordinis delinquentium infligendas Prælati Ordinis supra dicti, ad quos ea spectare noscuntur, rimulis juris, & apicibus ejus postpositis, libere procedere valeant, secundum consuetudines approbatas, & generalia facta, & facienda Ordinis instituta; nec volumus eisdem licere Fratribus ab eisdem correctionibus, & punitionibus aliquatenus appellare, prævia deliberatione, & maturitate debita observatis. *Hæc tamen concessio Bonifacii intelligitur (ut inferius in decimo capite patebit) ubi propter hoc justitia non periclitatur, ut dicit Papa in cap.* Ad hæc. De dolo, & contumacia.

Ordinamus igitur, quod nullus Frater Provinciali Ministro inferior, nisi ex speciali Generalis, vel Provincialis Ministri licentia, possit aliquem absolvere a peccato inobedientiæ contumacis (dicimus autem inobedientiam contumacem, quando quis trina monitione præmissa, factis congruis intervallis, per diem naturalem inobediens perseverat) proprietariæ rerum detentionis, lapsus carnis, furti rei notabilis, seu frequenter iterati, injectionis manuum violentæ, falsi testimonii in judicio facti, compositionis, vel projectionis, aut publicationis libelli famosi, falsificationis sigilli cujuscumque personæ notabilis, & falsæ criminationis in infamiam cujuscumque. Et si aliquis Minister Provincialis committeat alicui subditorum suorum auctoritatem suam super illis casibus, qui Ministris ipsis reservantur, si contingat Ministrum

strum mori, vel ab officio amoveri, talis commissio penes illum, cui fuerat facta, dumtaxat remaneat, donec Minister in provincia habeatur, nisi Minister de novo creatus confirmet sibi talem facultatem.

Quicumque autem confessor ex certa scientia præsumpserit a prædictis absolvere, suspensus sit ipso facto a confessionibus audiendis, nec restitui possit, nisi per Ministrum Provincialem, & quicumque in hoc vitiosus legitime fuerit deprehensus, pœna carceris puniatur.

Si quis autem ausus fuerit affirmare, quod quilibet sacerdos possit absolvere a peccato, super quo non habet commissam facultatem, & maxime de prædictis, & correctus noluerit revocare, tanquam errans, & subversor, carceri mancipetur.

Ordinamus igitur, quod si qui Fratres, divina permittente justitia, & hostis antiqui procurante malitia (quod absit) præmemoratis criminibus fuerint irretiti, pro absolutionis beneficio ad Ministros, vel eorum Commissarios, ut potestatem tenebrorum effugiant, sine mora accedant, quando maxime peccatum fuerit notorium: si vero fuerit occultum, confessor suus ordinarius possit sibi beneficium absolutionis impendere, hac tamen lege, ut quamcitius poterit præsentiam habere sui Ministri, illi pro manifestando tali crimine se præsentet.

Ministri vero, & eorum Commissarii diligenter attendant, quod misericordiæ oleum infundentes vinum justitiæ infundere non prætermittant, ut scilicet, de pœnitentia debita pœnitentibus non modicam gratiam facientes, non absolvant quempiam, nisi prius ab eo damnificatis in persona, fama, vel rebus aliis satisfaciat.

Talis autem absolutio in foro quidem obtenta secreto, non debet correptionem judicialis fori (si crimen probatum fuerit) impedire.

Si tamen Frater pœnitens, instigante se spiritu, antequam sit delatus, sive accusatus de crimine, faciem Ministri coram testibus in confessione prævenerit, indulgemus, & concedimus, quod Ministri de plenitudine potestatis, & gratiæ, a pœnis debitis, de consilio præmemoratorum testium Fratrem pœnitentem quoad extrinsecum forum quietare valeant, alia quacumque minus confusibili sibi imposita pœnitentia salutari. Hoc autem intelligimus de primo recursu, & semper cum protestatione, quod si relabatur in eadem crimina, de quibus fuerat quietatus, ad statum pristinum reducetur, si de lapsu sufficiens probatio habeatur.

Nullus Confessor possit absolvere de tactibus impudicis enormibus, nisi qui de lapsu carnis licentiam habeat absolvendi, & qui in talibus consuetudinarie fuerint deprehensi, & moniti se non correxerint, sicut de lapsu carnis, carceris pœna puniantur. Idem etiam judicium habeatur de sollicitantibus ex certa scientia ad peccatum carnis; & Guardiani, sive Custodes non possint absolvere a prædictis, etiam in privato commissis, si per Ministrum specialiter non committatur eisdem.

Inhibemus etiam Fratribus universis conformiter ad constitutiones Papales, ne aliis, quam Prælatis suis, vel aliis sacerdotibus ejusdem Ordinis (nisi in necessitatis articulo) confiteri præsumant.

Singuli etiam Fratres nostri de conscientia, & voluntate sui Guardiani determinatos habeant Confessores, quibus bis ad minus in qualibet hebdomada confiteantur.

Si aliquis Frater convictus fuerit de crimine, aut confessus, pro quo in judicio seculari esset morte plectendus, vel de crimine relapsus in hæresim, vel de homicidio voluntario, & aliis similibus, perpetuis carceribus mancipetur.

Nullus autem carceretur, nisi pro manifesto, & enormi excessu, & qui aliter aliquem incarceraverit, ipso facto omnibus actibus legitimis sit privatus.

Enormem dicimus excessum, vel ratione generis peccati, ut inobedientia contumax, lapsus carnis, & perfidia hæresis; vel ratione circumstantiæ, sicut est furtum rei notabilis, vel notorie factam, seu quia frequenter iteratum, & de aliis casibus reservatis idem judicium habeatur.

Declaramus, quod omnes, qui pœna carceris puniuntur, eo ipso actibus legitimis sint privati; unde quamvis liberentur a carcere, non propter hoc restituuntur ad actus prædictos. Suspensi autem, sive privati, nullo modo possint relevari, nisi in Capitulo Provinciali.

Declaramus insuper, quod in privatione officiorum Ordinis intelligitur privatio non solum prælationis, sed etiam confessionis, prædicationis, lectionis, definitionis, visitationis, & electionis in discretum ad Capitulum mittendum, non tamen vocis activæ in electione ejusdem. In privatione autem actuum legitimorum volumus, quod intelligatur privari quis exequatione Ordinis, sive voce activa, aut lectione, sive prædicatione, vel testificatione in judicio, nisi specialiter exprimatur, bene tamen intelligitur privari confessione, saltem seculari.

Quicumque Frater incarceratum a carcere liberaverit, vel consentiens fuerit, ut recedat sine licentia Ministri, & Frater incarceratus manus Ordinis evaserit, tam liberans, quam Guardianus, vel custos Fratri incarcerato assignatus, si de præfatis convicti fuerint, carceri mancipentur.

Si quispiam fecerit aliquid, propter quod pœnam carceris mereatur sustinere, declaramus, quod Guardianus, vel ejus Vicarius de consilio Discretorum possit eum detinere in domo disciplinæ, ne fugam arripiat, sive sit de eorum subditis, sive non, donec per Ministrum, quid sit agendum de tali, definitum fuerit. Hoc autem intelligimus, quando rei evidentia excessus commissus fuerit manifestus.

Carceres habeantur in singulis provinciis fortes, multiplices, & humani, & ut legi caritatis, & pietatis satisfiat, præcipitur, quod carceres non sint omnino sine luce, ut carcerati in ipsis divini officii solutioni, & lectioni pro spirituali consolatione aliquando intendere possint. Incarceratis quoque confessionem sacramentalem petentibus præsidentes negare non possint; perpetuo nihilominus carceri damnati pro die sacro Paschæ radantur, & ad sacram communionem in infirmaria, vel in alio loco honesto, & secreto ipso die admittantur.

Declaramus etiam, quod quando in statutis fit mentio de arctatione alicujus Fratris, arctatio hujusmodi sic intelligatur, quod per triduum in qualibet hebdomada Frater talis disciplinetur cum Psalmo Miserere mei Deus semel recitato, & comedat panem dumtaxat, & aquam bibat; pœna autem hæc durabit per tempus, quod Minister, seu Guardianus cum consensu Discretorum conventus, ubi arctandus est, judicabunt, ita tamen, quod tempus hujus taxationis arctato ipsi non reveletur.

Volumus autem, & præsenti statuto decernimus, ut carcerati semel in qualibet hebdomada, sexta videlicet feria, faciant in communitate Fratrum sine caputio per totum Miserere mei Deus disciplinam manu propria, & eodem die etiam in pane, & aqua jejunent: omnes autem carcerati habitu Ordinis expolientur, non sic in domo disciplinæ positi.

Declaramus item, quod quando in statutis quibuscumque pœna carceris, excommunicationis, suspensionis, & privationis exprimitur, nolumus Fra-

Fratres ligari ad illas, nisi scienter, & ex deliberatione contrarium facientes: & ubicumque taxatur pœna incurrenda ipso facto, decernimus, quod in talem pœnam non incurritur, nisi post declarationem factam a Prælato: Prælatus autem non declaret delinquentem commisisse factum, pro quo pœna ipso facto erat imposita, nisi per rei evidentiam, vel alias legitime de crimine constiterit: post declarationem tamen hujusmodi ipso facto reus in pœnam venit impositam sine nova impositione.

Declaramus itidem, quod ubicumque in constitutionibus istis, vel aliis quibuscumque censura excommunicationis, suspensionis, & similium continetur, ubi est comminatio de futuro, vel latæ sententiæ, est facienda declaratio, ut in supra dicto proximo statuto. Et si ibi non exprimitur, a quo imponi, vel infligi debeat, intelligitur ab eo debere infligi, seu declarari, coram quo legitime talis probatur excessus, dummodo ad eundem pertineat talis excessus correctio.

Si quis autem de innominabili crimine, propter quod ira Dei venit in filios diffidentiæ, fuerit (quod absit) notatus, & convictus, carceri perpetuo mancipetur, ubi saltem qualibet hebdomada, igne circa eum accenso, corpore denudato, pane, & aqua jejunans, disciplinatus in amaritudine, & dolore defleat vitam suam: poterit tamen eum Generalis Minister, post aliquot annos a præfato carcere liberare, si tanta in eo viderit indicia contritionis, propter quæ dignum eum tali dispensatione fore judicaverit.

Quicumque Fratrum peccatum alterius Fratris (quod legitime probare non potest) alteri, quam Prælato suo, revelaverit, pœna talionis puniatur.

Qui fuerit convictus, peccatum in confessione sibi detectum revelasse, pœnam excommunicationis incurrat, & carceri per trimestre deputetur, si legitime fuerit deprehensus.

Quicumque Frater alteri Fratri non Prælato verbum improperii, aut convicii dixerit, per unius Miserere mei Deus *spatium faciat disciplinam in communitate, & si alicui Prælato tale verbum dixerit, ultra præfatam disciplinam, comedat semel in terra: si autem improperaverit aliquem de delicto ignominioso, pro quo jam alias fuit punitus, disciplinam faciat publice in refectorio, & semel jejunet in pane, & aqua.*

Si quis Frater Prælato suo in culpa, vel mensa responderit, non obtenta prius ab eo licentia, privetur voce activa, & passiva per annum, & cui hæc non competit pœna, alia plectatur ad arbitrium Ministri.

Si aliquis Frater alicui personæ minabitur in persona, uno mense probationis caputium portabit; si autem manum levaverit, vel aliquid ad percutiendum acceperit, ei tribus mensibus probationis caputium imponatur; si vero non graviter percusserit, per annum prædictum probationis caputium portare teneatur; si autem graviter percusserit, vel ad graviter percutiendum lapidem, vel aliquid aliud acceperit, & projecerit, vel gladium, aut aliquid aliud eduxerit, vel in cella, vel alibi retinuerit, pœna carceris per bimestre puniatur; & si aliquem enormiter vulneraverit, vel mutilaverit, vel alicui venenum dederit, perpetuo carceri mancipetur, & eidem pœnæ subjaceat, qui hæc eadem, vel similia per alium fieri procuraverit, vel ad hujusmodi facienda inventus fuerit machinari.

Qui per malitiosam concordiam, seu conspirationem adversus alium, maxime superiorem se erexerint, omnibus officiis Ordinis sint privati, quousque per condignam satisfactionem per Generalem, vel Provinciales Ministros fuerint restituti; non intelligitur autem malitiosa concordia, quando subditi volunt Prælatis, & Superioribus suis aliquid intimare.

Sub interminatione anathematis prohibemus, ne aliquis verbo, vel facto aliquo modo ad divisionem Ordinis nostri laborare præsumat: si quis autem ex deliberatione contrarium fecerit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat; & si legitime fuerit deprehensus, in carcerem conjiciatur per Ministrum.

Quicumque Frater prætendens sibi injustitiam factam, recurret ad Advocatos, Procuratores, & Judices seculares, vel quomodocumque, vel qualitercumque ad brachium seculare sine licentia, ipso facto actibus legitimis sit privatus, & cui hæc pœna non competit, probationis caputio per sex menses puniatur, nec possit relevari, nisi per Ministrum Generalem.

Ab excommunicatione pro injectione manuum violenta possit Custos, vel Guardianus absolvere, si Ministri, aut Custodis præsentia infra diem naturalem haberi non possit, aut Vicarius Guardiani, si præsentia Custodis, aut Guardiani infra triduum minime possit haberi; hoc autem statutum non intelligitur de injectione atroci, vel subditi in Prælatum.

Quicumque Fratrum per se, vel per alium, sigillum, vel litteras Prælatorum, vel Principum, Generalis, vel Provincialium Ministrorum, seu aliarum notabilium personarum falsificare præsumpserit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat, & si legitime fuerit deprehensus, carceri mancipetur; & si falsificaverit sigillum, vel litteras Generalis Ministri, non absolvatur ab excommunicatione, neque a carcere liberetur, sine ejusdem Generalis speciali mandato.

Quicumque Frater litteras eorundem malitiose per se, vel per alium destruxerit, vel impedierit, ne mittantur eisdem, retinuerit, vel aperuerit, suspensus sit ab omni actu legitimo ipso facto, & cui hæc pœna non competit, probationis caputio puniatur; & hoc intelligitur tam de litteris, quas ipsi mittunt ad alios, quam de illis, quæ mittuntur ab aliis; nec releventur, nisi per suum Provincialem Ministrum, si offensus fuerit Minister; si autem Generalis Ministri fuerint, per ipsum tantum releventur; prædictæ etiam pœnæ subjaceant, qui Superiorum litteras sibi ipsis missas legere, vel aperire distulerint malitiose, & qui retinuerint, aperuerint, vel reddere distulerint litteras missas sociis Generalis, vel Provincialium Ministrorum, seu missas ab eisdem.

Quicumque Frater quamcumque personam falso, & scienter de crimine infamaverit in occulto, nonnisi a Ministro absolvi possit; si vero in publico, non absolvatur a dicto Ministro, nisi sibi imposita pœna criminis, de quo falso, & scienter alium infamavit; nec aliquis istorum absolvi possit a prædictis, nisi primo, prout poterit, restituat famam infamatæ personæ: ideo districte præcipimus Fratribus universis, quod nullus in secreta collocutione sub sigillo confessionis aliquid dicat, quod vergat in infamiam alicujus, vel quod possit inter Fratres dissensionem aliquam generare.

Quicumque deposuerit coram quocumque Prælato, vel Visitatore falso, vel scienter de aliquo crimine contra Fratrem, vel aliquam personam ad hoc faciendum induxerit, vel revocaverit falso, vel revocandum procuraverit, quod vere deposuit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat, nec possit, nisi per Ministrum Provincialem absolvi; ita dumtaxat, quod satisfaciat, prout sibi possibile fuerit, in forma, secundum quam deposuerit, vel revocaverit publice, vel occulte.

Ordinamus quod nullus Commissarius Generalis a pœnitentia, quam imposuit Minister Generalis, nec Minister Provincialis a pœnitentia, quam imposuit Commissarius, sive Visitator, nec Custos a pœnitentia, quam imposuit

fuit Minister, nec Guardianus a pœnitentia, quam imposuit Custos, nec aliquis inferior a pœnitentia, quam imposuit Guardianus, aliquem absolvat, nec mutet, sine licentia imponentis, & si contrarium factum fuerit, ipsa absolutio sit inanis.

Præcipimus per obedientiam in virtute Spiritus sancti, ut nullus Frater per se, vel per quamcumque interpositam personam suadeat, vel suaderi faciat alicui Prælato, Regi, vel Principi, communitati, castro, villæ, seu alicui personæ extra nostrum Ordinem existentem, ut aliquid immutetur de statu nostri Ordinis, vel ordinatione alicujus provinciæ, vel divisione, seu unione provinciæ, vel quocumque Fratre, seu Fratribus de aliquo loco amovendis: & quicumque scienter contrarium fecerit, Nos Generalis, & Provinciales Ministri, & Definitores Capituli Generalis talem Fratrem contra præceptum prædictum scienter facientem in his scriptis excommunicamus, & ab omni actu legitimo suspendimus; nec absolvi a talibus pœnis possit, nisi per Generalem, aut Provincialem Ministrum, & cui hæc pœna non competit, probationis caputium portet per trimestre, & sine spe redeundi, de sua provincia expellatur.

Quicumque etiam Frater, cujuscumque conditionis existat, per se, vel per alium, pro se, vel pro alio quocumque modo promotionem procuraverit in nostro Ordine per personam aliquam extra nostrum Ordinem existentem, vel quod in aliquo loco ponatur, vel removeatur, vel quod removeri non possit, sententiam excommunicationis incurrat, & omni actu legitimo sit privatus, & ipsa promotione, & omni alia careat ipso facto, nec relevari debeat, nisi per Capitulum Generale immediate sequens.

In virtute Spiritus sancti per obedientiam districte inhibemus, ne quis causam depositionis Generalis, vel Provincialis Ministri, seu Guardiani, vel eorum excessum, seu correctiones, aut secretum Capituli cujuscumque, dissensionem Definitorum, aut Fratrum, vel aliquid aliud, unde Ordo noster posset turbari, vel infamari, scienter audeat extra nostrum Ordinem publicare: & si quis talium fuerit legitime deprehensus, ipso facto omnibus actibus legitimis sit privatus.

Si quis Frater tacito proprio nomine, vel sub nomine alieno litteras, seu libellos famosos ediderit, eos mittendo, projiciendo, seu exponendo in infamiam alicujus; ipso facto sententiam excommunicationis incurrat: quod si editi fuerint in infamiam Generalis, vel Provincialis Ministri, non possit restitui auctor eorum, nisi solum per Generalem Ministrum, vel per eum, cui ipse in speciali duxerit committendum: si autem aliarum quarumvis personarum tangat infamiam, per Provincialem dumtaxat Ministrum auctor eorum possit relevari: & quicumque in hujusmodi legitime fuerit deprehensus, carceri mancipetur.

Fratres incorrigibiles cum suis excessibus conscriptis, & examinatis fideliter per Ministrum, seu Visitatorem ad Provinciale Capitulum transmittantur; quod si adeo incorrigibiles fuerint, quod nec culpam cognoscere humiliter, nec pœnitentiam condignam subire voluerint, in carcere macerentur; si vero pœnitentiam acceperint, & correctionem promittant, eis cum misericordia pœnitentia imponatur; quam si portare contempserint, ad consueta vitia revertentes, mittantur ad triremes: ubi autem id fieri non poterit, perpetuis mancipentur carceribus, aut rejecti habitu Ordinis expolientur.

Dogmatizantes etiam, quod Ordinis Prælati, in numero quorum censendi sunt Custodes, & Guardiani, non possint ligare subditos censuris Eccle-

sia-

siasticis, eosque excommunicare, & quod Generales, & Provinciales Ministri non possint sibi reservare casus, prout in septimo hoc capite eisdem conceditur, si sint convicti, pro prima vice actibus legitimis sint privati, si vero perseveraverint, nec resipiscere voluerint, carceri mancipentur. Advertant tamen Prælati, ne pro levi causa excommunicationis gladio in subditos animadvertant, cum secundum doctrinam Scoti debeat tantum pro mortali, & enormi infligi.

CAPUT VIII.

De electione Generalis Ministri, Commissarii Generalis, Ministrorum Provincialium, Definitorum, Custodum provinciarum, Discretorum conventuum, simul & de institutione officialium Romanæ Curiæ, & Commissariorum particularium, ac de eorum omnium officio, & auctoritate, & a quibus eorum Vicarii eligantur, si contingat quempiam illorum debitum humanæ carnis persolvere.

Cum Generalis Minister per Regulam sit a Ministris Provincialibus, & Custodibus eligendus in Capitulo Pentecostes, statuimus, & ordinamus, quod ad hujusmodi Capitulum conveniant Ministri, & Custodes Provinciales, qui Custodes Provinciales litteras testimoniales sub sigillis Ministrorum, & loci Capituli Provincialis, ubi eliguntur, secum portent; cum autem contigerit ex prædictis aliquem, seu aliquos ad Capitulum Generale non venire, nihil eorum, quæ expedienda sunt per Capitulum, omittatur: quinimmo decernit Generale Capitulum, & ordinat, quod quamvis Minister Generalis possit, de consilio aliquorum Patrum Discretorum, mutare locum cap. Gen. assignatum ex evidenti necessitate, non tamen possit differre Capitulum ultra vigiliam Pentecostes, in qua inviolabiliter fiat electio Ministri Generalis, quando erit facienda, sive Minister Generalis venerit, sive non, etiam si plures vocales defuerint; quod si Minister Generalis non venerit, Commissarius Generalis illarum partium, ubi tenetur Capitulum, loco ejus præsideat in ipso, nisi ipse Generalis Minister alium specialem Commissarium ad id miserit; & si uterque ipsorum defuerit, Minister Provincialis, in cujas provincia celebratur Capitulum, & in ejus absentia ille, quem Congregatio Generalis ad hoc elegerit, præsideat usque ad electionem novi Ministri Generalis. Congregatis igitur ad locum Capituli prædictis Ministris, & Custodibus feria quinta ante festum Pentecostes, sequenti feria sexta, dicta Missa, fiat sermo Fratribus in communi, & ipsa die quiescant, & deliberent usque ad mane diei sequentis, & tunc cantata Missa de Spiritu sancto, ingressi Capitulum cantent Hymnum: Veni Creator. *Versus* Emitte Spiritum tuum. *Oratio:* Deus qui corda fidelium. *Deinde litteræ testimoniales Custodum Ministro Generali coram omnibus legitime præsententur, & voces omnium vocalium legitime integrentur; vota absentium, & eorum, qui sunt voce privati (ut moris est) suppleantur; in qua suppletione, primo suppleatur Commissarius Generalis, secundo Procurator Ordinis, tertio Commissarius Romanæ Curiæ, quarto Guardianus Parisiensis, & Custos Hierosolymitanus, si præsens fuerit, aliæ vero voces per Capitulum Generale, sive per Generalem Ministrum, cum Ordinis consilio Patrum, suppleantur: quod si nulla suppletio facienda sit, tam Minister Generalis immediate absolutus, quam prædicti tres, præter electiones, & depositionem Ministri, in omnibus aliis erunt de corpore Capituli*

pituli; Minister autem Generalis absolutus, qui etiam habet votum activum in electione Generalis noviter eligendi, primum locum teneat post Generalem Ministrum electum durante toto Capitulo Generali, & post eum, alii, qui fuerunt Commissarii Generales, & Definitores noviter eligendi, statim post suam electionem, in mensa, & aliis locis immediate sequentur illos, qui fuerunt Generales Commissarii, postea Minister Provinciæ, in qua Capitulum celebratur, post ipsum Procurator Ordinis, deinde Commissarius Curiæ, post quos Ministri succedent juxta ordinem provinciarum, & suo modo Custodes. Sex Disquisitores eligantur, quorum tres sint Cismontani ab iisdem similiter deputati, vel a Generali Ministro cum consilio Definitorum respective utriusque familiæ; Generalis autem Minister, & Ministri Provinciales, similiter & Custodes in conclavi recludantur, ita quod nullatenus exire valeant; nec illis aliqua alimenta ministrentur, donec providerint, ut oportet, de Generali Ministro, ita quod die Sabbati, & in vigilia Pentecostes habeat Religio alium Generalem Ministrum præsentem, vel absentem, juxta ordinationem Domini Leonis Papæ X. In eligendo autem Disquisitores (ut præfertur) deputati singulorum vota aliquantulum patenter seorsum fideliter conscribant, ita quod singuli, antequam recedant ab eis, audiant, qualiter receperint vota sua: Electores vero in explicando vota sua his verbis utantur: Ego Minister, seu Custos talis Provinciæ nomino talem Fratrem in Generalem Ministrum; *quibus per ordinem conscriptis, statim in eodem loco publicentur in medium, quæ conscripserunt, tacito nomine eligentium, & si in primo scrutinio non fiat electio, iteretur modo prædicto, quousque electio fuerit canonice celebrata. Quod si, divina gratia inspirante, omnes vocales in unum aliquem se conformaverint, illius electio firma est absque aliqua quæstione: si vero in partes inæquales se diviserint, ille, in quem major pars omnium eligentium consenserit, nulla zeli, vel meriti collatione, aut consideratione habita, exceptione, seu contradictione quacumque alterius partis non obstantibus, pro vero Generali Ministro habeatur. Postquam electio fuerit pronunciata, surgat unus de Disquisitoribus, & dicat:* In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen. Hæc est electio Reverendissimi Patris Generalis Ministri totius Ordinis Minorum sancti Francisci canonice celebrata per dicti Ordinis Patres Reverendos vocales, Ministros videlicet, & Custodes, juxta formam, & puritatem Regulæ capitulariter congregatos in præsenti conventu N. civitatis, seu loci N. Anno Domini N. die vero N. In qua electione Rev. P. N. habet tot voces, & Rev. P. N. tot &c. Et ego frater N. ejusdem Ordinis professor, & Provinciæ N. Custos, vel Minister, unus ex Disquisitoribus, & Compromissariis scriptor, virtute compromissi limitati in me, & in socios meos facti, nomine meo, & nomine aliorum omnium, qui in dictam electionem convenerunt, & consenserunt, nomino, & eligo in totius ejusdem Ordinis Ministrum Generalem præfatum Patrem Reverendissimum fratrem N. in quem major pars vocum consensit, sicque electum denuncio. *Quo facto, auctoritate Apostolica, ac ex vi talis electionis, & præsentis constitutionis pro confirmato habeatur, & statim cantor incipiat:* Te Deum &c. *& in omni pronunciatione electionis tam Ministrorum Provincialium, quam Definitorum, & Commissariorum Generalium electorum, juxta formam Bullæ* Unionis, *forma prædicta, vel alia canonica observetur. Omnes autem Disquisitores præfati teneantur post electionis pronunciationem statim comburere schedulas, in quibus vota fuerunt adnotata.*

In hoc autem Capitulo Ministri Provinciales semper per se, si præsentes fuerint, aut per suas litteras, si absentes, suis officiis renunciare debeant; quo-

quorum renunciatio a Ministro Generali, vel a Præsidente, cum assensu Generalis Capituli (si videbitur) admittatur. In omnibus autem memorati Capituli definitionibus sententia plurium indistincte prævaleat, & inviolabiliter observetur. Deinde fiat collatio super his, quæ ad Capitulum de provinciis sunt transmissa, & ordine suo visitentur in Definitorio, sive fuerint contra Generalem functum officio, sive contra Provinciales, aut provinciarum bonum commune concernentia, & provideatur per Generalem Ministrum, & Definitores, & Capitulum de singulis (ut oportet) de correctione videlicet corrigendorum, & ordinatione ordinandorum. Perquiratur etiam diligenter, qualiter Regula, *& statuta in singulis provinciis serventur. Et nullus alterius Religionis, aut professionis, nullusque secularis (cujuscumque conditionis, aut status existat) tractatibus capitularibus admittatur; & in fine assignetur locus Capituli Generalis sequentis. Recitetur etiam numerus defunctorum Fratrum a tempore Generalis Capituli proxime præcedentis, pro quibus dicatur Psalmus* De profundis, *in fine* Requiem æternam, Pater noster, *versus* A porta inferi, Requiescant in pace, Domine exaudi, Dominus vobiscum, *Oratio* Absolve quæsumus. *Numerus autem defunctorum ibi recitatus ad singulas provincias una cum tabella Capituli Generalis deportetur: tandem fiat confessio, & absolutio in communi, perseverantibus benedictio detur, & apostatæ anathematizentur. Similis solemnitas in fine Capituli Provincialis observetur. Ipse autem Minister Generalis habeat duos socios scribas, unum Cismontanum, alium Ultramontanum, & duos alios habere possit, sed non plures. Prædicti autem scribæ Ministri Generalis debeant prævidere semper litteras per alios scriptas, & visis tantum signum ponere, ante quam signentur a Generali Ministro, ne forte aliquid in eis contineatur contra statuta, aut ordinationes. Teneantur Provinciales Ministri, & Guardiani providere eidem, & sociis de conventu ad conventum, & de provincia ad provinciam deducendo: & nullo modo habeat famulum sæcularem. Recipiatur autem in conventibus nostris a tota communitate Fratrum cum Cruce ei per Superiorem indutum cappa, vel ubi non est cappa, superpelliceo, & stola ad osculandum offerenda flexis genibus in introitu Ecclesiæ tali modo, quod Fratres deducant eum ante altare majus, cantando:* Salve sancte Pater, *vel aliquid aliud. Insuper Ministri Provinciales, & Custodes, & alii Patres ad Ministrum Generalem pro suis negotiis venientes, si non fuerint expediti, non comitentur eum de conventu in conventum, sed præcedant, vel sequantur, præter Ministrum Provincialem, & Guardianum loci, a quo recedit. Et declarat Generale Capitulum, quod Minister Generalis in sexennio per se, vel per suos Commissarios visitare totum Ordinem teneatur: & infra prædictum sexennium nullum possit Generale Capitulum celebrari, nisi Commissarius Generalis esset de novo eligendus, vel prædictus Generalis Minister suo cederet officio, aut mori contingeret, aut ab eodem ex alia causa legitima indictum fuerit.*

Ad satisfaciendum autem Bullæ Unionis, *in qua fit mentio de Definitoribus, & propter alias multiplices causas, in Capitulo Generalissimo eodem die post electionem Generalis Ministri eligantur duodecim Fratres per secretum scrutinium: de Cismontanis sex, & totidem de Ultramontanis in Definitores, & determinatores una cum Generali Ministro causarum, tam particularium personarum, quam provinciarum. Et Disquisitores Cismontani in electione Definitorum audiant, & recipiant vota, & suffragia Cismontanorum; Ultramontani vero audiant, & scribant separatim in alia mensa voces Ultramontanorum, licet in electione Generalis Ministri omnes sex*

Disqui-

Disquisitores insimul debent audire, & recipere suffragia singulorum vocalium, tam Cismontanorum, quam Ultramontanorum, ex quibus tantum duo scribant vota singulorum, unus Cismontanus, & alter Ultramontanus; ceteri quatuor erunt assistentes illis duobus, & simul vota singulorum intelligentes. Præfati Definitores electi in uno Generali Capitulo, non possunt immediate reeligi in sequenti Capitulo.

Ceterum ordinatur, quod superveniente morte Ministri Generalis, si moriatur in partibus (ut puta Cismontanis, vel Ultramontanis) de quibus assumptus est, Minister, in cujus provincia moritur, teneatur convocare illos, qui fuerint pro tempore Generales Ministri, & Commissarii (quando electio Vicarii Ordinis celebratur in partibus illis, ubi fuerunt Commissarii Generales electi secundum Bullam in Capitulo Generali) & Definitores illarum partium, qui fuerunt electi in Generali Capitulo immediete prætedenti, quam primum ad locum commodiorem communitati dictorum Definitorum pro electione Vicarii Ordinis: in qua electione dictus Minister præsideat, & habeat votem activam, & passivam, sicut ipsi Patres, & Definitores; & ille, in quem major pars illorum consenserit, sit Vicarius totius Ordinis.

Si vero moriatur in partibus, quibus præest Commissarius Generalis electus secundum Bullam Unionis *per Ministros, & Custodes illarum partium, de quo infra; Minister, in cujus provincia ipse Generalis moritur, quam primum fieri poterit, teneatur portare, vel legitime impeditus mittere sigillum Ordinis Patri Commissario Generali illarum partium, registro Ordinis bene clauso, & sigillato sigillis Ministri Provincialis, & conventus, in quo moritur, apud scribam Ordinis curam ejusdem registri habere solitum remanente; qui quidem Commissarius Generalis illarum partium Definitores, ubi Generalis decesserit, quam primum fieri poterit, in loco commodo teneatur convocare: in qua Congregatione tam dictus Commissarius Generalis, quam illi, qui fuerunt Ministri Generales, cum sint Patres, ut dicetur infra, utriusque familiæ, & Minister in cujus provincia est defunctus Generalis Minister, vocem activam habeat, sicut & præfati Patres, & Definitores. Eligendus vero semper sit de eisdem partibus, de quibus Generalis Minister defunctus assumptus erat.*

Si autem provincia, in qua moritur Generalis, orbata esset Ministro Provinciali, Commissarius illius provinciæ in prædictis suppleat vicem Ministri Provincialis ejusdem.

Et si quis Definitorum prædictorum fuerit morte præventus, Minister Provincialis, seu provinciæ, vel præfatus Commissarius ad prædicta supplebit.

Quod si Minister Generalis moriatur in terminis duabus provintiis communibus; Minister provintiæ prioris in ordine provinciarum teneatur (ut prædictum est) providere.

Et si in terminis aliquibus provinciis indifferentibus moriatur; hujusmodi provisio ad propinquiorem provinciam pertinebit.

Minister Generalis si in administrando suo munere decesserit ex hac vita ante officii sui quadriennium, qui tunc suffectus fuerit Vicarius Ordinis, eo modo ante præscripto, is protinus cogat vocales omnes suffragatores, Ministros scilicet, & Custodes ejus familiæ tantum, ex qua sit Minister Generalis defunctus, utpote Cismontanæ, vel Ultramontanæ, ad cooptandum alium Generalem Ministrum; in eamque cooptationem, & electionem judicetur ultro compromisisse, suisque sententiis iuisse altera familia, ita ut quod egerit ea familia, ex qua erat mortuus Generalis, & quæ alium sola elegit, alte-

altera ratum, fixumque habeat. Idque propterea fit, ne toties brevi tempore commoveatur, conturbeturque universus orbis summa secularium admiratione, & immensis impensis factis; cum paucis post annis sint habenda comitia ex universo Ordine ad eligendum Ministrum ex altera familia, ea scilicet, quæ compromisit, quemadmodum fuit utriusque familiæ vicissitudo.

Idem omnino intelligatur & de electione novi Ministri Generalis, & de compromissione, si etiam vivens aliqua de causa, vel infirmæ valetudinis, vel alterius justæ rei voluerit renunciare muneri, officioque suo: ut ipsemet Generalis Minister convocet familiæ suæ Patres vocales, Ministros videlicet, & Custodes, & curet alium eligendum Generalem Ministrum, in quem Patres alterius familiæ compromisisse intelligantur, donec veniat tempus legitimum creandi Generalem Ministrum cunctis totius Ordinis suffragiis.

Generalis Minister suo functus officio, habeatur pro Patre, atque Definitore utriusque familiæ: æquum namque est, ut qui utramque familiam per sex annos moderatus est, ab utraque, ut verus, & legitimus Pater censeatur, & colatur. Itaque si contigerit, ut Generalis Minister vel mortuus fuerit, vel suo renunciaverit officio, quemadmodum supra dictum est; talis Pater, ac Definitor utriusque familiæ, olim Generalis Ordinis, electioni, maxime si hærere eum contigerit in illis partibus, in quibus facienda esset dicti Vicarii Ordinis electio, præsideat.

De Commissario Generali.

Post autem electionem Generalis Ministri (ut dictum est) in vigilia Pentecostes, si fuerit ex partibus Cismontanis, eligatur immediate per Patres vocales Ministros, & Custodes Ultramontanos (juxta Unionis *Bullam) per scrutinium secretum, cujus Disquisitores Ultramontani audient, & conscribent singulorum suffragia, Generalis Commissarius Ultramontanus. Et si Minister Generalis fuerit ex partibus Ultramontanis, per vocales Cismontanos, & Disquisitores ejusdem familiæ eligatur Commissarius Generalis Cismontanus, qui per triennium tantum continuabit officium suum, nisi casus talis acciderit, quod vel propter bella, aut aliud legitimum impedimentum Generale Capitulum intermedium pro electione alterius Generalis Commissarii celebrari non possit: quo casu stante, Generalis Minister eundem usque ad tempus opportunum de consilio nonnullorum Patrum continuare possit, aut alterum pro suo arbitratu, ejusdem tamen familiæ, de qua erat functus officio, eisdem partibus præficere.*

Ordinatur etiam, quod si contingat dictum Commissarium Generalem infra suum triennium mori, Minister Generalis possit instituere alium Commissarium Generalem, usque ad Capitulum Generale immediate futurum, de consilio aliquorum Discretorum Patrum.

Sicut & idem Generalis Minister de una familia assumptus, si contingat se transferre ad alteram familiam ex causa visitationis, vel alterius negotii exequendi, potest de consilio aliquorum Patrum instituere alium Commissarium Generalem, & eisdem partibus, ex quibus assumptus est, præficere usque ad suum reditum ad partes illas. Post mortem autem Commissarii Generalis, sive electi secundum Bullam Unionis *per vocales, sive instituti juxta supradictum modum a Generali Ministro, Minister, in cujus provincia decesserit, ejus officium cum potestatis plenitudine exerceat, quousque alius Commissarius per Ministrum Generalem (ut præfertur) assignetur.*

Idem Generalis Commissarius electus juxta dictam Bullam, in omnibus, & per

& per omnia subjiciatur Generali Ministro; possit tamen exercere suum officium, & uti sua auctoritate, etiam existente Generali Ministro in partibus, quibus hæret dictus Commissarius, nisi eisdem præfatus Generalis ordinaverit, ut negotia aliqua ad suum devolvantur judicium, aut reservaverit suæ plenariæ jurisdictioni aliquas provincias per se, vel alios Commissarios suos particulares visitandas. Eo tamen Generali Ministro existente in partibus, ex quibus assumptus est, Commissarius Generalis in alia existens familia possit omnes delinquentes punire, ac eadem auctoritate uti in eos in partibus sibi creditis, tam Prælatos, quam subditos; tam institutos a dicto Generali Ministro, quam ab aliis Ordinis Prælatis; qua uti posset præfatus Generalis Minister, si præsens esset; nisi fuerit sibi aliqua particularis causa interdicta.

Poterit etiam animadvertere in officiales Curiæ Romanæ, modo, & conditione infrascriptis in titulo, ubi de talibus erit mentio.

Dictus Commissarius Generalis duobus erit contentus sociis, & in suo triennio creditas sibi provincias, demptis Ultramontanis, per se, vel per Commissarios visitare teneatur.

Prædictus item Commissarius Generalis functus suo officio habendus censetur Pater, & Definitor in sua familia, quamquam ante gestum munus tali honore non fuerit decoratus, & idem ipse non secus, ac dictum est de Generali Ministro, olim functo officio, habebit vocem activam in electione Vicarii Ordinis.

De Definitoribus tam Generalibus, quam Provincialibus.

Definitores Generalium, & Provincialium Congregationum eligantur non solum vocales de corpore Capituli existentes, sed de quibuscumque Patribus in loco Congregationis existentibus. Hujusmodi autem Definitores sic electi non de corpore Capituli non habeant vocem activam in electionibus Ministri, vel Custodis ad Capitulum Generale mittendi. In ceteris autem, quæ tractantur, sicut ceteri vocales, habeant voces.

Ex partibus ultramarinis Cismontanæ, vel Italiæ familiæ unus in quibuslibet Generalibus Congregationibus eligatur Definitor, si provinciarum ultramarinarum, quæ sunt duæ in Hungaria, duæ in Bosna, Lithuania, Polonia, Austria, Bohemia, Dalmatia, Ragusa, & Candia, Ministri, & Custodes ad Generale Capitulum accesserint, aut sui loco legitime impediti alios destinaverint.

Definitores Generalis Congregationis in uno Capitulo electi, in sequenti reeligi non poterunt: & in Capitulo intermedio, in quo est una dumtaxat familia, sex tantum eligantur.

In Capitulis autem Provincialibus, quatuor præcise; & electi in uno Capitulo vacent, sive per unum, sive per duo Capitula juxta consuetudinem provinciarum, antequam iterum in Definitores eligantur.

In dispositione autem provinciarum erit, Definitores eodem anno, quo sunt electi Definitores, præficere, vel non præficere Guardianos, aut Monialium Confessores. Sic eodem anno, quo eliguntur Definitores, præcedunt in choro, mensa, & aliis publicis actibus non Definitores, & ceteros, qui non fuerunt Ministri, nec sunt actualiter Guardiani; quo elapso, omnino servabunt ordinem in præfatis Religionis, quo antiquiores in Religione præcedunt Fratres minoris ætatis in ipsa Religione: nec socios particulares, aut capita mensæ ratione Paternitatis habere poterunt, sed communitatem, & communem usum Fratrum servabunt.

Definitores novi non eligantur post numerum duodecim Definitorum in provincia, sine Generalis, vel Commissarii Generalis licentia, ne ex tanta Patrum multitudine & in contemptum veniat Paternitas, & ambitio augeatur.

Omnes quotquot electi fuerint Custodes ad Generale Capitulum mittendi, in Provinciali Capitulo per Guardianos, & Discretos, de cetero (ut infra dicetur) censeantur in numero Patrum provinciæ.

Concessum est etiam provinciis Reformatorum Galliarum ex speciali gratia, ex quo promiserunt recipere Commissarium Generalem electum secundum Bullam Unionis, *ut in Generalibus nostris comitiis habere possint unum Definitorem.*

De Procuratore, & Commissario Curiæ Romanæ.

Procurator Curiæ, seu Ordinis semper instituatur de eadem familia, ex qua assumptus est Generalis Minister, ad quem spectat orare in Capella Domini Papæ, & in eadem tempore debito interesse.

Commissarius vero Curiæ ex altera instituatur familia; nec ambo ultra triennium in suo poterunt continuare officio, ne temporis diuturnitate convertant cogitationes suas ad privatas rationes, & cum jactura negotiorum Ordinis iidem plus æquo fiant insolentes.

Subditi sint, ac pro subditis habeantur auctoritati, & obedientiæ Generalis Commissarii illorum partium, sive electi, sive instituti, dum ab eisdem partibus Generalis Minister aberit, ita ut ab ipso Commissario Generali possint corrigi, etiam usque ad suspensionem a suis officiis, saltem quoad usque ea de re fuerit factus certior idem Generalis Minister: alteri Prælate, sive locali, sive Provinciali, una cum duobus sociis, quos unusquisque eorum habere potest, non subjiciuntur, quam dictis Generalibus, Ministro videlicet, & Commissario.

Ad prædictos Curiæ officiales, Procuratores scilicet, & Commissarium pertinebit, omnia Ordinis negotia expedire: & nullus alius Frater, cujuscumque gradus, & conditionis existat, sub pœna privationis omnium actuum legitimorum se intromittere, aut procurare audeat aliquam gratiam in præfata Curia, etiam bonum familiæ nostræ concernentem, aut aliquod negotium cum Prælatis Curiæ expedire sine illorum, aut Ministri, vel Commissarii Generalis licentia.

Præfati autem Procurator, & Commissarius nullo modo se intromittant de Fratribus quoad regimen Provinciarum, nec se ingerant in agendis secularium negotiis, nec aliquid tangens totum Ordinem, & ejus libertatem coarctans possint absque Generalis Ministri scitu, & expressa licentia procurare, aut procurari permittere.

Procurator, aut Commissarius Curiæ Fratres ad eorum præsentiam cum obedientia venientes ad nullam aliam provinciam, præterquam ad Romanam destinare possint, eosque in ea retinere, nisi dum hujusmodi Fratrum negotia expediantur. Fratres vero hinc inde euntes nullo modo per Urbem transire possint, nisi forte pro provinciarum necessitatibus mitterentur ad Curiam; & in hoc casu portent litteras cambii, vel ferri faciant per aliquem necessarias pecunias, pro satisfaciendis diplomatibus, & expeditionibus suis. Et quando sunt in Ara-Cæli, præsentent se Procuratori, vel Commissario respective, & expositis suis negotiis, post tres dies recedant relinquentes negotia expedienda per dicta Curiæ officiales: qui sint contenti socios habere Re-

Religiosos honestos, & exemplares, & apostatas omnes ad proprias remittere provincias.

De Ministris Provincialibus.

Provinciales Ministri eligantur in suis Provincialibus Capitulis per suæ provinciæ Guardianos, & locorum Discretos; in quorum electione omnino servetur eadem forma, quæ supra in Generalis Ministri electione fuit servata. Et si aliqui defuerint vocales, suppleantur. Tres tantum Disquisitores de corpore Capitali instituentur de consilio Definitorum præcedentis Capituli. Et Discreti locorum eligantur per Fratres commorantes in eodem conventu, in quo talis Discretus est eligendus; & qui non steterit saltem per mensem de familia in loco aliquo, in eodem non habebit vocem, sed in eo, a quo immediate recessit. Studentes forenses in loco, ubi causa studii de familia morantur, una cum lectore forensi vocem activam tantum habere possunt.

Fratres etiam professi, tam clerici, quam laici nullam habebunt vocem in electione Discretorum, nisi elapso a suscepto habitu triennio integro. Guardiani etiam habebunt vocem activam in electione Discreti loci sui, quemadmodum Provincialis Minister habet eandem activam vocem in electione Custodis ad Generale Capitulum destinandi.

Si quis Frater ad dicti Discreti electionem, seu ad alios capitulares actus convenire noluerit, voce activa, & passiva sit per triennium ipso facto privatus, & in publica prima refectione faciat per anum Miserere mei Deus *disciplinam.*

In loco, ubi non sunt quinque Fratres professi, qui voce activa, & passiva non sint privati, non possit fieri Discretus, & in tali casu antiquior tempore, & honore in Religione, & non suspensus, ad Capitulum una cum Guardiano accedat; quem Minister, & Patres provinciæ, si vocalibus non erit ingratum, poterunt tanquam suppletum pro dicto loco admittere.

Nota etiam, quod in conventibus, ubi sunt paucissimi Fratres professi, & non suspensi, possunt instituere tantum duos Disquisitores (si professi, & electores id approbaverint omnes) alterius conventus, qui vota singulorum audiant, ae electionem denuncient jam factam.

Declaratur, quod quamvis Ministri Provinciales per Bullam Unionis *finito triennio suo sint absoluti ab officio suo, & pro absolutis haberi debeant, tamen si ex bonis respectibus ultra triennium cum consensu Generalis Ministri hujusmodi, aut Commissarii Generalis Capitulum Provinciale differatur, in hoc casu Ministri hujusmodi, etiam transacto triennio, possunt auctoritate Generalis Capituli, tanquam Commissarii, regere provincias usque ad celebrandum Capitulum, quo tempore non se Ministros, sed Commissarios Provinciales subscribent, & vocari facient.*

Ministri Provinciales in illo Capitulo, in quo officio suo functi sunt, habeant vocem, & suffragium in definitorio, & in electione Guardianorum, & tabulæ confectione, & præcedant reliquos omnes durante Capitulo, excepto Ministro noviter creato; postea vero tenebunt suum locum ordinarium pro tempore, dignitateque sua: nam, ut excludantur a definitorio alio novo creato, omnino indignum videtur, & ab omni ratione alienum; cum accidat sæpe, ut qui cooptantur in Ministrum, & Definitores, nihil omnino sciant de statu provinciæ, neque ob id nosci possit, quid quomodo sit, qui indigni, quique digni, quæ res puniri debeat, quodque remedium labentibus rebus adhiberi oporteat; contra vero Minister superior omnem provinciam, rerumque statum cognoscat, Fratrumque omnium naturas, & merita calleat.

Mi-

Ministri Provinciales, finito suo triennio, in eodem Capitulo ad officium Guardianatus promoveri non possint: & vacare debeant, nec ad prædicti Ministeriatus munus reassumi, donec alii duo Ministri functionem hujusmodi subierint.

Omnes Provinciales Ministri faciant registrum de ordinatis, conclusis, & determinatis in Capitulis Provincialibus, & de omnibus actibus alicujus importantiæ, necnon de carceratis, admonitisque canonice: verum defectus, propter quos puniuntur, non ponantur in registro.

Ordinamus etiam, quod, accedente morte Ministri Provincialis in sibi credita provincia, Custos illius custodiæ, in qua decesserit, teneat sigillum; si vero non sint ibi Custodes, Guardianus, in cujus conventu moritur; teneaturque, quamprimum fieri poterit, in commodo loco congregare Definitores, qui fuerunt electi in Capitulo immediate præcedenti, & illos, qui pro tempore fuerunt Ministri, pro electione Vicarii provinciæ; in qua electione dictus Guardianus, vel Vicarius, si conventus caruerit Guardiano, habeat vocem activam, & passivam, sicut Definitores, & præfati Patres; & præsidebit: & ille, in quem major pars consenserit, erit Vicarius provinciæ usque ad proximum Capitulum celebrandum.

Talis tamen electio absque Generalium, Ministri, vel Commissarii consensu celebrari non poterit.

Si vero moriatur in terminis duobus conventibus suis communibus, Guardianus conventus prioris in ordine teneatur, ut dictum est, providere.

Et si in terminis duobus suis conventibus indifferentibus moriatur, hujusmodi provisio ad propinquiorem locum pertinebit. Interim tamen, quod provincia non habebit Ministrum, acta provinciæ bene duplici sigillo, scilicet provinciæ, & conventus sigillata manebunt penes socium scribam.

Provinciales Ministri duos tantum habeant socios, modestos, religiosos, & exemplares: nec mittant particulares Commissarios per provinciam, nisi ex legitima causa, & necessaria, & ad certum negotium; quo finito, statim cesset commissionis officium.

Nullus Minister per commissionem datam sibi a Generalibus, Ministro, & Commissario in propria provincia, secundum formam Provincialibus Ministris dari solitam, etiam cum potestatis plenitudine, per hoc fiat exemptus a Commissariis per dictos Generales missis, sed per omnia ei subjiciantur, perinde ac si nulla eidem Ministro facta fuisset commissio.

Item nullus Minister per commissionem sibi datam, etiam cum potestatis plenitudine, possit aliqua in sibi credita provincia ordinare, aut ordinata immutare, aut contra statuta provincialia quæcumque facere sine consensu Patrum provinciæ pro tempore existentium, vel majoris partis vocalium in Capitulo Provinciali pro tempore existentium.

In Capitulo intermedio nulla erit potestas vocalibus confirmandi Ministrum, quasi eum possint deponere, nisi super hoc fuerit eis a Generali Ministro, vel Commissario Generali data potestas particularis; sed ipse Minister poterit suo fungi officio usque ad exitum triennii: nam ex hac consuetudine confirmandi Ministros evenire solet, ut non recte quandoque, atque intrepide officio suo satisfaciant. Si tamen provincia habet justas querelas contra Ministrum, tunc Generales, Minister, & Commissarius poterunt, legitima subsistente causa, per se, vel per Commissarios suos de consensu Patrum provinciæ eundem suo privare officio.

Nullus Provincialis Minister fines suæ provinciæ exeat, nisi prius de consilio Patrum in provincia instituat Commissarium; & si contigerit dictum Mi-

Ministrum extra provinciam mori, præfatus Commissarius ab eo in provincia relictus, regat provinciam usque ad novam provisionem Ministri, vel Commissarii Generalium; talis autem Commissarius non poterit celebrare Capitulum sine expresso mandato prædictorum Generalium, aut alterius eorum.

Ordinamus etiam, quod illi, qui pro tempore fuerunt Ministri, in illa provincia, in qua functi sunt tali officio, habeant vocem in electione Vicarii provinciæ, sicut & Definitores præcedentis Capituli; debentque a Præsidente vocari, sicut & dicti Definitores. Eodem modo fiet in institutione novi Guardiani extra Capitulum, quod scilicet vocentur, sicut & ad aliquem præfatorum Guardianorum depositionem, quando commode eorum præsentia haberi poterit. Dicti etiam Patres defuncti officio ministeriatus possunt habere gratum socium in provincia, in qua fuerunt Ministri, qui eis inserviat, & conventui, in quo est; cum non eximamus eum propter hoc ab obedientia sui Guardiani: & præcedent ceteros, qui eodem munere ministeriatus non fuerint functi.

Nullum Capitulum Provinciale, ubi novus Minister est eligendus, celebretur, nisi eidem Capitulo Provinciali interfuerit vel ipse Generalis Minister, vel Commissarius Generalis: hoc autem intelligi debet, si ipsi Generales, Minister, & Commissarius degerint apud eam familiam, Cismontanam scilicet, vel Ultramontanam, ubi celebrandum est Capitulum, ut de illo celebrando facile provideri queat ab eisdem.

Minister Candiæ non accedat ad Capitulum Generale, sed mittat loco sui Commissarium cum Custode, & ipse regat provinciam sibi creditam usque ad reditum novi Ministri, qui novus visitare præteritum, & jam functum officio habeat, & visitationem legitime, & juxta formam inferius traditam factam, bene sigillatam mittat per fideles nuntios ad Generales, Ministrum, vel Commissarium.

Terminata autem dicta visitatione Ministri, & Fratrum, Minister jam functus officio possit ire Hierusalem. Nec Minister dictæ provinciæ debeat, aut teneatur causa peregrinationis mittere Fratres suos ad loca sancta, nisi primo steterint per triennium in illa provincia; & quando aliquos mittit, debeat eis necessaria suppeditare pro viatico, & navigio: & primo mittantur Hierosolymam, qui primo steterint in eadem Cretensi provincia, & postmodum ordinate alii.

Quilibet etiam Minister Provincialis habeat ordinariam jurisdictionem auctoritate Ministri Generalis excommunicandi, ligandi, capiendi, incarcerandi, ac pœna alia puniendi omnes aliarum provinciarum apostatas ad suam divertentes provinciam.

Idem possint etiam Guardiani, quando præsentia Ministri intra triduum haberi non potest; similiter & omnes Fratres in casu necessitatis, quando citra scandalum seculi bono modo fieri potest: & dicti Prælati non permittant apostatas suos, vel alienarum provinciarum in scandalum nostri Ordinis vagari.

Ministri Provinciales teneantur cum suis Custodibus accedere ad Capitulum Generale: qui Custodes in Capitulo electi, postea suo munere functi, in numero Patrum intelligendi sunt: & teneantur secum ad Capitulum portare litteras testimoniales sub sigillo Ministri, & loci Capituli Provincialis, ubi eliguntur: & si aliquem Custodem quoquo modo impediri contigerit, sic quod ad Capitulum Generale non possit accedere, per Ministrum, & vocales, si adhuc in Capitulo fuerint, vel si post Capitulum, cum aliquibus Patribus Discretis alius eligi, seu deputari possit. Dicti Custodes eligantur semper in Provinciali

ciali Capitulo præcedente Generale. In eventu etiam, quod Minister Provincialis propter legitimum impedimentum non possset ad ipsum Capitulum accedere, possit cum consilio, & assensu Patrum loco sui instituere Commissarium, qui una cum dicto Custode accedat ad Comitia Generalia. Et declarat Generale Capitulum, quod si Ministri, & Custodes non legitime excusati secundum judicium Generalis Ministri, & vocalium Capituli Generalis, non accesserint ad Capitulum Generale, ipso facto sint suis officiis, & voce activa, & passiva per sex annos privati: & super hoc fiat diligens inquisitio in Capitulo Generali.

Ministri etiam Provinciales, vel Commissarii remanentes in provinciis tempore, quo vadunt Fratres ad Capitulum Generale, non audeant in provinciis suis Capitulum celebrare, conventum Fratrum, aut aliquid notabile innovare, ante quam Patres suæ provinciæ redierint ex dicto Capitulo Generali, nisi dispensationem aliquam particularem de aliquo arduo negotio circa celebrationem Capituli impetraverint. Si tamen contingeret Guardianum aliquem, aut Monialium, sive Sororum Confessorem tale crimen committere in Ordinis, & secularium personarum notabile scandalum, propter quod non posset ejus punitio, & privatio differri; tunc in tali casu poterit Præsidens provinciæ punire, & privare criminosum, & alium loco illius in Commissarium loci, in quo fuit commissum crimen, usque ad reditum Patrum ex dicto Generali Capitulo substituere. Irritum, & inane decernimus, quidquid fuerit contra præsens statutum attentatum.

De Commissariis particularibus missis a Generalibus.

Commissarii missi ad provincias per Generales, Ministrum, aut Commissarium, nihil suarum commissionum exequantur, donec Ministris Provincialibus respective suas exhibuerint, aut per litteras palam fecerint commissiones. Rebellantes præfatis Commissariis, si fuerint Prælati, a suis sint depositi officiis; si subditi, actibus legitimis privati, & tanquam conspiratores in Prælatos a propriis expellantur provinciis. Fratres vero provinciæ, ad quam mittitur Commissarius, protestatione facta ad Reverendissimos Patres præfatos, causas (si quas legitimas adversus Commissarios habuerint) mittere possint; quas si insufficientes, & non legitimas deprehenderint, dictos Fratres juxta mensuram delicti puniant. Interim tamen Commissarii missi suas exequantur commissiones in sibi creditis provinciis.

Nullus Commissarius a dictis Patribus destinatus possit aliqua in sibi credita provincia ordinare, aut ordinata immutare, aut contra statuta Provincialia quicquam facere sine consensu Patrum provinciæ, vel majoris partis vocalium in Capitulo Provinciali pro tempore existentium, nisi repugnaverint Generalibus illis statutis, & Generalis Minister in speciali pro bono provinciæ mandaverit id faciendum.

Dicti autem Commissarii a Generalibus missi, post provinciæ visitationem, & Capituli celebrationem, teneantur ad minus intra viginti dies exire præfatam provinciam; aliter post talem terminum expiret eorum auctoritas, nisi fuerit illis in speciali datum mandatum regendi provinciam post illud tempus.

Nullus talis Commissarius ex provincia sibi credita ad alienas provincias Fratres destinare valeat, nisi eos ad Ministrum, aut Commissarium Generales pro dictæ provinciæ negotiis mittere contigerit.

Commissarius missus a Generalibus non possit corrigere Provincialem Mi-

Ministrum, nisi ex causa, & cum consensu majoris partis Patrum provinciae, & si depositio esset infligenda, nihil fiat sine consensu Generalium (Ministri videlicet & Commissarii) sed si commisisset crimen adeo scandalosum, ex quo merito deberet statim privari; tunc praefatus Commissarius de consensu majoris partis dictorum Patrum possit eum privare suo officio, maxime quando praesentia dictorum Generalium intra decem dierum spatium haberi minime possit.

Nullus etiam Commissarius possit privare aliquem Patrem, qui fuerit alias Provincialis Minister, aut facere aliquam notabilem punitionem, ut puta carcerationem, seu privationem sine consilio, & assensu majoris partis Capituli.

Praefatus etiam Commissarius non habebit votum in electione Guardianorum, aut Confessorum Monialium in Definitorio ex sua ordinaria commissione, nisi Generales, Minister, aut Commissarius super hoc particularem ei dederint facultatem; bene tamen poterit, sicut & debet procurare ne indigni ad hujusmodi munera promoveantur.

Non passim etiam mittantur dicti Commissarii ad provincias, nisi vel provinciae petant, aut Generales, Minister, & Commissarius aliquid audiant indignum, puniendum videlicet, aut reformandum in provincia aliqua, quod indigeret praesentia dictorum Generalium; & tunc quando non valent ipsi ad eam praesentialiter accedere aliis praepediti negotiis, tunc poterunt idoneos ad illam destinare Commissarios.

Guardiani ultra triennium non possint in suo persistere officio, & in uno loco tantum per biennium: primo autem anno, quo praeficiuntur Guardiani, vacent postea post illum annum per annum alterum, antequam ibi, vel alibi efficiantur Guardiani: qui Guardiani in Capitulo Provinciali, & post eligantur semper de consilio Definitorum, & de eorundem consilio post Capitulum deponantur, si contingat aliquos indigere privatione, secundum limitationem tamen superius in titulo Ministrorum positam.

Postbac singulis Cismontanis provinciis integrum erit, si placuerit Ministris, & majori parti Patrum, quolibet anno sua celebrare Provincialia Capitula; quando tamen erit (juxta praemissa) habenda auctoritas Generalium, primo habeatur, antequam dicta Capitula celebrentur.

CAPUT IX.

De Praedicatoribus, & secularium Confessoribus, & de his, qui eos instituere debeant, & ubi; de conditionibus eorundem Praedicatorum, & Confessorum, ac aetate, & quomodo in Fide suspecti puniuntur; similiter, quod nullus sine licentia tradat praelo libros, ac impressioni.

Fratres non praedicent in episcopatu alicujus Episcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum, nec in alienis Ecclesiis in Ordinis scandalum, & dedecus: licet tamen eisdem Fratribus, ubi pro tempore fuerit consuetum, ut in Quadragesima, processionibus, & similibus, cum Praelatorum suorum licentia praedicare.

Nullus etiam Fratrum populo audeat praedicare, nisi a Generali Ministro fuerit examinatus, & ab eo, vel a Provincialibus Ministris in suis Provincialibus Capitulis, vel ab aliis, quibus per Generalem Ministrum fuerit commissum, sibi officium praedicationis concessum, & tale praedicandi officium

cium prævia examinatione injunctum. Possint nihilominus præfati Ministri revocare, suspendere, & arctare, sicut, & quomodo eis videbitur expedire. Nec ad tale officium quempiam admittant, nisi sit sacerdos, vel diaconus, & ætatis ad minus 25. annorum, competentis litteraturæ, vita, ac moribus comprobatus, cujus doctrina merito populi ædificari valeant: & in singulis provinciis de novo a Generali Ministro, vel ejus Commissariis in proximis earundem Capitulis omnes Prædicatores, & etiam Confessores hactenus instituti examinentur, & si qui inventi fuerint minus idonei, ab hujusmodi officiorum exequutione de Patrum consilio suspendantur, & de cetero diligentissime instituantur.

Promoti ad prædicationes, & confessiones per alios, quam per Generales, extra suam provinciam, non possint redeuntes ad proprias provincias officia ipsa exercere sine consensu Patrum, vel Capituli ipsius provinciæ.

Nullus ad prædicationes, seu secularium confessiones promoveatur, nisi in Capitulis Provincialibus, ubi eorum mores & cognoscantur, & approbentur, & qui aliunde fuerit institutus, ex nunc, nisi a Generali fuerit promotus, pro suspenso, & privato habeatur.

Nulli Fratrum, cujuscumque existat dignitatis, aut gradus, litteræ ubilibet prædicandi, cum annexis solitis auctoritatibus (quas Apostolicas vocant) amplius concedantur.

Et ut Fratrum vagus evitetur discursus, deinceps Prædicatores non mittantur prædicaturi ad alienas provincias, nisi urgente necessitate, & tunc unico socio sint in itinere contenti.

Prædicatores etiam eleemosynas eis prætextu prædicationis oblatas non recipiant, nec de eis se intromittant, maxime quando in propriis concionantur provinciis; sed Guardiano conventus libere assignentur. Guardiani tamen teneantur de omnibus necessariis prædictis Prædicatoribus providere, & si hoc Guardiani non fecerint, convicti puniantur ad arbitrium Ministri: & in tali casu licebit justo titulo, & sine scandalo Prædicatoribus, maxime extra suas missis provincias, sibi necessaria procurare.

Nemo secularium instituatur Confessarius, nisi annorum fuerit 30. cum natu minores vix habeant eam personam, & gravitatem, quæ tantum decet officium.

Pro illo, quod ponitur in hoc capitulo Regulæ, videlicet: Moneo quoque, & exhortor eosdem Fratres, ut in prædicatione, quam faciunt, sint examinata, & casta eorum eloquia, ad utilitatem, & ædificationem populi, annuntiando eis vitia, & virtutes, pœnam, & gloriam cum brevitate sermonis &c. *Caveant omnino præfati Prædicatores, ne præsumant quicquam prædicare contra Romanæ Ecclesiæ libertatem, vel Ecclesiasticis personis detrahere, vel (quod absit) scandalum contra clericum, vel Religionem aliquam excitare, vel personam aliquam præsentem criminaliter nominare; sed potius contra hæreses, & schismata populos dirigere, & fideliter animare, in orthodoxæ fidei veritate firmare; contraque præsentem satanicam, & damnatam Lutheranorum hæresim, in aliqua sermonis parte (prout expedire videbitur) maxime invehantur.*

Si quis autem contra statum, honorem, dignitatem, & Ecclesiasticam libertatem temerarie præsumpserit prædicare, ipso facto prædicationis officio, & omni actu legitimo sit privatus.

Quod si post dictam privationem præsumpserit prædicare, per suos Prælatos, appellatione postposita, vel alio subterfugio, carceribus mancipetur: qui Prælati, si in prædictis negligentes fuerint, in eandem pœnam se noverint inci-

incidisse, nisi legitima, & rationabili causa de impotentia se valeant excusare.

Præcipitur etiam omnibus, & singulis Fratribus, cujuscumque gradus, aut conditionis existant, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ne de cetero aliquis eorum publice, vel privatim audeat dogmatizare, prædicare, defendere, seu approbare aliquam doctrinam, conclusionem, vel sententiam erroneam, & suspectam in fide, hæreticam, damnatam, vel contra bonos mores, detestando fructum pœnitentiæ, & austeritatis vitæ, exaltando carnalem amorem, seu talia dogmatizantibus, prædicantibus, vel defendentibus aliquem favorem impendere, aut cum talibus conversari, & familiaritatem habere, aut libros damnatos, & hæreticos, sine Sedis Apostolicæ auctoritate apud se retinere. Si quis autem præfatis (quod absit) aut alicui eorum contraire præsumpserit, & canonice monitus non resipuerit, statim debeat a suo locali, aut provinciali Prælato carceribus mancipari, a quibus sine Ministri Generalis licentia speciali, & expressa nullatenus liberari valeat. Si autem Prælati in hujusmodi decreti exequutione inventi fuerint negligentes, statim ab officiis suis depositi intelligantur.

Deinceps nullus audeat per se, vel per alium tradere prælo, sive imprimere, aut publicare libros, sine Ordinarii, & Generalis Ministri licentia in scriptis: & præfatus Generalis Minister opera illa committat aliquibus probis, & doctis personis examinanda, & sic approbata, & examinata cudendi, seu publicandi licentiam concedat. Si quis autem contrarium fecerit, ipso facto omnibus actibus legitimis sit privatus.

Præcipimus etiam per sanctam obedientiam in virtute Spiritus sancti omnibus Fratribus, ne in sermonibus publicis, aut privatis, sive confessionibus, vel aliquo quovis alio modo, verbo, vel facto, publice, vel secreto, vel per se, vel per alios pedagia secularium rerum defraudent. Si quis contrarium fecerit, juxta mensuram delicti erit ad arbitrium Ministri & plagarum modus.

Confessiones mulierum audiantur in aliquo Ecclesiæ loco patenti, vel alio loco honesto ad hoc deputato: & nullus Frater pro confessione audienda, seu alia quacumque de causa juxta mulierem stet, vel sedeat, nisi ipse, & socius libere possint se mutuo videre, quando fieri possit bono modo.

CAPUT X.

Quomodo Prælati in visitando Fratres, & corrigendo formam servare debent canonicam, maxime in necessariis ad recta judicia; de persona judicis, modo convincendi reos; de confessis, appellationibus; de quibuscumque aliis, in quibus quis potest se præstare justum judicem.

Fratres qui sunt Ministri, & servi aliorum Fratrum, visitent, & moneant Fratres suos &c. *Ut autem Prælati Ordinis nostri in suis visitationibus, inquisitionibus, correctionibus, & processibus juridice ex lege Dei, & secundum formam canonicam procedant; placuit nobis Generali Ministro tradere illis judiciarium modum procedendi in judicio, juxta sententiam Doctorum, & sacrorum Canonum, & maximo nostri Alexandri de Ales in tertia parte suæ Summæ.*

Pro quo notandum, quod licet habeatur in declarationibus Regulæ, & statutis nostris conformiter ad capitulum: Ad hæc de dolo, & contumacia,

quod in Ecclesiasticis personis, & negotiis rigor, & districtio juris non requiritur; *ibidem tamen subdit Papa*, quod hoc tantum habet vim, ubi justitia propter hoc non periclitatur.

Ubi nota, quod ex hoc Prælati pro arbitratu suo non debent in suis judiciis procedere, sed ex lege Dei, secundum ordinem Ecclesiæ: unde beatus Augustinus super illud 1. *Corinth.* 6. Secularia judicia si habueritis, contemptibiles, qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad judicandum, *inquit*, Noluit homines ab homine judicari ex arbitrio suspicionis, seu extraordinario, usurpatoque judicio; sed potius ex lege Dei, secundum ordinem Ecclesiæ, sive ultro confessum, aut convictum. *Et ut Prælati nostri sciant, quomodo in dictis judiciis debeant procedere, est sciendum, quod secundum jura triplices sunt judices. Quidam sunt ordinarii, qui ab Apostolico jure, ut Ecclesiastici, vel Imperatorio, ut seculares, legitimam accipiunt potestatem.* 2. *quæst.*6. *cap.* A judicibus. *Vel sunt, quibus ex dignitate, vel officio, cui annexa est jurisdictio, convenit judicare: & hoc modo Generales, & Provinciales Ministri sunt judices ordinarii, quibus ex officio eorum licet delinquentes judicare. Quidam arbitrarii, qui nullam potestatem habentes, cum consensu litigantium in judices eliguntur, ut habetur ibidem; in quos compromittunt, ut eorum sententiæ stetur; a quibus non licet appellare, quia eis imputandum est, quia tales sibi elegerunt judices.*

Horum autem quidam sunt tantum arbitrarii, de quibus ut supra. Quidam vero ordinarii, & sunt ii, qui legitimam potestatem habentes ab eis eliguntur ad arbitrandum, qui non sunt suæ jurisdictioni suppositi; ut si sit controversia inter confinia, & quæstas duarum provinciarum, & earum Ministri compromittant litem suam in Ministrum alterius provinciæ, ille tertius, licet sit ordinarius in provincia sua, ab illis tamen duobus Ministris eligitur in judicem, qui non sunt suæ jurisdictioni subjecti; & ex tali compromisso licet judicare, & terminare litem, & non ex sua ordinaria. Alii sunt delegati, quibus una, vel plures causæ ab eo, qui habet jurisdictionem ordinariam, ut a Generali, vel extraordinariam, ut a Commissario suo particulari instituto, cum potestatis plenitudine committuntur judicandæ. Vel delegatus est, cui ex speciali commissione ordinarii judicis convenit in certa causa judicare: hujusmodi judex non potest subdelegare alteri sibi commissas causas. Ex quibus elicio, quod Commissarius destinatus a Generali ad aliquam provinciam cum potestatis plenitudine non est delegatus, ex quo non una tantum, vel plures causæ sibi committuntur judicandæ, sed legatus, aut extraordinarius, qui poterit subdelegare, & ad aliquam causam determinatam in sibi credita provincia alium substituere.

Sed quia, ut scribitur Deuteron. 1. Dei judicium est, *ideo judex in judicando vicem Dei gerit, & in tribus debet illi conformari, scilicet in potestate, in veritate, & in bonitate. Potestas in auctoritate. Veritas in judicio, sive discretione. Et bonitas in rectitudine animi, & vitæ. Unde Deuron.* 16. Judices, & magistratus constitues in omnibus portis. *Ex tali enim constitutione habetur eorum auctoritas, ut judicent populum justo judicio: ecce veritas judicii. Nec in alteram partem declinent: ecce rectitudo animi, & vitæ.*

Et nota, quod aliquæ personæ non sunt idoneæ ad judicandum, quia carent potestate, & hoc vel ratione sexus, ut mulier, cui dicitur sub potestate viri eris, *vel ratione conditionis fortunæ, ut servus, de quo scribitur*, servi subditi estote, cum omni timore.

Aliæ excluduntur ab officio judicis, quia carent discretione, & judicio ve-

veritatis, & hoc vel ad tempus, ut minor ætate, vel semper, ut judex surdus, mutus, aut perpetuo furiosus. Aliæ excluduntur propter defectum bonitatis, & hoc aut propter contagium conversationis, ut excommunicati, aut propter ignorantiam, ut extranei, & incogniti. Propter etiam suspicionem malitiæ excluduntur inimici rei, vel aliqua alia causa suspecti.

Duplex est judicium, scilicet temerarium, quod prohibetur, & ordinatum secundum legem Dei, quod conceditur homini. Et hoc etiam est duplex, scilicet discretionis, quod est in manifestis, & certis. De quo 1. *Corinth.* 2. Spiritualis homo judicat, & ipse a nemine judicatur. *Et correctionis, quod conceditur Prælatis. De quo in Psalmo:* Erudimini, qui judicatis terram.

Temerarium autem potest esse, vel ex parte judicantis, vel ex parte rei judicatæ. Primo modo tripliciter, scilicet usurpative, de quo Augustinus super illud: Quis es tu, qui judicas? *inquit*. Noluit hominem ab homine judicari extraordinario, usurpatoque judicio. *Indignitate; de quo ad Rom.*2. In quo alterum judicas, te ipsum condemnas: eadem enim agis, quæ judicas. *Et per ignorantiam, de quo Daniel* 13. Sic fatui filii Israel, non judicantes, neque quod verum est cognoscentes, condemnastis filiam Israel?

Secundo modo ex parte rei judicatæ, & hoc tripliciter. Primo quando judicatur persona, quantum ad eventum futurum, unde glossa super illud: Nolite judicare. Nescimus qualis futurus est, qui nunc apparet malus, de cujus correctione desperare temerarium est.

Secundo, quando judicatur intentio incerta, unde ab Augustino, ubi supra, dicitur: Sunt quædam incerta, quæ animo fiunt, *& ad Rom.* 14. Manducans non manducantem non judicet.

Tertio, quando judicatur factum occultum, de quo 1. *Corinth.*4. Nolite ante tempus judicare. *Homo enim non potest esse judex alterius de incertis, & occultis; nam de talibus* Pater omne judicium dedit Filio. *Joan.* 5.

Licet etiam judex malus de merito, & idoneitate non possit subditos bonos judicare, potest tamen de potestatis officio: judex etiam non potest in eadem causa esse testis. Unde Bonifacius IV. q. 4. Nullus unquam præsumat accusator esse simul, & testis: quoniam in omni judicio quatuor personas necesse est esse, judices electos, accusatores idoneos, defensores congruos, atque testes legitimos. *Et Augustinus in homilia de pœnitentia ait:* Quod nemo audeat judex fieri simul, & accusator: judex enim est persona media, quæ in nullam partem declinare debet. *Inferior etiam licet possit monere Superiorem, ut patet de Bernardo, qui ad Eugenium Papam dixit:* Moneo te, non arguo (*arguere enim est proprie Superiorum, ut patet per Paulum ad Titum:* Argue cum omni imperio) *potest tamen reprehendere Superiorem; cum reprehensio magis fiat verbis, quam verberibus; non tamen potest judicare, quod proprie est Superioris. Sapien.*4. Audite Reges, & intelligite, discite judices finium terræ.

Judex etiam non potest secundum conscientiam judicare, loquendo de conscientia facti, & non juris: unde Ambrosius super Beati immaculati, *inquit:* Qui bonus judex, nihil patratum, aut meditatum de domo refert, sed sicut audit, judicat, & nihil ex arbitrio suo facit, sed juxta leges, & jura pronuntiat. *Et Augustinus, ubi supra:* Multi corriguntur, ut Petrus, multi tolerantur, ut Judas, multi nesciuntur, quousque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum. Nos vero a communione quempiam prohibere non possumus, nisi aut sponte confessum, aut convictum.

Pro quo nota, quod conscientia juris est, quæ judicat secundum allegata, & di-

& diligenter discussa; & secundum istam judex judicare debet, & non secundum conscientiam facti. Aliud est enim judicare judicii veritatem, aliud judicare veritatem; quia veritas judicii est respectu convictionis, vel probationis rei legitimæ; veritas vero facti est respectu facti, vel rei, quæ est, vel non est: & talis est conscientia facti, quæ formatur ex ipsa facti opinione, vel scientia.

Et quia scriptum est: Innocentem non condemnabis, *dicit Alexander de Ales in 3. parte Summæ:* Quod judex laborare debet quantum potest (salva justitia) ad repellendum accusationem contra eum, quem scit innocentem, & ad repellenda testimonia: si tamen contingat, quod nulla exceptione juris accusationem, vel testimonium repellere possit, nec aliqua occasione sententiam differri contingat, consilium est, ut remittat ad judicium Superioris, cui significet veritatem, quam novit. Superioris autem potestas, quæ nulli subest, de potestatis plenitudine potest juris sententiam mitigare, seu remittere. Si tamen sine scandalo judicium non potest differri, dicitur, quod si condemnaret innocentem cum dolore, tamen non esset reus; quia judicaret convictum nocentem. Si quæratur, an judex possit sine misericordia animadvertere in reum, videtur, quod non; *cum Jacobi 2. scribatur. Judicium sine misericordia his, qui non faciunt misericordiam.* Dico conformiter ad beatum Ambrosium in libro de officiis, quod est injusta misericordia. *Et paulo post:* Nonne judex cum indulget indigne, ad prohibitionis contagium provocat universum? Facilitas enim veniæ præbet incentivum delinquendi. Misericorditer ergo punitur unus, ut salventur multi, sicut misericorditer abscinditur unum membrum putridum, ne sana pars corrumpatur, vel lædatur. *Beatus igitur Ambrosius intelligit, quod non est miserendum personæ in detrimentum multorum.*

Judex etiam potest in se delinquentes punire, non intuitu personæ suæ, aut propriæ excellentiæ, & honoris, sed intuitu Dei, & Ecclesiæ, cujus est Pastor. Unde beatus Ambrosius inquit, quod ad preces Heliæ ignis descendit de cœlo, ut vindicaretur Prophetæ injuria, quæ censenda non est, nisi injuria Dei. Unde per hoc, quod ignem de cœlo postulavit, non cujus meriti esset apud Deum, voluit ostendere; sed quod ipse esset verus Deus, quem colebat.

Defectus etiam puniri debent tribus concurrentibus, videlicet jurisdictione, convictione, & pace, scilicet salva Ecclesiæ unitate.

De primo Augustinus super priorem Epistolam ad Corinth. cap. 6. De his, qui foris sunt, cum non sint nostræ jurisdictioni subjecti, Dominus judicabit; ab his vero, qui infra nos sunt, idest fidelibus, putredo resecanda est.

De secundo idem Augustinus, ubi supra cap. 12. Si judex es, si apud te accusator sit, si veris testibus convincitur, coerce, corripe, excommunica, degrada.

De tertio, idest pace Ecclesiæ, præfatus Augustinus in Epistola contra Epistolam Parmeniani: Quandocumque crimen notum est, & omnibus execrabile apparet, si tales non habeat defensores, per quos possit schisma contingere, non dormiat severitas disciplinæ. *Et infra:* Cum quis Christianorum in aliquo peccato fuerit deprehensus, ut anathemate dignus inveniatur, fiat hoc, ubi periculum schismatis nullum sit. *Medicina enim non debet esse morbo deterior; propterea in talibus ad tempus est differenda pœnitentia. Unde dictus Augustinus in libro de conflictu vitiorum:* Errata delinquentium quandoque ad tempus silentio tegenda sunt, ut aptiori tempore corrigantur.

Ceterum Innocentius III. in Concilio Generali: Ad corrigendos excessus (*dimissis notoriis, de quibus infra*) tribus modis potest procedi, videlicet

per

per accusationem, denuntiationem, & inquisitionem, & in omnibus his diligens adhiberi debet cautela, ne per leve compendium ad grave deveniatur dispendium.

Juris periti distinguunt, quod in accusatione agitur ad degradationem, & amotionem ab officio, & ideo accusator debet se inscribere, ideft obligare ad pœnam contrapassi, vel talionis, quæ inuuitur per inscriptioucm Deuteron. 25. Si fuerit causa inter aliquos, & interpellaverint judices, quem justum esse perspexerint, illi justitiæ palmam dabunt.

In denuntiatione agitur ad pœnitentiam, & correctionem secundum effectum misericordiæ, & uon severitatem justitiæ, prout fit in accusatioue: ideo debet præcedere charitativa admonitio. Et dictus processus accipitur, Levitici 5. *ubi dicitur*: anima, quæ audierit vocem jurantis. (*scilicet falsum, secundum glos. interliuearem*) testisque fuerit, aut conscius; nisi indicaverit, portabit iniquitatem suam. *Ubi Augustiuus*: quod indicare debet ei, qui prodesse potest, & non obesse: *& ista iudicatio est denuntiatio, de qua in cap.* In omni negotio de testibus, & attestationibus, *traditur forma, secundum quam debet denuntiare crimen alterius. Qui euim alium vult denuntiare, primo admoneat illum inter se, & ipsum solum, juxta illud Matth.* 18. Si peccaverit inter te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum: *& habetur pro uno teste, quantum ad probandam admonitionem: & si non corrigitur, adhibeat unum secum, & sic eruut duo testes: & si adhuc se nou corrigit, adhibeat duos, & erunt tres*: in ore enim duorum, vel trium stat omne verbum: *postea dicat, & denuntiet Prelato.*

In inquisitione agitur ad amotionem ab administratione, & exequutione officiorum: & quia in Prelatis esset periculum, si quæcumque delatio admitteretur; ideo inquisitionem debet præcedere clamorosa insinuatio, vel infamia, quæ non intelligitur secundum voces vulgi, quæ vanæ sunt secuudum jura; sed secundum voces persouarum gravium, & houestarum: unde dictus Innocentius ait: Si excessus per clamorem, vel famam ad aures superioris pervenerint; non quidem a malevolis, & maledicis, sed a providis, & honestis, nec semel tantum, sed sæpe; debet coram Ecclesiæ senioribus veritatem diligentius perscrutari: & hoc fit, ut falsæ, & malignæ criminationi præcludatur janua: unde enim jura procedunt, injuriæ non debent nasci.

Processus inquisitionis sumitur Lucæ 16. *ubi dicitur villico, qui diffamatus fuerat apud dominum suum*: Redde rationem villicationis tuæ. *Et Genes.* 18. Clamor Sodomorum multiplicatus est, descendam, & videbo, si clamorem, qui ad me venit, opere compleverint.

Ordo etiam judiciarius sic est dispositus, ut primo actori, vel accusatori debeatur requisitio judicis; cum nullus possit esse judex in causa propria. Secundo determinatur judicis auctoritas, de qua Deuter. 16. Judices, & magistratus constitues in omnibus partibus: *ex ipsa enim coustitutioue sumitur auctoritas. Tertio sequitur citatio rei, & ejus contumacia, de qua Numerorum* 16. Misit Moyses, ut vocaret Datan, & Abiron, *citaudo eos ut comparerent coram illo in judicio: & ibi exprimitur contumacia, qua dixerunt*: Non venimus. *Nullus enim absens potest damnari, nisi fuerit absens ex contumacia: citatio euim est de jure divino. Uude Actuum* 25. *Festus dixit*: Non est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem, priusquàm is, qui accusatur, præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina, *quæ ei objiciuntur: & Joau.* 7. *dicit Nicodemus*: Numquid lex nostra judicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, & cognoverit quid faciat? *Quarto conceduntur exceptiones, quæ sunt quædam exclusiones,*

nes, quae interponuntur actioni cujuslibet rei, ad excludendum id, quod in intentionem, condemnationemque deductum est; & sunt, quando in personas testium crimina objiciuntur, ut puta, quod sint infames, excommunicati, confessi, vel convicti de crimine in judicio. Quinto admittuntur recusationes, seu declinationes, ut puta a judice suspecto. Sexto formatur libellus, quem accusator offert judici sub hac forma: Ego N. coram, vel apud Prælatum, seu judicem talem refero N. reum legis Juliæ, de adulterio, quod commisit cum N. dum esset cum ea, mense tali, in domo tali, regnante tali Consule. *Et dicitur etiam inde scriptio, quia obligat accusatorem, si crimen non probaverit, quod imposuit, ad talionis pœnam. Septimo determinantur satisdationes, quas nos lingua Italica dicimus,* sicurtà. *Octavo admittuntur dilationes. Ultimo sequitur litis contestatio, cum juramento de calumnia, quo jurant partes, se non animo calumniandi agere, vel respondere.*

Introducuntur tamen talia, secundum Canones, quaedam in favorem actoris, quaedam in favorem rei, quaedam in suffragium utriusque. Primo modo introducitur requisitio judicis, locus, & auctoritas judicantis, modus citationis, & punitio contumacis. In favorem rei introducuntur exceptiones, quae elidunt actiones actoris principaliter contra malignitatem voluntatis; recusationes propter suspicionem contra perversitatem potestatis; libellus, qui continet intentionem actoris, ne possit postea se immutare, contra perversitatem veritatis. In suffragium utriusque introducuntur satisdationes, quae dantur a reo, & procuratore actoris, quoad usque in finem litis permanebit contra injustam declinationem judicii; dilationes, quae dantur ad deliberandam contra praecipitationem consilii; & juramentum de calumnia.

Et omnia ista sunt consona juri divino. Levit. 19. Juste judica proximo tuo. *Lex enim Dei, licet sit sufficiens ad omnia, quae sunt necessaria, tamen quia infinita est hominum malitia, ideo ministris legis reliquit statuere, & determinare, quae sunt expedientia. Ideo Deut.* 17. *dicitur:* Qui superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, decreto judicis morietur.

Sed quia superius dictum est, quod judices in confessos, & convictos possunt tantum animadvertere, ideo, ut in hoc judices ipsi sciant, quomodo erga tales se habere debeant, est sciendum primo quoad confessos, quod Clemens III. in cap. Cum monasterium de confessis, *inquit:* Eos, quorum suggestione scelus homicidii se Presbyter perpetrasse proponit, nisi aliis modis verum esse constiterit, nulli censemus pœnæ subdendos; cum secundum utriusque juris statuta de se confessi super aliorum conscientiis interrogari non debent, & de reatu proprio confitentis periculosa confessio non est adversus quemlibet admittenda. Si tamen eos infamia hujusmodi laborare cognoveris, purgationem injungas canonicam. *Militat ergo confessio illa contra confitentem, cum ex ore ipsius judicetur; sed non contra sceleris socios. Si quis igitur confiteatur consocium criminis, non est testis idoneus secundum leges contra socium; nec talis confessio facit indicium contra eundem; quia ex quo confessus est crimen suum, est infamis infamia facti, ideo non testis omni exceptione major. Reus autem probatur talis, seu convincitur (ut ad praesens spectat) quinque modis: sed antequam de ipsis sigillatim loquamur, praesuppono unum; videlicet quod forum neutrius generis significat territorium cujuscumque judicis, infra quod potest in facinorosa animadvertere.*

Probatio igitur est convictio rei dubiae, faciens fidem, & , ut praedixi, fit quinque modis, videlicet per facti evidentiam, per famam, per praesumptionem, per juramentum, & per testimonium.

Quoad primum dico, quod est evidens, sive notorium juris, & facti.

Juris

Juris est illud factum, ut dicit Decretalis: De quo quis canonice est condemnatus. *Notorium vero facti est duplex, scilicet, aut facti praesumpti, aut manifesti; praesumpti, ut paternitas, & filiatio, sicut dicit lex, quia semper mater certa est, pater vero est, quem nuptiae demonstrant. Notorium vero facti manifesti est, de quo fama publica suum praestat adminiculum, & ipsa rei evidentia protestatur, nec potest aliqua tergiversatione celari.*

Quocumque istorum modorum crimen notorium sit, potest judex ex officio suo punire criminosum, quamvis coram eo non accusetur, nec testibus convincatur. Quo vero ad probationem per famam, dico secundum nostrum Alex. ubi supra, quod probatio per famam non admittitur ad convictionem maleficii, quae est ad condemnationem: admittitur tamen ad probationem beneficii matrimonii, cum jura facilia sint ad recipiendum probationem honesti, & difficilia ad recipiendum probationem turpitudinis, unde sit reatus condemnandus: ideo ad convincenda maleficia non est admittenda probatio per famam solum, cum nec faciat, de mente Bartholi, indicium, nisi jungatur cum aliis indiciis: fama tamen cum uno teste in civilibus facit plenam probationem, ut habetur in capitulo Veniens, & primo de testibus: *secus est in criminalibus.*

Quantum ad probationem per praesumptionem est sciendum, quod praesumptio est conjectura, seu argumentum ad credendum unum factum per probationem alterius facti, & in judicio debet admitti 27. quaest. prima. Certe ipse concubitus, ipse complexus, ipsa confabulatio, & conjacentium duorum osculatio, turpis, & foetida dormitio, dedecus criminis confitentur. Et dicta praesumptio est quadruplex, scilicet temeraria, violenta, levis, & probabilis.

Temeraria est, quando apparet conjectura boni, & non mali, & ex tali facto surgit suspicio temeraria, & judicium, quale fuit illud Pharisaei, Lucae 7. qui dicebat intra se: Hic si esset Propheta, sciret utique, quae, & qualis est mulier, quae tangit eum, quia peccatrix est. *Indicabat enim Christum non esse Prophetam, quia permittebat se contingi a muliere.*

Violenta est contraria huic, quando scilicet apparet conjectura mali, & non boni, & in quo omnia signa sunt mala, & ex tali praesumptione surgit violenta suspicio, qualis fuit praesumptio in judicio Salomonis, cum adjudicavit puerum mulieri, quae compatiebatur morti ejus.

Levis est, in qua est conjectura parva mali, & magna boni, ex qua consurgit suspicio levis in judicium leve, quale videtur fuisse illud Salomonis 3. *Reg.* 2. *cum adjudicavit fratrem suum interfici, quia petierat Abisag Sunamitidem. Unde si vir bonae famae videatur semel loqui cum muliere in loco suspecto, in talibus dicitur, quod dubia sunt in meliorem partem interpretanda.*

Praesumptio vero probabilis est, quando conjectura in pluribus, & fere in omnibus signis est mala, & parvo sunt signa bona, de qua Matth. 7. Attendite a falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium: a fructibus eorum cognoscetis eos: *fructus dicit actus plures, ex quibus sumitur probabilis malitiae conjectura, quamvis aliquod signum appareat simplicitatis.*

Ex praesumptione ergo temeraria, quae provenit ex perversitate accusantis, & ex praesumptione levi, quae provenit ex indiscretione, non est argumentum probationis in judicio, nec debent talia movere animum judicis, de quo Matth. 7. Nolite judicare. *Ex praesumptione vero probabili non debet induci judex ad ferendam sententiam, sed ad indicendam purgationem canonicam,*

nicam, ut dicit Decretalis, de purgationibus. *Ex præsumptione autem violenta sumitur argumentum probationis ad ferendam sententiam, sicut fecit Salomon in supra dicto exemplo: & illa consurgit ex specie mala, quæ prohibetur* 1. *ad Thessal.* 5. Ab omni specie mali abstinete.

Probatio per juramentum differt a probatione per testes, quia ad purgationem innocentiæ de objecto crimine admittitur juramentum accusati, vel denuntiati, quod non admittitur ad probationem culpæ. Probatio per testimonium, quod etiam est juramento firmatum, & personarum differentium ab actore, requiritur ad convictionem culpæ; sicut autem purgationem innocentiæ sequitur absolutio accusati, ita convictionem culpæ sequitur damnatio.

Purgatio igitur canonica fit per juramentum, & bonorum testimonium: unde habetur in cap. Quoties de purgatione canonica: quod infamatus, contra quem crimen probari non potest, debet se purgare juramento. *Tenor purgationis talis esse debet:* Jurabit Prælatus, vel alius purgandus super sancta Dei Evangelia, quod non commisit objectum sibi crimen. Compurgatores jurabunt, quod credunt eos jurasse verum. *Tales enim, ut habetur in cap.* Testibus de purgatione canonica, *jurant tantum de credulitate, quos oportet toleratos esse ab Ecclesia, bonæ famæ, nec de crimine condemnatos, & debent habere notum eum, quem purgant.*

Quo autem ad probationem per testes est notandum, prout habetur in titulo, de testibus, *quod iidem testes sunt diligenter examinandi, & debent de singulis circumstantiis prudenter inquiri, videlicet de causis, personis, locis, tempore, auditu, visu, scientia, credulitate, & fama: hoc autem fit, ut sciatur quanta fides sit dictis testium adhibenda. Tria enim sunt, quæ possunt derogare fidei testium specialiter, scilicet res, tempus, & locus, cum in his dissentiunt; res, ut quando unus de una re, vel persona testificatur, & alius de alia: ex quo enim non conveniunt, nihil probant.* 35. *q.*6. *Tempus, ut cum unus testificatur factum in uno tempore, alius in alio* 4. *q.* 9. *Testium voces, tamquam plurium non admittuntur, quos temporum diversitas simul esse prohibuit. Locus, ut cum unus testificatur aliquid factum in uno loco, & alius in alio; & hoc modo reprobatum est testimonium senum Danielis* 13. *Nec creditur testi vario, & vacillanti.* 2. *q.*3. *Et ratio est, quia quilibet est testis singularis, & lex dicit: Deuteron.* 19. Non stabit testis unus contra aliquem. *Si autem testis profiteatur, se de tempore non recordari, nihilominus ei creditur.*

Testes singulares dicuntur, quando deponunt super diversis factis: ita quilibet est singularis, & solus de facto suo respectu objecti; sed quando crimen, super quo deponunt, fuit repræsentatum sensibus testium eodem tempore, tunc sunt contestes, quia deponunt de eodem facto.

Testes autem singulares nullo modo possunt conjungi (ut dicit Angelica) ad faciendum judicium, nisi sit testis omni exceptione major, & multo minus ad faciendam plenam probationem: & ratio est, quia cum duo testes regulariter requirantur ad judicium, tales non sufficiunt, quia unumquodque dictum per se est imperfectum; ex quibus infert Angelus, quod duæ mulieres dicentes se peccasse cum aliquo, non possunt jungi ad faciendum judicium perfectum pro arctando ad veritatem dicendam; maxime cum deponant de delicto perpetrato in suo corpore, per Bart. in l. Si quis in gravi, *ff.* ad Senatus consultum.

Nec etiam est standum pluralitati testium, sed æstimationi majoris honestatis; cum non ad multitudinem respici oporteat, sed ad sinceram testium fidem.

fidem. Exodi 23. Non sequeris turbam ad faciendum malum; nec in judicio plurimorum acquiesces sententiæ, ut a vero declines. *Unde secundum legem, juniori semper seniorem, & amplioris honoris inferiori, & mares fœminæ, & ingenuum liberto præferemus. Si autem omnes testes producti, ex utraque parte sint ejusdem honestatis, honoris, & conditionis, quibus erit credendum? Dico, quod in judiciis generaliter pro reo est sententiandum; cum in testibus æqualitas est, sequendi sunt testes, qui ad humanam declinant sententiam, & hoc nisi favorabiliter sit pars actoris, quia videlicet stat pro libertate, pro dote, pro testimonio, pro pupillo, vel vidua: hæc enim declinant ad humanam sententiam, ut habetur Ecclesiastici* 4. Esto pupillis in judicando misericors.

Si vero quæratur, an Prælati debeant deferre appellationibus subditorum suorum? Respondet Alex. III. in cap. Ad nostram de appellationibus: quod a correptione legitima non appellatur, nisi modum excedat; *ubi ponitur talis casus*: Abbas sancti Petri quæsivit a Domino Papa, an deberet deferre appellationibus Monachorum suorum a correctione interpositis. Respondet Papa: Quia vero remedium appellationis, non ideo inventum est, ut alicui præstaret patrocinium in sua nequitia existendi, mandamus quatenus, si quando quispiam subditorum tuorum ad remedium appellationis convolaverit, non ideo minus eum juxta tenorem mandati, quod in prædicta Regula continetur, & institutionem Ordinis, corrigas, & castiges. *Appellatio est a minori ad majorem judicem provocatio*, 2. *q.* 9. *c.* Omnis oppressus.

Nullus Prælatus Ordinis teneatur servare processus, sive confessiones Fratrum, vel alia acta judicialia ultra sex menses post Capitulum Generale, aut Provinciale, si ad illud res est deducenda, sed infra dictum tempus quilibet, qui vult querelas dare de injustitia sibi facta, teneatur personaliter, vel per litteras significare suo Superiori, coram quo querela erat danda, & elapso illo tempore imponitur silentium perpetuum.

Teneantur Fratres exeuntes per obedientiam in reditu suo secreto Guardiano, & etiam alteri Superiori in absentia Guardiani excessus sociorum notabiles intimare; & si unus Frater excessus alterius sciverit per duas vias, utpote per confessionem, & per alium modum, non propter hoc minus (ut prædicitur) teneatur dicere Guardiano, & alteri Prælato ab eo requisitus per obedientiam; quia hoc nullo modo sigillo confessionis præjudicat, quin potius si faciat, inobedientiæ crimen incurrit: & si quis contrarium asseruerit, & correctus revocare noluerit, omni actu legitimo privetur.

Dogmatizare etiam, quod Frater, qui Fratrem corripit de aliquo excessu secundum Evangelii normam in occulto, non tenetur dicere Prælato, quamvis ab eo per obedientiam requisitus; similiter, quod quando aliqui sunt socii in crimine, non tenetur alter alterum revelare Superiori, qui potest, & debet prodesse, & animarum præcavere pericula; declaratur, esse doctrinam pestiferam, & non sanam; pro eo, quod cedere potest in detrimentum Ordinis, & regularis disciplinæ præjudicium, cum Prælati scire debeant subditorum excessus, non solum ut puniantur, quando confessi, aut convicti sunt, sed ut periculum præcavere possint; & idcirco omnes taliter dogmatizantes, & pertinaciter tenentes, non solum omni actu legitimo sint privati, sed & carceri mancipandi.

Nullus Frater accusare audeat aliquem de crimine, quod ipse probare per legitimos testes non potest: qui vero contrarium fecerit, talionis pœna puniatur. Dicimus autem accusantem, qui coram Prælato se obligat per testes

stes idoneos ad probandum. Idem etiam fiat de illo, qui Guardiani, aut alterius Fratris defectus per litteras, vel alio modo ad Capitulum mittit; & eadem talionis pœna puniatur, qui alium de delicto, de quo alias fuit sufficienter correctus, scienter accusaverit, aut per litteras Capitulo, ut iterum puniatur, significaverit. Si autem in probatione infamiæ, de qua accusat, tunc defierit, pro culpæ modo legitime puniatur. Eadem etiam talionis pœna puniatur, qui alium accusaverit de illis, quæ jam in Capitulo fuerunt tanquam falsa reprobata; nisi de novo ad novam se obliget probationem, in qua si defecerit, pœna, quæ reo deberet imponi, puniatur.

Districte per obedientiam inhibemus, ne personæ accusantes accusatis, vel aliis aliquo modo scienter revelentur: quod maxime de nominibus accusantium inhibemus Ministro; nisi de crimine accusati in sua accusatione petierint a suo Superiore sibi accusantis, & testium nomina revelari: & quicumque contrarium fecerit, revelando videlicet, vel inquirendo, non possit, nisi per Ministrum Provincialem absolvi, vel per alium, cui ipse in speciali duxerit committendum.

Circa visitationes ad Capitula, sive Generalia, sive Provincialia transmittendas, vel contra Prælatos quoscumque, vel contra subditos, sequens observetur forma, videlicet, quod fiant omnino secreto per scrutinium cum trium Patrum disquisitione, ut puta, quod ipsi Disquisitores audiant Fratres deponentes, & si quid depositum fuerit in infamiam Prælati, exigant a deponente probationem, & si in probatione defecerit, sit nulla depositio sua: si autem intentum probaverit, probatio hujusmodi non publicetur Fratribus, sed clausa, & sigillata ad Capitulum, vel Generale, vel Provinciale per Custodem, vel Discretum transmittatur in Definitorio discutienda sine dicti Prælati præsentia.

Et ubicumque sunt Fratres, qui scirent, & cognoscerent, se non posse Regulam spiritualiter observare, ad suos Ministros debeant, & possint recurrere. *Declaramus tamen, tunc ad prædictos recurrendi justam esse causam, cum tali loco est annexa proprietas, vel cura animarum, pueros baptizandi, & alia Parochialia exercendi; aut quia propter necessariorum penuriam oportet eos in fructuum congregationibus, vel quæstibus inhonestis contra Regulæ puritatem, & usum Ordinis generalem occupari; aut propter societatem inhonestam, vel importabilem Fratribus; præsertim rudibus, & infirmis: pro hujusmodi autem causis, & similibus Fratres debeant, & possint ad suos Ministros recurrere, per eosdem inde pie, & paternaliter amovendi, & in locis devotis, & spiritualibus collocandi.*

Nullus tamen Frater extra suum conventum, vel provinciam pro tali ad Superiorem recursu exeat sine Guardiani sui, aut Ministri Provincialis licentia respective; & quando a Guardiano, vel a Discretis judicantibus causam legitimam ad Prælatum recurrendi fuerit licentia munitus, in litteris, quas ad Superiorem mittant, exprimant præfatam causam.

Sequitur modus, quem Generales, Commissarii, Ministri, & Visitatores in suis visitationibus servare debent.

Primo. Nullo modo se intromittant de omnino occultis, sed tantum de his, quæ denuntiata sunt ab homine, vel de quibus est fama, & clamorosa insinuatio. Secundo. Visitabunt, & inquirent de paupertate, an scilicet Fratres teneant aliqua contra voluntatem Prælatorum, vel sine scitu ipsorum; si tenent res pretiosas de argento, vel de auro: postea si habent res super-

perfluas, vel curiosas: deinde si tenent pecuniam penes alium, quam Procuratorem, vel ejus substitutum, & si tantum (ut tenentur) pro imminenti, vel præsenti necessitate, & cum licentia Prælatorum: item si faciunt congregationes rerum contra Regulæ puritatem, si quærunt pecunias sine necessitate, & in casibus non concessis, vel modo indebito, ut si tenent eam in cippis, arculis, vel alio loco, ex quo pro arbitratu suo possunt illas extrahere; si sint appropriatores locorum, si equitant in casu non permisso, & cum bursariis, si deferunt calceamenta sine necessitate, & licentia, si deferunt pannos, & habitus curiosos, diversos in pretio a communitate; si promoventur indigni, si in electionibus fiunt subornationes, si sint partialitates in provincia, & qui sint illarum causa, aut nutriunt eas; si charitas & ab Infirmariis, & Guardianis fit infirmis, & hospitibus; si servatur a quibuscumque communitas; & si offendiculum aliquis se præstat secularibus; si quis etiam deliquerit verbo, vel facto, in voto honestatis; & si habent aliqua suspecta consortia.

Visitentur semel saltem in quolibet anno cellæ Fratrum, & omnes res, quas habent, & omnia superflua, & curiosa ab eis auferantur; & juxta Regulam moneant, & humiliter, & charitative corrigant eos, non præcipientes eis aliquid, quod sit contra animam suam, & Regulam nostram.

CAPUT XI.

De suspectis consortiis, vitandis offendiculis, & scandalis cujuscumque; de sequestrationibus a sociis, collocutionibus cum Monialibus, ingressibus Monasteriorum earundem, & de modo servando, cum illa ex officio ingreditur quis; de omnibus statutis ad eas spectantibus, & quomodo non possunt trahi ad judicium; & de casibus, in quibus cum recipiunt Moniales, incurrunt simoniam.

Capitulum hoc duo prohibet, videlicet suspecta consortia, & ingressum Monasteriorum Monialium. Quoad primum, notandum, quod, ut inquit sanctus Bonaventura, suspectum consortium est non solum de mulieribus, sed de quibuscumque personis suspectis, ubi locus, tempus, gestus, aspectus, & alia notabilia indicia suspicionem non excludunt, ut si locus quæratur pro mulierum colloquio solitarius, aut obscurus, & tempus nocturnum, vel alias importunum: si gestus sit dissolutus, utpote ex nimia mulieris appropinquitate, vel faciei ad eam fixis oculis conversione, manibus junctis: tale etiam est suspectum consortium. Item si solitario sint, excluso aliorum auditu, licet non visu, ex intentione maxime si sint solitarie prorogata sine pia causa, aut cum eadem persona sine evidenti ratione frequentata; suspecta sunt consortia. Ad suspicionem autem facit ætas, & conditio colloquentis: illam suspicionem existimo hic prohiberi, quæ Fratri excitat enormis tentationis stimulum, vel crimini præstat fomentum, aut quæ apud alios scandalum generare potest: & hic etiam existimo, omne suspectum prohiberi colloquium, quod ordinetur ad carnis immunditiam quamcumque, vel quod potest bajas rei scandalum, vel suspicionem probabiliter excitare.

Unde in titulo: de cohabitatione clericorum, & mulierum, *cap.* Inhibendum: *dicitur*, quod sacerdos non potest retinere fœminam in domo, etiam matrem, & attinentes propter periculum peccati. *Et in cap.* Si quispiam, *eodem titulo*, *habetur*, quod clericus tertio monitus, non desistens cum mulieribus confabulari, excommunicetur. *Non mirum, si beatus Pater noster*

noster Franciscus occasionem removeat peccatorum, & suspecta prohibeat consortia; maxime cum beatus dicat Hieronymus, quod in carnis militia non nisi cum fuga reportetur victoria.

Unde firmiter omnibus nobis creditis Fratribus praecipimus, ut non tantum a malo, sed (ut ad lucernam beati Pauli legimus) etiam ab omni specie mali caveant, evitentque omnia consortia, familiaritatem, conversationem, sequestrationem, colloquia mulierum, virorum, aut puerorum suspecta, etiam si sano animo, candidoque, sancta, & bona mente fiant: cum aliquando Satanam in Angelum lucis transfigurari contingat. Et si aliqui de hujusmodi suspectis consortiis, & colloquiis notati fuerint, charitative, & christiane admoneantur, & corrigantur; sed si admoniti se non correxerint, si in officiis sint, ab eisdem absolvantur, & suspendantur, nec taliter suspensi, vel absoluti restituantur, nisi in Provinciali Capitulo; si vero in officiis non fuerint, omni actu legitimo priventur, & cui haec poena non competit, probationis caputio per bimestre puniatur.

Qui se a socio sequestrare solitus fuerit cum mulieribus, de quibus judicio Praelati sui merito oriri possit suspicio, si canonice monitus, & correctus se non emendaverit, tanquam suspectus de mulieribus, omnibus officiis Ordinis, aut probationis caputio per trimestre sit privatus; & si iterato punitus, a duobus fide dignis de sequestratione praefata convincatur, de Discretorum consilio arctetur ad veritatem dicendam: si vero unus testis fide dignus de sequestratione praefata appareat contra eum, & alius de lapsu carnis, arctetur gravius in domo disciplinae.

In confessionibus vero per domos secularium audiendis, & aliis negotiis expediendis, semper teneatur alter alterum intueri; & hoc quanto commodius (juxta domus dispositionem) fieri potest, observetur.

Nullus Frater mulieres intra nostros conventus intromittat, nisi fuerint nobiles, & bonae famae, quibus sine scandalo aditus negari non possit, & tunc cum honesta societate, & Discretorum consilio ingrediantur: qui contra fecerit, poena unius publicae disciplinae feriatur. Nullo tamen tempore in eisdem pernoctare possint, aut choreizare, sive prandere, vel cenare: & Guardianus, qui id permiserit, suo privetur officio. Si tamen essent adeo illustres Dominae, nostroque Instituto addictissimae, ac in tali necessitate constitutae, quod aliunde honestum hospitium habere non valerent, haberentque probatissimos viros in suo comitatu, permittitur in tali casu, quod in iisdem conventibus nostris, cum dicto suo honesto secularium comitatu, pernoctare, & comedere valeant.

De Monialibus.

Ordinamus, ut nullo modo Fratres cum Monialibus, aut Sororibus Tertii Ordinis in congregatione viventibus colloquia habeant, nec ad earum Monasteria accedere possint, nisi necessitate urgente, quam Minister cum aliquo probo Patre debeat judicare: & tunc, licentia in scriptis habita, poterunt eas duabus Sororibus, aut Monialibus praesentibus, & audientibus colloqui, ita tamen, quod prius se earum Confessori sub unius disciplinae poena se praesentent. Et qui sine praefata licentia ad praefata Monasteria Monialium, & Sororum accesserit, & eas, vel aliquam earum alloqui ausus fuerit, actibus legitimis per annum privetur; & cui haec poena non competit, ad Ministri sui arbitrium luat poenas alias: & si praefata Monialium interiora, vel clausuram ingredi Frater aliquis praesumpserit, cum sit excommunicatus, poena carceris per duos menses puniatur.

Mi-

Ministri per obedientiam, & sub pœna privationis officii sui arctabunt, quantum possibile erit, accessum ad Monasteria tam Monialium, quam Sororum Tertii Ordinis. Unde ut habetur de vita, & honestate clericorum, *cap.* Monasteria, *Monasteria Sanctimonialium frequentantes, si clerici sunt, per Episcopum arceri debent, & si non destiterint, ab officio Ecclesiastico redduntur immunes, & si laici, excommunicationi subduntur: unde ibi dicit Glossa, quod duo requiruntur ad hoc, ut quis impune frequentare possit talia Monasteria, scilicet causa rationabilis, & manifesta, nec sufficit prima sine secunda; vel occasio consanguinitatis, & ultra semel non licet, sed statim malum præsumitur: nec sufficit bona conscientia quoad Deum, sed necessaria est bona fama, ne alii scandalizentur; & tamen in præfato capitulo punitur tantum suspicio, propter inobedientiam, & non sacrilegium: quia ubi constaret de delicto, clericus in quocumque Ordine debet deponi, & detrudi in Monasterium ad agendum perpetuam pænitentiam: laicus vero secundum leges decapitatur, & omnia bona applicantur Monasterio, cui intulit injuriam.*

Multo magis nostri Instituti Fratres, quibus non modo ex sacris Canonibus, verum ex Regula interdicitur & colloquium, & in earum clausuras ingressus, debent cavere & a dictis extra necessitatis causam colloquiis, & ab ingressu.

Propter quod sub pœna anathematis, & maledictionis æternæ præcipimus omnibus Confessoribus dictarum Monialium, & Prælatis quibuscumque Ordinis nostri, ne citra meram, & legitimam necessitatem, & nonnisi in casibus a Regula, vel ab Apostolica auctoritate eis concessa permissis dicta Monasteria Monialium, sive nostri, sive alterius Ordinis ingredi audeant: a quibus, quando contingit ea propter officium suum, & auctoritatem sibi datam ingredi, quam citius poterunt, expediantur. Nec Confessor ingredi possit, nisi cum deputato sibi per Capitulum, vel Ministrum socio. Et Minister, aut particularis Commissarius, seu Visitator; nonnisi cum Confessore, vel alio probatissimo, possit ingredi. Patres Generales vero, Minister, & Commissarius, quando ingredi opus erit, ducant secum probatissimos, & honestos viros, seu socios, juxta præscriptam illis legem. Nec Confessarius, Minister, privatus Commissarius, & Generales permittant unquam, quod socii intra clausuram ab eis separentur; qui expediti cum omni maturitate, & exemplaritate ab officiis, pro quibus ingrediuntur, quam citius poterunt, egrediantur.

In solemnitatibus Monialium, vel alio quovis tempore, nullo modo Fratres comedant apud earum Confessores, nisi in prandio tantum, ubi conventus Fratrum uno, aut altero milliario distaret ab ipso Monialium conventu.

Nulla Abbatissa, aut quævis alia Monialis, vel Soror cum secularibus, vel Regularibus personis loquatur, nisi duabus aliis Sororibus maturis, & antiquis præsentibus, & audientibus, sub unius disciplinæ pœna in communitate facienda pro qualibet vice; cum hoc diametraliter repugnet earum Regulæ, & statutis. Id etiam multo magis teneantur facere aliæ privatæ Moniales.

Nullus Frater, sive subditus, sive Guardianus aliquam Sororem, aut Monialem Ordini nostro non subjectam audiat in confessione sub pœna privationis vocis activæ, & passivæ per biennium, aut alia per Prælatos infligenda, sine speciali Ministri licentia; quam non concedat, nisi legitima, & necessaria subsistente causa.

Si aliqua Monialis, aut Soror in articulo mortis constituta alium Confessorem petierit, eidem concedatur; modo Pater ille petitus aliquando illius Con-

Confessor extiterit, aut probus Pater: & is eum ordinario Confessore ingrediatur. Excepto vero præfato mortis articulo, omnes proprio sibi assignato Confessori confiteri teneantur.

Confessores Monialium in Capitulo Provinciali instituantur. Nullusque ultra biennium ejusdem Monasterii valeat institui: & nullo modo se intromittant de Monasteriorum regimine, sed suis Prælatis, & Abbatissis liberam curam dimittant.

Item nullo modo pernoctent præfati Confessores sub pœna privationis officii sui in domo earum Monasterio contigua, aut pro Confessore assignata; sed ad Fratrum conventum debeant omnino reverti, nisi in nocte diem sacratissimæ Communionis præcedente.

Confessores omnes tam Monialium, quam Sororum in omnibus, & per omnia (demptis spectantibus ad suum officium) cum suis sociis subjiciantur illis Guardianis, in quorum conventibus sunt, sicut & ceteri Fratres eorum curæ commissi. Et Abbatissæ, sive Ministræ teneantur Confessori saltem de indumento providere: cum non sit justum, quod ipse, & socius fere per totum annum inserviant Monasterio Monialium, & Guardianus teneatur ambobus de vestimento providere. Confessores etiam ipsi non circuibunt per civitatem una cum sociis, vel per terras sine speciali sui Guardiani licentia.

Non recipiantur Dominæ seculares in Monasteria Monialium, absque Sedis Apostolicæ mandato: nec pueri, aut puellæ etiam citra infantiæ tempus recipiantur sub pœna privationis officialium locorum, per quæ ingrediantur.

Confessores Monialium non se intromittant, sub pœna privationis officii sui ipso facto incurrenda, de electionibus Abbatissarum, vel Ministrarum, aut aliarum officialium; sed permittant Moniales libere, & juxta instinctum Spiritus Sancti, & conscientiæ propriæ procedere in suis electionibus.

Moniales, & Abbatissæ, seu Ministræ suæ, quæ auctoritate Apostolica sine consensu Prælatorum egressæ fuerint per aliquod tempus suum Monasterium, non leviter recipiantur redeuntes; sed si easdem recipi contigerit, sint nihilominus voce activa, & passiva privatæ, & ultimum locum teneant in omnibus Monasterii negotiis, & sessionibus per biennium. Eadem pœna puniantur tam Moniales, quam Sorores Tertii Ordinis, ultra pœnam carceris, quæ ab apostasia redeuntes receptæ fuerint.

Qui conventus Monialium, aut Sororum Tertii Ordinis adeo perfrictæ frontis erit, ut spreta suorum Prælatorum auctoritate, ruptoque obedientiæ vinculo, confugerit ad Principes, & ad consilium eorum, vel ad Dominorum opem implorandam, contra jurisdictionem Ordinis nostri, is continuo abdicetur ab ipsius Ordinis nostri cura, & tutela: & ab eo avocentur, & amoveantur ii Fratres, quicumque & ad gubernandum, & ad ministrandam præfecti erant. Idque per omnia observetur sub excommunicationis pœna. Quod si non universus conventus, sed una tale facinus commiserit, ea sola velut morbus pestilens a suo Monasterio expellatur in aliud nostræ obedientiæ. Cujus utriusque Monasterii Abbatissæ sub eadem excommunicationis pœna teneantur, altera, a cujus Monasterio rea, perniciosaque Monialis, aut Soror amovebitur, suppeditare alteri impensas in victum, atque vestitum annuum in omne posterum vitæ suæ tempus; altera vero, ad cujus Monasterium trasfertur, eam recipere, & perpetuo retinere. Quod statutum semper observabitur, quotiescumque aliqua Monialis, seu Soror quavis causa e sua domo ad aliam jussu Prælatorum erit transferenda. Qui quidem Prælati, causa correctionis, præsenti decreto auctoritatem habebunt Moniales, sive Sorores insolen-

solentes, aut criminosas ad aliud Monasterium transferendi; quodque Monasterium teneatur sub eisdem pœnis, vel aliis Ministro arbitrariis illas recipere.

Tertiariæ includantur omnino, ubi sine magna secularium offensione fieri poterit, assignatis prius illarum conventibus, qui pauperes sunt, aliquot quæstuariis (ut vocant) quæ circumeuntes conclusis mendicent. Repugnantes vero, & Capitula discretissima per Patrem Reverendissimum Generalem Ministrum illis proposita, aut proponenda non acceptantes, a nostra cura repellantur, tamquam publicæ honestatis inimicæ.

Pro etiam amovendis nonnullis scandalis, quæ in dies occurrunt, est notandum, quod, ut habetur de judiciis in cap. Mulieres, *mulieres religiosæ, etiam volentes, extra Monasterium suum ex aliqua causa personaliter ad judicium trahi non possunt, & quod contra prædictum sit, est irritum: & sub istis verbis dicit Bonifacius Papa VIII.* Ceterum feminæ Religiosæ, præsertim quæ debent sub clausura morari, extra suum Monasterium, vel clausuram non vocentur ad judicium, vel extrahantur ex quavis causa personaliter, etiamsi ad hoc voluntas accederet earumdem. Decernimus quoque, ut ipso jure sit irritum, & inane, si quid contra præmissa contigerit attentari.

Pro cognoscenda simonia a Sororibus in receptione mulierum, quæ in Moniales, vel Sorores acceptantur, Innocentius VIII. declaravit, quod Moniales, aut Sorores, quia nesciunt discernere inter intentionem primariam, quæ causat simoniam, & secundariam, nunquam incurrunt simoniam, nisi in duobus casibus, scilicet quando paciscuntur de aliquo dando, vel solvendo pro ingressu, & quando recipiunt inhabiles ob spem habendi aliquid, quia illa tunc est principalis intentio.

Quæ dicta sunt de ingressu Monasteriorum Monialium, extendimus etiam ad Monasteria Sororum Tertii Ordinis in congregatione viventium; nec volumus, ut ea Fratres ingrediantur, nisi in casibus illis concessis, & permissis a moderno Generali per capitula restrictionis eis ab illo data, & ab eis accepta.

CAPUT XII.

Quomodo de bono regimine providendum est Terræ Sanctæ, & quod nonnisi probati mittantur de auctoritate eidem præsidentium. De Reverendissimo Protectore, & ejus facultate: & qualiter Fratres omnes suis respective obedire debeant Prælatis, servare inviolabiliter statuta ista, legereque illa integraliter semel in singulis duobus mensibus Fratribus, ac eisdem lingua vernacula declarare, ut nullus velamen excusationis habere possit.

De euntibus inter Saracenos &c. *Statuimus, quod servetur Regula, & semper, quantum possibile erit, provideatur, & disponatur de bono regimine locorum Terræ Sanctæ, tam quoad Commissarium, & Prælatos, quam quoad alios Fratres, ita quod semper pro gubernatione illorum locorum eligantur de melioribus, & devotioribus Fratribus Ordinis, qui vita, moribus, & doctrina probati lucis exempla præbeant, & ædificationem pariter infidelibus, cum quibus contigerit conversari.*

Ordinamus, quod Generales, Minister, & Commissarius nullos Fratres mittant, sive licentient ad infidelium partes, aut Hierosolymam, sive de familia, sive peregrinationis causa, nisi prius habito testimonio Ministri Pro-

vineiæ, cujus erunt Fratres mittendi. Provincialis autem Minister per obedientiam super hoc requisitus, teneatur perhibere fidele testimonium veritati, an scilicet Fratres mittendi sint idonei, vel non; ante vero, quam hujusmodi testimonium perhibeat, Fratres mittendos de fide, & doctrina, quam sequuntur, vel hactenus secuti sunt, idem Provincialis Minister examinet diligenter; & nihilominus Fratrum Discretorum requirat testimonium, & consilium, & illi fidele dare per eandem obedientiam teneantur, ita quod nullus de aliquo errore, vel mala conversatione suspectus ad partes hujusmodi destinetur. Provinciales vero Ministri nullos ad memoratas partes mittant sine conscientia, & licentia Generalium præfatorum.

Guardianus Hierosolymitanus, vel Commissarius, aut Vicarius de cetero instituendus non possit destinare Fratres ad Italiam, aliasve partes orbis Christianis subjectas, neque pro pecuniis mendicandis, neque pro aliis negotiis tractandis, nisi ea lege, ut eosdem Fratres primum ad præsentiam Ministri, vel Commissarii Generalis destinet, & sine eorum permissu, & judicio non exequantur, sub pœna carceris, quod ille dedit in mandatis.

Omnes Fratres venientes de Terra Sancta, quamprimum intraverint propriam provinciam, infra quindecim dies barbam faciant sibi penitus radi sub pœna privationis actuum legitimorum: & cui hæc pœna non competit, alia confusibili per Ministrum puniatur.

Commissarius, aut Guardianus locorum Terræ Sanctæ nullo modo recedat ex commissione, vel officio suo, antequam novus Prælatus, aut Commissarius accesserit. Similiter nec Frater aliquis, nisi fuerit Custos cum socio ad Capitulum Generale proficiscens. Et tunc dictus novus Prælatus auctoritate Generalis Ministri, quam ipsi in his damus plenariam, præteritum visitet, qui vacat ab officio, & ceteros Fratres quam diligentissime, & visitationem totam bene sigillatam, & authenticam per fideles latores mittat ad Generales, Ministrum, aut Commissarium, ut possint in delinquentes animadvertere: & si inveniret aliquod scandalum in detrimentum Ordinis, & notabile damnum illorum locorum, non prætermittat de consilio aliquorum probatissimorum Patrum illius correptionem, condignamque satisfactionem, quando citra præjudicium Ordinis fieri poterit.

Ordinamus etiam, quod Guardianus præfatus, aut Commissarius, illo pro gubernatione illorum locorum profecturus, ducat totam familiam secum, tam in eundo, quam elapso suo triennio in redeundo, & de communibus eleemosynis illorum locorum in itinere, vel navigatione suppeditet singulis necessaria pro victu, & navigio, aut viatico: & non permittat quoquo modo, quod Fratres sibi ipsis provideant, aut eleemosynas pecuniarias teneant, sed tantum Procurator, aut aliquis fidelis ab eo substitutus. Si tamen contingeret, legitima subsistente causa, familiam vel non posse accedere cum Prælato novo, aut reverti; tunc Prælati, quibus incumbit, citra scandalum cujuscumque, providebunt præfatis Fratribus, aut illo accedentibus, aut revertentibus sine Prælato novo, vel antiquo, pro commeatu de necessariis.

Sequitur in Regula: Ad hæc per obedientiam injungo Ministris, ut petant a Domino Papa unum de sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, qui sit Gubernator, Protector, & Corrector istius Fraternitatis &c.

Pro quo advertendum, quod officium Reverendissimi Domini Protectoris se extendit, ut habetur in titulo Protector *(& hoc auctoritate diversorum Pontificum, & maxime Gregorii XI.) ad tres casus. Primo, si Ordo totus recederet ab unitate fidei. Secundo, si totus recederet ab obedientia Ecclesiæ Romanæ. Tertio, si totus ab observantia suæ Regulæ: & hac de causa dictur*

tur in hoc capitulo: Ut ſemper ſubditi, & ſubjecti pedibus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſtabiles in fide Catholica, paupertatem, & humilitatem, & ſanctum Evangelium, quod Domino promiſimus, melius obſervemus. *Et ad hoc propoſitum habetur in Memoriali Ordinis, quod Dominus Papa Nicolaus III. dixit fratri Bonægratiæ, tunc Generali Miniſtro,* ut cum Provincialibus Miniſtris conferret, ſi vellent aliquid eis ab eo fieri pro Ordinis utilitate. *Et ipſe Generalis cum aliquibus Patribus ad Domini Papæ præſentiam ſe contulit, & propoſuit, ſi placeret Sanctitati Suæ, ut daret ſibi Protectorem: qui favorabiliter reſpondit, quod libentiſſime faceret: & ſic Domino Matthæo nepoti ſuo, Ordinis præcipuo dilectori, coram eo conſtituto, intendens in ipſum, ait:* Ad te ſermo noſter dirigitur; ſi beneficia, quæ tibi proveniunt per nos, recenſere vellemus, invenirentur magna, & utilia; ſed in nullo ſic e vicino dedimus tibi arrham vitæ æternæ, ſicut in noſtro, quod tibi modo præſtamus. Damus tibi cordis noſtri deſiderium, pupillam oculorum noſtrorum. *Tunc tanta eſt elicita cum his verbis dulcedo amoris de corde Pontificis, tanta ab oculis lacrymarum abundantia profluxit, ut quaſi loqui non poſſet. Tandem reaſſumpta voce ait:* Non poſſumus in hac materia dilatare, quod natura non patitur. *Et extenta manu proprium annulum porrexit dicens:* Committimus tibi Ordinem Fratrum Minorum. *Et convertit ſe ad illa vocabula declaranda, videlicet, ut ſit* Gubernator, & Corrector; *& dixit:* Tua gubernatione non indiget Ordo, quia tot ſapientibus, & prudentibus perſonis abundat, quod ad bene gubernandum ſe ſufficit ſibi ipſi: correctioni quoque non oportet te inſiſtere, quia inter Fratres ſunt taliter diſpoſitæ Prælaturæ, quod in hac parte non videtur eſſe defectus; habent enim Guardianos, qui ſi deficiunt, poſſunt recurrere ad Miniſtros, ſupra quos ſunt Generales, & Generale Capitulum; ita quod non eſt veriſimile apud eos ea, quæ correctione indigerent, præteriri. Unum eſt, in quo patrocinio tuo opus habent: ſunt enim imbecilles, & pauperes, & multos habent, qui eos indebite inquietent, quibus per ſe repugnare non poſſunt, & indigent brachio, & fortitudine Protectoris: hoc eſt potiſſimum, in quo ipſis tua cura debet aſſiſtere.

Verum quia parum eſt legem condere, niſi executioni debitæ demandetur; volumus, ac ſtricte præcipimus omnibus, & ſingulis Fratribus ejuſdem Ordinis, ubicumque fuerint, cujuſcumque gradus, ſeu conditionis exiſtant, quod in his omnibus ſupra dictis ſuis Prælatis teneantur firmiter obedire, ſcilicet Generali Miniſtro in toto Ordine, Miniſtris Provincialibus in ſuis provinciis, Cuſtodibus in ſuis cuſtodiis, Guardianis in ſuis guardianatibus, ceteriſque Prælatis in his, & aliis licitis, & honeſtis, quæ non ſunt contra animam ſuam, & Regulam noſtram: & ſi quis (quod abſit) contra fecerit, trina monitione præmiſſa, cum congruis intervallis facta, ſi poſt eam inobediens, & rebellis extiterit, carceri mancipetur.

Ne autem labor noſter ſit inanis, & in contemptum veniat Ordinis diſciplina; volumus prædicta ſtatuta, conſtitutiones, & ordinationes, ſeu declarationes ab omnibus, tam Prælatis, quam ſubditis integre, & inviolabiliter obſervari: mandantes, & ſtricte præcipientes omnibus Prælatis Ordinis, quod omnia, & ſingula ſupra dicta ſervent, & faciant in ſuis adminiſtrationibus inviolabiliter obſervari: qui ſi in ſupra dictis fuerint negligentes, ipſo facto officiis ſint privati. Et ne alicui ignorantia ſit occaſio delinquendi, ordinamus, quod quilibet Guardianus in ſuo conventu illa habeat, ſub pœna privationis ſui officii, & diligenter in loco tuto cuſtodiat, ne furentur, nec extraneis publicentur. Et omnia lingua vulgari exponantur ſaltem ſemel in ſingulis duo-

bus mensibus in communitate: & Ministri etiam in suis visitationibus, tam paternalibus, quam judicialibus procurabunt, ut singuli Guardiani in supra dictis delinquentes puniantur: & tempore, quo visitabunt, nulla alia habebitur in mensa lectio, quam statutorum supra dictorum, quæ etiam vulgariter Fratribus Ministri proponent.

Statuit Capitulum Generale, ut singulis diebus Sabbathinis dicatur in Cismontanis partibus Officium Conceptionis Virginis Mariæ, tam in horariis precibus, quam in Missa, & reliquis precibus; incipiendo a primis Vesperis, & a Capitulo, ut vocant, itaut omnia fiant solemniter. Quod namque Festum hoc videatur Ordinis nostri proprium, atque peculiare, quia continuum gerimus bellum pro eo; nostri quoque officii est frequentem de illo facere commemorationem.

Joannes Paschalis moritur. Anno 1541.

VIII. Joannes Paschalis, de quo supra commemoratum est, hoc anno vivere desiit. Ejus de moribus atque factis quæ Franciscus Gonzaga aliique memoriæ prodiderunt, nunc locus postulat, ut ego breviter narrando persequar. Natus est igitur modicis parentibus Astæ regiæ, quod est oppidum Hispaniæ Bæticæ ad Lethen fluvium. Cum prima ætate soluta admodum disciplina haberetur a suis, juvenilem licentiam ex convictu amicorum, & consuetudine facile hausit. Aleator in primis erat & perjurus, & procax; cum a certo salutis æternæ discrimine summo Dei beneficio revocatus est. Cum enim aliquando ad multam noctem lusisset, audito æris campani sonitu, quo Franciscani ad statas preces evocabantur, e vestigio cohorruit: ac secum reputans, quam meritis pœnis plectendus esset in alia vita, qui aleæ usu nec honesto, nec modico Numen Divinum irritaret, interea dum ejus laudes incensi homines religionis officio celebrarent; salutare concepit odium earum rerum, quæ sibi antea jucundissimæ, & omnium primæ videbantur. Ergo ad bonam frugem, Deo dante, traductus, de contemnenda seculi vanitate mature deliberat. Cumque infimis precibus Observantium præfectos exoravisset, ut sodalitium ne sibi dare gravarentur; in provincia sancti Jacobi, ut auctor est Joannes Baptista Moles, institutum familiæ profitetur. Aliquanto post, Joannem ab Aquis Lupiis constituendæ in Bætica sancti Gabrielis provinciæ operam dantem magnopere adjuvit. Tandem provinciam sancti Josephi, curante Petro Alcantarensi viro sanctissimo constitutam, integerrimis moribus, exemplisque virtutum maximis illustravit. Disciplinæ severitatem, quamquam senio debilitatus, & ipse retinuit, & junioribus nostris, si qui forte reformidarent, ut in sinu, atque oculis ferrent, hortando, instandoque persuasit. Septuagenarius jam erat, cum ea faceret domandi corporis causa, quæ propemodum pauci, quamvis ætate florentes, &, recenti adhuc Excalceatorum spiritu, ad genus omne asperitatis perferendum alacres, & erecti, fecissent. Angusta tunica panni crassioris, pallio brevi utebatur; promissa barba, eademque inculta; nudis omnino pedibus incedebat. Lectus aut nuda humus, aut sarmentis instrata. Statas preces Breviarii Romani usque adeo diligenter obivit, ut vel fessus aliquando de via matutinum pensum nocte media persolveret. Vir profundissimæ demissionis, & contemptus sui, humile genus, quo ortus fuit, jucunde solebat domi forisque commemorare, non secus, ac familiæ suæ decora, & stirpis splendorem. Cum Tydetanum Episcopum, data occasione, liberius monuisset officii; ille cæcus iracundia, quod Paschalis in verbis contumeliam inesse suspicaretur, monitori colaphum infregit. Hic vero, flexis ante Præsulem genibus, audaciæ crimen de-

In Memoriali.

Ejus virtutes.

deprecari; tum alteram maxillam ex Evangelii præscripto ad injuriam ludibriumque præbere. Ab ea seu altitudine animi, seu modestia captus Episcopus, illico ruit in amplexus viri; virtutem humanis omnibus excelsiorem magnopere commendat; ipsumque deinceps, ac universam familiam magno tum in amore, tum in honore, cunctis approbantibus, habuit. Inter hæc Paschalis, cum, quacumque incesserat, velut antiquæ virtutis, ac probitatis exemplum spectaculo esset, in itinere Lusitano febricula repente correptus, ac brevi tempore extinctus est tam placide, ac leniter, tanta cum testificatione pietatis Christianæ, ut non mortem oppetere, sed ex hoc inquieto, ac turbulento salo ad beatissimum portum perpetuæ quietis contendere videretur. Obiit autem in cœnobio Risani pagi Excalceatorum; elatusque est magna populi acclamatione, primusque conditus in sepulchro nuper extructo ante aram maximam; quod piorum concursu, & ad Paschalem supplicibus votis diu postea celebratum.

IX. Antonius Ortizius Toleti in Hispania illustri loco natus, juri Pontificio, sacrisque litteris adolescens operam dedit. Subinde adscitus in in Observantium familiam, cum ita balbus esset, ut impedimenta naturæ diligentia, industriaque superare non posset, concionandi munere, ad quod erat paratus ab optimis disciplinis, omisso, divinis rebus apud se commentandis adjecit animum. Joanni Velasco regalis cœnobii sanctæ Isabellæ sorores instituenti aliquot annos adjutor fuit. Eucharistiæ venerabile sacramentum & colebat egregie, & ad illud conficiendum præstanti religione quotidie se comparabat. Sacrificio peracto, sex horas solitus continenter orare tanta cum animi alienatione a rebus humanis, ut eum satis appareret cœlestium, ac divinarum desiderio magnopere commoveri. Sobrietate fuit plane incredibili: quippe raro, nec nisi modico cibo, eoque vulgari vescebatur. Obiit autem placidissime; cum inter canendum divinas laudes ad eum versum, *Sitivit in te anima mea*, sese propediem moriturum manifestis indiciis comperisset: elatusque est celeberrimo funere, civitate ingemiscente, memoriamque optimi viri nulla temporis longinquitate delendam dictante.

Antonius Ortizius eximie pius.

X. Anna Paceca illustri loco nata, ab ineunte ætate domi Christianam pietatem mirifice coluit. Nam & libros ad animi disciplinam exaratos cum voluptate lectitabat, & frequenter genibus nixa Deum & Superos exorabat; statisque diebus, cum ejus parentes nihil tale suspicarentur, omni cibo abstinebat. Quintodecimo ætatis anno in cœnobium Assumptæ Deiparæ, quod est in oppido sancti Clementis Conchanæ diœcesis, aggregata, institutum Ordinis Tertii amplexa est; ex eoque tempore magno animi ardore divinarum rerum contemplationi, suique corporis conflictationi vacare cœpit. Quippe inter orandum arreptis flagris quam acerrime sese cædere, sororibusque acerbitatem tantam miserantibus dictitare solebat, his demum artibus cœleste regnum expugnari posse. Morbos & multos, & graves, quibus identidem premebatur, libentissime pertulit, cum dolores Christi, mortemque obitam sua causa animo secum reputaret. Divum Franciscum Assisiatem incredibili studio prosequebatur, in ejusque vulneribus contemplandis, quæ Christus ipse ad inflammandos Dei amore mortales illius corpori inflixerat, non sine magna jucunditate diutius hærebat. Quo pietatis ardore in Acacium Martyrem æque flagrabat, cujus vitam propemodum infans legendo didicerat. Cum in morbum extremum incidisset, labesque totius vitæ accurata & sincera confessione expiandas curasset, Sacramentis ceteris Ecclesiæ ritu præculta, e vivis excessit, ingenti sui desiderio,

Anna Paceca vitæ innocentia illustris.

derio, minimeque vulgaris probitatis opinione apud omnes relicta. Sepulchrum corpori ejus non commune, sed proprium, cognatorum videlicet rogatu, virginumque contubernalium permissu cum hac epigraphe est datum:

D. Anna Paceco morte ac vita beata.

Adamus Sasbouth litteratâ scientia clarus.

XI. Adamus Sasbouth Gemmula Delphis Batavorum civitate natus, ubi primis bonarum artium rudimentis imbutus est, Ultrajectum a parentibus mittitur: qua in urbe præceptore usus Georgio Macropedio latinas, græcasque litteras didicit, itaque profecit, ut in utraque lingua scriberet elegantissime, spemque omnibus faceret, si in eo studiorum genere porro pergeret, fore, ut principatum eruditionis, & eloquentiæ per id tempus teneret. Sed ut erat ingenio ad omnes disciplinas comparato, haud ita longo intervallo Philosophiæ, ac Theologiæ gravioribus studiis vacare cœpit. Itaque Lovanii in Collegio Pontificio eorum cursum absolvit; ac demum sacerdos factus, cum inter Canonicos Ultrajectensis Ecclesiæ adscribi se recusasset, eumque honorem ultro delatum constanti animo respuisset, ad Observantium Lovaniense cœnobium se contulit annos natus circiter octo & viginti. Ex eo gravem epistolam senis hexametris comprehensam ad parentes, & consanguineos dedit: quibus versibus animi propositum de statu vitæ mutando indicavit. Sunt autem versus hujusmodi:

Quam sit vita brevis, quam sit via lubrica, quamque
Mors incerta, bonis quæ præmia, quæque parata
Sint tormenta malis, horum meditatio nostra est.
Quod facimus, quod firmamus, quod & esse perenne
Optamus testamentum. Salvete, valete,
Care pater, cari fratres, caræque sorores.

XII. Cum exacto tyrocinio Observantium solemnia vota nuncupasset, e vestigio Theologicas litteras profiteri jussus, in celeberrima illa Musarum sede, ac domicilio Isaiam Prophetam, & Paulinas Epistolas magna cum laude interpretatus est. Inter hasce commentationes præcipiti morbo correptus est, & fervescente circa pulmonem sanguine extinctus. Decessit autem alienissimo tempore, cum ad eum salutaris doctrinæ dogmata de loco superiore ostendentem omnis omnium concursus fieret, cum hæreticæ factionis insidias patefaceret, impetum frangeret, tela retunderet; decessit, inquam, florente adhuc ætate, nimis immatura morte, summo ingenio vir, incredibili scientiæ copia, maxima jam apud omnes bene sentientes existimatione. Scripsit autem, quos diximus, commentarios in Isaiam Prophetam, & in omnes Epistolas divi Pauli; item in primam beati Petri, & in Catholicam beati Judæ; quibus adjecit præfationis loco eruditum syntagma de multiplici sensu Divinæ Scripturæ. Ii autem primum editi sunt Coloniæ Agrippinæ typis Joannis Birchmanni anno MDLXVIII.

Saculo Eccl. 16.

XIII. Ellies Dupinus, manifestæ videlicet veritati testimonium perhibens, Adamum inquit perspicuo dicendi genere, miroque ordine usum ab inanibus Scholasticorum quæstionibus, aliorumque Scripturæ interpretum abstinere; divi Augustini, ac divi Thomæ Aquinatis in explicandis difficultatibus dogmata perpetuo sequi; eumque a vitæ innocentia, & paupertatis Evangelicæ studio egregie dilaudat; quippe qui nihil ad vitæ usum, immo etiam studiorum suorum in cubiculo haberet, præterquam Breviarium ad preces quotidianas, & sacrorum Bibliorum volumen una cum scriptis ab se commentariis. Fuit in eo memoriæ vis plane incredibilis; cum Æneidos Vir-

Virgilianæ duodecim libros, nusquam vel insistens, vel hæsitans, pronuntiaret. Lucubravit etiam Adamus Homilias complures, quarum catalogum hic adscribam.

Ejusdem Opera.

In illud Levitici 11. Sancti estote, *tres*.
In illud Genesis 3. Pulvis es, & in pulverem reverteris, *itidem tres*.
In illud Joelis 2. Convertimini ad me in toto corde vestro, *duas*.
In Festo trium Regum, *unam*.
In Festo Purificationis beatæ Mariæ, *unam*.
In Dominica Septuagesimæ, *unam*.
In Dominica Sexagesimæ, *unam*.
In Dominica Quinquagesimæ, *unam*.
In Dominica prima Quadragesimæ, *unam*.
In Dominica secunda Quadragesimæ, *unam*.
In Dominica Lætare, *unam*.
In Dominica Passionis, *unam*.
In Festo Annuntiationis beatæ Mariæ, *unam*.
In Assumptione beatæ Virginis Mariæ, *duas*.
In illud ad Galatas cap. 6. Mihi absit gloriari, *unam*.
In Dominica tertia Adventus, *unam*.
In Dominica quarta Adventus, *unam*.
De Nativitate Domini, *duas*.
In die Animarum, *unam*.
De timore Domini ad Studentes, *unam*.

XIV. Habuit etiam orationem, in qua docuit, eandem omnium temporum Ecclesiam visibilem ubique diffusam, cujus principatus sit penes Romanum Pontificem. Item, cum junior esset, orationem in funere Titelmani Lovaniensis Collegii Moderatoris. Novem circiter annos in Ordine vixit, Evangelicæ paupertatis cultor eximius: sepultusque est in cœnobii monumento, ingenti luctu non suorum modo contubernalium, verum etiam civitatis universæ. Cujus tumulo Cornelius Musius Delphitanus inscripsit carmen hujusmodi:

Adamus nomen, Batavi mea patria Delphi,
Progenies Sasbouth non inhonora fuit.
Trajectum Latias, & Græcas tradidit artes,
Lovanium Hebræas addidit, atque sacras.
Quas ut proferrem (culpa est sepelire talentum,
Et Domino usuras non soluisse suas)
Commoda visa mihi Francisci semita: at illam
Dum sequor, in mediis cursibus eripior.

XV. Post aliquanto ejusdem ossa honestiorem in locum translata sunt, & ante gradus aræ maximæ condita, curante Sasboldo Vosmero Ultrajectensium Antistite, ipsius Adami ex sorore nepote. Michael Vosmerus Sasboldi frater ad avunculi effigiem hoc apposuit epigramma.

Bis decimum & quintum Delphorum Consule patre,
Agnatis etiam Præsidibus variis,
Assisii vatis normamque habitumque secutus
Adamus Sasbouth hac fuit effigie.
At genus, & vitæ studium, pietasque, sacrumque
Eloquium, & quatuor lingua diserta sonis,
Exprimitur libris, solers quos suscipit orbis,
Auctoris nomen dum canit & titulus.

Quæ,

Quæ, ni pulchra ſciat manſuram gloria famam,
Debuerant vitæ de brevitate queri.

XVI. Idem Michael Homilias Adami accurate recognovit, & alteris typis Coloniæ anno MDCXIII. in lucem edendas curavit una cum auctoris vita, quam ipſe conſcripſit, adjecta confutatione cujuſdam æmuli, qui Commentarios in Iſaiam Prophetam, & Paulinas Epiſtolas, ſub Adami nomine editos, non ejus eſſe, ſed Joannis Haſſelii profeſſoris Lovanienſis falſo dicebat. Scripſit etiam Adamus luculentos commentarios in quatuor libros ſententiarum, eodem teſte Dupino; qui nondum tamen publicam lucem viderunt.

Cœnobia Obſervantium ædificata.

XVII. Apud oppidum Alcocerum in diœceſi Toletana Obſervantium familia cœnobium condidit; cum Aloyſius a Sotomajore, clariſſimo ortus genere, ejuſque ſoror Philippa pecuniam liberaliter contuliſſent. Uterque vero, hac largitione teſtato deſcripta, humaniſque rebus nuntio remiſſo, Franciſcanum in Ordinem nomen dedit, ac vota ſolemnia nuncupavit: ille in cœnobio Angelorum Reginæ: hæc diſciplinam beatæ Claræ profeſſa apud Sorores, quarum cœnobio Columnæ nomen inditum erat.

XVIII. Arequipæ Peruviani regni civitate conditum eſt Obſervantium cœnobium, curantibus Franciſco Rinconio, & Franciſco a Torriſa, viris egregiis, deque populo Americano, quem concionibus ſuis ad rectum ſalutis iter traduxerunt, optime meritis. Lucas Martinius civis opulentus, & in Ordinem Franciſcanum præclare animatus, conceſſa illis privata domo, conſtituendi & amplificandi cœnobii poteſtatem fecit.

XIX. Hoc tandem anno alumni quinque Obſervantium familiæ in Cilen profecti (ea pars eſt Americæ meridionalis juxta mare pacificum) apud urbem ſancti Jacobi cœnobium fundarunt. Ii fuerunt, Martinus Robleda, qui poſtea Cilenſem geſſit Epiſcopatum; Joannes Torrolva, Chriſtophorus Ravanera, Joannes a Turre, & Franciſcus Frexenalis. Cœnobium illud divæ Luciæ Virginis ſumpſit auſpicia. Poſtero anno inde migrarunt, & apud ædem Auxiliatricis Mariæ perpetuam ſedem collocaverunt. Item in urbe Conceptionis idem Martinus domicilium conſtituit; & alia quædam in regione Cilenſi: quorum Cuſtos eſt appellatus. Cuſtodia hæc, ut appellant, ad Peruvianam provinciam XII. Apoſtolorum pertinebat; cum anno MDLXXII. Generalium Comitiorum decreto provincia eſt facta.

RE-

REGESTUM
PONTIFICIUM.

REGESTUM PONTIFICIUM.

PAULUS III.

ANNO CHRISTI 1541. PAULI III. ANNO 7.

BULLA I.

Bernardinus Calinus Ordinis Minorum de Observantia Episcopus Signinus renunciatur. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

PAULUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI.

Dilecto filio Bernardino Calino Electo Signin. salutem & Apostolicam benedictionem.

§. I. Regimini universalis Ecclesiæ meritis licet imparibus, disponente Domino, præsidentes, de universis Orbis Ecclesiis pro earum statu salubriter dirigendo sollicite, quantum Nobis ex alto permittitur, cogitamus; sed illa propensius sollicitudo Nos urget, ut Ecclesiis ipsis, quæ suis sunt destitutæ Pastoribus, ne in spiritualibus & temporalibus detrimenta sustineant, de salubri remedio, prout Ecclesiarum ipsarum necessitas, & locorum ac temporum qualitas exigunt, consulamus.

§. II. Dudum siquidem provisiones Ecclesiarum omnium apud Sedem Apostolicam tunc vacantium,& in antea vacaturarum ordinationi & dispositioni nostræ reservavimus, decernentes ex tunc irritum & inane si secus super iis a quoquam quavis auctoritate,scienter vel ignoranter contingeret attentari. Postmodum vero Ecclesia Signin. ex eo quod Nos hodie venerabilem fratrem nostrum Sebastianum Episcopum Vican. nuper Signin. a vinculo, quo dictæ Ecclesiæ, cui tunc præerat, tenebatur, de Fratrum nostrorum consilio, & Apostolicæ potestatis plenitudine absolventes, ipsum ad Ecclesiam Vican. tunc certo modo Pastoris solatio destitutam, de simili consilio Apostolica auctoritate trastulimus, præficiendo ipsum illi in Episcopum & Pastorem, apud Sedem prædictam Pastoris solatio destituta. Nos ad provisionem ejusdem Ecclesiæ Signin. celerem & felicem, de qua nullus præter Nos hac vice se intromittere potuit sive potest, reservatione & decreto obsistentibus supradictis, ne Ecclesia ipsa Signin. longæ vacationis exponatur incommodis, paternis & sollicitis studiis intendentes, post deliberationem quam de præficiendo eidem Ecclesiæ Signin. personam utilem & etiam fructuosam cum Fratribus nostris habuimus diligentem, demum ad te Ordinis Fratrum Minorum de Observantia nuncupatorum professorem, in Presbyteratus ordine constitutum, litterarum scientia præditum, vitæ munditia ac morum honestate decorum, in spiritualibus providum, & in temporalibus circumspectum, aliisque multiplicum virtu-

tum donis, prout fide dignorum testimoniis accepimus, intuitum direximus oculos nostræ mentis, quibus omnibus debita meditatione pensatis, te a quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis a jure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes & absolutum fore censentes, de persona tua Nobis, & eisdem Fratribus ob tuorum exigentiam meritorum accepta, præfatæ Ecclesiæ Signin. de ipsorum Fratrum consilio, dicta auctoritate providemus, teque illi in Episcopum præficimus & Pastorem, curam & administrationem ipsius Ecclesiæ Signin. tibi in spiritualibus & temporalibus plenarie committendo, in illo qui dat gratias & largitur præmia confidentes, quod dirigente Domino actus tuos, præfata Ecclesia Signin. per tuæ circumspectionis industriam & studium fructuosum regetur utiliter, & prospere dirigetur, ac grata in eisdem spiritualibus & temporalibus suscipiet incrementa. Jugum igitur Domini tuis impositum humeris prompta devotione suscipiens, curam & administrationem prædictas sic exercere studeas sollicite, fideliter & prudenter, quod dicta Ecclesia Signin. Gubernatori provido & fructuoso Administratori gaudeat se commissam, tuque præter æternæ retributionis præmium, nostram & dictæ Sedis benedictionem & gratiam exinde uberius consequi merearis.

§. III. Quocirca dilectis filiis Capitulo & Vassallis ipsius Ecclesiæ Signin. ac Clero & Populo Civitatis & Diœc. Signin. per Apostolica scripta mandamus, quatenus Capitulum tamquam Patri & Pastori animarum suarum humiliter intendentes, exhibeant tibi obedientiam & reverentiam debitas & devotas, ac Clerus te pro nostra & ejusdem Sedis reverentia benigne recipientes & honorifice pertractantes, tua salubria monita & mandata suscipiant humiliter, & efficaciter adimplere procurent; Populus vero te tamquam Patrem & Pastorem animarum suarum devote suscipientes, & debita honorificentia prosequentes, tuis monitis & mandatis salubribus humiliter intendant; ita quod tu in eis devotionis filios, & ipsi in te Patrem benevolum invenisse gaudeatis. Vassalli autem præfati te debito honore prosequentes, tibi fidelitatem solitam, ac consueta servitia & jura tibi ab eis debita integre exhibere procurent, alioquin sententiam sive pœnam, quam rite tuleris seu statueris in rebelles, ratam habebimus & faciemus auctore Domino usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari.

Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDXL. XIV. Kalendas Februarii, Pontificatus nostri anno VII.

II.

Permittit Monialibus Tertii Ordinis simul vitam degentibus, ut Sacellum ædificent ad Dei laudes celebrandas in urbe Drepana. Ex Bordono in Chronologio pag. 461. num. 92.

Dilectis in Christo Monialibus sancti Francisci Tertii Ordinis nuncupatis Terræ Drepani Mazarensis Diœcesis salutem.

§. I. Injunctum Nobis ab Apostolica Sede servitutis officium Nos admonet & inducit, ut prudentium Virginum votis, quæ virginitates suas Deo consecrarunt, promptos Nos & favorabiles exhibeamus, ac ad ea attendamus libenter, pro qua Monasterium, & in illis castimonia claustrali de-

deditarum personarum fœminei sexus commoditatibus pariter augmento valeat salubriter provideri.

§. II. Sane pro parte vestra fuit propositum coram Nobis, quod cum in Terra prædicta vestri Ordinis, professionis, habitusque Moniales in domibus propriis permaneant, & qnod cupiatis vos, quæ numerum viginti in circa non exceditis, cum humilitate cordis & puritate mentis Deo servire, vosmet ipsas a mundanis servitiis & curis eximendo, in quadam domo honesta intus Terram prædictam congregatas stare & permanere, & in eo Oratorium, in quo Divina celebrentur construere & ædificare, & eamdem obedientiam vestris Superioribus, quam antea reddebatis, reddere. Ex quo profecto animarum vestrarum saluti, & Divini cultus augmento consuleretur; & tamen vobis licere dubitatis absque Sedis Apostolicæ licentia. Quare supplicari fecistis humiliter Nobis super his per Sedem eamdem de opportuno remedio misericorditer provideri. Nos igitur vestrum hoc laudabile propositum plurimum in Domino commendantes, dictæque domus situationes & dominationes præsentibus pro expressis habentes, vestris supplicationibus inclinati, auctoritate, etiam speciali vobis etiam Superiorum quorumvis licentia super hoc minime requisita, in domo præfata congregatas sub obedientia & correptione vestrorum Superiorum, prout hactenus permansistis, & castam vitam ducendo stare & permanere, & in ea Oratorium pro Divinis celebrandis construere & ædificare libere & licite possitis & valeatis, veris existentibus præmissis, tenore præsentium licentiam & indulgentiam, ac liberam concedimus facultatem. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac tam Provincialibus, quam Synodalibus &c.

Datum III. Kal. Januarii, anno VII.

III.

Sacras Ædes Strangulenses sanctæ Mariæ de Gratiis a Lateranensi Capitulo Fratribus Conventualibus elargitas confirmat. Ex Vat. Secret. Tabul.

Dilectis filiis Fratribus Ordinis Minorum Conventualibus nuncupatis Provinciæ Calabriæ.

§. I. Cum sicut Nobis exponi nuper fecistis, alias Capitulum Ecclesiæ Lateranensis quamdam Ecclesiam sub Invocatione beatæ Mariæ de Gratiis in Civitate Strongoliensi sitam ad eos legitime spectantem, vobis per vos tenendam, in Divinis deserviendam, & inibi Domum seu Conventum pro usu & habitatione vestrum perpetuis construi, & ædificari facere possetis, concesserint & donaverint, ac concessio & donatio hujusmodi per Sedem Apostolicam confirmata fuerit, prout in Instrumento, & literis Apostolicis desuper confectis plenius continetur. Vosque Ecclesiam prædictam vigore concessionis & donationis hujusmodi per plures annos pacifice & quiete possideritis & possideatis de præsenti, illamque ac prope illam Domnm pro vestris usu & habitatione hujusmodi convenienti ædificiorum apparatu instaurare destinaveritis, & jam, Deo auxiliante, incœperitis, cupiatisque, ut hilariori animo id prosequi valeatis, donationem, & concessionem prædictas etiam Nostræ confirmationis munimine roborari.

§. II. Nos qui singulorum votis, præsertim sub Regularis Observantiæ jugo Deo famulantium libenter annuimus, & Divini cultus augmentum, & Religionis propagationem nostris potissime temporibus supremis desideramus affectibus, hujusmodi supplicationibus inclinati, Ecclesiæ hujusmodi verio-

veriores invocationes & ſituationes, aliaque hic forſan neceſſario exprimenda pro ſufficienter expreſſis habentes, conceſſionem & donationem prædictas, & prout eas concernunt, omnia & ſingula in Inſtrumento, & literis prædictis contenta, & inde ſequuta quæcumque licita tamen, & honeſta, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium ſine alicujus præjudicio confirmamus & approbamus, omneſque & ſingulos tam juris, quam facti defectus, ſi qui forſan in præmiſſis intervenerint, ſupplemus, necnon dictis Domui, ac Priori, & Fratribus hujuſmodi, qui illam inhabitabunt pro tempore, quod omnibus & ſingulis privilegiis, immunitatibus, favoribus, gratiis & indultis, quibus aliæ domus dicti Ordinis utuntur, potiuntur & gaudent, ſeu uti, potiri & gaudere poſſint & valeant, auctoritate & tenore prædictis concedimus & indulgemus: Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac dictæ Eccleſiæ Lateranenſis etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis & conſuetudinibus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XXV. Januarii MDXLI., Pontificatus noſtri anno VII.

IV.

Ædes Sacras ſanctæ Mariæ de Loreto prope Caſtrum Sancti Felicis Theanen. Diœc. Fratribus Conventualibus conceſſas atque donatas confirmat.
Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Provincialibus & Fratribus Ordinis Minorum Conventualium nuncupatorum Provinciæ Terræ Laboris.

§. I. Cum ſicut Nobis exponi nuper feciſtis, alias venerabilis frater Epiſcopus Cavenſis, necnon dilecti filii Michael & Vincentius Sancta Felice de Neapoli quamdam Eccleſiam ſub invocatione ſanctæ Mariæ de Loreto prope Caſtrum Sancti Felicis, Theanen. Diœceſis ſitam adhuc non conſecratam, & ad Nos legitime ſpectantem vobis per vos tenendam & in Divinis deſerviendam; itaut inibi domum ſeu Conventum pro uſu & habitatione Fratrum veſtrorum perpetuis conſtrui & ædificari facere poſſetis, etiam conceſſerint & donaverint, prout in publico inſtrumento deſuper confecto plenius dicitur contineri. Voſque Eccleſiam prædictam vigore donationis hujuſmodi pacifice & quiete poſſideritis ac de præſenti poſſideatis, illamque ac prope illam domum pro veſtris uſu & habitatione hujuſmodi convenienti ædificiorum apparatu inſtaurare deſtinaveritis, & jam Domino auxiliante incœperitis, cupiatiſque, ut id hilariori animo proſequi valeatis, donationem & conceſſionem prædictas etiam noſtro confirmationis munimine roborari.

§. II. Nos qui ſingulorum votis, præſertim ſub regularis obſervantiæ jugo Domino famulantium libenter annuimus, & Divini cultus augmentum, ac Religionis propagationem noſtris potiſſime temporibus ſupremis deſideramus affectibus, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, Eccleſiæ hujuſmodi veriores invocationes & ſituationes, aliaque hic forſan neceſſario exprimenda pro ſufficienter expreſſis habentes, conceſſionem & donationem prædictas, & prout eas concernunt, omnia & ſingula in inſtrumento prædicto contenta, & inde ſequuta quæcumque licita tamen & honeſta ac ſacris Canonibus non contraria, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium ſine alicujus præjudicio confirmamus & approbamus, omneſque & ſingulos tam juris, quam facti defectus, ſi qui forſan intervenerint in eiſdem, ſupplemus, nec-

non

non dictæ domui, ac Guardiano & Fratribus hujusmodi, qui illam inhabitabunt pro tempore, quod omnibus & singulis privilegiis, immunitatibus, favoribus, gratiis & indultis, quibus aliæ domus dicti Ordinis, & Fratres in eis habitantes in genere utuntur, potiuntur & gaudent, seu uti, potiri & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, uti, potiri & gaudere possint & valeant, auctoritate & tenore prædictis concedimus & indulgemus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 1. Februarii MDXLI. Pontificatus nostri anno VII.

V.

Fratres Domus sancti Francisci Ordinis Minorum Conventualium Mediolanen. tributis omnibus ratione solutionis quartæ bonorum eis relictorum reddit immunes. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Guardiano, & Fratribus Domus sancti Francisci Mediolanen. Ordinis Fratrum Minorum Conventualium nuncupatorum.

§. I. Cum dudum felicis recordationis Sixtus PP. IV. Prædecessor noster constitutionem piæ memoriæ Clementis PP. etiam IV. Prædecessoris sui super justitia Parochialium Ecclesiarum, a quibus corpora defunctorum sumuntur declarando eo casu dumtaxat, quo corpora ipsa apud Loca Fratrum Ordinis vestri sepelirentur, intelligi debere, necnon ex his quæ ad Fratres prædictos, apud quos corpora hujusmodi non sepelirentur, de bonis ipsorum defunctorum quomodolibet obvenirent, quovis particulari vel universali titulo, directe, vel per obliquum, nullam Canonicam, aut Parochialem portionem Rectoribus Ecclesiarum hujusmodi dare tenerentur. Quodque de bonis eorum, quorum corpora apud eos sepeliri contingeret, quæ ad certos & determinatos usus eisdem Fratribus, & eorum Domibus in genere vel in specie legarentur, necnon in casibus, in quibus per ejusdem Clementis, & aliorum illius Prædecessorum alia specialia privilegia, Fratres ipsi a Canonicæ, aut Parochialis portionis hujusmodi solutione essent exempti, in aliquo casuum prædictorum de candelis, quæ in exequiis defunctorum quorumlibet Fratribus ipsis ad manus darentur, quarta seu portio hujusmodi quomodolibet non detraheretur, inter alia statuerit & ordinaverit.

§. II. Et deinde recolendæ memoriæ Clemens Papa VII. etiam Prædecessor noster præfatorum Clementis IV., & Sixti, ac nonnullorum aliorum Prædecessorum suorum vestigiis inhærendo, eosdem Fratres a quibusvis exactionibus, & collectis etiam circa solutionem quartæ vel decimæ de pie legatis seu relictis in Testamento per eos, quorum corpora apud ipsos Fratres non sepelirentur, salva quarta Episcopali, immunes & liberos esse, & censeri debere decreverit & declaraverit. Nosque postmodum omnia & singula privilegia, exemptiones, immunitates, libertates, gratias, indulta, & concessiones, ac literas Prædecessorum hujusmodi auctoritate Apostolica confirmaverimus & approbaverimus, ac vobis, ut omnibus & singulis privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, libertatibus, gratiis, indultis, & concessionibus, Fratribus, & Ordini vestro prædictis quomodolibet concessis, uti, frui & gaudere libere & licite possetis de novo concessimus, prout in diversis Prædecessorum nostrorum hujusmodi & Nostris

ſtris etiam in forma Brevis literis deſuper confectis plenius continetur.

§. III. Et ſicut Nobis nuper exponi feciſtis, licet vos hactenus quartam ex bonis ipſis; juxta ejuſdem Sixti Prædeceſſoris declarationem hujuſmodi Rectoribus Parochialium Eccleſiarum in Civitate & diœceſi Mediolanenſi conſiſtentem præſtare conſueveritis, & illam præſtare parati ſemper fueritis & ſitis, nihilominus nonnulli Rectores Parochialium Eccleſiarum hujuſmodi vos contra præmiſſa, ac eorumdem Prædeceſſorum, necnon noſtrarum literarum hujuſmodi tenorem diverſimode moleſtare, & perturbare non verentur, & ultra quartam portionem hujuſmodi, necnon de candelis, quæ vobis ad manus ut præfertur, dantur, aliquid extorquere in Sedis Apoſtolicæ, & literarum prædictarum contemptum, ac Ordinis hujuſmodi, & domus veſtræ perturbationem & præjudicium non modicum procurent, & diverſis mediis conentur.

§. IV. Nos ex debito noſtri officii ſingulorum Chriſtifidelium, præſertim Religioſarum Perſonarum quieti & indemnitati, ac ſcandalis hujuſmodi providere ſinceris deſiderantes affectibus, veſtris in hac parte ſupplicationibus inclinati, vobis, ut contra tenorem literarum prædictarum, quatenus in uſu & obſervantia hactenus fuerint, a dictis Rectoribus ſuper præmiſſis moleſtari non poſſitis, auctoritate Apoſtolica per præſentes concedimus & indulgemus. Mandantes omnibus & ſingulis Parochialium Eccleſiarum Civitatis & Diœceſis Mediolanenſis prædictarum Rectoribus quovis nomine nuncupatis, & aliis quibuſcumque ſub excommunicationis pœna eo ipſo per eos, qui contrafecerint, incurrenda, ne vos præter, aut contra literarum prædictarum tenorem, & earum uſum & obſervantiam inquietare, ſeu moleſtare, aut ad præſtationem alicujus canonicæ, vel alterius portionis directe vel indirecte, aut quæſito colore cogere audeant, vel præſumant. Mandantes etiam venerabili fratri Archiepiſcopo Mediolanenſi, vel ejus in ſpiritualibus Vicario Generali, ut quoties per vos, aut Œconomum, ſeu Procuratorem veſtrum requiſitus fuerit, per ſe vel alium, ſeu alios vobis in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant vos pacifica poſſeſſione, vel quaſi literarum Sixti Prædeceſſoris hujuſmodi, juxta uſum & obſervantiam prædictos gaudere, non permittentes vos contra illarum tenorem directe vel indirecte quomodolibet indebite moleſtari, contradictores quoſcumque quovis etiam Eccleſiaſtico, vel laicali officio, vel dignitate fungentes, ac in præmiſſis contra vos auxilium, conſilium vel favorem quovis quæſito colore præſtantes, cenſura Eccleſiaſtica, appellatione poſtpoſita compeſcendo, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis. Non obſtantibus etiam ſanctæ memoriæ Bonifatii Papæ VIII. Prædeceſſoris noſtri de una, & Concilii Generalis de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas quis vigore præſentium ad judicium non trahatur, & aliis Apoſtolicis, ac in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis, generalibus vel ſpecialibus conſtitutionibus contrariis quibuſcumque. Aut ſi Rectoribus præfatis, vel quibuſvis aliis communiter vel diviſim a dicta ſit Sede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die XII. Februarii MDXLI., Pontificatus noſtri anno VII.

VI. *Fra-*

VI.

Fratri Bonaventuræ de Venetiis Ordinis Minorum de Observantia in sacris Ædibus sanctæ Mariæ Angelorum Venetiarum degenti germanum Fratrem recipere, sibique socios asciire indulget. Ex Vat. Secret. Tabul.

Dilecto filio fratri Bonaventuræ de Venetiis Fratrum Minorum de Observantia Professori, & Eremitæ.

§. I. EXponi nobis nuper fecisti, quod tu, qui in Oratorio seu Ecclesia beatæ Mariæ Angelorum, & omnium Sanctorum Domini Jesu in Civitate Venetiarum, & loco *la Zuecha* versus mare nuncupato sita, satis solitario & remoto vitam eremiticam una cum uno socio de licentia Sedis Apostolicæ, & Loci Ordinarii ducis, fratrem tuum Faustum nomine, Presbyterum secularem, ad honorem Dei vitam similiter eremiticam cum uno suo socio Ecclesiastico vel seculari in dicto Loco, quem idem Faustus Presbyter fratrer tuus suis propriis, & nonnullorum aliorum expensis ad similitudinem Eremitorii Camaldule quantum ob Loci angustiam fieri potuit, fundari procuravit, tecum ducere cupientem, recipiendi facultatem a Nobis ad Divini cultus augmentum, & animarum salutem habere desideras.

§. II. Quare Nobis humiliter supplicari fecisti, ut votis tuis hujusmodi annuere, ac alias in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur tuis in hac parte supplicationibus inclinati, tibi, ut fratrem tuum Faustum Presbyterum prædictum etiam cum uno socio ecclesiastico vel seculari per eum eligendo, & vitam eremiticam tecum ducere cupientem, in dicto Loco seu Oratorio beatæ Mariæ Angelorum recipere, ac etiam te, aut dicto fratre tuo, vel tuo aut ipsius fratris tui sucio prædictis vita functis, aut vitam eremiticam ducere ex quavis causa desinentibus, ceteri ex vobis superstites in dicto Oratorio remanere, tuque & dictus Faustus frater tuus in locum sociorum prædictorum hujusmodi demortuorum, tu videlicet loco tui unum, & Faustus loco sui alium, qui inhibi similiter vitam eremiticam sub ejusdem Ordinarii obedientia ducant, toties quoties obierint, vel vitam eremiticam reliquerint, subrogare possitis, & quilibet vestrum possit, dummodo in locum sociorum hujusmodi subrogandi alicujus ex beati Francisci Ordinibus Professores non sint, auctoritate Apostolica per præsentes licentiam & facultatem concedimus.

§. III. Volentes quod tam tu, quam dictus Faustus & socii prædicti omnibus & singulis privilegiis, exemptionibus, libertatibus, indultis, concessionibus & gratiis tam spiritualibus, quam temporalibus, ac tam tibi, quam Eremitis in monte Civitatis nostræ Anconæ quoquomodo per Sedem Apostolicam concessis, ac quibus tu, & ipsi Eremitæ Civitatis Anconæ utuntur, potiuntur & gaudent, seu uti, potiri & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, uti, potiri & gaudere valeatis, & quilibet vestrum valeat, ac literæ concessionum & indultorum per te obtentæ prædictæ, quoad omnia & singula, & in eis contenta, tibi, & Fausto, ac vestris sociis prædictis in omnibus & per omnia suffragentur, ac si in eis Faustus, & ejus socius expressi fuissent.

§. IV. Quocirca dilectis filiis Vicario venerabilis fratris Patriarchæ Venetiarum in spiritualibus Generali, ac Primicerio sancti Marci Venetiarum, necnon Joanni Francisco Valerio Canonico Paduan. Ecclesiarum, & eorum cuilibet per præsentes committimus & mandamus, quatenus ipsi per se vel alium seu alios tibi & sociis, ac subrogandis hujusmodi in præmissis efficacis de-

defensionis præsidio assistentes, faciant te & socios, ac subrogandos prædictos concessione & indulto, ac aliis præmissis pacifice frui & gaudere, non permittentes te & socios, ac subrogandos hujusmodi super eisdem præmissis, vel eorum aliquo per Locorum Ordinarios, vel dictorum Ordinum custodes Ministros, Generales, Superiores & Prælatos, aut quoscumque alios tam ecclesiasticos, quam seculares Judices & Personas cujuscumque status, gradus, ordinis vel conditionis fuerint, & quacumque etiam Pontificali præfulgeant dignitate, vel auctoritate etiam Apostolica fungantur, quomodolibet molestari, perturbari aut inquietari; contradictores quoslibet & rebelles per censuras ecclesiasticas, appellatione postposita, compescendo. Invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac dictorum Ordinum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis Ordinibus hujusmodi, seu quibusvis illorum Superioribus, Prælatis & Reformatoribus etiam Generalibus sub quibusvis verborum formis & clausulis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis irritantibusque, & aliis decretis, etiam ad instantiam Imperatoris, Regum, & aliorum quorumcumque, etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac in forma Brevis, etiam in præjudicium præsentium literarum in genere vel in specie concessis, confirmatis & innovatis, & etiam in futurum concedendis & innovandis. Quibus omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, illorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa & individua, ac de verbo ad verbum non autem per clausulas generales idem importantes mentio, aut quævis alia expressio habenda, vel alia exquisita forma servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, ac per præsentes literas sub quibuscumque revocationibus, suspensionibus, derogationibus, limitationibus, seu aliis alterationibus earumdem, aut similium vel dissimilium literarum & indultorum per Sedem Apostolicam pro tempore factis & faciendis, minime comprehendi, sed semper ab illis exceptas, & quoties sub eis comprehendi viderentur, toties in pristinum & validissimum statum restitutas fuisse & esse, & censeri debere, decernentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XXXI. Martii MDXLI., Pontificatus nostri anno VII.

VII.

Fratribus Conventualibus adversus illos de Observantia Domum sancti Francisci oppidi de Stella, Pampilonen. diœcesis detinentes Conservatores decernit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Decano Ecclesiæ sanctæ Mariæ de Tudela, Tirasonen. diœcesis & Abbati sancti Victoriani ejusdem vel alterius diœcesis, vel eorum alteri.

§. I. Exponi Nobis nuper fecit dilectus filius Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum Conventualium nuncupatorum in Romana Curia existens secundum morem dicti Ordinis, quod licet alias felicis recordationis Leo Papa X. prædecessor noster ad tollendas controversias & dissensiones, quæ inter dictos Conventuales, & de Observantia nuncupatos ejus-

ejusdem Ordinis Fratres sæpe oriebantur, per suas sub plumbo literas Bullam Concordiæ nuncupatas, statuerit & ordinaverit, ne ipsi de Observantia aliquas domos dictorum Conventualium, aut aliqua Monasteria Monialium vel Sororum sub cura eorumdem Fratrum Conventualium degentium, & e contra, ne dicti Fratres Conventuales aliquas domos dictorum Fratrum de Observantia, aut Monasteria Monialium vel Sororum sub ipsorum Fratrum de Observantia cura degentium recipere, aut in illarum regiminibus se quomodolibet intromittere valerent, & piæ memoriæ Clemens Papa VII. etiam Prædecessor noster, cui per dictos Fratres de Observantia suggestum fuerat valde expedire, ut eis domorum & Monasteriorum Monialium & Sororum dicti Ordinis in Regno Navarræ consistentium reformatio, & cura committeretur seu concederetur, postquam suggestionibus hujusmodi inductus, curam & reformationem domorum & Monasteriorum in dicto Regno consistentium hujusmodi eisdem Fratribus de Observantia, seu illorum Generali Ministro per ejus in forma Brevis literas commiserat seu concesserat; cum ipse Clemens Prædecessur intellexisset ipsarum literarum prætextu dictos Fratres de Observantia domos dictorum Fratrum Conventualium capere & retinere, ac in illarum regimine se intromittere velle, dictas in forma Brevis literas, tamquam melius informatus, per alias ejus etiam in forma Brevis literas revocaverit, prout in illis plenius continetur.

§. II. Nihilominus dicti Fratres de Observantia prætextu literarum Clementis Prædecessoris hujusmodi, ut præfertur, revocatarum, & quarumdam forsan aliarum nostrarum literarum, tacita veritate, ac alias per subreptionem & obreptionem extortarum, Domum sancti Francisci oppidi Stellæ dicti Ordinis Fratrum Minorum Conventualium, Pampilonen. vel alterius diœcesis, prætextu reformationis hujusmodi per vim capere & detinere, ac in illius cura & regimine se intromittere ausi sunt, & alias domos dictorum Fratrum Conventualium, ac Monasteria Monialium seu Sororum sub illorum cura degentium in dicto Regno consistentium, capere & detinere nituntur, literis dictæ Concordiæ contraveniendo, & per eas sopitas antiquas lites & discordias suscitando & innovando in magnam ejusdem Ordinis confusionem & perturbationem, ac scandalum plurimorum: Quare dictus Procurator asserens dictos Fratres de Observantia nuncupatos ad præsens dictam Domum detinere, Nobis humiliter supplicari fecit, ut in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. III. Nos igitur ea, quæ a Prædecessoribus nostris præsertim pro pace & concordia statuta sunt, inviolabiliter, ut convenit observari, & hujusmodi confusionem removere, desuper opportune providere volentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, discretioni vestræ per præsentes committimus & mandamus, quatenus si ita sit, dictos Fratres de Observantia a detentione dictæ Domus desistere, eamque dimittere, & dictis Fratribus Conventualibus restituere omnino faciatis, & ipsos Fratres de Observantia alias Domos dictorum Fratrum Conventualium, aut Monasteria Monialium vel Sororum sub cura ipsorum Fratrum Conventualium in dicto Regno consistentia, de cetero contra tenorem dictarum literarum Concordiæ de facto capere, vel detinere, aut in illorum cura vel regimine se intromittere nullatenus permittatis, contradictores quoslibet & rebelles per censuras & pœnas Ecclesiasticas, aliaque opportuna remedia, appellatione postposita, compescendo, ipsasque censuras etiam iteratis vicibus aggravando, & interdictum Ecclesiasticum apponendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstantibus sanctæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII.

pæ VIII. similiter Prædecessoris nostri de una, & Concilii Generalis de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas quis auctoritate præsentium ad judicium non trahatur, ac aliis Apostolicis constitutionibus & ordinationibus, necnon dicti Ordinis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & literis Apostolicis eidem Ordini, aut ejus Superioribus sub quibuscumque tenoribus & formis, & per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores nostros, & Nos aut Sedem Apostolicam, vel ejus Legatos, seu quoscumque alios concessis, confirmatis & innovatis, quibus illorum tenores, etiamsi de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro expressis habentes, hac vice dumtaxat illis alias in suo robore permansuris, specialiter & expresse derogamus, contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die xxiv. Junii MDXLI., Pontificatus nostri anno VII.

VIII.

Joannis Calvi electionem in Ministrum Generalem totius Ordinis Pontifex approbat, quæque in Comitiis Mantuanis constituta fuerant rata habet. Ex Regesto Cismontano fol. 93.

Dilecto filio Joanni Calvo totius Ordinis Fratrum Minorum Generali Ministro.

§. I. Cum sicut Nobis nuper exponi fecisti, in Generali Capitulo Ordinis Fratrum Minorum de Observantia nuncupatorum, in proxime elapso festo Pentecostes in Civitate Mantuana celebrato, in Generalem Ministrum totius prædicti Ordinis, juxta ipsius Ordinis instituta, canonice electus fueris; ac in eodem Capitulo nonnulla quietem & augmentum dicti Ordinis concernentia, matura ac diligenti deliberatione præhabita, per te ac dictum Capitulum statuta & ordinata fuerint, cupiasque electionem & statuta prædicta, ut majorem obtineant roboris firmitatem, nostræ approbationis munimine roborari, Nobis humiliter supplicari fecisti, ut votis hujusmodi annuere, ac aliàs in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. II. Nos igitur, qui ejusdem Ordinis profectum & incrementum paterno exoptamus affectu, hujusmodi supplicationibus inclinati, electionem de te factam, necnon statuta & ordinata hujusmodi, quatenus sacris Canonibus non sint contraria, auctoritate Apostolica ex certa nostra scientia, tenore præsentium approbamus & confirmamus, ac perpetuæ firmitatis robore communimus, supplentes omnes & singulos tam juris, quam facti defectus, si qui forsan intervenerint in eisdem; dantes tibi prorsus eamdem facultatem & auctoritatem, quam alii dicti Ordinis Generales Ministri, qui pro tempore fuerunt, habere consueverunt. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die XXVII. Julii MCXLI. Pontificatus nostri anno VII.

IX.

IX.

Cœnobia sancti Antonii Paduan. & sancti Francisci Venetiarum Generali Magistro Ordinis Minorum Conventualium reformanda committit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilecto filio Laurentio Spata Generali Ordinis Fratrum Minorum Conventualium nuncupatorum.

§. I. INtelleximus, dilecto filio nostro Rodulpho tituli sanctæ Priscæ Presbytero Cardinali de Carpo nuncupato, Ordinis Fratrum Minorum apud Nos Protectore Nobis referente, quod sancti Antonii Paduan. & sancti Francisci Venetiarum dicti Ordinis Conventualium domus, ac ipsarum Religiosi, observantiæ norma & Religionis jugo semotis, carnis illecebris seducti, ad vetita prosilant, & adeo dissolute vivant, ut Regulam, quam professi sunt, omnino negligant in Divinæ Majestatis offensam, & animarum suarum periculum, ac Religiosorum opprobrium, periculosum quoque exemplum & scandalum plurimorum, reformationis officio indigere noscuntur.

§. II. Quamobrem Nos volentes, ut Religiosi prædicti eum vivendi modum, ad quem juxta per ipsos emissam professionem, & ipsius Ordinis instituta tenentur, observent, tibi per præsentes committimus & mandamus, quatenus ad domos prædictas personaliter te conferas, illasque & earum singulas, necnon Guardianos, Fratres & personas in eis degentes tam in spiritualibus, quam in temporalibus visites, & in eo quod reformatione indigere noveris, juxta Canonicas sanctiones, ac dicti Ordinis Regularia instituta in melius reformes, corrigas & emendes, ac ad regularem observantiam, ad quam, juxta emissam professionem hujusmodi, ut præfertur, tenentur, reducas, necnon dictas personas, quæ Regulari observantiæ se confirmare noluerint, aut alias in Regularia instituta & ordinationes hujusmodi, ac expressam qualitatem & exigentiam debitis pœnis punias, ac omnia & singula alia in præmissis, & circa ea facias & exequaris, quæ pro directione domorum prædictarum juxta Canonicas sanctiones & Regularia instituta prædicta, ad Dei laudem & Religionis augmentum & animarum salutem necessaria noveris fore, seu quomodolibet opportuna, super quibus omnibus & singulis plenam & liberam auctoritate Apostolica, per præsentes tibi concedimus facultatem; contradictores quoslibet & rebelles per censuras & pœnas Ecclesiasticas, ac etiam pecuniarias, ac alia juris remedia, appellatione postposita compescendo, invocato etiam ad hoc si opus fuerit, auxilio brachii secularis, districtius inhibentes, ac mandantes dilectis filiis Ministris, Discretis, Diffinitoribus, Guardianis & Fratribus dicti Ordinis Provinciæ sancti Antonii ejusdem Ordinis, ac quibusvis exequutoribus in quibusvis literis Apostolicis, illis etiam per Nos concessis, deputatis & expressis, eorumque subexequutoribus ac quibusvis aliis personis in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis latæ sententiæ, necnon suspensionis a Divinis, & privationis omnium & singulorum dignitatum ac beneficiorum Ecclesiasticorum per quemlibet eorum obtentorum, ac inhabilitatis ad illa ac alia quomodolibet imposterum obtinenda pœnis, quas non parentes absque aliqua declaratione eo ipso incurrere volumus, declaramus & decernimus, ne te super præmissis impedire, molestare aut inquietare, seu circa earumdem literarum vel alio prætextu quovis modo præsumant. Non obstantibus præmissis, ac quibusvis constitutionibus & ordinatio-

nationibus Apoſtolicis, ac Ordinis & domorum prædictarum ſtatutis & conſuetudinibus, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque, indultis & literis Apoſtolicis, Ordini, Miniſtris, Diſcretis, Diffinitoribus, Guardianis, Fratribus ac domibus prædictis, ac aliis perſonis, etiam per felicis recordationis Pium II. Sixtum IV. Innocentium VIII. Alexandrum VI. Pium III. Julium etiam II. & Leonem X. Adrianum VI. & Clementem VII. ac quoſcumque alios Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, ac Nos & Sedem Apoſtolicam ſub quibuſcumque verborum formis & clauſulis, etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque fortioribus, efficacioribus & inſolitis clauſulis, irritantibuſque, & aliis Decretis, etiam in præjudicium præſentium, etiam in forma Brevis & ad quorumvis inſtantiam pro tempore conceſſis, confirmatis ac etiam iteratis vicibus innovatis, etiam Mare Magnum aut Bulla Aurea vel alias nuncupatis.

§. III. Quibus omnibus & ſingulis etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa & individua ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quavis alia expreſſio habenda foret, tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum infererentur, præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat harum ſerie ſpecialiter & expreſſe derogamus, ceteriſque contrariis quibuſcumque; aut ſi Miniſtris, Diſcretis, Diffinitoribus, Guardianis & Fratribus ac Conventibus prædictis, vel quibuſvis aliis communiter vel diviſim a dicta ſit Sede indultum, quod interdici, ſuſpendi vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem.

Datum Romæ apud ſanctum Marcum ſub annulo Piſcatoris die II. Auguſti MDXLI. Pontificatus noſtri anno VII.

X.

Sacras Ædes ſancti Rochi oppidi de Maſſafre, Motulen. Diœceſis ab Obſervantibus impetitas Conventualibus reſtituendas eſſe ſancit. Ex Vaticano Secretiori Tulario.

Dilectis filiis venerabilium fratrum Archiepiſcopi Baren. & Epiſcopi Bituntin. Vicariis in ſpiritualibus Generalibus ac eorum alteri.

§. I. Exponi Nobis nuper fecit dilectus filius Agapitus de Tagliacotio Ordinis Fratrum Minorum Conventualium nuncupatorum profeſſor, ac ejuſdem Ordinis Generalis Procurator, quod licet alias felicis recordationis Leo PP. X. prædeceſſor noſter ad tollendas diſcordias & differentias, quæ inter eoſdem Conventuales & de Obſervantia nuncupatos ejuſdem Ordinis Fratres, occaſione domorum ipſius Ordinis multoties oriebantur, habita deſuper deliberatione matura, de venerabilium fratrum noſtrorum, tunc ſuorum, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, de quorum numero tunc eramus, per ejus ſub plumbo literas, Bullam Concordiæ nuncupatas, ſtatuerit & ordinaverit, ne præfati Fratres de Obſervantia aliquas domos ſeu loca dictorum Fratrum Conventualium, & e contra Fratres Conventuales prædicti domos eorumdem Fratrum de Obſervantia quovis quæſito colore accipere vel retinere poſſent, & licet etiam Eccleſia ſeu capella ſub invocatione ſancti Rochi prope & extra muros oppidi Maſſafre, Motulen. Diœceſis per dictos Fratres Conventuales ab illius fundationis primordio continue tenta, poſſeſſa & gubernata, & in illa per eos in

in Divinis laudabiliter deservitum fuerit. Nihilominus suggesto dilecto filio A . . . tituli Sanctorum Quatuor Coronatorum Majori Pœnitentiario nostro per dilectos filios Franciscum Pappacoda Dominum in temporalibus, ac Universitatem & homines dicti castri assertos dictæ Ecclesiæ seu capellæ fundatores, quod dicti Fratres Conventuales circa curam & regimen ejusdem minus probe se gerebant, ac eam quasi deseruerant, & per suggestionem hujusmodi quadam licentia concedendi prædictam Ecclesiam seu capellam eisdem Fratribus de Observantia a præfato A . . . Cardinale & Pœnitentiario per Franciscum ac Universitatem & homines præfatos extorta, dicti Fratres de Observantia prætextu concessionis eis de dicta Ecclesia seu capella per dictos Franciscum & Universitatem & homines factæ, Ecclesiam sive capellam eamdem occupare nituntur, seu jam forsan occuparunt, contra dictarum litterarum continentiam & tenorem, & in sopitarum dissentionum renovationem, dictique Ordinis confusionem & perturbationem, ac Christifidelium illarum partium scandalum.

§. II. Quare præfatus Agapitus Procurator asserens dictos Fratres Conventuales Ecclesiam seu capellam eamdem numquam deseruisse, ac curam & regimen ejusdem continue debite se gessisse, & in futurum ad eam regendam, tenendam, gubernandam, ac in Divinis serviendum paratos esse, Nobis hnmiliter supplicari fecit, ut in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. III. Nos igitur qui discordiarum materias, præsertim inter Religiosas personas, quas ab eis præ ceteris convenit esse alienas, vigentes, pro pastoralis officii debito libenter succidimus & amputamus, scandalisque obviamus, ea quæ per eumdem Prædecessorem ad extinctionem discordiarum hujusmodi, ut præfertur, statuta sunt, inviolabiliter, ut par est, observari volentes, desuperque opportune providere, hujusmodi supplicationibus inclinati, discretioni vestræ per præsentes committimus & mandamus, quatenus dictis Fratribus Conventualibus in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, veris existentibus præmissis, eos super dicta Ecclesia sive capella ejusdem concessionis prætextu, per dictos Fratres de Observantia molestari, inquietari seu quomodolibet perturbari nullatenus permittatis, & quatenus ipsi Fratres Conventuales ab eadem Ecclesia seu capella dictæ concessionis prætextu, ejecti fuerint, eos ad eamdem, ac eum statum, in quo antequam concessio hujusmodi emanaret, quoad præmissa existebant, restituatis, reducatis ac plenarie reintegretis, amotis inde dictis Fratribus de Observantia; contradictores quoslibet & rebelles cujuscumque status, gradus vel conditionis, etiamsi Domicelli vel Barones fuerint, per censuras & pœnas Ecclesiasticas, aliaque opportuna remedia, appellatione postposita compescendo, invocato etiam ad hoc si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstantibus præmissis, ac piæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. etiam prædecessoris nostri de una, & Concilii Generalis de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas, quis auctoritate præsentium ad judicium non trahatur, ac aliis Apostolicis constitutionibus & ordinationibus, necnon dicti Ordinis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque. Aut si aliquibus communiter vel divisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem.

Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die II. Augusti MDXLI. Pontificatus nostri anno VII.

XI.

XI.

Cornelius Muſſus Ordinis Minorum profeſſor Brittonorienſis Epiſcopus renunciatur. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilecto filio Cornelio Electo Brittonorien.

§. I. Meritis tuæ devotionis inducimur, ut perſonam tuam Nobis & Apoſtolicæ Sedi devotam paterna benevolentia proſequentes, illa tibi favorabiliter concedamus, quæ tuis commoditatibus fore conſpicimus opportuna.

§. II. Cum itaque Nos hodie Eccleſiæ Brittonorien. tunc certo modo Paſtoris ſolatio deſtitutæ de perſona tui, tunc Ordinis Fratrum Minorum profeſſoris, Nobis & Fratribus noſtris ob tuorum exigentiam meritorum accepta, de Fratrum eorumdem conſilio, Apoſtolica auctoritate duxerimus providendum, præficiendo te illi in Epiſcopum & Paſtorem, prout in noſtris inde confectis literis plenius continetur. Et ſicut accepimus, tu tempore proviſionis & præfectionis prædictarum, unam in Paduan. & aliam Cameras in Placentin. dicti Ordinis domibus ex ipſius Ordinis inſtitutis obtineres, prout obtines.

§. III. Nos tibi, ut ſtatum tuum, juxta Pontificalis dignitatis exigentiam, decentius tenere valeas, de alicujus ſubventionis auxilio providere, teque præmiſſorum intuitu gratioſo favore proſequi volentes, & a quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris & pœnis a jure vel ab homine quavis occaſione vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtis, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum, harum ſerie abſolventes & abſolutum fore cenſentes, motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, tecum, ut etiam poſtquam in vim proviſionis & præfectionis prædictarum pacificam poſſeſſionem ſeu quaſi regiminis & adminiſtrationis dictæ Eccleſiæ, ac illius bonorum ſeu majoris partis eorum aſſequutus fueris, Cameras prædictas ut prius, quoad vixeris, etiam una cum dicta Eccleſia quamdiu illi præfueris, retinere in omnibus & per omnia perinde, ac ſi eidem Eccleſiæ de eadem perſona tua minime proviſum fuiſſet, libere & licite valeas, conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac dicti Ordinis, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus, ceteriſque contrariis nequaquam obſtantibus, dicta auctoritate tenore præſentium, de ſpecialis dono gratiæ diſpenſamus; decernentes propterea eaſdem Cameras non vacare, ac irritum & inane ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die xiv. Novembris MDXLI. Pontificatus noſtri anno VIII.

XII.

XII.

Generali Ministro Ordinis Minorum de Observantia cœnobia utriusque sexus sui Ordinis in Portugalliæ & Algarbiorum Regnis consistentia visitandi per alios indulget. Ex Vat. Secret. Tabul.

Dilecto filio Joanni Calvo Ordinis Fratrum Minorum Generali Ministro.

§. I. EXpositum Nobis nuper fuit pro parte carissimi in Christo filii nostri Joannis Portugalliæ & Algarbiorum Regis illustris, quod cum in Portugalliæ & Algarbiorum Regnis nonnullæ domus Ordinis Fratrum Minorum de Observantia nuncupatorum, necnon Monialium Ordinis sanctæ Claræ etiam de Observantia sub tua & pro tempore existentis dicti Ordinis Fratrum Minorum Generalis Ministri cura degentium existant, quæ nisi sæpius a Superioribus visitentur, & in suæ professionis observantia manuteneantur, ab hujusmodi professionis puritate de facili devient, cupiatque idem Joannes Rex, quod Fratres ac Moniales hujusmodi eo ferventius ad meliora charismata emulanda,& ad reddendum Deo gratissimum famulatum excitentur, quo ab eisdem Superioribus suis verbo pariter & exemplo ad id inducti fuerint, humiliter Nobis supplicari fecit, ut super his opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur.

§. II. Nos igitur, qui dicto Regi in omnibus, & præsertim his, quæ Dei honorem, animarum salutem ac dictorum Ordinum, quos (debita pietate procuramus) incrementa concernunt, paterno affectu morem gerere cupimus, hujusmodi supplicationibus inclinati, tibi in virtute sanctæ Obedientiæ per præsentes committimus & mandamus, quatenus si per te ipsum munus hujusmodi adimplere nequiveris, aliquem ex dicti Ordinis Fratrum Minorum professoribus, quem ad hujusmodi visitationis officium idoneum fore censueris, qui tibi immediate, & nulli alteri dicti Ordinis Prælato subjiciatur, nec a quopiam te inferiore in præmissis molestari seu impediri possit, toties, quoties a Rege Joanne præfato ad id fueris requisitus, & tibi visum fuerit opportunum, ad id deputare & destinare debeas, quod etiam a successoribus tuis observari volumus & mandamus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, privilegiis quoque, indultis & literis Apostolicis, etiam in forma Brevis per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros & Nos, ac Sedem Apostolicam sub quibuscumque tenoribus & formis quomodolibet concessis, confirmatis & innovatis, quibus etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis & individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda foret, necnon dictorum Ordinum statutis & consuetudinibus, etiam juramento, confirmatione Apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, quibus illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes,hac vice dumtaxat, illis alias in suo robore permansuris,specialiter & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XX. Februarii MDXLII. Pontificatus nostri anno VIII.

XIII.

Archiepiscopo Elborensi visitationem Domorum Ordinis Minorum Conventualium, ac Monasteriorum Monialium eis subjectarum correctionem committit, earumque regimen Observantibus demandat. Ex Vat. Secret. Tabul.

Venerabili fratri Archiepiscopo Elboren.

§. I. EXponi Nobis nuper fecit cariſſimus in Chriſto filius noſter Joannes Portugalliæ & Algarbiorum Rex illuſtris, quod in Portugalliæ & Algarbiorum Regnis nonnullæ domus Ordinis Fratrum Minorum Conventualium ſeu Clauſtralium nuncupatorum, necnon Monialium ſanctæ Claræ ſub eorumdem Fratrum cura degentium ſunt, quorum Fratres ac Moniales a ſuæ profeſſionis obſervantia deviantes, in propriæ ſalutis diſpendium, Religionis dedecus, ac ſcandalum plurimorum, prophanam penitus ac infamem ducunt vitam, cupiens itaque Joannes Rex præfatus, quod Fratres ac Moniales hujuſmodi ad melioris vitæ frugem redigantur, Nobis humiliter ſupplicari fecit, ut ſuper his opportune providere de benignitate Apoſtolica dignaremur.

§. II. Nos igitur, qui univerſos Chriſtifideles, præſertim perſonas jugo Religionis aſtrictas ad rectam vivendi normam, quantum cum Deo poſſumus, reducere, piiſque dicti Joannis Regis votis morem gerere intenſis deſideriis exoptamus, fraternitati tuæ tenore præſentium committimus & mandamus, quatenus domos, Monaſteria ac illorum Fratres & Moniales hujuſmodi per te vel alium ſeu alios idoneos & Deum timentes viſites ſeu viſitari & ad rectum vivendi modum reduci facias; Nos enim tibi & aliis prædictis, ſi pro reductione hujuſmodi ſecundum Deum cognoveris vel illi cognoverint expedire, Moniales prædictas a dictorum Fratrum cura eximendi & ſubtrahendi, curæque, regimini & ſuperioritati aliorum Religioſorum ſubjiciendi & ſubmittendi, dictoſque Fratres de domibus, Civitatibus, terris & locis, ubi dictarum Monialium domus ac Monaſteria hujuſmodi ſunt, ad alias domos & loca ejuſdem Ordinis transferendi ſeu alia loca eis aſſignandi, ac in domibus & locis, a quibus, ut præfertur, ejecti fuerint, alios probatæ vitæ ejuſdem Ordinis Conventualium, ſi reperire poteris, alias de Obſervantia Religioſos introducendi, aliaque ſtatuendi, ordinandi & mandandi, quæ neceſſaria fuerint ſeu quomodolibet opportuna, necnon contradictores quoslibet & rebelles per cenſuras Eccleſiaſticas & alia opportuna juris remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendi, ac ſi opus fuerit auxilium brachii ſecularis invocandi auctoritate Apoſtolica facultatem concedimus. Non obſtantibus felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri de una, & in Concilio Generali de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas, quis vigore præſentium ad judicium non trahatur, ac quibuſvis aliis conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, privilegiis quoque, indultis & literis Apoſtolicis, etiam in forma Brevis, per quoſcumque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, & Nos ac Sedem Apoſtolicam ſub quibuſcumque tenoribus & formis, ac cum quibuſvis derogatoriarum derogatoriis aliiſque efficacioribus & inſolitis clauſulis quomodolibet conceſſis, confirmatis & innovatis, quibus, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus ſpecialis & individua ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio ſeu quævis alia expreſſio habenda foret, tenores hujuſmodi, præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes, hac vice dumtaxat illis

illis alias in suo robore permansuris, specialiter & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 1. Martii MDXLII., Pontificatus nostri anno VIII.

XIV.

Monasterium Vallisoletanum pro mulieribus Repentitis instituit, ipsumque juris & potestatis Prælatorum Ordinis Minorum de Observantia vel Prædicatorum esse decernit. Ex Vat. Secret. Tabul.

PAULUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

§. I. EXposcit debitum pastoralis officii, cui disponente Domino, præsidemus, ut circa ea, quæ pro personarum quarumlibet, præsertim fœminei sexus, quæ mundanis illecebris penitus abdicatis, studio piæ vitæ & Divinis obsequiis se cooptare, ac in contemplationis suavitate quiescere desiderant, salubri statui & animarum saluti profutura conspicimus, operosis studiis favorabiliter intendamus.

§. II. Sane pro parte dilectorum filiorum Universitatis oppidi Vallisoleti, Palentin. Diœcesi. & nonnullarum aliarum particularium personarum, certorum locorum eidem oppido vicinorum incolarum & habitatorum Nobis nuper exhibita petitio continebat, quod cum alias ipsi Deum zelantes & considerantes, quod in illis partibus nulla conveniens existebat domus, ad quam mulieres, quæ pudicitiæ laxatis habenis, vitam inhonestam duxerant, Divina inspirante gratia, ad Deum conversæ, & vitam ipsam relinquere cupientes se recipere, & inibi Altissimo famulari, ac dies suos in ea finire possent. Et propterea cupientes eisdem mulieribus in præmissis opportune providere, ex piis Christifidelium eleemosynis unam domum cum Ecclesia sub invocatione sancti Philippi in eodem oppido, & loco ad id condecenti pro usu & habitatione similium mulierum, ut præfertur, pro tempore convertendarum, ad instar domus sanctæ Mariæ Magdalenæ de Urbe, olim ad hujusmodi effectum fundatæ, decentibus fundamentis & clausura, ad laudem Omnipotentis Dei construi & ædificari facere incœperunt, ac in domo hujusmodi ad præsens certæ mulieres, quæ licet hactenus aliquem Ordinem professæ, aut alicui subjectæ non fuerint, ad instar tamen Religiosarum sub eadem clausura degunt, inibi introductæ reperiuntur, si domus prædicta cum constructa fuerit pro usu & habitatione talium mulierum, quæ inibi ad instar mulierum Convertitarum nuncupatarum domus sanctæ Mariæ Magdalenæ hujusmodi includerentur & viverent, perpetuo concederetur & assignaretur, profecto Divino cultui cum salute animarum similium miserabilium personarum pro tempore pœnitentium, ac devotioni Universitatis & aliarum personarum prædictarum opportune consuleretur.

§. III. Quare pro parte Universitatis & aliarum personarum hujusmodi Nobis fuit humiliter supplicatum, ut eis domum sub invocatione sancti Philippi hujusmodi, in qua tam introductæ permanere, & impudicæ mulieres pro tempore conversæ se recipere, & vota ac professionem in omnibus & per omnia ad instar mulierum domus beatæ Mariæ Magdalenæ hujusmodi emittere, & Altissimo famulari possint, ad debitam perfectionem cum parvis Ecclesia, sacrario, campana, campanili humili, cœmeterio, refectorio, dor-

mitorio, horto seu hortalitio, & aliis officinis necessariis pro usu & habitatione earumdem mulierum pro tempore conversarum, ad instar ejusdem domus sanctæ Mariæ Magdalenæ deduci faciendi licentiam & facultatem concedere, ac domum perficiendam hujusmodi, postquam perfecta fuerit, præfatis mulieribus pro earum perpetuis usu & habitatione ac receptione perpetuo concedere & assignare, ac alias in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur.

§. IV. Nos igitur, qui personis quibuslibet, præsertim fœminei sexus fragilitati subditis, ut gratum Altissimo famulatum exhibere possint, Apostolici favoris præsidium libenter impendimus, Universitatem & alias personas hujusmodi ac eorum singulos a quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis a jure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes & absolutos fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, eisdem Universitati & personis domum sub invocatione sancti Philippi hujusmodi, in qua jam introductæ permanere, & impudicæ mulieres pro tempore conversæ se recipere, ac vota & professionem, ut præfertur, emittere, & Altissimo famulari possint, ad debitam perfectionem cum parvis Ecclesia, sacrario, campana, campanili humili, cœmeterio, refectorio, dormitorio, horto seu hortalitio, & aliis officinis necessariis pro usu & habitatione earumdem mulierum pro tempore conversarum, ad instar domus sanctæ Mariæ Magdalenæ hujusmodi deduci faciendi, Apostolica auctoritate, tenore præsentium licentiam & facultatem concedimus, ac domum perficiendam prædictam postquam perfecta fuerit, præfatis mulieribus pro eorum perpetuis usu & habitatione ac receptione auctoritate & tenore prædictis perpetuo concedimus & assignamus. Ac ut mulieres hujusmodi eo ferventius Divinis vacare studeant, quo maturioribus erunt adjutæ consiliis, easdem domum perficiendam & mulieres in ea pro tempore receptas curæ regimini, administrationi & visitationi alicujus Vicarii Fratrum Minorum de Observantia nuncupatorum, aut Fratrum Prædicatorum, seu alterius Ordinis, sub obedientia Ministri Generalis Fratrum Minorum, seu Prædicatorum, aut alterius Ordinis hujusmodi viventis per Universitatem & personas prædictas nominandi & eligendi submittimus, ac ab omni jurisdictione & superioritate tam Ordinarii loci, quam cujusvis alterius perpetuo eximimus & liberamus. Et ut domus perficienda prædicta rectius conservetur, eosdem Universitatem & personas in illius Protectores & Defensores constituimus & deputamus, eisque seu personis per eas ac dictum Vicarium deputandis, ut eleemosynas inibi pro tempore erogatas in usus domus perficiendæ, & mulierum earumdem exponere & dispensare, necnon quæcumque statuta & ordinationes licita & honesta domum perficiendam, & mulieres pro tempore conversas, ac earum Capellanum seu Capellanos, servitrices & bona quæcumque concernentia condere & condita, prout qualitas temporum exegerit, reformare & mutare, & alia de novo condere, quæ postquam condita fuerint, ut præfertur, eo ipso cum juris & facti defectuum, si qui forsan intervenerint in eisdem suppletione confirmata & approbata sint & esse censeantur, ac mulieribus præfatis, ut Capellanum seu Capellanos & Confessores idoneos, & præfatum Vicarium constituendos & deputandos, ac ad ejus nutum ponendos & amovendos, qui Missas in dicta Ecclesia celebrent, & Confessiones præfatarum mulierum & eis servientium in ipsa perficienda domo, etiam in festo Paschatis audiant, & Ecclesiastica Sacramenta eis ministrent, ac eas a contentis literis in die Cœna Domini legi con-

consuetis, in mortis articulo, ac ab aliis quibuscumque casibus, de quibus corde contritæ & ore confessæ fuerint tam in vita, quam in eodem mortis articulo absolvant, ac earum cadavera in dicta Ecclesia seu cœmeterio Ecclesiasticæ tradant sepulturæ, præfati Ordinarii loci, aut Rectoris alicujus Parochialis Ecclesiæ, seu cujusvis alterius licentia seu consensu desuper minime requisitis, habere libere & licite valeant. Ac ut animarum salus per amplius propagetur eisdem mulieribus pro tempore conversis & illis servientibus ac Vicario, necnon Universitati & personis, ac quibusvis aliis utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus & confessis, seu statutis a jure temporibus confitendi propositum habentibus, qui in festo ejusdem sancti Philippi post publicationem præsentium in dicto oppido faciendam immediate sequenti, a primis Vesperis usque ad occasum solis ipsius diei Ecclesiam præfatam devote visitaverint, & quinquies Orationem Dominicam & toties Salutationem Angelicam, Deum pro pœnitentia & perseverantia ipsarum mulierum pro tempore conversarum exorando, necnon qui in oppido præfato, ac Civitate, & dicta Diœcesi Palentin. ob infirmitatem vel aliquod aliud justum impedimentum ad dictam Ecclesiam dicta die accedere nequeuntes, ter Orationem Dominicam & toties Salutationem Angelicam, ut præfertur, recitaverint, plenariam omnium peccatorum suorum, qui vero eamdem Ecclesiam in Nativitatis & Resurrectionis, ac Ascensionis, & Pentecostes Domini nostri Jesu Christi, ac Assumptionis beatæ Mariæ festivitatibus similiter a primis Vesperis usque ad occasum Solis singularum festivitatum hujusmodi etiam devote visitaverint annuatim, ac Orationem & Salutationem præfatas, ut præfertur, recitaverint, quoties id fecerint, viginti quinque annorum & totidem quadragenarum de injunctis eis pœnitentiis, necnon mulieribus conversis in eadem domo inclusis tam professis, quam profitendi propositum habentibus, quæ quadragesimalibus & aliis anni temporibus, & diebus Stationum Ecclesiarum Almæ Urbis, & extra muros ejus in Ecclesia domus perficiendæ hujusmodi ter Orationem & toties Salutationem præfatas recitaverint, omnes & singulas Christifidelibus Ecclesias Urbis & extra muros hujusmodi, singulis prædictis Stationum diebus personaliter visitantibus concessas indulgentias, & peccatorum remissiones auctoritate & tenore prædictis misericorditer concedimus & elargimur.

§. V. Et insuper ne mulieres pro tempore conversæ, & Deo adhærere volentes imposterum loco, in quem se recipere possint, destituantur, quod perpetuis futuris temporibus dicta domus mulierum peccatricum, quæ dimissa peccati vetustate Divinis obsequiis se coaptare voluerint, & pro illis recipiendis & confovendis, eorumque usu & habitatione perpetuo deputata sit & esse censeantur. Quodque sub excommunicationis latæ sententiæ pœna per contrafacientes eo ipso incurrenda, a qua nonnisi a Romano Pontifice pro tempore existente, præterquam in mortis articulo absolutionis beneficium obtinere possint, in eadem perficienda domo, etiam pro custodia ad vitam aut ad tempus, aliæ mulieres, quam illæ, quæ incontinentia carnali laboraverint, & dimissa incontinentia ad suavissimum Christi jugum redire voluerint, & quæ deformes notabili deformitate aut infirmæ seu senio confectæ fuerint, super quo judicio & arbitrio ipsorum Universitatis & hominum, seu ab eis deputatorum, ac Vicarii præfatorum stetur, admitti non possint; ac quod nullus vir, nullaque mulier cujuscumque status, gradus, dignitatis & præeminentiæ fuerint, etiam ipsarum pro tempore conversarum affines & parentes, sub simili excommunicationis pœna dictam perficiendam domum ingrediantur; cum eis colloquium voce vel scriptura aut alias quomodocumque habere possint absque expressa licentia ipsorum Universi-

verſitatis & Vicarii, ſeu aliarum perſonarum per ipſos Univerſitatem ad hoc deputandarum.

§. VI. Quodque nulli per ſe vel alium ſeu alios quovis quæſito colore vel ingenio, ſub ſimili pœna dictas mulieres pro tempore converſas poſt ingreſſum ipſius domus moleſtare, inquietare vel vexare, aut a ſancto propoſito revocare vel deterrere quoquomodo præſumant, eiſdem auctoritate & tenore etiam perpetuo ſtatuimus & ordinamus. Decernentes ex nunc irritum & inane ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac quibuſvis privilegiis, indultis & literis Apoſtolicis ſub quibuſcumque tenoribus & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus & inſolitis clauſulis, irritantibuſque, & aliis decretis etiam motu proprio & iteratis vicibus conceſſis, approbatis & innovatis. Quibus omnibus, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa & individua ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, tenores hujuſmodi pro ſufficienter expreſſis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter & expreſſe derogamus, ceteriſque contrariis quibuſcumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ abſolutionis, conceſſionis, aſſignationis, ſubmiſſionis, exemptionis, conſtitutionis, deputationis, largitionis, ſtatuti, derogationis & decreti infringere vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit indignationem Omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDXLII. XIV. Kal. Martii, Pontificatus noſtri anno VIII.

XV.

Permittit Pontifex Alphonſo Caſtrioto Marchioni Tripaldæ, ut in Cœnobium Neapolitanum Matris Domini, quod Obſervantes Campaniæ Felicis deſeruerant, quibuſdam pactis, conditionibus eos iterum deducat. Ex Regeſto Ciſmontano fol. 98. a tergo.

Dilecto filio Alphonſo Caſtrioto Marchioni Tripaldæ.

§. I. EXponi Nobis nuper feciſti, quod quondam Joanna Caſtriota ſoror tua, dum in humanis ageret, ad Dei honorem, ac Religionis propagationem, terrena in cœleſtia felici commercio commutare cupiens, domum quamdam cum utenſilibus, humili campanili, aliiſque officinis, ſub titulo & invocatione Matris Domini pro perpetuis uſu & habitatione Fratrum Ordinis Minorum de Obſervantia nuncupatorum, Provinciæ Terræ Laboris, juxta morem dicti Ordinis intra Civitatem Neapolitanam propriis ſumptibus conſtrui & ædificari fecit, in qua Domo dicti Fratres hactenus commorati ſunt; ſuperiori vero anno, nonnullis reſpectibus eorum animum moventibus, Domum ipſam reliquerunt.

§. II. Cum autem, prout eadem expoſitio ſubjungebat, tu, qui pro Divini cultus incremento, ac pro dictæ quondam Joannæ voluntatis executione, ut Fratres præfati ad hujuſmodi Domum inhabitandum redirent, nonnullas cum eiſdem Fratribus conventiones, ac pacta iniveris, prout in litteris manu dilecti filii Joannis Calvi, ejuſdem Ordinis Generalis Miniſtri deſuper confectis, plenius contineri dicitur. Nobis humiliter ſuppli-

cari

cari fecisti, ut conventionibus ac pactis hujusmodi pro illorum subsistentia firmiori, robur Apostolicæ confirmationis adjicere, ac alias in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur.

§. III. Nos igitur, qui piis Christifidelium votis libenter annuimus, hujusmodi supplicationibus inclinati, pacta & conventiones hujusmodi, ac prout illa concernunt, omnia & singula in eisdem desuper confectis literis contenta, & inde statuta quæcumque, licita tamen & honesta, ac sacris Canonibus non contraria, Apostolica auctoritate sine alterius præjudicio, tenore præsentium approbamus & confirmamus, supplentes omnibus & singulis tam juris, quam facti defectibus, si qui forsan intervenerint in eisdem. Quæ omnia & singula tam a te, & Procuratoribus tuis, quam etiam a Ministro & Fratribus dictorum Ordinis & Provinciæ nunc & pro tempore existentibus, firmiter & inviolabiliter observari volumus & mandamus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac dicti Ordinis statutis & consuetudinibus vestro juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roborasis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die VI. Martii MDXLII. Pontificatus nostri anno VIII.

XVI.

Confirmat Pontifex Prædecessorum Pontificum privilegium, quo Fratres Minores Inquisitorum hæreticæ pravitatis imperio minime obnoxios esse decreverant. Ex Regesto Cisinontano fol. 99.

Ad futuram rei memoriam.

§. I. Romanus Pontifex, providentia circumspecta, ea, quæ per Sedem Apostolicam pro religiosarum Personarum tranquillitate & quiete provide statuta & ordinata noscuntur, ut illibata persistant, Apostolico consuevit munimine roborare, ac aliis desuper providere, prout in Domino conspicit salubriter expedire.

§. II. Exponi siquidem Nobis nuper fecit dilectus filius Joannes Calvus Ordinis Fratrum Minorum Generalis Minister, quod licet per felicis recordationis Clementem IV., & Sixtum etiam IV., Innocentium VIII., ac Leonem X. Romanos Pontifices Prædecessores nostros, Inquisitoribus hæreticæ pravitatis tam Apostolica, quam Ordinaria auctoritatibus, in quibusvis Mundi partibus, præsertim Hispaniarum Regnis & dominiis deputatis, sub generalibus censuris & pœnis expresse inhibitum fuerit, ne prætextu quarumcumque facultatum & literarum Apostolicarum ipsis, ac officio eorum cum quibusvis clausulis, quantumcumque fortissimis, efficacissimis & insolitis concessarum, contra Fratres dicti Ordinis quomodolibet procedere, vel de illis directe vel indirecte, quovis quæsito colore se intromittere auderent. Et præfatus Leo Prædecessor eisdem Inquisitoribus, ne contra dictos Fratres se, ut præfertur, intromitterent, sed si forsan aliquid eatenus contra eos egissent, eos capiendo, vel alia faciendo, Fratres sic captos, ac quoscumque processus habitos, & scripturas desuper confectas eorumdem Fratrum Superioribus, ut per eos castigari deberent, traderent, etiam mandaverit, prout in eorumdem Prædecessorum desuper confectis literis, quarum tenores præsentibus, pro insertis ac sufficienter expressis haberi volumus, plenius continetur. Nihilominus nonnulli ex dictis Inquisitoribus in Regno Sardiniæ constituti, literis & mandatis Apostolicis hujusmodi contemptis, in magnam dicti Ordinis turbationem, & scandalum plurimorum, con-

contra eoſdem Fratres procedere, eoſque carceribus mancipare non verentur.

§. III. Quare pro parte ipſius Joannis Miniſtri Nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut ſuper his opportune providere de benignitate Apoſtolica dignaremur.

§. IV. Nos igitur, qui Ordinem præfatum, propter uberrimos fructus, quos in agro militantis Eccleſiæ, & haſtenus attulit, & in dies afferre non ceſſat, ſpeciali dilectione proſequimur, illius privilegiorum conſervationi conſulere volentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, literas Prædeceſſorum hujuſmodi, ac prout illa concernunt, omnia & ſingula in eis contenta, auctoritate Apoſtolica, & ex certa noſtra ſcientia, tenore præſentium confirmantes & approbantes, ac perpetuæ firmitatis robur habere decernentes; univerſis & ſingulis Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis hujuſmodi per Sedem præfatam, vel alias quomodolibet deputatis ſeu impoſterum deputandis in præfato Regno Sardiniæ, vel alibi per univerſum Orbem conſiſtentibus, cujuſcunque ſtatus, gradus, ordinis vel conditionis exiſtant vel fuerint, in virtute ſanctæ Obedientiæ, ac ſub excommunicationis & privationis omnium & ſingulorum beneficiorum, quæ obtinent, ac inhabilitatis ad illa & alia impoſterum obtinenda, aliiſque cenſuris & pœnis in literis Prædeceſſorum contentis, quas contrafacientes eo ipſo incurrere volumus, auctoritate & tenore ſimilibus diſtincte præcipimus & mandamus, ne de cetero contra quempiam dicti Ordinis Fratrum Minorum Profeſſorem, quovis modo directe vel indirecte contra dictarum literarum tenorem procedere, vel ſe intromittere, aut hujuſmodi Inquiſitionis officium exercere præſumant: & ſi quos forſan ejuſdem Ordinia Profeſſores capere, ſeu carceribus mancipare hucuſque propoſuerint, Fratres ipſos ſic captos, juxta tenorem prædictum remittant.

§. V. Et nihilominus univerſis & ſingulis venerabilibus fratribus Archiepiſcopis & Epiſcopis, & dilectis Filiis eorum in ſpiritualibus Vicariis Generalibus, ceteriſque Perſonis in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutis committimus & mandamus, quatenus ipſi, vel eorum aliqui per ſe vel alium ſeu alios, qui deſuper pro parte alicujus Profeſſoris dicti Ordinis pro tempore fuerint requiſiti, eiſdem requirentibus in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, literas Prædeceſſorum hujuſmodi, & noſtras ſolemniter publicari, necnon omnia & ſingula in eis contenta ab omnibus & ſingulis firmiter & inviolabiliter obſervari faciant; non permittentes aliquid per quoſcumque, quacumque dignitate, præeminentia & auctoritate fungentes, contra eorumdem Prædeceſſorum, ac noſtrarum literarum hujuſmodi tenorem quomodolibet attentari; & ſi quos ex eis cenſuras & pœnas hujuſmodi Prædeceſſorum, & Noſtris literis & mandatis prædictis non parendo, incurriſſe conſtiterit, excommunicatos & privatos publice nuncient ſeu nunciari, & ab omnibus evitari, ac legitimis ſuper his habitis proceſſibus, cenſuras ipſas iteratis vicibus aggravare faciant. Contradictores quoslibet & rebelles per eaſdem cenſuras Eccleſiaſticas, & alia opportuna juris remedia compeſcendo, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis. Non obſtantibus præmiſſis, ac ſanctæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. etiam Prædeceſſoris noſtri de una, & in Concilio Generali de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas quis vigore præſentium ad judicium non trahatur, & aliis conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac omnibus his, quæ Prædeceſſores præfati in ſingulis prædictis literis voluerunt non obſtare, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

§. VI. Volumus autem, quod præſentium tranſumptis ſigillo alicujus Per-

Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ signatis, & manu alicujus Notarii subscriptis, eadem prorsus fides in judicio & extra adhibeatur, quæ originalibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die VI. Martii MDXLII. Pontificatus nostri anno VIII.

XVII.

Ecclesiam sanctorum Gervasii & Protasii in urbe Ticinensi Nicolao Pinello Clerico ultro cedente Tertii Ordinis Professoribus Pontifex assignat. Bordonus pag. 434. Bulla 221.

PAULUS &c.

§. I. PAstoralis officii cura, meritis licet imparibus, Nobis ex alto commissa Nos excitat & inducit, ut circa statum Fidelium quorumlibet, præsertim religiosam vitam ducentium, salubriter dirigendum operosis studiis diligenter intendamus, ac iis, quæ propterea cum Divini cultus augmento processisse dicuntur, ut firma perpetuo & illibata persistant, cum a Nobis petitur, Apostolici muniminis præsidium propensius impertiamur, aliasque desuper disponamus, prout in Domino conspicimus, salubriter disponamus.

§. II. Sane pro parte dilectorum filiorum Nicolai Pinelli Clerici Januensis, qui Prioratum non Conventualem sanctorum Gervasii & Prothasii Papiensem Ordinis sancti Benedicti ex concessione seu dispensatione Apostolica in Commendam obtinet, & Sebastiani de Cremona moderni Ministri, ac universorum Fratrum Domus sancti Savini extra & prope muros Papienses, Tertii Ordinis sancti Francisci de pœnitentia nuncupati, sub regulari Observantia degentium, Nobis nuper exhibita petitio continebat, quod cum alias tunc Minister, & Fratres dictæ Domus, eadem Domo, præter bella, quæ in partibus Lombardiæ, & præsertim in Civitate Papiæ, & illius comitatu viguerant, solo æquata, coacti fuissent alio se transferre, & per nonnullos annos a dicta Civitate absentes stare, iidem Minister & Fratres ad eamdem Civitatem postmodum reversi, in Ecclesia dicti Prioratus, quæ Parochialis existit, & cui ante bella hujusmodi per Vicarium seu Presbyterum mercenarium in Divinis deserviri consueverat, ac quæ diu ante propter eadem bella Vicario seu Presbytero, qui animarum curam eidem Ecclesiæ imminentem exerceret, caruerat, ac etiam tunc carebat, de concursu & licentia præfati Nicolai inhabitarunt, Missas, & alia Divina officia celebrando, ac curam animarum laudabiliter exercendo, cum magna dilectorum filiorum Parochianorum ipsius Ecclesiæ satisfactione, & spirituali Populi ejusdem Civitatis consolatione.

§. III. Ex quo dictus Nicolaus laudabili vita Ministri, & Fratrum prædictorum inductus, pro Divini cultus augmento, & eorumdem Parochianorum utilitate, eamdem Ecclesiam cum ejus domibus, ædificiis & horto, in quibus Prioratum prædictum in titulum vel commendam pro tempore obtinentes, & alii ipsius Prioratus Religiosi illi antiquitus deservientes habitare consueverant, ac cœmeterio & campanili simul se tenentibus, necnon paramentis & calice ejusdem Ecclesiæ, eorumque omnium usu, habitatione & commodo eisdem Sebastiano Ministro & Fratribus pro eis, & Successoribus suis in perpetuum, per certum ipsius Nicolai Procuratorem, ad id ab eo special ter constitutum, sub Sedis Apostolicæ beneplacito, & dilectorum filiorum Capituli Generalis seu Provincialis, aut Ministri Generalis Tertii Or-

Ordinis, vel alterius Superioris Domus hujusmodi ratificatione desuper obtinenda pro annuo censu duorum ducatorum auri de Camera Taurinorum nuncupatorum, seu illorum æquivalentis monetæ Mediolanen. Monasterio sancti Petri de Bremite dicti Ordinis sancti Benedicti Papien. dicti, & unius libræ thuris mensæ Episcopali Papiensi pro ipso Nicolao, & successoribus suis Prioratum prædictum in titulum vel commendam pro tempore obtinendis, & unius scuti auri a Sole eidem Nicolao, & Successoribus suis annuatim persolvendo, ita tamen, quod ex eodem scuto valor dicti thuris deduceretur, ad livellum perpetuum seu emphiteosem perpetuam locavit & concessit cum onere, quod Minister, & Fratres præfati in eadem Ecclesia missas & alia Divina officia celebrare, ac curam animarum hujusmodi exercere, necnon alia, quæ eidem Ecclesiæ incumbebant facere, & Ecclesiam, domos, ac ædificia hujusmodi suis sumptibus & expensis absque ipsius Nicolai onere reparare & manutenere, necnon libras mille Imperialium monetæ illarum partium eidem Nicolao per eum in emptionem unius domus æquivalentis in ipsa Civitate consistentis, pro ipsius Nicolai & successorum suorum prædictorum habitatione, & non alium usum convertendas, in certis tunc expressis terminis solvere tenerentur, exclusis nihilominus a locatione seu concessione prædictis, ac eisdem Nicolao & successoribus suis reservato titulo dicti Prioratus, ac omnibus & singulis aliis bonis & proprietatibus, necnon censibus illi debitis, ac fructibus, redditibus, proventibus & emolumentis ad dictum Prioratum quomodolibet spectantibus, ita quod Minister & Fratres præfati, ac eorum successores de illis se intromittere, ac Nicolaum & successores suos ex Ecclesia & bonis, ut præfertur, locatis & concessis expellere aut removere, seu eos in illis impedire, vel in illis se intromittere ullo unquam tempore nullatenus possent; promisitque idem Nicolaus Ministrum & Fratres præfatos, ac illis locata & concessa bona a quibuscumque oneribus eidem Prioratui, & eis bonis occasione decimæ vel decimarum, seu etiam additionum, aut quavis alia causa, etiam Apostolica auctoritate, seu alias pro tempore impositis indemnes, & indemnia conservare; itaut Minister & Fratres præfati nullum exinde damnum aut interesse pati, aut ratione vel causa fructuum & reddituum, seu aliorum ad dictum Prioratum spectantium Ministro & Fratribus non locatori aliquas expensas facere non haberent, remanerentque eisdem Ministro & Fratribus, ac successoribus suis omnia eleemosinæ, oblationes & legata, quæ exinde in ipsa Ecclesia, seu ejus & domorum, ædificiorum, horti & cœmeterii & campanilis intuitu, vel contemplatione fieri contigerit. Pacto præmissis omnibus inter alia adjecto, quod in eventum non solutionis annui census hujusmodi per triennium continuum, & unum mensem, aut contraventionis pactorum inter eos, desuper initorum, Minister & Fratres præfati a locatione & concessione prædictis cecidere intelligerentur, ipsaque Ecclesia cum illius bonis ad dictum Nicolaum reverteretur, ipseque Nicolaus postmodum locationem & concessionem prædictas per se ipsum approbavit & ratificavit, prout in diversis desuper confectis instrumentis dicitur plenius contineri.

§. IV. Quare pro parte Nicolai & Sebastiani Ministri, ac universorum Fratrum prædictorum asserentium cultum Divinum in dicta Ecclesia, & locatione & concessione prædictis auctum fuisse, Nobis fuit humiliter supplicatum, ut Ordinem sancti Benedicti hujusmodi in dicta Ecclesia supprimere & extinguere, ac locationi & concessioni prædictis pro illorum subsistentia firmiori robur Apostolicæ confirmationis adjicere, aliasque in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. V. Nos igitur, qui Religiosorum quorumlibet profectibus, quantum

tum cum Domino possumus, libenter intendimus, Nicolaum & Sebastianum Ministrum, ac universos Fratres præfatos, & eorum singulos a quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis a jure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum harum serie absolventes & absolutos fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati Ordinem sancti Benedicti in eadem Ecclesia, Apostolica auctoritate, tenore præsentium supprimimus & extinguimus, ac locationem & concessionem prædictas, necnon prout illas concernunt, omnia & singula in instrumentis prædictis contenta, licita tamen & honesta, ac inde sequuta quæcumque auctoritate & tenore prædictis, ex certa scientia approbamus & confirmamus, ac illis perpetuæ firmitatis robur adjicimus, eaque perpetuis futuris temporibus per quoscumque etiam ipsius Nicolai in dicto Prioratu successores præfatos inviolabiliter observari debere, ipsosque Sebastianum Ministrum, & Fratres ac successores suos ex Ecclesia, domibus, ædificiis, horto, cœmeterio & campanili præfatis, ullo umquam tempore a quoquam, etiam prætextu alicujus læsionis, seu in integrum restitutionis, aut alias quomolibet expelli, seu in eis molestari seu inquietari non posse, sicque per quoscumque Judices & Commissarios quavis auctoritate fungentes, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, sublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi & interpretandi auctoritate & facultate, judicari & definiri debere decernimus, supplentes omnes & singulos juris & facti defectus, si qui forsan intervenerint in eisdem.

§. VI. Et nihilominus pro potiori cautella Ecclesiam præfatam cum suis domibus, ædificiis, horto, cœmeterio & campanili, ac paramentis, calice, ac aliis prædictis eidem Sebastiano prædicto, Ministro, & Fratribus ac successoribus suis, seu quatenus opus sit, Syndico, & per ipsos nomine Cameræ Apostolicæ eligendo, ad eorum commodum cum pactis, obligationibus, promissionibus, conventionibus & capitulis in instrumentis prædictis contentis, dummodo ipsius Nicolai ad hæc accedat consensus, auctoritate & tenore præmissis concedimus & assignamus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac Prioratus, & Ordinis sancti Benedicti prædictorum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis & consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, suppressionis, extinctionis, approbationis, confirmationis, adjectionis, decreti, concessionis & assignationis, ac suppletionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDXLII. XVII. Kalend. Junii Pontificatus nostri anno VIII.

XVIII.

Providet libertati ſepulturæ in quibuſdam Eccleſiis Ordinis. Ex Regeſto Ciſmontano pag. 100.

PAULUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei

Dilectis filiis Leonardo de Coſis, & Jacobo de Bracciolinis Canonicis Eccleſiæ Piſtorien. ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

§. I. Conqueſtus eſt Nobis Miniſter Provincialis Fratrum Minorum de Obſervantia nuncupatorum Provinciæ Tuſciæ, quod nonnulli Rectores Parochialium Eccleſiarum, ac quidam alii Clerici & Laici Lucen. Civitatis & diœceſis, cadavera Chriſtifidelium defunctorum in Eccleſiis Fratrum Ordinis, ac Civitatis & diœceſis prædictorum, ſepulturam eligentium, ac Sororum de Pœnitentia nuncupatarum, ſub cura dictorum Fratrum degentium pro tempore decedentium, contra formam ſacrorum Canonum & privilegiorum a Sede Apoſtolica eidem Ordini conceſſorum, per violentiam rapere, ac ſuas Eccleſias deferre præſumpſerunt hactenus & præſumunt ſive comminantur, & ſe jactant, ac ſuper literis injuriantur eiſdem.

§. II. Ideoque cum dictus conquerens, ſicut aſſerit, potentiam præfatorum injuriantium merito perhorreſcens, ipſos injuriantes infra Civitatem & diœceſim prædictas nequeat convenire ſecure; diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vocatis, qui fuerint evocandi, & auditis hinc inde propoſitis, quod juſtum fuerit, appellatione remota, decernentes, faciatis, quod decreveritis per cenſuram Eccleſiaſticam firmiter obſervari. Teſtes autem, qui fuerint nominati, ſi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint, Cenſura ſimili, appellatione ceſſante, compellatis veritatis teſtimonium perhibere: quod ſi non ambo his exequendis potueritis intereſſe, alter veſtrum ea nihilominus exequatur.

Datum Romæ apud ſanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Chriſti MDXLII. III. Nonas Julii Pontificatus noſtri anno VIII.

XIX.

Minoritas Conventuales in Siciliæ Regno, & Venetorum ditione degentes ad medietatem decimarum tantum teneri declarat. Ex Vat. Secret. Tabul.

Dilectis filiis Magiſtro Generali & Provincialibus Ordinis Fratrum Minorum Conventualium.

§. I. Dudum cum urgentibus temporum conditionibus diverſas, ſuper redditibus Eccleſiaſticis decimas a quibuſcumque etiam Ordinum Mendicantium Profeſſoribus, bona ſtabilia ex privilegio poſſidentibus perſolvendas in diverſis Orbis partibus, & præſertim in tota Italia impoſuiſſemus. Nos vobis quod ex tunc de cetero ratione cujuslibet decimæ in tota Italia per Nos eatenus impoſitæ vel impoſterum imponendæ ultra illius medietatem ſolvere non teneremini, nec ad id a quoquam quavis auctoritate cogi poſſetis, per alias noſtras in forma Brevis literas conceſſimus & indulſimus, & tunc & pro tempore exiſtentibus Camerario noſtro, ac Clericis & Præ-

Præsidentibus Cameræ Apostolicæ, necnon quibusvis decimarum hujusmodi eatenus deputatis & imposterum deputandis Collectoribus & Subcollectoribus quavis dignitate præfulgerent, dedimus in mandatis, quatenus de cetero vos occasione singularum decimarum eatenus in dicta Italia impositarum & imponendarum hujusmodi, ratione domorum vestri Ordinis, & illarum fructuum ultra illius medietatem quovis modo gravare non præsumerent, sed exactione medietatis decimarum hujusmodi contenti, vos ab illis in totum omnino liberarent, quietarent & absolverent in omnibus & per omnia, perinde ac si decimas hujusmodi integre persolvissetis, prout in eisdem literis plenius continetur.

§. II. Cum autem postmodum causis, propter quas dictæ decimæ impositæ fuerunt, & forsan majoribus adhuc subsistentibus, aliæ fructuum Ecclesiasticorum decimæ per Nos in tota Italia prædicta impositæ fuerint, & licet sub tota Italia Regnum Siciliæ, & dominium Venetorum censeantur comprehensa, ne dictæ literæ etiam ratione decimæ imposterum imponendæ vobis, ut præfertur, concessæ fuerint: Nihilominus, sicut Nobis nuper exponi fecistis, pro eo, quod in dictis literis de Regno Siciliæ, & dominio Venetorum hujusmodi specialis & specifica mentio facta non extitit, a nonnullis literas ipsas nimis curiose interpretantibus asseritur, literas ac per illas vobis factam concessionem hujusmodi vobis in Regno & Dominiis prædictis non suffragari, vosque ad integram solutionem decimarum postmodum impositarum teneri: quare Nobis humiliter supplicari fecistis, ut in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. III. Nos igitur ad uberes fructus, quos vestri Ordinis Professores in militanti Ecclesia producunt, debitum respectum habere, ac vobis, ut a molestiis hujusmodi sublevati, Divinis obsequiis liberius vacare possitis, paterno affectu providere volentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, volumus, & Apostolica auctoritate vobis concedimus ac decernimus, quod literæ prædictæ quoad impositas & de cetero imponendas decimas valeant, & vobis etiam quoad hoc, ut in toto Regno, & universo Dominio prædictis ad solutionem decimarum hujusmodi ultra illarum medietatem, juxta tenorem dictarum literarum non teneamini, suffragentur in omnibus & per omnia, perinde ac si in dictis literis de Regno, & Dominio prædictis specialis & specifica mentio facta fuisset, quodque vos ratione quarumcumque decimarum etiam post concessionem dictarum literarum impositarum & imposterum imponendarum hujusmodi, etiam in Regno, & Dominio prædictis, ultra illarum medietatem prædictam solvere non teneamini, nec ad id per Collectores præfatos, seu quoscumque alios quavis auctoritate fungentes cogi seu compelli possitis, ac propterea aliquas censuras & pœnas Ecclesiasticas minime incurratis: districtius inhibentes quibusvis decimarum hujusmodi pro tempore deputatis Collectoribus & subcollectoribus quavis facultate munitis, ne vos aut aliquos vestrum contra præsentium & dictarum literarum tenorem, quovis prætextu seu quæsito colore vel ingenio, directe vel indirecte, indebite molestare vel perturbare quoquo modo præsumant, ac decernentes irritum & inane quidquid secus scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac quibuscumque literis ac facultatibus super impositionibus decimarum hujusmodi pro tempore emanatis, quas adversus præsentes nullatenus suffragari posse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque; decernentes etiam, quod præsentium literarum transumptis manu Notarii publici subscriptis, ac sigillo alicujus Curiæ Ecclesiasticæ, seu alicujus Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis,

nitis, eadem prorſus fides in judicio & extra adhibeatur, quæ iiſdem præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud ſanctum Marcum ſub annulo Piſcatoris die XXIX. Julii MDXLII. Pontificatus noſtri anno VIII.

XX.

Privilegia Maronitarum Principi conceſſa firmat, doniſque perpulchris decorat. Ex Vat. Secret. Tabul.

PAULUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Dilecto filio nobili viro Joanni Abdelmenem Domino temporali Maronitarum ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

§. I. Attulit ad nos literas tuas XIX. Februarii proximi præteriti datas dilectus filius frater Felix de Venetiis Procurator & Commiſſarius Guardiani Domus Montis Syon, in quibus & officium piæ ſalutationis atque humilis reverentiæ Nobis exhibere, & te cum tibi ſubdito Populo Maronitarum verum filium, ac fideliſſimum noſtrum Sediſque Apoſtolicæ ſubditum, quemadmodum tui Anteceſſores fuerunt, fuiſſe & eſſe pia devotione fateris, & futurum omni tempore polliceris, etiamſi vitam & ſanguinem vobis profundere ſit neceſſe; petis præterea pari humilitate, ut noſtram & dictæ Sedis benedictionem una cum confirmatione tuæ auctoritatis, quam per Romanos Pontifices Anteceſſoribus tuis conceſſam habere aſſeris, ad te mittere velimus. Quibus lectis paterna ſane caritate, & ſpirituali gaudio de hac veſtra pietate exultavimus, etiam perſpicientes, quod vos quamquam tanto jam tempore ſub Infidelium jugo politi, & ob fidem Chriſtianam acerbe vexati, illam tamen ſemper conſtantiſſime conſervaſtis & conſervare intenditis, de quo, ut debemus, agimus omnipotenti Deo gratias ejus miſericordiam ſuppliciter deprecantes, ut vos in hoc ſancto propoſito per donum ſuæ gratiæ confirmare, & in dies augere dignetur.

§. II. Nos autem, ut tuo deſiderio paterne ſatisfaciamus, omnia privilegia tibi per prædeceſſores noſtros Romanos Pontifices conceſſa, ſi & prout illa pacifice poſſides, ſine alterius præjudicio auctoritate Apoſtolica tibi confirmamus. Mittimus etiam ad te duas veſtes, quas eidem fratri Felici conſignari fecimus, ut illis in noſtri memoriam utaris, alia etiam dona miſiſſemus, ſi ad te ſine periculo deferri potuiſſent. Et quoniam ex literis venerabilis fratris Petri Patriarchæ Maronitarum intelleximus, hoc ab eo & toto Clero Maronitarum deſiderari, ſcripſimus propterea dilecto filio Dionyſio Guardiano Domus Montis Syon eum Commiſſarium noſtrum deputantes, ut ipſos Patriarcham, & Clerum, ac Populum noſtro & hujus ſanctæ Sedis nomine viſitet, ſpiritualique conſolatione afficiat, id ſedulo curans, ut Fides Catholica ab eis eo ritu ſervetur, quo illis per prædeceſſores noſtros Romanos Pontifices deſcripta eſt. Itaque te hortamur, ac tibi paterne præcipimus, ut eumdem Commiſſarium & Viſitatorem honorifice ſuſcipiens, prout debes, omni honore & favore tuo proſequaris ad noſtram hujuſmodi commiſſionem exequendam, ſi & prout ab eo requiſitus fueris. Tibi inſuper, Fili dilecte, ipſum Petrum Patriarcham, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Presbyteros, ac Religioſos, & omnem Clerum Maronitanarum ſtudioſe commendamus, ut eos tamquam animarum veſtrarum Paſtores, ſicut facis & debes, omni humanitate, caritate, filialique obſervantia ve-

ne-

nereris & tractes, atque a tuis subditis tractari facias, ut liberius & quietius Deo servire, & pro vobis valeant ejus majestatem supplicare, qui vos ex alta dextera suæ clementiæ benedicat & protegat.

Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDLXII. XI. Kalendas Decembris Pontificatus nostri anno IX.

XXI.

Fratrem Dyonisium Guardianum Montis Syon Ordinis Minorum de Observantia ad Maronitas delegat, ipsosque reformandi facultatem tribuit. Ex Arch. Secr. Vat.

PAULUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Dilecto filio Dionysio Guardiano Domus Montis Syon Ordinis Minorum de Observantia nuncupatorum, nostro & Sedis Apostolicæ Commissario salutem & Apostolicam benedictionem.

§. I. Suis Nobis literis venerabilis frater Petrus Patriarcha Maronitarum nuper significavit, quod licet ipse, qui cum suis Archiepiscopis, Episcopis, Clero & Populo Maronitarum in Monte Syriæ Libano inter Infideles degit, cum eisdem suis graves ab eisdem Infidelibus contumelias & pressuras ob Fidem Christianam quotidie sustineant, tamen ipsi eamdem Fidem Christianam numquam deserere, sed in ea usque ad ultimum sub obedientia hujus sanctæ Sedis, ac nostra & Romanorum Pontificum pro tempore existentium perseverare firmo & constanti proposito decreverunt, petens humiliter a Nobis, ut cum ab eadem Sede visitari consueverint, & a tempore felicis recordationis Leonis Papæ X prædecessoris nostri, qui eos ultimo loco per Commissarium ad hoc missum visitavit, & trinas literas piæ memoriæ Eugenii IV. etiam prædecessoris nostri (sacro approbante Florentino Concilio) editas super doctrina Fidei Christianæ, quam sequi deberent, ad eos misit, numquam postea visitati fuerunt, aliquem ad eos Commissarium & Visitatorem destinare vellemus, ut & ipsi tantis terrarum & maris spatiis a Nobis avulsi, spirituali consolatione afficiantur, & si qua in re a dogmate ac ritu sanctæ Romanæ Ecclesiæ, tamquam novellæ Fidei plantæ aberrent, eodem Commissario viam monstrante corrigantur, in rectum tramitem, sicut summopere desiderant, reducantur; utque facilius id assequi possint, idem Petrus Patriarcha humili Nobis supplicatione subjunxit, vellemus Ministro Generali dicti Ordinis præcipere, ut is sex Fratres dicti Ordinis in sacris literis eruditos, qui tibi, & pro tempore existenti Guardiano Domus Montis Syon subjiciendi, & ab ipsis Patriarcha, ac Clero, & Populo in victu & necessariis benigne tractandi, eosdem Maronitas, qui lingua tantum chaldea utuntur, ad faciliorem Fidei nostræ perceptionem latine legere & scribere doceant, & in puritate ejusdem Fidei conservare, suoque exemplo ac præsentia confirmare pleniusque instruere studeant.

§. II. Nos igitur merito ex hac illorum fortitudine in pressuris, desiderio in addiscendo, proposito in perseverando plurimum in Domino lætati, ut & consuetudinem hujus sanctæ Sedis laudabilem in illis visitandis prosequamur, & amantibus ac piis Filiis a Patre opem poscentibus manum porrigamus, Commissarium ad eos, sicut postulant, mittere decrevimus, sed cogitantibus Nobis, quem potissimum mitteremus, nemo vel vicinitate propior, vel ob vicinitatem instructior, vel ob doctrinam & mores magis ido-

idoneus Nobis occurrit, quam tu, qui præclaram pietatis, doctrinæ & prudentiæ laudem in conspectu nostro & hujus Sedis meruisti. Quamobrem te nostrum & dictæ Sedis Commissarium in hoc deputantes, te Fili hortamur, tibi nihilominus in virtute sanctæ Obedientiæ præcipientes, ut hunc pium laborem Dei ac nostra causa libenter suscipiens, ad eosdem Maronitas quamprimum cum tuo commodo poteris, te conferas, trinisque nostris literis, quarum unas eidem Petro Patriarchæ, alteras Archiepiscopis, Episcopis, Clero & Populo, reliquas Domino temporali ipsorum Maronitarum scriptas, præsentibus adjunximus, eis redditis, postquam illos ex parte nostra & hujus sanctæ Sedis pia ac paterna salute & Apostolica benedictione nostra consolatus fueris, te de universo statu suarum rerum, præcipueque de observantia Catholicæ Fidei, ac de Sacramentis & eorum usu diligenter informare, & si qua in re, ac præcipue in his, quæ nostris ad ipsum Patriarcham literis continentur, aberrare eos cognoveris, auctoritate nostra reformare, corrigere, & ad rectum tramitem reducere cures, super quo tibi amplissimam, etiam ipsos aberrantes prævia canonica monitione per censuras & pœnas Ecclesiasticas, a quibus, præterquam in mortis articulo, nonnisi a te, & eodem Patriarcha in forma Ecclesiæ consueta absolvi possint, nisi resipuerint, coercendi, auxiliumque dicti Domini temporalis invocandi, tenore præsentium concedimus facultatem.

§. III. Hortamur igitur tam Patriarcham, Archiepiscopos, & Episcopos, quam ipsum Dominum temporalem, universumque Clerum & Populum Maronitanarum eis nihilominus in simili virtute sanctæ Obedientiæ præcipientes, ut te tamquam Commissarium nostrum, & hujus sanctæ Sedis, pro eorum consolatione, & animarum suarum salute a Nobis missum, debita reverentia & honore suscipientes, tibi tamquam nostro Commissario in omnibus & singulis, quæ eis pro reformatione, correctione & salute eorum ordinanda duxeris haud aliter pareant & obediant, tuaque jussa exequantur, ac tibi sedulo faveant & assistant, quam si Nos ipsi præsentes ea omnia ordinaremus.

Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDXLII. XI. Kalendas Decembris Pontificatus nostri anno IX.

XXII.

Fratribus Conventualibus adversus eos qui Aniciense Cœnobium occupare nitebantur Conservatores legat. Ex Vat. Secret. Tabul.

Venerabili fratri Episcopo Gratianopolitano, ac dilectis Filiis sancti Antonii de sancto Antonio ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinen., Viennen., & sancti Theofredi, Anicien. diœcesis Monasteriorum Abbatibus, vel eorum cuilibet.

§. I. EXponi Nobis nuper fecit dilectus filius Procurator Generalis Ordinis Minorum Conventualium nuncupatorum, quod licet ex tenore literarum felicis recordationis Leonis Papæ X. prædecessoris nostri Bulla Concordiæ nuncupatarum, non liceret Fratribus de Observantia nuncupatis Domos ejusdem Ordinis Fratrum Minorum Conventualium hujusmodi quovis prætextu capere, seu quovis modo occupare, & e contra non liceat Fratribus Conventualibus Domos Fratrum de Observantia capere vel occupare; Nihilominus quidam Fratres dicti Ordinis Minorum de Observantia, favoribus nonnullorum Civium Civitatis Anicien. seu Magistratuum

tuum Civitatis Tholosanæ suffulti, dictis literis spretis, quærunt dictos Fratres Conventuales a Domo sancti Francisci prope & extra muros dictæ Civitatis Aniciensis per eos ab immemorabili tempore inhabitata ejicere, & eamdem Domum occupare vi & violenter, jocalia & indumenta dictæ Domus auferre, in maximum ipsorum Fratrum Conventualium præjudicium, & Sedis Apostolicæ contemptum. Quare idem Procurator Nobis humiliter supplicari fecit, ut turbationibus & molestiis, quibus ipsi Fratres Conventuales ex hujusmodi conatibus affici possent, occurrere, necnon bona sibi violenter ablata hujusmodi restituere, aliasque in præmissis opportune providere, paterna diligentia dignaremur.

§. II. Nos igitur, qui cunctorum præsertim Religiosorum quieti libenter consulimus, & jura eorum adversus violentias & injurias tuemur, hujusmodi supplicationibus inclinati, vobis per præsentes committimus & mandamus, quatenus eisdem Fratribus in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, eos a dicta Domo a quoquam quavis auctoritate fungente, quovis quæsito colore de facto amoveri, aut quominus Domum ipsam, prout hactenus consueverunt, tenere & habitare possint per dictos Fratres de Observantia, aut quoscumque alios contra prædictarum literarum tenorem quomodolibet molestari vel impediri, aut inquietari nullatenus sinatis vel permittatis, necnon jocalia, & cetera bona illius Domus violenter ablata restitui faciatis; contradictores quoslibet & rebelles, cujuscumque status, gradus, ordinis, conditionis, præeminentiæ vel excellentiæ fuerint, per censuras Ecclesiasticas, aliaque opportuna remedia, appellatione postposita, compescendo, ipsisque censuris, etiam iteratis vicibus, legitimis super his habendis servatis processibus, aggravando, interdictum Ecclesiasticum apponendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri de una, & Concilii Generalis de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas quis auctoritate præsentium ad judicium non trahatur, & aliis Apostolicis constitutionibus & ordinationibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XXX. Decembris MDXLII. Pontificatus nostri anno IX.

ANNO CHRISTI 1543. PAULI III. ANNO 9.

XXIII.

Pecuniam, quam ex venditis fundis Mutinensis Ecclesiæ Observantes contraxerant apud sequestrem deponi jubet, ut inde bona emi possint in usum cujusdam Templi suburbani assignanda. Ex Regesto Cismont. fol. 102.

Dilecto filio Vicario venerabilis fratris Episcopi Mutinen. in spiritualibus Generali.

§. I. EXponi Nobis nuper fecerunt dilecti filii Minister & Fratres Ordinis Minorum de Observantia nuncupati, Provinciæ Bononiæ, juxta morem dicti Ordinis, quod alias, postquam Nos ex certis causis tunc expressis, in domibus & horto Parochialis Ecclesiæ sanctæ Margaritæ Mutinen. unam domum eorum Ordinis sub invocatione sanctarum Cæciliæ & Margaritæ, cum claustro, refectorio, dormitorio, hortis, hortalitiis & aliis officinis necessariis pro usu & habitatione nonnullorum ipsius Ordinis professorum, qui sub illius regularibus Institutis Altissimo exhiberent famulatum,

tum, Apoſtolica auctoritate erexeramus & inſtitueramus, ac omnia & ſingula ipſius Parochialis Eccleſiæ, præter illius domos & hortum hujuſmodi, poſſeſsiones & bona ab eadem Eccleſia perpetuo diſmembraveramus & ſeparaveramus, illaque ſic diſmembrata & ſeparata, necnon ſolum ſeu fundum, in quo altera dictorum Fratrum domus demolita extra muros Mutinen. conſiſtebat, ac illius hortum ſeu hortos, aut eorum loco tot alia bona ſtabilia, valoris mille ſcutorum ex pretio ipſius ſoli ſeu fundi ac hortorum, aut alias habendorum, emenda & acquirenda Eccleſiæ ſeu Oratorio ſancti Joannis Baptiſtæ de Coceo territorii Campi, Mutinen. Diœceſis, quam ſeu quod dilectus filius Annibal de Thebaldis, ut aſſeritur, obtinet, perpetuo applicaveramus & appropriaveramus, ac Parochialem Eccleſiam præfatam, certo tunc expreſſo modo apud Sedem Apoſtolicam vacantem, eiſdem Fratribus per eos juxta mores & ritus dicti ſui Ordinis tenendam, regendam & gubernandam, perpetuo conceſſeramus & aſsignaveramus, prout in noſtris ſub plumbo deſuper expeditis literis plenius continetur.

§. II. Miniſter & Fratres præfati cupientes contenta in eiſdem literis, & inter alia, partem illam emptionem bonorum hujuſmodi concernentem, omnino adimplere, dicta mille ſcuta, quæ ex venditione dicti fundi habuerunt, penes unam vel plures perſonas fide & facultatibus idoneas, cum tunc temporis non invenirent, ubi alia bona ſtabilia præfata ſaltem ad utilitatem ejuſdem Eccleſiæ ſeu Oratorii ſancti Joannis Baptiſtæ commode emere poſſent, donec emptionis hujuſmodi caſus eveniret, deponi curaverunt.

§. III. Cum itaque, ſicuti eadem expoſitio ſubjungebat, ex eo quod juxta dictarum literarum tenorem bona præfata hactenus emere non valuerunt, ne a nonnullis in medium adduci poſsit eos emptionem præfatam diſtuliſſe, ac literarum hujuſmodi conditionem non adimpleviſſe, ac pecuniæ depoſitæ hujuſmodi eorum periculo, aliquo caſu pareant, deſiderant pecunias præfatas in emptionem ſtabilium bonorum hujuſmodi exponi, aut alias, cum per eos non ſtare conſtiterit, per depoſitionem hujuſmodi ad emptionem præfatam non teneri, quare Nobis humiliter ſupplicari fecerunt, ut eis in præmiſsis de opportuno remedio providere, de bonitate Apoſtolica dignaremur.

§. IV. Nos igitur ſupplicationibus hujuſmodi inclinati, tibi per præſentes committimus & mandamus, quatenus vocato dicto Annibali moderno dictæ Eccleſiæ Rectore, ut pecunia præfata in emptionem tot bonorum ſtabilium, juxta dictarum literarum formam, omnino exponatur, omnem curam ac diligentiam adhibeas, etſi talem emptionem de proximo fieri non poſſet, ac per dictos Miniſtros & Fratres non ſtetiſſe, nec ſtare, quominus emptio hujuſmodi fiat, repereris, penes eoſdem vel alios magis idoneos, ſeu Montem Pietatis Mutinen. prout tibi ſecurius videbitur, ſummam mille ſcutorum hujuſmodi deponi mandes & facias; itaut quandocumque emptionis ſtabilium bonorum præfatæ opportunitas ſe exhibuerit, omnino in emptionem hujuſmodi converti valeant & debeant; decernentes Miniſtrum & Fratres præfatos per depoſitum ſic per te factum, ad emptionem bonorum hujuſmodi per eos faciendam ulterius non teneri, nec obligatos fore; nec denique ullo umquam tempore etiam ad dicti Annibalis, & pro tempore exiſtentis ejuſdem Eccleſiæ ſeu Oratorii ſancti Joannis Baptiſtæ Rectoris, aut cujuſvis inſtantiam moleſtari, impediri vel perturbari poſſe ſeu debere.

§. V. Nos enim tibi ipſas partes ad emptionem hujuſmodi faciendam, ac perſonam ſeu perſonas pecunias præfatas in depoſitum habentes, ad illas reſtituendas cogendas, necnon eaſdem pecunias penes eoſdem, aut quos tibi

tibi videbitur, de novo deponendas; Contradictores quoslibet, & tibi in præmissis non parentes per censuras Ecclesiasticas, ac etiam pecuniarias tuo arbitrio moderandas & applicandas, aliaque juris opportuna remedia, appellatione postposita, compescendo, ac auxilium brachii secularis, si opus fuerit, invocando, ceteraque in præmissis necessaria seu quomodolibet opportuna gerendo, faciendo & exequendo, facultatem & potestatem per easdem concedimus. Non obstantibus quibuscumque constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac juramentis per eos super observatione præmissarum forsan præstitis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ sub annulo Piscatoris xv. Junii MDXLIII. Pontificatus nostri anno IX.

XXIV.

Concedit Sororibus Tertii Ordinis sancti Francisci Capellam quamdam sancti Antonii de Capodantio, Arben. Diœcesis, juxta conditiones initas inter ipsas & Confraternitatem, olim in dicta Capella institutam, easque approbat. Ex Regesto Cisinontano pag. 102. a tergo.

Dilectis in Christo filiabus Ministræ & Sororibus Monasterii sancti Antonii de Capodantio, Arben. Tertii Ordinis sancti Francisci.

§. I. EXponi Nobis nuper fecistis, quod alias, postquam dilecti filii Confratres Confraternitatis in Capella sancti Antonii de Capodantio Arben. canonice institutæ, cupientes, ut Monasterium Tertii Ordinis sancti Francisci apud dictam Capellam construi cœptum, præclara structura perficeretur, quod tunc Ministra ejusdem Monasterii, ad effectum hujusmodi, filias legitimas & naturales nobilium, ac alias mulieres nobiles Civitatis Arben. sub regulari clausura Altissimo famulari cupientes, semoto quocumque impedimento contrario, in dicto Monasterio recipere & ad professionem admittere posset, libere consenserant, & dicta Ministra de ipsorum Confratrum consensu, nonnullas filias nobilium cum convenientibus dotibus, & inter alias dilectam filiam in Christo Dorotheam, relictam quondam Joannis Baptistæ de Zudenigo, nobilem dictæ Civitatis, in Sorores ejusdem Monasterii receperat, & ex bonis Dorotheæ ac dotibus aliarum in Sorores receptarum hujusmodi, Monasterium prædictum, Deo propitio, perfectum fuerat in maximum ipsius Civitatis decus & nobilium prædictorum commodum; præfati confratres seu eorum major pars pro se & successoribus suis, quod tunc Ministra & Sorores Monasterii hujusmodi pro majori eorum quiete & animorum serenitate, & ut Monasterio prædicto ac duabus domunculis, antea in vim certi tunc expræssi pacti constructis liberius uti possent, Capellam prædictam, non tamen illius aut ipsorum Confratrum bona vel redditus, quos per eorum tunc & pro tempore existentes Castaldiones gubernari, & ad ipsorum Confraternitatis usus & utilitatem, prout eatenus factum fuerat, dispensari voluerunt, regere & gubernare, ac ea cum omnibus privilegiis, indultis, pertinentiis, favoribus & gratiis per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros dicto Ordini concessis, uti, potiri & gaudere possent; cum hoc, quod si tunc & pro tempore existens Ministra & Sorores Monasterii hujusmodi omnes deficerent, quod tunc & eo casu & non aliter, Capella & Monasterium hujusmodi, cum omnibus eorum structuris ad eosdem Confratres, qui illam gubernandam haberent, devolvi debere libere consenserunt, prout in instrumento publico desuper confecto dicitur plenius contineri.

§. II. Quare nobis humiliter fupplicari feciftis, ut Capellam prædictam vobis modo & forma, ac cum conditionibus præmiffis concedere & affignare, aliaque vobis in præmiffis opportune providere, de benignitate Apoftolica dignaremur. Nos igitur, qui perfonarum quarumlibet, præfertim fœminei fexus fub fuavi Religionis jugo Altiffimo famulantium, votis, quantum cum Deo poffumus, libenter annuimus, inftrumenti prædicti tenorem, ac fi de verbo ad verbum infereretur præfentibus, pro expreffo habentes, hujufmodi fupplicationibus inclinati, Capellam prædictam vobis per vos, abfque illius aut ipforum Confraternitatis bonis vel redditibus, qui per eorum pro tempore exiftentes Caftaldiones gubernentur, & ad ipforum Confraternitatem ufus & utilitatem, prout hactenus factum fuit, difpenfentur, regendam & gubernandam, itaut ea cum omnibus & fingulis privilegiis, indultis, præeminentiis, favoribus & gratiis prædictis uti, potiri & gaudere poffitis; etfi vos & pro tempore exiftens Miniftra & Sorores Monafterii hujufmodi defeceritis, tunc & eo cafu & non aliter, Capella & Monafterium hujufmodi cum omnibus eorum ftructuris ad eofdem Confratres, qui illa gubernare habeant, devolui debeant. Dummodo Superioris in hoc expreffius accedat affenfus, Apoftolica auctoritate, tenore præfentium de fpeciali gratia concedimus & affignamus. Non obftantibus conftitutionibus & ordinationibus Apoftolicis, ac ipforum Confratrum etiam juramento, confirmatione Apoftolica vel quavis firmitate alia roboratis ftatutis & confuetudinibus, ceterifque contrariis quibufcumque.

Datum Parmæ fub annulo Pifcatoris die xv. Junii MDXLIII. Pontificatus noftri anno IX.

XXV.

Eximit Monafterium Monialium fanctæ Claræ oppidi Bureti a folutione quorumdam onerum ab Univerfitate ipfis impofitorum. Ex Regefto Cifmontano pag. 103. a tergo.

Dilectis filiis Archipresbytero & Præpofito Ecclefiæ Cremonen. vel eorum alteri.

§. I. Exponi Nobis nuper fecerunt dilectæ in Chrifto filiæ Abbatiffa & Conventus Monafterii Monialium fanctæ Claræ oppidi Bureti, Ordinis ejufdem fanctæ Claræ, Cremonen. Diœcefis, quod licet laicis in Ecclefiafticas perfonas aut eorum bona nulla fit attributa poteftas, ac perfona & bona hujufmodi: nihilominus dilecti filii Univerfitas dicti oppidi, prætextu nonnullorum ftatutorum ejufdem oppidi, prædictas Abbatiffam feu Conventum pro bonis eis pro tempore relictis, ad folutionem diverforum onerum realium per eadem ftatuta impofitorum contra exceptionem hujufmodi, cogere nituntur, eafque defuper diverfimode vexant & moleftant, falcem fuam in meffem alienam ponendo, in animarum fuarum periculum, & ipfarum Abbatiffæ & Conventus detrimentum non modicum.

§. II. Quare Abbatiffa & Conventus præfatæ Nobis humiliter fupplicari fecerunt, ut eas a vexationibus & moleftationibus hujufmodi præfervare, aliafque eis in præmiffis opportune providere de benignitate Apoftolica dignaremur.

§. III. Nos igitur attendentes Ecclefias ftatutis laicorum affici non poffe, vobis per præfentes committimus & mandamus, quatenus vos vel alter veftrum per vos vel alium feu alios eifdem Abbatiffæ & Conventui in præmiffis efficacis defenfionis præfidio affiftentes, non permittatis eas prætextu

textu ſtatutorum dicti oppidi, per Univerſitatem hujuſmodi, ſeu alios eorum nomine, occaſione bonorum eis pro tempore relictorum, in dictæ exceptionis præjudicium quomodolibet vexari aut moleſtari; contradictores quoslibet & rebelles, ac vobis in præmiſſis non parentes, per ſententias, cenſuras & pœnas Eccleſiaſticas, ac etiam pecuniarias arbitrio noſtro moderandas, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, ac legitimis ſuper his habendis ſervatis proceſſibus, ſententias, cenſuras & pœnas hujuſmodi, etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis. Non obſtantibus præmiſsis, ac conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis contrariis quibuſcumque, aut ſi aliquibus communiter vel diviſim ab Apoſtolica ſit Sede indultum, quod interdici, ſuſpendi vel excommunicari non poſsint per literas Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem.

Datum Bononiæ ſub annulo Piſcatoris die v. Julii MDXLIII. Pontificatus noſtri anno IX.

XXVI.

Pontificium Monitorium, quo citantur quidam Fratres Provinciæ Neapolitanæ ad comparendum in Urbe coram Rodulpho Cardinali de Carpo, Ordinis Protectore. Ex Regeſto Ciſmontano fol. 101. a tergo.

§. I. EX rationabilibus cauſis animum noſtrum moventibus, vobis dilectis filiis fratri Angelo de Neapoli Guardiano domus Crucis, ac fratri Gabrieli de Monte Sarculo Guardiano domus Trinitatis, prope & extra muros Neapolis, necnon fratri Alphonſo Romero Hiſpano Neapoli commoranti Ordinis Min. de Reg. Obſerv. nuncupatis, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ ipſo facto, niſi parueritis, incurrendæ, tenore præſentium præcipimus & mandamus, quatenus infra ſpatium decem dierum poſt præſentationem præſentium computandorum, quos pro firma & canonica monitione ac ultimo & peremptorio termino vobis aſsignamus, in alma Urbe noſtra, coram dilecto filio noſtro Rodulpho Cardinali de Carpo, totius Ordinis Minorum apud Nos Protectori, voluntatem noſtram ab eo audituri, perſonaliter & non per Procuratorem vel excuſatorem compareatis.

§. II. Aliter enim Nos eidem Cardinali Protectori per eaſdem præſentes damus in mandatis, ut ſervatis quatuor terminis per proceſſum ad valvas ſui palatii vel habitationis, in ſimilibus ſervari ſolitis, contra vos & quemlibet veſtrum, ad declarationem incurſus pœnarum ſupradictarum, & illarum excommunicationem irremiſsibiliter procedat, favoribus ac privilegiis Apoſtolicis, quibuſcumque perſonis quavis dignitate fulgentibus, quomodolibet conceſsis, quibus vos juvari contra præſentes nullatenus volumus, ceteriſque contrariis non obſtantibus quibuſcumque. Volumus autem, quod præſentes originales, dimiſſa vobis copia, præſentatori earum reſtituantur; cui fidem . . . . . ſuper habebimus . . . . .

Datum Marzni, Albanorum Diœceſis, ſub annulo Piſcatoris die ultima Auguſti MDXLIII. Pontificatus noſtri anno IX.

XXVII.

XXVII.

Fratres de Obſervantia Portugalliæ, & Algarbiorum Minoritas Conventuales Domibus ſpoliare molientes ceſſare jubet, Judiceſque pro eorum manutentione deſignat. Ex Vat. Sec. Tab.

PAULUS PAPA III.

Ad perpetuam rei memoriam.

§. I. INter Fideles quoslibet præſertim Religioſos, ſub voluntariæ paupertatis habitu Altiſſimo famulantes pacem & concordiam vigere, ſinceris deſiderantes affectibus, iis quæ deſiderio noſtro hujuſmodi obviare poſſe videntur, libenter occurrimus, aut alias deſuper providemus, prout in Domino conſpicimus ſalubriter expedire. Dudum ſiquidem, licet poſtquam felicis recordationis Leo Papa X. prædeceſſor noſter pro concordia in toto Ordine Fratrum Minorum, & inter illius tam Conventuales, quam de Obſervantia nuncupatos profeſſores perpetuo ſtabilienda, Motu proprio & ex ejus certa ſcientia, ac matura cum nonnullis ex Fratribus ſuis deliberatione præhabita, quod tam Generalis, quam Provinciales Miniſtri dicti Ordinis de Obſervantia nuncupati, de Generali & Provincialibus Magiſtris ejuſdem Ordinis Conventualibus nuncupatis, ac illius Profeſſoribus ſeu eorum & aliorum Tertii Ordinis Fratrum & Sororum, qui eatenus ſub cura Fratrum Conventualium fuerant regimine nullatenus ſe intromittere, aut eos per ſe vel ſuos Commiſſarios viſitare ſeu corrigere poſſent, ſub certis tunc expreſſis modo & forma per ſuas ſub plumbo, ad perpetuam rei memoriam, confectas literas ſtatuerat & ordinaverat, ac pro tempore exiſtentibus Generali & Provincialibus Miniſtris de Obſervantia nuncupatis, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, ne directe vel indirecte, etiam favore Dominorum temporalium, Civitatum & Univerſitatum, Oppidorum, Terrarum & Villarum, ac perſonarum Eccleſiaſticarum, etiam Prælatorum quorumcumque, ſive alio quæſito colore vel ingenio malitioſe, quod Domus & Loca Fratrum Conventualium ſeu Monaſteria Monialium curæ Magiſtri Generalis Conventualium hujuſmodi ſubjecta, eis quoquo modo auferentur, procurare præſumerent, præceperat & mandaverat, decreto irritanti deſuper adjecto.

§. II. Cum nos Literarum hujuſmodi notitiam non habentes, procurante cariſſimo in Chriſto filio noſtro Joanne Portugalliæ & Algarbiorum Rege Illuſtri, nonnulla in præjudicium earumdem Literarum, & contra illarum formam & tenorem, quoad Domos Fratrum Conventualium & Monaſteria Monialium Ordinis ſanctæ Claræ, ſub cura eorumdem Fratrum, in Regnis & Dominiis ipſius Joannis Regis conſiſtentia, per quaſdam ſub datum quinto nonas Martii, Pontificatus noſtri anno 1. diſpoſuiſſemus; Nos, poſtmodum de Literis prædictis hujuſmodi informati, nolentes eis ac in eis contentis, quovis modo contravenire, omnia & ſingula in dictis Literis noſtris contenta, motu proprio per alias revocaverimus, caſſaverimus & annullaverimus, ac nullius prorſus roboris vel momenti fuiſſe & eſſe, ac pro penitus infectis, quoad omnia haberi, & ſic per quoſcumque judicari & decidi debere, necnon quidquid ſecus ſuper iis a quoquam quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter contingeret attentari, irritum & inane decreverimus. Nihilominus anno ſuperiori, pro parte ejuſdem Joannis Regis Nobis expoſito, quod in Portugalliæ & Algarbiorum Regnis, erant nonnul-

nul-

nullæ Domus Ordinis Fratrum Minorum Conventualium, seu Claustralium nuncupatorum, necnon Monialium Ordinis sanctæ Claræ, sub eorumdem Fratrum cura degentium, quorum Fratres & Moniales a suæ professionis observantia deviantes, in propriæ salutis dispendium & Religionis dedecus, ac scandalum plurimorum, prophanam penitus & infamem vitam ducebant.

§. III. Nos ejusdem Joannis Regis supplicationibus inclinati, Venerabili Fratri Archiepiscopo Elboren. per reliquas nostras in forma Brevis literas commisimus & mandavimus, quatenus Domos & Monasteria hujusmodi, ac illorum Fratres & Moniales prædictos per se vel alium, seu alios idoneos & Deum timentes, visitaret seu visitari, & ad rectum vivendi modum reduci faceret, sibique, & aliis prædictis, si pro reductione hujusmndi secundum Deum cognovissent expedire, Moniales prædictas a dictorum Fratrum cura eximendi & subtrahendi, curæque, regimini & superioritati aliorum Religiosorum subjiciendi & submittendi, dictosque Fratres de Domibus & Civitatibus, Terris & Locis ubi Domus seu Monasteria Monialium hujusmodi erant sita, ad alias Domos & Loca ejusdem Ordinis transferendi, seu alia Loca eis assignandi, ac in Domibus & Locis a quibus, ut præfertur, ejecti fuissent, alios probatæ vitæ ejusdem Ordinis Conventualium si reperiri potuissent, alias de Observantia Religiosos introducendi, aliaque statuendi, ordinandi & mandandi, quæ necessaria fuissent, seu quomodolibet opportuna; necnon contradictores quoslibet & rebelles, per censuras & pœnas Ecclesiasticas, & alia opportuua juris remedia, appellatione postposita, compescendi, & si opus foret auxilium brachii secularis implorandi per easdem literas facultatem concessimus, prout in singulis literis prædictis, quarum tenores, acsi de verbo ad verbum insererentur præsentibus, pro expressis habere volumus, plenius continetur.

§. IV. Cum autem, sicut dilectus filius Bonaventura de Costachiaro dicti Ordinis Conventualium Magister Generalis, Nobis nuper exponi fecit, præfatus Arhiepiscopus prætextu posteriorum litterarum nostrarum prædictarum, diversas Domos Fratrum, ac diversa Monasteria Monialium dictorum Ordinum in Regnis & Dominiis prædictis consistentia, tam per se, quam forsan alios visitaverit, & ad sui libitum reformaverit, & eorum Fratres & Moniales, seu partem eorum ex eis forsan expulerit, & in eisdem Domibus & Monasteriis, seu eorum aliquibus diversos alios Fratres etiam Minorum & de Observantia nuncupatos, seu alios Regulares, & diversas alias etiam ejusdem sanctæ Claræ, & forsan primæ vel secundæ Regulæ, aut aliorum Ordinum Moniales introduxerit; ipsique sic introducti Fratres & Moniales Domos & Monasteria hujusmodi occupaverint, & occupata detinuerint & detineant, sicque dissentiones & rixæ per literas Prædecessorum hujusmodi sopitæ in dicto Ordine, & inter illius Professores de novo suscitentur, & Fratres de Observantia præfati contra tenorem litterarum prædictarum hujusmodi Domos & Loca Fratrum Conventualium in Regnis & Dominiis prædictis occupent, ac Monasteria Monialium eisdem Conventualibus subjecta ab eis auferant; sicque censuras & pœnas in literis Prædecessoris hujusmodi contentas damnabiliter incurrant, in animarum suarum periculum, & dicti Ordinis perturbationem, ac scandalum plurimorum, dictus Bonaventura Generalis Magister Nobis humiliter supplicari fecit, ut posteriores literas nostras prædictas, & in eis contenta, ac ex eis secuta quæcumque revocare, cassare & annullare, aliasque in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. V. Nos igitur non solum dissensionum & rixarum hujusmodi fomenta tollere, verum etiam concordiam per litteras Prædecessoris hujusmodi

modi firmatam vigere, & ſi fieri poſſit,augere cupientes, nec intendentes literis Leonis prædeceſſoris hujuſmodi quoquomodo derogari, poſteriores literas noſtras prædictas, ac omnia & ſingula in eis contenta, & ex eis quomodolibet ſecuta, Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium, revocamus, caſſamus, annullamus & irritamus, ac pro nullis & infectis, quoad omnia haberi & cenſeri debere decernimus; necnon tam præfato Archiepiſcopo & aliis ab eo deputatis, quam quibuſcumque de Obſervantia, vel quorumvis aliorum Ordinum Profeſſoribus & Fratribus, ac quibuſvis aliis præter ipſum, & pro tempore exiſtentem Magiſtrum Generalem, vel ab eo pro tempore deputatos,perſonis cujuſcumque dignitatis, ſtatus,gradus, ordinis vel conditionis, ſeu præeminentiæ exiſtentibus, ne de cetero poſteriorum literarum noſtrarum hujuſmodi, aut quocumque alio prætextu, per ſe vel alium, ſeu alios Domos & Monaſteria, ac Fratres & Moniales hujuſmodi viſitare ſeu viſitari facere, aut aliquam in Domos ac Monaſteria, & Fratres ac Moniales hujuſmodi juriſdictionem, aut ſuperioritatem exercere quoquomodo præſumant, ſub excommunicationis latæ ſententiæ, a qua nonniſi a Nobis & Succeſſoribus noſtris Romanis Pontificibus canonice intrantibus, aut in mortis articulo conſtituti abſolvi poſſint, necnon privationis vocis activæ & paſſivæ, ac quorumcumque Beneficiorum & Officiorum Eccleſiaſticorum, cum cura & ſine cura ſecularium, & quorumvis Ordinum Regularium per eos quomodolibet obtentorum, & inhabilitatis ad illa vel quævis alia ulterius obtinenda; necnon decem millium Ducatorum auri de Camera, Cameræ Apoſtolicæ applicandorum pœnis diſtrictius inhibemus, omnemque poteſtatem & facultatem Archiepiſcopo & aliis prædictis, per eaſdem poſteriores literas noſtras, quovismodo attributam ab eis auferimus & totaliter amovemus ac abdicamus; necnon Domos & Monaſteria, ac Fratres & Moniales hujuſmodi in priſtinum, & eum in quo antequam poſteriores noſtræ literæ prædictæ emanarent,etiamſi ad earum plenariam executionem proceſſum ſit, erant ſtatum, reſtituimus, reponimus, & plenarie reintegramus; Domorum & Monaſteriorum,ſic ut præfertur, Viſitatorum & Reformatorum, occupatoribus & detentoribus, ac Fratribus & Sororibus in eis prætextu poſteriorum literarum noſtrarum hujuſmodi quomodolibet introductis, cujuſvis Dignitatis, ſtatus,gradus, ordinis vel conditionis aut præeminentiæ exiſtant, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis latæ ſententiæ & aliis pœnis prædictis, per eos eo ipſo incurrendis diſtricte præcipiendo mandantes, quatenus ſtatim poſt intimationem præſentium eis pro tempore factam, debeant Domos & Monaſteria hujuſmodi Fratribus & Monialibus in eis primo exiſteotibus, libera & expedita pacifice dimittere, ac omnia in priſtinum, & eum ſtatum in quo ante conceſſionem poſteriorum literarum noſtrarum hujuſmodi erant, reſtituere & reponere, nec ulterius ſe de Domibus & Monaſteriis prædictis, quovismodo intromittere præſumant; decernentes ex nunc irritum & inane ſi ſecus ſuper iis a quoquam quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari.

§. VI. Quo circa Venerabili Fratri Epiſcopo Cæſenaten. & dilectis filiis Decano Eccleſiæ Colimbrien. ac Curiæ Cauſarum Cameræ Apoſtolicæ generali Auditori, per præſentes committimus & mandamus, quatenus ipſi, vel duo aut unus eorum, per ſe vel alium ſeu alios præſentes literas, & in eis conteota quæcumque, ubi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte dicti Bonaventuræ Generalis Magiſtri, ac aliorum Fratrum Conventualium & Sororum hujuſmodi deſuper fuerint requiſiti, ſolemniter publicantes, eiſque ac aliis Fratribus Conventualibus & Sororibus prædictis, in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant eos auctoritate Noſtra revo-

revocatione, cassatione, annullatione, irritatione, Decreto inhibitione, ablatione, amotione, abdicatione, restitutione, repositione, reintegratione, mandato & decreto, ac aliis præmissis pacifice frui & gaudere, non permittentes Generalem Magistrum & Fratres Conventuales hujusmodi per quoscumque quomodolibet indebite molestari, contradictores quoslibet & rebelles, per prædictas & alias, de quibus eis videbitur sententias, censuras & pœnas etiam pecuniarias, appellatione postposita, compescendo, ac legitimis super iis habendis servatis processibus, censuras & pœnas, ipsas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit auxilio brachii secularis, nun obstantibus præmissis, ac Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon ipsius Ordinis de Observantia nuncupati, etiam juramento confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & literis Apostolicis eidem Ordini, ac illius Generali & Provincialibus Ministris ac Fratribus, sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, irritantibusque & aliis decretis quomodolibet concessis, confirmatis & innovatis, ceterisque contrariis quibuscumque. Ceterum quia difficile foret, præsentes literas ad singula, in quibus de eis fides forsan facienda foret, loca deferre, etiam volumus, & eadem auctoritate Apostolica decernimus, quod ipsarum transumptis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, ea prorsus fides adhibeatur in judicio & extra, quæ eisdem præsentibus adhiberetur, si foret exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die XII. Octobris MDXLIII. Pontificatus nostri anno IX.

XXVIII.

Fratres Conventuales Insulæ Sardiniæ, & Moniales eorum curæ subjectas, ab omni impetitione & Laicali potestate immunes reddit. Ex Vat. Secr. Tab.

PAULUS PAPA III.

Ad futuram rei memoriam.

§. I. Dudum felicis recordationis Leo Papa X. prædecessor noster, ad confirmationem concordiæ & unionis, inter Observantiæ & Conventuales nuncupatos Fratres Ordinis Minorum, in Capitulo Generalissimo suo tempore in alma Urbe celebrato, initarum, tam Generali quam Provincialibus Ministris pro tempore existentibus dicti Ordinis de Observantia, ne Domos & Loca Fratrum Conventualium nuncupatorum, seu Monasteria Monialium curæ Magistri Generalis ipsorum Fratrum Conventualium subjecta, & quæ tunc sub illorum Magistro Generali existebant, eis quoquomodo auferre directe vel indirecte, etiam favore Dominorum temporalium, seu Communitatum, Civitatum & Universitatum, Oppidorum, Terrarum & Villarum, ac Personarum Ecclesiasticarum etiam Prælatorum, quorumcumque, aut sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, seu alio quovis quæsito colore vel ingenio, procurare præsumerent, & quoties ipsi Fratres Conventuales sua sponte se reformare vellent, reformatio ipsa juxta Privilegia Apostolica eis concessa, per suos Generalem & Provinciales Magistros dumtaxat fieri deberet, nisi ut Fratres alicujus illorum Domus seu Conventus ad veram regularemque Observantiam, ac omnimodam Generalis

ralis & Provincialium Miniſtrorum obedientiam, ſub certis tunc expreſſis modo & forma ad id ſervandis, venire, & Generali aliiſque Miniſtris præfatis ſe ſubjicere vellent, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, Motu proprio per quaſdam ſuas literas diſtricte præcipiendo mandavit, certis ad id exequtoribus deputatis, prout in dictis literis plenius continetur.

§. II. Cum autem, ſicut accepimus, a certo tempore citra dilecti filii Magiſter Provincialis, ac Guardiani & Fratres Conventuales, nonnullarum Domorum Regni Sardiniæ, præcipue Civitatis Calaritan. & Algaren., ſuper quibuſdam illorum Domibus, in quibus ipſi Fratres Conventuales degunt, ad ſuggeſtionem ſeu intuitu & contemplatione, ut creditur nonnullorum Fratrum Obſervantiæ dicti Ordinis, ſub colore forſan confictæ illarum reformationis, vel alias per Dominos temporales, & forſan de commiſſione, decreto & mandato Viceregis, ſeu perſonarum Regiæ Curiæ dicti Regni, ejuſque Miniſtrorum & Commiſſariorum etiam Parlamentorum, per Communitates & Sindicos Civitatum & Univerſitatum, Caſtorum, Oppidorum & Villarum, illorumque ac etiam Prælatorum, hujuſmodi ſingulares perſonas veriſimiliter timeant moleſtari, vexari & perturbari, ac mediantibus dictis favoribus abinde, quamvis de facto expelli & ſpoliari, contra formam & tenorem dictarum literarum.

§. III. Nos cupientes unionem, concordiam & literas prædictas inviolabiliter obſervari, volenteſque, ne per hujuſmodi exquiſita media rurſus inter ipſos Fratres ſuſcitentur diſcordiæ, opportune providere, Motu proprio, non ad alicujus Nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera deliberatione, & ex certa noſtra ſcientia, univerſis & ſingulis utriuſque ſexus Chriſtifidelibus cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis & conditionis exiſtentibus, ac quavis etiam Archiepiſcopali, Patriarchali & Epiſcopali, vel alia quavis Eccleſiaſtica Dignitate, aut Laicali, etiam Regali ſeu Viceregali, Ducali vel Marchionali auctoritate & nobilitate fungentibus; necnon Generali ac Provincialibus, & Sororibus Obſervantiæ hujuſmodi, ac Communitatibus & Sindicis Civitatum, Caſtrorum, Oppidorum, Terrarum & Villarum, eorumque Commiſſariis, Miniſtris & Exequtoribus quorumcumque Parlamentorum, ac quibuſvis aliis perſonis tam Clericis Regularibus & ſecularibus, quam Laicis, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis latæ ſententiæ, necnon privationis Beneficiorum & Officiorum Eccleſiaſticorum, quæ obtinent, inhabilitatiſque ad illa & alia impoſterum obtinenda quæcumque, ac mille Ducatorum auri de Camera, toties quoties contravenire tentaverint, Fabricæ Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Urbe applicandorum, pœnis eo ipſo incurrendis, præſentium tenore diſtricte præcipiendo mandamus, ne de cetero Fratres Conventuales prædictos, & ſub illorum cura degentes Moniales ſeu Sorores invitos, etiam minis aut terroribus, vel aliis exquiſitis mediis, ad dimittendum ſeu relaxandum Domos ſeu Monaſteria ſua hujuſmodi tetent aut compellant, ſeu tentari & compelli faciant, aut Domos & Monaſteria hujuſmodi acceptare illaque inhabitare, ſeu alias de illis quovis alio modo, invitis dictis Fratribus Conventualibus, ſe intromittere, aliaſque modo & forma in ipſius Leonis prædeceſſoris literis contentis audeant vel præſumant; decernentes irritum & inane quidquid ſecus ſuper iis a quoquam quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca venerabili fratri Noſtro Epiſcopo Alerien., & dilectis filiis Curiæ Cauſarum Cameræ Apoſtolicæ Generali Auditori, ac Vicario venerabilis fratris Archiepiſcopi Calaritan. in ſpiritualibus Generali per præſentes com-

committimus & mandamus, quatenus ipsi aut unus eorum præsentes literas & in eis contenta quæcumque ubi & quando opus fuerit, solemniter publicantes, dictisque Fratribus Conventualibus in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, non permittant ipsos Fratres Conventuales, ac sub eorum cura degentes Moniales vel Sorores invitos, etiam mediantibus minis, terroribus aut aliis violentiis, contra dictarum & præsentium literarum tenorem quovis quæsito colore, per supradictos Viceregem & Posquisitorem, ac alios duos Judices Parlamentorum, vel eorum Commissarios seu Ministros, aut quoscumque alios directe vel indirecte, ad dimittendum seu relaxandum: Domos & Monasteria sua prædicta, quoquomodo astringi vel coarctari. Contradictores insuper & alios quos præmissis contravenisse repererint, censuras & pœnas prædictas incurrisse declarent, easque toties, quoties expediri videbitur, etiam iteratis vicibus aggravare procurent; invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstantibus quibusvis Apostolicis, ac tam Provincialibus & Synodalibus, quam Laicalibus, etiam Regalibus & Imperialibus Constitutionibus & ordinationibus, statutis quoque & consuetudinibus, ac Pragmaticis, Sanctionibus, necnon tam privatorum, quam Comitatuum, aliorumque Regiæ Curiæ Syndicorum & Consiliariorum consultationibus, seu tractatibus & Parlamentis, ad privationem, expulsionem, seu dejectionem ipsorum Fratrum, & forsan Monialium seu Sororum Conventualium, ab eorum Domibus & Monasteriis eisdem Fratribus Monialibus vel Sororibus de Observantia, pro illorum usu & habitationibus respective applicandis vel assignandis, quoquomodo tendentibus, etiam novissime in Civitate Calaritan. per modernum Viceregem & Syndicos ac Consiliarios, & forsan alios Officiales Regios, quamvis nulliter & de facto habitis, ac forsan desuper emanatis decretis, mandatis & inibitionibus etiam pœnalibus, etiam paratam exequtionem in se habentibus, & forsan, Apostolica auctoritate, etiam Motu proprio & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, confirmatis & approbatis, privilegiis quoque, indultis & literis Apostolicis desuper sub quacumque verborum forma concessis; quibus omnibus, illorum omnium tenores & formas, perinde ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque, seu si aliquibus communiter vel divisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem.

Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die XII. Octobris MDXLIII. Pontificatus nostri anno IX.

XXIX.

Hurtadi Mendozæ beneficium erga Moniales de Conceptione B. Mariæ, quo Cœnobium iisdem apud Oppidum Plecum, Conchen. Diœcesis, bonaque ad usum vitæ attribuerat, ratum habet. Ex Vat. Sec. Tab.

PAULUS &c.

Ad perpetuam rei memoriam.

§. I. Pastoralis officii cura Nobis, meritis licet imparibus, ex alto commissa mentem nostram excitat & inducit ut his, quæ pro Monasteriorum & aliorum piorum Locorum quorumlibet, felici regimine & pro-

ſpero ſtatu geſta fuiſſe dicuntur, Sedis Apoſtolicæ munimen propenſius impertiamur, prout in Domino conſpicimus ſalubriter expedire.

§. II. Dudum ſiquidem fel. rec. Clementi Papæ VII. prædeceſſori noſtro, pro parte quondam Hurtadi de Mendoza Rectoris Parochialis Eccleſiæ loci de *Zabotegias*, Conchen. Diœceſis, inter alia expoſito, quod ipſe zelo devotionis & Religionis ductus, ac cupiens quæcumque bona, quæ ex hæreditaria ſucceſſione, & ſua induſtria acquiſiverat, vel majorem partem eorum in conſtructionem, fulcimentum, & dotationem unius Monaſterii Monialium, Ordinis Conceptionis B. Mariæ, ſub cura Fratrum Ordinis Minorum de Obſervantia degentium, liberaliter exponere, unum Monaſterium Monialium in Eremitorio B. Mariæ de Roſal extra muros Oppidi de Pliego dictæ Diœceſis, ſuis propriis ſumptibus & expenſis, conſtrui & ædificari facere incœperat, & deinde ſuum teſtamentum condiderat, & in eo inter alia voluerat, quod ex ejus bonis Monaſterium prædictum perficeretur, & in eo tot Moniales dicti Ordinis, quot ex dote per eum ad hoc relicta ſuſtentari poſſent, exiſterent, ac Monaſterium prædictum, illiuſque Abbatiſſa & Moniales Generali & Porovinciali Provinciæ ſecundum morem ejuſdem Ordinis Minorum, in qua Monaſterium prædictum conſiſtebat, Miniſtris præfati Ordinis Minorum eſſent ſubjecta, ac per ipſum Generalem vel Provincialem Miniſtrum ſemel quolibet anno viſitari & reformari, ipſeque Generalis vel Provincialis Miniſter duos honeſtæ vitæ, & laudabilis famæ de conſauguinitate dicti Hurtadi, ſi reperirentur, alioquin ex aliis Religioſis dicti Ordinis Minorum inhibi de licentia Abbatiſſæ dicti Monaſterii, deputari, ac qui ſic deputati Miſſas, & alia Divina officia in Eccleſia dicti Monaſterii celebrare, Sacramenta Eccleſiaſtica miniſtrare, ac eamdem Abbatiſſam ipſis ſic deputatis, de requiſitis ad eorum victum & veſtitum providere deberent, & intra clauſtra dicti Monaſterii nullus vir, nullaque, niſi Comitiſſa de Pliego pro tempore, aut de progenie dicti Hurtadi exiſterent, & tunc etiam de expreſſa licentia tunc Abbatiſſæ Monaſterii hujuſmodi, mulier aliquatenus intrare poſſet, & quod Comes de Pliego pro tempore exiſtens eſſet Patronus dicti Monaſterii, ut procuraret, quod in ipſo Monaſterio ſervitium Dei vigeret, illiuſque Moniales, & in ejus Eccleſia hujuſmodi deſervientes Fratres exemplarem vitam ducerent & Altiſſimo famularentur, præfatus prædeceſſor ipſius Hurtadi, in ea parte ſupplicationibus inclinatus, præmiſſa omnia & ſingula per ſuas literas approbavit & confirmavit, ſupplens omnes & ſingulos tam juris, quam facti defectus, ſi qui forſan intervenerint in eiſdem, illaque perpetuæ firmitatis robur obtinere, & inviolabiliter obſervari debere decrevit.

§. III. Cum autem, ſicut exhibita Nobis nuper pro parte dilectorum filiorum nobilium virorum Joannis Hurtadi de Sandoval, Domini in temporalibus Oppidi de la Ventoſa, ejuſdem Diœceſis, & Alphonſi Alvarez Rectoris, *Regidor* nuncupati Civitatis Conchen. petitio continebat, poſtquam pro parte dicti Hurtadi Nobis inter alia expoſito, quod ipſe provide deſiderans, protectionem & adminiſtrationem ipſius Monaſterii, per dilectos filios nobilem virum Ferdinandum tunc Comitem de Pliego, & Ludovicum ejus natum minus utiliter exercendas fore, cupiebat eidem Monaſterio, pro illius proſpero regimine, ipſorum Ferdinandi & Ludovici vita durante, de alio ſeu de aliis Protectoribus & Patronis ſalubriter conſulere, Nos ejuſdem Hurtadi in ea parte ſupplicationibus inclinati, per alias noſtras in forma Brevis literas eidem Hurtado, ut ex tunc alium ſeu alios, de quibus ſibi viſum fuiſſet, & qui ſibi placuiſſet in dicti Monaſterii Patronos & Protectores ſemel vel pluries nominare & deputare valeret, idul-

idulseramus, ac nominationem seu nominationes per eumdem faciendas, ex tunc prout ex ea die, postquam factæ forent, & e contra approbaveramus & confirmaveramus, illisque Apostolicæ confirmationis robur adjeceramus, supplentes, omnes & singulos juris & facti defectus, si qui forsan intervenerant in eisdem.

§. IV. Et nihilominus personæ, seu personis per ipsum Hurtandum nominandis hujusmodi, ut juxta nominationem eamdem, protectionem & administrationem dicti Monasterii libere & licite suscipere possent concesseramus, districtius inhibentes Ferdinando & Ludovico præfatis, sub excommunicationis latæ sententiæ eo ipso per contrafacientes incurrenda pœna, ne deinceps post nominationem Hurtadi hujusmodi in dicti Monasterii administrationem vel protectionem se quomodolibet intromittere auderent seu præsumerent, decernentes irritum & inane &c. attentari, prout plenius in Prædecessoris continetur, & in nostris, in quibus volumus, quod dictis Ferdinando & Ludovico ab hac luce decedentibus, nominatio seu nominationes, vigore earumdem literarum nostrarum per ipsum Hurtadum faciendæ, & tunc extinctæ........ eo ipso, ac jus patronatus & protectio dicti Monasterii, ad personam seu personas, quæ post ipsorum Ferdinandi & Ludovici obitum in Domo de Pliego hujusmodi successissent, juxta literarum Prædecessoris hujusmodi continentiam & tenorem devolueret eo ipso, prout in literis prædictis dicitur plenius continere, præfatus Hurtadus etiam tunc in humanis agens felicem successum dicti Monasterii pio affectu desiderans, Joannem Hurtadum, & Alphonsum Carillo, & Alphonsum Alvarez prædictos, in Patronos & Protectores dicti Monasterii earumdem nosttarum literarum vigore, nominaverit & deputaverit, ac in ejus ultima voluntate voluerit, & suæ intentionis fore declaraverit, quod Monasterium illiusque Abbatissa & Moniales hujusmodi Toletanæ, & nullatenus Carthaginen. in qua Monasterium ipsum consistebat, Provinciarum, juxta morem Ordinis Minorum hujusmodi, Provinciali Ministro subjicerentur & subdita forent, quodque per eum in dicta ultima voluntate expressa & ordinata, aliquo modo immutari non possint, nisi hujusmodi voluntas totaliter insereretur, prout publicis super nominatione & deputatione, ac ultima voluntate Hurtadi hujusmodi confectis instrumentis etiam dicitur plenius.

§. V. Pro parte Joannis Hurtadi, & Alphonsi Carillo, ac Alphonsi Alvarez prædictorum asserentium præfatum Hurtadum, in constructione & dotatione dicti Monasterii, ultra summam decem millium Ducatorum auri, ex ejus propriis patrimonialibus bonis exposuisse, Nobis fuit humiliter supplicatum, ut nominationi & deputationi, ac ultimæ voluntati Hurtadi hujusmodi, pro illarum subsistentia firmiori, & ut Christifideles ad similia Religiosa loca fundanda & dotanda efficacius alliciantur, quo dispositiones hujusmodi potioribus gratiis Apostolicis fruerentur, robur Apostolicæ confirmationis adjicere, & alias in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. VI. Nos igitur, qui honestis petentium precibus favorem benevolum impertimur, Joannem Hurtado & Alphonsum Carillo, ac Alphonsum Alvarez præfatos, ac eorum quemlibet a quibusvis excommunicationis &c. Censentes, necnon litterarum nostrarum & instrumentorum prædictorum veriores tenores præsentibus pro expressis habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, nominationem & deputationem, ac ultimam voluntatem Hurtadi hujusmodi, auctoritate Apostolica, tenore præsentium, confirmamus & approbamus, omnes & singulos tam juris, quam facti defectus, si qui forsan intervenerint in eisdem, supplemus, illaque inconcussæ firmitatis robur obtinere, & invio-

& inviolabiliter obſervari debere, ſicque per quoſcumque quavis auctoritate fungentes, Judices & perſonas, ſublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & definiri debere, & ſi ſecus ſuper his ... vel attentari, irritum & inane decernimus, non obſtantibus præmiſſis, & Apoſtolicis, ac in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis generalibus vel ſpecialibus Conſtitutionibus & ordinationibus, necnon Monaſterii & Ordinis prædictorum juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & literis Apoſtolicis, Generali & Provinciali Carthaginen. hujuſmodi Miniſtris & illorum Fratribus, per quoſcumque Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros, ac Nos & Sedem eamdem, etiam Motu proprio, & ex certa ſcientia, ad quorumvis inſtantiam, & cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus inſolitis clauſulis, irritantibuſque & aliis decretis, ac alias quomodolibet, ac etiam pluries conceſſis, confirmatis & approbatis.

§. VII. Quibus omnibus, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret,& in illis caveretur expreſſe, quod eis nullatenus, aut nonniſi ſub certis modo & forma inhibi expreſſis derogari poſſet, illorum omnium tenores præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat harum ſerie ſpecialiter & expreſſe derogamus, ceteriſque contrariis quibuſcumque. Nulli ergo &c. Noſtræ abſolutionis, confirmationis, approbationis &c.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum anno MDXLIII. VII. Idus Decembris anno IX.

XXX.

Facultatem largitur pro conſtructione Conventus Montis Feltrii. Ex Regeſto Ciſmontano fol.103. a tergo.

Dilectis filiis Miniſtro & Fratribus Ordinis Minorum de Obſervantia nuncupatis Provinciæ Marchiæ.

§. I. Exponi Nobis nuper feciſtis, quod dilecti Filii Communitas Montis Feltrii, ob ſingularem eorum erga Ordinem veſtrum devotionis affectum, vos, ut in certo congruo & convenienti loco iſtius Provinciæ ad id ab eadem Communitate vobis dudum aſſignato, unam Domum ſub alicujus Sancti invocatione, pro perpetuo uſu & habitatione aliquorum veſtri Ordinis Profeſſorum cum Eccleſia, campanili, campana, cœmeterio, clauſtro, dormitorio, refectorio, horto & hortalitiis, & aliis neceſſariis officinis erigere, ædificare & conſtruere, ſeu erigi, ædificari, & conſtrui facere velletis, ſæpius requiſiverunt: vobiſque pro dictæ Domus conſtructione, necnon pro victu & veſtitu Fratrum ibidem pro tempore exiſtentium, ex ſuis opibus vos coadjuvare obtulerunt, ſperantes ex veſtra laudabili vita, ac Divinorum aſſidua celebratione, ſpeciales fructus pro ſalute animarum ſuarum colligere poſſe.

§. II. Cum autem id vobis ſine Sedis Apoſtolicæ licentia facere non liceat, Nobis tam veſtro, quam ejuſdem Communitatis nomine humiliter ſupplicatum fuit, ut vobis ſuper hoc licentiam concedere, de benignitate Apoſtolica dignaremur.

§. III.

§. III. Nos igitur, qui Divini cultus augmentum ubique desideramus, hujusmodi supplicationibus inclinati, vobis in loco præfato unam Domum cum Ecclesia sub invocatione vobis visa, ac campanili, campana, cœmeterio, dormitorio, refectorio, claustro, hortis, hortalitiis & aliis necessariis officinis, pro perpetuis usu & habitatione aliquorum vestri Ordinis Professorum, dictæ Communitatis suffragiis seu eleemosynis erigi, ædificari & construi faciendi, illamque recipiendi & habitandi, auctoritate Apostolica, tenore præsentium concedimus facultatem; ac Domui hujusmodi, postquam ædificata & constructa fuerit, ac Fratribus in ea pro tempore commorantibus, quod omnibus & singulis privilegiis, gratiis, concessionibus, favoribus, immunitatibus, exemptionibus, indulgentiis, indultis tam spiritualibus, quam temporalibus, aliis Domibus & Fratribus dicti Ordinis vestri, per Nos, & alios Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac Sedem Apostolicam hactenus concessis & imposterum concedendis, uti, potiri & gaudere libere & licite possint, indulgemus. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, qua expresse cavetur, ne prædicti vestri aut aliorum Ordinum Mendicantium Professores nova loca ad inhabitandum recipere possint, absque Sedis Apostolicæ licentia speciali, aliisque constitutionibus & ordinationibus, necnon dicti vestri Ordinis statutis & consuetudinibus, etiamsi de illis expressa & specifica mentio hic habenda esset, ceterisque in contrarium facientibus quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die xx. Decembris MDXLIII. Pontificatus nostri anno x.

ANNO CHRISTI 1544. PAULI III. ANNO 10.

XXXI.

Confirmat erectionem Monasterii de Clanciano Monialibus Tertii Ordinis.
Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis in Christo filiabus Ministræ, & Sororibus Monasterii sancti Angeli de Clanciano Clusin. diœcesis Tertii Ordinis sancti Francisci.

§. I. Exponi nobis nuper fecisti, quod alias vos, Deo inspirante, in quodam loco seu situ, quod vulgo dicitur el *Cassaro*, prope Ecclesiam sancti Angeli Terræ Clanciani, Clusinen. diœcesis, vobis a Communitate præfatæ Terræ Clanciani assignato, quamdam Domum seu Monasterium ex bonis vestris erexistis, in qua sub habitu Sororum Tertii Ordinis sancti Francisci sponte vos collegistis, ad effectum hujusmodi, ut dicta Domus sancti Angeli Monasterium Sororum præfatarum efficeretur, in quo cum aliis Virginibus, seu honestis Mulieribus cælibem vitam degentes, sub regularibus institutis Sororum Tertii Ordinis hujusmodi, ac sub cura & regimine spirituali Fratrum Minorum de Observantia nuncupatorum, devotum Altissimo famulatum præberetis.

§. II. Cum autem, sicut eadem expositio subjungebat, hactenus in Domo prædicta, absque ullo Sedis Apostolicæ munimine, vitam hujusmodi honeste ac laudabiliter egeritis, cupiatisque deinceps pro tutiori conscientiæ vestræ statu, necnon ut vestrum obsequium, ac sanctum propositum Deo gratius fiat, hujusmodi honestam ac religiosam Tertii Ordinis præfati vivendi formam, secundum dicti Ordinis instituta servare, & ad instituta hujusmodi servanda teneri, ac prout aliæ ejusdem Ordinis Moniales

les ſeu Sorores, Domum ſeu Monaſterium hujuſmodi, necnon Eccleſiam cum humili campanili, campana, cœmeterio, clauſtro, dormitorio, refectorio, hortis, hortalitiis, & aliis officinis neceſſariis, pro veſtro uſu habere; Nobis humiliter ſupplicari feciſtis, ut vobis in præmiſſis opportune conſulere, de benignitate Apoſtolica dignaremur.

§. III. Nos igitur, qui Perſonarum quarumlibet, præſertim fœminei ſexus ſub ſuavi Religionis jugo cœleſti Sponſo famulari ſtudentium, votis quantum cum Deo poſſumus, libenter annuimus, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, vobis, ut dictam Domum ſeu Monaſterium cum omnibus pertinentiis ſuis, Eccleſiam cum humili campanili, campana, cœmeterio, clauſtro, dormitorio, refectorio, hortis, hortalitiis, & aliis officinis neceſſariis prædictis, pro veſtro & aliarum Sororum hactenus introductarum, & impoſterum per te, aut per alias Miniſtras pro tempore exiſtentes, introducendarum, uſu & habitatione perpetuis temporibus tenere, inhabitare, ac ſub eiſdem modo & forma, ſalutaribuſque inſtitutis, quibus aliarum Domorum ſeu Monaſteriorum Tertii Ordinis præfati Sorores vivunt, & regulantur ſub cura Miniſtri & Fratrum Provinciæ Thuſciæ, juxta morem Ordinis Minorum hujuſmodi, nunc & pro tempore exiſtentium, vivere, degere & regulari, necnon omnibus & ſingulis privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, libertatibus, gratiis & indultis, quibus aliæ Sorores ejuſdem Tertii Ordinis ſancti Franciſci in Congregatione degentes, de jure vel de conſuetudine, aut alias quomodolibet in genere utuntur, potiuntur & gaudent, ac uti, potiri & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, uti, potiri & gaudere libere & licite poſſitis & valeatis, per præſentes auctoritate Apoſtolica concedimus & indulgemus; non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis generalibus vel ſpecialibus; necnon Monaſterii, & Ordinum prædictorum etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis & conſuetudinibus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die iii. Martii MDXLIV. Pontificatus noſtri anno x.

XXXII.

Tertium Ordinem ſancti Franciſci in Monaſterio Urbevetano ſancti Bernardini ſupprimit, Ordinemque ſanctæ Claræ ſecundæ Regulæ a Monialibus obſervandum inſtituit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

PAULUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei

Ad perpetuam rei memoriam.

§. I. EX incumbenti Nobis Apoſtolicæ ſollicitudinis ſtudio, ad ea libenter intendimus, per quæ in Monaſteriis & locis regularibus quibuslibet, præſertim deformationis opprobrio ſubjacentibus, quantum Nobis ex alto permittitur, debita vigeat obſervantia regularis, illaque per noſtræ providentiæ ſtudium utilium Perſonarum ſuffulta præſidiis, ſuperno ſuffragante auxilio, ad Divini nominis laudem & gloriam ſalubribus proficiant incrementis.

§. II. Dudum ſiquidem, poſtquam nos accepto, quod dilectæ in Chriſto filiæ Abbatiſſa ſeu Mater, ac Moniales ſeu Sorores Monaſterii ſeu Domus

mus

mus sancti Bernardini Urbevetan. Tertii Ordinis sancti Francisci de Pœnitentia nuncupati, inhonestam, & religiosis Personis minime convenientem vitam ducebant, arbitrantes id ex Superiorum, sub quorum cura degebant, negligentia provenire, eas a cura hujusmodi exemeramus & liberaveramus, ac curæ, regimini, correctioni & directioni venerabilium fratrum nostrorum Urbevetan. & Suanen. Episcoporum subjeceramus & supposueramus; cum accepissemus easdem Abbatissam seu Matrem, & Moniales seu Sorores non solum ab earum inhonesta & lubrica vita recedere neglexisse, verum etiam audaciores factas, dissolutiorem & licentiosiorem vitam sequi, nullam, quod reformari vellent, Nobis spem relinquentes, Nos venerabili fratri nostro Laurentio Episcopo Calven. tunc in minoribus constituto, & Ordinis Fratrum Minorum Generali Magistro, ut constito sibi de præmissis, in Monasterio seu Domo hujusmodi eumdem Tertium Ordinem sancti Francisci auctoritate nostra perpetuo supprimeret & extingueret, ac inibi Ordinem sanctæ Claræ secundæ Regulæ nuncupatum etiam perpetuo institueret per quasdam mandavimus, sibique prædicta, & certa alia tuuc expressa faciendi facultatem sub certis tunc expressis modo & forma concessimus: & deinde accepto, quod Abbatissa seu Mater, & Moniales seu Sorores præfatæ ad impediendum exequutionem earumdem literarum causam prætensarum jactationis & molestationis contra certas Moniales dicti Ordinis sanctæ Claræ, quas in Monasterium prædictum per dictum Laurentium Episcopum dictarum literarum vigore, introducendas esse forsan audierant, dilecto filio Magistro Joanni Paulo Ptolomeo Capellano nostro, & Causarum Palatii Apostolici Auditori committi, & Monialibus Ordinis sanctæ Claræ hujusmodi, ac forsan præfato Laurentio Episcopo per eumdem Joannem Paulum Auditorem inhiberi obtinuerunt. Nos eidem Laurentio Episcopo per alias nostras in forma Brevis literas commisimus & mandavimus, quatenus ad dictarum literarum exequutionem in omnibus & per omnia, prout ante commissam causam hujusmodi poterat, perinde ac si sibi, & Monialibus Ordinis sanctæ Claræ hujusmodi inhibitum non fuisset, procederet.

§. III. Cum autem, sicut nuper accepimus, præfatus Laurentius Episcopus, postquam ad Civitatem Urbevetan. se transtulerat, ac Abbatissam seu Matrem, & Moniales seu Sorores hujusmodi non solum contemptis in primo dictis literis, verum etiam diversis aliis & enormibus excessibus & delictis coinquinatas esse, ac præmissorum culpas inter diversas etiam notabiles & insignes dictæ Civitatis Personas versari, & propterea ad exequutionem earumdem literarum absque maximis tam Abbatissæ seu Matris, & Monialium seu Sororum, quam Personarum notabilium & insignium hujusmodi scandalo, infamia & dedecore procedi non posse cognoverat, scandalo, infamiæ & dedecori prædictis parcere volens, diversis superinde extrajudicialiter sumptis informationibus, & præmissis omnibus veris compertis, eisdem Abbatissa seu Matre, ac Monialibus seu Sororibus aliter non citatis, ac copia earumdem literarum præfatis Abbatissæ seu Matri, ac Monialibus seu Sororibus illam petentibus aliter non concessa, aliasque summarie & extrajudicialiter, ac prædictarum literarum forma seu ordine non servatis, & forsan contra earum tenorem procedens, in Monasterio seu Domo hujusmodi Tertium Ordinem sancti Francisci supprimendum & extinguendum, ac Ordinem sanctæ Claræ hujusmodi instituendum, necnon Moniales Tertii Ordinis hujusmodi ab eodem Monasterio, sic exigente earum indecenti vita, ejiciendas esse per ejus sententiam declaraverit, & Tertium sancti Francisci suppresserit & extinxerit, ac sanctæ Claræ Ordines hujusmo-

di inſtituerit, necnon Moniales Tertii Ordinis ſancti Franciſci hujuſmodi ab eodem Monaſterio ejecerit, ac diverſas alias boni exempli & probatæ vitæ Moniales Ordinis ſanctæ Claræ hujuſmodi in illud introduxerit ſeu introduci mandaverit vel fecerit, ipſæque ſic intruductæ Moniales poſſeſſionem ſeu quaſi regiminis & adminiſtrationis Monaſterii ſeu Domus hujuſmodi aſſequutæ fuerint, prout plenius in eiſdem literis continetur, & aliis in præmiſſis confectis publicis documentis dicitur contineri.

§. IV. Nos, quibus non ſolum ex præfati Laurentii Epiſcopi, ſed etiam dum in dicta Civitate eſſemus, ex diverſarum ejuſdem Civitatis fide dignarum Perſonarum fideli relatione, de ipſarum Abbatiſſæ ſeu Matris, & Monialium ſeu Sororum lubrica & inhoneſta vita, ac diverſis aliis delictis & demeritis ad plenum conſtitit & conſtat, volentes in præmiſſis opportune providere, ac proceſſus per dictum Laurentium Epiſcopum in præmiſſis, ut præfertur, habiti & facti, necnon declarationis, ſuppreſſionis, extinctionis, inſtitutionis & erectionis prædictarum, ac omnium & ſingulorum aliorum per ipſum Laurentium Epiſcopum in præmiſſis, & circa ea geſtorum & factorum tenores, ac ſi de verbo ad verbum infererentur, præſentibus pro expreſſis habentes, motu proprio, non ad ipſarum introductarum Monialium, vel alterius pro eis Nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera liberalitate, in Monaſterio ſeu Domo hujuſmodi Tertium Ordinem ſancti Franciſci Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium ſupprimimus & extinguimus, ac inibi Ordinem ſanctæ Claræ ſecundæ Regulæ hujuſmodi, ita quod liceat Monialibus in Monaſterio ſeu Domo hujuſmodi, ut præfertur, introductis, poſſeſſionem ſeu quaſi regiminis & adminiſtrationis ipſius Monaſterii ſeu Domus propria auctoritate libere continuare, ſeu eam de novo apprehendere, ac Monaſterium ſeu Domum hujuſmodi in ſpiritualibus & temporalibus regere & gubernare, Diœceſani loci, vel cujuſvis alterius licentia deſuper minime requiſita, auctoritate & tenore prædictis erigimus & inſtituimus, ac Monialibus ſeu Sororibus Tertii Ordinis ſancti Franciſci hujuſmodi deſuper præmiſſis perpetuum ſilentium imponimus, ac quod omnia & ſingula, res & bona mobilia & immobilia ac ſemoventia, necnon actiones & jura, quæ ad dictum Monaſterium ſancti Bernardini ante declarationem, ſuppreſſionem, extinctionem & inſtitutionem Laurentii Epiſcopi hujuſmodi quomodolibet ſpectabant & pertinebant, quæcumque, quotcumque & qualiacumque ſint, & ubicumque conſiſtant, eidem Monaſterio & illius Abbatiſſæ ſeu Matri, & Monialibus ſeu Sororibus Ordinis ſanctæ Claræ hujuſmodi, reſervatis tamen eiſdem Monialibus ejectis juribus ſuper earum dotibus & aliis bonis, juxta literarum dicto Laurentio Epiſcopo directarum hujuſmodi formam & tenorem, perpetuo remaneant, ipſæque Abbatiſſa ſeu Mater, ac Moniales ſeu Sorores Ordinis ſanctæ Claræ eis uti, frui & gaudere libere & licite poſſint & debeant, in omnibus & per omnia, perinde ac ſi dictum Monaſterinm Ordinis ſanctæ Claræ, & non Tertii Ordinis ſancti Franciſci ſemper extitiſſet, auctoritate & tenore prædictis ſtatuimus & ordinamus, decernentes præſentes literas ex quacumque cauſa de ſubreptionis vel obreptionis aut nullitatis vitio, ſeu intentionis defectu notari aut impugnari, ac per Nos diſpoſita revocari, ſuſpendi, limitari, aut eis aliquatenus derogari non poſſe, & ſi illa etiam cum præſentium totali inſertione revocari, ſuſpendi, limitari, vel eis in aliquo derogari contigerit, revocationem, ſuſpenſionem, limitationem & derogationem hujuſmodi nullius roboris vel momenti fore, ſicque in præmiſſis omnibus & ſingulis per quoſcumque Judices & Commiſſarios, quavis auctoritate fun-

fungentes, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, in quavis causa & instantia, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi auctoritate & facultate, judicari & definiri debere, ac irritum & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

§. V. Quocirca venerabilibus fratribus Viterbien. & Montisfalconen. Episcopis, ac Curiæ Causarum Cameræ Apostolicæ generali Auditori pro tempore existenti per Apostolica scripta motu simili mandamus, quatenus ipsi vel duo aut unus eorum per se vel alium seu alios præsentes litteras, & in eis contenta quæcumque, ubi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte Monialium in dicto Monasterio, ut præfertur, introductarum desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra suppressionem, extinctionem, erectionem & institutionem per Nos factas prædictas, ac omnia & singula per Nos disposita hujusmodi inviolabiliter perpetuo observari, ac Moniales Ordinis sanctæ Claræ introductas hujusmodi illis pacifice gaudere, non permittentes eas desuper per Abbatissam seu Matrem, ac Moniales seu Sorores Tertii Ordinis sancti Francisci hujusmodi, vel quoscumque alios quomodolibet indebite molestari, impediri vel perturbari, contradictores quoslibet & rebelles per sententias, censuras & pœnas Ecclesiasticas, ac alia opportuna juris remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, qua cavetur, ne quis extra suam Civitatem vel diœcesim, nisi in certis exceptis casibus, & in illis ultra unam dietam a fine suæ diœcesis ad judicium evocetur, seu ne Judices ab Apostolica Sede deputati, extra Civitatem vel diœcesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, aut alii vel aliis vices suas conmmittere præsumant, & de duabus dietis in Concilio Generali edita, dummodo ultra tres dietas aliquis auctoritate præsentium non trahatur, ac quibusvis aliis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon Monasterii, & seu Tertii Ordinis hujusmodi, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & literis Apostolicis eidem Monasterio seu Domui, & Tertio Ordini, illorumque Superioribus & personis, sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis quomodolibet concessis, approbatis & innovatis. Quibus omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, contrariis quibuscumque, aut si aliquibus communiter vel divisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari, seu extra vel ultra certa loca ad judicium trahi non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum suppressionis, extinctionis, erectionis, institutionis, impositionis, statuti, ordinationis, decreti, mandati & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare præsum-

pferit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apoftolorum ejus fe noverit incurfurum.

Datum Romæ apud fanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDXLIV. VII. Kalendas Maii Pontificatus noftri anno x.

XXXIII.

Indulget, ut poffint annuos fructus cujufdam Molendini recipere. Ex Regefto Cifmontano fol. 105.

Dilectis filiis Guardiano, & Fratribus Domus fancti Bernardini Aquilan. Ordinis Fratrum Minorum de Obfervantia nuncupatis.

§. I. Cum ficut Nobis nuper exponi feciftis, quondam Melchiorra quondam Bernardini de Maneriis, dum viveret, Civis Aquilani Uxor, mulier etiam Aquilana cupiens terrena in cœleftia, & tranfitoria pro æternis, felici commercio commutare, condens de bonis fuis in ejus ultima voluntate teftamentum, dimidiam partem omnium & fingulorum fructuum, redditutum & proventuum cujufdam ejus Molendini tunc expreffi, ad quantitatem xxv. falmarum frumenti, menfuræ illarum partium, vel circa, annis fingulis afcendentium, Fratribus & Sororibus Aquilan. Tertii Ordinis fancti Francifci de Pœnitentia nuncupatis, ea lege five conditione, quod dicti Fratres & Sorores de Pœnitentia de dictis fructibus, redditibus & proventibus, quatuor falmas frumenti pro eorum ufu retinere, refiduum vero vobis & Domui veftræ annis fingulis prædictis dare & tradere poffent & deberent; vofque, & qui erunt pro tempore Guardianus & Fratres dictæ Domus, certas fingulis hebdomadis, & quafdam alias folemnes Miffas infra annum celebrare five cantare, pro ipfius Melchiorræ, fuorumque Parentum defunctorum animarum falute, perpetuis futuris temporibus, teneamini, inter alia in eleemofynam pie legaverit, prout in eodem teftamento dicitur plenius contineri, ac vos dictum legatum pro illius fubfiftentia firmiori, ac confcientiæ veftræ ftatu tutiori, Apoftnlico munimine roborari cupiatis.

§. II. Nos piæ voluntatis dictæ Teftatricis annuentes, teftamentique hujufmodi tenorem præfentibus profufficienter expreffo habentes, veftris in hac parte fupplicationibus inclinati, vobis, ut legatum hujufmodi vobis in eleemofynam pie legatum five erogatum, ut præfertur, abfque aliquo confcientiæ fcrupulo capere & habere, & in veftros ufus convertere libere & licite poffitis & valeatis, anctoritate Apoftolica, tenore præfentium concedimus & indulgemus, & ita per quofcumque Judices, fublata eis & eorum cuilibet aliter judicandi & interpretandi facultate, judicari debere, ac irritum & inane, fi fecus fuper his a quoquam quavis auctoritate, fcienter vel ignoranter contigerit atteotari, decernimus, non obftantibus quibufvis Apoftolicis, necnon in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis generalibus vel fpecialibus conftitutionibus & ordinationibus, ftatutifque & confuetudinibus & ...... confirmatione Apoftolica, vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque & indultis, ac literis Apoftolicis, ceterifque contrariis quibufcumque.

Datum Romæ apud fanctum Petrum fub annulo Pifcatoris die III. Maii MDXLIV. Pontificatus noftri anno x.

XXXIV.

XXXIV.

Clementis Papæ VII. Privilegium confirmat, ut Provinciæ Bosnæ Argentinæ Fratres Ordines sacros suscipere possint unica solemni die, aliisque praeterea beneficiis ornat. Ex Regesto Cismontano fol. 105.

Dilectis filiis Ministro, & Fratribus nunc & pro tempore existentibus Ordinis Minorum de Observantia nuncupatis Provinciæ Bosnæ Argentinæ.

§. I. Dudum felicis recordationis Clemens Papa VII. prædecessor noster attendens, quod Domus Minorum Regularis Observantiæ Provinciæ Bosnæ Argentinæ, secundum morem dicti Ordinis, sub dominio Turcarum consistebant, nullusque Catholicus Episcopus in dicta Provincia habitabat, & inibi Sacerdotum Catholicorum penuria urgebat, motu proprio, & ex certa scientia sua, quod Fratres dictarum Domorum tunc & pro tempore existentes, adinstar Fratrum Domus Hierosolimitanæ dicti Ordinis, a quocumque maluerint Catholico Antistite, gratiam & communionem Apostolicæ Sedis habente, omnes etiam sacros & Presbyteratus Ordines, etiam extra tempora ad id a jure statuta, suscipere, & illis ipse Antistes dictos Ordines conferre, quodque pro Domibus præfatis, & eorum, ac Domorum & Locorum sub Dominio Turcarum hujusmodi consistentium usu, quæcumque necessaria & opportuna ab eisdem Turcis, vel aliis sub Christianorum dominio consistentium emere, necnon quicumque defectum natalium quomodolibet patientes, qui in Domibus præfatis, vel earum aliqua habitum dicti Ordinis susceperint, & professionem emiserint regularem, quæcumque officia & dignitates Provinciæ & Ordinis prædictorum, ad quæ, juxta constitutiones dicti Ordinis, illegitimi incapaces existebant, habere & exercere, ac ad illa eligi & assumi libere & licite valerent, habilesque & capaces existerent, per quasdam suas in forma Brevis literas concessit, prout in illis plenius continetur.

§. II. Cum autem, sicut Nobis nuper exponi fecistis, non sine maximo incommodo & periculo ad dictos Catholicos Episcopos pro eisdem Ordinibus suscipiendis accedere valeatis, & si, quod vobis omnes dicti Ordines una eademque die conferri possent, concederetur, ex hoc profecto commoditati & incolumitati vestræ plurimum consuleretur, pro parte vestra Nobis fuit humiliter supplicatum, ut literas Prædecessoris hujusmodi, omniaque in eis contenta pro illorum subsistentia firmiori approbare & confirmare, aliasque in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. III. Nos igitur, qui ovium Christi quarumlibet curam gerimus, & piis omnium petitionibus, quantum cum Deo possumus, libenter annuimus; eos tamen, qui inter lupos, ac infideles Nationes sub regulari ac religioso habitu commorari cernimus, gratiis præcipuis & favoribus prosequi desideramus, vestris hujusmodi supplicationibus inclinati, dictas literas Prædecessoris, ac omnia & singula in eis contenta, auctoritate Apostolica, tenore præsentium confirmamus & approbamus, ac insuper, quod vos hujusmodi sacros Ordines Subdiaconatus, Diaconatus & Presbyteratus, simul unica die Dominica vel solemni suscipere, dictusque Antistes illos vobis conferre, necnon omnibus & singulis privilegiis, gratiis, immunitatibus facultatibus, exemptionibus, concessionibus, indultis tam spiritualibus, quam temporalibus, quibus alii dicti Ordinis Fratres, in quibusvis Domibus, tam in Re-

Regno Bonfnen. seu illius Provincia, quam in toto Turcarum, & aliorum Infidelium dominio commorantes utuntur, potiuntur & gaudent, seu uti, potiri & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, pariformiter absque ulla differentia, ubique sub Turcarum & aliorum Infidelium dominio uti, potiri & gaudere: ac etiam pro Domibus præfatis, ac eorum, ac Domorum & locorum sub dominio hujusmodi consistentium necessario usu, quæcumque instrumenta ferrea, a quibuscumque subChristianorum dominio consistentibus emere libere & licite valeatis, concedimus & indulgemus; mandantes omnibus & singulis Episcopis, ac eorum in spiritualibus vices gerentibus, ut vobis in præmissis efficacis defensionis auxilio assistentes, faciant præsentibus vos gratiis & privilegiis pacifice & quiete frui & gaudere, non permittentes vos desuper quomodolibet indebite molestari: Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac ipsorum Fratrum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, ac omnibus illis, quæ dictus Prædecessor in suis literis voluit non obstare, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annnlo Piscatoris die xxx. Maii MDXLIV. Pontificatus nostri anno x.

XXXV.

Frater Blasius Fabritius de Cresено Ordinis Minorum de Observantia, Samandriensi Ecclesiæ præficitur. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

PAULUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei.

Dilecto filio Blasio Fabricio de Cresено Electo Samandrien. salutem & Apostolicam benedictionem.

§. I. Apostolatus officium, meritis licet imparibus, Nobis ex alto commissum, quo Ecclesiarum omnium regimini, Divina dispositione præsidemus, utiliter exequi, coadjuvante Domino cupientes, solliciti corde reddimur & solertes, ut cum de Ecclesiarum ipsarum regiminibus agitur committendis, tales eis in Pastores præficere studeamus, qui Populum suæ curæ creditum sciant non solum doctrina verbi, sed etiam exemplo boni operis informare, commissasque sibi Ecclesias velint & valeant, auctore Domino, in spiritualibus & temporalibus salubriter regere & feliciter gubernare.

§. II. Sane Ecclesia Samandrien. in partibus Infidelium consistente, ad præsens certo modo Pastoris solatio destituta, Nos verum & ultimum dictæ Ecclesiæ vacationis modum, etiam si ex illo quævis generalis reservatio, etiam in corpore juris clausa resultet, præsentibus pro expressis habentes, & ad provisionem ejusdem Ecclesiæ celerem & felicem, ne Ecclesia ipsa longæ vacationis exponatur incommodis, paternis & sollicitis studiis intendentes, & attendentes in Provincia Bosnen. juxta morem Ordinis Fratrum Minorum, quæ per Tyramnum Turcarum occupatur, quamplures Domos Fratrum dicti Ordinis existere, & illarum Fratres ceteris Catholicis in dicta Provincia existentibus Ecclesiastica Sacramenta ministrare, & Sedi Apostolicæ obedientiam præstare, debere cum magno Fidei Catholicæ favore prædicare, & exinde non mediocre odium tam eorumdem Turcarum, quam etiam aliorum Hæreticorum illarum partium in se provocare, & exin-

& exinde non sine vitæ periculo, sacris Ordinibus in Terris Christianorum initiari posse, & propterea expedire, ut alicui ex Ecclesiæ earumdem partium de aliqua persona Provinciæ hujusmodi scientia & moribus prædita, quæ in illis partibus residendo, eosdem Fratres & Catholicos ad dictos Ordines promovere, & in semitis justitiæ continere possit, provideatur, post deliberationem, quam de præficiendo eidem Ecclesiæ Samandrien. personam utilem & etiam fructuosam cum Fratribus nostris habuimus diligentem, demum ad Te Ordinem prædictum expresse professum, & in Presbyteratus ordine constitutum, cui apud Nos de literarum scientia, vitæ munditia, honestate morum, spiritualium providentia, & temporalium circumspectione, aliisque multiplicum virtutum donis fide digna testimonia perhibentur, direximus oculos nostræ mentis, quibus omnibus debita meditatione pensatis, teque a quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis a jure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, de persona tua Nobis & eisdem Fratribus, ob tuorum exigentiam meritorum accepta, eidem Ecclesiæ Samandrien. de ipsorum Fratrum consilio, Apostolica auctoritate providemus, Teque illi in Episcopum præficimus & Pastorem, curam, regimen & administrationem ipsius Ecclesiæ Samandrien. Tibi in spiritualibus & temporalibus plenarie committendo, firma spe fiduciaque conceptis, quod dirigente Domino actus tuos, prædicta Ecclesia sub tuo felici regimine regetur utiliter, & prospere dirigetur, ac grata in eisdem spiritualibus & temporalibus suscipiet incrementa.

§. III. Jugum igitur Domini tuis impositum humeris prompta devotione suscipiens, curam & administrationem prædictas sic exercere studeas, sollicite, fideliter & prudenter, quod Ecclesia ipsa Gubernatori provido & fructuoso administratori gaudeat se commissam, Tuque præter æternæ retributionis præmium, nostram & dictæ Sedis benedictionem & gratiam exinde uberius consequi merearis. Et insuper ad ea, quæ ad tuæ commoditatis augmentum cedere valeant, favorabiliter intendentes, tibi ut a quocumque malueris Catholico Antistite, gratiam & communionem ejusdem Sedis habente, accitis & in hoc sibi assistentibus duabus vel tribus personis in dignitate Ecclesiastica constitutis, munus consecrationis recipere valeas, ac eidem Antistiti, ut recepto prius per eum a te, nostro & Romanæ Ecclesiæ nomine fidelitatis debitæ solito juramento, juxta formam præsentibus annotatam, munus prædictum, auctoritate nostra impendere tibi possit, plenam & liberam, earumdem tenore præsentium, concedimus facultatem.

§. IV. Volumus autem, & auctoritate prædicta statuimus & decernimus, quod si non recepto a te per ipsum Antistitem præfato juramento, idem Antistes munus prædictum tibi impendere, & tu illud suscipere præsumpserit, dictus Antistes a Pontificalis officii exercitio, & tam ipse, quam tu ab administratione tam spiritualium, quam temporalium Ecclesiarum vestrarum suspensi sitis eo ipso: præterea volumus, quod formam hujusmodi a te tunc præstiti juramenti, Nobis de verbo ad verbum per tuas patentes literas tuo sigillo munitas per proprium Nuncium quantocitius destinare procures, quodque per hoc Archiepiscopo, cui dicta Ecclesia Samandrien. Metropolitico jure subest, nullum imposterum præjudicium generetur.

§. V. Præterea volentes te præmissorum meritorum tuorum intuitu, favore prosequi gratioso, tuis in hac parte supplicationibus inclinati, tibi, quod postquam munus consecrationis hujusmodi susceperis, in quibuscumque

que dictæ Provinciæ Civitatibus, Diœcefibus vel Locis Pontificalia officia exercere libere & licite valeas, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium, de ſpeciali gratia indulgemus. Non obſtantibus Conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

§. VI. Forma autem juramenti, quod præſtabis hæc eſt. *Ego Blaſius Fabricius de Creſeno Electus Samandrien. ab hoc hora inantea fidelis & obediens ero beato Petro, Sanctæque Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ, ac Domino noſtro Domino Paulo Papæ III. ſuiſque Succeſſoribus canonice intrantibus: Non ero in conſilio aut conſenſu vel facto ut vitam perdant aut membrum, ſeu capiantur, aut in eos manus violenter quomodolibet ingerantur, vel injuriæ aliquæ inferantur quovis quæſito colore; conſilium vero quod mihi credituri ſunt per ſe, aut per Nuntios ſeu literas ad eorum damnum, me ſciente, nemini pandam: Papatum Romanum, & regalia ſancti Petri adjutor eis ero, ad retinendum & defendendum contra omnem hominem, Legatum ejuſdem Sedis in eundo & redeundo honorifice tractabo, & in ſuis neceſſitatibus adjuvabo, jura, honores & privilegia, ac auctoritatem Romanæ Eccleſiæ, Domini noſtri Papæ, & Succeſſorum prædictorum conſervare, defendere, augere & promovere curabo; nec ero in conſilio, facto vel tractatu in quibus contra ipſum Dominum noſtrum, vel eamdem Romanam Eccleſiam aliqua ſiniſtra vel præjudicialia perſonarum, juris, bonoris, ſtatus & poteſtatis eorum machinetur, & ſi talia a quibuſcumque tractari vel procurari novero, impediam, hoc propoſſe, & quamcitius potero commode, ſignificabo eidem Domino noſtro Papæ, vel alteri per quem ad ipſius notitiam pervenire poſſit: Regulas ſanctorum Patrum, decreta, ordinationes, proviſiones & mandata Apoſtolica totis viribus obſervabo, & faciam ab aliis obſervari: Hereticos, Schiſmaticos & rebelles Domino noſtro & Succeſſoribus prædictis pro poſſe perſequar & impugnabo; vocatus ad Synodum veniam, niſi præpeditus fuero canonica præpeditione, Apoſtolorum limina, Romana Curia exiſtente citra, ſingulis annis, ultra vero montes ſingulis bienniis viſitabo aut per me aut per meum Nuncium, niſi Apoſtolica abſolvar licentia. Poſſeſſiones vero ad menſam meam pertinentes non vendam nec donabo, neque impignorabo, nec de novo infeudabo vel aliquo modo alienabo etiam cum conſenſu Capituli Eccleſiæ meæ, inconſulto Romano Pontifice: ſic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia.*

Datum Romæ apud ſanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDXLIV. IV. pridie nonas Junii Pontificatus noſtri anno X.

XXXVI.

Fratres Ordinis Minorum de Obſervantia ad Maronitas delegat, qui ipſos in latinis literis erudiant, eorumque regimen Guardiano Montis Syon demandat. Ex Regeſto Ciſmontano fol. 107.

PAULUS EPICOPUS

SERVUS SEEVORUM DEI

Dilecto filio Georgio Boſnenſi Guardiano Montis Syon Ordinis Minorum de Obſervantia nuncupatorum, noſtro & Sedis Apoſtolicæ Commiſſario, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

§. I. SUis Nobis literis venerabilis frater noſter Petrus Patriarcha Maronitarum alias ſignificavit, quod licet ipſe, qui cum ſuis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Clero & Populo Maronitarum in Monte Syriæ Liba-

Libano inter Infideles degit, cum eisdem suis graves ab eisdem Infidelibus contumelias & pressuras ob Fidem Christianam quotidie sustineat, tamen ipsi eamdem Fidem Christianam numquam deserere, sed in ea usque ad ultimum sub obedientia hujus sanctæ Sedis ac Nostra, & Romanorum Pontificum pro tempore existentium perseverare firmo & constanti proposito decreverunt, petens humiliter a Nobis, ut cum ab eadem Sede visitari consueverint, & a tempore felicis recordationis Leonis Papæ X. prædecessoris nostri, qui eos ultimo loco per Commissarium ad hoc missum visitavit, & trinas literas piæ memoriæ Eugenii IV. etiam prædecessoris nostri, sacro approbante Concilio Florentino, editas super doctrina Fidei Christianæ, quam sequi deberent, ad eos misit, numquam postea visitati fuerunt, aliquem ad eos Commissarium & Visitatorem destinare vellemus, ut & ipsi tantis terrarum & maris spatiis a Nobis avulsi, spirituali consolatione afficiantur, & si qua in re a dogmate ac ritu sanctæ Romanæ Ecclesiæ, tamquam longe ab ea remoti aberrent, eodem Commissario viam monstrante, corrigantur, & in rectum tramitem, sicut summopere desiderant, reducantur, utque facilius id assequi possint, idem Petrus Patriarcha humili Nobis supplicatione subjunxit, vellemus Ministro Generali tui Ordinis præcipere, ut is sex Fratres dicti Ordinis in sacris literis eruditos, qui tibi, & pro tempore existenti Guardiano Montis Syon subjiciendi, & ab ipsis Patriarcha, ac Clero & Populo in victu & necessariis benigne tractandi, eosdem Maronitas, qui lingua tantum chaldea utuntur, ad faciliorem Fidei nostræ perceptionem latine legere & scribere doceant, & in puritate ejusdem Fidei conservare, suoque exemplo ac præsentia confirmare, pleniusque instruere studeant, mittat.

§. II. Nos igitur ex hac illorum fortitudine in pressuris, desiderio in addiscendo, proposito in perseverando, plurimum in Domino lætati, ut & consuetudinem hujus sanctæ Sedis laudabilem in illis visitandis prosequamur, & amantibus ac piis Filiis a Patre opem poscentibus manum porrigamus, Commissarium ad eos, sicut postulant, mittere decrevimus; sed cogitantibus Nobis quem potissimum mitteremus, nemo ob doctrinam & mores magis idoneus Nobis occurrit, quam tu, qui præclaram pietatis doctrinæ & prudentiæ laudem in conspectu nostro & hujus sanctæ Sedis meruisti, & a tuis Superioribus in Guardianum Domus Montis Syon electus, ad illas partes de proximo iturus es. Quamobrem te nostrum & dictæ Sedis Commissarium in hoc deputantes, te fili hortamur, tibi nihilominus in virtute sanctæ Obedientiæ præcipientes, ut hunc pium laborem, Dei ac nostra causa devote suscipiens, ad eosdem Maronitas quamprimum cum tuo commodo peteris, te conferas, & postquam illos ex parte nostra & hujus sanctæ Sedis pia ac paterna salute, & Apostolica benedictione nostra consolatus fueris, te de universo statu suarum rerum, præcipueque de observantia Catholicæ Fidei, ac de Sacramentis & eorum usu diligenter informare, & si qua in re, ac præcipue in his, quæ in nostris ad ipsum Patriarcham literis continentur, aberrare eos cognoveris, auctoritate nostra reformare, corrigere, & ad rectum tramitem reducere cures, super quo tibi etiam ipsos aberrantes, prævia Canonica monitione, per censuras & pœnas Ecclesiasticas, a quibus, præterquam in mortis articulo, nonnisi a te & eodem Patriarcha in forma Ecclesiæ consueta, absolvi possint, nisi resipuerint, cohercendi, auxiliumque Domini temporalis invocandi, tenore præsentium concedimus facultatem.

§. III. Hortamur igitur tam Patriarcham, Archiepiscopos & Episcopos, quam ipsum Dominum temporalem, universumque Clerum & Populum

lum Maronitarum, eis nihilominus in ſimili virtute ſanctæ Obedientiæ præcipientes, ut te tamquam Commiſſarium noſtrum & hujus ſanctæ Sedis, pro eorum conſolatione & animarum ſuarum ſalute a Nobis miſſum, debita reverentia & honore ſuſcipientes, tibi tamquam noſtro Commiſſario in omnibus & ſingulis, quæ eis pro reformatione, correctione & ſalute eorum ordinanda duxeris, laudabiliter pareant & obediant, tuaque juſſa exequantur, ac tibi ſedulo faveant & aſſiſtant, tamquam ſi Nos ipſi præſentes ea omnia ordinaremus.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDXLIV. VII. Idus Junii Pontificatus noſtri anno x.

XXXVII.

Committit Miniſtro Generali, ut diſcordantes Fratres Provinciæ Terræ Laboris componat, Provinciamque, ſi opus fuerit, dividat. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilecto filio Joanni Calvo Ordinis Fratrum Minorum Generali Miniſtro.

§. I. Accepimus quod inter Fratres Ordinis Minorum de Obſervantia nuncupatorum, Provinciæ Terræ Laboris, juxta morem dicti Ordinis, nonnullæ controverſiæ & diſcordiæ exortæ ſint, quibus quamplurimi Nobiles ſe immiſcent; itaut veriſimile dubitari poſſit, ne ob id aliqua ſcandala ſuboriantur, ex quibus tranquillus Regni Siciliæ citra Pharum, in quo dicta Provincia ſita eſt, ſtatus perturbetur ſive alteretur.

§. II. Nos igitur, qui inter Chriſtifideles mutuam concordiam, votivamque pacem conſoveri paternis deſideriis exoptamus, ſcandalis hujuſmodi occurrere volentes, tibi per præſentes committimus & mandamus, quatenus diſcordantes Fratres hujuſmodi, vel amicabili compoſitione, vel poteſtate & auctoritate tua ad concordiam trahas; & ſi ad evitanda hujuſmodi pericula, & pro ipſorum Fratrum, Provinciæ & Regni quiete & tranquillitate, neceſſarium ſeu opportunum tibi viſum fuerit, ejuſdem Provinciæ diviſioni intendas, necnon limites & confines ipſius Provinciæ deputes & deſignes, faciaſque auctoritate noſtra quæcumque ſuper his per te deciſa & determinata fuerint, firmiter & inviolabiliter obſervari. Contradictores quoslibet & rebelles per cenſuras Eccleſiaſticas, & alia opportuna juris remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis. Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, necnon ſtatutis dicti Ordinis, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ceteriſque in contrarium facientibus quibuſcumque.

Datum Romæ apud ſanctum Marcum ſub annulo Piſcatoris die XXII. Junii MDXLIV. Pontificatus noſtri anno x.

XXXVIII.

Valentinenſe Cœnobium reformandi, Fratreſque Conventuales ejiciendi, ac de Obſervantia Profeſſoribus tribuendi Segobien. Epiſcopo facultatem elargitur. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Venerabili fratri Epiſcopo Segobien.

§. I. Exponi Nobis nuper fecit cariſſimus in Chriſto filius noſter Carolus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, qui etiam Hiſpaniarum Rex exiſtit, quod licet Domus ſancti Franciſci Valentinen. Ordinis Fra-

Fratrum Minorum sit admodum notabilis & insignis, ac in medio Civitatis Valentinen. consistat, & propterea Fratres in ea pro tempore residentes, cum se in medio Civitatis constitutos esse, & exinde eorum mores ac vitam omnibus ejusdem Civitatis incolis patere videant, se exemplar honestatis & Religionis & virtutum omnibus præbere deberent, nihilominus a quampluribus annis citra Fratres prædicti, qui ex claustralibus existunt, eam, quam religiosos Viros decet, vitam non ducunt, nec exemplum religionis aut honestatis seu virtutum præbent, sed potius impudicam ac inhonestam vitam degentes, omnibus incolis hujusmodi scandalo sunt. Quare idem Carlus Imperator & Rex Nobis humiliter supplicari fecit, ut Domum prædictam reformari mandare, aliasque in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. II. Nos igitur, qui Fideles quoslibet, nedum Religiosos reformari cupimus, intendentes præmissa ex ipsorum Fratrum Superiorum negligentia processisse, hujusmodi supplicationibus inclinati, Fraternitati tuæ per præsentes committimus & mandamus, quatenus per te ipsum procedendo, Domum & Fratres præfatos omni diligentia visitare, & tam in capite, quam in membris reformare cures, & si præmissa vera, & pro reformatione hujusmodi, & regulari observantia necessarium seu opportunum esse tibi constiterit, eamdem Domum ad manus reducas, ac expulsis inde Fratribus claustralibus prædictis, Fratres de Observantia nuncupatos, Provinciæ Aragoniæ, juxta morem ipsius Ordinis, qui Domui hujusmodi in divinis laudabiliter deserviant, & religiose vivendo Civibus & aliis incolis ipsius Civitatis exemplum honestatis & sanctitatis præstent, optatosque fructus in Ecclesia Dei afferant; seu, si illis introductis, ex rei experientia seu alias cognoveris, domum prædictam juxta regularia Fratrum dicti Ordinis Minorum de Observantia nuncupatorum Instituta regi & gubernari, ac in ea Instituta hujusmodi plene observari non posse, dictam Domum Fratribus Ordinis sancti Hieronymi, sub Regula sancti Augustini degentibus, qui in eisdem Regnis, ut accepimus, exemplarem vitam ducunt, per eos juxta eorum ritus & mores ac regularia Instituta, reformandam, regendam & gubernandam auctoritate nostra concedas & assignes, in eamdem Domum introducas, aliaque facias & exequaris, quæ ad reformationem Domus, & ædificationem Populi dictæ Civitatis noveris esse, ut præfertur, necessaria seu alias opportuna: Eosdem Fratres claustrales, si inobedientes fuerint, ac alios contradictores & rebelles, ac qui in præmissis non obtemperaverint, per sententias, censuras & pœnas Ecclesiasticas, appellatione postposita, compescendo, ac legitimis super iis habendis servatis processibus, sententias, censuras & pœnas hujusmodi, etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac Ordinis & Provinciæ, necnon tam Claustralium, quam de Observantia nuncupatorum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, ac concordia inter eosdem Claustrales, & de Observantia nuncupatos Fratres Ordinis hujusmodi, super eorum Domibus divisim retinendis, dudum inita, & forsan Apostolica auctoritate confirmata, privilegiis quoque, indultis & literis Apostolicis, etiam Bulla Aurea & Mare Magnum nuncupatis, per felicis recordationis Leonem Papam X. & quoscumque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros & Sedem Apostolicam, etiam super concordia hujusmodi, sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis etiam vim con-

contractus inducentibus decretis, etiam ad inftantiam feu confiderationem Imperatoris, Regum aut aliorum Principum, feu motu proprio & ex certa fcientia, ac de Apoftolicæ poteftatis plenitudine, etiam ex quibufvis urgentiffimis caufis, etiam confiftorialiter, & iteratis vicibus conceffis, approbatis & innovatis, etiamfi in eis caveatur expreffe, quod illis nullatenus, aut non nifi modis & formis ac cum expreffionibus in eis contentis derogari poffit, & fi aliter derogari contingat, derogationes hujufmodi nemini fuffragentur. Quibus omnibus, etiamfi pro eorum fufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus fpecialis, fpecifica, expreffa & individua, non autem per claufulas generales idem importantes,mentio,feu quævis alia expreffio habenda, aut aliqua alia exquifita forma ad hoc fervanda foret, tenores hujufmodi, ac fi de verbo ad verbum, nihil penitus omiffo, & forma in illis tradita obfervata, inferti forent præfentibus pro fufficienter expreffis habentes, illis alias in fuo robore permanfuris, hac vice dumtaxat fpecialiter & expreffe derogamus, contrariis quibufcumque. Aut fi eifdem Fratribus clauftralibus vel quibufvis aliis communiter aut divifim ab eadem fit Sede indultum, quod interdici, fufpendi vel excommunicari non poffint per literas Apoftolicas non facientes plenam & expreffam, ac de verbo ad verbum de indulto hujufmodi mentionem.

Datum Romæ apud fanctum Marcum fub annulo Pifcatoris die x. Augufti MDXLIV. Pontificatus noftri anno x.

XXXIX.

Fratres de Obfervantia Saonenfi Cœnobio fpoliari prohibet, ipfifque pro tuitione Confervatores deftinat. Ex Vat.Secret.Tabul.

Dilectis filiis Guardiano & Fratribus Domus fancti Francifci Saonen. Ordinis Fratrum Minorum.

§. I. Dudum pro parte dilectorum filiorum nobilium Virorum Ducis & Gubernatorum Reipublicæ Januen. Nobis expofito, quod ipfi pro fortificatione & præfidio Civitatis Saonen. adverfus exercitus in finitimis Regionibus tunc degentes, ac illam occupare anhelantes, unam arcem in clivo, in quo Ecclefia Saonen. & Domus Ordinis Fratrum Prædicatorum confiftebant, a fundamentis erexerant & conftruxerant, & propterea venerabilis frater Epifcopus & dilecti Filii Capitulum Saonen. ac Prior & Fratres Domus hujufmodi Ecclefiam & Domum prædictas deferere coacti fuerant, non fine magno eorum incommodo, ac Divini cultus præjudicio & jactura, & quod exinde inter Epifcopum & Capitulum, ac Priorem & Fratres ex una, necnon Ducem & Gubernatorem prædictos ex altera partibus lis & controverfia fuper præmiffis oriri formibabatur, Nos ad obviandum fcandalis, quæ exinde nafci poterant, & ne incommodum & præjudicium hujufmodi longo tempore progrederetur, fed quo melius fieri poterat, eifdem Epifcopo & Capitulo, ac Priori & Fratribus confuleretur, præfatorum Ducis & Gubernatorum fupplicationibus inclinati, Archiepifcopo Januen. & præfato Epifcopo Saonen. ac utrique eorum per alias noftras in forma Brevis literas commifimus & mandavimus, quatenus vocatis vocandis, Capitulo & Priori ac Fratribus prædictis aliquas alias Ecclefias dictæ Civitatis, in quibus cultum Divinum, prout antea in eorum Ecclefiis exercere poffent, & fi magis placeret Capitulo, Ecclefiam feu Domum fancti Francifci dictæ Civitatis Ordinis Fratrum Minorum, in qua pauci admodum Fratres degebant, ac Priori & Fratribus Ordinis Prædicatorum hujufmodi

modi Ecclesiam sancti Juliani, & aliam seu alias Ecclesiam seu Ecclesias, de quibus eis benevisum foret, sine tamen prajudicio fructuum, redditum, proventuum, jurium, obventionum & emolumentorum suorum, necnon aliam Domum vobis in eadem Civitate eorum arbitrio deputarent & assignarent, aliaque facerent, gererent & exequerentur, quæ in præmissis, & circa ea necessaria forent quomodolibet & opportuna, cum potestate citandi, & etiam sub quibusvis censuris & pœnis etiam pecuniariis, eorum arbitrio moderandis, inhibendi, ac quoscumque in præmissis contumaces & rebelles sub similibus pœnis compescendi, necnon oratores a quibusvis censuris & pœnis, præmissorum occasione, forsan quomodolibet incursis, simpliciter vel ad cautelam absolvendi, ac quidquid per eos sententiatum & ordinatum foret, inviolabiliter observari mandandi, prout in eisdem literis plenius continetur.

§. II. Cum autem, sicut Nobis nuper exponi fecistis, dicta Domus sancti Francisci a Personis ejusdem Ordinis devotis fundata & constructa, ac successive a felicis recordationis Sixto Papa IV. qui antea in minoribus agens, ipsius Ordinis Minorum Generalis Minister fuerat, & postremo a piæ memoriæ Julio Papa II. ipsius Sixti nepote, & ex dicta Civitate oriundo, reparata & restaurata fuerit, sitque inter alias Domos Ordinum Mendicantium dictæ Civitatis admodum notabilis & insignis, ac in ea non pauci, prout tunc Nobis suggestum fuit, sed viginti aut circa Fratres dicti Ordinis Minorum degant, & inibi singulis diebus horas canonicas & Missam conventualem decantent, cum spirituali Populi dictæ Civitatis consolatione, nec conveniat, quod sub prætextu assignationis alterius Ecclesiæ vobis faciendæ, in Domo prædicta, quam tanto tempore possedistis, dictus Ordo supprimatur, sed potius Vos in Domo vestra pacifice dimittendi, & Ecclesia, quæ vobis, prætextu dictarum litterarum, assignanda esset, eisdem Capitulo assignari debeat, ne pro commodo unius Ecclesiæ alia affligatur, aut pro ornando uno Altari aliud spolietur, Nobis humiliter supplicari fecistis, ut vobis, quod prætextu prædictarum, aut quarumcumque aliarum literarum a Nobis vel Sede Apostolica pro tempore emanatarum Domo sancti Francisci hujusmodi privari aut spoliari nequeatis, indulgere, aliasque vobis in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. III. Nos igitur, quorum intentionis semper fuit nemini jus quæsitum tollere, aut præjudicium in jure quæsito afferre, vestris in hac parte supplicationibus inclinati, vobis, quod prætextu prædictarum aut quarumcumque aliarum nostrarum vel dictæ Sedis litterarum pro tempore quomodolibet emanatarum, Domo vestra sancti Francisci de facto spoliari, aut ab ea, absque rationabili causa ejici nequeatis, Apostolica auctoritate, tenore præsentium, de speciali gratia indulgemus, districtius inhibentes præfatis Archiepiscopo ac Episcopo, aut quibusvis aliis tam delegatis, quam subdelegatis Judicibus & Commissariis, quavis etiam seculari auctoritate fungentibus, ne vos Domo prædicta de facto & causa non cognita spoliare, aut ab illa absque rationabili causa hujusmodi ejicere, seu alias quomodolibet indebite molestare præsumant, mandantes venerabilibus Fratribus Chien. in Civitate Genuen. commoranti, ac Cæsanaten. & Britonorien. Episcopis, quatenus ipsi vel duo aut unus eorum per se vel alium seu alios, præsentes literas, & in eis contenta quæcumque, ubi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte vestra desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, ac vobis, & pro tempore existentibus Guardiano & Fratribus dictæ Domus in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant vos indulto

dulto & inhibitione,ac aliis præmiſſis,necnon præſentibus literis pacifice frui & gaudere, non permittentes vos deſuper per quoſcumque quomodolibet indebite moleſtari, contradictores quoſlibet & rebelles per cenſuras Eccleſiaſticas & pœnas pecuniarias eorum arbitrio moderandas & applicandas, aliaque juris & facti remedia, appellatione poſtpoſita compeſcendo, ac legitimis ſuper his habendis ſervatis proceſſibus, cenſuras & pœnas hujuſmodi, etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis, liberam facultatem concedimus. Non obſtantibus præmiſſis, ac recolendæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. ſimiliter prædeceſſoris noſtri, de una & Concilii Generalis de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas aliquis auctoritate præſentium ad judicium non trahatur, ac quibuſvis aliis conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Peruſiæ ſub annulo Piſcatoris die VIII. Septembris MDXLIV. Pontificatus noſtri anno X.

XL.

Dimidiam partem eorum, quæ ſtudio pietatis Chriſtianus populus Cœnobii S.Mariæ de Portiuncula, alias Angelorum templo conferret, ædificando valetudinario inſumi poſſe concedit. Ex Reg. Ciſmont. pag. 108. a tergo.

Dilectis filiis Guardiano, & Fratribus Domus ſanctæ Mariæ de Portiuncula, alias Angelorum Aſſiſien. Diœceſis.

§. I. Cum nos his proximis diebus, dum in veſtro Conventu eſſemus, ædificium Infirmariæ a vobis in dicto veſtro Conventu incœptum, nondum tamen conſummatum reperimus, cupiamuſque pro publica veſtra commoditate illud perfici, & vobis in eo opere de aliquo ſubſidio ſubvenire, motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, vobis & pro tempore exiſtentibus iſtius Domus Guardiano & Fratribus, medietatem omnium oblationum pecuniarum, quæ Cappellæ veſtræ Eccleſiæ, in qua Feſtum Portiunculæ nuncupatum celebrari conſuevit, fient, in conſummationem & perfectionem dicti ædificii, & non alios uſus convertendam ad quinque annos a data præſentium computandos, auctoritate Apoſtolica concedimus per præſentes. Mandantes Civitatis noſtræ Aſſiſii Gubernatori, vel ejus Locumtenenti, ut dictam medietatem oblationum pecuniarum hujuſmodi per vos,ad quos ſpectat,vobis,ſeu Procuratoribus veſtris,juxta tenorem præſentium conſignari faciant & curent. Non obſtantibus Conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

§. II. Volumus autem, quod durante quinquennio hujuſmodi, in eodem Feſto, unus ex Fratribus Domus ſancti Franciſci Aſſiſii per Guardianum ejuſdem Domus pro tempore exiſtentem deputandus, in eadem Cappella, ut ratam eleemoſinarum hujuſmodi eos tangentem ſine aliqua fraude vel deceptione percipere poſſint, aſſiſtere omnino valeat & debeat.

Datum Peruſii ſub annulo Piſcatoris die XV. Septembris MDXLIV. Pontificatus noſtri anno X.

Eodem tempore, & in eodem loco fuit expeditum Breve aliud pro loco noſtro Lacus Peruſini, quod continebat, quod Fratres noſtri poſſint piſcari in eodem ac accipere tot piſces, quot ſufficiunt, & ſunt neceſſarii Fratribus inibi habitantibus.

Præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes, illis alias in ſuo robore

re permansuris, hac vice dumtaxat harum serie, specialiter & expresse derogamus. Ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Perusii sub annulo Piscatoris die XII. Septembris MDXLIV. Pontificatus nostri anno x. *Ex Reg. Cismont. pag.* 109.

XLI.

Ne Fratres, aut Moniales quartam vel quintam legatorum solvere teneantur. Ex Reg. Cismont. pag. 109. a tergo.

Ad perpetuam rei memoriam.

§. I. HOnestis petentium votis libenter annuimus, eaque favoribus prosequimur opportunis. Exponi siquidem Nobis nuper fecerunt dilecti filii Generalis & Provincialis, & Provinciales Ministri Ordinis Fratrum Minorum de Observantia nuncupatorum, necnon dilectæ in Christo filiæ Abbatissæ & Priorissæ, ac Moniales & Sorores sanctæ Claræ, & Tertii Ordinis sancti Francisci, quod licet Domus & Loca Ordinis Fratrum Minorum de Observantia nuncupatorum, eorumque Abbatissæ & Priorissæ, ac Moniales & Sorores eisdem Fratribus de Observantia subjecta, ex Privilegiis Apostolicis eorum Ordinibus concessis, fuerint & sint exempta a solutione seu præstatione cujusvis quartæ seu quintæ legatorum eis pro tempore factorum, Ordinario Loci, vel quibusvis aliis quomodolibet facienda, ac in pacifica possessione, seu quasi exemptione hujusmodi. Nihilominus tamen diversi Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, & Domus sancti Ptholomei Nepesini Ordinis Fratrum Prædicatorum, ac S. Feliciani, necnon Hospitalis S. Spiritus in Saxia etiam de Urbe, & alii quæstores seu Commissarii, prætextu diversorum Privilegiorum eis desuper concessorum, prætendant quartas vel quintas legatorum hujusmodi sibi deberi.

§. II. Generalis & Ministri Provinciales, necnon Abbatissæ & Priorissæ, ac Moniales & Sorores præfati dubitant superinde ab eis vexari seu molestari, aut alias diversimode perturbari posse, tempore procedente. Quare pro parte eorumdem Generalis & Ministrorum, ac Abbatissarum & Priorissarum, ac Monialium & Sororum hujusmodi nobis fuit generaliter supplicatum, quatenus tranquillitati eorum consulere, ac alias ipsis in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. III. Nos igitur eosdem Generalem & Ministros, ac Abbatissas & Priorissas, necnon Moniales & Sorores spiritualibus favoribus & gratiis prosequi volentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, eisdem omnibus, quod ipsi de cetero de & super legatis & aliis relictis eis per quoscumque quomodolibet pro tempore factis prætextu quartarum, seu quintarum hujusmodi, ab eisdem, seu quibusvis aliis quæstoribus seu Commissariis, etiam pro sancta Cruciata, aut alias quomodolibet deputatis vexari seu molestari, aut alias quovis modo perturbari non possint, nec quidquam ab ipsis peti valeat, auctoritate Apostolica, tenore præsentium perpetuo concedimus, ac eisdem & quibusvis aliis quæstoribus & Commissariis, cujuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis existant, & quacumque jurisdictione & facultate fungantur, etiamsi Cardinalatus honore præfulgeant, ne Generalem & Ministros, ac Abbatissas & Priorissas, ac Moniales & Sorores præfatos, occasione quartarum seu quintarum legatorum seu relictorum hujusmodi, directe vel indirecte, aut alias quomodolibet vexare seu molestare, perturbare, seu quidquam ab ipsis petere possint, sub excommunicationis, & aliis sententiis & pœnis Ecclesiasticis, di-

districtius inhibemus: Decernentes ex nunc irritum & inane quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

§. IV. Quo circa universis & singulis Patriarchis & Archiepiscopis, ac Episcopis & aliis locorum Ordinariis, per præsentes committimus & mandamus, quatenus ipsi vel duo aut unus eorum per se vel alium seu alios præsentes literas, & in eis contenta quæcumque, ubi & quando opus fuerit, & quoties pro parte Generalis & Ministrorum, ac Abbatissarum & Priorissarum, ac Monialium & Sororum hujusmodi, seu alicujus eorum fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisdem in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra, præfatos Generalem & Ministros, ac Abbatissas & Priorissas, ac Moniales & Sorores, & eorum quemlibet concessione & indulto, ac omnibus præmissis pacifice frui & gaudere, non permittentes eos vel eorum aliquem desuper quomodolibet indebite molestari. Contradictores, molestatores quoslibet & rebelles per censuras Ecclesiasticas, ac alia opportuna juris remedia, appellatione postposita, compescendo, ac etiam pecuniarias pœnas eorum arbitrio imponendas, moderandas & applicandas, ac legitimis super his habendis servatis processibus, censuras & pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstantibus fel. rec. Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri de una, & in Concilio Generali ædita de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas aliquis auctoritate præsentium ad judicium non trahatur, & aliis Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis ac Basilicæ & Ordinis Fratrum Prædicatorum, necnon sancti Feliciani & S. Spiritus, ac quorumvis aliorum Hospitalium, & Monasteriorum aliorumque Regularium locorum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque indultis & literis Apostolicis, necnon facultatibus & auctoritatibus etiam quæstoribus & Commissariis prædictis sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis clausulis & decretis & alias quomodolibet concessis, confirmatis, approbatis & innovatis. Quibus omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa & individua, ac de verbo ad verbum non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus &c.

Anno Christi 1545. Pauli III. anno 11.

XLII.

Minoritas Conventuales in Monasterio sancti Francisci Valentin. inhoneste viventes reformari ab eoque amoveri quatenus opus sit, Fratribusque de Observantia Provinciæ Aragoniæ assignari jubet. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Venerabili Fratri Episcopo Segobien. Valentiæ commoranti.

§. I. Exponi Nobis fecit carissimus in Christo filius noster Carolus Romanorum Imperator semper Augustus, qui etiam Hispaniarum Rex existit, quod licet Domus sancti Francisci Valentinen. Ordinis Fratrum Minorum sit admodum notabilis & insignis, ac in medio Civitatis Va-

Valentinen. consistat, & propterea Fratres in ea pro tempore residentes, cum se in medio Civitatis constitutos esse, & exinde eorum mores ac vitam omnibus ejusdem Civitatis incolis patere videant, se exemplar honestatis & religionis, ac virtutum omnibus præbere debeant, nihilominus a quampluribus annis citra Fratres prædicti, qui ex Claustralibus existunt, eam, quam religiosos Viros decet vitam, non ducunt, nec exemplum religionis, aut honestatis seu virtutum præbent, sed potius impudicam ac inhonestam vitam degentes, omnibus incolis hujusmodi scandalo sunt.

§. II. Quare idem Carolus Imperator & Rex Nobis humiliter supplicari fecit, ut Domum prædictam reformari mandare, aliasque in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. III. Nos igitur, qui fideles quoslibet, ne dum Religiosos reformari cupimus, attendentes præmissa ex ipsorum Fratrum Superiorum negligentia processisse, hujusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati tuæ per præsentes committimus & mandamus, quatenus per te ipsum Domum & Fratres prædictos omni diligentia visitare, & tam in capite, quam in membris reformare cures, etsi præmissa vera, & pro reformatione hujusmodi, & Regulari Observantia necessarium seu opportunum esse tibi constiterit, eamdem Domum ad manus tuas reducas, ac expulsis inde Fratribus Claustralibus prædictis, Fratres de Observantia nuncupatos Provinciæ Aragonum, juxta morem ipsius Ordinis, qui Domui hujusmodi in Divinis laudabiliter deserviant, & religiose vivendo Civibus & aliis incolis ipsius Civitatis exemplum honestatis & sanctitatis præstent, optatosque fructus in Ecclesia Dei afferant, in eamdem domum introducas, ipsamque illis per eos, juxta eorum ritus & mores ac regularia instituta reformandam, regendam & gubernandam, auctoritate nostra concedas & assignes, aliaque facias & exequaris, quæ tibi ad reformationem Domus, & ædificationem populi dictæ Civitatis noveris esse, ut præfertur, necessaria seu alias opportuna; eosdem Fratres Claustrales, si inobedientes fuerint, ac alios contradictores & rebelles, ac qui tibi in præmissis non obtemperaverint, per sententias, censuras & pœnas Ecclesiasticas, appellatione postposita, compescendo, ac legitimis super his habendis servatis processibus, sententias, censuras & pœnas hujusmodi etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri de una, ac Concilii generalis de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas aliquis, vigore præsentium, ad judicium non trahatur, & aliis Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac Ordinis & Provinciæ, necnon tam Claustralium, quam de Observantia nuncupatorum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, ac concordia inter eosdem Claustrales, & de Observantia nuncupatos Fratres Ordinis hujusmodi super eorum Domibus divisim retinendis, dudum inita & forsan Apostolica auctoritate confirmata, privilegiis quoque, indultis & literis Apostolicis, etiam Bulla aurea aut mare magnum nuncupatis, per piæ memoriæ Leonem Papam X. & quinscumque alios Romanos Pontifices Prædecessores nostros & Sedem Apostolicam, etiam super concordia hujusmodi, sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis irritantibusque, & aliis etiam vim contractus inducentibus decretis, etiam ad instantiam seu considerationem Imperatoris, Regum, aut aliorum Principum, seu motu proprio & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, etiam ex quibusvis urgentissimis causis, etiam consistorialiter, & ite-

& iteratis vicibus concessis, approbatis & innovatis, etiam si in eis caveatur expresse, quod illis nullatenus, aut nonnisi modis & formis, ac cum expressionibus in eis contentis derogari possit, & si aliter derogari contingat, derogationes hujusmodi nemini suffragentur. Quibus omnibus, etiamsi pro eorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa & individua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, inserti forent, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, specialiter & expresse derogamus, contrariis quibuscumque. Aut si eisdem Fratribus Claustralibus, vel quibusvis aliis communiter vel divisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem.

Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die III. Martii MDXLV. Pontificatus nostri anno XI.

XLIII.

Privilegia, exemptiones, immunitates, prærogativas, & gratias Fratribus de Observantia provinciæ Portugalliæ in partibus Indiarum degentibus concessa enumerat, & firmat. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Custodibus, Guardianis & Fratribus Ordinis Fratrum Minorum de Observantia nuncupatorum provinciæ Portugalliæ, juxta morem dicti Ordinis in partibus Indiarum degentibus.

§. I. Exponi Nobis nuper fecistis, quod licet in privilegiis, indultis & aliis gratiis Apostolicis Ordini Fratrum Minorum, & illorum Domibus per felicis recordationis Sixtum IV. & nonnullos alios Romanos Pontifices prædecessores nostros concessis, & demum per Nos confirmatis & innovatis, usu receptis, inter alia caveatur expresse, quod dicti Ordinis Fratres & illorum Domus ab omni prorsus Ordinariorum potestate, necnon solutione & præstatione quartæ partis funeralium ac legatorum sibi pie relictorum, sint & esse debeant exempti & immunes, quodque corpora Defunctorum, qui in eorum Ecclesiis suam elegissent sepulturam, quoties proprius Rector ad levandum hujusmodi corpora requisitus, id facere distulisset, alienas Parochias etiam cum Cruce ingrediendo, tollere seu levare possent, & similiter corpora illorum, qui in mortis articulo in habitu Fratrum dicti Ordinis sepelliri ellegissent, apud se omnino sepelliri deberent, prout in eorumdem Prædecessorum literis plenius contineri dicitur, nihilque Canonicum obstare noscatur, quominus etiam vos, quamdiu in istis partibus, in vestris domibus manendum duxeritis, privilegiis & indultis prædictis dicto Ordini hactenus, ut præfertur, concessis & imposterum concedendis, uti, potiri & gaudere libere & licite possitis & valeatis.

§. II. Nihilominus a certo tempore citra nonnulli iniquitatis filii nomen Domini in vanum recipientes, nec attendentes, quod vos alias ardore caritatis exusti, abnegata propria voluntate, Patriæ, Parentum & amicorum solatio destituti, tamquam in exilium damnati, atque corporalis salutis immemores, per intervalla dierum navigando, ad partes ipsas, non absque vitæ periculo tum ob repentinam aeris mutationem, tum etiam ciborum varia-

riationem, aliaque ingentia pericula transeuntes, vos contulistis, ubi Altissimo sedulo famulantes, tam pro spirituali Christifidelium inhibi commorantium consolatione, quam Infidelium, cum quibus assiduo conversari oportet, conversione & instructione hactenus laboratis, & in dies pro viribus laborare non cessatis, quamplura gravamina, injurias, molestias, jacturas & damna, aliaque onera vobis imponere multipliciterque irrogare contra privilegia, exemptiones, immunitates & indulta, aliasque gratias dicto Ordini, & usu recepta, illiusque Domibus & Fratribus, ut præfertur, vel alias concessa, sub quibus vos & vestras domos minime comprehendi falso contendunt, temere, & de facto veniendo, ac censuras & pœnas in illis contentas damnabiliter incurrendo, in animarum suarum periculum, ac privilegiorum & indultorum prædictorum contemptum, quietisque vestræ perturbationem non verentur. Quare pro parte vestra Nobis fuit humiliter supplicatum, ut vobis in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. III. Nos igitur quieti & tranquillitati Religiosorum quorumcumque, præsertim illorum, qui ad fidei Orthodoxæ propagationem verbum Dei in partibus ipsis prædicare, ac Infedeles, Divina cooperante gratia, ad agnitionem veritatis illuminare procurant, consulere intensis desideriis exoptamus, vos & vestrum singulos ab iniquorum molestiis & vexationibus prædictis tueri & defendere volentes, & a quibusvis excommunicationis, sententiis & censuris ad effectum præsentium consequendum absolventes & absolutos fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, vos & vestrum singulos in partibus hujusmodi, de licentia tamen Prælatorum vestrorum permanentes, ac Domos vestras omnibus & singulis privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, libertatibus, concessionibus & aliis gratiis prædictis tam hactenus concessis, quam imposterum concedendis, uti, potiri & gaudere volumus, decernimus & declaramus. Et insuper quod omnibus & singulis utriusque sexus personis, quæ mediantibus prædicationibus, salubribusque monitis & adhortationibus vestris, de Infidelitatis cæcitate ad Orthodoxæ fidei veritatem conversi fuerint, pro ipsorum conversorum id petentium devotione, Baptismi Sacramentum ministrare, eosque sanctæ Matris Ecclesiæ gremio aggregare, quodque vos Custodes & Guardiani, nunc & pro tempore existentes, quoscumque Fratres vestros, qui ante vel post dicti vestri Ordinis ingressum, contra Infideles Christiani nominis inimicos dimicando, quempiam ipsorum Infidelium etiam voluntarie interfecerint, ab hujusmodi homicidii reatu plenarie absolvere, secumque super irregularitate, inde forsan contracta, quodque in susceptis per vos Ordinibus, & quatenus promoti non existant, ad omnes sacros etiam Presbyteratus Ordines promoveri, in illisque etiam in Altaris ministerio ministrare valeant, dispensare, omnemque ab eis inhabilitatis & infamiæ maculam penitus & omnino abolere.

§. IV. Et ne forte ob insolentium & Pseudoreligiosorum, qui sub ovina pelle lupinam voracitatem se gerere ostendunt, scandalosam prophanamque vitam, Neophitos, & ad lumen fidei noviter conversos scandalizari, & a novo fidei tenore concepto tepescere contingat, ut omnes & singulos vestri Ordinis Apostatas, ac etiam omnes, qui in dicti vestri Ordinis habitu, absque Sedis Apostolicæ licentia eo convenerint, & extra Regulares Domos vagantes inter seculares minus Religiose commorari repereritis, ad Domos vestras hujusmodi reducere, ac pro eorum demeritis juste punire, & si opus fuerit, inde expellere, & ad partes fidelium remittere libere & licite valeatis, tenore præsentium concedimus & indulgemus.

§. V. Quocirca venerabilibus Fratribus Ulixbonen. & Funcalen. Archiepiſcopis, ac Epiſcopo Senen. eorumque & cuilibet ipſorum Vicariis generalibus in ſpiritualibus per præſentes committimus atque mandamus, quatenus ipſi vel duo aut unus eorum per ſe vel alium ſeu alios vobis in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant omnia & ſingula præmiſſa firmiter & inviolabiliter obſervari, non permittentes quidquam contra præſentium tenorem, per quoſcumque quomodolibet attentari, contradictores quoslibet & rebelles, quacumque etiam Archiepiſcopali aut Epiſcopali dignitate & auctoritate fungentes, per cenſuras Eccleſiaſticas, & alia opportuna juris remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, iovocato etiam ad hoc, quatenus opus fuerit, auxilio brachii ſecularis. Non obſtantibus præmiſſis, ac piæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. etiam prædeceſſoris noſtri de una, & in Concilio generali edita de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas aliquis, vigore præſentium, ad judicium non trahatur, aliiſque Apoſtolicis Conſtitutionibus & ordinationibus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

§. VI. Ceterum quia difficile foret præſentes literas ad ſingula Indiarum loca, quæ latiſſima ſunt, deferri, volumus, quod præſentium tranſumptis manu alicujus publici Notarii ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ ſignatis, eadem prorſus fides adhibeatur in judicio & extra, quæ originalibus ipſis adhiberetur, ſi exhibitæ forent vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die x. Aprilis MDXLV. Pontificatus noſtri anno XI.

XLIV.

Januenſibus præcipit, ut Fratres Conventuales e Domo ſancti Franciſci Saonen. amotos ad eamdem redire ſinant. Ex Vat. Secret. Tabul.

Dilectis filiis nobilibus viris Duci & Gubernatoribus Reipublicæ Genuen.

§. I. Dudum poſtquam pro parte veſtra Nobis expoſito, quod vos pro fortificatione & præſidio Civitatis Saonen. adverſus exercitus in finitimis regionibus tunc degentes, ac illam occupare anhelantes, unam arcem in clivo, in quo Eccleſia Saonen. & domus Ordinis Fratrum Prædicatorum conſiſtebant, a fundamentis erexeratis & conſtruxeratis, & propterea tunc Epiſcopus, & dilecti filii Capitulum Saonen. ac Prior & Fratres Domus hujuſmodi Eccleſiam & Domum prædictas deſerere coacti fuerant, & quod exinde inter Epiſcopum & Capitulum, ac Priorem & Fratres ex una, necnon vos ex altera partibus, lis & controverſia ſuper præmiſſis oriri formidabatur, Nos veſtris in ea parte ſupplicationibus inclinati, Archiepiſcopo Januen. & præfato Epiſcopo Saonen. ac utrique eorum per quaſdam commiſeramus & mandaveramus, quatenus vocatis Capitulo & Priore ac Fratribus prædictis, aliquas alias Eccleſias dictæ Civitatis, in quibus cultum Divinum, prout antea in eorum Eccleſiis, exercere poſſent, & ſi magis placeret Capitulo, Eccleſiam ſeu Domum ſancti Franciſci dictæ Civitatis, Ordinis Fratrum Minorum, in qua pauci admodum Fratres degebant, ac Priori & Fratribus Ordinis Prædicatorum hujuſmodi ſancti Juliani, ſeu aliam vel alias Eccleſias, de quibus eis beneviſum foret, ſine tamen præjudicio fructuum, reddituum, proventuum, jurium, obventionum & emolumentorum ſuorum, necnon aliam Domum Guardiano & Fratribus dictæ Domus ſancti Franciſci in eadem Civitate eorum arbitrio deputarent

& ali-

& assignarent, aliaque facerent, gererent & exequerentur, quæ in præmissis & circa ea necessaria forent quomodolibet & opportuna; pro parte eorumdem Guardiani & Fratrum Nobis exposito, quod dicta Domus sancti Francisci a Personis ejusdem Ordinis devotis fundata & constructa, ac successive a felicis recordationis Sixto Papa IV. qui antea in minoribus existens, ipsius Ordinis Minorum Minister Generalis fuerat, & postremo a piæ memoriæ Julio Papa II. ipsius Sixti nepote, & ex dicta Civitate oriundo, reparata & restaurata fuerat, & inter alias Ordinis Mendicantium dictæ Civitatis Domos admodum notabilis & insignis erat, quodque in ea non pauci, prout antea Nobis suggestum fuerat, sed viginti aut circa Fratres dicti Ordinis Minorum degebant, & inibi singulis diebus horas canonicas & Missam Conventualem decantabant, cum spirituali Pupuli dictæ Civitatis consolatione, & quod non conveniebat, quud sub prætextu assignationis alterius Ecclesiæ eisdem Guardiano & Fratribus faciendæ, dictus Ordo in eadem Dumo, quam tanto tempore possederant, supprimeretur, sed potius ipsi in eorum Domu pacifice dimitterentur, & Ecclesia, quæ eis prætextu dictarum literarum, assignanda fuisset, eisdem Capitulo assignaretur, ne pro commodo unius Ecclesiæ altera affligeretur, aut pro ornando uno Altari aliud spoliaretur.

§. II. Nos eorumdem Guardiani & Pratrum supplicationibus inclinati, eisdemGuardiano & Fratribus,quod prætextu prædictarum,aut quarumcumque aliarum nostrarum seu dictæ Sedis literarum pro tempore quomodulibet emanatarum,eorumDomo de facto spoliari,aut ab ea absque rationabili causa ejici nequirent,per alias nostras in forma Brevis literas indulsimus,districtius inhibentes præfatis Archiepiscopo & Episcopo, aut quibusvis aliis tam delegatis, quam subdelegatis Judicibus & Commissariis, quavis etiam seculari auctoritate fungentibus, ne eosdem Guardianum & Fratres Domo præfata de facto & causa non cognita spoliare, aut ab illa absque rationabili causa hujusmodi ejicere, seu alias quomodolibet indebite molestare præsumerent, prout in singulis literis prædictis plenius continetur.

§. III. Cum autem, sicut iidem Guardianus & Fratres Nobis nuper exponi fecerunt, licet posteriores literæ nostræ prædictæ ad notitiam vestram deductæ fuerint, & propterea ipsi Guardianus & Fratres contra earumdem literarum tenorem super dicta Domo & illius regimine molestari non debuerint, nihilominus dilectus filius Antonius Sauli pro Prætore dictæ Civitatis se gerens, prætextu nonnullarum literarum vestrarum ei, ut asserebat, transmissarum, Guardianum & Fratres Domus sancti Francisci hujusmodi, uno dumtaxat Fratre in ea pro illius custodia dimisso, non solum ex dicta Domo recedere, verum etiam ipsam Civitatem exire, & alio migrare de facto coegerit,in dictiOrdinis opprobrium,& Ecclesiasticæ libertatis oppressionem, ac Christifidelium illarum partium scandalum, iidem Guardianus & Fratres nobis humiliter supplicari fecerunt, ut eus ad dictam eorum Domum restitui mandare, aliasque eis in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. IV. Nos igitur factum hujusmodi probare nequeuntes, hujusmodi supplicationibus inclinati, has nostras ad vos dandas censuimus, vos hortantes, ac vobis in virtute sanctæ Obedientiæ districte præcipiendo mandantes, quatenus statim receptis præsentibus, omnia & singula mandata, præcepta, prohibitiones & literas per vos, necnon præfatum Prætorem dictæ Civitatis, aut alios quoscumque in præjudicium Guardiani & Fratrum prædictorum contra tenorem posteriorum literarum nostrarum hujusmodi quomodolibet emanata, ac facta & gesta, seu potius attentata revocetis & irri-

irritetis, ac Guardianum & Fratres prædictos ad eorum Domum prædictam libere redire permittatis, nec eos deſuper quoquomodo de facto moleſtare, & cauſa non cognita, de dicta Domo ejicere aut moleſtare, vel ejici facere, ſeu quod moleſtentur vel ejiciantur pati permittatis; Nos enim, ſi, quod non credimus, ſecus fiat, juſtitiæ eorumdem Fratrum aſſiſtere, & contra vos ſuper præmiſſis procedere & procedi facere cogemur.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die xxvi. Junii mdxlv. Pontificatus noſtri anno xi.

XLV.

Confirmatio Conventionis initæ inter Rectorem, & Fratres Taurinen. Ex Regeſto Ciſmontano fol. 114.

BEATISSIME PATER.

§. I. Exponitur humiliter S. V. pro parte devotorum illius Oratorum, Matthæi Buſchetti Rectoris Parochialis Eccleſiæ ſancti Thomæ Taurinen, & Angeli de Cherio Fratrum Ordinis Minorum de Obſervantia nuncupatorum Guardiani, quod, cum Domus ſive Monaſterium beatæ Mariæ de Angelis prope & extra muros dictæ Civitatis tunc fundatum, ejuſdem Ordinis, una cum illius Eccleſia, & certis ædificiis, cauſantibus bellis, quibus Patria illa hactenus miſerrime oppreſſa extitit, demolitum & ſolo æquatum foret, & illius Fratres, ne per ſeculum vagarentur, & Divinis deſtituerentur officiis, in dictam Parochialem Eccleſiam, pro horis canonicis diurnis & nocturnis, aliiſque Divinis officiis celebrandis, de tunc illius Rectoris, ſed forſan ipſius Matthæi conſenſu ſe reduxiſſent, & propterea Divinus inhibi cultus, & ipſius Parochialis Eccleſiæ, Parochianorum, & aliorum hominum & Civium ejuſdem Civitatis devotio non parum propagarentur & excreſcerent, Matthæus ex una & Angelus præfati ex altera partibus, ad devotorum veſtrorum ipſius Civitatis Syndicorum inſtantiam & requiſitionem, ad certam conventionem, ſub tamen S.V. & Sedis Apoſtolicæ beneplacito, devenerunt in hunc, qui ſequitur, modum, videlicet, quod ipſi Fratres dictam parochialem Eccleſiam cum illius domo & ædificiis, horto & omnibus ſediminibus, pro eorum perpetuis uſu & habitatione & ſervitute, ac unius Domus conſtructione haberent & ipſi degerent.

§. II. Exiſtentium vero curæ animarum Parochianorum, ac fructus, redditus & proventus, ac bona immobilia, & jura ad dictam parochialem Eccleſiam & capellas in ea conſtructas ſpectantia & pertinentia, necnon oblationes pecuniariæ, quæ in Divinis & aliis ſolemnitatibus, ac in comunione Paſchatis, necnon in die ſancti Thomæ fierent, ac ſolidi, ſeu pecuniæ, candelæ, quando Crux ejuſdem parochialis Eccleſiæ extra ejus Parochiam defertur, necnon dimidia, cum aliquis Parochianorum eorumdem in Cathedrali Eccleſia beati Joannis dictæ Civitatis, & quarta portionibus, dum in Conventibus Religioſorum, vel aliis Eccleſiis, necnon ſolidi ſeu pecuniæ & candelæ pro elevatione corporum, quæ in ipſa parochiali Eccleſia ſepelirentur, ex quibus ipſe Rector quartam Canonicam nuncupatam pro ſepulturis tantum haberet, & farina pro comunione dicti Paſchatis die, necnon oblationes, quæ pro delatione aquæ benedictæ ad domos Parochianorum eorumdem in hebdomada ſancta, ac pro deſponſationibus, & benedictione ſponſalitia, publicationeque monitorialium & cenſurarum, ac aliarum in dicta Eccleſia literarum, necnon delatione Viatici, & a mulieribus, quæ

quæ a partu levabantur, dari consueverant, ad Rectorem dictæ parochialis Ecclesiæ pro tempore existentem, prout antea.

§. III. Omnes vero aliæ oblationes, funeralia & eleemosynæ tam in pecuniis, quam cera, grano, farina, pane, vino, oleo, pannis laneis & lineis, & tam pro sepultura in dicta parochiali Ecclesia, & illius cœmeterio, etiam in die sepulturæ, quam septimis, trigesimis, annualibus, etiam in celebritate omnium Sanctorum, & quovis alio anni tempore, & generaliter omnia emolumenta, antedictis eidem Rectori reservatis & exceptis, etiam ex Altari, & servitute dictæ parochialis Ecclesiæ, & aliunde, undecumque & quomodocumque obvenientia, ad ipsos Fratres spectarent & pertinerent. Et ne ex legatis eidem parochiali Ecclesiæ imposterum faciendis inter eosdem Rectorem & Fratres dissentio seu quæstio oriri possit: ea, quæ Rectori vel ejus Vicario, aut fabricæ dictæ parochialis Ecclesiæ, vel Fratribus hujusmodi clare, expresse & specifice legarentur, ad eos spectarent, quibus fierent. Si autem Ecclesiæ sancti Thomæ vel sancto Thomæ simpliciter relictum vel legatum foret, sive pro fabrica, seu alias diceretur, pro fabrica dictæ Ecclesiæ & domus construendæ hujusmodi intelligi deberet, ipsique Fratres eamdem fabricam distribuerent, & ad illum effectum legata exigerent, præmissa tamen quoad futura legata & instrumenta intelligi deberent, præteritis in suo statu, prout sunt & erant, remanentibus, ac quod dicti Fratres Ecclesiam, necnon ejus ædificia & sedimina hujusmodi pro debito suo reparare, restaurare & meliorare, non tamen deteriorare possent. Et si aliquando inde discederent, & locum deserere, & alibi se transferre vellent, ex eisdem ædificiis, reparationibus & melioramentis stabilibus, seu affixis rebus, nihil amovere, asportare seu dirimere possent, nec pro illis Rector dictæ parochialis Ecclesiæ aliquid resarcire deberet, ipse vero Rector sive ejus Vicarius trigesimum acceptare, & alia honesta emolumenta procurare, ac si Fratres in dicta Ecclesia non essent, necnon alibi, & si vellet in Ecclesia sancti Thomæ temporibus congruis celebrare, & exercitium curæ dictæ parochialis Ecclesiæ facere, debitis tamen moderatione & discretione adhibitis, ut eisdem Fratribus in Divinorum celebratione non obesset, & qualibet vigilia & festivitate sancti Thomæ singulis annis, ipsi Fratres eumdem Rectorem seu ejus Vicarium, quominus in ipsa parochiali Ecclesia per se vel alios, more solito, prout eatenus observatum fuerat, in Divinis deservire possit, nullatenus impedirent.

§. IV. Illi vero in ea verbum Dei prædicare & prædicari facere, confessiones audire, sacrum Eucharistiæ sacramentum, non tamen in die ramis palmarum, nec per totum Pascha usque ad illius octavam ministrare possent, ac literas desuper necessarias eorum sumptibus expediri facerent, illique, ut præfatus Matthæus mandatum ad præmissa consentiendum conficere deberent, necnon concessiones, conventiones, capitula, ac omnia & singula alia in instrumento desuper confecto contenta observare & adimplere promiserunt, prout in eodem instrumento, cujus tenorem &c. plenius contineri dicitur.

§. V. Cum autem, Pater Sancte, præfati Oratores cupiant conventionem, & alia præmissa pro subsistentia firmiori S. V. patrocinio & munimine roborari, supplicant humiliter eidem S. V. iidem Oratores, quatenus Divini cultus propagationi consulendo, ipsosque Oratores specialibus favoribus & gratiis prosequendo, conventiones & concessiones & capitula prædicta, ac omnia & singula in dicto instrumento contenta, licita & honesta, ac sacris Canonibus non contraria, & inde sequuta quæcumque, ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine confirmare & approbare, ac illis per-

perpetuæ & inconcuſſæ firmitatis robur adjicere, illamque per utrumque partium prædictarum, prout unamquamque illarum concernit, obſervari & adimpleri, & ad illarum obſervationem hujuſmodi cenſuris & pœnis Eccleſiaſticis, ac aliis opportunis juris & facti remediis cogi & compelli, nec eos ab illis quoquomodo recedere poſſe aut debere, necnon deſuper conficiendas literas de ſubreptionis vel obreptionis aut nullitatis vitio, ſeu intentionis, vel alio quocumque defectu notari vel impugnari non poſſe, ſed validas & efficaces exiſtere, ſuoſque plenarios effectus conſequi debere, ſicque per quoſcumque Judices &c. ſublata &c. irritum quoque &c. decernere & declarare, omneſque & ſingulos juris & facti ſolemnitatum omiſſarum, & alios quoſcumque defectus tam ſubſtantiales, quam accidentales, ſi qui intervenerint in eiſdem, ſupplere dignemini de gratia ſpeciali. Non obſtantibus quibuſvis Apoſtolicis, ac in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis generalibus vel ſpecialibus conſtitutionibus vel ordinationibus, ſtatutis &c. etiam juramento &c. roboratis, ceteriſque contrariis quibuſcumque cum titulis opportunis & conſuetis.

Fiat ut petitur A.

§. VI. Et cum abnegatione a Cen. ad effectum pro omnibus, & de confirmatione, approbatione, innovatione, additione, decreto, & ſuppletione de hac pro omnibus prædictis latiſſime extendenda, perpetuo in forma gratioſa, attento quod ambæ partes ſupplicant, & cum derogatione quorumcumque ſtatutorum &c. & privilegiorum & judicii Apoſtolicorum, ac eidem Ordini quomodolibet conceſſorum, in quorum omnium tenores latiſſime exprimi poſſunt, & per Breve S. V. aut officium contradictarum vitam omnium Fratrum Mendicantium paupertate, cum opportuna executorum deputatione, qui aſſiſtant etiam ſub cenſuris &c. cum poteſtate aggrediendi &c. invocato &c. Cumque præmiſſorum omnium & ſingulorum etiam qualitate invocari, denominari nomen, cognomen ac tenorem dicti inſtrumenti majori & veriori expreſſione, ſeu ſi videbitur, ipſius inſtrumenti omiſſis ſignis & characteribus, totali inſertione expediri poſſint, & ſine alicujus præjudicio.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum VI. Idus Julii anno XI.

XLVI.

Nicienſe Cœnobium noviſſime excitatum Fratribus de Obſervantia incolendum indulget. Ex Vat. Secret. Tabul.

Dilecto filio Miniſtro Provinciali Provinciæ Januen. Ordinis Fratrum Minorum de Obſervantia nuncupatorum ſecundum morem dicti Ordinis.

§. I. Cum, ſicut dilectus filius nobilis vir Carolus Dux Sabaudiæ Nobis nuper exponi fecit, ipſe attendens, quod in obſidione Civitatis ſuæ Niciæ ſuperiori anno a Piratis Turcis facta, inter alia damna per ipſos Eccleſiis ac Religioſis Domibus, aliiſque Piis Locis illarum partium illata, quædam Domus ſub invocatione ſanctæ Crucis, extra & prope muros dictæ Civitatis, tui Ordinis, Provinciæ tamen ſancti Ludovici, ſecundum morem ejuſdem Ordinis, fuit totaliter diruta, cupiat ob ſingularem devotionis affectum, quem gerit ad dicti Ordinis Fratres, qui ſaluti animarum Chriſtifidelium ſubditorum ſuorum aſſidue incumbentes, uberrimos in illis partibus fructus producere conſueverunt, ſimilem Domum ſub eadem aut alia in-

invocatione, subjectam tuæ Provinciæ Januen. pro perpetuis usu & habitatione Fratrum dicti Ordinis, intra vel extra muros dictæ Civitatis in condecentibus situ & loco suis propriis expensis construi & fabricari facere, pro parte ejusdem Caroli Ducis Nobis fuit humiliter supplicatum, ut suis desideriis hujusmodi favorabiliter annuere, ac licentiam & facultatem desuper concedere, ac Domui constructæ & fabricatæ situm & prædia, necnon paramenta, libros, vasa sacra, aliaque ornamenta Ecclesiastica dictæ Domus dirutæ applicare, aliasque in hoc opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. II. Nos igitur hujusmodi supplicationibus inclinati, eidem Carolo Duci similem Domum sub eadem seu alia invocatione cum Ecclesia, campanili humili, campana, cœmeterio, refectorio, dormitorio, hortis, aliisque officinis intra vel extra muros dictæ Civitatis, pro perpetuis usu & habitatione dictorum Fratrum libere construendi & fabricandi, seu construi & fabricari faciendi licentiam & facultatem concedimus, ac Domui sic construendæ & fabricandæ, postquam constructa & fabricata fuerit, situm, prædia, vasa, libros, ceteraque ornamenta dictæ Domus dirutæ perpetuo applicamus & appropriamus, Domumque construendam hujusmodi, & illius pro tempore Fratres cum omnibus juribus & pertinentiis suis, dummodo ad id dilecti filii moderni Ministri Generalis dicti Ordinis expressus accedat assensus, a dicta Provincia S. Ludovici prorsus eximimus & liberamus, eamque tuæ Provinciæ Januen. perpetuo subjicimus & incorporamus, decernentes, quod Domus construenda & fabricanda hujusmodi, quamprimum constructa & fabricata fuerit, ut præfertur, ac inibi pro tempore degentes Fratres omnibus & singulis privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, libertatibus, indultis, favoribus, & aliis gratiis quibuscumque aliis Ordinis, & Provinciæ Januen. prædictorum Domibus, illarumque Fratribus per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros, & Nos, ac Sedem Apostolicam hactenus concessis & imposterum concedendis, uti frui, & gaudere in omnibus & per omnia, perinde ac si illa sibi a principio specialiter & expresse concessa forent, possint & valeant. Non obstantibus felic. record. Bonifacii Papæ VIII. etiam prædecessoris nostri, qua inter alia cavetur expresse, quod Religiosi aut quicumque alii, domos, seu alia loca de novo acquirere non possint, absque dictæ Sedis licentia speciali, aliisque Apostolicis constitutionibus & ordinationibus, statutis & consuetudinibus Ordinis & Provinciarum hujusmodi, juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. III. Volumus autem, quod Ecclesia dirutæ Domus hujusmodi nullo unquam tempore prophanetur, sed tamquam sacer & religiosus locus ab omnibus jugiter veneretur, quodque consensus dicti Ministri Generalis hujusmodi in proximo vestro Generali Capitulo celebrando ratus & gratus habeatur, ac per idem Generale Capitulum expresse approbetur, alias præsentes quoad exemptionem & liberationem, necnon subjectionem & incorporationem prædictas nullius sint roboris vel momenti.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XI. Julii MDXLV. Pontificatus nostri anno XI.

XLVII.

Committit Archiepiſcopo Rheginenſi controverſiam ortam inter Fratres Minores Cœnobii Nicoterenſis, & Epiſcopum Civitatis ſuper ſepultura. Ex Regeſto Ciſmontano fol. 112.

Venerabili fratri Archiepiſcopo Rheginen. ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

§. I. QUerelam dilectorum filiorum Provincialis Miniſtri Provinciæ Calabriæ, ac Guardiani & Fratrum Domus beatæ Mariæ Gratiarum prope & extra muros Nicoteren. Ordinis Fratrum Minorum de Obſervantia nuncupatorum accepimus continentem, quod licet juxta canonicas ſanctiones cuilibet decedentium Chriſtifidelium ſibi ſepulturam eligere conveniat, ipſique querelantes Chriſtifidelium hujuſmodi tam Civitatis Nicoterenſis, & illius Diœceſis, quam aliorum locorum etiam circumvicinorum in Eccleſia dictæ Domus ſepulturam eligentium cadavera, ad ſepulturam ſic electam recipere, & illorum funeralia celebrare conſueverint, & ſuper iis hac quoque ſoluta quarta Canonica portione Rectoribus ſive Curatis Parochialium Eccleſiarum, infra quarum Parochias dicti Chriſtifideles pro tempore decedunt, moleſtari, ſeu alias impediri non debuerint neque debeant; tamen venerabilis frater noſter modernus Epiſcopus & Clerus Nicoterenſis, ultra dictam quartam Canonicam portionem Rectoribus Eccleſiarum, in quarum Parochiis Chriſtifideles hujuſmodi pro tempore decedunt, ſolutam, non ſolum ratione Chriſtifidelium infra Civitatem & Diœceſim Nicoterenſem prædictas, ſed etiam extra illas in aliis Civitatibus & Diœceſibus etiam circumvicinis decedentium, certum aſſertum pedagium, ſive novam & inſolitam, ac de jure prohibitam impoſitionem ab eiſdem querelantibus extorquere præſumſerunt, in animarum ſuarum periculum, & ſcandalum plurimorum.

§. II. Quare pro parte ipſorum querelantium aſſerentium ſuper his cum eiſdem moleſtantibus judicialiter experiri ſe velle, potentiamque dictorum Cleri, & moleſtantium merito perhorreſcentes, ipſos infra Civitatem & Diœceſim Nicoterenſem ſecure convenire nequire, Nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut ſibi ſuper his opportune providere paterna diligentia curaremus.

§. III. Quocirca fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vocatis, qui fuerint evocandi, & auditis hinc inde propoſitis, quod juſtum fuerit, appellatione remota, decernas, faciens, quod decreveris ab eodem Epiſcopo auctoritate noſtra, ab aliis vero per cenſuram Eccleſiaſticam firmiter obſervari. Teſtes autem, qui fuerint nominati, ſi ſe gratia, odio vel timore ſubtraxerint, cenſura ſimili, appellatione ceſſante, compellas veritati teſtimonium perhibere.

Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDXLV. IV. Idus Julii, Pontificatus noſtri anno XI.

XLVIII.

XLVIII.

Declarat licentiam antea concessam pro applicatione eleemosynarum ad valetudinarium Conventus Portiunculæ extruendum, intelligi debere de oblatis per totum annum. Ex Regesto Cismontano fol. 113. a tergo.

Ad futuram rei memoriam.

§. I. MEnsibus præteritis emanarunt a Nobis literæ tenoris subsequentis; a tergo videlicet: *Dilectis filiis Guardiano & Fratribus Domus sanctæ Mariæ de Portiuncula, alias Angelorum, Assisien. Diœcesis.*

Intus vero: *Paulus Papa III. Dilecti filii salutem & Apostolicam benedictionem. Cum Nos his proximis diebus, dum in vestro Conventu essemus, ædificium infirmariæ a vobis in dicto vestro Conventu inceptum, nondum tamen consummatum reperimus, cupiamusque pro publica vestra commoditate illud perfici, & vobis in eo opere de aliquo subsidio subvenire: Motu proprio, & ex certo nostra scientia, vobis, & pro tempore existentibus istius Domus Guardiano & Fratribus medietatem omnium oblationum pecuniariarum, quæ capellæ vestræ Ecclesiæ, in qua festum Portiunculæ nuncupatum celebrari consuevit, fient, in consummationem & perfectionem dicti ædificii, & non alios usus convertendam, ad quinque annos a data præsentium computandos, auctoritate Apostolica concedimus per præsentes. Mandantes Civitatis nostræ Assisii Gubernatori, vel ejus Locumtenenti, ut dictam medietatem oblationum pecuniarum hujusmodi per eos, ad quos spectat, vobis, seu Procuratoribus vestris, juxta tenorem præsentium consignori faciat & curet. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, quod durante quinquennio hujusmodi, in eodem festo unus ex Fratribus Domus sancti Francisci Assisii per Guardianum ejusdem Domus pro tempore existentem deputandus, in eadem capella, ut ratam eleemosynarum hujusmodi eos tangentem sine aliqua fraude vel deceptione percipere possint, assistere omnino valeat & debeat. Datum Perusiæ sub annulo Piscatoris die* XV. *Septembris* MDXLIV. *Pontificatus nostri anno* X.

§. II. Cum autem intellexerimus a nonnullis nimium scrupulosis asseri Nos solummodo de oblationibus, quæ in die dicti festi fient, intellexisse, Nos ad hujusmodi dubietatem tollendam, & ut Fratres dictæ Domus de Portiuncula gratia nostra plene gaudeant, & dictum ædificium, quod magna impensa indiget, consummare possint, auctoritate Apostolica, tenore præsentium declaramus Nos non solum de oblationibus, quæ in die ejusdem festi fient, sed etiam de omnibus aliis, quas in toto anno fieri contingent, intellexisse: sicque ab omnibus, sublata aliter judicandi facultate, judicari debere, ac irritum & inane quidquid secus attentari contigerit. Mandantes eidem Gubernatori seu Locumtenenti, ut prædictas & præsentes literas juxta earum tenorem omnino exequatur: præmissis, ceterisque contrariis non obstantibus quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die XXV. Julii MDXLV. Pontificatus nostri anno XI.

XLIX.

Accurrit reparationi Conventus sancti Pauli extra muros Spoleti. Ex Reg. Cismont. fol. 114.

Dilectis filiis Prioribus Civitatis nostræ Spoleti.

§. I. CUm Nos nuper in nostro per Spoletum transitu, Ecclesiam Domus seu Conventus sancti Pauli prope & extra muros Spoletin. Ordinis Minorum de Observantia non pauca reparatione indigere repererimus, cupiamusque Guardiano & Fratribus dictæ Domus, ut ipsam Ecclesiam reparare possint, de aliquo subsidio providere, vobis, quod unum ex comitativis dictæ Civitatis Spoleti per eosdem Guardianum & Fratres vobis nominandum, in Civem Spoletinum, ita quod una cum sua familia omnibus & singulis privilegiis, exemptionibus, libertatibus & gratiis, quibus ceteri Cives Spoletin. quomodolibet utuntur, potiuntur & gaudent, seu uti, potiri & gaudere poterunt in futurum, uti, potiri & gaudere possit & valeat, creare possitis & valeatis, facultatem concedimus per præsentes.

§. II. Volentes ac vobis injungentes, ut pecuniæ, quæ ex hac creatione provenient, penes Ædem Sacram, aut personam fide & facultatibus idoneam per eosdem Guardianum & Fratres, ac istius Civitatis Locumtenentem, deputandam, deponantur, & in reparationem dictæ Ecclesiæ fideliter convertantur. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac ejusdem Civitatis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum &c.

L.

Fratribus ac Monialibus Ordinis Minorum Provinciarum Hispaniæ eligere sibi Confessarios absque Prælatorum licentia prohibet. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Provincialibus Ordinis Fratrum Minorum Regularis Observantiæ Provinciarum Castellæ & Aragoniæ & Portugalliæ secundum morem ejusdem Ordinis.

§. I. EXponi Nobis nuper fecistis, quod a certo tempore citra nonnulli tam ex Guardianis vel Præsidentibus, aliisque Fratribus Ordinis Minorum & Provinciarum Hispaniæ secundum morem ejusdem Ordinis, quam sub eorum cura & institutis degentibus Ordinis sanctæ Claræ, ac etiam Tertiæ Regulæ sancti Francisci Abbatissis, Monialibus & Sororibus Monasteriorum dictarum Provinciarum, propriis eorum Confessoribus per illorum Superiores deputari solitis, dimissis, in illorum forsan contemptum, occasione nonnullorum Apostolicorum privilegiorum & indultorum, aliarumque literarum, etiam Confessionalium nuncupatarum, sibi concessorum, Confessores pro suo libito voluntatis, nonnumquam Clericos seculares, quandoque vero etiam aliorum Ordinum Fratres eligere, illisque peccata sua confiteri, & ab eis absolutionem petere & recipere, ipsique Confessores sic electi confessiones hujusmodi audire, & pœnitentiam salutarem desuper injungere, ac absolutionis beneficium etiam de casibus illorum Prælatis & Superioribus specialiter reservatis, forsan indistincte impertiri soliti sunt, statutis & consuetudinibus dictorum Ordinum de facto contraveniendo, for-

forsan in animarum suarum periculum, perniciosum quoque exemplum & scandalum plurimorum.

§. II. Quare pro parte vestra Nobis fuit humiliter supplicatum, ut super hoc opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur hujusmodi supplicationibus inclinati, auctoritate Apostolica, tenore præsentium statuimus & ordinamus, quod de cetero nullus ex Guardianis vel Præsidentibus, aut Fratribus, vel aliis Religiosis Domorum Fratrum Minorum, & Provinciarum hujusmodi, ac Abbatissis, Monialibus & Sororibus dictorum Monasteriorum, si & postquam de præsentibus literis notitiam habuerint, prætextu cujusvis privilegii aut indulti Apostolici vel Confessionalis, seu aliarum literarum & indulgentiarum, etiam motu proprio ab Apostolica Sede hactenus emanatarum vel imposterum emanandarum, nisi de speciali licentia petita & obtenta suorum Superiorum, Confessorem sibi eligere, & ab eo absolutionem recipere possit, & tam ipsis Guardianis vel Præsidentibus, aliisque Fratribus, Religiosis, necnon Abbatissis, Monialibus & Sororibus & eorum singulis in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis sententia, & officiorum per ipsos obtentorum privationis ac inhabilitatis ad illa, & alia etiam imposterum obtinenda pœnis eo ipso incurrendis, ut privilegiis, indultis, Confessionalibus, & aliis literis prædictis & gratiis quomodolibet uti, illorumque prætextu Confessorem sibi eligere, & ab eo absolutionem recipere, quam Confessoribus sic electis præfatis sub similibus censuris, ac suspensionis ab administratione suorum Ordinum pœnis eo ipso similiter incurrendis, præterquam de speciali licentia petita & obtenta dictorum Superiorum, ut confessiones hujusmodi audire, ac pœnitentiam salutarem injungere, & absolutionis munus impertiri nullatenus audeant vel præsumant, districtius inhibendo mandamus.

§. III. Et insuper de cetero quascumque confessiones aliter faciendas, inde obtentas absolutiones, & pœnitentiarum impositiones ipsis confitentibus minime suffragari; quodque in quibuscumque privilegiis & indultis, aut literis Apostolicis, etiam Confessionalibus nuncupatis, aliisque concessionibus & gratiis prædictis ad hujusmodi effectum ab eadem Sede hactenus emanatis vel imposterum emanandis, Guardiani vel Præsidentes, aliique Fratres vel Religiosi, ac Abbatissæ, Moniales & Sorores Ordinum, ac Tertiæ Regulæ Provinciarum hujusmodi omnino excepti censeantur; irritum quoque & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari, auctoritate & tenore prædictis decernimus & declaramus. Non obstantibus præmissis, ac quibusvis Apostolicis, necnon in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus constitutionibus & ordinationibus, privilegiis quoque, indultis & literis Apostolicis supradictis, & aliis nunc & pro tempore per Sedem eamdem concessis, sub quacumque verborum forma, & cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque fortioribus, efficacibus & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis decretis per Sedem eamdem, ex quibuscumque causis etiam urgentissimis & onerosis, ad quorumcumque cujuscumque dignitatis & status preces hactenus concessis & imposterum concedendis, quibus, etiamsi in illis caveatur expresse, quod illis nullatenus, aut non alias, quam sub certis modo & forma tunc expressis derogari possit, illorum omnium tenores & formas, perinde ac si de verbo ad verbum, & non per clausulas generales idem importantes expressa mentio ficta, aut aliqua alia exquisita forma ad id requisita servari, nihil pœnitus omisso, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac

hac vice dumtaxat specialiter & expresse, harum serie derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. IV. Volumus autem, quod præsentium transumptis, sigillo alicujus personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ signatis, & manu alicujus Notarii publici subscriptis, eadem fides adhibeatur, quæ ipsis originalibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die III. Octobris MDXLV. Pontificatus nostri anno XI.

LI.

Guardiano & Fratribus de Observantia, e Cœnobio Florentino omnium Sanctorum, a quo Fratres humiliati ejecti fuerant, e vestigio discedere jubet. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Guardiano & Fratribus Ordinis Minorum de Observantia, in Domo seu Monasterio omnium Sanctorum Florentin. Ordinis Humiliatorum existentibus.

§. I. Cum vos, sicut Nobis innotuit, nuper præter juris dispositionem, vestraque, & omnium Religiosorum Ordinum statuta & consuetudines, istam Domum seu Monasterium omnium Sanctorum Florentin. Ordinis Humiliatorum, unde Fratres ejusdem Ordinis Humiliatorum de facto ejecti fuerunt, sine Sedis Apostolicæ licentia, quam requirere debebatis, intraveritis & occupaveritis, sicut de præsenti occupatis & indebite detinetis.

§. II. Nos volentes ex nostro officio hujuscemodi temerariis ausibus obviare, eosque reprimere. Vobis in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub indignationis nostræ, necnon excommunicationis majoris latæ sententiæ, ac privationis omnium & singulorum officiorum, dignitatum, præsidentiarum, ac privilegiorum, indultorum, & quarumvis gratiarum vobis in genere vel in specie concessarum, ac etiam vocis activæ & passivæ ipso facto & absque aliqua alia declaratione, nisi parueritis, per vos incurrenda pœna, præcipimus & mandamus, ut infra biduum a præsentium vobis facienda præsentatione sive intimatione, dictam Domum seu Monasterium exiisse, eamque liberam & vacuam, & in ea omnia res & bona inibi per vos inventa sub inventario, per Notarium publicum conficiendo, dimisisse, & cum effectu reliquisse debeatis: particulariter vero tibi fili Guardiane sub eisdem pœnis mandamus, ut intra decem dies ab eadem intimatione vel præsentatione computandos, coram Nobis personaliter te præsentes, eo vero termino respective elapso, & vobis non parentibus, venerabili fratri Philippo Episcopo Burgi sancti Sepulcri in alma Urbe nostra Vicario nostro committimus, ut vobis aliter non citatis, servatis quatuor terminis juxta stylum suæ curiæ in similibus servari solitis, contra vos ad dictarum pœnarum aggravationem & reagravationem, ac interdicti Ecclesiastici appositionem, invocationemque brachii secularis, ad ulteriora procedat, sicut vestra inobedientia & contumacia exegerit: volentes ac decernentes, quod affixio præsentium in valvis Ecclesiæ Domus vestri Ordinis beatæ Mariæ de Ara-cœli de Urbe, ac præsentatio earum Procuratori Generali ejusdem vestri Ordinis in Romana Curia facta, dimisso illarum exemplo, perinde vos arctet, ac si vobis personaliter præsentatæ & intimatæ fuissent. Non obstantibus quibusvis concessionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon statutis & consuetudinibus, etiam juramento, confirmatione Apostolica vel quavis firmitate

tate alia roboratis, privilegiis quoque, indultis & literis Apostolicis vobis & vestro Ordini, seu quibusvis aliis quomodolibet concessis, quibus, illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, ad effectum præsentium derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die VII. Novembris MDXLV. Pontificatus nostri anno XII.

LII.

Fratri Antonio de la Cruz Ordinis Minorum Canariensis Ecclesiæ possessionem capessendam indulget. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilecto filio Antonio della Cruz Ordinis Minorum sancti Francisci Electo Canarien.

§. I. Cum Nos nuper Ecclesiæ Canarien. quæ de jurepatronatus carissimi in Christo filii nostri Caroli Romanorum Imperatoris semper Augusti & Hispaniarum Regis Catholici, ex privilegio Apostolico, cui non est hactenus in aliquo derogatum, fore dignoscitur, tunc certo modo Pastoris solatio destitutæ, de persona tua, quem idem Carolus Imperator & Rex Nobis ad hoc per suas literas præsentavit, de Fratrum nostrorum consilio, Apostolica auctoritate providerimus, teque illi in Episcopum præfecerimus & Pastorem, curam, regimen & administrationem ipsius Ecclesiæ tibi in spiritualibus & temporalibus plenarie committendo, prout in literis sub plumbo propediem expediendis latius explicabitur.

§. II. Nos, ne interim dicta Ecclesia in eisdem spiritualibus & temporalibus detrimenta sustineat, providere, teque specialis gratiæ favore prosequi volentes, tibi, ut possessionem seu quasi regiminis, & administrationis ac bonorum dictæ Ecclesiæ per te vel alium seu alios libere apprehendere, ac illius mensæ Episcopalis fructus, redditus & proventus, vigore præsentium percipere valeas, auctoritate Apostolica, tenore præsentium indulgemus; mandantes dilectis filiis Capitulo & Clero Civitatis & Diœcesis Canarien. ut tibi tamquam Patri & Pastori animarum suarum humiliter intendentes, tibi reverentiam & obedientiam debitas & devotas, ac tua salubria monita & mandata suscipere, & efficaciter adimplere; Vassalli vero consueta servitia & jura tibi ab eis debita integre exhibere procurent, alioquin sententiam sive pœnam, quam rite tuleris seu statueris in rebelles, ratam habebimus, & faciemus, auctore Domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari.

§. III. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri quæ incipit: *Injunctæ*: & aliis Apostolicis Constitutionibus & ordinationibus, ac dictæ Ecclesiæ, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, quod infra sex menses a data præsentium computandos, literas prædictas sub plumbo in totum expedire, ac jura Cameræ Apostolicæ, & aliis propterea debita persolvere omnino tenearis, aliter præsentes nullæ sint.

Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die VII. Decembris MDXLV. Pontificatus nostri anno XII.

LIII. Sa-

LIII.

Sacras Araceelitanas ædes in titulum obtinere cunctis interdicit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Ad perpetuam rei memoriam.

§. I. DUdum a felicis recordationis Clemente Papa VII. prædeceſſore noſtro emanarunt literæ in forma Brevis tenoris ſubſequentis. *Clemens Papa VII. ad perpetuam rei memoriam. Olim felicis recordationis Leo Papa X. prædeceſſor, & ſecundum carnem frater patruelis noſter, tunc in humanis agens, cum nonnullos Archiepiſcopos & Epiſcopos, ac Notarios Sedis Apoſtolicæ, ac Ordinum Mendicantium Generales numero triginta & unum, ad Cardinalatus honorem promoviſſet, & tunc non eſſent tot tituli Presbyterorum & Diaconorum Cardinalium pro Cardinalibus promotis, nonnullas Eccleſias Urbis & extra eam in titulum Presbyterorum Cardinalium erexiſſet, illas aliquibus ex Cardinalibus promotis, pro eorum titulis aſſignavit, inter quos Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Araceli in titulum Presbyteri Cardinalis erexit, & illam dilecto filio noſtro, tunc ſuo Chriſtophoro, tunc Ordinis Fratrum Minorum de Obſervantia nuncupatorum Miniſtro Generali aſſignavit.*

§. II. *Cum autem, ſicut accepimus, Fratres dicti Ordinis de Obſervantia nuncupati dubitent Domum ſeu Eccleſiam hujuſmodi, quæ dicti Ordinis exiſtit, & titulus Cardinalatus antea non fuerat, poſt dicti Chriſtophori Cardinalis ceſſum vel deceſſum, etiam aliis Cardinalibus loco tituli ſui aſſignari, quod in non modicum eorumdem Fratrum in dicta Domo degentium cederet præjudicium, ſi Cardinalis ipſe titularis in ipſa Domo reſidere vellet, prout contingere poſſet.*

§. III. *Nos igitur Fratres a tali timore & incommodo liberare, & ut Divinis laudibus quietiori animo inſiſtere valeant, ac eorum tranquillitati providere volentes, motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, cum primum dictus Chriſtophorus Cardinalis fuerit vita functus, aut unam ex ſex Eccleſiis Epiſcopalibus, Cardinalibus dumtaxat aſſignari ſolitis, ſeu alium titulum Presbyteri Cardinalis aſſecutus fuerit, titulum de Araceli hujuſmodi ſupprimimus & extinguimus, ac ſuppreſſum & extinctum fore decernimus, ſtatuentes quod de cetero Eccleſia ipſa de Araceli in titulum Presbyteri aut Diaconi Cardinalis erigi non poſſit; decernentes & declarantes quaſcumque erectiones & alias quaſvis diſpoſitiones de dicta Eccleſia de Araceli & illius Domo in titulum Cardinalatus, vel alias pro tempore factas, nullas & invalidas, nulliuſque roboris vel momenti fuiſſe, eſſe & cenſeri, ſicque per quoſcumque Judices & perſonas, quavis auctoritate & poteſtate fungentes, etiam ejuſdem Romanæ Eccleſiæ Cardinales in quavis inſtantia ſententiari, judicari & deffiniri debere, ſublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & decidendi facultate, ac irritum & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam, quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter fieri ſeu attentari contigerit. Non obſtantibus erectione prædicta ac aliis præmiſſis, necnon Conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, & quibuſvis aliis in favorem dictæ erectionis per eumdem Leonem prædeceſſorem forſan factis & conceſſis ac confirmatis, approbatis & iteratis vicibus innovatis, quibus, eorum tenores præſentibus pro ſufficienter expreſſis, & de verbo ad verbum inſertis habentes, ad effectum præmiſſorum, harum ſerie ſpecialiter & expreſſe, plenìſſime derogamus & derogatum eſſe volumus atque decer-*

decernimus, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die XVII. *Aprilis* MDXXVII. *Pontificatus nostri anno* IV.

§. IV. Licet autem, ipso adhuc vivente prædecessore nostro Clemente prædicto, per obitum dicti Christophori Cardinalis, suppressioni & extinctioni dicti tituli, & aliis in præinsertis literis contentis locus fuerit, nihilominus Nos uberiori dictorum Fratrum cautelæ & securitati consulere volentes, motu etiam proprio, & ex certa scientia, nostris ac de Apostolicæ potestatis plenitudine titulum de Aracœli hujusmodi suppressum & extinctum fuisse & esse, auctoritate Apostolica, tenore præsentium decernimus & declaramus, ac quatenus opus sit, denuo supprimimus & extinguimus, denuo etiam eadem auctoritate statuentes, quod de cetero Ecclesia ipsa de Aracœli in titulum Presbyteri aut Diaconi Cardinalis erigi non possit, ac decernentes & declarantes quascumque erectiones & alias quasvis dispositiones de dicta Ecclesia de Aracœli, & illius Domo in titulum Cardinalatus, vel alias forsan hactenus & pro tempore factas, nullas & invalidas, nulliusque roboris vel momenti fuisse & esse & censeri, sicque per quoscumque Judices & personas quavis auctoritate & potestate fungentes, etiam ejusdem Romanæ Ecclesiæ Cardinales in quavis instantia sententiari, judicari & deffiniri debere, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & decidendi facultate, ac irritum & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter vel ignoranter fieri seu attentari contigerit.

§. V. Et insuper cum Nos, qui singulis fere nostri Pontificatus annis, præcipueque per estatem, ob salubriorem aerem Palatium sancti Marci de Urbe, cujus Ecclesia etiam titulus Cardinalis existit, inhabitare consuevimus, aliud Palatium eidem Palatio sancti Marci fere contiguum, in horto dictæ Ecclesiæ de Aracœli, magna cum impensa nostra & Cameræ Apostolicæ, tum ob eamdem aeris salubritatem, tum causa dictæ Ecclesiæ de Aracœli commodius visitandæ ædificaverimus, & utrumque Palatium ad commodiorem transmeationem Ponte junxerimus, ne propter hæc aut a Titulari sancti Marci, aut a Fratribus sanctæ Mariæ Ecclesiarum hujusmodi aliquid juris super dicto Palatio per Nos ædificato prætendi possit, etiamsi ipso facto voluntas nostra satis demonstrata fuerit, ad majorem tamen cautelam, auctoritate ac tenore prædictis, etiam decernimus & declaramus, nostræ intentionis semper fuisse & esse, Palatium hujusmodi pro nostra & successorum nostrorum Romanorum Pontificum commoditate & usu, non autem animo donandi, seu quod ædificium hujusmodi solo cederet, vel ex conjunctione prædicta aut destinatione nostra ad usum Palatii sancti Marci hujusmodi construi fecisse, ac propterea dictum Palatium in horto ipsorum Fratrum per Nos edificatum, tamquam nostra pecunia constructum, ad Nos & successores nostros Romanos Pontifices pro tempore existentes, non autem ad modernum aut pro tempore existentem Cardinalem dictæ Ecclesiæ sancti Marci titularem, nec ad dictos Fratres spectavisse aut spectare, sicque per quosvis Judices etiam dictæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis aliter judicandi facultate, judicari debere, ac irritum & inane quidquid secus a quoquam quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari, & quatenus opus sit, motu simili, ac ex scientia & potestatis plenitudine prædictis perpetuum silentium præsenti & futuris sancti Marci titularibus Cardinalibus, ac Fratribus sanctæ Mariæ de Aracœli prædictis super dicto Palatio ac illius solo imponimus. Non obstantibus Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac privilegiis, indultis & literis Apostolicis

tam fancti Marci pro tempore exiftentibus titularibus Cardinalibus, quam Fratribus fanctæ Mariæ de Aracœli prædictis, & eorum Ordini conceffis, confirmatis & innovatis, etiam mare magnum & Bulla Aurea nuncupatis, quibus illorum tenores præfentibus pro expreffis habentes, ad effectum præfentium derogamus, ac omnibus illis, quæ dictus Clemens prædeceffor in fuis literis voluit non obftare, ceterifque contrariis quibufcumque.

Datum Romæ apud S. Petrum fub annulo Pifcatoris die XVIII. Februarii MDXLVI. Pontificatus noftri anno XII.

LIV.

Contra quosdam Fratres abfque Superiorum facultate vagantes. Ex Regefto Cifmontano fol. 117. ad 119.

Venerabilibus Fratribus, univerfis & fingulis Patriarchis, Archiepifcopis, & Epifcopis, ac dilectis filiis Locorum Ordinariis, & cujuslibet eorum in fpiritualibus Vicariis generalibus.

§. I. DUdum poftquam fel. recordationis Pius II. & Paulus etiam II. ac Sixtus IV. & Innocentius VIII. Romani Pontifices prædeceffores noftri inter alia ftatuerant & ordinaverant, quod ex tunc de cetero quicumque recepiffet aliquem ex Minorum Ordinis Fratribus a fuorum Prælatorum obedientia quomodolibet fe fubtrahentem, tam recipientes ipfi, quam fic receptus, eo ipfo excommunicationis, aliafque Ecclefiafticas fententias, cenfuras & pœnas in ipforum Prædecefforum refpective literis contentas incurrerent, certis ad id per eos exequtoribus deputatis. Et deinde per piæ memoriæ Leonem Papam X. etiam Prædecefforem noftrum, accepto, quod nonnulli ex dicti Ordinis Fratribus quafcumque ægritudines, ac corporum animorumque fuorum paffiones fimulantes, alii fubveniendi parentum inopiæ quæfito colore, alii vero ad ftudiorum Univerfitates, abfque fuorum Prælatorum licentia, feu illa revocata, accedere, ac inibi morari, ac quod deterius erat, privilegiis univerfitatibus hujufmodi illarumque fcholaribus conceffis, ut inibi liberius permanere poffent, fe tueri: alii vero propriæ falutis obliti, Apoftolicas, in quibus fe profeffionem, aut numquam, aut infra pubertatis annos, feu per vim & metum, vel alias, nulliter emififfe afferentes, literas impetrare, abjectoque habitu per habitacula fecularium Perfonarum, & quæcumque loca inhonefta difcurrendo, cum laicis converfari non verebantur: alii vero fub prætextu habilitatis feu difpenfationis ad obtinendum Ecclefiaftica beneficia per Clericos feculares obtineri folita, per literas Apoftolicas fibi conceffas; nonnulli quippe alicujus ex S. R. E. Cardinalibus, aliorumque Prælatorum Ecclefiafticorum familiaritatis literas exhibebant, & extra Ordinem & obedientiam fuorum Superiorum, in parentum & confanguineorum, aliifque privatis domibus & locis, retento etiam dicto habitu, morari & permanere, ac beneficiis Ecclefiafticis inDivinis infervire,aliafque libere per feculum vagari præfumebant.

§. II. Idem Leo ad fupplicationem tunc Generalis, ac univerforum Provincialium Miniftrorum, Cuftodum & Guardianorum Ordinis hujufmodi de Obfervantia nuncupatorum,fimiliter ftatuerat & ordinaverat, quod ex tunc de cetero perpetuis futuris temporibus Fratres prædicti, ægritudinis, feu fubveniendi parentum inopiæ, feu quavis alia occafione vel caufa, etiam refpectu ftudii, aut difpenfationis ad obtinenda beneficia hujufmodi, Apoftolica, feu quavis alia auctoritate fibi conceffa, nifi beneficia ipfa actu obtinuiffent, feu familiaritatis alicujus ex dictis Cardinalibus vel aliis Prælatis, præ-

præterquam si actu ejusdem Leonis continui commensales forent, extra prædictum Ordinem, præterquam vel absque ipsorum licentia & mandato, & eo durante, etiam de licentia Sedis Apostolicæ, etiam prætextu quarumcumque facultatum, indultorum & aliarum litterarum Apostolicarum quibusvis Universitatibus concessarum, sine ipsorum consensu commotari non possent. Quodque unusquisque ipsorum in sua Provincia, dum & quoties opus foret, quoscumque Fratres extra Ordinem prædictum, quavis occasione alioque modo vagantes, ad dictum Ordinem invitos recludendos cogere & compellere deberent: in aliis quippe asserentibus se professionem numquam, aut infra pubertatis annos, vel per vim & metum, aliasque nulliter & de facto emisisse, quod literæ ab eis desuper obtentæ, quantumcumque rite & recte impetratæ forent, in foro conscientiæ dumtaxat, & non in foro contentioso, nec contra Religionis jura, consuetudinem ac voluntatem valerent, eisdem Ministris, Custodibus, Vicariis ac Guardianis in virtute sanctæ obedientiæ mandando, ut Fratres suos fugitivos, cujuscumcumque essent conditionis, qui ab obedientia hujusmodi, dimisso vel retento dicto habitu, recesserant, nisi ad arctiorem Regulam, ubi actu observanter viverent, transiissent, diligenter requirerent, eosque ad Ordinem, ac Ordinis loca hujusmodi revocarent, & suarum exemptionum Bullas ab eis auferrent, habitumque sacrilege derelictum reassumere, ac Divino cultui, & propriæ saluti perpetuo vacare cogerent, invocato etiam ad hoc, si opus foret, auxilio brachii secularis: Decernentes motu proprio, & ex certa scientia, ut Fratres Apostatæ hujusmodi, nisi post monitionem ac requisitionem sibi factas, infra dies octo immediate sequentes, ad suorum Prælatorum obedientiam rediissent, habitumque perpetuo gestantes reassumpsissent, excommunicationem latæ sententiæ eo ipso incurrerent. Quodque in quibuscumque impetrationibus tam supplicationum, quam literarum, sive sub annulo Piscatoris, aut sub plumbo, vel per Pœnitentiariam simpliciter & absolute, ad ipsorum Fratrum instantiam, vel motu simili concessis, aut imposterum concedendis, semper & indifferenter subintelligeretur hujusmodi clausula, videlicet de licentia Superioris, & ea durante, atque literas prædictas hujusmodi clausula carentes, nullas nulliusque roboris vel momenti fore, in illisque indifferenter, etiamsi non fuisset apposita, eam semper tacite subintelligi debere.

§. III. Cum pro parte dilecti filii Vincentii Lunelli, tunc Ministri Generalis Ordinis & Observantiæ prædictorum, fuisset Nobis expositum, quod nonnulli Fratres Ordinis & Observantiæ hujusmodi, sub prætextu diversarum literarum, per eos a Nobis, seu Majori Pœnitentiario nostro subreptitie & obreptitie extortarum, ab obedientia suorum Superiorum se subtrahebant, & habitu dicti Ordinis dimisso, seu & quocumque retento, per Provincias, in quibus sub antiqua obedientia visi & versati fuerant, soli vagabantur, aliaque eorum professioni minime convenientia faciebant: Nos ad supplicationem ipsius Ministri Generalis, vobis per alias nostras literas commisimus & mandavimus, quatenus vos vel duo aut unus vestrum per vos vel alium seu alios, vocatis sua interesse putantibus, singulas literas hujusmodi super earum subreptione vel obreptione, aut intentionis defectu cognoscentes, diligenter examinaretis, & quoties illas ex subreptione vel obreptione, aut intentionis defectu hujusmodi nullitatis vitio reperiretis, eosdem Fratres inobedientes & contumaces, ad obedientiam antiquam, auctoritate nostra revocare & reducere curaretis, non permittentes aliquos ex ipsis Fratribus, qui prætextu literarum a Nobis, etiam in forma Brevis, aut Pœnitentiario nostro præfato pro tempore extortarum, ab obedientia Su-

Superiorum suorum se subtraxerant, si habitum Ordinis prædicti dimiserunt, in locis, in quibus sub hujusmodi habitu visi fuerant, residere, & si habitum ipsum gestarent, ubicumque fuissent, aliquod signum, per quod ab aliis Fratribus sub hujusmodi obedientia manentibus, dignoscerentur, deferre cogeretis; necnon Generali & Provincialibus Magistris pro tempore existentibus, & aliis dicti Ordinis Fratribus Conventualibus nuncupatis, ne aliquos Fratres regularis Observantiæ hujusmodi, absque Prælatorum suorum speciali licentia in scriptis habita, in eorum domibus & locis reciperent vel retinerent, districtius Inhibendo mandaretis, eosque, ut si aliquos jam recepissent, illos infra aliquem competentem terminum remittere deberent, moneretis & requireretis, aliaque tunc expressa faceretis & adimpleretis, prout in eisdem nostris & singulis aliis ipsorum Prædecessorum respective literis plenius continetur.

§. IV. Cum autem, sicut nuper accepimus, a certo tempore citra nonnulli ex Fratribus dicti Ordinis, asserentes se ex certis legitimis causis forsan tunc expressis, non posse cum aliorum suorum quiete in dicto Ordine ulterius permanere, eorum aliqui ad Fratres Hospitalis nostri sancti Spiritus in Saxia de Urbe, alii vero ad Canonicorum Regularium sancti Augustini, seu alios etiam laxioris vitæ Ordines, Apostolica auctoritate translati, suorum Prælatorum licentias ad vivendum & permanendum extra claustra, libere ubilibet, quibuscumque precibus ac muneribus & donis redimentes, ac proprium habitum latenter sub indumentis secularibus deferentes, per seculum, quibuscumque in Provinciis & locis, ubi sub obedientia Superiorum dicti Ordinis visi & versati fuerant, publice vagari, & quod deterius est, etiam nonnullæ Moniales & Sorores, olim sub eorumdem Fratrum respective obedientia degentes, sub prætextu similium vel dissimilium privilegiorum, exemptionum & indultorum, ab obedientia suorum Superiorum se subtrahendo, extra claustra in parentum vel consanguineorum, aut aliis privatis domibus, liberam & quamcumque inhonestam vitam ducere non erubescant, in animarum suarum perniciem, Religionis opprobrium, ac Dei contemptum, ac scandalum plurimorum.

§. V. Nos, qui Pastoris æterni vices, licet immeriti, in terris gerimus, cupientes gregem Nobis Divina dispositione creditum, secundum propriam cujusque vocationem, ad suum ovile reduci facere, singularum literarum prædictarum tenores, perinde ac si de verbo ad verbum, nil penitus omisso, præsentibus inserti & adnotati forent, pro sufficienter expressis & insertis habentes, motu proprio, non ad alicujus Nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, vobis & vestrum singulis per præsentes committimus & mandamus, quatenus vos & quilibet vestrum, quoties pro parte alicujus ex Domorum seu Provinciarum hujusmodi Custodibus, Guardianis & eorum pro tempore Vicariis ac Præsidentibus fueritis requisiti, si aliquæ literæ Apostolicæ, sive sub annulo Piscatoris aut sub plumbo, vel per Pœnitentiariam aut alias, super præmissorum aliquo, tam ad ipsorum Fratrum, quam ad Monialium vel Sororum, seu aliorum pro eis instantiam, singula præmissa concernentes, aut aliqua alia dicti Ordinis Regularibus Institutis quomodolibet derogantia seu repugnantia in se continentes, etiamsi illis clausula, videlicet de licentia Superiorum petita & obtenta, apposita non reperiatur, a Nobis vel Prædecessoribus nostris seu Sede prædicta, aut illius pro tempore Pœnitentiario, etiam motu simili, & cujusvis etiam Imperatoris, Regum, Ducum, Marchionum & Comitum, seu aliarum utriusque sexus Personarum intuitu vel contemplatione, sub qua-

quacumque verborum formula, etiam super quibuſcumque ſupplicationibus, quomodocumque pro tempore emanatæ ſeu impetratæ fuerint, ipſas ac in eis contenta quæcumque, vocatis quorum intereſt, ſummarie, ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu & figura judicii, ac ſola facti veritate inſpecta, diligenter examinetis, & illis minus veris aut inſufficientibus compertis, literas prædictas tamquam ſubreptitias & obreptitias, ac intentionis defectui ſubjacentes, cum omnibus inde ſequutis, nullas & invalidas fuiſſe & eſſe, illaſque eiſdem impetrantibus minime ſuffragari debere, auctoritate & tenore prædictis, declaretis; ipſoſque Fratres, Moniales vel Sorores, quos falſo impetraſſe, aut literis ſibi, ut præfertur, conceſſis, non juxta illarum tenorem, nec ut decet, uti reperiretis, ablatis ab eis dictis literis, capi, & ad eorum reſpective domos & Monaſteria propria omnino redire manu exequtiva cogatis.

§. VI. Alioquin cauſis hujuſmodi veris & per vos comprobatis, quatenus ipſi Fratres, Moniales vel Sorores, retento eorum habitu, extra obedientiam vivere maluerint, Fratres videlicet, ut alium prorſus diſtinctum habitum diverſorum ſciſſuræ, longitudinis & latitudinis ac caputii deferre, Moniales autem vel Sorores, velum in ſua Profeſſione aſſumptum & tunicam ac cingulum, aliaſque arbitrio veſtro, ſub excommunicationis majoris latæ ſententiæ, quas Nos ex nunc prout ex tunc, & e contra in eos & eorum ſingulos, tamquam in Apoſtatas, ſi contrafecerint, auctoritate & tenore præmiſſis, ferimus & promulgamus, tam extra, quam intus Domum & publice dimittere teneantur, eadem auctoritate noſtra ſtatuatis & ordinetis.

§. VII. Et inſuper univerſis & ſingulis utriuſque ſexus tam Eccleſiaſticis, quam ſecularibus Perſonis, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis vel conditionis exiſtentibus, ne abſque conſenſu Miniſtrorum Provincialium aut Guardianorum Domorum prædictarum, in eorum Eccleſiis ſeu Domibus, dictos Fratres, Moniales vel Sorores extra Ordinem & Prælatorum ſuorum obedientiam viventes, habitum Ordinis hujuſmodi geſtantes retinere præſumant, prætexu aliquarum literarum Apoſtolicarum, ſub excommunicationis aliiſque ſententiis, cenſuris & pœnis arbitrio veſtro imponendis, quas contrafacientes, eo ipſo, non expectata alia declaratione aut conſultatione noſtris, incurrere volumus, diſtrictius Inhibendo mandetis: Contradictores quoslibet & rebelles per eaſdem cenſuras & pœnas Eccleſiaſticas, aliaque opportuna juris remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo; invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis, decernentes præſentes literas, ſub quibuſcumque revocationibus, ſuſpenſionibus, limitationibus, reſtrictionibus & modificationibus nullatenus comprehendi, ſed ſemper ab illis exceptas, ac quoties illæ emanabunt, toties in priſtinum ſtatum reſtitutas & plenarie reintegratas fuiſſe & eſſe, Sicque per quoſcumque Judices, etiam Palatii noſtri Apoſtolici cauſarum Auditores judicari, definiri & interpretari debere, ſublata eis & eorum cuilibet aliter judicandi, definiendi & interpretandi facultate & auctoritate: irritum quoque & inane quidquid ſecus ſuper his, a quoquam quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus præmiſſis, ac quibuſvis Apoſtolicis, ac in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis, generalibus vel ſpecialibus conſtitutionibus & ordinationibus, privilegiis quoque, indultis & literis Apoſtolicis, etiam ſub plumbo aut in forma Brevis, vel per Pœnitentiariam aut alias, tam prædictis Fratribus, aut Monialibus vel Sororibus reſpective, quam etiam ſcholarium & oppidorum Univerſitatibus, hoſpitalibus, capitulis, collegiis, etiam Regum, Principum, Ducum, Marchionum, Comitum, aliorumque tempora-

ralium Dominorum, necnon Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, aliorumque inferiorum Prælatorum Eccleſiaſticorum intuitu ac contemplatione, etiam libertates, immunitates, exemptiones ipſorum utriuſque ſexus Religioſorum, quomodolibet concernentibus, cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque fortioribus & efficacioribus ac inſolitis clauſulis irritantibus, & aliis decretis ſub quacumque verborum forma, etiam motu & ſcientia ſimilibus pro tempore conceſſis, etiamſi in illis caveatur expreſſe, quod interdici, ſuſpendi vel excommunicari non poſſint: Quibus, etiamſi de illis eorumque totis tenoribus & datis, expreſſa & individua, ac de verbo ad verbum, & non per clauſulas generales idem importantes, mentio fieri deberet; illorum tenores & formas præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, motu & ſcientia ſimilibus, hac vice dumtaxat, ſpecialiter & expreſſe harum ſerie derogamus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

§. VIII. Harum autem literarum tranſumptis, manu Notarii publici & alicujus Perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ ſigillo munitis, non minorem fidem adhiberi volumus, quam ſi præſentes eſſent originaliter exhibitæ vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die 1. Aprilis MDXLVI. Pontificatus noſtri anno XII.

LV.

Decernit Fratres Conventus Mutinenſis pro quadam ſolutione facienda non amplius moleſtari. Ex Regeſto Ciſmontano pag. 116.

BEATISSIME PATER.

§. I. Cum alias ex certis cauſis tunc expreſſis, in domibus & horto parochialis Eccleſiæ ſanctæ Margaritæ Mutinen. una domus Fratrum Minorum de Obſervantia nuncupatorum, Provinciæ Bononiæ, juxta morem dicti Ordinis, ſub invocatione ſanctarum Cæciliæ & Margaritæ, cum clauſtro, refectorio & dormitorio, horto, hortalitiis & aliis neceſſariis officinis, pro uſu & habitatione nonnullorum ipſius Ordinis Profeſſorum, qui ſub regularibus inſtitutis Altiſſimo exhiberent famulatum, dummodo ſolum ſeu fundum, in quo altera dictorum Fratrum Domus demolita extra muros Mutinen. conſiſtebat, ac illius hortum ſeu hortos, aut eorum loca, localia, bona ſtabilia valoris mille ſcutorum, ex pretio ipſius ſoli ſeu fundi, ac hortorum, aut alias habendorum emenda & requirenda, Eccleſiæ ſeu Oratorio ſancti Joannis Baptiſtæ de Corceo, territorii campi, Mutinen. diœceſis, perpetuo applicarentur & appropriarentur, auctoritate Apoſtolica erecta fuerit & inſtituta, ſeu conceſſa & aſſignata, prout in literis deſuper confectis plenius continetur.

§. II. Cum autem tunc temporis non invenirentur aliqua bona ſtabilia, ſaltem quoad utilitatem dictæ Eccleſiæ ſeu Oratorii commodum, cum nec Miniſter & Fratres pecuniam penes ſe aliquam retinere poſſent, donec emptionis hujuſmodi caſus eveniret, Miniſter & Fratres prædicti, ad inſtantiam cujuſdam Joannis Antonii Bonini, tunc dictæ Eccleſiæ ſeu Oratorii Rectoris exiſtentis, certam hujuſmodi mille ſcutorum partem, videlicet trecentos & triginta tres ſcutos cum dimidio vel circa, penes quamdam Perſonam per ipſum Rectorem electam, tunc temporis, ut ab omnibus dicebatur, fide & facultatibus idoneam, depoſuerunt, ſeu deponi fecerunt, qui quidem Depoſitarius ſe dicto Rectori ad omnem ſuam ſimplicem requiſitionem, ad effe-

effectum emptionis hujusmodi seu translationis depositi in aliam Personam, tamquam ab ipso Rectore, nomine Ecclesiæ suæ receptos, bene & fideliter restituere & consignare obligavit; dictus vero Joannes Antonius tunc Rector existens, prædictum Ministrum & Fratres suo, Ecclesiæ suæ, & Successorum suorum nomine quietavit & liberavit, asserens se suo & prædictorum nomine de dicta summa contentum & satisfactum fore & esse, obligans se & successores præfatos, & Ecclesiam prædictam amplius dictam pecuniam non petituros, volens dicto nomine in eventum contraventionis, ad damna & interesse dictis Ministris & Fratribus teneri, prout in instrumento desuper confecto plenius continetur.

§. III. Cum autem, Pater Sancte, ex dd. trecentis & triginta tribus scutis cum dimidio nulla unquam bona stabilia per d. Rectorem fuerint empta seu comparata, imo quod deterius est, dicti depositarii hac vita jam defuncti, adeo iniqua & deterior fuerit effecta conditio, ut ex ejus hæreditate, ut asseritur, prædicta summa recuperari non posse credatur. Et licet a prædicto Ministro & Fratribus de dicta summa ad præsens nil petatur, quia Rector dictæ Ecclesiæ seu Oratorii S. Joannis Baptistæ nunc existens filius d. depositarii, ut asseritur, existit & hæres: tamen quia a nonnullis asseritur, d. Fratres adhuc ad dictam summam teneri, ne ab aliis Rectoribus, qui postea in dicta Ecclesia seu Oratorio pro tempore successerint, dicti Fratres molestari poterunt; & ne Monasterium prædictum hujusmodi onere semper gravatum existat, ad omne igitur dubium tollendum dignetur S. V. Episcopo Mutin. vel ejus in spiritualibus Vicario seu officiali, quatenus consulto sibi de præmissis, & quod per præfatos Ministrum & Fratres non stetisse, quominus bona illa stabilia emerentur, personamque depositarii tunc temporis fide & facultatibus idoneam fuisse, omnesque diligentias prædictos Fratres adhibuisse, ut omnia supradicta adimplerentur, attenta dictorum Fratrum paupertate, & quod vix ex eleemosynis quotidianis sustentari valeant, eosdem & Monasterium præfatum ad dictam summam ulterius non teneri nec obligatos fore, nec desuper ullo unquam tempore, ad Rectoris nunc & pro tempore ejusdem Ecclesiæ seu Oratorii sancti Joannis Baptistæ existentis, aut cujusvis alterius instantiam molestari vel impediri aut perturbari posse seu debere, auctoritate Apostolica declaret; vel saltem prædictum Joannem Antonium Boninum, tunc ipsius dicti Oratorii Rectorem, ad cujus instantiam depositum factum fuerit, juxta formam instrumenti vel obligationis desuper confectæ, prout juris fuerit, condemnet, condemnatumque per censuras Ecclesiasticas, aliaque opportuna juris remedia, appellatione postposita, ad solutionem dictorum trecentorum & triginta trium scutorum cum dimidio, prout juris, compellat & constringat, committere & mandare, cum omnibus & singulis inciden. dependen. emergen. annexis & connexis, audien. cognoscen. fineque debito terminandi, etiam simpliciter & de plano, cum potestate citandi Joannem Antonium, omnesque alios & singulos, sua communiter vel divisim interesse putantes, tam in decreto, quam exequtione & citatione, præsentium vigore decernentes: nominandi etiam per edictum publicum, constito summarie & extrajudicialiter de non tuto accessu, aliaque in præmissis, & circa ea necessaria, seu quomodolibet opportuna facien. geren. & exequen. sub censuris prædictis, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri de una, & in Concilio Generali edita de duabus dietis, dummodo non ultra tres, ac aliis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ceterisque quibuscumque quomodolibet in con-

contrarium facien. cum clauſulis opportunis & conſuetis.

Conceſſum, ut petitur.

In præſentia Domini noſtri Papæ....... *B.Cardin. Guidicionus*. Hac ſupplicatione introcluſa, & de commiſſione conceſſa. *B.Cardinalis Guidicionus*.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum IV. Idus Aprilis MDXLVI. Pontificatus noſtri anno XII.

LVI.

Generali Capitulo præſidere, ac vota juxta facultatem ſupplere Generalem Magiſtrum decernit. Ex Vaticano ſecretiori Tabulario.

Dilecto filio Bonaventuræ Pio Ordinis Fratrum Minorum Conventualium Profeſſori, & totius ipſius Ordinis Generali Magiſtro.

§. I. CUm, ſicut dilectus filius noſter Rodulphus tituli ſanctæ Mariæ Tranſtiberim Presbyter Cardinalis de Carpo nuncupatus, & tui Ordinis apud Nos Protector Nobis nuper expoſuit, Capitulum Generale dicti tui Ordinis hoc anno Venetiis in feſto Pentecoſtes celebrandum ſit; Nos cupientes ſingulas electiones in eo faciendas, ac omnia & ſingula alia in eo ſtatuenda & decernenda rite & recte fieri, ſtatui & decerni, ac cujuſvis nullitatis prætextu impugnari non poſſe, ipſius Rodulphi Cardinalis & Protectoris ſupplicationibus inclinati, tibi, quod eidem Capitulo, auctoritate noſtra præeſſe, ac omnia & ſingula vota, quæ in eodem Capitulo forſan deerunt, juxta facultates tuis in dicto Magiſteriatus officio Prædeceſſoribus in Capitulis, primo eorum Magiſteriatus triennio pro tempore celebratis, concedi ſolitas, ſupplere, ac cetera, quæ Præſidentes Capitulis hujuſmodi facere & exequi poſſunt & debent, facere & exequi libere & licite valeas, Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium, de ſpeciali gratia concedimus & indulgemus, ac pro potiori cautela te ejuſdem Capituli nomine noſtro Præſidentem, auctoritate & tenore prædictis facimus, conſtituimus & deputamus, non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac dicti Ordinis etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & literis Apoſtolicis ſub quibuſcumque tenoribus & formis, ac cum quibuſvis clauſulis & decretis quomodolibet conceſſis, confirmatis & innovatis, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris die XI. Aprilis MDXLVI. Pontificatus noſtri anno XII.

LVII.

Inquiſitoribus prohibet ne contra Fratres de Obſervantia procedant, ſed eos ad Prælatorum Ordinis judicium remittant. Ex Vat. Secr. Tabul.

Ad futuram rei memoriam.

§. I. ROmani Pontificis providentia circumſpecta, ea quæ per Sedem Apoſtolicam, pro Religioſarum perſonarum tranquillitate & quiete provide ſtatuta & ordinata noſcuntur, ut illibata perſiſtant, Apoſtolico conſuevit munimine roborare, ac alias deſuper providere, prout in Domino conſpicit ſalubriter expedire.

§. II. Exponi Nobis nuper fecit dilectus filius frater Antonius de ſancto Michaele Ordinis Minorum regularis Obſervantiæ in noſtra Curia ejuſdem Ordinis Commiſſarius, quod licet per felicis recordationis Cle-

Clementem IV. Sixtum etiam IV. Innocentium VIII. ac Leonem X. Romanos Pontifices prædecessores nostros Inquisitoribus hæreticæ pravitatis, tam Apostolica, quam Ordinaria auctoritatibus, in quibusvis mundi partibus, præsertim Hispaniarum Regnis & dominiis deputatis, sub certis Ecclesiasticis censuris & pœnis expresse inhibitum fuerit, ne prætextu quarumcumque facultatum, & literarum Apostolicarum ipsis, ac officio eorum, cum quibusvis clausulis quantumcumque fortissimis, efficacissimis & insolitis concessarum, contra Fratres dicti Ordinis quomodolibet procedere, vel de illis directe vel indirecte quovis quæsito colore se intromittere auderent. Præfatus Leo Papa prædecessor eisdem Inquisitoribus, ne contra dictos Fratres, se, ut præfertur, intromitterent, sed si forsan aliquid eatenus contra eos egissent, eos capiendo, vel alia faciendo, Fratres sic captos, ac quoscumque processus habitos, & scripturas desuper confectas eorumdem Fratrum Superioribus, ut per eos castigari deberent, traderent, etiam mandavit, prout in eorumdem Prædecessorum desuper confectis literis, quarum tenores præsentibus pro insertis ac sufficienter expressis haberi volumus, plenius continetur.

§. III. Nihilominus nonnulli ex dictis Inquisitoribus in Regno Hispaniæ constituti, literis & mandatis Apostolicis hujusmodi contemptis, in magnam dicti Ordinis turbationem & scandalum plurimorum, contra eosdem Fratres procedere, eosque carceribus mancipare non verentur.

§. IV. Quare pro parte ipsius Antonii de sancto Michaele Commissarii, Nobis fuit humiliter supplicatum, ut super his opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. V. Nos igitur qui Ordinem præfatum propter uberes fructus, quos in agro militantis Ecclesiæ hactenus attulit, & in dies afferre non cessat, speciali dilectione prosequimur, illius privilegiorum conservationi consulere volentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, literas Prædecessorum hujusmodi, ac prout illas concernunt, omnia & singula in eis contenta auctoritate Apostolica, & ex certa nostra scientia, tenore præsentium confirmantes & approbantes, ac perpetuæ firmitatis robur habere decernentes, universis & singulis Inquisitoribus hæreticæ pravitatis hujusmodi per Sedem præfatam, vel alias quomodolibet deputatis, seu imposterum deputandis, in præfato Regno Hispaniæ, vel alibi per universum Orbem consisten. cujuscumque status, gradus, ordinis vel conditionis existant & fuerint, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis & singulorum beneficiorum, quæ obtinent, & inhabilitatis ad illa, & alia imposterum obtinenda, aliisque censuris & pœnis in hujusmodi Prædecessorum literis contentis, quas contrafacientes eo ipso incurrere volumus, auctoritate & tenore similibus districte præcipimus & mandamus, ne de cetero contra quempiam dicti Ordinis Fratrum Minorum professorem, quovis modo directe vel indirecte, contra dictarum literarum tenorem procedere vel se intromittere, aut hujusmodi Inquisitionis officium exercere præsumant.

§. VI. Et si quos forsan ejusdem Ordinis professores capere, seu carceribus mancipare hucusque præsumpserint, Fratres ipsos sic captos, juxta tenorem prædictum remittant, & nihilominus universis & singulis venerabilibus fratribus Archiepiscopis & Episcopis, & dilectis filiis eorum in spiritualibus Vicariis Generalibus, ceterisque personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, similiter committimus & mandamus, quatenus ipsi, vel eorum aliqui per se, vel alium seu alios, qui desuper pro parte alicujus professoris dicti Ordinis pro tempore fuerint requisiti, eisdem requirentibus in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, literas Prædecessorum hujus-

modi & nostras solemniter publicari, necnon omnia & singula in eis contenta ab omnibus & singulis firmiter & inviolabiliter observari faciant, non permittentes aliquid per quoscumque, quacumque dignitate, præeminentia & auctoritate fungentes, contra eorumdem Prædecessorum, & nostrarum literarum hujusmodi tenorem quomodolibet attentari.

§. VII. Et si quos ex his eas censuras & pœnas hujusmodi Prædecessorum, & nostris literis & mandatis prædictis non parendo, incurrere constiterit, excommunicatos & privatos publice nuntient, seu enunciari, & ab omnibus evitari, ac legitimis super his habendis servatis processibus, censuras ipsas, iteratis vicibus aggravare faciant. Contradictores quoslibet & rebelles per easdem censuras Ecclesiasticas, & alia opportuna juris remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstantibus præmissis, ac sanctæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. etiam prædecessoris nostri de una, & in Concilio Generali de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas, quis vigore præsentium ad judicium non trahatur, & aliis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac omnibus his, quæ Prædecessores præfati in singulis literis prædictis voluerunt non obstare, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, quod præsentium transumptis, sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ signatis, & manu alicujus publici Notarii subscriptis, eadem prorsus fides in judicio & extra adhibeatur, quæ originalibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die xv. Aprilis MDXLVI. Pontificatus nostri anno XII.

LVIII.

Frater Octavianus Præconius Monopolitanus Episcopus renunciatur. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

PAULUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI.

Dilecto filio Octaviano Præconio Electo Monopolitan. salutem & Apostolicam benedictionem.

§. I. Apostolatus officium, meritis licet imparibus, Nobis ex alto commissum, quo Ecclesiarum omnium regimini, Divina dispositione præsidemus, utiliter exequi coadjuvante Domino cupientes, solliciti corde reddimur & solertes, ut cum de Ecclesiarum ipsarum regiminibus agitur committendis, tales ipsis in Pastores præficere studeamus, qui populum suæ curæ creditum sciant non solum doctrina verbi, sed etiam exemplo boni operis informare, commissasque sibi Ecclesias velint & valeant, auctore Domino, in spiritualibus & temporalibus salubriter regere, & feliciter gubernare.

§. II. Sane Ecclesia Monopolitan. quæ Sedi Apostolicæ immediate subjecta, & de jurepatronatus carissimi in Christo filii nostri Caroli Romanorum Imperatoris semper Augusti, qui etiam utriusque Siciliæ Rex existit, ex privilegio Apostolico, cui non est hactenus in aliquo derogatum, fore dignoscitur, & cui bonæ memoriæ Theodorus Episcopus Monopolitan. dum viveret, præsidebat, per obitum ejusdem Theodori Episcopi, qui extra Romanam Curiam debitum naturæ persolvit, Pastoris solatio destituta; Nos vacatione hujusmodi fide dignis relatibus intellecta, & ad provisionem ejus-

ejusdem Ecclesiæ celerem & felicem, ne Ecclesia ipsa longæ vacationis exponatur incommodis, paternis & sollicitis studiis intendentes, post deliberationem, quam de præficiendo eidem Ecclesiæ personam utilem, ac etiam fructuosam cum Fratribus nostris habuimus diligentem; demum ad te Ordinis Fratrum Minorum & Theolngiæ professorem, in Presbyteratus ordine constitutum, vitæ munditia, ac morum honestate decorum, in spiritualibus providum, & in temporalibus circumspectum, aliisque multiplicum virtutum donis, prout fide dignnrum testimoniis accepimus, insignitum, quem dictus Carolus Imperator Nobis ad hoc per suas literas præsentavit, direximus oculos nostræ mentis, quibus omnibus debita meditatione pensatis, de persona tua Nobis, & eisdem Fratribus, ob tuorum exigentiam meritorum accepta, eidem Ecclesiæ, de ipsorum Fratrum consilio, auctoritate Apostolica providemus, teque illi in Episcopum præficimus & Pastorem, curam & administrationem ipsius Ecclesiæ, super cujus mensæ Episcopalis fructibus, redditibus & proventibus pensio annua trecentorum ducatorum auri de Camera venerabili fratri nostro Joanni Riccio Episcopo Clusin. illam ex dispensatione Apostolica annuatim percipienti, dicta auctoritate reservata existit, quam salvam esse volumus, tibi in spiritualibus & temporalibus plenarie committendo, in illo, qui dat gratias & largitur præmia confidentes, quod dirigente Domino actus tuos, præfata Ecclesia per tuæ circumspectionis industriam, & studium fructuosum regetur utiliter, & prospere dirigetur, ac grata in eisdem spiritualibus & temporalibus suscipiet incrementa.

§. III. Jugum igitur Domini tuis impositum humeris prompta devotione suscipiens, curam & administrationem prædictas sic exercere studeas sollicite, fideliter & prudenter, quod Ecclesia ipsa gubernatori provido, & fructuoso administratori gaudeat se commissam, tuque præter æternæ retributionis præmium, nostram & dictæ Sedis benedictionem & gratiam exinde uberius consequi merearis.

Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDXLVI. XVI. Kalendas Maii, Pontificatus nostri anno XII.

LIX.

Ragusinæ Provinciæ Ordinis Minorum de Observantia visitationem & correctionem Generali Ministro injungit. Ex Vat. Secret. Tabul.

Dilecto filio Joanni Calvo Ordinis Minorum de Observantia nuncupatorum Ministro Generali.

SUpplicarunt Nobis instanter dilecti filii Communitas Ragusin. ut te ad visitandum Provinciam Ragusin. tui Ordinis de Observantia pro Dei, & beati Francisci honore, ac tui Ordinis prædicti salubri directione, & ipsius Communitatis spirituali consolatione mittere vellemus, in quo, licet ex causis prædictis cupiamus illis complacere, tamen te a Concilio Tridentino, in quo permanes, ob hoc amovere nolentes, precibus dictæ Communitatis, quam Sedis Apostolicæ devotam paterne diligimus, inclinati, tibi in virtute sanctæ obedientiæ mandamus, ut interim unum vel duos ex tuis Fratribus ad hoc idoneos Ragusiam destines, hoc munus visitationis tuo nomine executuros, post finitum autem Tridentinum Concilium, tu ipse personaliter id onus navigationis ad illos, & visitationis tuæ Provinciæ suscipias & exequaris, quod erit tuo officio dignum, & Nobis gratum.

Datum Rnmæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die XVI. Julii MDXLVI. Pontificatus nostri anno XII.

L X.

Electionem fratris Benaventuræ Costacciarii Ordinis Minorum Conventualium in Generalem Magistrum renunciati approbat & confirmat. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilecto filio Bonaventuræ Costacciario Ordinis Fratrum Minorum Conventualium professori, & ipsius Ordinis Generali Magistro.

§. I. Cum, sicut Nobis nuper exponi fecisti, tu, qui triennio proxime præterito Ordini Fratrum Minorum Conventualium nuncupatorum, ut Generalis illius Magister præfuisti, in Capitulo Generali dicti Ordinis, quod hoc anno de consensu nostro in Civitate Venetiarum celebratum extitit, postquam officio Generalis Ministri hujusmodi sponte & libere cesseras, communi omnium in eo vocem habentium consensu, in Generalem Magistrum ipsius Ordinis ad triennium proxime futurum de novo electus fueris, Nos electionem hujusmodi, quam præfato Ordini proficuam & utilem fore speramus, ratam & gratam habentes, tuis in hac parte supplicationibus inclinati, electionem eamdem, ac prout illam concernunt, omnia & singula in scripturis desuper confectis contenta, & inde secuta quæcumque Apostolica auctoritate, tenore præsentium approbamus & confirmamus, ac plena roboris firmitate subsistere, suosque plenarios effectus sortiri, & ab omnibus inviolabiliter observari debere, ac te tamquam dicti Ordinis Magistrum Generalem omnes & singulas ad officium Magistri hujusmodi de jure vel de consuetudine, aut alias quomodolibet spectantes & pertinentes, & per alios, qui hactenus dicti Ordinis Magistri Generales fuerunt, exerceri solitas facultates, auctoritates & potestates habere & exercere posse decernimus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac dicti Ordinis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, necnon literis felicis recordationis Leonis Papæ X. prædecessoris nostri unionis & concordiæ Fratrum Ordinis hujusmodi nuncupatis, quibus caveri dicitur expresse, quod Generalis & Provinciales Magistri dicti Ordinis confirmationem, electionum suarum a Ministris Fratrum dicti Ordinis de Observantia nuncupatorum, prout antea Generalis & Provinciales Vicarii prædicti Ordinis a Ministris Fratrum ejusdem Ordinis Conventualium nuncupatorum petere tenebantur, quibus illarum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus, pro expressis habentes, ad effectum præsentium dumtaxat, hac vice tantum derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. II. Quocirca universis & singulis dicti Ordinis Conventualium professoribus, quacumque auctoritate & præeminentia fungantur, quatenus tibi tamquam vero & indubitato eorum Magistro Generali obedientiam & reverentiam debitas & consuetas exhibeant, tibique in omnibus pareant & intendant, tibi vero per præsentes mandamus, quatenus officium hujusmodi tibi de novo commissum ita continues, quod Ordo ipse & illius personæ, ac loca sub tuo felici regimine in spiritualibus & temporalibus votiva in dies suscipiant incrementa, tuque exinde apud Nos & Sedem Apostolicam valeas non immerito commendari.

Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die XXVIII. Julii MDXLVI. Pontificatus nostri anno XII.

LXI.

LXI.

Salandriensis Cœnobii Ordinis Minorum de Observantia fundandi facultas.
Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Ministro & Fratribus Ordinis Minorum Regularis Observantiæ Provinciæ Basilicatæ juxta morem dicti Ordinis.

§. I. EXponi Nobis nuper fecistis, quod dilecti filii Franciscus Revertera Dominus Terræ Salandriæ, Tricaricensis Diœcesis, & ejusdem Terræ Communitas & habitatores, ob singularem devotionis affectum, quem ad Ordinem vestrum Fratrum Minorum Regularis Observantiæ gerunt, & uberes animarum fructus, quos ex vestra exemplari vita, & assidua Divinorum celebratione proventuros sperant, terrena in cœlestia felici commercio commutare satagentes, Domum extra & prope dictam Terram, sub invocatione sancti Francisci, cum Ecclesia, campanili humili, campana, cœmeterio, claustro, dormitorio, refectorio, aliisque necessariis officinis, necnon hortis & hortalitiis pro perpetuis usu & habitatione eorumdem Fratrum vestræ Regularis Observantiæ construere & ædificare, seu construi & ædificari facere intendunt. Proinde Nobis humiliter supplicari fecistis, ut vobis Domum prædictam recipiendi licentiam & facultatem concedere, aliasque in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. II. Nos igitur, qui Divini cultus incrementum nostris potissimum temporibus ubique propagari desideramus, & votis fidelium omnium, ex quibus præcipue spiritualibus profectibus Altissimo famulantium, & salutaribus fructibus populorum consulitur, libenter annuimus, eaque quantum cum Deo possumus, favore benevolo confovemus, hujusmodi supplicationibus inclinati, vobis, ut Domum præfatam, postquam, ut præfertur, constructa & ædificata fuerit, recipere ac retinere & inhabitare, quodque Domus prædictæ Guardiani & Fratres in ea existentes, omnibus & singulis privilegiis, gratiis, libertatibus & immunitatibus, exemptionibus, concessionibus & indultis spiritualibus & temporalibus Ordini & Observantiæ prædictæ ejusdem Domibus & Conventibus hactenus concessia & imposterum concedendis uti, potiri & gaudere libere & licite valeant, jure Parochialis Ecclesiæ & cujuslibet alterius in omnibus semper salvo, tenore præsentium concedimus pariter & indulgemus.

§. III. Felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. & aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum constitutionibus & ordinationibus, ac dicti Ordinis statutis & consuetudinibus, etiamsi de illis hic habenda esset expressa & specifica mentio, ceterisque in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die IV. Augusti MDXLVI. Pontificatus nostri anno XII.

LXII.

LXII.

Moniales Tertii Ordinis sancti Francisci a decimarum & primitiarum præstatione immunes reddit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Ad futuram rei memoriam.

§. I. Solet Romanus Pontifex, exemptionum, immunitatum aliarumque gratiarum largus dispensator, per ejus providam circumspectionem hujusmodi largitates, ac privilegia & indulta a se & Prædecessoribus suis emanata, quoties in alicujus præjudicium redundasse comperitur, illa plerumque tollendo aut revocando, quandoque vero moderando, restringendo & reformando, suæ declarationis oraculo interpretari, prout negotiorum qualitate, & temporum condititione inspectis, conspicit in Domino salubriter expedire.

§. II. Dudum postquam olim felicis recordationis Sixtus Papa IV. prædecessor noster inter alia statuerat & ordinaverat, quod Abbatissæ & Moniales sancti Damiani & Minorissæ sanctæ Claræ Ordinis ejusdem Sanctæ, Monasteriorum sub cura Generalis Ministri, aliorumque Officialium Ordinis Fratrum Minorum ubilibet constitutorum, de quibusvis Terris & possessionibus ad eas pertinentibus & spectantibus, quas etiam per alios, quam per Monasteriorum eorumdem servitores & subditos tunc excoli faciebant & pro tempore facerent, decimas, primitias aut census, non tamen Apostolica auctoritate impositos, quibusvis personis, cujuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis forent, solvere minime tenerentur, neque ipsæ aut Terrarum vel possessionum earumdem coloni seu cultores ad solutionem decimarum, primitiarum aut censuum hujusmodi per quoscumque molestari, vel propterea contra eos procedi, vel pœnæ aliquæ promulgari possent.

§. III. Et piæ memoriæ Leo Papa X. prædecessor noster, omnia & singula privilegia, gratias, prærogativas, exemptiones & indulta eisdem Monialibus S. Damiani & Minorissis Monasteriorum sanctæ Claræ hujusmodi ubilibet constitutorum per quoscumque Romanos Pontifices, præsertim piæ memoriæ Eugenium IV. Nicolaum etiam IV. Bonifacium VIII. Joannem XXII. Clementem VII. Alexandrum V. & Benedictum XI. similiter Prædecessores nostros, respective sub quibusvis verborum formis concessas, & concessa, ad Abbatissas seu Matres, Moniales vel Sorores Tertiæ Regulæ sancti Francisci de Pœnitentia nuncupatarum in communi viventes, etiamsi tunc inter dilectas in Christo filias Abbatissam & Matrem, & Moniales Monasteriorum S. Michaelis alias Matris Dei oppidi de Talavera, Toletanen. Diœcesis, exadverso tunc Episcopum ac dilectos filios Capitulum Giennen. super solutione decimarum & primitiarum prædictarum, coram aliquo ex Palatii Apostolici causarum Auditoribus aut illorum Locatenentibus penderet tunc lis, illius statum, ac nomen & cognomen dicti Auditoris seu Locumtenentis pro expressis habentes, primo extendi & ampliari voluerat, illaque omnia & quæ, ut præfertur, per præfatum Sixtum prædecessorem concessa fuerant, eisdem Abbatissis seu Monialibus, Matribus vel Sororibus Tertiæ Regulæ hujusmodi specialiter & expresse concesserat, ac eisdem, ut omnibus & singulis privilegiis, gratiis, prærogativis, exemptionibus & indulgentiis sub quibusvis verborum formis, Abbatissis & Monialibus sancti Damiani, ac Minorissis sanctæ Claræ Ordinis ejusdem Sanctæ prædictis per Sedem Apostolicam imposterum concedendis, uti, potiri & gaudere, libere & licite valerent, indulserat.

§. IV. Et

§. IV. Et succeſſive ad preces tunc Abbatiſſarum & Monialium dicti Ordinis S. Claræ, ſub cura Fratrum Minorum Regularis Obſervantiæ degentium, præfati Sixti prædeceſſoris ſtatutum & ordinationem ſuper eo, quod ipſe de quibuſcumque Terris & Poſſeſſionibus ad eas legitime pertinentibus, quas etiam per alios, quam per eorumdem Monaſteriorum ſervitores & ſubjectos coli & coltivari faciebant & pro tempore facerent, decimas, primitias aut cenſus, non tamen, ut præfertur, Apoſtolica auctoritate impoſitos, quibuſvis perſonis, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis vel conditionis forent, ſolvere minime tenerentur, neque ipſæ, aut Terrarum vel poſſeſſionum earumdem coloni ſeu cultores ob non ſolutionem decimarum, primitiarum aut cenſuum hujuſmodi per quempiam moleſtari, nec contra eos propterea procedi, aut pœnæ aliquæ promulgari poſſent, cum appoſitione irritantis decreti, & aliis tunc expreſſis clauſulis conceſſis, innovaverat, confirmaverat & approbaverat, ac potiori pro cautela omnia & ſingula præmiſſa eiſdem Abbatiſſis & Monialibus de novo conceſſerat.

§. V. Ac deinde cum idem Leo prædeceſſor ad ſupplicationem tunc Abulen. & Segobien. aliorumque Cathedralium & Metropolitanarum ac Collegiatarum Capitulorum, necnon Rectorum cetcrarumque perſonarum parochialium, & aliarum Eccleſiarum, Caſtellæ & Legionis Regnorum nominibus, jus in dictis decimis & primitiis vel ad illas ſehabere prætendentium, ex certis tunc expreſſis cauſis, conceſſiones & indulta hujuſmodi quoad ea, per quæ ſuper decimis & primitiis hujuſmodi Archiepiſcopis, Epiſcopis, Capitulis, Rectoribus & perſonis præfatis, Eccleſiarumque earumdem fabricis jus quæſitum tolleretur, aut alias præjudicium generaretur, & ſi quæ illorum prætextu, ſuper iis lites, coram aliquo ſeu aliquibus ex eiſdem Auditoribus ſeu Locatenentibus, aut quibuſvis aliis Judicibus inter Archiepiſcopos, Epiſcopos, Capitula, Rectores & perſonas, ac exadverſo Abbatiſſas ſeu Matres, & Moniales vel Sorores præfatas, aut eorum aliquos, in quibuſvis inſtantiis penderent indeciſæ, earum ſtatus pro expreſſis habentes cum inde ſecutis quibuſcumque, ad viam & diſpoſitionem juris communis reduxiſſet ſeu reduci mandaſſet, certis ad id executoribus deputatis: pro parte tunc Miniſtri Generalis dicti Ordinis Fratrum Minorum Regularis Obſervantiæ, ſanctæ memoriæ Clementi Papæ VII. etiam Prædeceſſori noſtro expoſito, quod nonnullæ Abbatiſſæ & Moniales Monaſteriorum ſanctæ Claræ Annunciationis & Conceptionis Ordinum, ac in communi viventes, Tertiæ Regulæ ſancti Franciſci hujuſmodi, ſub ſua & pro tempore exiſtentis Miniſtri Generalis, ac aliorum Ordinis & Obſervantiæ prædictorum Fratrum cura & obedientia, ubique locorum exiſtentes, adeo erant pauperes, quod de redditibus & proventibus ipſorum Monaſteriorum & Locorum nullo modo ſe ſuſtentare poterant, unde frequenter contingebat, ipſas vitæ neceſſaria induſtria & labore manuum ſuarum quærendo, ab ſpiritualium contemplatione & Divinorum obſequiorum miniſterio retrahi & impediri, idem Clemens VII. ad ſupplicationem præfati Miniſtri Generalis, dicti Leonis prædeceſſoris voluntatem, conceſſionem & indultum priora hujuſmodi, ac prout illa reſpective concernebant, in eis contenta quæcumque expreſſe approbando & innovando, illaque potiori pro cautela de novo concedendo, ſupplendoque omnes & ſingulos tam juris, quam facti defectus, ſi qui forſan intervenerant in eiſdem, ſtatuerat & ordinaverat, quod perpetuis futuris temporibus Abbatiſſæ, Moniales & Sorores, ac Monaſteria & Loca hujuſmodi, Terras & poſſeſſiones tam per alienos, quam per proprios colonos ordinatos, ac familiares Monaſteriorum ſuorum excoli & coltivari facientes, ſi exinde pro earum ſuſtentatione ſufficientes redditus non habe-

haberent, pro fructibus ex illis excreſcentibus, Rectoribus parochialium Eccleſiarum, infra quarum limites poſſeſſiones ipſæ conſiſtebant, aut quibuſvis aliis perſonis, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis vel conditionis, etiamſi ipſius Clementis prædeceſſoris commiſſarii forent, decimas aut primitias, taxas vel collectas ſeu exactiones, etiam per ipſum Clementem prædeceſſorem & Sedem prædictam, vel ejus Legatos & Nuncios, aut quoſcumque alios, quavis occaſione vel cauſa, etiam pro fidei Catholicæ tuitione ſeu expeditione contra Turcas, aut recuperatione Terræ Sanctæ, vel alia quavis urgentiſſima cauſa impoſitas vel imponendas, etiam prætextu quarumvis cenſurarum & pœnarum Eccleſiaſticarum in litteris exactionis hujuſmodi contentarum, ſolvere minime tenerentur, neque ad id per Executores vel Commiſſarios inibi deputatos, quavis auctoritate cogi vel compelli poſſint, decreverat, prout in diverſis Sixti, Leonis & Clementis prædeceſſorum hujuſmodi deſuper confectis literis latius continetur.

§. VI. Nos, cum ad noſtram deveniſſet notitiam, quod præfati Archiepiſcopi, Epiſcopi, Capitula, Rectores, Beneficiati & aliæ perſonæ, necnon Eccleſiarum earumdem fabricæ, ac pro illis Agentes, literis Clementis prædeceſſoris hujuſmodi parere recuſabant, ipſaſque Abbatiſſas, Matres, Moniales & Sorores, earumdemque Monaſteria & Loca indifferenter ſuper ſolutione decimarum & primitiarum prædictarum multipliciter vexare, moleſtare & perturbare non deſinebant, contra privilegia & indulta, ac literas hujuſmodi, quamvis uſu recepta & obſervata, temere & de facto veniendo, cupientes vexationibus, moleſtiis & perturbationibus prædictis obviare, ac ex certis aliis rationabilibus cauſis animum noſtrum moventibus, ejuſdem Clementis prædeceſſoris literas prædictas, tamquam juri & equitati conſonas, ac in eis contenta quæcumque, motu proprio, non ad alicujus Nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ac ex certa noſtra ſcientia, per quaſdam innovavimus & confirmavimus ac approbavimus, illaque de novo conceſſimus; ſucceſſive vero Nobis ſuggeſto pro parte tunc Epiſcopi, & dilectorum filiorum Capituli Salamantin. aſſerentium, ſibi per literas Clementis prædeceſſoris, aliaque privilegia & indulta eiſdem Abbatiſſis, Matribus, Monialibus & Sororibus, eorumque Monaſteriis & locis conceſſa, hujuſmodi jus quæſitum tolli, quodque Abbatiſſæ, Matres, Moniales & Sorores prædictæ, licet adeo divitiis abundarent, quod decimas & primitias prædictas ſolvere commode valerent, nihilominus ab illarum ſolutione, occaſione confictæ ac ſimulatæ paupertatis, indebite ſe ſubtrahebant; Nos nulla prorſus de innovatione, confirmatione, approbatione noſtris prædictis mentione habita, præfati Leonis prædeceſſoris poſteriores literas, prædicta privilegia & indulta hujuſmodi ad jus commune, ut præfertur, reducentes, & in illis contenta quæcumque, juxta illorum continentiam & tenorem, per alias noſtras in forma Brevis literas obſervari mandavimus, perinde ac ſi literæ Clementis prædeceſſoris hujuſmodi non emanaſſent, certis etiam ad id inhibi per Nos executoribus deputatis, prout in ſingulis noſtris literis prædictis etiam plenius continetur.

§. VII. Cum autem, ſicut accepimus, licet poſteriores literæ noſtræ prædictæ, occaſione divitiarum, quibus nonnullas Abbatiſſas & Moniales præſatas abundare aſſerebant, ut præfertur, obtentæ, ad illas, quæ congruam ex earum redditibus non habent ſubſtentationem, extendi non debeant, a nonnullis tamen aſſeratur per eaſdem literas, quæ ſimpliciter & indiſtincte innovationem, confirmationem & approbationem poſteriorum lite-

literarum Leonis, perinde ac si Clementis prædecessorum prædictorum literæ hujusmodi non emanassent, continent, fuisse & esse ipsius Clementis prædecessoris literis hujusmodi sufficienter derogatum.

§. VIII. Nos ad tollendum omne dubium, quod de cetero inter Abbatissas & Moniales, ac Episcopos, Capitula, Rectores, fabricas & personas hujusmodi oriri contingat, singularum dictarum literarum, necnon litium & causarum, si quæ super dictis decimis & primitiis inter Archiepiscopos, Episcopos, Capitula, Rectores sua interesse putantes, necnon Abbatissas, Moniales & Sorores hujusmodi, vel ipsorum aliquos in Romana Curia, vel extra eam coram quibusvis Judicibus, etiam dicti Palatii Auditoribus seu Locatenentibus, ac aliis personis in quibusvis instantiis pendeant, status nominaque & cognomina Judicum & collitigantium, aliorumque necessariorum exprimendorum qualitates & circumstantias, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, motu simili, non ad alicujus Nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, præsentium tenore volumus, statuimus & ordinamus, quod Abbatissæ, Moniales, Matres & Sorores Ordinis sanctæ Claræ de Observantia nuncupatæ in communi viventes prædictæ, in eisdem Regnis existentes, necnon Domus, Monasteria, Loca, possessiones & alia quæcumque bona mobilia & immobilia, si ex earum redditibus congruam non habeant substentationem, taxandam videlicet pro unaquaque Moniali ad sexdecim ducatos auri de Camera, a solutione & præstatione decimarum & primitiarum prædictarum, juxta ejusdem Clementis prædecessoris literarum prædictarum tenorem, sint & esse debeant prorsus & omnino exemptæ & immunes, neque desuper a quoquam molestari, vexari vel perturbari possint, quodque posteriores nostræ literæ prædictæ Abbatissas, Moniales, Matres & Sorores ex suorum Monasteriorum redditibus congruam substentationem, ultra summam dictorum sexdecim ducatorum, pro earum qualibet habentes, dumtaxat comprehendant, sicque per Auditores præfatos, aut alios Judices quoscumque tam in dicta Curia, quam extra illam in quibusvis instantiis judicari, definiri & interpretari debere, sublata quavis aliter judicandi, definiendi & interpretandi facultate & auctoritate, irritum quoque & inane quidquid secus super iis a quoquam quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari, decernimus.

§. IX. Et nihilominus omnibus & singulis Archiepiscopis, Episcopis, Vicariis, ac quibusvis aliis ad decimarum & primitiarum hujusmodi deputatis & pro tempore deputandis exactionem, in virtute sanctæ obedientiæ districtius inhibemus, ne Abbatissas, Moniales & Sorores, Domos & Monasteria ac Loca præfata, vigore quarumcumque literarum a Nobis vel a Sede præfata pro tempore emanandarum, etiamsi in eis caveatur expresse, quod ad quævis exempta vel non exempta Loca & Monasteria se extendant, vel aliqua sibi cujuscumque tenoris existat, ipsius Sedis facultate concessa, nisi de indulto hujusmodi ejusque toto tenore, ac de dictis Ordinibus & nomine Cardinalis, cui dictorum Ordinum cura, gubernatio & protectio pro tempore concessa fuerint, plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes fecerint mentionem, ad solvendum decimas & primitias hujusmodi contra præsentium tenorem, quovis modo cogere aut compellere, seu alias molestare seu inquietare præsumant.

§. X. Quocirca universis & singulis venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, Episcopis & dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Archidiaconis & aliis personis in dignitate Ecclesiastica constitutis,

ac Metropolitanarum & aliarum Cathedralium Eccleſiarum Canonicis, necnon eorumdem Archiepiſcoporum & Epiſcoporum Officialibus, ubilibet conſtitutis, per eaſdem præſentes, motu ſimili mandamus, quatenus ipſi vel duo aut unus eorum per ſe vel alium ſeu alios eiſdem Abbatiſſis, Monialibus, Matribus & Sororibus in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant præſentes literas, & in eis contenta quæcumque, quoties deſuper fuerint requiſiti, inviolabiliter obſervari, non permittentes eaſdem Abbatiſſas, Matres, Moniales & Sorores in communi viventes, contra eumdem tenorem quomodolibet moleſtari, vexari vel perturbari; contradictores per cenſuras Eccleſiaſticas & alia opportuna juris remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, ac legitimis deſuper habendis ſervatis proceſſibus, cenſuras prædictas contra inobedientes quoslibet & rebelles declarando, ac iteratis vicibus aggravando, interdictumque Eccleſiaſticum apponendo, invocato etiam deſuper, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis. Non obſtantibus præmiſſis, ac Conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtolicis, ac omnibus illis quæ idem Clemens prædeceſſor in ſuis literis prædictis voluit non obſtare, ceteriſque contrariis quibuſcumque, ſeu ſi Archiepiſcopis, Epiſcopis, Capitulis, Rectoribus, Beneficiatis & aliis ſua intereſſe putantibus præfatis, ab eadem ſit Sede indultum, quod interdici, ſuſpendi vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem.

§. XI. Volumus autem, quod præſentium literarum tranſumptis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, vel Judicis Ordinarii munitis eadem prorſus fides adhibeatur, quæ præſentibus literis adhiberetur, ſi originaliter oſtenſæ & exhibitæ fuiſſent.

Datum Romæ apud ſanctum Marcum ſub annulo Piſcatoris die XIX. Auguſti MDXLVI. Pontificatus noſtri anno XII.

LXIII.

Cœnobium in Triventina diœceſi noviſſime fundandum Provinciæ ſancti Angeli de Obſervantia concedit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Miniſtro & Fratribus Ordinis Minorum Regularis Obſervantiæ, Provinciæ ſancti Angeli, ſecundum morem dicti Ordinis.

§. I. Exponi Nobis nuper feciſtis, quod dilectus filius Donatus de Varcharo, Frater Tertii Ordinis ſancti Franciſci de Pœnitentia nuncupati, Civis & habitator terræ Capræcoctæ, Triventin. diœceſis, fervore devotionis accenſus, quam ad veſtrum Ordinem gerit, ob uberes animarum fructus, quos ex Fratrum veſtri præfati Ordinis exemplari vita, & aſſidua Divinorum celebratione proventuros ſperat, terrena in cœleſtia felici commercio commutare ſatagens, quamdam capellam ſeu oratorium in ſuo fundo ædificatum extra & prope dictam terram Capramcoctam, ſub invocatione ſanctæ Mariæ de Gratia vobis dare, ibique pro perpetuis veſtræ Provinciæ, & aliarum Provinciarum ejuſdem veſtri Ordinis Fratrum uſu & habitatione, hoſpitium cum officinis neceſſariis, hortis & hortalitiis, adinſtar aliorum hoſpitiorum Ordinis & Obſervantiæ prædictorum ædificare intendit; proinde Nobis humiliter ſupplicari feciſtis, ut vobis dictam capellam & hoſpitium prædictum recipiendi &c. aliaſque in præmiſſis opportune providere, de benignitate Apoſtolica dignaremur.

§. II. Nos igitur, qui votis fidelium omnium, ex quibus præcipue ſpiritua-

ritualibus profectibus Altissimo famulantium, & salutaribus fructibus Populorum consulitur, libenter annuimus, eaque, quantum cum Deo possumus, favore benevolo confovemus, hujusmodi supplicationibus inclinati, eidem Donato hospitium pro perpetuis usu & habitatione Fratrum vestri Ordinis regularis Observantiæ hujusmodi construendi, seu cum omnibus supradictis construi faciendi; vobisque illud, postquam constructum & ædificatum fuerit, recipiendi, & perpetuo inhabitandi, auctoritate Apostolica, tenore præsentium, licentiam & facultatem concedimus; Nos enim, ut capella & hospitium prædicta, ac illius Guardiani seu Prælati & Fratres in eo pro tempore degentes, omnibus & singulis privilegiis, gratiis, libertatibus, immunitatibus, exemptionibus, concessionibus & indultis spiritualibus & temporalibus Ordini & Observantiæ prædictis, ejusque domibus & Conventibus hactenus concessis & imposterum concedendis, uti, potiri & gaudere libere & licite valeant, jure tamen Parochialis Ecclesiæ, & cujuscumque alterius in omnibus semper salvo, auctoritate & tenore præmissis concedimus pariter & indulgemus. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, qua cavetur expresse, ne prædicti, ac aliorum Mendicantium Ordinum Professores ad inhabitandum nova loca recipere præsumant, sine Sedis Apostolicæ licentia speciali, ac aliis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon dicti Ordinis statutis & consuetudinibus, etiamsi de illis hic habenda esset expressa & specifica mentio, ceterisque in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die XX. Octobris MDXLVI. Pontificatus nostri anno XII.

LXIV.

Priorem & Fratres sancti Salvatoris Monasterii sanctæ Catarinæ de Florentia a prædicto Monasterio Minoritis restituendo expellit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Priori & Fratribus Congregationis sancti Salvatoris Canonicorum Regularium, Ordinis sancti Augustini, in Domo seu Monasterio sanctæ Catarinæ Florentin. Ordinis Fratrum Minorum regularis Observantiæ existentibus, salutem & Apostolicam benedictionem.

§. I. Cum vos, sicut Nobis innotuit, nuper præter juris dispositionem, & omnium Religiosorum Ordinum statuta & consuetudines, istam Domum seu Monasterium sanctæ Catarinæ Senensis Ordinis Fratrum Minorum regularis Observantiæ, unde Fratres ejusdem Ordinis Minorum ejecti fuerunt, sine Sedis Apostolicæ licentia, quam requirere debebatis, intraveritis & occupaveritis, sicut de præsenti occupatis & indebite detinetis.

§. II. Nos volentes ex nostro officio hujusmodi temerariis ausibus obviare, eosque reprimere, vobis in virtute sanctæ Obedientiæ, & sub indignationis nostræ, necnon excommunicationis majoris latæ sententiæ, ac privationis omnium & singulorum officiorum, dignitatum, præsidentiarum, ac privilegiorum, indultorum, & quarumvis gratiarum, vobis in genere vel in specie concessarum, ac etiam vocis activæ & passivæ, ipso facto, & absque alia declaratione, nisi parueritis, per vos incurrendis pœnis præcipimus & mandamus, ut infra sex dies a præsentium vobis facienda præsenta-

tione ſive intimatione, dictam domum ſeu Monaſterium exiiſſe, eamque liberam & vacuam, & in ea omnia, res & bona inibi per vos inventa ſub inventario per Notarium publicum conficiendo, dimiſiſſe, & cum effectu reliquiſſe debeatis.

§. III. Particulariter vero tibi, fili Prior, ſub eiſdem pœnis, niſi interim præſentibus ſit paritum, mandamus, ut infra viginti dies ab eadem intimatione vel præſentatione computandos, coram Nobis perſonaliter te præſentes; eo vero termino reſpective elapſo, & vobis non parentibus, venerabili fratri Philippo Epiſcopo Burgi Sancti Sepulcri, in Alma Urbe noſtra Vicario noſtro committimus, ut vobis aliter non citatis, ſervatis quatuor terminis, juxta ſtylum ſuæ Curiæ in ſimilibus ſervari ſolitis, contra vos ad dictarum pœnarum aggravationem & reaggravationem, ac interdicti Eccleſiaſtici appoſitionem, invocationemque brachii ſecularis ad ulteriora procedat, ſicut veſtra inobedientia & contumacia exegerit.

§. IV. Volentes ac decernentes, quod affixio præſentium in valvis Eccleſiæ Domus veſtræ Congregationis ſancti Petri ad Vincula de Urbe, ac præſentatio earum Procuratori Generali ejuſdem veſtræ Congregationis in Romana Curia facta, dimiſſo illarum exemplo, perinde vos arctet, ac ſi vobis perſonaliter præſentatæ & intimatæ fuiſſent. Non obſtantibus &c.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die ultima Octobris MDXLVI. Pontificatus noſtri anno XII.

LXV.

Permittit Pontifex Obſervantibus Picenæ Provinciæ, ut Cœnobium Rocchæ Contradæ in diœceſi Senogallienſi conſtrui cæptum inhabitent. Ex Regeſto Ciſmontano fol. 124.

Dilectis filiis Miniſtro & Fratribus Ordinis Minorum regularis Obſervantiæ, Provinciæ Marchiæ, juxta morem dicti Ordinis.

§. I. Cum, ſicut accepimus, dilecti filii Communitas & Homines Terræ Rocchæ Contradæ, diœceſis Senogallien. ob ſingularem, quem ad Ordinem veſtrum devotionis gerunt affectum, & uberes animarum fructus, quos ex eorum exemplari vita, & aſſidua Divinorum celebratione proventuros ſperant, terrena in cœleſtia felici commercio commutare ſatagentes, ſuis expenſis in aliquo loco congruo & eo convenienti, prope aut intra dictam terram Rocchæ Contradæ ſub invocatione S. Antonii de Padua unam Domum, pro perpetuis uſu & habitatione Fratrum d. Ordinis regularis Obſervantiæ, cum Eccleſia, campanili, campana, cœmeterio, dormitorio, refectorio, clauſtro, hortis, hortalitiis, & aliis neceſſariis officinis conſtruere & ædificare, ſive conſtrui & ædificari facere ſummopere cupiant; propterea pro parte dictorum Communitatis & Hominum Nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut tam honeſtæ & religioſæ petitioni benevolentia paterna, de benignitate Apoſtolica annuere dignaremur.

§. II. Nos itaque, qui Divini cultus augmentum ubique & præſertim noſtris temporibus, internis deſideriis peroptamus, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, eiſdem Communitati & Hominibus in loco congruo, & ſub invocatione ut ſupra, unam Domum cum Eccleſia, campanili humili, campana, cœmeterio, dormitorio, refectorio, clauſtro, hortis, hortalitiis & aliis neceſſariis officinis, pro perpetuis uſu & habitatione dictorum Fratrum dicti Ordinis, Provinciæ Marchiæ, erigendi, ædificandi, conſtruen-

struendi, seu erigi, ædificari & construi faciendi, & vobis illam recipiendi & habitandi, ac Fratribus pro tempore in ea morantibus, quod omnibus & singulis privilegiis, gratiis, concessionibus, favoribus, immunitatibus, exemptionibus, indulgentiis & indultis tam spiritualibus, quam temporalibus, aliis Domibus & Fratribus dicti Ordinis in genere per Sedem Apostolicam hactenus concessis & imposterum concedendis, uti, potiri & gaudere libere & licite possint & valeant, auctoritate Apostolica, tenore præsentium, jure parochialis Ecclesiæ, & cujuslibet alterius in omnibus semper salvo, licentiam cencedimus & indulgemus, felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri constitutione, qua expresse cavetur, ne prædicti, ac aliorum Mendicantium Ordinum Professores, ad inhabitandum nova loca recipere præsumant, absque Sedis Apostolicæ licentia speciali, necnon dicti Ordinis statutis & constitutionibus, etiamsi de illis hic habenda esset expressa & specifica mentio, ceterisque in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum die xx. Novembris MDXLVI. Pontificatus nostri anno XIII.

LXVI.

Annuit, ut possint in privatis cellulis dormire. Ex Regesto Cismontano fol. 125.

Dilectis in Christo Filiabus Abbatissæ, & Conventui Monasterii Monialium de Jesu nuncupatarum sancti Marci Asten. Ordinis sanctæ Claræ.

§. I. Devotionis vestræ sinceritas, quam ad Nos & Romanam Ecclesiam geritis, necnon Religionis zelus, & bonæ famæ odor, quibus apud Nos fide dignorum testimoniis commendamini, merito Nos inducunt, ut, quæ ad vestram commoditatem cedere dignoscuntur, affectu vobis benevolo concedamus.

§. II. Exponi siquidem Nobis nuper fecisti, quod quamvis in vestri Ordinis, etiam forsan juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, inter alia caveatur expresse, quod Moniales & Conventus ejusdem Ordinis, unum commune, & ad hospitalium instar dormitorium habere, ibique in communi dormire debeant, nihilominus vos Abbatissa & Conventus Monasterii Monialium de Jesu nuncupatarum sancti Marci Asten. Ordinis sanctæ Claræ, quod diebus præteritis, postquam antiquum vestrum Monasterium, ob majorem Civitatis Asten. securitatem, dirutum, vobisque loco diruti Monasterii hujusmodi, una vel plures domunculæ in eadem Civitate ad habitandum assignatæ fuerunt, ob vestram paupertatem unum commune dormitorium in novo Monasterio hujusmodi construere commode posse non speratis; & sicut eadem expositio subjungebat, si vobis, quæ aliquot distinctas in dicto Monasterio noviter constructo cellulas, pro oratorio vobis utcumque ædificastis, in eisdem vestris privatis cellulis, quemadmodum Fratres ac omnes fere aliorum Ordinum, & etiam nonnullæ vestri Ordinis hujusmodi, indulto forsan sibi ad id suffragante Apostolico, Moniales consueverunt, dormire liceret, profecto ex hoc vestrarum, quæ viis publicis undique circumdatæ existitis, tum paupertati, tum etiam vestri novi Monasterii angustiis opportune consuleretur.

§. III. Quare Nobis humiliter supplicari fecistis, ut vobis in præmissis

sis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. IV. Nos igitur vos specialibus favoribus & gratiis prosequi volentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, vobis pro tempore existentibus, ipsius Monasterii vestri Abbatissæ & Conventui, & deinceps perpetuis futuris temporibus, ut in vestris privatis cellulis hujusmodi dormire & pernoctare libere & licite possitis & valeatis, de Superioris vestri licentia, auctoritate Apostolica, tenore præsentium concedimus pariter & indulgemus. Non obstantibus Apostolicis &c. ceterisque contrariis quibuscumque &c.

Datum Romæ apud sanctum Petrum.

Anno Christi 1547. Pauli III. anno 13.

LXVII.

Contra Fratres Conventuales extra Ordinem absque Sedis Apostolicæ licentia vagantes procedendi facultas Prælatis eorum tribuitur. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Modernis Magistro Generali & Provincialibus Ordinis Fratrum Minorum sancti Francisci Conventualium nuncupatorum.

§. I. Meditatio cordis nostri assidua hoc inter cetera concernit specialiter, ut Personæ religiosæ, quæ ceteris modestiæ & sanctitatis exemplo esse debent, a rectitudinis tramite deviantes, in semitis justitiæ & veritatis dirigantur, & ad debitam vivendi normam reducantur.

§. II. Cum itaque, sicut accepimus, complures Ordinis vestri Fratrum Minorum sancti Francisci Conventualium nuncupatorum Professores, ad vetita prosiliant, & excessibus se immergere, eaque detestabiliter committere non contremiscant, quorum nonnulli ad prædicationem Apostolicam, etiam pro ministerio prædicandi indulgentias Cruciatæ contra Infideles in subsidium Terræ Sanctæ electi, alii vero ad quærendum subsidia pro fabrica Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe constituti, ac complures ad alicujus ex venerabilibus Fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, seu Principis, vel alterius domini temporalis, sive etiam unius Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, vel alterius inferioris Prælati familiaritate recepti & admissi, quarum prætextu, tamquam Religionis laxatis habenis, ab obedientia & jurisdictione suorum Prælatorum, & dicti Ordinis Superiorum se exemptos fore, & ita ab illis, si quæ commiserint, minime puniri posse prætendunt, in animarum suarum perniciem, & Religionis opprobrium, perniciosumque exemplum & scandalum plurimorum.

§. III. Nos, qui, ut excussis his, quæ Religiosorum hujusmodi debitam offuscant decentiam, salutares fructus & exemplares mores superinducantur, providere, prout nostro pastorali incumbit officio, exoptamus, vestris in hac parte supplicationibus inclinati, motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, vobis, ut omnes & singulos prædictæ conditionis & qualitatis Fratres vestri Ordinis hujusmodi, in Domibus seu Conventibus permanentes & in communi viventes, seu extra Domos & Conventus hujusmodi, absque nostra & Sedis Apostolicæ licentia vagantes, qui nefaria committere non verentur, cujuscumque dignitatis, status, gradus & conditionis fuerint, quomodolibet culpabiles, & qualitercumque privilegiatos ac exemptos, auctoritate nostra visitare, & contra illos etiam per viam Inquisitionis vel investigationis, vel alias ex officio, aut per viam ap-

appellationis procedere, eosque debita animadversione punire, & ad observationem regularium Institutorum, ac vestrarum constitutionum in viridi Observantia existentium, per censuras & pœnas Ecclesiasticas, necnon privationis ab officiis ab eis pro tempore obtentis, cogere & compellere, ac in præmissis, nostra & dictæ Sedis auctoritate procedere & judicare, ac omnia alia & singula necessaria, seu quomodolibet desuper opportuna, facere & exequi; necnon contradictores quoslibet & rebelles, cujuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis fuerint, per easdem sententias, censuras & pœnas, sublato appellationis seu alterius diffugii obstaculo, appellatione remota, compescendo, & si opus fuerit, auxilium brachii secularis invocare libere & licite valeatis, plenam, liberam & omnimodam facultatem, licentiam & potestatem, auctoritate prædicta, tenore præsentium concedimus. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon quibuscumque privilegiis, indultis & literis Apostolicis dictis Fratribus tam sub plumbo, quam sub annulo Piscatoris, aut etiam per Pœnitentiariam nostram, seu alias quomodolibet hactenus in contrarium, per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores nostros, aut etiam per Nos, ut præfertur, sub quibuscumque tenoribus & formis, ac etiam sub irritativis, annullativis, exceptivis, præservativis, restitutivis, declarativis, ac derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis concessis, ac sæpius innovatis & confirmatis, quibus omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, inserti forent, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, ac nemini adversus præmissa suffragari posse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. IV. Volumus autem, quod præsentium transumptis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die VII. Januarii MDXLVII. Pontificatus nostri anno XIII.

LXVIII.

Clementem de Monelia Ordinis Minorum de Observantia Vicarium Generalem confirmat, prærogativisque & facultatibus circa regimen Religiosorum ornat. Ex Vat. Secret. Tabul.

Dilecto filio Clementi de Monelia Ordinis Minorum de Observantia Vicario Generali.

§. I. CUm, sicut Nobis nuper exponi fecisti, defuncto Ministro Generali tui Ordinis, tu in Congregatione ipsius Ordinis proxime elapsis diebus in Domo sanctæ Mariæ Angelorum apud Assisium celebrata per eos, ad quos id spectabat, in ipsius Ordinis Superiorem Generalem canonice, & juxta dicti Ordinis morem & statuta electus fueris, ibique per te & dictos Fratres nonnulla ejusdem Ordinis quietem, tranquillitatem & augmentum concernentia statuta & ordinata fuerint, Nobis humiliter supplicari fecisti, ut

ut tam dictæ electioni, quam per te & Fratres præfatos in dicta Congregatione gestis robur nostræ confirmationis adjicere, ac alias super his opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. II. Nos igitur ipsius Ordinis prosperum & tranquillum statum paterno zelantes affectu, hujusmodi supplicationibus inclinati, dictam electionem, & per te ac eosdem Fratres in eadem Congregatione statuta & ordinata, quatenus tamen licita & honesta sint, & sacris Canonibus non contraria, auctoritate Apostolica, tenore præsentium approbamus & confirmamus, ac perpetua roboris firmitate subsistere & firmiter observari debere decernimus, supplentes omnes & singulos juris & facti defectus, si qui forsan intervenerint in eisdem, & insuper tibi eamdem facultatem & auctoritatem tam in obtinendo totius Ordinis regimine, quam in faciendo electorum supplemento, concedimus, quam felicis recordationis Clemens Papa VII. prædecessor noster, & Nos dicti Ordinis Vicario & Ministro Generalibus in dicti Ordinis Capitulis Generalibus Niciæ, Assisii & Mantuæ celebratis concessimus, tibique ut eos, qui has nostræ confirmationis literas infringere, seu illis contradicere & contraire, ac Generale Capitulum in eadem Domo sanctæ Mariæ Angelorum proxime celebrandum, aut electiones & alia inibi ordinanda perturbare, aut quomodolibet impedire præsumpserint, ab ipso Generali Capitulo ejicias & expellas, mandamus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac Ordinis & Observantiæ prædictis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis Apostolicis dicto Ordini concessis, confirmatis, & iteratis vicibus innovatis, quibus illorum omnium tenores præsentibus pro expressis & insertis habentes, ad effectum præsentium, illis alias in suo robore permansuris, specialiter & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XVIII. Aprilis MDXLVII. Pontificatus nostri anno XIII.

LXIX.

Generali Ministro Ordinis Minorum reformationem & correctionem Monasteriorum Monialium Ordinis Minorum de Observantia, quatenus non sint exempta, injungit. Ex Vat. Secret. Tabul.

Dilecto filio Ministro Generali Ordinis Fratrum Minorum nuncupatorum.

§. I. Cum, sicut accepimus, diversa Monasteria Monialium sub cura Fratrum Ordinis Minorum de Observantia nuncupatorum existentia, ob suorum Prælatorum seu Superiorum negligentiam seu alias, regularia Instituta dicti Ordinis non observent, Nos cupientes Monasteria prædicta sub regularibus disciplinis & dicti Ordinis institutis, & ad eam ad quam tenentur, obedientiam & disciplinam reduci, tibi per te vel alium seu alios, quos ad id duxeris deputandos, Monasteria prædicta, illorumque membra, ac Abbatissas, Priorissas, Moniales & alias quascumque personas, cujuscumque dignitatis, nobilitatis existentes, dummodo a tua jurisdictione exempta non existant, nec alios nisi ejusdem Ordinis Superiores habeant, tam in capite, quam in membris, ac spiritualibus & temporalibus visitandi, & in his, quæ reformatione noveris indigere, juxta Canonicas sanctiones, & dicti Ordinis regularia instituta reformandi, & in eis errata corrigendi & emendandi, illaque sub cura, regimine & administratione Ministri Provincialis dicti Or-

Ordinis, ad instar aliorum Monasteriorum, & juxta morem dicti Ordinis submittendi & subjiciendi, ac ad regularem observantiam, & Regulam, quam ipsæ Moniales professæ sunt, reducendi, & ad illam inviolabiliter observandum cogendi & compellendi, ipsaque Monasteria debita clausura muniendi, omniaque & singula alia in præmissis necessaria seu alias opportuna, etiam si illa specialem notam requirerent, faciendi & exequendi, ac contradictores quoslibet & rebelles, cujuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis fuerint, per excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliasque sententias, censuras & pœnas Ecclesiasticas, appellatione remota, compescendi, ac legitimis super his habendis servatis processibus, sententias, censuras & pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggravandi, auxiliumque brachii secularis ad hoc, si opus fuerit, invocandi plenam & liberam, auctoritate Apostolica per præsentes concedimus facultatem, decernentes quidquid per te super præmissis fieri contigerit, ac omnia & singula, quæ inde sequentur, valida & efficacia existere, ac perpetuæ firmitatis robur obtinere, sicque per quoscumque quavis auctoritate fungentes Judices & personas, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & definiri debere, ac irritum & inane si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac quibusvis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac Monasteriorum & Ordinis prædictorum, etiam juramento, confirmatione Apostolica vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, ac aliis literis Apostolicis Monasteriis & Monialibus præfatis, ac quibusvis aliis sub quibuscumque tenoribus & formis, ac ex quibusvis causis concessis, approbatis & innovatis, quibus omnibus, illorum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus, pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat harum serie specialiter & expresse derogamus, illaque adversus præmissa nullatenus suffragari posse seu debere decernimus & declaramus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XVII. Maii MDXLVII. Pontificatus nostri anno XIII.

LXX.

Confirmat electionem fratris Andreæ Insulani in Ministrum Generalem totius Ordinis, quæque in Comitiis Generalibus ad Portiunculam constituta fuerant, rata habet. Ex Reg. Vat. fol. 120.

Dilecto filio fratri Andreæ Insulano Ministro Generali Ordinis Fratrum Minorum nuncupatorum.

§. I. Religionis zelus, vita exemplaris, aliaque virtutum dona, quibus personam tuam decoratam novimus, promerentur, ut illa tibi favorabiliter concedamus, quæ ad tui Ordinis conservationem & fructuosam gubernationem fore conspicimus opportuna.

§. II. Intelleximus siquidem, quod universi Fratres Ordinis Fratrum Minorum Regularis Observantiæ in Domo seu Conventu S. Mariæ Angelorum tui Ordinis prope Assisium, pro electione Ministri Generalis dicti Ordinis celebranda.... in unum congregati, habitis prius & servatis festivitatibus & solemnitatibus in similibus observari solitis, te in Generalem Ministrum totius Ordinis Minorum juxta institutiones regulares, & privilegia Apostolica dicto Ordini concessa unanimiter elegerunt, tuque decreto

electionis hujusmodi tibi præsentato, dictæ electioni consensisti, ac in dicto Capitulo nonnulla quietem & augmentum dicti Ordinis concernentia, matura & diligenti deliberatione præhabita, per te, ac dictum Capitulum statuta & ordinata fuerunt.

§. III. Nos igitur, qui erga Ordinem ipsum & Fratres hujusmodi singularem gerimus devotionis affectum, sperantes, quod per tuæ sollicitudinis studium, Ordo & Fratres hujusmodi, eorumque Domus & loca feliciter regentur & gubernabuntur, electionem de te factam hujusmodi, necnon statuta & ordinationes prædictas, quatenus licita sint & honesta, ac sacris Canonibus non contraria, auctoritate Apostolica, tenore præsentium approbamus & confirmamus, ac perpetuæ firmitatis robore communimus, supplentes omnes & singulos tam juris, quam facti defectus, si qui forsan intervenerint in eisdem, tibique, quod officium tibi commissum hujusmodi tam tua ordinaria, quam nostra Apostolica auctoritatibus, exercere possis & valeas, auctoritate & tenore præmissis, concedimus & indulgemus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac dicti Ordinis juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die XIV. Junii MDXLVII. Pontificatus nostri anno XIII.

LXXI.

Cœnobium in Aleriensi Diœc. Fratribus de Observantia Provinciæ Corsicæ novissime construendum impertitur. Ex Vat. Secret. Tabul.

Dilectis filiis Ministris & Fratribus Ordinis Minorum Regularis Observantiæ Provinciæ Corsicæ juxta morem dicti Ordinis.

§. I. CUm, sicut accepimus, dilecti filii Communitas & homines Terræ Zuani, & ceteri populi Plebis Serræ, Diœcesis Alerien. ob singularem, quem ad Ordinem vestrum devotionis gerunt affectum, & uberes animarum fructus, quos ex eorum exemplari vita, & assidua Divinorum celebratione proventuros sperant, terrena in cœlestia felici commercio commutare satagentes, suis expensis in loco congruo, prope & extra dictam Terram Zuani, sub invocatione sancti Francisci, unam domum pro perpetuis usu & habitatione Fratrum dicti Ordinis Regularis Observantiæ, cum Ecclesia, campanili, campana, cœmeterio, dormitorio, refectorio, claustro, horto, hortalitiis, & aliis necessariis officinis construere & ædificare, sive construi & ædificari cœperint, & summopere perficere cupiant, proinde Nobis humiliter supplicari fecistis, ut vobis Domum prædictam recipiendi licentiam & facultatem concedere, aliasque in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. II. Nos igitur, qui Divini cultus incrementum nostris potissimum temporibus ubique propagari desideramus, & votis fidelium omnium, ex quibus præcipue spiritualibus profectibus Altissimo famulantium, & salutaribus fructibus populorum consulitur, libenter annuimus, eaque quantum cum Deo possumus, favore benevolo confovemus, hujusmodi supplicationibus inclinati, vobis, ut Domum præfatam tam construi incœptam, & nondum perfectam recipere, perficere seu perfici facere, ac retinere & inhabitare, quodque Domus præfatæ Guardiani & Fratres in ea existentes omnibus & singulis privilegiis, gratiis, libertatibus & immunitatibus, exemptionibus, concessionibus, & indultis spiritualibus & temporalibus Ordini prædicto,

dicto, ejusque Domibus & Conventibus hactenus in genere concessis, & impofterum concedendis uti, potiri & gaudere libere & licite valeant, jure Parochialis Ecclesiæ, & cujuslibet alterius in omnibus semper salvo, tenore præsentium concedimus pariter & indulgemus: felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, qua expresse cavetur, ne prædicti, & aliorum Mendicantium Ordinum professores ad inhabitandum nova loca recipere præsumant, absque Apostolicæ Sedis licentia speciali, & aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum constitutionibus & ordinationibus, ac dicti Ordinis statutis, constitutionibus & consuetudinibus, etiamsi de illis hic habenda esset expressa & specifica mentio, ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XXVII. Junii MDXLVII. Pontificatus nostri anno XIII.

LXXII.

Tertii Ordinis Leges in Hispaniæ, Indiæque Regnis alumnis ejusdem propositas Apostolica auctoritate confirmat. Ex Bordono fol. 481. in Bullario Tertii Ordinis.

PAULUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

§. I. AD fructus uberes, quos Tertius Ordo sancti Francisci de poenitentia in agro Militantis Ecclesiæ hactenus produxit, & in dies producere non cessat, nostræ dirigentes considerationis intuitum, & intra mentis nostræ arcana revolventes, quod ipse Ordo, nedum Fratribus & Monialibus in communi viventibus, ac tria vota substantialia solemniter emittentibus, verum etiam viris & mulieribus conjugatis jamdudum floret, merito inducimur, ut quæ pro salubri personarum ipsius Ordinis directione statuta & ordinata esse dignoscuntur, nostræ approbationis munimine roboremus, aliaque desuper disponamus, prout in Domino conspicimus, salubriter expedire.

§. II. Sane pro parte dilectorum filiorum moderni Ministri Generalis, & Fratrum Collegialium, ac Monialium, necnon aliorum Fratrum & Sororum dicti Ordinis Regnorum Hispaniarum & Portugalliæ, ac Insularum & terræ firmæ Indiarum Nobis nuper exhibita petitio continet, quod licet alias fel. record. Clemens Papa VII. prædecessor noster, postquam piæ memoriæ Nicolaus IV. necnon Julius II. & Leo X. Romani Pontifices, etiam prædecessores nostri Regulam ejusdem Ordinis approbaverant, & diversis privilegiis, indultis & gratiis decoraverant, singulas litteras Nicolai, Eugenii, Sixti, Julii, & Leonis prædecessorum nostrorum Constitutiones & Regulam Ordinis hujusmodi, ac prout illa concernebant, omnia & singula in singulis literis Nicolai, Eugenii, Sixti, Julii, & Leonis prædecessorum hujusmodi, ac aliis super constitutionibus, ordinationibus, statutis, consuetudinibus, & Regula prædictis, confectis scripturis contenta per suas literas ipsas innovaverint, supplentes omnes & singulos juris & facti defectus, si qui forsan in eisdem constitutionibus, ordinationibus, statutis, consuetudinibus, & Regula intervenerant, ac diversa alia salubrem ipsius Ordinis directionem concernentia statuerint ac ordinaverint, & constitutiones, ordinationes, statuta, consuetudines, & Regulam hujusmodi, quæ

quæ poſtmodum in tres partes, prout tres ſtatus dicti Ordinis Fratrum Collegialium videlicet, & Monialium ſub clauſura degentium, ac Fratrum & Sororum in privatis domibus habitantium, concernebant, per dictum Miniſtrum, & tunc Præſidentem, ac quatuor Definitores Capituli Generalis dicti Ordinis in Domo ſanctæ Mariæ de Valle ejuſdem Ordinis, Aſtoricenſis Diœceſis celebrati, cum conſenſu tunc Miniſtrorum, ac Procuratorum, & dilectorum filiorum totius Congregationis Generalis Ordinis hujuſmodi, diſtincta fuerunt, prout in eadem diſtinctione, quam in Cancellaria Apoſtolica inſpici, & diligenter examinari, & cujus tenorem de verbo ad verbum, ſignis & caracteribus omiſſis, inſeri fecimus, plenius continetur, ut a tribus ſtatibus Ordinis hujuſmodi, prout eos & eorum quemlibet tangit, pacifice & quiete ſerventur; nihilominus Miniſter & Fratres Collegiales, & Moniales, necnon alii Fratres & Sorores Ordinis, Regnorum & Inſularum & terræ firmæ hujuſmodi, pro ſinceriori eorum conſcientiarum tranquillitate & quiete, cupiunt ea omnia, prout diſtincta fuerunt, approbationis noſtræ robore communiri.

§. III. Quare pro parte Miniſtri & Fratrum Collegialium & Monialium, necnon aliorum Fratrum & Sororum Ordinis & Regnorum, & Inſularum & terræ firmæ hujuſmodi, aſſerentium partes conſtitutionum, ordinationum, ſtatutorum, conſuetudinum, & Regulas hujuſmodi, ſicut præfertur, diſtinctas, unicuique dictorum ſtatuum, prout eis & eorum perſonis congruere videbantur, per eos inviolabiliter obſervandas aſſignatas fuiſſe. Nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut conſtitutionibus, ordinationibus, ſtatutis, conſuetudinibus, & Regulæ hujuſmodi, ſicut præfertur, diſtinctis, pro illorum ſubſiſtentia firmiori, robur Apoſtolicæ confirmationis adjicere, ac alias in præmiſſis opportune providere, de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur, qui ſingulorum Chriſtifidelium præſertim ſub ſuavi Religionis jugo, piæ vitæ ſtudio vacantium, ſalubrem directionem ſinceris deſideramus affectibus, Miniſtrum & Fratres Collegiales, ac Moniales, necnon alios Fratres & Sorores Ordinis & Regnorum, ac Inſularum & terræ firmæ hujuſmodi, & eorum ſingulos a quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris & pœnis a jure vel ab homine quavis occaſione vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodati exiſtunt, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum, harum ſerie abſolventes & abſolutos fore cenſentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, Conſtitutiones, ordinationes, conſuetudines, ſtatuta & Regulam, ſicut præfertur, diſtincta, & unicuique dictorum ſtatuum aſſignata, ac prout illa concernunt, omnia & ſingula in illis contenta, & inde ſecuta quæcumque, ex certa ſcientia, Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium approbamus & confirmamus, & eis perpetuum firmitatis robur adjicimus, ſupplentes omnes & ſingulos juris & facti defectus, ſi qui forſan intervenerint in eiſdem, omnia valida & efficacia fore, ſuoſque plenarios effectus ſortiri, ac ab omnibus inviolabiliter obſervari debere, ſicque ab omnibus cenſeri, & per quoſcumque Judices & Commiſſarios quavis auctoritate fungentes, etiam Cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ſublata eis & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi & interpretandi facultate ac auctoritate, judicari & definiri debere, ac ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus. Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, & aliis dicti Ordinis juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis vel conſuetudinibus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

§. IV. Te-

§. IV. Tenores vero constitutionum, ordinationum, statutorum, consuetudinum, & Regulæ hujusmodi sequuntur, & sunt tales.

Regula Primi Status.

In nomine Domini: incipit Regula, & vita Fratrum Primi Status sacri Ordinis de Pœnitentia Regularis Observantiæ Seraphici Patris nostri Francisci collegialiter in Monasteriis viventium. Habet decem Capita, quia in decem præceptis continetur Lex Divina.

CAPUT PRIMUM.

De his, quæ debent promittere volentes hunc Ordinem intrare.

PŒnitentiam agite, ait Dominus, appropinquavit enim Regnum Cœlorum. Vera pœnitentia est auro rutilantior, Sole splendidior, cunctis thesauris melior, nam omnia obligata peccata solvit, & Paradisum aperit, idcirco hujus sacri Ordinis de Pœnitentia universi Fratres, salutis æternæ viam, regulam & vitam imitantes, ac decem mandata Divina, & Ecclesiæ præcepta salubriter observantes, & ad sacra Concilia scandere contendentes, sanctissimo D.N. Papæ Paulo III. & ejus Successoribus canonice intrantibus, & Ecclesiæ Romanæ fideliter obediant, ac sub votis obedientiæ, castitatis & paupertatis perseveranter vivere promittant; de quibus votis dicit Dominus in sancto Evangelio. De Obedientia: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. De Castitate: Sunt Eunuchi, qui se castraverunt propter Regnum Cœlorum. De Paupertate: Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in Cœlo, & veni, sequere me. Insuper Ministro Generali, qui est & pro tempore succedenti humiliter pareant, & a Regula & vita numquam recedant, memores, quod frustra bonum inchoatur, si ante vitæ terminum deseratur, solisque perseverantibus corona datur. Nam qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

CAPUT SECUNDUM.

De Novitiorum ingressu, & Magistris ipsorum.

DIcit Dominus, qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro. Ideo ad hunc Ordinem, vitæ zelo, & majoris pœnitentiæ intuitu migrare cupiens, per ejusdem Ordinis Ministrum Generalem, vel per habentem ejus auctoritatem vel facultatem recipiendi Fratres ad Ordinem, solummodo recipiatur, & non per alios, & veniens ad Ordinem diligenter examinetur de Fide Catholica, & de Ecclesiasticis Sacramentis. Dicit Dominus cœco a nativitate: Tu credis in Filium Dei? Ita quod sit fidelis & Catholicus, de nullo errore suspectus, matrimonio non ligatus per culpam carnalem, corpore sanus, animo promptus, legitime natus, debitis expeditus, conditione liber, nulla vulgari infamia fratribus maculatus, competenter literatus, vel ad alios labores honestos & utiles aptus, aut talis conditionis existens, quod ejus receptio Clero & populo non modicam ædificationem afferat. Nullus recipiatur ad Ordinem pro Fratre Clerico, nec etiam pro Laico aut Oblato, nisi annum decimum quar-

quartum compleverit. Nullus professus in Ordine Mendicantium, aut alterius Ordinis recipiatur sine licentia Papæ. Propterea, si quis aliter receptus fuerit, non admittatur ad professionem, admissus expellatur. In quolibet Conventu assignetur Magister Novitiorum, vir maturus, discretus, devotus, qui super ipsorum cura invigilet diligenter. Hujusmodi autem Novitii suæ probationis tempore studio Scholastico non intendant, sed Divinum addiscentes officium, studio devotionis & orationis vigilanter insistant. Ad tractatus quoque Capituli infra annum nullatenus admittantur nec Ordines sacros suscipiant, nec Confessiones audiant, si fuerint Sacerdotes, nec porta Conventus exeant, nisi causa generalis Processionis, vel emergentis necessitatis, vel alia justa & rationabili causa, quæ per Ministrum extiterit judicata, nec literas mittant vel recipiant sine sui Magistri licentia speciali, nec loquantur cum aliqua seculari persona, nisi suo præsente Magistro, aut alio per Ministrum ad hoc specialiter deputato, nec redire volentes ad seculum importune impediantur, quia novit Dominus, qui sunt ejus. Præterea elapso continuæ probationis anno, & etiam antea, si a Fratribus professis, & potissimum ab Informatore suo, scilicet a Magistro Novitiorum bonum testimonium habuerit, ad professionem recipi poterit; ipse vero taliter receptus in statu professionis suæ perpetuo remaneat, memor, quod dicit Dominus in sacro Evangelio: Nemo mittens manum suam ad aratrum & aspiciens retro aptus est Regno Dei.

CAPUT TERTIUM.

De forma Habitus & qualitate indumentorum Professorum & Novitiorum, & de Tonsura.

Dicit Dominus in sancto Evangelio: Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt. Quapropter omnium Fratrum Clericorum & Laicorum habitus sit talaris & honestus de panno abjecto, & lana naturaliter nigra, & sine tinctura contexto, illorum etiam caputium ejusdem coloris existat, retro & ante acutum, in modum crucis, a parte posteriori cingulum non excedat, in anteriori parte usque ad os stomachi transeat. Pro cingulo autem cordam habeant minime curiosam; clamis sit coloris habitus ex panno vili & humili, quam Fratres habeant non rugatam circa collum, vel crispatam, nec usque ad terram per integrum saltem dimidium palmum protensam, & in forma servetur honestus modus, omni curiositate penitus abdicata: habeant calceamenta de coreo nigro, & qui voluerint, possint deferre sandalia. Similiter indumentis utantur cuncti Fratres Novitii, Clerici & Laici, nisi quod Novitii pro caputio portent caparonem. Poterunt autem singuli, prout exegerit necessitas loci aut personæ aut temporis, sub habitu suo portare tunicas albas, & tunicellas ex humili panno, & similiter fœmoralia, & caligas a genu usque ad talas. Tonsuras desuper aures tam Clerici, quam Laici sibi fieri procurent, ad quindenam autem semper radantur omnes, & sit tonsura Clericorum non modica, ut decet Religiosos scilicet, & inter ipsam & aures non sint plusquam tres digiti. Cum Fratres hujus sacri Ordinis dicantur de Pœnitentia, oportet eos ab omni curiositate tam in vestibus, quam in quibuscumque aliis abstinere, & juxta Apostolorum Principis beati Petri salubre consilium, depositis ceteris vanis hujus seculi ornamentis, nullum ornamentum corporale portare debent, nisi solum humile & necessarium tegumentum corporis sui. De Joanne Baptista igitur in sancto Evangelio: ipse Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum,

CA-

CAPUT QUARTUM.

De Officio Divino, Oratione, Confessione & Silentio.

TUrbæ autem, quæ præcedebant, & quæ sequebantur, clamabant dicentes: Hosanna Filio David, benedictus qui venit in nomine Domini, Hosanna in Altissimis. Itaque laudibus Divinis Fratres hujus sacri Ordinis de Pœnitentia in Clericos assumpti, reverenter & cæremonialiter persolvant Divinum Officium juxta Romanæ Ecclesiæ ritum. Capitulum Generale habet facultatem declarandi dubia, quæ occurrerint circa Divinum Officium, ordinandi, addendi & mutandi quidquid videbitur pro Fratribus expedire tam in Regulis, quam in Calendario. Minister Generalis de consilio Præsidentis & Definitorum nominet unum Fratrem vel duos, qui possint ordinare unum Calendarium Sanctorum & Sanctarum, Feriarum & Dominicarum pro uno anno vel multis annis, cum regulis necessariis, ita quod semper Fratres respective idem Officium, & de eodem Sancto, Sancta, Festivitate vel Feria faciant, ne varietati & discordiæ locus detur. Minister Generalis habet facultatem disponendi circa anticipationem & postpositionem horarum. Dicit Dominus in Evangelio: Cum oratis, dicite Pater noster; Laici dicant viginti quatuor Pater noster pro Matutino, pro Laudibus quinque, pro Prima, Tertia, Sexta & Nona pro qualibet horarum septem, pro Vesperis duodecim, pro Completorio septem, & quoties dicunt Orationem Dominicam, & toties dicant Salutationem Angelicam Ave Maria, cum Versiculis Gloria Patri &c. Sicut erat &c. Singulis ultimis cujuslibet Horæ Salutationibus additis; qui modus in Officio B. M. V. per omnia observetur. Pro Defunctorum Officio dicant in Vesperis septem Pater noster, & toties Ave Maria cum Requiem æternam: tempore, quo Fratres Clerici faciunt Officium Mortuorum, ad illud autem Altissimum Eucharistiæ Sacramentum diligenter se præparent omnes Fratres, & ut hoc melius fiat, Fratres Clerici, & Laici Confessoribus Ordinis deputatis confiteantur, Sacerdotes bis ad minus in qualibet septimana, Fratres vero non Sacerdotes confiteantur in diebus ac festis Natalis Domini, Feria quarta Cinerum, Cœnæ ipsius Domini, Pentecostes, & Assumptionis Virginis Mariæ, & Seraphici Francisci, & omnium Sanctorum solemnitate, & de quindena in quindena semper communicent in Missa Conventus, nisi remanserint de licentia Ministri, & de hoc sint solliciti Prælati, ut per utriusque Sacramenti frequentiam, sanctæ conversationis in utroque homine puritas servetur. Contriti & confessi sumant Corpus & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi cum magna humilitate & veneratione, attendentes, quod ipse Dominus dicit: Qui manducam meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam, & hoc facite in meam commemorationem. Quolibet autem die Fratres Laici audiant Missam, singuli tam Sacerdotes, quam reliqui orationis sanctæ studium non prætermittant, memores, quod puræ & assiduæ orationis justorum magna sit virtus, ac velut fidelis nuntius mandatum peragit & penetrat quo caro non pervenit. Ut autem omnibus potior detur orandi occasio, ita quod in Ecclesia, claustro & dormitorio omni tempore, in refectorio vero in prima mensa & secunda moneantur singuli, quatenus sollicite dent operam Evangelico silentio, & a Completorio usque ad Primam silentium servare studeant, alias submisse & religiose loqui studentes, nisi eis tamen si quid in ipsius temporibus & locis silentio dedicatis necessario loquendum contigerit,

rit, verbis paucis & demissis, quæ dicenda fuerint, breviter concludantur. Omnes Fratres excluso otio animæ inimico, studeant semper orationi, vel alicui bonæ operationi insistere, ut illos occupatos Diabulus inveniat, & sic recedat. Nihil est in sancto proposito deterius otio, unde Dominus ait: Quid hic statis tota die otiosi?

CAPUT QUINTUM.

De Jejunio, Abstinentia, Disciplina & Capitulo Culparum.

CUm jejunatis, dicit Dominus: Nolite fieri sicut hipocritæ tristes, exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam, tu autem cum jejunas, unge caput, & faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans, & Pater tuus, qui est in abscondito, reddet tibi. Jejunium corporale mentem purgat, sensum sublevat, carnem spiritui subjicit, cor facit contritum & humiliatum, concupiscentiæ pabula dispergit, atque libidinis ardores extinguit, & castitatis lumen accendit. Eapropter singuli Fratres Clerici & Laici membra sua cum vitiis & concupiscentiis crucifigentes, uniformiter a prima Dominica Adventus usque ad Nativitatem Domini jejunent quotidie, diebus Dominicis exceptis; in sancta Quadragesima universalis Ecclesiæ usque ad Resurrectionem Domini, quam tamen a Quinquagesima incipere debent, & a Festo Omnium Sanctorum usque ad Resurrectionem Domini, omni Feria quarta jejunare teneantur, ac similiter qualibet Feria sexta totius anni, & omnibus diebus, in quibus ab Ecclesia indictum est jejunium, vigilia Seraphici Patris Francisci jejunetur, tempore vero manifestæ necessitatis non teneantur Fratres jejunio corporali. Cuncti Fratres Clerici & Laici perpetuis temporibus, Feria quarta & sexta, & Sabbato, excepto Dominicæ Nativitatis festo, carnes non comedant. Cum infirmis & debilibus, & itinerantibus poterit Minister dispensare, secundum quod necessitati viderit expedire. Diebus vero, quibus non jejunatur, bis in die dumtaxat comedant, & semper in mensa Conventus lectio habeatur. In tempore Adventus, in Feria quarta & sexta, & in majori Quadragesima Feriis secunda, quarta & sexta cuncti Fratres Clerici & Laici faciant disciplinam, nisi Festum duplex occurrat. Infirmi & debiles a disciplina excludantur. Semel in hebdomada, in Feriis sextis ad minus, Minister Fratres suos pro ipsorum monitione, ordinatione & reformatione, teneantur ad Capitulum convocare, in quo quotidianæ culpæ & negligentiæ plene & sigillatim recognoscantur, & recognitæ debite puniantur. Si quis Fratrum, instigante Inimico, mortaliter peccaverit, cum misericordia injungant illi pœnitentiam, & cavere debent Prælati, ne irascantur & conturbentur propter peccatum alterius, quia ira & conturbatio in se & in aliis impediunt caritatem, irati Judæi voluerunt præcipitare Dominum.

CAPUT SEXTUM.

De Prædicatoribus, Confessoribus, Ordinandis, Hospitibus, de eleemosynis, & quomodo Fratres debeant ire per Mundum.

SI cæcus cæco ducatum præstat, ambo in foveam cadunt, ea propter nullus Frater populo penitus audeat prædicare, nisi a Ministro Generali hujus fraternitatis fuerit examinatus & approbatus, & ab eo officium prædica-

dicationis sibi fuerit concessum. Prædicatores in prædicatione, quam faciunt, examinata, & casta eorum sint eloquia ad utilitatem & ædificationem Populi, annuntiando eis vitia & virtutes, pœnam & gloriam cum brevitate sermonis, quia verbum abbreviatum fecit Dominus super Terram. Quicumque Fratres Divina inspiratione voluerint ire inter Saracenos & alios Infideles, petant licentiam a Ministro Generali, qui nullis eundi licentiam tribuat, nisi eis, quos viderit idoneos ad mittendum. Priusquam Fratres ad Confessionum audiendarum officia promoveantur, examinentur a Ministro Generali, & assumatur testimonium de eorum vita & sufficientia ab aliis Fratribus fide dignis, & notitiam eorum habentibus, & de ipsorum consilio deputentur. Fratres sacros Ordines non recipiant sine Ministri Generalis vel gerentis ejus vices licentia, & quicumque contrafecerit a suscepto ordine suspendatur, nec promoveatur ad Sacerdotium, nisi ætatis suæ attigerit annum vigesimum quintum, & prius steterit per duos annos in Religione, & sit competenter literatus. Professus pro Laico non promoveatur ad Clericatum sine Ministri Generalis licentia. Fratres omnes hospites recipiantur in visceribus caritatis, maxime venientes de extraneis partibus, memores quod dicit Dominus: hospes eram & collegistis me. Fratres tamquam peregrini, & advenæ in hoc seculo in paupertate & humilitate Domino famulantes, vadant pro eleemosynis confidenter, nec oportet eos verecundari, quia Deus se pro nobis fecit pauperem in hoc Mundo. Ad evitandum discursus, & tollendam materiam evagationis, nullus Minister possit licentiare Fratres ad peregrinationes, absque Ministri Generalis assensu. Nullus Frater exeat extra suum Conventum, vel Provinciam etiam prætextu recursus ad Prælatum Superiorem; sine licentia Ministri, quando exit locum, vel Ministri Generalis, quando exit Provinciam. Fratres quando vadunt per Mundum, non litigent, nec contendant verbis, neque alios judicent, sed sint mites, pacifici & modesti, mansueti & humiles, honeste loquentes omnibus, sicut decet, vadantque bini sicut dicitur in Evangelio: & misit illos binos ante faciem suam in omnem Civitatem & locum, quo erat ipse venturus. In quamcumque Domum intraverint, dicant: Pax huic Domui, & secundum sanctum Evangelium de omnibus cibis, qui apponuntur eis, liceat manducare, dicit enim Dominus, manducate quæ apponuntur vobis.

CAPUT SEPTIMUM.

De cura Infirmorum, & Officio Mortuorum.

Dicit Dominus in sancto Evangelio: mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem sicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem, in hoc cognoscent omnes, quia Discipuli mei estis, si dilectionem habueritis adinvicem. Itaque caritatis opera super omnia Dominus noster commendavit nobis, ubi caritas & amor, ibi Deus est, qui non habet caritatem, nihil habet. Eapropter habeatur ægritudinarium in saniori loco totius Domus, ubi infirmi curentur, & visitentur a Medico ad hoc deputato, & habeant infirmarium. Alii Fratres debent servire infirmis, sicut vellent sibi serviri: si quis Frater, Clericus vel Laicus in infirmitatem ceciderit, Minister Domus per se quotidie vel per aliam personam eum visitare teneatur, & de bonis communibus omnia necessaria diligenter faciat illi ministrari, teneaturque infirmum monere ad pœnitentiam acceptandam, veramque conversionem ad Deum faciendam, mortis propinquitatem, & judicii Divini districtionem, simulque Divinam misericordiam proponendo. Circa Divinum

num Officium diſpenſet Miniſter cum infirmis. Infirmus referat de omnibus gratias Creatori, & qualem vult Deus eum eſſe, talem ſe deſideret, ſive ſanum ſive infirmum, quia omnes, quos Deus præordinavit ad vitam æternam, flagellorum atque infirmitatum ſtimulis, & compunctionis ſpiritu erudit, ſicut dicitur in Apocalypſi, ego quos amo, arguo & caſtigo, ſi autem turbabitur aut iraſcetur contra Deum, ſive contra Fratres, vel ſi forte ſollicite poſtulaverit medicinas, nimis deſiderans liberare carnem cito morituram,quæ eſt inimica animæ, a malo quod ſibi evenit,& carnalis eſt, & non videtur eſſe de Fratribus,quia plus diligit corpus, quam animam. Poſtquam aliquis Frater ab hac luce migraverit, curabit Miniſter, quod ejus exequiæ ſolemniter celebrentur, quibus omnes Fratres illius Domus, ubi ipſum mori contigerit, perſonaliter intereſſe debent, nec recedere donec corpus traditum ſit ſepulturæ, & pro anima cujuslibet Defuncti infra decem dies quilibet Sacerdos unam Miſſam, ſcientes autem Pſalterium quinquaginta Pſalmos, neſcientes vero, quinquaginta Pater noſter, & in fine cujuslibet Requiem æternam &c. dicere teneantur; in fine autem cujuslibet anni, quilibet Sacerdos tres Miſſas pro Defunctis; ſcientes Pſalterium, unum Pſalterium, neſcientes vero, centum Pater noſter cum Requiem æternam &c. in fine cujuslibet dicere debeant. Et circa iſta Officia pro Defunctis, & alia Officia Divina in præſenti ſerie annexa, cura imponitur Miniſtris, ut fideliter perſolvantur, memores, quod dicit Dominus: quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis.

CAPUT OCTAVUM.

De electione Miniſtri Generalis, & temporis duratione, ac Capitulo Generali.

Omnes vos Fratres eſtis, unus eſt Pater veſter, qui in Cœlis eſt, & ſic totius ovilis fuit unus Paſtor. Itaque univerſi Fratres iſtius Religionis teneantur ſemper habere Miniſtrum Generalem Sacerdotem Profeſſum ejuſdem Ordinis, & ſervum totius Fraternitatis, & ei teneantur omnes fideliter obedire. Electio Miniſtri Generalis fiat de triennio in triennium, in Capitulo Generali celebrando Dominica proxima poſt feſtum S. Joannis ante Portam Latinam, in Monaſterio ſanctæ Mariæ de Valle, Diœceſis Aſtoricenſis, vel in alio Monaſterio Ordinis, ubi & quando Capitulum Generale fuerit aſſignatum; conveniant Miniſtri pariter & Diſcreti Procuratores ſuorum Monaſteriorum ad celebrationem Capituli Generalis, exceptis impeditis per ægritudinem aut ſenectutem, aut aliam juſtam cauſam; cum contigerit ex prædictis aliquem vel aliquos ad Capitulum Generale non venire, nihil eorum, quæ expedienda ſunt, per Capitulum omittatur. Monaſteria habeant duo vota, videlicet votum Miniſtri & votum Diſcreti in nomine Communitatis. Diſcretus ferat poteſtatem Conventus in ſcriptis ſubſcriptam a Religioſis ſui Conventus, & pro die deſignato celebrationi Capituli Generalis, congregatis prædictis Miniſtris & Diſcretis Procuratoribus,cantata Miſſa de Spiritu Sancto, fiat ſermo Fratribus in communi, deinde ingreſſi Capitulum, ante omnia eligant per vota unum Præſidentem & quatuor Definitores, unum ſcribam, bonos viros, ſapientes & Deum timentes; ſcriba cum ſocio ad Præſidentis, & Definitorum electionem accipiat vota jurata, & ſint electi per majorem partem votorum, ſi fuerit paritas in votis,præferatur electio, in qua Miniſter Generalis voverit,quibus electis, Miniſter Generalis coram omnibus ſe accuſet, & re-

renunciet officium in manibus Præsidentis, & exhibeat illi sigillum, egrediatur; Præsidens præsideat, & habeat Capitulum Generale ut Prælatus, & audiat querelas omnium, faciens & administrans justitiam, ut viderit expedire secundum statuta Religionis.

Literæ testimoniales Discretorum Procuratorum, Præsidenti & Definitoribus præsententur, coram omnibus legendæ, Præsidens & Definitores provideant, quod pro absentibus & voce privatis, alii Fratres non votent. Electores electionem Ministri Generalis faciant per scrutinium, accipiendo vota jurata, & vota sint æqualia in qualitate: Præsidens & Definitores & Scriba voveant primum, & deinde Ministri, post autem Discreti Procuratores. Electus per majorem partem votorum, quæ sit major medietate, sit Minister Generalis, & si forte fuerit paritas in votis vovendo in Religiosis, præferatur electio majoris partis Ministrorum, & si occurrerit ut in æquali gradu, Ministri præferantur electioni, ubi fuerit major pars Definitorum, & si fuerit in votis Definitorum, præferatur electio, in qua Præsidens Capituli Generalis voverit. In receptione votorum non sit Præsidens præsens. Occupetur tamen, ut celebretur Capitulum Generale breviter & pacifice & quietius, quam fieri poterit, donec Minister Generalis sit electus, & ponat super hoc sententias & censuras excommunicationis, & in omnibus obediatur Præsidenti sicut Prælato, & publicata electione Ministri Generalis, potestas Præsidentis expiret & cesset. Et imposterum Ministro Generali sicut Prælato immediato, & mandatis suis in spiritualibus & temporalibus Præsidens & Definitores & Capitulum & totus ordo obediant; officium Ministri Generalis durabit per triennium, qui electus auctoritate Apostolica cunfirmatus habeatur, & sit tantum subjectus Sedi Apostolicæ sanctæ ipsum cum universali Ordine protegenti. Nullus Frater in dicta electione Ministri Generalis faciat colligationes, vel inductiones comminando, promittendo, laudando vel mendaciter detrahendo. Et qui scienter ista fecerit, ab omni actu legitimo per decennium suspendatur. Nullus alterius Religionis aut Professionis, nullusque secularis cujuscumque status aut conditionis existat, tractatibus Capituli admittatur. Ministri & Procuratores Discreti referant ad Capitulum numerum defunctorum Fratrum & Monialium a tempore Capituli Generalis proxime præcedentis.

Numerus autem Defunctorum ibi recitatus, ad singulos Conventus, una cum ordinationibus & Constitutionibus Capituli Generalis deportetur, ut faciant pro Defunctis, quod est consuetum, & in fine assignetur locus & tempus Capituli Generalis sequentis. Tamdem fiat confessio & absolutio in communi, perseverantibus benedictio detur, & Apostatæ anatematizentur. Deinde cantetur Te Deum laudamus. Versiculus: Confirma. Oratio: Actiones. Minister Generalis suo triennio nominet & eligat unum Commissarium Generalem & Commissarios Provinciales, qui sint Sacerdotes professi hujus sacri Ordinis de Pœnitentia, ut secum sublevent onera Religionis. Minister Generalis in Curia Romana vel Regia occupatus, aut ægritudine præpeditus, & tempore triennii finito, potest Capitulum prorogare, quod hoc modo fieri debet: si pro negotio Ordinis detineatur in Curia Romana, per spatium anni valeat Capitulum prorogare; quod si in Curia Regia per dimidium annum impediatur, aut alia juxta causa, Capitulum differatur a finito triennio per tres menses, & hoc tempore prorogato respective utetur suo officio, & habeat eamdem potestatem & facultatem, quam in duratione sui triennii, sine aliqua limitatione aut diminutione. Quando vero Ministrum Generalem intra triennium mori contigerit, qui fuerit Commissarius Generalis succedat in officio, & hanc eamdem facultatem

tem & potestatem habeat, quam Minister Generalis tenebat, sine aliqua limitatione aut diminutione, & hoc intelligitur usque ad Capitulum Generale, in quo finitur triennium Ministri Generalis defuncti. Hujus etiam Ordinis Ministrum Generalem & Commissarios ab eo deputatos, & Ministros cum ad Fratres diverterint, humiliter & reverenter suscipiant, & illis debitum honorem impendant. Si vero Minister Generalis durante triennio, aut tempore prorogationis non innitatur justitiæ, injuste gubernans suum officium, & contra Deum & Ordinem, & Ordinis bona commiserit delictum, Præsidens & Definitores Capituli proximi Generalis puniant & castigent Ministrum Generalem, prout sua delicta exegerint. Si vero excessus fuerint adeo enormes & exorbitantes, possint Præsidens & Definitores convocare Capitulum Generale, in quo attentis dictis excessibus, a majori parte Capituli possit privari & amoveri, & valeant eligere alium in suo loco, ut solet eligi. Dicit Dominus de illo servo malo & pigro: tollite itaque ab eo talentum, & date ei, qui habet decem. Item malos male perdet, & vineam suam aliis agricolis locabit, qui reddant ei fructum temporibus suis.

CAPUT NONUM.

De Electione Ministri Conventualis, & de Visitatione Ministri Generalis.

Dominus dicit, quod non venit ministrari sed ministrare, & sic Minister non in Dominum, sed in subditorum servum eligitur. Quælibet Domus habeat Superiorem ipsius Fraternitatis, qui Minister appelletur, & sit Sacerdos professus hujus sacri Ordinis de Pœnitentia, electus a Monasterio cui præficiendus est, nisi quando idoneam personam non haberet, quo casu de alio Monasterio eligi potest. Minister Generalis aut ejus Vicesgerens faciat electionem per scrutinium, accipiendo vota jurata, & electus per majorem partem votorum, quæ sit major medietate, sit Minister Conventualis. Si fortassis fuerit paritas in votis Religiosorum, præferatur electio majoris partis antiquiorum & seniorum. Si autem seniores occurrerint in æquali gradu, præferatur electio magis necessaria & utilis obsequio Dei & bono regimini talia Conventus, & electus a Ministro Generali vel ejus vicesgerente confirmetur. Officium Ministri durabit per triennium; si finito tempore triennii, Minister Generalis non potuerit venire ad Monasterium, pro electione Ministri, liceat ei illum prorogare ad tempus idoneum, & toto tempore prorogationis utatur suo officio, ministret & gubernet, ut ante consueverat. Nullus Frater in aliqua electione seu visitatione aut promotione alicujus ad aliquod officium Ordinis, faciat colligationes vel inductiones, comminando, promittendo, laudando vel mendaciter detrahendo, & qui scienter contrafecerit, ab omni actu legitimo suspendatur per decennium. Ministri obediant per omnia, quæ ad præsentem Regulam spectant, Ministro Generali & Commissariis visitatoribus ab eo deputatis, quamdiu in ipsis officiis extiterint, quoad vero ad alia officia intra Domum, servabunt statuta sua. Minister cujuslibet Domus suo triennio nominet Vicarium Conventus, qui adjuvet illum ad sustentandum onus officii, Minister Generalis acceptet & recipiat talem nominationem, nisi aliqua rationabilis causa aliud persuadeat, quod si in tali casu ei utile & expediens videatur, potest eligere alium Vicarium de consilio & assensu Conventus vel majoris partis ipsius. Vicarius Chori, Magister Novitiorum, Sacrista, Pro-

Procurator, Depositarius, Ostiarius, & alia officia Conventus ponantur in conformitate Ministri Generalis, & Ministri Conventualis cum consilio Discretorum Conventus, & in hoc provideat Prælatus habito respectu ad obsequium Dei & commoditatem suorum subditorum, ut dicat illi Dominus: quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. Minister Generalis visitabit in triennio semel tantum quamlibet Domum Fratrum, vel visitet, prout ordinatum fuerit in Capitulo Generali. Si in visitatione mutaverit aliquem Ministrum minus sapientem, aut minus commode administrantem, hoc amoto, alium magis idoneum instituat, & faciat electionem, ut dictum est. Transferat & commutet Fratres ab uno Monasterio ad aliud, prout intellexerit expedire animarum saluti & Ordinis conservationi. Non præcipiat aliquid contra animam suam & Regulam ipsam. Debent autem Ministri dicere Ministro Generali defectus, qui correctione indigent, similiter & alii Fratres. Minister Generalis visitet, corrigat & hortetur Fratres humiliter & caritative, recolens quod dicit Dominus: Si peccaverit in te Frater tuus, vade & corrige eum inter te & ipsum solum. Si aliqui fuerint incorrigibiles, pertinaces & scandalosi, judicio Ministri Generalis & Conventualium Domus, tamquam morbida pecus, remoto habitu, ejiciantur de Congregatione, dicit Dominus. Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus & demergatur in profundum Maris.

CAPUT DECIMUM.

De admonitione Fratrum, & de facultate Ministri Generalis, & de obligatione Contentorum in Regula.

OMnis, qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, ait Dominus, jam mœchatus est in corde suo. Idcirco universi Fratres non habeant suspecta consortia mulierum, nec ingrediantur Monasteria Monialium, præter illos, quibus a Ministro Generali concessa est licentia specialis. Nec fiant compatres virorum vel mulierum, ne hac occasione inter Fratres, vel de Fratribus scandalum oriatur, Vhe homini illi, per quem scandalum venit. Quod prohibetur ne Fratres fiant Compatres, intelligendum est quo ad elevationem a Fonte baptismatis, non quoad baptizationem. Debent etiam ab accessu Curiarum Principum, Dominorum seu Dominarum ubi mollia hujus Mundi, Domino testante, habentur, omnino cavere, nec ullo umquam tempore, choreis, ludis, jocis & aliis histriorum vanitatibus interesse. Caveant Fratres in quibuscumque festis, vestes extraneas religiosas seu seculares aut Clericales seu muliebres, etiam sub specie devotionis induere, nec habitus aut vestes Ordinis secularibus pro ludis faciendis, aut similibus ullo modo accommodentur, sub pœna amotionis. confusibilis de Conventu.

Numquam Fratres revelent secreta Ordinis. Debent quoque esse parci in verbis & locutionibus, quæ raro sine peccato multiplicantur, & super omnia ab omni mendacio & juramento quocumque, juxta mandatum Christi: Sit sermo vester, est, est, non, non, nisi pro pace, fide, calumnia & testimonio perhibendo cavere debent. Fratres qui sunt subditi, recordentur, quod propter Deum abnegaverunt proprias voluntates, obediant suis Prælatis in omnibus, quæ promiserunt Deo observare, & non sunt contraria animæ & Regulæ, & ubicumque sunt Fratres, qui scirent & cognoscerent, se non posse Regulam spiritualiter observare, ad Ministrum Ge-

Generalem debeant & poſſint recurrere. Miniſter Generalis caritative & benigne eos recipiat, & tantam familiaritatem habeat circa eos, ut dicere poſſint ei, & facere ſicut Domini ſervo ſuo, nam ita debet eſſe, quod Miniſter Generalis ſit ſervus omnium Fratrum, ait enim Dominus. Qui major eſt inter vos, erit veſter ſervus. Miniſter Generalis habet omnes facultates conceſſas Miniſtris & Magiſtris Generalibus Ordinum Mendicantium de Obſervantia & Clauſura, & conceditur Miniſtro Generali & non alii, ut valeat interpretari & exponere quidquid dubitationis occurrerit & contigerit in Conſtitutionibus, ſtatutis & moribus hujus ſacri Ordinis de Pœnitentia, cujus interpretatio, expoſitio, deciſio atque judicium teneatur & cuſtodiatur a Fratribus. Et poteſt diſpenſare in jejuniis, aſperitatibus, indumentis & ceteris omnibus, dummodo id conſentaneum ſit Religioni.

Miniſter Generalis alteri facultate non commiſſa, poteſt diſpenſare ſuper votum paupertatis tam communiter, quam particulariter, ut omnes Fratres & Moniales valeant aut per totum vitæ ſpatium, aut ad præſcriptum tempus privatim poſſidere quidquid ejus permiſſu fuerit eis conceſſum. Qua facultate ſeu licentia ceſſante, omnia, quæ ſuperfuerint, redeant ad Conventum ubi fecerunt Profeſſionem, qua in re Miniſtri Generalis conſcientia diſcutienda eſt, ut modeſte & convenienter utatur hac auctoritate, ut omnia fiant ad utilitatem animarum ſine reſpectu alicujus gratiæ privatæ, vel amoris, ſed id tantum fiat cauſa ſubveniendi neceſſitati, quam videat habere Fratrem aut Monialem aut Monaſterium, cui facultas fuerit permiſſa. Fratres beneficia quæcumque per Clericos ſeculares teneri ſolita, non tamen Capitularia tenere libere & licite poſſint, ſolum Generalis Miniſter & Commiſſarius Generalis poſſint benedicere Corporalia,& iidem Miniſtri Conventuales omnia & ſingula Ordinis Pœnitentiæ Eccleſias, Cœmeteria, Capitula & Oratoria ubicumque exiſtentia tam recepta, quam recipienda, ac paramenta & ornamenta Eccleſiaſtica, & alia quæcumque ad Divinum cultum & uſum Fratrum & Monialium neceſſaria, in quibus Criſma non intervenit, pro eorumdem Fratrum & Monialium uſu tantum, ſolemni benedictione valeant benedicere, & ſimiliter poſſint reconcialiare Eccleſias, quæ quomodolibet ſanguinis vel ſeminis effuſione pollutæ fuerint, & hoc cum aqua per prædictos Prælatos benedicta.

Omnia & ſingula in præſenti Regula contenta ſunt conſilia ad facilius ſalvandas animas viatorum, & nulla ſunt obligatoria ad peccatum mortale vel veniale, niſi humano vel Divino jure aliquis alias eſſet obligatus. Obligantur tamen Fratres facere pœnitentias ſibi a Superioribus impoſitas, quando ſuper hoc requirantur, obligantur etiam ad tria vota eſſentialia, ſcilicet obedientiam, caſtitatem & paupertatem, nihil habendo in ſpeciali ſine licentia Prælati. Ut autem vos in hac Regula, tamquam in ſpeculo poſſitis inſpicere, ne per oblivionem aliquid negligatis, ſemel vobis in qualibet feria ſexta legatur, & ubi vos inveneritis ea, quæ ſcripta ſunt, facere, facite, agite gratias Deo, bonorum omnium largitori, ubi autem ſibi quicumque videt aliquid deeſſe, doleat de præterito, & caveat de futuro, orans ut ei debitum dimittatur, & in tentationem ne deinceps inducatur. Recordentur ſemper, quod ait Dominus: ibunt mali in ignem æternum, juſti autem ad vitam æternam. Quicumque hanc Regulam ſecuti fuerint, pax ſuper illis & miſericordia. Gloria Patri &c.

Finis Regulæ Fratrum primi Status.

Re-

Regula secundi Status.

In Nomine Domini. Incipit Regula, & vita Monialium secundi status sacri Ordinis de Pœnitentia regularis Observantiæ Seraphici Patris nostri Francisci collegialiter in Monasteriis viventium, habet decem Capita.

CAPUT PRIMUM.

De his, quæ debent promittere, volentes hunc Ordinem introire.

SI pœnitentiam non habueritis, dicit Dominus, omnes simul peribitis, facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, quia arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur, & Regnum Dei dabitur genti facienti fructum; ideo quæcumque a Deo illustratæ & vocatæ seculi vanitatem deserere elegerint, & hujus Regulæ habitum assumentes, Jesu Christo Redemptori nostro desponsari voluerint, Sanctissimo Domino nostro Paulo Papæ III. & ejus Successoribus canonice intrantibus, & Ecclesiæ Romanæ fideliter obediant, ac in Professione promittant servare mandata Dei, & satisfacere transgressionibus, quas fecerint, ubi a Prælatis requisitæ fuerint, voveant semper vivere in obedientia, sine proprio, & in castitate, si aliquod Monasterium Monialium decreverint votum promittere clausuræ, cum consensu Ministri Generalis sit licitum id facere. Insuper Ministro Generali, qui est, & illi pro tempore succedenti humiliter pareant, & ab hac regulari vita numquam discedant, similes illi, qni ædificavit domum suam super petram.

CAPUT SECUNDUM.

De Monialibus recipiendis, & de Magistra Novitiarum & de earum Professione.

EGo sum ostium, dicit Dominus, per me si quis introierit, salvabitur. Igitur cum ingressus in hunc Ordinem sit quædam singularis oblatio, quæ Redemptori nostro, ejusque gloriosæ Genitrici offertur, exhibendo se ei hostiam vivam, mente & corpore, idcirco expedit ut hunc Ordinem assumere volentes, diligentius examinentur, si sint Catholicæ & fideles, Christianæ, nullius erroris suspectæ, corpore & intellectu incolumes, voluntate promptæ, quæ doceantur & informentur in omnibus, quæ observare tenentur, ut matura deliberatione probent, si hanc vitam & Regulam sibi expediat assumere, ne postmodum conquerantur propter asperitates & difficultates, quas in hoc Divino itinere aliquando repererint, quæ autem notata fuerit, vel longiori ætate vel infirmitate aliqua, seu fatua simplicitate, ad hujusmodi vitæ observantiam non recipiatur, & insufficiens & non idonea censeatur, nisi forte cum aliqua interdum ob arduam rationabilemque causam a Ministro Generali aliquando fuerit dispensatum, per tales enim status & vigor Religionis dissolvitur & turbatur; unde in personis recipiendis, diligenti studio & cautela debet hujusmodi occasio devitari. Non recipiat Abbatissa auctoritate propria aliquam Novitiam absque consensu omnium Monialium, vel saltem majoris partis ex illis, & cum licentia Ministri Generalis. Omnes vero ex more intra claustrum receptæ, tonsis crinibus, cito de-

deponant habitum secularem, quibus deputetur Magistra, quæ eas informet regularibus disciplinis. Ad tractatus quoque Capituli infra annum nullatenus admittatur, finito probationis anno, si majori parti Monialium visum fuerit conversationem ejus esse laudabilem, & eam aptam esse Religioni, & ætatis legitimæ, recipiatur ad Professionem, promittendo in manibus Ministri Generalis vel gerentis ejus vices vitam istam semper & Regulam observare, dicendo hoc modo: Ego Soror N. voveo & promitto Deo, & beatæ Mariæ Virgini, & beato Francisco, & omnibus Sanctis, & tibi Pater, toto tempore vitæ meæ servare Regulam Monialium secundi status sacri Ordinis de Pœnitentia, per Dominum Papam Paulum III. confirmatam & approbatam, vivendo in obedientia, sine proprio, & in castitate; in Monasterio, ubi promittunt votum clausuræ, addant Moniales in Professione: & sub clausura, & illico qui eam recipit, eidem respondeat: Ego ex parte Dei & ipsius forma ordinationis, si hæc observaveris, promitto tibi vitam æternam, juxta illud, quod dicit Dominus in sancto Evangelio, centuplum accipietis, & vitam æternam possidebitis.

CAPUT TERTIUM.

De habitu Monialium Professarum & Novitiarum.

Dicit Dominus: qui in veste pretiosa sunt & delitiis, in Domibus Regum sunt, unde pauperculas vestes Moniales non contemnant, quibus propter Christum libenter ac sponte sua indutæ, spirituales in Cœlo divitias invenient, & illa Sponso suo Christo carior erit, quæ viliori habitu fuerit contenta, & etiam rebus corpori necessariis parcioris pretii. Habitus & chlamys Monialium Professarum & Novitiarum hujus sacri Ordinis de Pœnitentia sit de panno Religioso tam in pretio, quam in colore, qui erit similis ei, quem habent Fratres primi status, juxta consuetudinem diversorum Regnorum, nimia brevitate vel longitudine non notanda, ut in operiendis pedibus debita servetur honestas, & curiosæ longitudinis superfluitas penitus evitetur. Tunica superior manicata sit amplitudinis & altitudinis congruentis, ut per habitus exterioris honestatem honestas intrinseca cognoscatur. Chlamys sit coloris habitus, & ex panno humili, & in forma servetur modus honestus, omni curiositate penitus abdicata. Unaquæque Monialis, præter interulam lineam, duas tunicas panni albas vel etiam plures, secundum quod visum fuerit Abbatissæ, habere valeat, pro cingulo autem chordam habeant minime curiosam. Capitis autem amictus vilis; aut velis de tela communi omnino albis, nón tamen pretiosis aut curiosis capita sua cooperiant uniformiter & honeste, ita ut frons, genæ & collum & gula sint, ut earum honestati & religioni convenit, cooperta, nec aliter coram extraneis personis comparere audeant. Portent Professæ etiam velum album non pretiosum nec curiosum super caput omni loco & tempore, propter misticam significationem Resurrectionis Domini, atque etiam puritatis Dominæ Nostræ. Omnes Moniales communiter capillos suos usque ad aures certis temporibus tondeant in rotundum. Calceamenta vero sint sculporreici vel corii, soleæ vel calcei, vel simplicis corii sandalia. Mater Abbatissa poterit dispensare in necessitatibus, ut possint portare calceamenta, secundum necessitates locorum & personarum. Humilitatem & paupertatem Christi, ejusdemque benedictæ Genitricis studeant imitari, amantes prædictam paupertatem tam in vilitate vestimentorum, quam in calceamentis & ceteris omnibus, procurando conservare vestem nuptialem caritatis. Re-

Recordentur, quod intravit Rex, ut videret discumbentes, & vidit hominem non vestitum veste nuptiali, & ait illi: Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? at ille obmutuit, tunc dixit Rex Ministris: ligatis manibus & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium.

CAPUT QUARTUM.

De Divino Officio, Oratione, Confessione, Communione & de Silentio.

Vigilate & orate, ait Dominus, ut non intretis in tentationem, oportet semper orare, & numquam deficere. Hoc Moniales attente considerent, & super omnia debent desiderare, habere spiritum Domini & sanctam ejus operationem, & cum puritate cordis & devota oratione a terrenis desideriis, & seculi vanitatibus mundare conscientiam, & unus spiritus effici cum Christo Sponso suo per amorem, per quem acquirent perpetuam erga vitia, quæ nos a Deo separant, inimicitiam, Oratio autem est illa, quæ nos inimicos diligere facit; orate, ait Dominus, pro persequentibus & calumniantibus vos; hæc enim est, quæ clausuram & ceteros Religionis labores in dulcedinem convertit. Ut ergo hoc opus tam necessarium saluti in hoc sacro Ordine melius exerceatur, Moniales quæ recipientur ad chorum, teneantur dicere Officium tam in die, quam in nocte, secundum Breviarium Romanum, prout Fratres primi status hujus sacri Ordinis de Pœnitentia recitare debent. Minister Generalis habet facultatem dispensandi circa anticipationem & postpositionem horarum. Moniales vero laicæ dicant viginti quatuor Pater noster & Ave Maria pro Matutinis, pro Laudibus quinque, pro Prima, Tertia, Sexta & Nona pro qualibet istarum septem, pro Vesperis autem duodecim, pro Completorio septem, & quoties dicunt Orationem Dominicam, & toties Orationem Angelicam cum versiculis Gloria Patri &c. singulis ultimis cujuslibet horæ salutationibus additis, qui modus in Officio beatæ Mariæ Virginis per omnia observetur. Pro Defunctis dicant in Vesperis septem Pater noster & toties Ave Maria cum versiculo requiem. Pro Matutinis & Laudibus duodecies Pater noster & toties Ave Maria cum requiem, tempore quo Moniales literatæ faciunt officium Defunctorum. Quæ vero occasione rationabili non possent aliquando legendo dicere horas suas, liceat eis, sicut illiteratis dicere Pater noster. Et ut hic sacer Ordo in virtute & Religione, mediantibus Sacramentis, continue crescat, studeant diligenter Moniales confiteri, & Eucharistiam suscipere in diebus & festis Nativitatis Domini, feria quarta Cinerum, Cœna ipsius Domini, Pentecostes, & Assumptionis Virginis Mariæ, & Seraphici Patris Francisci, & Omnium Sanctorum solemnitate. Moneantur invicem, ut orationis sanctæ studium non prætermittant, ut sic iilis omnibus potior orandi detur occasio, diligant silentium, nam in multiloquio non deest peccatum, & quæ lingua non offendit, magnæ perfectionis est, & Religiosæ non refrænantis linguam suam est vana Religio. Proinde post Completorium usque ad primam pulsationem Primæ sequentis diei, & tempore, quo post prandium dormitur, scilicet a festo Resurrectionis Domini usque ad Exaltationem sanctæ Crucis, Moniales silentium teneant, exceptis servientibus, sileant etiam continue, sed præcipue in choro, claustro, dormitorio, & in refectorio dum comedunt, præterquam in infirmaria, in qua pro recreatione & servitio Infirmarum loqui discrete semper Monialibus liceat. Possunt etiam semper & ubique breviter submissa voce & honeste, quod

quod necesse fuerit, insinuare. Non loquantur cum aliquibus, qui non sunt de Monasterio absque Abbatissæ licentia, & cum auscultatricibus, fugiant autem morosas confabulationes, sermo Virginis debet esse rarus & pudicus, ostendant se veras imitatrices humilitatis, mansuetudinis, & honestatis Redemptoris nostri, ejusque dulcissimæ Matris, verbo, gestu & incessu; de Virgine legitur in sancto Evangelio: Surgens Maria abiit in montana cum festinatione.

CAPUT QUINTUM.

De Jejuniis, Abstinentia, & de modo laborandi & dormiendi.

Hoc genus Dæmoniorum, ait Dominus, ejicitur in jejunio, Jejunium corporale vitia comprimit, mentem elevat, virtutem largitur & præmia. Eapropter Moniales omnes literatæ & laicæ a prima Dominica Adventus usque ad Nativitatem Domini, diebus Dominicis exceptis, jejunent quotidie, juncta Quadragesima universalis Ecclesiæ usque ad Resurrectionem Domini, quam tamen a quinquagesima incipere debent, a festo Omnium Sanctorum omni feria jejunare tenentur, ac similiter qualibet feria sexta totius anni, & omnibus diebus, in quibus ab Ecclesia est indictum jejunium, vigilia Seraphici Patris Francisci jejunetur. Tempore vero manifestæ necessitatis non teneantur Moniales jejunio corporali. Cunctæ Moniales literatæ & laicæ, perpetuis futuris temporibus, feria quarta, sexta & sabatho, excepto Dominicæ Nativitatis festo, carnes non comedant. Cum infirmis & debilibus poterit Abbatissa dispensare, secundum quod necessitati viderit expedire. Diebus vero, quibus non jejunatur, bis in die dumtaxat comedant, & semper in mensa Conventus lectio habeatur. Tempore Adventus in feria quarta & sexta, & in majori Quadragesima feria secunda, quarta & sexta, cunctæ Moniales literatæ & laicæ faciant disciplinam, nisi festum duplex occurrat. Infirmæ & debiles a disciplina excusentur. Moniales omnes præter infirmas laborent fideliter & devote temporibus ad hoc assignatis, expellendo otium animæ inimicum, quod via & porta est, per quam vitia & peccata ingrediuntur, & ducunt animam in perditionem. Nec laborum pretium aliqua sibi appropriet sine Ministri Generalis licentia, & prout expedit famulabus, & imitatricibus Dei, & sanctæ paupertatis Genitricis ejus, omnia sint communia: si aliquæ juveniles & grandiores capacis ingenii fuerint, eas instrui faciat, si videbitur sibi, Abbatissa, eis Magistram deputans idoneam & discretam, per quam tam in cantu, quam in Divinis officiis instruantur; omnes Moniales sanæ tam Abbatissa, quam aliæ dormiant in loco communi, & qualibet per se lectum habeat ab invicem separatum, lectus tamen Abbatissæ in tali loco dormitorii disponatur, quod inde ceteros lectos sine obstaculo, si commode fieri possit, valeat intueri, sint lecti Monialium pauperculi, & paupertati quam Domino Deo voverunt, conformes. Lampas insuper de nocte accensa semper in medio dormitorii habeatur. Moniales infirmæ dormiant in ægritudinario. A festo Resurrectionis Dominicæ usque ad festum beatæ Mariæ Virginis Moniales dormient post prandium usque ad Nonam, quæ voluerint, quæ vero noluerint, oratione seu meditatione Divina, sive aliis piis & quietis laboribus occupentur, ait Dominus: Vigilate, quia nescitis diem neque horam.

CA-

CAPUT SEXTUM.

De Clausura & de Ostiaria, & quibus & qualiter liceat ingredi Monasterium.

DOminus Jesus, januis clausis, stetit in medio Discipulorum suorum; eapropter, ut melius & perfectius Moniales clausuram custodiant, habeant in patenti & manifesto loco unam rotam fortem, cujus altitudo talis sit & longitudo, quod nulla persona ætatis adultæ per eam ingredi valeat vel exire, per quam ea, quæ intromitti poterunt, inferantur, habeant etiam circa præfatam rotam interius exteriusque ostiolum, quod nocturno tempore & diurno vel æstivo, quando Moniales post prandium dormiunt, clausum semper maneat. Habeant etiam aliam portam, per quam inferantur necessaria, & quæ per rotam intromitti non possunt. Locutorium habeant in loco honesto, cratibus ferreis interius exteriusque munitum, in quo nigrum linteum suspendatur, ne Religiosæ indiscriminatim alios possint videre, aut ab eis videri, nec deceat loqui Moniales aliquo tempore in præfato locutorio a Completorio usque ad Primam sequentis diei, nec tempore prandii, nec cum dormiunt Moniales æstatis tempore, nisi manifesta necessitate cogantur. Aliis vero temporibus cum licentia Abbatissæ, præsentibus arbitris, quas auscultatrices vocant, ad prædictum locutorium accedere valeant: in Monasterio, ubi multæ Moniales habitaverint, duo locutoria habere possint; in muro vero, qui Moniales dividit a capella, duæ magnæ fenestræ vel una, secundum dispositionem chori construantur, quæ ferreis cratibus interius exteriusque muniantur, quibus lintea nigra apponantur, ne existentes in Ecclesia Moniales possint videre, in quibus etiam ligneæ portæ erunt ab intra cum seris & clavibus, quæ quidem non aperiantur, nisi cum Officium Divinum recitatur, lintea vero solum deponantur ad elevationem Corporis & Sanguinis Domini nostri Jesu Christi, & cum verbum Dei proponitur. Sit etiam in Ecclesia in loco competenti fenestra cum janua lignea parvula ad percipiendum Dominici Corporis Sacramentum, quæ non majoris quantitatis, quam ut Calix possit inferri, quæ semper manebit clausa, nec aperietur, nisi cum Moniales Eucharistiam percipiunt; hoc autem sic fiet, quod quando Moniales Dominicum Corpus recipient, a secularibus videri non possint. Ostiaria sit matura moribus, & discreta, sitque convenientis ætatis, eique aliqua socia adjungatur, quæ, cum necesse fuerit, vices ejus in omnibus exequatur; sine Ministri Generalis speciali licentia nulla persona sive Ecclesiastica, vel secularis Monasterii claustrum ingrediatur, præterquam Confessarius ad ministrandum Ecclesiastica Sacramenta, & Medicus ad visitandas Infirmas, & Minister venarum, cum necessitas exegerit, & Artifices, cum opus fuerit ad præparationem Domus. Et quando aliqui ex prædictis ingrediuntur, vadant cum Abbatissa & Vicaria & Ostiaria, quarum una præcedat pulsans parvum tintinnabulum, quatenus Moniales audientes recolligantur, quia non debent desiderare ab aliquo videri, nisi a Sponso earum Domino Jesu Christo, ut sint de numero prudentum Virginum, quæ intrarunt cum Sponso ad Nuptias, & clausa est janua.

CAPUT SEPTIMUM.

De cura Infirmarum, & de officiis mortuorum.

DIcit Dominus in fancto Evangelio: Infirmus fui, & vifitaftis me, quia quod uni ex his minimis feciftis, mihi feciftis, ubi caritatis opera fuper omnia commendavit nobis; eapropter habeat Abbatiffa curam de Monialibus infirmis, ficut de fe ipfa, nam fi mater diligit & confolatur filiam fuam carnalem, quanto diligentius debet Abbatiffa, quæ eft mater fpiritualis, nutrire, fubvenire & confolari filias fuas fpirituales, tempore neceffitatis & infirmitatis. Habeatur ergo ægritudinarium in faniori loco totius Domus, ubi Infirmæ curentur & vifitentur a Medico ad id deputato, & habeant infirmariam. Sanæ Moniales debent fervire Infirmis, ficut vellent fibi ferviri. Abbatiffa curam habeat vifitandi femel in die ægritudinarium, nifi legitime fuerit impedita, vel Vicaria loco ejus, ut videant neceffitates Infirmarum, & de bonis communibus omnia neceffaria diligenter illis faciant miniftrari, teneanturque Infirmam monere ad pœnitentiam acceptandam, veramque confeffionem ad Deum faciendam, propinquantem mortem, & Judicii Divini diftrictionem, fimulque Divinam mifericordiam proponendo. Circa Divinum Officium difpenfet Abbatiffa cum Infirmis. Pro confitendis & communicandis infirmis Monialibus, Capellanis intus liceat intrare & celebrare. Poftquam aliqua Monialis ab hac luce migraverit, curabit Abbatiffa, quod ejus exequiæ folemniter celebrentur, quibus omnes Moniales illius Domus, ubi ipfa mori contigerit, perfonaliter intereffe debent, nec recedere, donec corpus traditum fit fepulturæ. Morientes vero tam Moniales, quam fervitiales intra clauftrum, prout convenit, tumulentur & fepeliantur in habitu fuæ profeffionis, fi autem neceffe fuerit, ut ingrediantur aliqui ad fepulturam aperiendam, feu poftmodum coaptandam; & Abbatiffæ & Conventui vifum fuerit hoc expediens, propter imbecillitatem Monialium, fit Sacerdoti, vel alicui alii ad hoc idoneo & honefto cum focio vel duobus licitum introire. Et pro anima cujuslibet Defunctæ infra novem dies Moniales fcientes Pfalterium, quinquaginta Pfalmos, nefcientes vero, quinquaginta Pater nofter, & in fine cujuslibet requiem æternam dicere teneantur. In fine autem cujuslibet anni, feu infra quemlibet annum pro omnibus defunctis Monialibus, fcientes Pfalterium, unum Pfalterium, nefcientes vero, centum Pater nofter cum requiem in fine cujuslibet dicere debeant. Et circa ifta Officia pro Defunctis, & alia Officia Divina, in præfenti ferie annexa, cura imponitur Abbatiffis, ut fideliter faciant perfolvi, memores, quod dicit Dominus: In qua menfura menfi fueritis, remetietur & vobis.

CAPUT OCTAVUM.

De electione Abbatiffæ & ejus officio, & de Capitulo culparum.

QUi major eft inter vos, erit vefter fervus, proinde fic Abbatiffa non in dominam, fed in fubditarum ancillam eligatur. Abbatiffæ electio libere Conventui concedatur, quatenus voluntarie illam eligant, cui tamen amore obediant poftmodum; Abbatiffa fit profeffa facri Ordinis de Pœnitentia. Minifter Generalis aut ejus vices gerens per fcrutinium accipiat vota jurata, & electa canonice a tuto Conventu, vel a majori parte illius

illius ſit Abbatiſſa, ſi forte fuerit paritas in votis vovendo, in Religioſis præferatur electio majoris partis antiquarum & ſeniorum. Electa a Miniſtro Generali vel ejus vices gerente confirmetur. Studeant autem Moniales omni diligentia talem eligere Abbatiſſam, quæ virtutibus polleat, & ſanctis moribus aliis proſit, potius quam officio, & quæ Communitatem ſervet in omnibus, ut in moribus vel ejus exemplo provocatæ Moniales, ex amore magis obediant ei, quam timore, quæ ſingularibus amicitiis careat, ne, dum in parte plus diligit, in toto ſcandalum generet. Conſoletur afflictas, ſit refugium tribulatis, ne ſi apud eam remedia defuerint ſanitatum, deſperationis morbus prævaleat Infirmis; quæ humiliter & caritative viſitet & corrigat Moniales ſuas, non præcipiendo eis aliquid, quod ſit contra animam ſuam, & veræ profeſſionis formam, non ſit præceps in præcipiendo, ne ex indiſcretione præcepti, ponat peccati laqueum animabus; numquam hilareſcat inaniter propter privatum, ſed animo potius lugeat conſiderans, quam ſit difficile de animabus aliarum rationem reddere, cum de propriis pauci inveniantur, qui bonam rationem exhibeant, cui poſtquam confirmationem receperit, quamdiu in officio permanſerit, quod durabit per triennium, Moniales univerſæ, necnon & familia exterior Monaſterii pareant & obediant diligenter.

Si, finito tempore officii Abbatiſſæ, Miniſter Generalis non potuerit accedere ad Monaſterium, ut eligatur Abbatiſſa, licet eam prorogare ad tempus licitum, atque per totum tempus prorogationis fruatur ſuo officio & gubernet, ut antea conſueverat. Teneantur Abbatiſſa & ſubditæ obedire Miniſtro Generali in omnibus, quæ promiſerunt Domino obſervare, & recordentur, quod propter Deum abnegaverunt proprias voluntates. Feria ſexta cujuslibet hebdomadæ ad minus Abbatiſſa Moniales ſuas pro ipſarum monitione, ordinatione & reformatione teneatur ad Capitulum convocare, ubi ſecundum expreſſionem publicarum & communium negligentiarum atque culparum pœnæ miſericorditer imponantur. Conferat etiam cum Monialibus ſuis de iis, quæ occurrunt pro ſui Monaſterii utilitate & honeſtate tractanda, ſæpe enim Dominus, quod melius eſt, minori revelat. Nullum oneroſum aut grave debitum contrahat, niſi per Procuratorem de communi Monialium conſenſu, & cum manifeſta neceſſitas hoc requirit. Reddat etiam de receptis & expenſis ſemel ad minus ſingulis tribus menſibus, coram Conventu, vel ſaltem quatuor Monialibus ab eodem ad hoc ſpecialiter deputatis, debitam rationem. Sigillum vero Conventus cuſtodiri faciat & ſervari, ſecundum ordinationem Conventus, & omnem literam dirigendam ex parte ejuſdem Conventus, prius coram Conventu in Capitulo lectam & approbatam a majori parte Monialium, ibidem coram omnibus ſigillari faciat. Nulla etiam Monialis aliquas litteras dirigat ſeu recipiat, niſi prius eas Abbatiſſa legat, vel ab alia ad hoc conſtituta legantur.

Moniales poſſunt habere ſacros pannos, & Corporalia & Purificatoria tangere poſſunt, dummodo lota fuerint a Fratribus. Abbatiſſa cujuslibet Domus ſuo triennio nominet Vicariam, quæ illam adjuvet ad ſuſtentandum onus officii. Miniſter Generalis acceptet & recipiat talem nominationem, niſi aliqua rationabilis cauſa obſtaret, quia in tali caſu, ſi ei expediens & utile videbitur, poteſt eligere aliam Vicariam de conſilio & aſſenſu Conventus vel majoris partis. Vicaria Chori, Proviſora, Magiſtra Novitiarum, Sachriſta, Depoſitaria, Oſtiaria & alia officia Conventus ponantur in conformitate Miniſtri Generalis, & Abbatiſſæ Conventualis cum conſilio diſcretarum Conventus, & in hoc provideat Prælatus, habito reſpectu ad obſequium Dei & commoditatem ſuarum ſubditarum. Studeat inſuper Abbatiſſa

tiſſa Moniales reconciliare, ſi aliquas adinvicem ex aliqua cauſa vel occaſione contigerit conturbari, Monialis vero illa, quæ verbo vel ſigno occaſionem turbationis vel ſcandali alteri dederit, ſtatim antequam offerat munus orationis ſuæ Deo, veniam petens a Moniali, quam offendit, coram ea humiliter ſe proſternat, rogans, ut intercedat pro ſe ad Dominum, quatenus ſibi culpam indulgeat, quam in ipſam commiſit; illa vero injuriam liberaliter remittat Moniali veniam poſtulanti, memor verbi Domini. Niſi dimiſeritis ex cordibus veſtris, nec Pater veſter Cœleſtis dimittet vobis peccata veſtra.

CAPUT NONUM.

De Viſitatione Miniſtri Generalis, & de Procuratore Monaſterii.

Dicit Dominus: Ego ſum Paſtor bonus, & cognoſco oves meas, & cognoſcunt me meæ. Idcirco ut Divinum Officium ſemper creſcat, & ſit ſtabile ad providam, religioſamque gubernationem bonorum Paſtorum, & Paſtor cognoſcat oves, & oves Paſtorem, Miniſter Generalis hujus ſacri Ordinis de Pœnitentia ſit Viſitator hujus Secundi Status, & curam habeat bis triennio, vel ſecundum quod ſtatutum fuerit in Capitulo Generali, per ſuam perſonam, vel per ſuos Commiſſarios viſitandi Moniales, & cum ad hoc Monaſterium ingreſſus fuerit, honeſta ſocietate ſit aſſociatus, ſtudioſe teneatur inquirere circa ſtatum Abbatiſſæ & Subditarum, interrogando generaliter & ſpecialiter de converſatione, de vita Monialium, & de hujus Regulæ obſervatione, & ſi aliquid correctione dignum invenerit, caſtiget, reformet caritatis zelo & amore, juſtitia & pia diſcretione tam in capite, quam in membris, quidquid contra Deum eſt. Et ſi Abbatiſſa defectuoſa, vel non idonea officio fuerit inventa, ab eodem Miniſtro Generali, vel ab ejus Commiſſario Viſitatore ab officio abſolvatur, & ſi fuerit inventa idonea, ſuum impleat triennium; viſitet etiam eos, qui ſunt de familia Monaſterii, ut interius exteriuſque ad gloriam Dei ſacer hic Status ordinetur. Ut autem Miniſter Generalis omnem notam cujuſcumque ſuſpicionis evitet, quanto rarius abſque ſui officii diſpendio poterit Monaſterii clauſuram intret, & ut non graventur Monaſteria in expenſis de viſitationis officio, quam citius commode poterit, ſe ſtudeat expedire. Habet Miniſter Generalis auctoritatem mittendi aliquam, vel aliquas Monialium ad conſtruendum vel reformandum ſeu regendum aliquod Monaſterium hujus Ordinis, vel gratia correctionis aut infirmitatis, vel ob aliam manifeſtam neceſſitatem, & tunc diſpenſet in voto clauſuræ. Egredientibus vero aſſignetur certus terminus redeundi, & ſollicite caveant, ne ad loca ſuſpecta divertant, vel cum perſonis malæ famæ familiaritatem habeant, nec in ſuo reditu ſecularia vel inutilia Monialibus referant, per quæ diſſolvi valeant vel turbari, & quamdiu extra fuerint, taliter ſtudeant ſe habere, quod de converſatione honeſta ipſarum ædificare valeant intuentes. Poſſeſſionibus & redditibus Monaſterii modo debito pertractandis, Procurator unus prudens pariter & fidelis pro ſingulis Monaſteriis Monialium habeatur, qui per Abbatiſſam & Conventum cum licentia Miniſtri Generalis conſtitui & amoveri debeat, ſicut videbitur expedire: hic vero taliter inſtitutus, de omnibus ſibi commiſſis, receptis pariter & expenſis, Abbatiſſæ & tribus Monialibus ad hoc ſpecialiter per Conventum aſſignatis, & Miniſtro Generali, cum voluerit, rationem reddere teneatur, & nihil omnino de rebus Monaſterii vendere, commutare, obligare vel alienare quoquomodo va-

valeat, nisi de licentia Abbatissæ pariter & Conventus, & quidquid contra per ipsum attentatum fuerit, irritum decernimus & inane; possit tamen de muneribus parum valentibus aliqua parva ex causa licita, de Abbatissæ licentia, interdum aliis elargiri. Idem possit etiam per Ministrum Generalem cum expedire videbitur, amoveri, villico enim diffamato apud Dominum, quasi dissipasset bona ipsius, ait Dominus: Quid hoc audio de te, redde rationem villicationis tuæ, jam enim non poteris villicare.

CAPUT DECIMUM.

De obligatione contentorum in Regula, & admonitione Monialium.

VEnite ad me, dicit Dominus, omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos, tollite jugum meum super vos, & discite a me, quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris, jugum enim meum suave est, & onus meum leve, & sic omnia & singula in præsenti Regula contenta, sunt consilia ad sublevandas animas viatorum, & nulla sunt obligatoria ad peccatum mortale vel veniale, nisi humano vel Divino jure aliqua alias esset obligata. Debent tamen Moniales facere pœnitentias impositas sibi a Superioribus, quando super hoc requiruntur. Obligantur etiam ad tria vota essentialia & solemnia, obedientiam, castitatem & paupertatem, nihil habendo in speciali sine licentia Ministri Generalis. Tenentur ad clausuram servandam, quam servare voverunt. Non revelent secreta Ordinis. Moniales possunt licite & libere sumere velum & scapularium nigrum, quandocumque Ministro Generali & Capitulo Generali placuerit. Abbatissa in qualibet Feria sexta, in refectorio faciat legere Regulam. Monemus Moniales omnes & hortamur in Domino nostro Jesu Christo, ut hanc Regulam, vivendique formam studeant perfecte servare, semper in Fide Catholica stabiles, vota, quæ Domino promiserunt, usque ad finem vitæ observent; caveant ab omni superbia, vanagloria, invidia, avaritia, cura & sollicitudine hujus seculi, detractione & murmuratione, dissensione & divisione, & ab omni vitio, pro quo possint displicere in oculis veri Sponsi, sed magis sollicitæ sint coram Deo servare interiorem & exteriorem in omnibus puritatem, & semper invicem habere mutuæ dilectionis unitatem, quæ est vinculum perfectionis, ut in ea radicatæ & fundatæ, possint ad Agni Domini nostri Jesu Christi nuptias cum prudentibus Virginibus introire. Gloria Patri &c.

Finis Regulæ Monialium Secundi Status.

Regula Tertii Status.

In nomine Domini: Incipit Regula & vita Fratrum & Sororum Tertii Status sacri Ordinis de Pœnitentia Seraphici Patris Francisci, qui sexum capit utrumque. Habet decem Capita.

CAPUT PRIMUM.

De Fratrum & Sororum ingressu.

FRatres & Sorores, Eremitæ, Virgines, Continentes & Conjugati, ad hunc Tertium Statum sacri Ordinis de pœnitentia recipiendi, debent esse fideles, Catholici, de hæresi non suspecti, in obedientia Romanæ Eccle-

cleſiæ firmi, debitis expediti, corpore ſani, animo prompti, nulla vulgari infamia maculati, cum proximis reconciliati, & de his omnibus antequam recipiantur, ab eo, qui recipiendi habet facultatem, ſunt diligenter examinandi.

CAPUT SECUNDUM.

De his, quæ habent promittere volentes hunc Tertium Statum intrare.

FRatres & Sorores, poſtquam per unum integrum annum habitum probationis detulerint, ſi converſatio laudabilis fuerit, per habentem facultatem Miniſtri Generalis recipiendi ad hunc Tertium Statum ſolummodo, & non per alios ad profeſſionem recipiantur, in qua profeſſione promittant obedientiam & caſtitatem, & ſervare mandata Dei, atque ſatisfacturos de tranſgreſſionibus, quas facere poſſunt in futurum contra hanc Regulam, quando a Prælatis requiruntur. Conjugati promittant caſtitatem conjugalem, & hujuſmodi ab eis facta promiſſio per manum publicam in ſcriptis inibi redigatur. Nullus poſt ipſius fraternitatis ingreſſum eamdem egredi valeat, ad ſeculum reverſurus, poſſit tamen tranſitum habere licitum ad Religionem aliam approbatam. Mulieribus vero viros habentibus, niſi de ipſorum licentia & conſenſu non pateat aditus ad conſortium dictæ Fraternitatis. Omnes præterea, quibus de jure facultas aſfuerit, condant ſeu faciant teſtamentum, & de bonis ſuis intra tres menſes poſt eorum ingreſſum immediate ſequentes ordinent & diſponant, ne quemquam illorum decedere contingat inteſtatum.

CAPUT TERTIUM.

De forma Habitus & qualitate indumentorum.

FRatres & Sorores hujus Tertii Status Ordinis de Pœnitentia, de humili panno, abjecto tam in pretio, quam in colore, qui erit ſimilis ei, quem habent Fratres Primi Status, veſtiantur, niſi fuerit ad tempus in pretio per Miniſtrum Generalem aut ejus vicem gerentem, ob cauſam legitimam & aptam cum aliquo diſpenſatum. Fratrum habitus ſit ſine caputio, quorum manicæ breves ſint, & ſtrictæ tantummodo circa manus; longitudo autem habitus ſit talis, quod cavilla pedum diſtet ſpatio quatuor digitorum, pro cingulo vero cordam habeant. Cappa ſit honeſta, portent pileum cum aletis, calceamenta de corio nigro, alta & ampla, & ante fixa cum caligis habeant, & fœmoralia portent: capillos ſuos uſque ad aures certis temporibus tondeant in rotundum. Eremitæ portent indumenta, ut Fratres Primi Status, niſi quod portent caputium rotundum ante & retro. Sororum habitus ſit manicatus, altitudinis & amplitudinis congruentis, ut per habitus exterioris honeſtatem, honeſtas intrinſeca cognoſcatur. Chlamys ſit coloris habitus, & in forma ſervetur modus honeſtus, omni curioſitate penitus abjecta: pro cingulo autem cordam habeant minus curioſam. Capitis autem amictus vilis; aut velis de tela communi, omnino alba, non tamen pretioſis aut curioſis capita ſua cooperiant uniformiter & honeſte. Omnes Sorores capillos ſuos uſque ad aures, certis temporibus tondeant in rotundum. Calceamenta ſint ſculponeæ ſoleæ vel calcei, vel ſimplicis corii ſandalia. Sericis non utantur tam Fratres, quam Snrores, juxta beati Petri Apoſtolorum Principis ſalubre conſilium, hujus ſeculi vana ornamenta deponant. CA-

CAPUT QUARTUM.

De Horis Canonicis dicendis, & quoties debeant confiteri per annum & sumere Corpus Christi.

FRatres & Sorores dicant quotidie septem Horas Canonicas. Pro Matutino duodecies Pater noster & Ave Maria, pro Laudibus quinque, pro Prima, Tertia, Sexta & Nona pro qualibet istarum septem, pro Vesperis autem duodecim, pro Completorio septem cum Gloria Patri &c. In Prima & Completorio Symbolum minorem, & Psalmum *Miserere mei Deus*, adjiciant qui noverint. Qui modus in Officio B. M. V. per omnia observetur. Pro Defunctis dicant in Vesperis septem Pater noster cum Requiem, pro Matutinis & Laudibus duodecim cum Requiem, tempore, quo solent facere Officium Mortuorum. Sed si his Horis constitutis non dixerint, dicant tribus vicibus Pater noster. Infirmi autem hujusmodi Horas non teneantur dicere, nisi velint; Fratres literati, seu Beatæ literatæ si voluerint, persolvant Divinum Officium, ut Fratres Primi Status hujus sacri Ordinis de Pœnitentia. Singuli autem Fratrum & Sororum quater in anno, videlicet Natalis Domini, in Resurrectione ipsius, & Pentecostes Festivitatibus, & Seraphici Patris nostri Francisci solemnitate, deputatis Confessoribus confiteri, & Eucharistiam devote sumere non postponant, reconciliando se proximis, & restituendo etiam aliena.

CAPUT QUINTUM.

De audienda Missa, & Congregatione facienda.

FRatres & Sorores cujuscumque Civitatis aut loci, diebus singulis, si commode poterunt, Missæ officium audiant, & procurare debent, quod habeant unum Religiosum, qui illis verbum Dei certis diebus proponat, qui eos ad pœnitentiæ & misericordiæ opera exercenda & virtutes hortetur, sollicite moneat & inducat; studeat quilibet, dum Missæ officium celebratur & prædicationis verbum proponitur, servare silentium, Orationi & Officio sit intentus, nisi communis utilitas Fraternitatis impediat. Debent etiam quolibet die in sero, inter se & Deum cogitare, quid fecerint & dixerint vel cogitaverint, & mense quolibet in prima sexta Feria ad Ecclesiam sive loca, ad quam vel ad quæ Ministri curaverint intimare, conveniant Missarum solemnia inibi audituri, postea legatur Regula, & Minister teneat Capitulum culparum, ubi secundum expressionem publicarum & communium negligentiarum & culparum pœna misericorditer imponatur.

CAPUT SEXTUM.

De Jejunio & Abstinentia.

FRatres & Sorores a prima Dominica Adventus usque ad Nativitatem Domini, diebus Dominicis exceptis, jejunent quotidie, juncta Quadragesima universalis Ecclesiæ usque ad Resurrectionem Domini, quam tamen a Quinquagesima incipere debent, & etiam jejunare tenentur in qualibet sexta Feria totius anni, & omnibus diebus, in quibus ab Ecclesia est indictum jejunium, perpetuis temporibus Feria quarta, sexta & Sabba-

to, excepto Dominicæ Nativitatis Feſto, carnes non comedant, diebus vero, quibus non jejunatur, bis in die comedant, laborantes ter in die refici poterunt, jejuniorum ſemper diebus exceptis. Poterunt autem itinerantes, infirmi & debiles, tempore neceſſitatis jejunium ſolvere, prandium autem vel cœna, niſi præmiſſa ſemel Dominica Oratione, non ſumatur, poſt ſumptionem quilibet Deo gratias iteranda, quod ſi omitti contigerit, dicatur tribus vicibus Pater noſter.

CAPUT SEPTIMUM.

De Fratribus & Sororibus Infirmis & Defunctis.

FRatres & Sorores, ſi in infirmitatem ciderint, ſemel & quotidie per ſe vel per aliam perſonam Adminiſtrator viſitet Fratres, & Mater Sorores ſeu Beatas;habeant curam de infirmis,ſicut de ſe ipſis,teneanturque infirmum vel infirmam monere ad pœnitentiam acceptandam, veramque converſionem ad Deum facieodam, mortis propinquitatem, & Judicii Divini diſtrictionem, ſimulque Divinam miſericordiam proponendo. Poſtquam aliquis Frater vel Soror ab hac luce migraverit, curabit Adminiſtrator ſeu Mater, quod ejus exequiæ ſolemniter celebrentur, quibus exequiis omnes Fratres & Sorores illius Civitatis aut loci perſonaliter intereſſe debent, nec recedere, donec corpus traditum ſit ſepulturæ, & pro anima cujuslibet defuncti vel defunctæ infra octo dies ſcientes Pſalterium, quinquaginta Pſalmos, neſcientes vero,quinquaginta Pater noſter, & in fine cujuslibet Requiem dicere teneantur. In fine autem cujuslibet anni, ſeu infra quemlibet annum, ſcientes Pſalterium,unum Pſalterium, neſcientes vero,centum Pater noſter cum Requiem in fine cujuslibet dicere debeant.

CAPUT OCTAVUM.

De electione Adminiſtratoris & Matris, & de Viſitatione, Correctione & Capitulo.

QUolibet anno Fratres eligant Adminiſtratorem, & Sorores Matris electionem faciant, Miniſtro Generali vel ejus vices gerente per ſcrutinium accipiente vota jurata, & electus per majorem partem votorum Fratrum, quæ ſit major mediate, ſit Adminiſtrator, & electa per majorem partem votorum Sororum, quæ ſit major medietate, ſit Mater, & ſi forte fuerit paritas in votis,præferatur electio judicio Miniſtri Generalis, vel accipientis vota, ut eligant magis neceſſarium vel neceſſariam officio ad obſequium Dei, & electus Admioiſtrator, & electa Mater confirmabitur per Miniſtrum Generalem, vel per ejus vices gerentem, ad talem electionem; officia Adminiſtratoris & Matris unius anni tempus comprehendant: impoſita ſibi officia devote ſuſcipiant,curentque fideliter exercere. Fratres Adminiſtratori, & Sorores Matri obediant. Adminiſtrator & Mater, Fratres & Sorores Civitatis vel loci cujuslibet ad viſitationem communem, in aliquo loco religioſo vel Eccleſia, ubi locum hujuſmodi contigerit deeſſe, conveniant, & Miniſter Generalis quem vel quam deputaverit, teneat Capitulum, & Fratres viſitet & Sorores hujus Tertii Status. Hujuſmodi autem viſitationis officium ſemel exerceatur in anno, niſi neceſſitate aliqua ſuadente,fuerit pluries facienda. Adminiſtrator & Mater manifeſtas Fratrum & Sororum culpas Viſitatori denuntient puniendas, & defectus, qui

qui correctione indiguerint, & similiter alii Fratres & Sorores. Visitator visitet, corrigat & hortetur humiliter & caritative, & illis omnibus de excessibus commissis injungat pœnitentiam salutarem. Incorrigibiles post trinæ admonitionis instantiam, si se corrigere non curaverint, tamquam morbida pecora ejiciantur de Congregatione. Post visitationem faciat electio-ctionem Administratoris & Matris, ut dictum est, si suorum officiorum tempus fuerit finitum.

CAPUT NONUM.

De Administratione Fratrum & Sororum.

FRatres & Sorores a juramentis solemnibus abstineant, nisi necessitate cogente, in casibus per indulgentiam Sedis Apostolicæ exceptis, vel pro pace, Fide, calumnia, & testimonio perhibendo, etiam in contractu emptionis, venditionis & donationis, ubi videbitur expedire. In communi quoque loquela vitent, prout poterunt, juramenta, & qui die aliquo minus caute juraverit lapsu linguæ, prout contingere in multiloquo consuevit, de ipso in sero, cum debet recogitare quid fecerit, dicat tribus vicibus Orationem Dominicam, propter incaute facta juramenta. Memor autem sit quilibet, ut ad Divina obsequia familiam propriam exhortetur. Sit eis ad inhonesta convivia vel spectacula, sive curias sive choreas accessus penitus interdictus. Histrionibus, seu vanitatis intuitu, nil donent, & ne quidquam eis donetur a propria familia procurent. Impugnationis arma secum Fratres non deferant, nisi pro defensione Romanæ Ecclesiæ, Christianæ Fidei, vel etiam terræ ipsorum, aut de sui Visitatoris licentia. Si vero Fratres & Sorores contra jus, & eorum privilegia per justitiæ Rectores locorum, ubi domicilium habent, vexationibus impetantur, Administrator & Mater loci ad ministros, sub cujus obedientia fuerint, studeant habere recursum, juxta consilium & ordinationem ipsorum in talibus processuri. Vitent insuper Fratres & Sorores juxta posse litigia, & inter se sollicite dirimant. Non revelent secreta Ordinis.

CAPUT DECIMUM.

De declaratione Regulæ in dubiis, & qualiter nemo obligatur ad culpam.

FRatres & Sorores in dubiis conscientiæ, & in omnibus aliis recurrant ad Ministrum Generalem, vel ejus vices gerentes, qui declaret & dispenset cum illis, prout viderit expedire saluti animarum. Ceterum in præmissis omnibus, ad quæ Fratres vel Sorores, non ex Divinis præceptis, vel statutis tenentur Ecclesiæ, nullum ipsorum ad mortalem culpam volumus obligari, sed impositam sibi pœnitentiam pro transgressionis excessu prompta humilitate recipiant, & efficaciter studeant adimplere; hanc Regulam vivendique formam perfecte observent, memores, quod dicit Dominus in sancto Evangelio: qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Gloria Patri &c.

Finis Regulæ Fratrum & Sororum Tertii Status.

Ego Fr. Joannes de Xodar sacræ Theologiæ Professor, in Concilio Tridentino, & in Curia Romana supradicti Ordinis Generalis Procurator, Scri-

ba & Secretarius Capituli Generalis ultimo celebrati in Monasterio sanctæ Mariæ de Valle, Diœcesis Astoricensis, facio fidem, quod in dicto Capitulo per moderuum Ministrum Generalem & Præsidentem, & quatuor Definitores cum consensu Ministrorum, & Procuratorum, ac totius Congregationis, supradicta Regula Tertii sacri Ordinis de Pœnitentia Regularis Observantiæ Seraphici Patris Francisci, fuit in tres Status distincta, prout continetur, & sic pacifice & quiete observatur. Et quia huic divisioni interfui, ideo hic me subscripsi, & meo Sigillo corroboravi in testimonium veritatis. Ita est Fr. Joannes de Xodar.

§. V. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, approbationis, confirmationis, adjectionis, suppletionis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDXLVII. v. Nonas Julii, Pontificatus nostri anno XIII.

Fides supradictæ Bullæ fideliter extractæ ex suo originali.

In Domini Nomine Amen. Cunctis ubique pateat, & evidenter sit notum hoc præsens transumpti Instrumentum visuris atque lecturis, qualiter anno a Nativitate Domini nostri Jesu Christi MDCXXXVI. *die vero* III. *mensis Octobris ejusdem anni, Indictione* IV. *Pontificatus autem sanctissimi Domini Nostri D. Urbani Divina Providentia Papæ VIII. Anno ejus* XIV. *Ulyssipone in mei Notarii & Testium infrascriptorum præsentia comparuit personaliter constitutus admodum R. P. Fr. Emanuel de Angelis professus Tertii Ordinis de Pœnitentia Regularis Observantiæ Seraphici Patris Francisci, in Provincia Lusitaniæ Procurator Generalis, pro parte & ad instantiam admodum R. P. Ministri Provincialis ejusdem Ordinis, & literas sanctissimi in Christo Patris Pauli III. fel. rec. tenoris infrascripti, sanas, integras, omnique vitio & suspicione carentes, datas Romæ sub plumbo præsentavit; videlicet:* Paulus Episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Ad fructus uberes &c.

Et quia pro parte & ad instantiam ejusdem admodum R. P. Ministri Provincialis, Ego Joannes de Morales Presbyter Ulyssiponen. Publ. Notarius Apostolicus approbatus, & Secretarius Rev. Cam. Apost. de transumptandis prædictis literis de mandato Illmi & Rmi Domini D. Alexandri Castracanei, prædicti Sanctissimi Domini in Portugalliæ & Algarbiorum Regnis Collectoris generalis Apostolici, fui rogatus, ideo hoc Instrumentum ex proprio originali extrahere feci, citato Patre Provinciali de Observantia adversario ad collationandum cum Notario infrascripto, collationem, meisque publico & consueto Signo corroboravi rogatus & requisitus. Loco ✠ Sigilli. Joannes de Morales mecum No. Apost. collationatum. Philippus Carpinus.

Præsens copia extracta fuit ex suo proprio originali per R. P. Fr. Cyrillum Divionensem Procuratorem Generalem Tertii Ordinis S. Francisci Strictioris Observantiæ Congregationis Gallicanæ, exhibito, & eidem Exhibenti restituto, & in fidem hic me subscripsi, signumque meam apposui requisitus, Romæ hac die 11. *Augusti* MDCXXXVIII. *Ita est Petrus Carpentarius Apostolica auctoritate Notarius, in utroque Archivio Rom. Curiæ descriptus.*

Conservatur supradicta Bulla Cordubæ, prout expressum id habetur, cum eadem Bulla in Bullario proprio nostræ Congregationis Reformatæ in partibus Franciæ fol. 55.

LXXIII.

LXXIII.

Ecclesiam quamdam Fratribus Civitatis Sequiensis, Provinciæ Croatiæ a Rege concessam, approbat & confirmat. Ex Regesto Cisinont. fol. 136.

PAULUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

§. I. INter multiplices curas, quibus rerum occurrentium varietate distrahimur, illam libenter amplectimur, per quam religiosa loca construi, & personarum in illis pro tempore degentium status confoveri, ipsæque personæ, Deo duce, quietius & commodius Divinis vacare possint; iisque, quæ propterea processisse dicuntur, ut firma perpetuo & illibata persistant, libenter, cum a Nobis petitur, Apostolici muniminis adjicimus firmitatem.

§. II. Sane pro parte dilectorum filiorum moderni Ministri & Fratrum Domus Segnien. Regni Croatiæ, Ordinis Fratrum Minorum Nobis nuper exhibita petitio continebat: quod alias, cum alia eorum Domus, quam tunc prope & extra muros Segnien. sitam habebant, per tunc in Civitate Segnien. pro carissimo in Christo filio nostro Ferdinando Romanorum & Croatiæ Rege Illustri, existentem Capitaneum, de ipsius Regis jussu, funditus diruta & solo æquata fuisset; ne si eamdem Civitatem ab immanissimo Christiani nominis inimico Turca, aliquando, quod Deus avertat, obsideri contigisset, ut jam erat tunc illius finibus contermina, in ipsa Domo hostis diverticulum, indeque expugnandæ Civitatis commoditatem facultatemque, cum maximo Regnorum & dominiorum ejusdem Ferdinandi Regis, ac totius Reipublicæ Christianæ damno & jactura, haberet: & deinde idem Capitaneus in recompensam prædictæ Domus dirutæ, præfatis Ministro & Fratribus quamdam Ecclesiam, Capellam sancti Spiritus nuncupatam, intra muros ejusdem Civitatis consistentem, veluti ad ipsum Ferdinandum Regem, ac illius dispositionem plene spectantem concessisset & assignasset; præfati Minister & Fratres ad dicti Ferdinandi Regis clementiam supplices accedentes, ab eodem Ferdinando Rege petierunt, ut cum ad Omnipotentis Dei laudem & gloriam, aliam Domum intra eamdem Civitatem construere & ædificare intenderent, concessionem & assignationem sibi, ut præmittitur, factas gratiose approbare & confirmare, seu etiam si opus esset, Ecclesiam ipsam eis de novo concedere & assignare dignaretur; quorum tam justis precibus, devotisque petitionibus præfatus Ferdinandus Rex benigne annuens, concessionem & assignationem de eadem Capella, per dictum Capitaneum, ut præfertur, factas hujusmodi, ex certa ejus scientia, & de Regiæ potestatis plenitudine approbavit & confirmavit, suo tamen & alieno jure in omnibus semper salvo, ac tam tunc, quam pro tempore existenti Capitaneo præfatæ Civitatis sub suæ indignationis pœna, quatenus contra dictam confirmationem & approbationem, præfatam Domum, aut illius Ministrum & Fratres pro tempore existentes super dicta Ecclesia, & illius possessione nullatenus impedire aut molestare auderet, neque ab aliis id fieri permitteret, & alias sub certis modo & forma mandavit, prout in ejusdem Ferdinandi Regis desuper confectis patentibus literis dicitur plenius contineri.

§. III. Quare pro parte moderni Ministri & Fratrum prædictorum Nobis fuit humiliter supplicatum, ut concessioni & assignationi, ac confirmatio-

ni

ni & approbationi hujuſmodi pro eorum ſubſiſtentia firmiori, robur Apoſtolicæ confirmationis adjicere, aliaſque in præmiſſis opportune providere, de benignitate Apoſtolica dignaremur.

§. IV. Nos igitur, qui perſonis univerſis, præſertim Religioſis, per quas Divini nominis, & Fidei Catholicæ cultus protenditur, opportunæ commoditatis auxilia libenter impendimus, literarum prædictarum veriorem tenorem præſentibus pro expreſſo habentes, ac modernum Miniſtrum & Fratres hujuſmodi, ac eorum ſingulos a quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris & pœnis a jure vel ab homine, quavis occaſione vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodati exiſtunt, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum, harum ſerie abſolventes & abſolutos fore cenſentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, conceſſionem & aſſignationem, ac confirmationem & approbationem, necnon literas Ferdinandi Regis hujuſmodi, atque prout illas concernunt, omnia & ſingula in dictis literis contenta, licita tamen & honeſta, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium approbamus & confirmamus, illiſque perpetuæ firmitatis robur adjicimus; necnon omnes & ſingulos tam juris, quam facti defectus, ſi qui forſan intervenerunt in eiſdem, ſupplemus, ac illa ſuos plenarios effectus ſortiri, ſicque per quoſcumque Judices & Commiſſarios, quavis auctoritate fungentes, ſublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & definiendi facultate & auctoritate, judicari & definiri debere; necnon quidquid ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus. Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, necnon dicti Ordinis, juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

§. V. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ abſolutionis, confirmationis, approbationis, adjectionis, ſuppletionis & decreti, infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDXLVII. IV. Non. Julii, Pontificatus noſtri anno XIII.

LXXIV.

Eamdem conceſſionem & approbationem Apoſtolica auctoritate iterum firmat. Ex Reg. Ciſmont. fol. 137.

Venerabili fratri Epiſcopo Cæſenat, ac dilectis filiis Archidiacono Eccleſiæ Segnien. & Vicario venerabilis fratris noſtri Epiſcopi Segnienſis in ſpiritualibus generali.

§. I. Hodie certas conceſſionem & aſſignationem de quadam Eccleſia, Cappella S. Spiritus nuncupata, intra muros Civitatis Segnienſis conſiſtente, alias per tunc Capitaneum in dicta Civitate pro cariſſimo filio noſtro Ferdinando Romanorum & Croatiæ Rege illuſtri, exiſtentem, dilectis filiis Miniſtro & Fratribus Domus Segnienſis Regni Croatiæ, Ordinis Fratrum Minorum, & deinde per eumdem Ferdinandum Regem factas per alias noſtras literas perpetuo approbavimus & confirmavimus, prout in eiſdem literis plenius continetur.

§. II. Quocirca diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, qua-

quatenus vos, vel duo aut unus vestrum, postquam dictæ literæ vobis præsentatæ fuerint, per vos vel alium seu alios faciatis, auctoritate nostra concessionem & assignationem prædictas inviolabiliter observari, non permittentes eosdem Ministrum & Fratres per quoscumque contra concessionis & assignationis, ac approbationis prædictarum tenorem quomodolibet molestari. Contradictores quoslibet & rebelles per censuras & pœnas Ecclesiasticas, appellatione postposita, compescendo, ac legitimis super his habendis servatis processibus, censuras & pœnas prædictas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstantibus omnibus, quæ in dictis literis voluimus non obstare, seu si aliquibus communiter vel divisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem.

Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis MDXLVII. IV. nonas Julii Pontificatus nostri anno XIII.

LXXV.

Ferdinando Cano Ordinis Minorum professorem, ac natarum Caroli V. Confessarium Monialium Monasteria quorumvis Ordinum, pra ipsarum reformatione ingrediendi licentiam concedit. Ex Vat. Secret. Tabul.

Dilecto filio Ferdinando Cano Ordinis Fratrum Minorum professori.

VOlentes votis tuis, præsertim quæ ex earitatis fervore provenire conspicimus, quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuere, teque qui, ut asseris, in quinquagesimo quinto vel circa tuæ ætatis anno constitutus, & Infantarum Hispaniæ carissimi in Christo filii nostri Caroli Romanorum Imparatoris semper Augusti natarum Confessor existis, specialibus favoribus & gratiis prosequi, tuis in hac parte supplicationibus inclinati, tibi, ut quoties ab aliquibus Abbatissis & Conventibus Monialium pro ipsarum reformatione, seu spirituali consolatione, de ipsorum tamen Conventuum Superiorum & Prælatorum consensu vel licentia fueris requisitus, solus, aut una cum uno honesto socio Ordinis Fratrum Minorum, quem tu professus existis, per te pro tempore eligendo, quæcumque Monasteria Monialium cujusvis etiam sanctæ Claræ, etiam Primæ Regulæ, Ordinis etiam inclusarum, necnon quoties tibi videbitur una cum dictis Infantibus, dummodo ipsis id etiam Apostolica auctoritate indultum fuerit, de licentia tamen eorumdem Monasteriorum Prælatorum ingredi, ac cum eisdem Monialibus colloqui, & inibi Divinis officiis interesse, ac portionem pro tui & dicti socii, etiam dicti Ordinis professoris quotidiano victu & substentatione, per ipsas Infantes singulis diebus, seu alias assignandam percipere, ac illam in victum & substentationem hujusmodi convertere libere & licite valeas, ac portionem hujusmodi, ut præfertur, percipiendo & convertendo, tam tu, quam socius tuus præfatus Regularibus Institutis ipsius Ordinis super præmissis satisfecisse censeamini, Apostolica auctoritate prædicta, tenore præsentium, de speciali gratia indulgemus. Non obstantibus Apostolicis, ac in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus Constitutionibus, ac Monasteriorum & Ordinum hujusmodi, juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis eisdem Ordinibus ac Monasteriis, illorumque Superioribus sub quibuscumque

que tenoribus & formis, ac cum quibuſvis clauſulis & Decretis, etiam quod ipſius Ordinis tui profeſſores ex labore manuum ſuarum, aut oſtiatim mendicando victum quærere, & niſi illud quod eis gratis offertur, percipere debeant, quodque privilegiis, indultis & literis hujuſmodi nullatenus, aut nonniſi ſub certis inibi expreſſis modo & forma derogari poſſit, ac alias quomodolibet conceſſis, approbatis & innovatis, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Spoleti ſub annulo Piſcatoris die III. Septembris MDXLVII. Pontificatus noſtri anno XIII.

LXXVI.

Diviſionem Aragoniæ & aliarum Provinciarum, dummodo in Generali Capitulo Ordinis Minorum de Obſervantia rata habeantur, Generali Miniſtro peragendam committit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilecto filio Andreæ Inſulano Ordinis Fratrum Minorum de Obſervantia nuncupatorum Generali.

§. I. Cum, ſicut accepimus, ſub Provincia Aragoniæ Ordinis Fratrum Minorum de Obſervantia nuncupatorum juxta ipſius Ordinis morem, diverſa Regna, & diverſarum linguarum Nationes exiſtant, ut ob ipſorum Regnorum diſtantiam, perſonarumque diverſitatem & multitudinem, unus Miniſter totam Provinciam, prout dicti Ordinis ſtatuta & inſtituta exigunt, per ſe ipſum commode viſitare non poſſit, & ob id ſæpe ſæpius inter Religioſos dictæ Provinciæ diſſentiones & controverſiæ exoriantur, in Religionis dedecus & opprobrium, ac ſcandalum plurimorum.

§. II. Nos ordinem ipſum non ſolum ubique florere, ſed etiam felicibus incrementis proficere deſiderantes, ac præmiſſis ne deteriora parturiant, quantum cum Deo poſſumus, occurrere volentes, per præſentes tibi committimus & mandamus, quatenus illam necnon omnes alias, ſi & prout id in Religionis augmentum, ac illius Religioſorum ſalubrem ſtatum & quietem cedere judicaveris, dicti Ordinis Provincias cum illins Fratribus & Sororibus præſentibus & futuris, in tot, quot tibi videbitur Provincias, quæ illiſmet quibus antea utebantur privilegiis, exemptionibus & gratiis uti, potiri & gaudere valeant, in Capitulis Provincialibus, de ipſorum Capitulorum reſpective conſenſu, & ante novi Provincialis Miniſtri electionem, ſepares & ſegreges, ac illarum cuilibet Provincialem Miniſtrum, qui in ſibi commiſſa Provincia eamdem poteſtatem, dominium & auctoritatem, quam ante diviſionem eamdem illius Miniſter Provincialis habebat, habeat & exercere poſſit, & cui Provincia, illiuſque Fratres & Sorores hujuſmodi pleno jure immediate ſubſint in omnibus & per omnia, perinde ac ſi diviſio Provinciarum, & deputatio Miniſtri hujuſmodi in Capitulo Generali dicti Ordinis facta fuiſſet, dummodo in proximo futuro Generali Capitulo diviſio Provinciarum hujuſmodi omnino probetur, ac rata & grata habeatur, juxta morem dicti Ordinis deputes & conſtituas, ſuper quibus omnibus & ſingulis plenam & liberam poteſtatem & auctoritatem tibi per eaſdem præſentes concedimus, omneſque & ſingulos juris & facti defectus, ſi qui forſan in diviſione, ſeparatione & ſegregatione hujuſmodi intervenerint, ſupplemus: in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die VIII. Novembris MDXLVII. Pontificatus noſtri anno XIV.

LXXVII.

LXXVII.

Ordinationes circa regimen Monasterii Monialium Conceptionis beatæ Mariæ Virginis del Rosal oppidi del Priego, Conchen. diœcesis editas firmat, ipsumque Observantibus subjicit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Priori, ac Martino de Guelamo Canonico Ecclesiæ Conchen. & Officiali Conchen., ac eorum cuilibet.

§. I. Dudum felicis recordationis Clementi Papæ VII. prædecessori nostro pro parte quondam Hurtadi de Mendoca, Rectoris parochialis Ecclesiæ loci de Zahoresas, Conchen. diœcesis, in humanis agentis, exposito, quod alias, postquam ipse zelo devotionis & religionis accensus, condito per eum testamento, inter alia voluerat, ut quoddam Monasterium Monialium Ordinis Conceptionis beatæ Mariæ, sub cura Fratrum Ordinis Minorum de Observantia degentium in Eremitorio beatæ Mariæ del Rosal, extra muros oppidi del Priego, Conchen. diœcesis construi cœptum, ex bonis per ipsum Hurtadum, tam ex sua industria, quam hæreditaria successione acquisitis & relictis perficeretur, & in eo tot Moniales dicti Ordinis Conceptionis reciperentur, quot ex dote per eum relicta sustentari possent, ac Monasterium ipsum illiusque Abbatissa & Moniales Generali & Provinciali Ministris, juxta morem ejusdem Ordinis Minorum illius Provinciæ, ubi idem Monasterium consisteret, subjicerentur, ac per ipsum Generalem vel Provincialem Ministrum semel quolibet anno visitari & reformari, ipseque Minister duos exemplaris vitæ famæque laudabilis Religiosos de consanguinitate dicti Hurtadi, si reperirentur, alioquin ex aliis dicti Ordinis Minorum Religiosis inibi de licentia Abbatissæ dicti Monasterii deputari, ac ipsi sic deputati Missas & alia Divina officia in Ecclesia dicti Monasterii celebrare, confessiones audire, & Ecclesiastica Sacramenta ministrare, & eadem Abbatissa sic deputatis de necessariis ad eorum victum & vestitum providere deberet, necnon quod Comes del Priego pro tempore existens Patronus dicti Monasterii esset, curaretque, ut in ipso Monasterio Divinum vigeret obsequium, illiusque Moniales & in Ecclesia Monasterii hujusmodi deservientes Religiosi commendabilem vitam ducerent, idem Prædecessor per ejus in forma Brevis literas præmissa confirmavit & approbavit, ac Nobis deinde pro parte ejusdem Hurtadi subjuncto, quod ipse Hurtadus animadverterat protectionem & administrationem dicti Monasterii per quondam Ferdinandum tunc Comitem del Priego, & dilectum filium nobilem virum Ludovicum ejus natum, non sic utiliter exerceri posse, ac cupiebat ejusdem Monasterii prospero regimini, & successui attentius consulere.

§. II. Nos ejusdem Hurtadi in ea parte supplicationibus inclinati, per alias nostras in forma Brevis literas eidem Hurtado, ut ex tunc alium seu alios, de quibus sibi videretur, in dicti Monasterii Patronos & Protectores semel vel pluries nominare & deputare valeret, indulsimus, nominatione exinde seu nominationibus per eum faciendis ex tunc, prout cum factæ forent, & e contra cum omnium juris & facti defectuum suppletione per Nos approbatis & confirmatis, districtius inhibentes sub excommunicationis latæ sententiæ pœna Ferdinando & Ludovico præfatis, ne ex tunc post nominationem Hurtadi hujusmodi in dicti Monasterii administratione vel protectione se quomodolibet intromitterent, ac decernentes ex tunc irritum & inane quidquid secus super his attentari contingeret: volentes insuper, quod

dictis Ferdinando & Ludovico decedentibus, nominatio seu nominationes, vigore earumdem nostrarum literarum, per ipsum Hurtadum faciendæ, eo ipso extinctæ essent, ac jus patronatus & protectio dicti Monasterii ad personam seu personas, quæ post ipsos Ferdinandum & Ludovicum in Domo del Priego hujusmodi successissent, alias juxta ipsius Prædecessoris literarum tenorem éo ipso devolverentur.

§. III. Cum postmodum præfatus Hurtadus dilectos filios nobilem virum Joannem Hurtadum, Dominum in temporalibus loci seu oppidi della Ventosa dictæ dioecesis, & Alphonsum Carillo Albernoz Canonicum Ecclesiæ, ac Alphonsum Alvarez Prætorem Civitatis Conchen. in Patronos & Protectores dicti Monasterii, earumdem posteriorum literarum vigore nominasset & deputasset, ac in ejus ultima voluntate decrevisset, quod illius Abbatissa & Moniales Ministro Provinciali Provinciæ Toletan. & non Carthaginen. in qua Monasterium ipsum consistebat, juxta morem Ordinis Minorum hujusmodi subjicerentur, quodque per eum in dicta ultima voluntate expressa & ordinata aliquo modo immutari non possent, nisi tunc hujusmodi voluntas totaliter insereretur, Nos Joannis & Alphonsi Carillo, ac Alphonsi Alvarez prædictorum asserentium præfatum Hurtadum in constructione & dotatione dicti Monasterii, ultra summam decem millium ducatorum auri, ex ejus propriis patrimonialibus bonis exposuisse, in ea parte supplicationibus inclinati, nominationem & deputationem, ac ultimam voluntatem Hurtadi hujusmodi, Apostolica auctoritate, per reliquas nostras literas, cum pari defectuum suppletione approbavimus & confirmavimus, illaque inconcussæ firmitatis robur obtinere, & inviolabiliter observari, sicque per quoscumque Judices judicari debere, & si secus desuper attentari contingeret, irritum & inane fore decrevimus, prout in singulis literis prædictis plenius continetur.

§. IV. Et sicut nuper dilecta in Christo filia moderna Abbatissa & Conventus dicti Monasterii, & præfatus Alphonsus Alvarez Nobis exponi fecerunt, aliqua, dictarum posteriorum literarum vigore gesta & disposita erant, quæ summopere cuperent pro illorum subsistentia firmiori nostro munimine roborari, & ne totius Ordinis Minorum Generalis seu Toleti Provincialis Ministri, adversus dicti Mnnasterii & illius personarum curam, sibi per Nos commissam, aliquam excusationem prætendant, desuper opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. V. Nos igitur omnia & singula dictarum posteriorum literarum vigore, per eos, quos illa concernerent, hactenus gesta & disposita cum omnium juris & facti defectuum, ac solemnitatis suppletione, dummodo juxta illarum formam & tenorem facta fuerint, dicta Apostolica auctoritate approbantes & confirmantes, perpetuumque firmitatis robur obtinere & inviolabiliter observari debere decernentes, eorumdem Abbatissæ & Alphonsi in hac parte supplicationibus inclinati, discretioni vestræ per præsentes committimus & mandamus, quatenus vos vel duo aut unus vestrum, per vos vel alium, seu alios modernos, & pro tempore existentes ipsius Ordinis Minorum Generalem & Toleti Provincialem Ministros, se desuper quoquomodo excusan. quatenus Monasterium prædictum, illiusque pro tempore existentem Abbatissam & Conventum ac alias personas, juxta præsentium & posteriorum literarum hujusmodi continentiam, sub eorum cura, regimine, administratione, superioritate & dominio devote suscipiant, sub censuris & poenis Ecclesiasticis, ex parte nostra moneatis & requiratis. Contradictores & rebelles, ac eis auxilium & favorem præstantes, cujuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis & præeminentiæ exi-

existentes tam clericos quam laicos, per similes censuras & pœnas, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Nos enim vobis & cuilibet vestrum ad ulteriorem & totalem earumdem præsentium & posteriorum literarum, ac ultimæ voluntatis Furchati hujusmodi executionem procedendi licentiam & facultatem elargimur. Non obstantibus piæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. etiam prædecessoris nostri, de aliquo ultra unam, & Concilii Generalis, de ultra duas dietas a fine suæ Diœcesis ad judicium non vocando, dummodo non ultra tres dietas aliquis auctoritate præsentium ad judicium trahatur, aliisque Apostolicis, ac Provincialibus & Synodalibus constitutionibus & ordinationibus, ac Ordinis Minorum hujusmodi juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis alia firmitate roboratis statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & literis Apostolicis etiam in forma Brevis dicto Ordini Minorum, & illius Superioribus, per Nos & Sedem Apostolicam quomodolibet concessis, & pluries confirmatis, ac concedendis & confirmandis, & in Mare Magno & Bulla Aurea contentis & continendis, quibus omnibus & singulis, eorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, quoad præmissa dumtaxat prorsus derogamus, contrariis quibuscumque. Aut si aliquibus communiter vel divisim a dicta sit Sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XVIII. Novembris MDXLVII. Pontificatus nostri anno XIV.

Anno Christi 1548. Pauli III. anno 14.

LXXVIII.

Caprularum Episcopo mandat, ut contra Zacchariam de Crema fratrem Conventualem homicidam procedat, degradatumque Curiæ seculari tradat. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Venerabili fratri Ægidio Episcopo Caprularum venerabilis fratris nostri Episcopi Papien. in spiritualibus Vicario Generali ac Suffraganeo.

§. I. Cum, sicut Nobis nuper exponi fecit dilectus filius Bonaventura Pius de Costacciaro, Magister Generalis Ordinis Fratrum Minorum, quidam Zaccharias de Crema ejusdem Ordinis Professor apud graves & probos Viros plurimum diffamatus existat, quod professionis & votorum per eum emissorum immemor, ac Dei timore postposito, quondam Joannem de Papia etiam dicti Ordinis Professorem, tunc in humanis agentem, in Domo sancti Francisci Papien. ejusdem Ordinis animo deliberato inhumaniter interfecerit & spoliaverit, non sine maximo Populi Civitatis Papien. scandalo, & propterea credatur eumdem Zacchariam, qui ad præsens in dicta Domo detinetur, velut in profundum malorum immersum degradandum, & Curiæ seculari relinquendum esse.

§. II. Nos honori præfati Ordinis, quantum cum Deo possumus, consulere cupientes, tibi per præsentes committimus & mandamus, quatenus te vel alium ad id a te deputandum, de præmissis omnibus & singulis, etiam contra eumdem Zacchariam criminaliter procedendo, dum tamen sententiam, per quam ultimi supplicii pœna imponatur, per te non feras, te diligenter informes, & si per informationem eamdem ita esse, & præfatum

Zachariam ob præmissa de jure degradandum,& Curiæ seculari relinquendum esse constiterit, accitis, & in hoc tibi assistentibus duobus Abbatibus usum mitræ & baculi ex Privilegio Apostolico habentibus, & si tales Abbates hujusmodi non reperiantur, aliis Abbatibus, seu loco Abbatum duobus in dignitate Ecclesiastica constitutis, in aliquo secreto loco ad degradationem realem & actualem ipsius Zachariæ, illiusque curiæ seculari dimissionem, itaut etiam per Curiam secularem hujusmodi pœnæ etiam, ut præfertur, ultimi supplicii exequtio facienda occulta, ne in publicum veniat, omnino fit, alias, prout juris fuerit, procedas etiam in omnibus & per omnia, perinde ac si Episcopi in numero a Canonibus definito præsentes forent, & in hoc tibi assisterent, super quibus omnibus tibi, & eidem a te deputando respective plenam & liberam, Apostolica auctoritate, per præsentes impertimur facultatem & auctoritatem. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac dicti Ordinis juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & literis Apostolicis eidem Ordini, & illius Professoribus, sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, irritantibusque & aliis decretis quomodolibet concessis, & iteratis vicibus approbatis & innovatis, quibus omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de eis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, inserti forent præsentibus, pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die xx. Aprilis MDXLVIII. Pontificatus nostri anno XIV.

LXXIX.

Parisiensis Provinciæ in Galliis Fratribus regularis Observantiæ Domum in Insula Constantiensi recipiendi facultatem elargitur. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Ministro & Fratribus Ordinis Minorum regularis Observantiæ, Provinciæ Franciæ Parisien. juxta morem dicti Ordinis.

§. I. Exponi Nobis fecistis, quod paucis ante annis, ob maximam, quæ inter Anglos & Gallos fuerunt bellorum molem, dirutus fuit funditus ab ipsis Anglis quidam vestri Ordinis Minorum regularis Observantiæ, vestræque Provinciæ locus sive quædam Domus, quæ in insula Chauserum nuncupata, Constantien. diœcesis, Provinciæ Rothomagen. sita erat, & ab ea Fratres, qui inibi Deo vacabant, cum non modica periculorum corporum & animarum suarum jactura, expulsi & ejecti fuerunt. Cum autem, sicut eadem expositio subjungebat, nonnulli Christifideles vestræ Religionis & Observantiæ prædictæ, ac dictorum Fratrum expulsorum amici & benefactores, ob singularem, quem ad præfatum Ordinem vestrum devotionis gerunt affectum, & uberes animarum fructus, quos ex eorum exemplari vita & assidua Divinorum celebratione proventuros sperant, terrena in cœlestia felici commercio commutare satagentes, de Regis tamen

men & Diœcesani consensu, qui etiam, ut asseritis, jam accessit, suis impensis alio in loco congruo & honesto ejusdem Insulæ, sub invocatione ejusdem sancti Francisci, sive alterius vocabuli, unam Domum, pro perpetuis usu & habitatione dictorum expulsorum, aliorumque pro tempore Fratrum prædicti vestri Ordinis Minorum regularis Observantiæ, cum Ecclesia, campanili, campana, cœmeterio, dormitorio, refectorio, claustro, horto, hortalitiis & aliis necessariis officinis construere & ædificare, seu construi & ædificari facere, illamque sic constructam & ædificatam, quamvis non in totum perfectam, sed animo eam etiam perficiendi, vobis dare & concedere cupiant & intendant, Nobis humiliter supplicari fecistis, ut vobis Domum prædictam recipiendi licentiam & facultatem concedere, aliasque in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. II. Nos igitur, qui Divini cultus incrementum nostris potissimum temporibus ubique propagari desideramus, & votis Fidelium omnium, ex quibus præcipue spiritualibus profectibus Altissimo famulantium, & salutaribus fructibus Populorum consulitur, libenter annuimus, eaque, quantum cum Deo possumus, favore benevolo confovemus, hujusmodi supplicationibus inclinati, vobis & prædictæ vestræ regularis Observantiæ pro tempore existentibus Fratribus, ut Domum præfatam per supradictos amicos & benefactores constructam seu construendam recipere ac retinere & perpetuo inhabitare, quodque hujusmodi Domus Guardiani & Fratres in ea pro tempore existentes, omnibus & singulis privilegiis, gratiis, libertatibus, immunitatibus, exemptionibus, concessionibus & indultis spiritualibus & temporalibus Ordini & Observantiæ prædictæ, ejusque Domibus & Conventibus, etiam dirutæ Domui hujusmodi prædictæ hactenus in genere concessis & imposterum concedendis uti, potiri & gaudere libere & licite valeant, jure parochialis Ecclesiæ & cujuslibet alterius in omnibus semper salvo, tenore præsentium concedimus pariter & indulgemus: felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. qua expresse cavetur, ne prædicti & aliorum Mendicantium Ordinum Professores ad inhabitandum nova loca recipere præsumant, absque Apostolicæ Sedis licentia speciali, & aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum constitutionibus & ordinationibus, ac dicti Ordinis statutis, constitutionibus & ordinationibus, ac consuetudinibus, etiamsi de illis hic habenda esset expressa & specifica mentio, ceterisque in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die 1. Maii MDXLVIII. Pontificatus nostri anno XIV.

LXXX.

Galliarum Provincias Ordinis Minorum regularis Observantiæ ex decreto Capituli Generalis unitas confirmat. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Generali, & aliis Prælatis ac Fratribus Ordinis Fratrum Minorum regularis Observantiæ nuncupatorum, Provinciarum Franciæ, secundum morem dicti Ordinis.

§. I. Exponi Nobis nuper fecistis, quod alias, postquam inter vos super Franciæ Turroniæ sancti Bonaventuræ Reformatorum, Franciæ Parisiensis, Turonen. Pictaven., Aquitaniæ sancti Ludovici, & Britaniæ Provinciarum Ordinis Fratrum Minorum regularis Observantiæ nuncupatorum, unione coram tunc dicti Ordinis Ministro Generali, materia quæ-

quæstionis orta fuerat, dictus Minister Generalis in Capitulo Generali ipsius Ordinis in Domo beatæ Mariæ de Angelis prope Assisium ejusdem Ordinis nuper celebrato, de illius Definitorum consensu, inter alia declaravit præfatas Provincias in suis statu, juribus & privilegiis, quibus alias a felicis recordationis Leone Papa X. prædecessore nostro munitæ fuerant, & prout alias in Capitulo Generalissimo dicti Ordinis in Civitate Lugdunen. celebrato decretum extiterat, imposterum remanere debere, & quod in ipsis Provinciis præficerentur Ministri eisdem nominibus, locis & Conventibus, prout eatenus observatum fuerat, prout in ipsius Generalis Ministri desuper confectis patentibus literis plenius contineri dicitur. Quare pro parte vestra Nobis fuit humiliter supplicatum, ut declarationi prædictæ pro illius subsistentia firmiori, robur Apostolicæ confirmationis adjicere, ac alias in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. II. Nos igitur earumdem Provinciarum prosperam & salubrem directionem ac quietem paterno zelantes affectu, ac literarum patentium prædictarum tenorem, ac si de verbo ad verbum insertus foret, pro expresso habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, declarationem prædictam, ac prout illam concernunt, omnia & singula in eisdem literis contenta, & inde sequta quæcumque auctoritate Apostolica, tenore præsentium confirmamus & approbamus, ac illis perpetuæ firmitatis robur adjicimus, eaque a vobis & successoribus vestris, ac quibusvis aliis, ad quos spectat, firmiter & inviolabiliter observari debere decernimus, supplentes omnes & singulos juris & facti defectus, si qui forsan intervenerint in eisdem, mandantes venerabilibus fratribus Malleacen. Briocen. & Abrincen. Episcopis, quatenus ipsi vel duo aut unus eorum per se vel alium seu alios præsentes ac dictas patentes literas, & in eis contenta quæcumque, ubi & quando opus fuerit, & quoties pro parte vestra fuerint requisiti, solemniter publicantes, ac vobis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra vos & quemlibet vestrum declaratione, confirmatione & approbatione, ac aliis præmissis pacifice frui & gaudere, non permittentes vos desuper per quoscumque quomodolibet indebite molestari: contradictores quoslibet & rebelles per censuras & pœnas Ecclesiasticas, ac alia opportuna juris remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis: non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis &c.

Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die 1. Maii MDXLVIII. Pontificatus nostri anno XIV.

LXXXI.

Literæ Pauli III. Pont. Max. ad Andream Insulanum Ministrum Generalem, non ad Joannem Paschalem, ut per errorem est dictum pag. 17. hujus voluminis, quibus literis eidem Paschali abrogatur facultas aggregandi ad Sodalitium, qui missione præfectorum Ordinis non impetrata, ad ipsum accederet. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilecto filio Generali Ministro Ordinis Fratrum Minorum de Observantia nuncupatorum.

§. I. Exponi Nobis nuper fecisti, quod, cum dudum dilecto filio Joanni Pasquali Ordinis Fratrum Minorum Conventualium, Congregationis Vitæ Reformatæ nuncupatorum, cum aliis pro tempore Commissariis

riis ac Guardianis dictæ Congregationis, ut quoscumque Fratres etiam Minores de Observantia nuncupatos, & alios Religiosos quorumcumque aliorum laxiorum Ordinum ad Congregationem hujusmodi se transferre volentes, petita prius per eos licentia ab eorum Superioribus, licet non obtenta, in ipsa Congregatione recipere, illisque habitum per Fratres Congregationis hujusmodi deferri solitum exhibere possent, necnon eisdem Fratribus ad dictam Congregationem se transferre volentibus, ad illam, ut præfertur, se transferendi licentiam per alias nostras in forma Brevis literas sub data die XIII. mensis Maii Pontificatus nostri anno VII. concesserimus, prout in illis plenius continetur; nonnulli ex Fratribus tui Ordinis Fratrum Minorum de Observantia nuncupatorum, qui plurima crimina & delicta, quæ plerumque oculos Divinæ Majestatis offendunt, perpetrare non erubescentes, quoties ad pœnam & correctionem delictorum ipsorum per eorum Superiores proceditur, ut pœnam criminum & delictorum hujusmodi subterfugiant, prætextu literarum prædictarum, suorum Superiorum petita licet non obtenta licentia, a dicto Ordine Fratrum Minorum de Observantia recedunt, & criminibus ac delictis hujusmodi impunitis remanentibus, ad dictam Congregationem se transferunt, in animarum suarum periculum, & dicti Ordinis opprobrium ac scandalum plurimurum. Quare Nobis humillime supplicari fecisti, ut in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. II. Nos igitur, ad quos spectare dignoscitur privilegia & indulta, quæ occasionem tribuunt delinquendi, ad jus commune reducere, hujusmodi supplicationibus inclinati, literas prædictas, quarum veriores tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus, haberi volumus pro expressis, cum omnibus & singulis in eis contentis clausulis, ad hoc ut de cetero illarum prætextu, nullus ex dicti Ordinis Minorum de Observantia Fratribus, nisi prius illorum Superioribus petita & obtenta, aut de speciali eis a Sede Apostolica concedenda licentia, ab ipso Ordine Fratrum Minorum de Observantia recedere possit, auctoritate Apostolica, tenore præsentium, illis alias in suo robore permansuris, revocamus, cassamus & annullamus, ac nullius roboris vel momenti fore, ac pro nullis & infectis haberi debere decernimus, abdicantes ab eisdem Joanne, & aliis Guardianis & Commissariis omnem eis per easdem literas, quoad id attributam facultatem & auctoritatem; districtius inhibentes eisdem, ne literarum prædictarum prætextu, aliquos ex Fratribus Ordinis Minorum de Observantia hujusmodi in vim dictarum literarum assumere præsumant, ac decernentes ex nunc irritum & inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari: Non obstantibus prædictis, & aliis quibuscumque literis & indultis Apostolicis illis concessis & concedendis, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem quod præsentium literarum transumptis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, vel Judicis Ordinarii munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus literis adhiberetur, si originaliter ostensæ & exhibitæ fuissent.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die IX. Maii MDXLVIII. Pontificatus nostri anno XIV.

LXXXII.

LXXXII.

Statuta & ordinationes Ordinis fanctæ Mariæ Provinciarum Franciæ Parifien. Turonen. Pictaven. & Flandriæ, fratri Germano Auberet examinanda & reformanda permittit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilecto filio Germano Auberet Ordinis Fratrum Minorum profeffori.

§. I. Exponi Nobis nuper fecerunt dilectæ in Chrifto filiæ Moniales Monafteriorum Monialium Ordinis fanctæ Mariæ, Franciæ Parifien. Turonen. Pictaven. & Flandriæ Provinciarum, quod licet eorum Regula a felicis recordationis Alexandro VI. inftituta, & a Leone X. ac Adriano etiam VI. & Clemente VII. prædecefforibus noftris approbata fuerit, cum tamen in illa diverfa ftatuta & ordinationes ob temporum varietates & mutationes, quæ in dictis Provinciis fucceflerunt, non modo non proficua exiftant, verum etiam diverfa eifdem Monafteriis pariant difpendia, & occafionem præbeant, itaut in ipfis Monafteriis devotio frigefcere incipiat.

§. II. Nos, qui gregis Dominici univerfalem curam fubftinentes, fideles quoslibet, & in primis Deo dicatas Virgines, ut Sponfo fuo, qui fpeciofus eft præ filiis hominum, debite occurrere poffint, reformari cupimus, earumdem Monialium in hac parte fupplicationibus inclinati, tibi, de cujus ingenti dexteritate, probitate & multiplici rerum experientia fingularem in Domino fiduciam obtinemus, per præfentes committimus & mandamus, quatenus, fi Monafteria ipfa alium, quam Ordinis Fratrum Minorum de Obfervantia nuncupatorum Superiorem non habeant, ad ea te perfonaliter conferas, illorumque ftatuta & ordinationes hujufmodi diligenter examines, & ea quæ non fubftantialia Ordini & Regulæ hujufmodi, ac nociva, aut alias fuperflua effe cognoveris, refeces, feu in totum vel in partem tollas, caffes & annulles, ac eorum loco alia etiam fuper cultu & officio Divino, ac cœremoniis, aliifque ad falubrem iftorum Monafteriorum in fpiritualibus & temporalibus directionem pertinentia, Regulæ tamen & Ordini hujufmodi non repugnantia, fub fententiis, cenfuris & pœnis Ecclefiafticis per te ad id ftatuendis, obfervanda condas & edas, quæ, poftquam condita & edita fuerint, dummodo licita & honefta fint, & puritati Regulæ confona, ac juri canonico non contraria, eo ipfo Apoftolica auctoritate confirmata fint & effe cenfeantur. Et infuper ut prædictarum Monialium indemnitatibus, ac earum Regulæ per amplius confulatur, illas, earumque Monafteria præfata curæ & protectioni moderni, & pro tempore exiftentis Protectoris Generalis Ordinis Fratrum Minorum fubjicimus, & in illius curam ac protectionem juxta earum Regulæ tenorem, ut Monafteria cetera fub cura Fratrum Minorum exiftentia, tradimus, necnon omnia & fingula illarum privilegia & indulta, quarum tenores, ac fi de verbo ad verbum infererentur præfentibus, haberi volumus pro expreffis, quatenus fint in ufu, auctoritate Apoftolica præfata per præfentes confirmamus & approbamus, illaque firmiter & inviolabiliter obfervari debere decernimus: Non obftantibus præmiffis, ac quibufvis Conftitutionibus & ordinationibus Apoftolicis, necnon Monafteriorum & Ordinis præfatorum juramento, confirmatione Apoftolica, vel quavis firmitate alia roboratis ftatutis, confuetudinibus, ceterifque contrariis quibufcumque.

Datum Romæ apud fanctum Petrum fub annulo Pifcatoris die IX. Maii MDXLVIII. Pontificatus noftri anno XIV.

LXXXIII.

LXXXIII.

Molianensis Cœnobii in Marchiæ Provincia Observantibus oblati fundationem firmat. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Ministro & Fratribus Ordinis Minorum Regularis Observantiæ Provinciæ Marchiæ juxta morem dicti Ordinis.

§.I. Cum, sicut accepimus, dilecti filii Communitas & homines castri Moliani, Firman. Diœc. ob singularem, quem ad Ordinem vestrum devotionis gerunt affectum, & uberes animarum fructus, quos ex eorum exemplari vita, & assidua Divinorum celebratione proventuros sperant, terrena in cœlestia felici commercio commutare satagentes, suis expensis in loco congruo, extra & prope dictum castrum Moliani, sub invocatione sanctæ Columbæ Virginis & Martyris, unam Domum pro perpetuis usu & habitatione Fratrum dicti vestri Ordinis Minorum Regularis Observantiæ, cum Ecclesia, campanili, campana, cœmeterio, dormitorio, refectorio, claustro, horto, hortalitiis, & aliis necessariis officinis construere & ædificare, sive construi & ædificari cœperint, & summopere perficere & consumare cupiant & intendant, proinde Nobis humiliter supplicari fecistis, ut vobis Domum præfatam recipiendi licentiam & facultatem concedere, aliasque in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. II. Nos igitur, qui Divini cultus incrementum nostris potissimum temporibus ubique propagari desideramus, & votis fidelium omnium, ex quibus præcipue spiritualibus profectibus Altissimo famulantium, & salutaribus fructibus populorum consulitur, libenter annuimus, eaque quantum cum Deo possumus, favore benevolo confovemus, hujusmodi supplicationibus inclinati, vobis, ut Domum prædictam, tam construi incœptam, & nondum perfectam recipere, perficere, seu perfici facere, & retinere ac inhabitare, quodque Domus præfatæ Guardiani & Fratres in ea pro tempore existentes omnibus & singulis privilegiis, gratiis, libertatibus & immunitatibus, exemptionibus, concessionibus & indultis spiritualibus & temporalibus, Ordinis & observantiæ præfatæ Domibus & Conventibus in genere hactenus concessis, & imposterum concedendis, uti, potiri & gaudere libere & licite valeant, jure Parochialis Ecclesiæ & cujuslibet alterius in omnibus semper salvo, tenore præsentium concedimus pariter & indulgemus.

§. III. Felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. qua expresse cavetur, ne dicti & aliorum Mendicantium Ordinum professores ad inhabitandum nova loca recipere præsumant, absque Apostolicæ Sedis licentia speciali, & aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum constitutionibus & ordinationibus, ac dicti Ordinis statutis & consuetudinibus, etiamsi de illis hic habenda esset expressa & specifica mentio, ceterisque in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die XIII. Junii MDXLVIII. Pontificatus nostri anno XIV.

LXXXIV.

Quæ pro bono regimine & administratione Monasterii Monialium beatæ Mariæ del Rosal Oppidi del Priego Ordinis Minorum de Observantia Generalis Minister expedire judicaverit, observari statuit atque decernit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilecto filio Ministro Generali Ordinis Fratrum Minorum de Observantia.

§. I. DUdum, poftquam fel. record. Clementi Papæ VII. prædeceffori noftro pro parte quondam Hurtadi de Mendoca Rectori Parochialis Ecclefiæ loci de Zahorefas, Conchen. Diœcefis, tunc in humanis agentis, expofito, quod antea ipfe zelo devotionis accenfus, in ejus teftamento inter alia, quod Monafterium Monialium Ordinis Fratrum Minorum de Obfervantia in Eremitorio beatæ Mariæ del Rofal extra muros oppidi del Priego, Conchen. Diœcefis, ex bonis per ipfum Hurtadum tam ex hæreditaria fucceffione, quam fua induftria acquifitis, perficeretur, ac in eo, poftquam perfectum foret, ejufdem Ordinis Moniales ex dote per ipfum Hurtadum ad id relicta manutenendæ introducerentur, ac Monafterium ipfum, & pro tempore exiftentes illius Abbatiffa & Moniales, Generali & Provinciali, ac Miniftris illius Provinciæ, in qua ipfum Monafterium confifteret, juxta morem ejufdem Ordinis fubjicerentur, ac per ipfum Generalem vel Provincialem, aut Miniftrum femel quolibet anno vifitarentur & reformarentur, & fi poftmodum eumdem Hurtadum ejus vita comite, contra præmiffa, ac forfan alia in dicto teftamento contenta aliquid ordinare contingeret, illud nullius momenti exifteret, nifi in ordinatione ipfa prædictum teftamentum de verbo ad verbum infereretur; necnon pro tempore exiftens Comes del Priego Patronus ejufdem Monafterii effet, voluerat & ordinaverat, præfatus Prædeceffor omnia & fingula præmiffa per quafdam fub plumbo expeditas confirmaverat & approbaverat.

§. II. Ac Nos ad ejufdem Hurtadi afferentis quondam Petrum Ferdinandum tunc Comitem del Priego, & ejus natum circa ejufdem Monafterii confervationem non fic utiliter vacare poffe, fupplicationem, per alias eidem Hurtado, ut ex tunc alium feu alios, de quibus fibi videretur, in ejufdem Monafterii Patronos & Protectores femel vel pluries nominare vel deputare valeret, eifdem Petro Ferdinando & Ludovico, ne ex tunc poft nominationem hujufmodi, ut præfertur, faciendam, de dicti Monafterii adminiftratione fe intromittere poffent, inhibendo indulferamus, ipfeque Hurtadus hujufmodi indulti vigore, dilectos filios Joannem Hurtadum dominnm in temporalibus oppidi feu loci de la Ventofa, dictæ Diœcefis, & Alphonfum Carillo de Albornoz Canonicum Ecclefiæ Conchen. ac Alphonfum Alvarez Rectorem Communitatis Conchen. in Patronos & Protectores dicti Monafterii nominaverat & deputaverat, idem Hurtadus in alia ejus voluntate per viam codicilli, etiam non inferto tenore de verbo ad verbum prædicti teftamenti, ac contra Capituli ejufdem Ordinis ordinationem, qua cavetur, ne Provinciales Provinciæ Caftellæ Monafteria tam virorum, quam mulierum ejufdem Ordinis in Provincia Carthaginen. recipere & regere poffent, quod ex tunc de cetero idem Monafterium pro tempore exiftenti Miniftro Provinciali Provinciæ Toletan. non Carthaginen. in qua Monafterium ipfum confiftebat, juxta morem ejufdem Ordinis fubjiceretur, declaravit.

§. III. Nof-

§. III. Nosque ad eorumdem Joannis & Alphonsi Carillo, ac Alphonsi Alvarez supplicationem per alias nominationem & deputationem, ac ultimam voluntatem Hurtadi hujusmodi confirmavimus & approbavimus, illasque perpetuæ firmitatis robur obtinere decrevimus, & deinde per reliquas nostras in forma Brevis literas omnia & singula posteriorum confirmationis & approbationis hujusmodi vigore gesta & facta, auctoritate Apostolica etiam approbavimus & confirmavimus, necnon certis executoribus dedimus in mandatis, quatenus modernos & pro tempore existentes Ordinis Minorum Generalem & Toleti Provincialem Ministros desuper se quoquo modo excusantes, ad Monasterium prædictum, illiusque pro tempore existentes Abbatissam & Conventum sub eorum cura, regimine & administratione devote suscipientes, sub censuris & pœnis Ecclesiasticis ex parte nostra monerent & requirerent, prout in singulis literis prædictis plenius continetur.

§. IV. Cum autem, sicut exhibita Nobis nuper pro parte dilecti filii Ministri Provincialis dictæ Provinciæ Carthaginen. dicti Ordinis juxta illius morem petitio continebat, licet in ultima voluntate Hurtadi hujusmodi dictum testamentum juxta ejus priorem voluntatem præfatam de verbo ad verbum insertum, & in literis nostris præfatis de ordinatione Capituli Ordinis hujusmodi nulla mentio facta fuerit, cum tamen exinde diversæ lites & differentiæ tam super executione literarum, quam aliis præmissis inter Castellæ & Carthaginen. Provinciarum hujusmodi Provinciales Ministros, & forsan alios exortæ existant, & aliæ verisimiliter suboriri formidetur, pro parte ejusdem Provincialis Carthaginen. Nobis fuit humiliter supplicatum, ut Monasterium ipsum, ejusque Abbatissam, Moniales, & personas pro tempore existentes curæ, regimini & administrationi Ministri Provincialis pro tempore existentis dictæ Provinciæ Carthaginen. in qua, ut præfertur, dictum Monasterium consistit, juxta conventionem & priorem voluntatem testatoris hujusmodi, necnon ordinationes & morem dicti Ordinis submittere, & alias in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. V. Nos igitur testamenti & codicilli, ac singularum literarum prædictarum veriores tenores præsentibus pro expressis habentes, ejusdem Provincialis Carthaginen. asserentis in universali Ordinis vestri hujusmodi Religione nullum virorum aut mulierum in una Provincia juxta morem dicti Ordinis consistens Monasterium Provinciali alterius Provinciæ, in qua dictum Monasterium non consistit, etiam vigore cujuslibet privilegii Apostolici subjectum reperiri, sicque ultimam dicti Hurtadi voluntatem prædictam in maximum scandalum, ac Ordinis prædicti perturbationem redundare, supplicationibus hujusmodi inclinati, per præsentes tibi committimus & mandamus, quatenus in præmissis, id quod Provinciarum & Monasterii hujusmodi quieti, & salubriori statui juxta regularia instituta ipsius Ordinis prodesse judicaveris, statuas & decernas, faciens, quod statueris & decreveris per censuras & pœnas Ecclesiasticas, ac etiam pecuniarias tuo arbitrio moderandas & applicandas, aliaque opportuna juris remedia, appellatione postposita, inviolabiliter observari, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis, super quibus omnibus & singulis plenam & liberam facultatem & auctoritatem per easdem præsentes tibi concedimus. Non obstantibus præmissis, ac piæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. etiam prædecessoris nostri de una, & Concilii generalis de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas aliquis auctoritate præsentium ad judicium non trahatur, & aliis Apostolicis, necnon in Provincialibus & Synodalibus Con-

ciliis editis generalibus vel fpecialibus conftitutionibus & ordinationibus, ac dicti Ordinis etiam juramento, confirmatione Apoftolica, vel quavis firmitate alia roboratis ftatutis & confuetudinibus, ceterifque contrariis quibufcumque. Aut fi aliquibus communiter vel divifim ab Apoftolica fit Sede indultum, quod interdici, fufpendi vel excommunicari non poffint per literas Apoftolicas non facientes plenam & expreffam, ac de verbo ad verbum de indulto hujufmodi mentionem.

Datum Romæ apud fanctum Marcum fub annulo Pifcatoris die IX. Julii MDXLVIII. Pontificatus noftri anno XIV.

LXXXV.

Piftorienfis Hofpitii Ordinis Minorum de Obfervantia fundandi facultas. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Miniftro & Fratribus Ordinis Minorum Regularis Obfervantiæ Provinciæ Tufciæ Florentinæ juxta morem dicti Ordinis.

§. I. EXponi Nobis nuper feciftis, quod dilecti filii Guardianus & Fratres Domus veftræ fancti Francifci de Monte Cecherino veftri Ordinis Minorum Regularis Obfervantiæ extra Civitatem Piftorien. per duo fere milliaria diftantis, ob maximam afperi itineris difficultatem & incommoditatem, de Superiorum fuorum licentia, & totius Civitatis affenfu & confenfu ex eleemofynis Chriftifidelium, paucis ante annis intra prædictam Civitatem Piftorien. in loco congruo, ad ipforum & aliorum pro tempore veftræ Provinciæ Fratrum ufum & commoditatem, unum Hofpitium, five unam parvam Domum ad inftar aliorum Hofpitiorum & Domorum veftri Ordinis & Obfervantiæ prædictorum, fub invocatione fanctæ Mariæ Immaculate Conceptæ feu de Conceptione cum Ecclefia, & ceteris neceffariis officinis erigi & ædificari facere intendunt, & forfan fecerunt, proinde Nobis humiliter fupplicari feciftis, ut vobis dictum Hofpitium feu dictam parvam Domum affequendi, retinendi, poffidendi, perficiendi, & pro tempore inhabitandi licentiam concedere, aliafque in præmiffis opportune providere, de benignitate Apoftolica dignaremur.

§. II. Nos igitur, qui votis fidelium omnium, ex quibus præcipue fpiritualibus profectibus Altiffimo famulantium, & falutaribus fructibus populorum confulitur, libenter annuimus, eaque, quantum cum Deo poffumus, favore benevolo confovemus, hujufmodi fupplicationibus inclinati, vobis præfatum Hofpitium feu Domum erigendam, ac quatenus fit erectum, affequendi, retinendi, poffidendi, pro tempore inhabitandi, perficiendi & confumandi, aut perfici & confumari faciendi cum Ecclefia, campanili humili, campana, cœmeterio, refectorio, dormitorio, horto, hortalitiis, & aliis neceffariis officinis, auctoritate Apoftolica, tenore præfentium licentiam & facultatem concedimus, necnon, ut Domus feu Hofpitium prædictum, ac illius Præfidens & Fratres in eo pro tempore degentes omnibus & fingulis privilegiis, gratiis, libertatibus, immunitatibus, exemptionibus, conceffionibus & indultis fpiritualibus & temporalibus Ordini & Obfervantiæ prædictis, ejufque Domibus & Conventibus hactenus in genere conceffis & impofterum concedendis uti, potiri & gaudere libere & licite valeant, jure tamen Parochialis Ecclefiæ, & cujuslibet alterius in omnibus femper falvo, auctoritate & tenore prædictis concedimus pariter & indulgemus: felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædecefforis noftri, qua cavetur expreffe, ne prædicti, ac aliorum Mendicantium Ordinum profeffores ad inhabitan-

bitandum nova loca recipere præsumant, absque Sedis Apostolicæ licentia speciali, & aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum constitutionibus & ordinationibus, necnon dictiOrdinis statutis, constitutionibus & consuetudinibus, etiamsi de illis hic habenda esset expressa & specifica mentio, ceterisque in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die XVI. Julii MDXLVIII. Pontificatus nostri anno XIV.

LXXXVI.

Fratribus de Observantia Provinciæ Bononien. Domum alienandi, ejusque pretium in ampliando Placentino Cænobio convertendi licentiam elargitur. Ex Vat. Secret. Tabul.

Dilecto filio Ministro Provinciali Provinciæ Bononien. Ordinis Fratrum Minorum de Observantia juxta morem dicti Ordinis.

§. I. Exponi Nobis nuper fecisti, quod, cum alias quondam Bartholomæus Buitaja, tunc in humanis agens, in illius ultima voluntate quamdam illius Domum in Civitate Placentin. Provinciæ Bononien. juxta illius confines sitam Fratribus Domus de Nazareth Civitatis & Ordinis prædictorum, ita quod dicta Domus pro habitatione Prædicatoris eorumdem Fratrum perpetuo remaneret, reliquerit, & juxta Ecclesiam sanctæ Mariæ in campagna ejusdem Civitatis unum Monasterium pro Fratrum & Prædicatoris prædictorum perpetuis usu & habitatione construi incœptum fuerit, ipsique Fratres Domum prædictam, ut ex illius pretio Monasterium præfatum perficere possint, vendere desiderent, pro parte tua Nobis fuit humiliter supplicatum, ut tibi Domum ipsam ad hujusmodi effectum vendendi & alienandi licentiam concedere, aliasque in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. II. Nos igitur Domus confines, situs, qualitates & valorem, ac redditum etiam annuum, ac voluntatis hujusmodi veriorem tenorem præsentibus pro expressis habentes, attendentes minus conveniens esse Fratrem vestri Ordinis etiam Prædicatorem in Domo privata extra Monasterium & Conventum separatim permanere, hujusmodi supplicationibus inclinati, tibi Domum prædictam ad effectum prædictum quibusvis Ecclesiasticis vel secularibus personis, de ipsorum Fratrum consensu vendendi & alienandi, ac pretium exinde proveniens ab emptoribus dictæ Domus recipiendi, & in constructionem ac perfectionem ipsius Monasterii, & non alios usus convertendi, ac instrumenta quæcumque desuper necessaria cum quibusvis pactis, obligationibus & cautelis conficiendi, ceteraque in præmissis & circa ea necessaria seu quomodolibet opportuna faciendi; necnon personis præfatis Domum ipsam pro se, suisque successoribus & hæredibus emendi, & pretium tibi solvendi plenam & liberam licentiam & auctoritatem, salva tamen in ceteris omnibus & singulis ejusdem Bartholomæi testatoris voluntate & dispositione, tenore præsentium concedimus & elargimur: Decernentes venditionem prædictam, ac desuper cum omnibus & singulis in eis contentis pactis, conditionibus & clausulis conficienda instrumenta & scripturas, ac alia documenta ex nunc, prout ex tunc, & e contra, postquam facta & celebrata fuerint, Apostolica auctoritate confirmata & approbata, ac valida & efficacia existere, suosque plenarios effectus sortiri, necnon emptoribus, illorumque successoribus & hæredibus prædictis omnino suffra-

fragari, perpetuoque inviolabiliter obſervari debere, ſupplentes omnes juris & facti defectus, ſi forſan intervenerint in eiſdem; non obſtantibus voluntate & aliis præmiſſis, ac felicis record. Pauli Papæ II. prædeceſſoris noſtri, quæ incipit: *Cum in omnibus judiciis*, ac aliis conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac dicti Ordinis juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ apud ſanctum Marcum ſub annulo Piſcatoris die XIX. Julii MDXLVIII. Pontificatus noſtri anno XIV.

LXXXVII.

Camerinenſe Cœnobium Ordinis Minorum de Obſervantia reparandum decernit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilecto filio Theſaurario Civitatis noſtræ Camerini.

CUm intelleximus Monaſterium ſeu Domum Fratrum Ordinis Minorum de Obſervantia iſtius noſtræ Civitatis Camerini, imminentem ruinam minari, cui niſi obvietur, & in tempore provideatur, magnum illi loco impendere periculum, & nonniſi cum maxima impenſa, ſi ruat, reædificari poſſe, quod non eſt Nobis idcirco longius differre, & propterea impenſam hanc, tamquam magis neceſſariam, ceteris omnibus etiam in Tabula tibi iſtic aſſignata deſcriptis, præferendam eſſe, quamobrem volumus & tibi mandamus, ut ad dictæ ruinæ reparationem uſque ad ſummam ducentorum ſcutorum auri, prout a dilecto filio Durante duodecim Apoſtolorum Presbytero Cardinale Umbriæ Legato noſtro ordinatum fuerit, omnino exponas, Nos enim dictam ſummam ſic expoſitam bonam tibi in tuis cum Camera Apoſtolica computis fieri faciemus, & ex nunc fieri mandamus. Non obſtantibus quibuſvis aliis tibi etiam per Nos factis ordinationibus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die XIX. Septembris MDXLVIII. Pontificatus noſtri anno XIV.

LXXXVIII.

Ordinis Minorum Profeſſoribus, ac Monialibus eorum curæ commiſſis ſibi eligendi Confeſſarios, abſque Superiorum permiſſu, indulto quovis non obſtante, facultatem aufert. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilecto filio Generali Ordinis Minorum de Obſervantia nuncupatorum ſecundum morem dicti Ordinis.

§. I. EXponi Nobis nuper feciſti, quemadmodum nonnulli tam ex Guardianis vel Præſidentibus, aliiſque Fratribus Ordinis Minorum, & Provinciarum Hiſpaniæ, ſecundum morem ejuſdem Ordinis, quam ſub eorum cura & inſtitutis degentibus Ordinis ſanctæ Claræ, ac etiam Tertiæ Regulæ ſancti Franciſci Abbatiſſis, Monialibus & Sororibus Monaſteriorum dictarum Provinciarum, propriis Confeſſoribus per illorum Superiores deputari ſolitis, dimiſſis, in illorum forſan contemptum, vigore Cruciatæ in Hiſpania ab Apoſtolica Sede conceſſæ, & nonnullorum Apoſtolicorum privilegiorum & indultorum, aliarumque literarum, etiam con-

feſ-

fessionalium nuncupatorum sibi concessorum, Confessores pro suo libito voluntatis nonnumquam Clericos seculares, quandoque vero & aliorum Ordinum Fratres eligere, illisque peccata sua confiteri, & ab eis absolutionem petere & recipere, ipsique Confessores sic electi confessiones hujusmodi audire, & pœnitentiam salutarem desuper injungere, ac absolutionis beneficium etiam de casibus illorum Prælatis & superioribus specialiter reservatis, forsan indistincte impertiri soliti, sunt statutis & consuetudinibus dictorum Ordinum de facto contraveniendo, forsan in animarum suarum periculum, perniciosum quoque exemplum & scandalum plurimorum. Quare pro parte tua Nobis fuit humiliter supplicatum, ut super hoc opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. II. Nos igitur, ne Fratres & Moniales hujusmodi sub hoc prætextu ad illicita prolabantur, & regularis disciplinæ inde sequatur dissolutio, providere volentes, supplicationibus tuis hujusmodi inclinati, auctoritate Apostolica, tenore præsentium statuimus & ordinamus, quod de cetero nullus ex Guardianis vel Præsidentibus aut Fratribus, vel aliis Religiosis Fratrum Minorum, ac Abbatissis, Monialibus & Sororibus tuæ curæ commissis, si & postquam de præsentibus literis notitiam habuerint, prætextu cujusvis privilegii aut indulti Apostolici vel confessionalis, aut aliarum literarum & indultorum, etiam motu proprio hactenus concessorum vel imposterum concedendorum, nisi de speciali licentia petita & obtenta suorum Superiorum, Confessorem sibi eligere, & ab eo absolutionem recipere possit, mandantes ac districtius inhibentes tam ipsis Guardianis vel Præsidentibus, aliisque Fratribus religiosis, necnon Abbatissis, Monialibus & Sororibus, ac ipsorum singulis in virtute sanctæ Obedientiæ, ac sub officiorum per ipsos obtentorum privationis, ac inhabilitatis ad illa & alia imposterum obtinenda, pœnis eo ipso incurrendis, ut privilegiis indultis, confessionalibus & aliis literis & gratiis prædictis, quomodolibet uti, illorumque prætextu Confessorem sibi eligere, & ab eo absolutionem recipere, quam Confessoribus sic electis præfatis sub similibus pœnis, eo ipso similiter incurrendis, præterquam, ut præfertur, de speciali licentia petita & obtenta dictorum Superiorum, ut confessiones hujusmodi audire, ac pœnitentiam injungere, & absolutionis munus impertiri nullatenus audeant vel præsumant, irritum quoque & inane decernimus, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac quibusvis Apostolicis, necnon in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus constitutionibus, privilegiis quoque, indultis ac literis Apostolicis, sub quacumque verborum forma, & cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque fortioribus, efficacioribus & insolitis clausulis, irritantibusque & aliis decretis, per Sedem eamdem, ex quibuscumque causis etiam urgentissimis, & onerosis, ad quorumcumque cujuscumque dignitatis & status preces hactenus concessis & imposterum concedendis, quibus, etiamsi in illis caveatur expresse, quod illis nullatenus aut non alias, quam sub certis modo & forma tunc expressis derogari possit, illorum omnium tenores & formas, perinde ac si de verbo ad verbum, & non per clausulas generales idem importantes expressa mentio facta, aut alia exquisita forma ad id requisita, servanda fuisset, nihil penitus omisso, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. III. Volumus autem, quod præsentium transumptis sigillo alicujus Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ signatis, & manu alicujus Notarii

tarii publici subscriptis eadem fides adhibeatur, quæ ipsis originalibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die XIV. Novembris MDXLVIII. Pontificatus nostri anno XV.

Anno Christi 1549. Pauli III. anno 15.

LXXXIX.

Montis Fortini Cœnobium in Diœcesi Firman. Ordinis Minorum de Observantia, fundandi facultas. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Ministro & Fratribus Ordinis Minorum Regularis Observantiæ Provinciæ Marchiæ, juxta morem dicti Ordinis.

§. I. Exponi Nobis nuper fecistis, quod dilecti filii Communitas & homines habitatores terræ seu Oppidi Montis fortini, Firman. Diœcesis, ob singularem quem ad Ordinem vestrum Fratrum Minorum Regularis Observantiæ, devotionis gerunt affectum, & uberes animarum fructus, quos ex eorum exemplari vita, & assidua Divinorum celebratione proventuros sperant, terrena in Cœlestia felici commercio commutare satagentes, unam Domum intra dictam Terram, sub invocatione sanctæ Mariæ de Jurone cum campanili, campanis, cœmeterio, claustro, dormitorio, refectorio, hortis, hortalitiis atque aliis necessariis officinis, adinstar aliarum Domorum & Ecclesiarum dicti vestri Ordinis, pro perpetuis usu & habitatione eorumdem Fratrum dictæ vestræ Regularis Observantiæ, construere, ædificare & perficere, seu construi, ædificari & perfici facere, illamque, & ei contiguam sine cura Ecclesiam, ab ipsa communitate ex devotione sub eadem invocatione, annis elapsis constructam, vobis pro eisdem usu & habitatione concedere intendunt, proinde Nobis humiliter supplicari fecistis, ut vobis Domum prædictam cum Ecclesia ipsa, recipiendi licentiam & facultatem concedere, aliasque in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. II. Nos igitur, qui Divini cultus incrementum nostris potissimum temporibus ubique propagari desideramus, & votis fidelium omnium, ex quibus præcipue spiritualibus profectibus Altissimo famulantium, & salutaribus fructibus populorum consulitur, libenter annuimus, eaque quantum cum Deo possumus, favore benevolo confovemus, hujusmodi supplicationibus inclinati, vobis ut Domum præfatam cum ipsius Ecclesia, quatenus tamen aliquos Ecclesiasticos redditus non habeat, nec in titulum perpetui beneficii Ecclesiastici erecta existat, ac omnibus prædictis, ac ceteris necessariis officinis & membris, postquam constructa & ædificata fuerit, vel per vos construendam & ædificandam placuerit recipere, ac retinere & inhabitare; quodque Domus præfatæ Guardiani & Fratres in ea pro tempore existentes, omnibus & singulis privilegiis, gratiis, libertatibus & immunitatibus, exemptionibus, concessionibus & indultis spiritualibus & temporalibus Ordini & Observantiæ prædictis, ac ejusdem Domibus & Conventibus hactenus per Sedem Apostolicam in genere concessis & imposterum concedendis uti, potiri & gaudere libere & licite valeant, jure parochialis Ecclesiæ, & cujuslibet alterius in omnibus semper salvo, auctoritate Apostolica, tenore præsentium concedimus pariter & indulgemus.

§. III. Felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri Constitutione, qua cavetur expresse, ne prædicti & aliorum Mendicantium Ordi-

Ordinum professores, ad inhabitandum nova loca recipere præsumant, absque dictæ Sedis licentia speciali, necnon etiam aliorum Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum Constitutionibus & ordinationibus, ac dicti Ordinis statutis, Constitutionibus & consuetudinibus, etiamsi de illis hic habenda esset expressa & specifica mentio, ceterisque in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die xx. Martii MDXLIX. Pontificatus nostri anno xv.

XC.

Fratrem Joannem Jacobum de Montefalco Ordinis Minorum Conventualium Magistrum Generalem electum confirmat. Ex Vat. Secret. Tabul.

Dilecto filio Joanni Jacobo de Montefalco Ordinis Fratrum Minorum Conventualium & Theologiæ Professori, ac totius ipsius Ordinis Magistro Generali.

Cum, sicut nuper accepimus, tu in vigilia Pentecostes proxime præterita, in Capitulo Generali Ordinis Fratrum Minorum, in Civitate nostra Assisinaten. hoc anno celebrato, præsidente inibi dilecto filio nostro Rodulpho, tituli sanctæ Mariæ Transtiberim Presbytero Cardinali de Carpo nuncupato, dicti Ordinis apud Nos Protectore, in Magistrum Generalem ejusdem Ordinis ad triennium, & alias modo & forma solitis canonice electus fueris, prout in documento publico desuper confecto dicitur plenius contineri, Nos hujusmodi de te, quem salubri ejusdem Ordinis directioni proficuum fore speramus, factam electionem ratam & gratam habentes, illam, ac prout eam concernunt omnia & singula in dicto documento, quoad electionem hujusmodi contenta, Apostolica auctoritate, tenore præsentium, ex certa scientia approbamus & confirmamus, supplentes omnes & singulos juris & facti defectus, si qui forsan intervenerint in eisdem; teque in dicti Ordinis Magistrum Generalem ad dictum triennium instituimus, & solita benedictione nostra benedicimus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac dicti Ordinis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die xxix. Julii MDXLIX. Pontificatus nostri anno xv.

XCI.

Franciscum de la Torre Minoritam Conventualem Commissarium Generalem electum ad reformandum Provinciam Aragoniæ, ejusque Monasteria & loca confirmat. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilecto filio Francisco de la Torre Ordinis Fratrum Minorum Conventualium, & Theologiæ professori.

§. I. Cum, sicut exhibita Nobis nuper pro parte tua petitio continebat, inter alia, quæ in Capitulo Generali Fratrum Ordinis Minorum Conventualium in Civitate nostra Assisii, de mense Maii proxime præterito celebrato, & in eo dilecto filio nostro Rodulpho tituli sanctæ Mariæ Transtiberim Presbytero Cardinali de Carpo nuncupato, totius ipsius Ordinis Protectore præsidente, pro felici ejusdem Ordinis successu, statuta & ordina-

dinata fuerunt, tu, qui Provinciæ ſancti Jacobi ejuſdem Ordinis Provincialis exiſtis, ad viſitandum Provinciam Aragoniæ, juxta morem ipſius Ordinis Commiſſarius ad id ſpecialiter deputatus fueris, cum facultate totam illam Provinciam Aragonum, illiuſque Conventus & Monaſteria quæcumque tam in capite, quam in membris viſitandi & reformandi, ac delinquentes debite corrigendi, puniendi, incarcerandi & a carceribus liberandi, removendi ab officiis, & etiam deſtituendi & alios in illis inſtituendi, omniaque alia opportuna gerendi & exequendi, ac in eiſdem Monaſteriis & Conventibus Regularia dicti Ordinis inſtituta obſervari faciendi, prout in patentibus dilecti filii Joannis Jacobi de Monte falcone Ordinis præfati Magiſtri Generalis tibi deſuper conceſſis literis plenius dicitur contineri.

§. II. Et ſicut eadem petitio ſubjungebat, pro faciliori ejuſdem deputationis exercitio, & ut per te geſta majorem obtineant firmitatem, robur confirmationis Apoſtolicæ ſit tibi maxime opportunum, Nobis humiliter ſupplicari feciſti, ut tibi in præmiſſis favorabiliter annuere, de benignitate Apoſtolica dignaremur.

§. III. Nos igitur, qui Religionis profectum & decorem, ac inter illius profeſſores, ſublatis irregularitatibus & ſcandalis quibuſcumque, obſervantiam & devotionem regulares paſſim vigere ſinceris exoptamus affectibus, & quæ ad id procedere conſpicimus, quibus poſſumus favoribus proſequimur opportunis, literarum hujuſmodi veriores tenores, ac ſi de verbo ad verbum infererentur præſentibus, pro expreſſis habentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, deputationem hujuſmodi auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium approbamus & confirmamus, illique perpetuæ firmitatis robur adjicimus; ac tibi, ut ad Provinciam Aragonum hujuſmodi, ac illius Monaſteria, Conventus & Domos ejuſdem Ordinis quæcumque accedere, illa tam in capite, quam in membris juxta literarum earumdem tenorem viſitare, reformare, ac culpabiles repertos debite corrigere, privare, incarcerare, incarceratos liberare, ab officiis deſtituere & alios in illis inſtituere, ac in eiſdem Monaſteriis, Conventibus & Domibus Regularia dicti Ordinis inſtituta & Conſtitutiones obſervari facere, ac quæcumque ſcandala & gravamina de medio tollere, contradictores, ac tibi in præmiſſis non parentes cenſuris & pœnis Eccleſiaſticis, ac aliis opportunis juris & facti remediis compeſcere & coercere libere & licite poſſis, auctoritate & tenore prædictis licentiam concedimus & facultatem. Non obſtantibus Conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, necnon omnibus illis, quæ idem Joannes Jacobus Generalis Magiſter in ejus patentibus literis prædictis voluit non obſtare, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ apud ſanctum Marcum ſub annulo Piſcatoris die VIII. Auguſti MDXLIX. Pontificatus noſtri anno XV.

XCII.

Ordinationes in Provinciali Capitulo Fratrum Minorum de Obſervantia Provinciæ Burgen. pro concordia & unione habitas firmat. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Ad perpetuam rei memoriam.

§. I. EX incumbenti Nobis Apoſtolicæ Sedis ſtudio ad ea libenter intendimus, per quæ inter Regularis Obſervantiæ profeſſores æqualitas & Religionis vinculum, ac concordia ſine invidia ſervetur, ac iis quæ propterea facta fuiſſe dicuntur, ut firma perpetuo & illibata perſiſtant,

ſtant, cum a Nobis petitur, Apoſtolici muniminis adjicimus firmitatem.

§. II. Exhibita ſiquidem Nobis, nuper pro parte dilecti filii Miniſtri Provincialis Ordinis Fratrum Minorum Provinciæ Burgen. ſecundum morem dicti Ordinis, petitio continebat, quod nuper in Comitiis Provincialibus Burgis habitis, inter dilectos filios univerſos Patres Definitores & Vocales dicti Ordinis, ad obviandum controverſiis & diſſentionibus, quæ propter diverſas nationes, quibus eadem Provincia conſtat, plerumque oriebantur, ne quis aſſiduo imperio tumeſceret, vel continua ſubjectione dejiceretur, communi omnium conſenſu ſtatutum & ordinatum, ac ſub certis cenſuris & pœnis obſervari mandatum fuit, quod ex tunc deinceps Vizcainis & Alabanis Montagnenſibus nuncupatis, Cantabrico vocabulo comprehenſis, ex Caſtellana, unus Caſtellanus, & ex Cantabrica nationibus, alter Cantaber, qui decurſo peractoque termino pro Caſtellano Cantaber & pro Cantabrico Miniſtris Provincialibus Caſtellanus, Miniſtri Provinciales viciſſim in perpetuum eligerentur, idemque in quatuor Burgen. & Victoriani, ac Locromen. & Bilbanen. ejuſdem Ordinis Conventuum præficiendis Guardianis ſervaretur, ut bini videlicet eſſent Caſtellani & bini Cantabri, idem etiam in Definitoribus eligendis, ut bini ſcilicet ex una, bini vero ex altera parte eſſe deberent, & quod eo triennio, quo Miniſter fuerit ex Caſtellanis, Guardianus Burgen. ex Cantabris eſſet, & e contra, ac ne qui Miniſtri eſſe deſiiſſent una cum iis, qui Definitores foret, illa hebdomada Guardiani fierent, prout in ſcripturis publicis deſuper confectis dicitur plenius contineri. Quare pro parte dicti Miniſtri Nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut ſtatuto, ordinationi & mandato prædictis pro illorum ſubſiſtentia firmiori, robur Apoſtolicæ confirmationis adjicere, aliaſque in præmiſſis opportune providere, de benignitate Apoſtolica dignaremur.

§. III. Nos igitur, qui inter quoſcumque præſertim Religioſos, concordiam & unitatem paſſim vigere ſinceris deſideramus affectibus, ac quæ ad id tendere conſpicimus, favoribus proſequimur opportunis, ſcripturarum hujuſmodi veriores tenores, ac ſi de verbo ad verbum infererentur præſentibus, pro expreſſis habentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, ſtatutum, ordinationem & mandatum prædicta, ac prout illa concernunt, omnia & ſingula in eiſdem ſcripturis contenta ac inde ſequuta quæcumque, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium, ex certa noſtra ſcientia approbamus & confirmamus, illiſque perpetuæ firmitatis robur adjicimus, ac per dictos Fratres & eorum quemlibet ſub ſententiis, cenſuris & pœnis in ſcripturis hujuſmodi contentis firmiter obſervari debere, ac quidquid ſuper his a quoquam quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus: ſupplentes omnes & ſingulos juris & facti defectus, ſi qui forſan intervenerint in eiſdem. Non obſtantibus Apoſtolicis, ac in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis generalibus vel ſpecialibus Conſtitutionibus & ordinationibus, necnon Conventuum & Ordinis prædictorum juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & literis Apoſtolicis eiſdem Conventibus & Ordini, illorumque Superioribus, Fratribus & perſonis ſub quibuſcumque tenoribus & formis, ac cum quibuſvis clauſulis & decretis irritantibus, & alias quomodolibet conceſſis, confirmatis & innovatis, quibus illorum veriores tenores præſentibus pro expreſſis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat harum ſerie ſpecialiter & expreſſe derogamus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ apud ſanctum Marcum ſub annulo Piſcatoris die xx. Auguſti MDXLIX. Pontificatus noſtri anno xv.

XCIII.

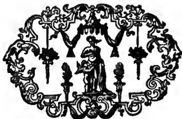
Virorum & Mulierum Monaſteria Ordinis Minorum Conventuallum in Portugalliæ & Algarbiorum Regnis conſiſtentia, reformari decernit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis univerſis & ſingulis Provincialibus, ac aliis Fratribus Ordinis Fratrum Conventuallium Portugalliæ & Algarbiorum Regnorum.

§. I. DUdum ex literis cariſſimi in Chriſto filii noſtri Jnannis Portugalliæ & Algarbiorum Regis illuſtris, ac aliorum fide dignorum teſtimoniis, non abſque animi noſtri perturbatione accepimus Religioſos veſtri Ordinis vitam adeo licentioſam,& a veſtri Ordinis Regularibus inſtitutis alienam, in animarum ſuarum perniciem, ac Religionis opproprium ac ſcandalum plurimorum ducere, ut Regulam quam profeſſi ſunt, pœnitus negligere videantur, & niſi deſuper opportuno & celeri remedio provideatur, maximum periculum in illis partibus ne dum Ordini veſtro, ſed etiam aliis immineat.

§. II. Nos, quibus univerſalis cura gregis Dominici ſpecialiter commiſſa eſt, ſperantes quod veſtra circumſpectione, ac in Nos & Sedem Apoſtolicam devotione, vos ad Ordinis veſtri Regularia inſtituta, illorumque obſervationem redigetis, vobis & cuilibet veſtrum in virtute ſanctæ obedientiæ injungimus & mandamus, quatenus vos, omniaque & ſingula tam Virorum, quam Mulierum Monaſteria veſtra vobis ſubdita, illorumque perſonas infra duos Menſes poſt notitiam præſentium tam in capite, quam in membris in iis, in quibus reformatione indigebunt, juxta Regularia ipſius Ordinis inſtituta hujuſmodi, & eorum profeſſionem reformetis, & ad rectitudinis tramitem reducatis taliter, & eo modo & forma, in quibus vos cum Dei honore perſeverare ſperetur,quod ſi id,quod minime credimus, facere recuſaveritis ſeu neglexeritis, ad alia opportuna remedia contra vos devenire cogemur.

Datum Romæ apud ſanctum Marcum ſub annulo Piſcatoris die XXIII. Auguſti MDXLIX. Pontificatus noſtri anno XV.

J U-

JULIUS III.

Electus IV. *Idus Februarii* MDL. *Coronatus* VIII. *Kal. Martii*.

ANNO CHRISTI 1550. JULII III. ANNO 1.

I.

Hospitale sancti Antonii Bononien. Tertii Ordinis Minorum Conventualium sancti Francisci, Tertiariis amotis, mulieribus tantum assignandum decernit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Venerabili fratri Episcopo Bononien. & dilecto filio Civitatis nostræ Bononiæ Vice-Legato vel eorum alteri.

§. I. CUm, sicut dilectus filius Joannes Jacobus de Montefalco Ordinis Fratrum Minorum & Theologiæ professor, ac totius ipsius Ordinis Magister Generalis Nobis nuper exponi fecit, licet in Domo sive Hospitali sancti Antonii de Padua Bononien. Tertii Ordinis sancti Francisci de Pœnitentia nuncupati, pro usu tam virorum, quam mulierum dicti Tertii Ordinis deputat. seu deputato, non parvus mulierum ejusdem Tertii Ordinis numerus sub cura, regimine & obedientia Fratrum dicti Ordinis Minorum Conventualium nuncupatorum degat, & inibi Altissimo famuletur, nihilominus quatuor aut quinque viri pro Fratribus præfati Tertii Ordinis se gerentes, qui habitum per Fratres ipsius Tertii Ordinis gestari solitum, in dicta Domo seu Hospitali, absque eo quod per illius Superiores, ut etiam tunc moris erat, & nunc est, & Regula dicti Tertii Ordinis requirebat, eis exhiberetur, aut voluntas dictorum Superiorum ad id interveniret, a se ipsis propria auctoritate susceperunt, in Domo seu Hospitali hujusmodi degere, & vitam licentiosam, ac minus quam Regulares personas deceat, honestam ducere, ac omnes ipsius Domus seu Hospitalis fructus, redditus & proventus, qui olim pro substentatione pauperum personarum sub Regula Tertii Ordinis hujusmodi viventium deputati seu assignati fuerunt, dissipare, ac in proprios, ac alios damnatos usus convertere præsumunt, in animarum suarum periculum, & mulierum dicti Tertii Ordinis in Domo seu Hospitali hujusmodi degentium detrimentum non modicum, ac Christifidelium scandalum; idem Joannes Jacobus Magister Nobis humiliter supplicari fecit, ut eosdem viros a Domo seu Hospitali hujusmodi amoveri, ac ipsam Domum seu Hospitale ipsis Sororibus seu mulieribus ejusdem Tertii Ordinis, ad hoc, ut ex illius fructibus, redditibus & proventibus præfatis, ac eleemosinis eidem Domui seu Hospitali faciendis commode sustentari possint, assignari, seu pro eis deputari mandare, aliasque in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. II. Nos igitur de præmissis certam notitiam non habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, tibi per præsentes committimus & mandamus, quatenus, vocatis vocandis, te de præmissis diligenter informes, & si ita esse repereris, Viros præfatos ab eadem Domo seu Hospitali auctoritate nostra amoveas, ac Domum seu Hospitale hujusmodi Sororibus seu Mulieribus ejusdem Tertii Ordinis, ad hoc, ut ex illius fructibus, redditibus, proventibus, ac eleemosynis præfatis se commode sustentari possint, sine tamen alicujus præjudicio, assignes seu pro eis deputes: Contradictores quoslibet & rebelles, ac tibi in præmissis non parentes, per sententias, censuras

ras & pœnas Ecclesiasticas, ac etiam pecuniarias tuo arbitrio moderandas & applicandas, appellatione postposita, compescendo, ac legitimis super his habendis servatis processibus, sententias, censuras & pœnas præfatas etiam iteratis vicibus aggravando, adhibito etiam seu invocato ad id, si opus fuerit, auxilio tui vel cujusvis alterius brachii secularis. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque; aut si aliquibus communiter vel divisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XXIX. Mariti MDL. Pontificatus nostri anno I.

II.

Sanctimonialibus sanctæ Luciæ Fulginaten. Ordinis sanctæ Claræ perceptionem decem salmarum frumenti in Agro Clusino ad Cameram spectan. extendit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis in Christo filiabus Abbatissæ & Monialibus Monasterii sanctæ Luciæ Fulginaten. Ordinis sanctæ Claræ de Observantia.

§. I. Dudum emanarunt a felicis recordationis Paulo Papa III. immediato prædecessore nostro literæ tenoris subsequentis: a tergo videlicet. *Dilectis in Christo filiabus Abbatissæ & Monialibus Monasterii sanctæ Luciæ Fulginaten. Ordinis sanctæ Claræ de Observantia*.

Intus vero. *Paulus Papa III. Dilectæ in Christo filiæ salutem & Apostolicam benedictionem. Paupertati, quam profitemini, paterne providere volentes, inducti præsertim odore bonæ famæ vitæ vestræ, ut eo ferventius omnipotenti Deo inservire, & orationibus vacare valeatis, quominus de victui necessariis sollicitæ eritis, vobis decem salmas frumenti ad mensuram Perusin. ex frumento in Clusino Perusin. recollecto & recolligendo ad Cameram Apostolicam pertinente, quotannis in festo Assumptionis beatæ Mariæ, incipiendo a proxime futuro festo, per nostrum in Civitate Perusiæ Thesaurarium vel ejus Vicethesaurarium vobis vel agentibus vestris in dicta Civitate, donec Nos in humanis erimus, consignandas ac tradendas gratiose donamus & liberaliter elargimur, per præsentes mandantes eidem Thesaurario in virtute sanctæ Obedientiæ, ut dictas decem salmas frumenti vobis vel agentibus vestris prædictis, juxta tenorem præsentium omnino tradat & consignet, in ipsa autem Civitate Legato nostro, ut illas vobis tradi & consignari faciat, juris & facti remediis opportunis, contrariis non obstantibus quibuscumque. Volumus autem dictas decem salmas sic vobis traditas eidem Thesaurario in Camera Apostolica bonas fieri, & in ejus computis admitti. Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die* VI. *Augusti* MDXLVII. *Pontificatus nostri anno* XIII.

§. II. Volentes autem dictas decem salmas frumenti singulis annis, etiam vita nostra durante, vobis, ut præfertur, tradi, literas Pauli prædecessoris præinsertas hujusmodi, & in eis contenta quæcumque, ad vitam nostram, auctoritate Apostolica, tenore præsentium confirmamus & innovamus, easque ab omnibus, ad quos spectat seu in futurum quomodolibet spectare poterit, firmiter & inviolabiliter observari debere decernimus, mandantes dicto Thesaurario pariter in virtute sanctæ Obedientiæ, ut easdem decem salmas frumenti vobis vel agentibus vestris prædictis, juxta dicta-

ctarum & præsentium literarum tenorem, tradat & consignet, & in ipsa Civitate Legato nostro, ut præfertur, illas vobis tradi cum effectu faciat, contrariis non obstantibus quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die xxix. Martii MDL. Pontificatus nostri anno I.

III.

Moniales sanctæ Mariæ de las Cordillas, Abulen. diœcesis, Ordinis sanctæ Claræ a Divinorum recitatione officiorumque exercitio, infirmitate durante eximit, honestasque Puellas pro earum servitiis admitti posse statuit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis in Christo filiabus Abbatissæ & Conventui Monasterii Monialium beatæ Mariæ de Jesu de las Cordillas, Abulen. diœcesis, Ordinis sanctæ Claræ.

§. I. EXponi Nobis nuper fecistis, quod propter aeris intemperiem, sub quo Monasterium vestrum consistit, sæpe numero diversis infirmitatibus oppressæ existatis, & illarum tempore ad Chorum accedere, & Divina officia ibidem recitare non valeatis, pro parte vestra Nobis fuit humiliter supplicatum, ut vobis in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. II. Nos igitur commoditatibus & sanitati vestræ, quantum cum Deo possumus, consulere volentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, vobis & cuilibet vestrum, ut infirmitatibus hujusmodi durantibus, quæ infirmæ fuerint, in quo ipsarum infirmarum, ac tuam, filia Abbatissa, conscientiam oneramus, ad Chorum accedere, ac Divina officia hujusmodi, ac alias horas Canonicas diurnas pariter & nocturnas recitare minime teneamini: ac insuper, ut aliquas Mulieres vel Ancillas honestæ & bonæ conversationis ac famæ, quæ vobis intra dictum Monasterium deserviant, retinere, & ut vestris necessitatibus commodius subvenire, quocumque, non tamen ab Ecclesia prohibito tempore, cistellas, pulleas, & alia licita tamen exercitia, prout alias solitæ fuistis, pro libito voluntatis vestræ exercere libere & licite valeatis, & bona per quondam Luysam de Acuna, tunc in humanis agentem, ipsius Monasterii Abbatissam, vobis & dicto Monasterio relicta, seu ejus opera acquisita, necnon quæcumque alia ejusdem Monasterii bona alicui altero Monasterio, seu regulari, aut pio loco, ex quavis causa, absque vestro expresso consensu, applicari aut concedi nullatenus possint, auctoritate Apostolica, tenore præsentium, de speciali gratia concedimus & indulgemus.

§. III. Quocirca venerabili fratri Episcopo Abulen. & dilectis filiis Abbati Collegiatæ Ecclesiæ beatæ Mariæ oppidi Vallisoleti, Palentin. diœcesis, ac Archidiacono de Vabia in Ecclesia Oveten. mandamus, quatenus ipsi vel duo aut unus eorum per se vel alium seu alios vobis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra vos & vestrum quamlibet concessione & indulto, ac aliis præmissis pacifice frui & gaudere, non permittentes vos vel vestrum quamlibet desuper, per quoscumque quomodolibet indebite molestari: Contradictores quoslibet & rebelles per censuras & pœnas Ecclesiasticas, ac alia opportuna juris remedia, appellatione postposita, compescendo, ac legitimis super his habendis servatis processibus, censuras & pœnas præfatas, etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstan-

ſtantibus præmiſſis, ac felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri de una & Concilii Generalis de duabus, non tamen tribus dietis, ac quibuſvis aliis conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac Monaſterii & Ordinis præfatorum etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & literis Apoſtolicis Monaſterio & Ordini præfatis, ac quibuſvis aliis ſub quibuſcumque verborum formis & tenoribus, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus & inſolitis clauſulis, irritantibuſque & aliis decretis conceſſis, confirmatis & innovatis, quibus omnibus, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa & individua, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, præſentibus pro expreſſis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter & expreſſe derogamus, ceteriſque contrariis quibuſcumqne: aut ſi aliquibus communiter vel diviſim ab Apoſtolica ſit Sede indultum, quod interdici, ſuſpendi vel excommunicari non poſſint, per literas Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die XIII. Aprilis MDL. Pontificatus noſtri anno I.

IV.

Perceptionem duodecim ducatorum auri ſingulis menſibus ſuper ancboragiis Civitatis Vetulæ Cœnobio Viterbienſi ſancti Bernardini elargitam firmat.
Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis in Chriſto filiabus Miniſtræ & Monialibus Monaſterii Monialium ſancti Bernardini Ordinis ſancti Franciſci de Obſervantia nuncupatarum, Civitatis noſtræ Viterbien.

§. I. EXpoſito alias felicis recordationis Paulo Papa III. prædeceſſori noſtro, quod quondam Maria de la Tolfa, unica quondam Rogerii etiam de la Tolfa, olim ejuſdem Loci veri Domini filia legitima & naturalis, tunc in humanis agens, in juvenili ætate conſtituta, & Parentibus orbata exiſtens, ac dominio paterno carens, ad Monaſterium veſtrum ſancti Bernardini Viterbien. adducta fuit, quam tunc dicti Monaſterii Miniſtra & Moniales pietate commotæ, in eodem Monaſterio receperunt, in quo quidem Monaſterio dicta Maria habitum per Moniales ejuſdem Monaſterii geſtari ſolitum ſuſcepit, & Profeſſionem per eaſdem Moniales emitti ſolitam emiſit regularem, ac ibidem diu catholice vixit, & poſtmodum tempore felicis recordationis Julii Papæ II. prædeceſſoris ſui ibidem dies ſuos clauſit extremos. Et quod licet pro parte Miniſtræ & Monialium Monaſterii hujuſmodi, quæ pro tempore fuerunt, diverſis Romanis Pontificibus prædeceſſoribus ſuis pluries humiliter ſupplicatum fuerit, ut dictam Mariam dotare, & ſibi convenientem bonorum paternorum portionem, ſecundum illius gradum pro dote ſua aſſignari . . . ipſique Romani Pontifices id facere polliciti fuerunt, nihilominus propter impotentiam & paupertatem ejuſdem Monaſterii, hujuſmodi negotinm protractum, & pollicitationes præfatæ numquam executioni demandatæ, nec effectum ſortitæ fuerunt, propter quod Monaſterium prædictum uſque tunc non parum ſuſtulerat detrimentum, Paulus Prædeceſſor noſter ſupplicationibus veſtris inclinatus, in-

indemnitati vestræ consulendo, eidem Monasterio duodecim ducatos auri de Camera super Anchoragiis Civitatis Veteris, per Anchoragiorum hujusmodi exactores pro tempore deputatos, singulis mensibus eidem Monasterio persolvendos, ad ejusdem Prædecessoris & Sedis Apostolicæ beneplacitum concessit & assignavit, ac tunc & pro tempore existentibus Præsidentibus & Clericis Cameræ Apostolicæ mandavit, quatenus, exceptione & contradictione quacumque cessante, summam præfatam ipsi Monasterio persolvi facerent & procurarent, prout in ejusdem Pauli prædecessoris nostri literis, quarum vigore summam præfatam singulo mense usque nunc eidem Monasterio solutam fuisse asseritis, latius continetur.

§. II. Nos volentes non minoribus, quam dictus Paulus prædecessor prosequtus fuerit favoribus, vos prosequi, ac vobis gratiam facere specialem, literas concessionis & assignationis ejusdem Pauli prædecessoris hujusmodi, ac omnia & singula in illis contenta, quoad præmissa auctoritate Apostolica, & ex certa nostra scientia confirmamus & approbamus, necnon durante nostro & dictæ Sedis Apostolicæ beneplacito, effectum sortiri, ac vobis inviolabiliter observari debere decernimus. Mandantes dilectis filiis Præsidentibus, & Clericis dictæ Cameræ Apostolicæ nunc & pro tempore existentibus, quatenus, exceptione & contradictione quacumque cessante, summam prædictam ipsi Monasterio persolvi faciant & procurent, necnon eisdem exactoribus Anchoragiorum, quod summam eamdem dictorum ducatorum duodecim auri de Camera singulis mensibus, juxta dictarum literarum formam & tenorem eidem Monasterio solvant. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XXVI. Aprilis MDL. Pontificatus nostri anno I.

V.

Simonem de Sousa Minoritam Conventualem in Lusitana Provincia Vicarium & Commissarium a Joanne Jacobo de Montefalcone ejusdem Ordinis Generali destinatum, indeque revocatum confirmat. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilecto filio Joanni Jacobo de Monte Falcone totius Ordinis Fratrum Minorum Conventualium nuncupatorum Generali, & in sacra Theologia Magistro.

§. I. EXponi Nobis nuper fecisti, quod alias, postquam dilectum filium Simonem de Sousa, Ordinis Fratrum Minorum Conventualium nuncupatorum Professorem, tuum in Provincia Lusitaniæ Vicarium & Commissarium cum certis facultatibus ad triennium ex tunc proxime futurum per tuas patentes creaveras, & felicis recordationis Paulus Papa III. prædecessor noster creationem prædictam per ejus literas confirmaverat, tu de mala & tyrannica administratione, ac exercitio Vicariatus & Commissariatus Simonis hujusmodi plenius informatus, & Religionis zelo affectus, tantum scandalum in Provincia & Ordine prædictis, prout etiam ab agentibus pro carissimo in Christo filio nostro Joanne Portugalliæ & Algarbiorum Rege acceperas esse, diutius perferre nolens, auctoritate officii tui Generalatus, dictum Simonem ab omni prorsus officio Commissariatus hujusmodi revocasti, ac tuas literas prædictas in hoc ei minime suffragari debere declarasti per alias tuas patentes literas, prout in singulis literis prædictis plenius dicitur contineri.

§. II. Cum autem, ſicut eadem expoſitio ſubjungebat, ut revocatio & declaratio per te, ut præfertur, factæ hujuſmodi eidem Provinciæ perutiles exiſtant, tu eas pro illarum ſubſiſtentia firmiori Apoſtolico munimine roborari cupias, pro parte tua Nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut revocationem & declarationem præfatas confirmare & approbare, aliaſque in præmiſſis opportune providere, de benignitate Apoſtolica dignaremur.

§. III. Nos igitur qui in his libenter aſſiſtimus, per quæ ſcandalis occurritur, & omnes præſertim regularis Obſervantiæ Profeſſores ad æquitatis normam reducuntur, ſingularum literarum prædictarum veriores tenores, ac ſi de verbo ad verbum infererentur præſentibus, pro ſufficienter expreſſis habentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, revocationem & declarationem, ac cum omnibus & ſingulis in eis contentis clauſulis poſteriores literas præfatas, Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium approbamus & confirmamus, illaſque validas & efficaces exiſtere, ipſumque Simonem Vicariatus & Commiſſariatus hujuſmodi officium nullatenus exercere poſſe ſeu debere, ſicque per quoſcumque quavis auctoritate fungentes Judices & perſonas, ſublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate, judicari, interpretari & decidi debere, irritum quoque & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari, decernimus, ſupplentes omnes & ſingulos juris & facti defectus, ſi qui forſan intervenerint in eiſdem. Non obſtantibus præmiſſis, ac quibuſvis conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die VIIII. Julii MDL. Pontificatus noſtri anno I.

VI.

Sanctimonialibus ſanctæ Mariæ Magdalenæ de ſancta Anatolia Ordinis ſanctæ Claræ duodecim ſalmas frumenti a Theſauraria Camerini annuatim percipiendas elargitur. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis in Chriſto filiabus Abbatiſſæ & Conventui Monialium ſanctæ Mariæ Magdalenæ de ſancta Anatolia Ordinis ſanctæ Claræ, Camerinen. Diœceſis.

§. I. CUm, ſicut Nobis nuper exponi feciſtis, licet vos jam fere tanto tempore, quod ejus initii hominum memoria non habetur, conſueveritis duodecim ſalmas grani ad menſuram Terræ ſanctæ Anatoliæ, Camerinen. diœceſis, a Principibus, qui Ducatum noſtrum Camerinen. pro tempore poſſederunt, quolibet anno percipere & exigere, nihilominus a quatuor vel quinque annis citra Ducatus præfatus in noſtram & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ditionem venit, in exactione earumdem duodecim ſalmarum grani impediamini, Nobis humiliter ſupplicari feciſtis, ut vobis, quod de cetero perpetuis futuris temporibus quolibet anno duodecim ſalmas grani hujuſmodi a Theſaurariis dicti Ducatus ſeu aliis perſonis emulomenta molendinorum dictæ Terræ pro parte ad Cameram Apoſtolicam ſpectantia percipientibus, exigere & levare poſſitis, concedere & indulgere, aliaſque vobis in præmiſſis opportune providere, de benignitate Apoſtolica dignaremur.

§. II. Nos igitur, qui Sanctimonialium quarumlibet Altiſſimo ſub clauſura famulantium votis libenter annuimus, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, vobis, quod de cetero quolibet anno duodecim ſalmas grani hujuſmodi a Theſaurariis & aliis perſonis præfatis exigere & levare libere & lici-

licite valeatis, ad nostrum & Sedis Apostolicæ beneplacitum, Apostolica auctoritate, tenore præsentium, de speciali gratia indulgemus. Mandantes eisdem modernis & pro tempore existentibus Thesaurariis nostris in eodem Ducatu, ac aliis personis emolumenta molendinorum hujusmodi pro parte ad dictam Cameram spectantia, nunc & pro tempore percipientibus, ut durante beneplacito hujusmodi, vobis singulis annis de eisdem duodecim salmis grani tempore debito realiter & cum effectu respondeant. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die xx. Augusti MDL. Pontificatus nostri anno 1.

VII.

Joannes Macebray Ordinis Minorum de Observantia Professor Lismorensi Ecclesiæ in Hibernia præficitur. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

JULIUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei

Dilecto filio Joanni Macebray Electo Lismoren. salutem & Apostolicam benedictionem.

§. I. Apostolatus officium, meritis licet imparibus, Nobis ex alto commissum, quo Ecclesiarum omnium regimini, Divina dispositione, præsidemus, utiliter exequi, coadjuvante Domino, cupientes, solliciti corde reddimur & solertes, ut cum de Ecclesiarum ipsarum regiminibus agitur committendis, tales illis in Pastores præficere studeamus, qui Populum suæ curæ commissum sciant non solum doctrina verbi, sed etiam exemplo boni operis informare, commissasque sibi Ecclesias in statu pacifico & tranquillo velint & valeant, auctore Domino, salubriter regere & feliciter gubernare.

§. II. Dudum siquidem felicis recordationis Paulus Papa III. prædecessor noster provisiones Ecclesiarum omnium tunc vacantium & in antea vacaturarum ordinationi & dispositioni suæ reservavit, decernens ex tunc irritum & inane, si secus super his, per quoscumque quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contingeret attentari.

§. III. Postmodum vero Ecclesia Lismoren. Provinciæ Casselen. in Hibernia, cui bonæ memoriæ Thomas Portial Episcopus Lismoren. dum viveret, præsidebat, per obitum ejusdem Thomæ Episcopi, qui extra Romanam Curiam duobus annis jam elapsis debitum naturæ persolvit, Pastoris solatio destituta, Nos vacatione hujusmodi fide dignis relatibus intellecta, ad ipsius Ecclesiæ celerem & felicem provisionem, de qua nullus præter Nos, pro eo quod Nos, qui dicto Prædecessore per eum de prædicta Ecclesia non disposito, sicut Domino placuit, ab hac luce subtracto, Divina savente clementia, ad summi Apostolatus apicem assumpti fuimus, cum a nonnullis revocaretur in dubium, an aliquis, præter Romanum Pontificem, de Ecclesiis, tempore obitus Prædecessoris hujusmodi vacantibus, quarum provisiones dispositioni suæ reservaverat, disponere potuisset sive posset, ad hujusmodi ambiguitatis tollendum dubium, declaravimus provisiones Ecclesiarum prædictarum tempore præmisso vacantium, propter reservationem & decretum Prædecessoris hujusmodi remansisse & remanere affectas, nullumque de illis præter eumdem Romanum Pontificem eatenus se intro-

mittere potuiſſe ſive poſſe quoquomodo, ac irritum & inane decrevimus, ſi ſecus ſuper his per quoſcumque quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter contingeret attentari, ſe intromittere potuit ſive poteſt, reſervatione & decreto obſiſtentibus ſupradictis; ne Eccleſia ipſa longæ vacationis exponatur incommodis, paternis & ſollicitis ſtudiis intendentes, poſt deliberationem, quam de præficiendo eidem Eccleſiæ Liſmoren. Perſonam utilem & etiam fructuoſam cum Fratribus noſtris habuimus diligentem, demum ad te Ordinis Fratrum Minorum regularis Obſervantiæ Profeſſorem, in ætate legitima & Presbyteratus ordine conſtitutum, ac verbi Dei Prædicatorem, literarum ſcientia præditum, vitæ ac morum honeſtate decorum, in ſpiritualibus providum & temporalibus circumſpectum, aliiſque multiplicum virtutum donis, prout etiam fide dignorum teſtimoniis accepimus, inſignitum, direximus oculos noſtræ mentis, quibus omnibus debita meditatione penſatis, te a quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris & penis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtis, ad effectum præſentium tantum conſequendum, harum ſerie abſolventes & abſolutum fore cenſentes, de perſona tua Nobis & dictis fratribus noſtris, ob tuorum exigentiam meritorum accepta, de ipſorum Fratrum conſilio præfatæ Eccleſiæ Liſmoren. ſive præmiſſo, ſive alio quovis modo, aut ex alterius cujuſcumque Perſona, ſeu per liberam ceſſionem dicti Thomæ Epiſcopi, vel cujuſvis alterius, de illius regimine & adminiſtratione in eadem Curia, vel extra eam, etiam coram Notario publico, & teſtibus ſponte factam vacet, etiamſi tanto tempore vacaverit, quod ejus proviſio, juxta Lateranenſis ſtatuta Concilii, ſeu alias Canonicas ſanctiones, ad Sedem Apoſtolicam legitime devoluta exiſtat, & illa ex quavis cauſa ad Sedem prædictam ſpecialiter vel generaliter pertineat, ac ſuper eiſdem regimine & adminiſtratione inter aliquos lis, aut ſuper illorum poſſeſſorio, ſeu quaſi moleſtia, cujus ſtatum, ac verum & ultimum ejuſdem Eccleſiæ Liſmoren. vacationis modum, etiamſi ex illo quævis generalis reſervatio, etiam in corpore juris clauſa reſultet, præſentibus haberi volumus pro expreſſis, pendeat indeciſa, Apoſtolica auctoritate providemus, teque illi in Epiſcopum præficimus & Paſtorem, curam & adminiſtrationem Eccleſiæ Liſmoren. prædictæ tibi in ipſis ſpiritualibus & temporalibus plenarie committendo, in illo, qui dat gratias & largitur præmia, confidentes, quod dirigente Domino actus tuos, dicta Eccleſia Liſmoren. ſub tuo felici regimine regetur utiliter, & proſpere dirigetur, ac grata in eiſdem ſpiritualibus & temporalibus ſuſcipiet incrementa.

§. IV. Jugum igitur Domini tuis impoſitum humeris prompta devotione ſuſcipiens, curam & adminiſtrationem hujuſmodi ſic exercere ſtudeas ſollicite, fideliter & prudenter, quod ſupradicta Eccleſia Liſmoren. Gubernatori provido & fructuoſo Adminiſtratori gaudeat ſe commiſſam, tuque præter æternæ retributionis præmium, noſtram & ejuſdem Sedis benedictionem & gratiam exinde uberius conſequi merearis.

§. V. Quocirca dilectis filiis Capitulo dictæ Eccleſiæ, ac Clero & Populo Civitatis & diœceſis, necnon Vaſſallis ejuſdem Eccleſiæ Liſmoren. per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus Capitulum tibi, tamquam Patri & Paſtori animarum ſuarum humiliter intendentes, exhibeant obedientiam & reverentiam debitas & devotas, ac Clerus te pro noſtra & Sedis prædictæ reverentia benigne recipientes & honorifice pertractantes, tua ſalubria monita & mandata ſuſcipiant humiliter, & efficaciter adimplere procurent; Populus vero te tamquam Patrem & Paſtorem animarum ſuarum devote ſuſcipientes, & debita honorificentia proſequentes, tuis monitis

tis & mandatis salubribus humiliter intendant; ita quod tu in eis devotionis filios, & ipsi in te per consequens Patrem benevolum invenisse gaudeatis, Vassalli autem præfati te debito honore prosequentes, tibi fidelitatem solitam, necnon consueta servitia & jura tibi ab eis debita integre exhibere procurent, alioquin sententiam sive pœnam, quam respective rite tuleris seu statueris in rebelles, ratam habebimus, & faciemus, auctore Domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari.

§. VI. Rogamus quoque venerabilem Fratrem nostrum Archiepiscopum Casselen. per eadem sibi scripta mandantes, quatenus te & præfatam Ecclesiam Lismoren. suffraganeam suam habens pro nostra & præfatæ Ecclesiæ reverentia propensius commendatos, in ampliandis & conservandis tuis, ac prædictæ Ecclesiæ Lismoren. juribus sic te & illam benigni favoris præsidio prosequatur, quod tu per suæ auxilium gratiæ in commisso tibi curæ pastoralis officio possis, Deo propitio, prosperari, ipseque Archiepiscopus proinde Divinam misericordiam, & nostram ac ejusdem Sedis benedictionem & gratiam valeat uberius promereri.

Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDL. XII. Kalendas Augusti Pontificatus nostri anno 1.

VIII.

Neapolitani Cœnobii de Jesu Ordinis sanctæ Claræ directionem in temporalibus alias Observantibus demandatam Nobilibus sedilis capuani exercendam decernit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis nobilibus viris sedilis Capuan. Civitatis Neapolitan.

§. I. EXponi Nobis nuper fecistis, quod nuper dilecti filii Minister Provincialis Provinciæ Terræ Laboris Ordinis Fratrum Minorum de Observantia nuncupatorum, juxta morem dicti Ordinis, & Patres Provinciæ & Terræ prædictarum provide attendentes, quod si cura temporalis Monasterii Monialium de Jesu Neapolitan. Ordinis sanctæ Claræ illis competens vobis concederetur, ipsarum Monialium necessitatibus salubriter consuleretur. Et propterea cupientes earumdem Monialium profectui consulere, de consensu tunc Commissarii Generalis dicti Ordinis Fratrum Minorum, curam, regimem & administrationem temporalem Monasterii hujusmodi vobis per vos, sub certis modo & forma habenda concesserunt & commiserunt, prout in eorum desuper confectis patentibus literis, plenius contineri dicitur. Quare pro parte vestra, necnon Monialium ejusdem Monasterii & dicti Provincialis, Nobis humiliter supplicatum fuit, ut concessioni & commissioni præfatis pro illarum subsistentia firmiori, robur Apostolicæ confirmationis adjicere, aliasque in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. II. Nos igitur, qui ea quæ pro fœminei sexus prospero statu & feliciori successu, provide facta fuisse dicuntur, ut illibata persistant, quantum cum Deo possumus, favoribus prosequimur opportunis, patentium literarum hujusmodi veriores tenores præsentibus pro expressis habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, concessionem & commissionem prædictas, ac prout illas concernunt, omnia & singula in dictis literis contenta & inde sequuta quæcumque, licita tamen & honesta, & sacris Canonibus non contraria, auctoritate Apostolica, tenore præsentium approbamus & confirmamus, supplemusque omnes & singulos juris & facti defectus, si qui forsan intervenerint in eisdem, illaque valida & efficacia existere, vosque Mo-

Monaſterium & Moniales hujuſmodi, juxta conceſſionem & commiſſionem præfatas regere & gubernare libere & licite poſſe, ipſaſque Moniales ſub veſtris cura & gubernio temporali exiſtere decernimus. Non obſtantibus Conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac Monaſterii & Ordinum prædictorum, juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & literis Apoſtolicis, illis eorumque Superioribus & perſonis, & quibuſvis aliis ſub quibuſvis tenoribus & formis, ac cum quibuſvis clauſulis & decretis etiam irritantibus, & alias quomodolibet conceſſis, approbatis & innovatis, quibus illorum veriores tenores, ac ſi de verbo ad verbum inſerti forent præſentibus, pro ſufficienter expreſſis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat harum ſerie ſpecialiter & expreſſe derogamus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die XII. Septembris MDL. Pontificatus noſtri anno I.

IX.

Minorum & Prædicatorum Ordinum Provincialibus Brabantiæ ab Anglicana hæreſi in Flandiam refugientes abſolvendi facultatem concedit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Heurico Helſtau Miniſtro Provinciali Ordinis Fratrum Minorum Provinciæ Brabantiæ, ac Richardo Hargrave Ordinis Fratrum Prædicatorum profeſſori in Cœnobio Bruxellenſi Prælectori, & Thomæ Quvintancio ejuſdem Ordinis Fratrum Minorum Fratri, ac Roberto Brecoke presbytero, & eorum cuilibet.

§. I. Apoſtolicæ Sedis copioſa clementia recurrentium ad eam fidelium poſt exceſſum, ſtatui libenter conſulere, illoſque gra ti oſa caritate complecti conſuevit. Cum itaque, ſicut accepimus, poſtquam in partibus Angliæ ſæviſſima hæreticorum & Schiſmaticorum rabies increbuit, complures Catholicæ fidei ſectatores tam Angli quam Hiberni, & aliarum partium utriuſque ſexus homines, tantam ſcelerum immanitatem, & peccati obſtinationem ferre nequeuntes, licet quandoque vi & metu mortis, ac forſan verberibus circumventi, cum eiſdem Schiſmaticis propter eorum potentiam, adverſus veram Religionem aliqua ſentire, & nonnulla etiam hæreſim ſapientia contra ſuam ipſorum voluntatem, in illorum gratiam committere coacti fuerint: Verumtamen ne cum eiſdem Hæreticis in peccato, & illius pertinacia hujuſmodi uſque ad extremum vitæ finem perſeverare cogerentur, ſuæ ſalutis memores, ex Anglia, & aliis Regionibus hujuſmodi clandeſtine fugientes, in Flandriam & Brabantiam, ac alias eidem Angliæ vicinas, & minime eadem labe infectas Regiones confluxerint, & quotidie magis confluant, cupiantque, ex eo quod propter adhæſionem cum dictis Schiſmaticis & peccati communionem prædictas, licet forſan vi & metu factas, ut præfertur, excommunicationis, & alias in ſimiles tam a jure, quam forſan per Nos ſeu felicis recordationis Clementem VII. & piæ memoriæ Paulum III. Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, ſeu alias promulgatas pœnas forſan incurrerint, ac qui in ſacris etiam Presbyteratus Ordinibus ſunt conſtituti, irregularitatem propterea contraxerint, a dictis cenſuris & pœnis, ac ſuper irregularitate hujuſmodi per Nos & Sedem eamdem miſericorditer abſolvi, & ſecum diſpenſari, ac alias eorum

ſta-

statuti & animarum tranquillitati, de opportuno remedio desuper provideri.

§. II. Nos igitur attendentes, quod dicta Sedes gremium suæ pietatis petentibus claudere non consuevit, discretioni vestræ, quorum integritatem, probitatem & doctrinam ex multorum, ac præsertim dilecti filii nostri Reginaldi, tituli sanctæ Mariæ in Cosmedin Diaconi Cardinalis Poli nuncupati relatione compertam habemus, ut ad beneplacitum nostrum omnes & singulos utriusque sexus homines præfatam hæresim & persecutionem fugientes, qui ad Flandriæ, Brabantiæ & alias regiones hujusmodi hactenus confluxerunt & in futurum confluent, si præmissa, ut præfertur, vera esse repereritis, ab excommunicationis & aliis quibuscumque sententiis, censuris & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa, & illorum occasione quomodolibet incurrerint, ac excessibus hujusmodi, etiam si talia forent, propter quæ Sedes prædicta esset merito consulenda, etiam si in Bulla in die Cœna Domini legi consueta comprehensa sint, dummodo corde contriti & ore confessi fuerint, in foro conscientiæ dumtaxat, ac injunctis eis pro modo culpæ pœnitentia salutari, & aliis quæ de jure fuerint injungenda, Apostolica auctoritate absolvere, ac cum illis, qui Clericali caractere, alias tamen rite insigniti, seu forsan in sacris etiam Presbyteratus Ordinibus constituti fuerint, super irregularitate per eos forsan dicta occasione contracta, quodque caractere & ordinibus præfatis uti, seu ad illos promoveri, ac in illis etiam in Altaris ministerio ministrare possint, omnemque inhabilitatis & infamiæ maculam ex præmissis quomodolibet insurgentem contra eos, penitus abolendo dicta auctoritate dispensare libere & licite possitis & valeatis, tenore præsentium concedimus, ac desuper dicto beneplacito durante, plenam & liberam facultatem impertimur. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XXVI. Septembris MDL. Pontificatus nostri anno I.

X.

Mariæ de la Cueva in Cœnobio sanctæ Annæ Ordinis sanctæ Claræ oppidi de Ossuna a se excitato cum honestis ancillis degendi facultatem largitur.
Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectæ filiæ in Christo nobili mulieri Mariæ de la Cueva Comitissæ de Urvena.

§. I. SInceræ devotionis affectus, quem ad Nos & Romanam geris Ecclesiam, non immerito promeretur, ut te specialibus favoribus & gratiis prosequamur.

§. II. Hinc est, quod Nos tibi asserenti te dilecti filii nostri Bartholomæi tituli sancti Matthæi Presbyteri Cardinalis de la Cueva nuncupati, Sororem germanam, ac Monasterium Monialium sanctæ Annæ Ordinis sanctæ Claræ, sub Regula sancti Francisci extra muros Oppidi de Ossuna, Ispalen. Diœcesis per te fundatum, constructum & dotatum existere, specialem gratiam facere volentes, tibi etiam una cum filiabus, ac nuru tuis, necnon quatuor vel sex aliis honestis mulieribus per te eligendis, quoties tibi placuerit, simul vel separatim, ac singulis filiabus & nurui tuis prædictis, & cuilibet earum etiam una cum tribus vel quatuor honestis mulieribus hujusmodi bis in mense Monasterium prædictum ingrediendi & in illo refectionem corporalem sumendi, & Divinis officiis interessendi, inibique tibi, etiam

etiam una cum dictis filiabus & nuru, ac una vel duabus pediſſequis ſeu ancillis tibi inſervientibus, & pro ſingulis filiabus & nuru prædictis una tantum pediſſequa ſeu ancilla, etiam quoties tibi placuerit, pernoctandi, ac per tempus tibi beneviſum permanendi; filiabus vero & nurui præfatis etiam abſque te, & tunc cum una ſeu duabus etiam pediſſequis ſeu ancillis pro earum ſingulis ſemel in menſe, & in majori Hebdomada, ac Paſchatis Reſurrectionis Dominicæ, ac Nativitatis & Aſcenſionis Domini noſtri, ac Pentecoſtes & Corporis Chriſti, ac beatæ Annæ & Conceptionis beatæ Mariæ Virginis feſtivitatibus etiam pernoctandi, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium licentiam & facultatem concedimus, pariterque indulgemus: diſtrictius inhibentes, auctoritate & tenore præmiſſis dicti Ordinis Generali, Vicariis, Provincialibus, Superioribus & Fratribus, ac ejuſdem Monaſterii Abbatiſſæ & Monialibus pro tempore exiſtentibus, in virtute ſanctæ obedientiæ, ne te & filias, ac nurum & mulieres vos, ut præfertur, aſſociantes prædictas ſuper præmiſſis quoquomodo moleſtare, perturbare ſeu inquietare audeant vel præſumant, quinimo te & illas dictum Monaſterium juxta præſens vobis conceſſum indultum, libere ingredi & in illo, ut præfertur, permanere permittant.

§. III. Decernentes præſentes literas ſub quibuſvis revocationibus, ſuſpenſionibus & quibuſvis aliis contrariis diſpoſitionibus ſimilium vel diſſimilium gratiarum, compræhendi nullatenus poſſe, ſed ſemper ab illis exceptas eſſe & cenſeri, ſicque per quoſcumque Judices & Commiſſarios quavis auctoritate ſungentes, ſublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate, judicari & definiri debere, irritum quoque & inane ſi ſecus ſuper iis a quoquam quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus Apoſtolicis, ac in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis generalibus vel ſpecialibus Conſtitutionibus & ordinationibus, ac Monaſterii & Ordinis prædictorum juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & literis Apoſtolicis, Generali, Vicariis, Provincialibus, Superioribus & Abbatiſſæ, necnon Monaſterio & Ordini prædictis ſub quibuſvis verborum formis in genere vel in ſpecie quomodolibet, etiam pluries conceſſis, confirmatis & etiam iteratis vicibus innovatis, etiam mari magno Bulla aurea, ſeu alias nuncupatis. Quibus omnibus, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ſervanda foret, illorum omnium tenores præſentibus pro ſufficienter expreſſis, ac de verbo ad verbum inſertis, necnon modos & formas ad id ſervandos pro individuo ſervatis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, ac vice dumtaxat, harum ſerie ſpecialiter & expreſſe derogamus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſnb annulo Piſcatoris die XXVIII. Septembris MDL. Pontificatus noſtri anno I.

XI. *Ray-*

XI.

Raymundus de Burgo Ordinis Minorum de Observantia, Imillicensis Episcopus renunciatur. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

JULIUS EPICOPUS

SERVUS SEEVORUM DEI

Dilecto filio Raymundo de Burgo Electo Immillicen. alias Imillacen. salutem & Apostolicam benedictionem.

§. I. Apostolatus officium, meritis licet imparibus, Nobis ex alto commissum, quo Ecclesiarum omnium regimini, Divivina dispositione præsidemus, utiliter exequi, coadjuvante Domino cupientes, solliciti corde reddimur & solertes, ut cum de Ecclesiarum ipsarum regiminibus agitur committendis, tales illis in Pastores præficere studeamus, qui gregem Dominicum suæ curæ commissum sciant non solum doctrina verbi, sed etiam exemplo boni operis informare, commissasque sibi Ecclesias velint & valeant duce Domino, salubriter regere & feliciter gubernare.

§. II. Dudum siquidem felicis recordationis Paulus Papa III. prædecessor noster provisiones Ecclesiarum omnium tunc vacantium & inantea vacaturarum ordinationi & dispositioni suæ reservavit, decernens ex tunc irritum & inane si secus super iis, per quoscumque quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contingeret attentari. Postmodum vero Ecclesia Imillicen. seu alias Imallicen. cui bonæ memoriæ Thomas Currulii Episcopus Imillicen. dum viveret, præsidebat, per obitum ejusdem Thomæ Episcopi, qui extra Romanam Curiam quatuor annis jam elapsis debitum naturæ persolvit, Pastoris solatio destituta, Nos ad provisionem dictæ Ecclesiæ celerem & felicem, de qua nullus præter Nos, pro eo quod Nos qui dicto Prædecessore per eum de ipsa Ecclesia non disposito, sicut Domino placuit, ab hac luce subtracto, Divina favente clementia, ad summi Apostolatus apicem assumpti fuimus, cum a nonnullis revocaretur in dubium, an aliquis præter Romanum Pontificem de Ecclesiis tempore obitus Prædecessoris hujusmodi vacantibus, quarum provisiones dispositioni suæ reservaverat, disponere potuisset sive posset, ad hujusmodi ambiguitatis tollendum dubium, declaravimus provisiones Ecclesiarum prædictarum, tempore præmisso vacantium, propter reservationem & decretum Prædecessoris hujusmodi remansisse & remanere affectas, nullumque de illis præter eumdem Romanum Pontificem eatenus se intromittere potuisse sive posse quoquomodo, ac decrevimus ex tunc irritum & inane si secus super iis per quoscumque quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contingeret attentari, hac vice se intromittere potuit, sive potest, reservatione & decreto obsistentibus supradictis, ne præfata Ecclesia longæ vacationis exponatur incommodis, paternis & sollicitis studiis intendentes, post deliberationem, quam de præficiendo eidem Ecclesiæ personam utilem ac etiam fructuosam cum Fratribus nostris habuimus diligentem, demum ad te Ordinis Fratrum Minorum de Observantia nuncupatorum professorem, literarum scientia præditum, vitæ ac morum honestate decorum, in spiritualibus providum & temporalibus circumspectum, aliisque multiplicum virtutum donis, prout fide dignorum testimoniis accepimus, insignitum, direximus oculos nostræ mentis, quibus omnibus debita meditatione pensatis, te a quibusvis excom-

municationis, ſuſpenſionis & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris & pœnis a jure vel ab homine, quavis occaſione vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtis, ad effectum præſentium tantum conſequendum, harum ſerie abſolventes & abſolutum fore cenſentes, de perſona tua Nobis & Fratribus ipſis ob tuorum exigentiam meritorum accepta Eccleſiæ prædictæ, ſive præmiſſo ſive alio quovis modo, aut ex alterius cujuſcumque perſona, ſeu per liberam ceſſionem dicti Thomæ Epiſcopi, vel cujuſvis alterius de illius regimine & adminiſtratione in eadem Curia vel extra eam, etiam coram Notario publico & teſtibus ſponte factam vacet,etiamſi tanto tempore vacaverit, quod ejus proviſio juxta Lateranen. ſtatuta Concilii, ſeu alias canonicas ſanctiones ad Sedem Apoſtolicam legitime devoluta exiſtat, & illa ex quavis cauſa ad Sedem ipſam ſpecialiter vel generaliter pertineat, ac ſuper eiſdem regimine & adminiſtratione inter aliquos lis, aut ſuper illorum poſſeſſorio, vel quaſi moleſtia, cujus ſtatum, ac verum & ultimum ejuſdem Eccleſiæ vacationis modum, etiam ſi ex illo quævis generalis reſervatio, etiam in corpore juris clauſa reſultet, præſentibus haberi volumus pro expreſſis,pendeat indeciſa, de Fratrum eorumdem conſilio, Apoſtolica auctoritate providemus, teque illi in Epiſcopum præficimus & Paſtorem, curam & adminiſtrationem ipſius Eccleſiæ tibi in ſpiritualibus & temporalibus plenarie committendo, in illo, qui dat gratias & largitur præmia confidentes, quod dirigente Domino actus tuos,ſupradicta Eccleſia ſub tuo felici regimine regetur utiliter, & proſpere dirigetur, ac grata in eiſdem ſpiritualibus & temporalibus ſuſcipiet incrementa.

§. III. Jugum igitur Domini tuis impoſitum humeris prompta devotione ſuſcipiens, curam & adminiſtrationem prædictas ſic exercere ſtudeas ſollicite, fideliter & prudenter, quod Eccleſia ipſa Gubernatori provido & fructuoſo adminiſtratori gaudeat ſe commiſſam, tuque præter æternæ retributionis præmium, noſtram & dictæ Sedis benedictionem & gratiam exinde uberius conſequi merearis. Quocirca dilectis filiis Capitulo & Vaſſallis dictæ Eccleſiæ, ac Clero & Populo Civitatis & Diœceſis Imillicen. alias Imillacen. per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus Capitulum tibi tamquam Patri & Paſtori animarum ſuarum humiliter intendentes, exhibeant tibi obedientiam & reverentiam debitas & devotas, ac Clerus te pro noſtra & præfatæ Sedis reverentia benigne recipientes & honorifice pertractantes, tua ſalubria monita & mandata ſuſcipiant humiliter, & efficaciter adimplere procurent, Populus vero te tamquam Patrem & Paſtorem animarum ſuarum devote ſuſcipientes, & debita honorificentia proſequentes, tuis monitis & mandatis ſalubribus humiliter intendant, ita quod tu in eis devotionis filios, & ipſi in te per conſequens Patrem benevolum inveniſſe gaudeatis, Vaſſalli autem ſupradicti te debito honore proſequentes, tibi fidelitatem ſolitam, necnon conſueta ſervitia & jura tibi ab eis debita integre exhibere procurent, alioquin ſententiam ſive pœnam, quam rite tuleris ſeu ſtatueris in rebelles,ratam habebimus, & faciemus, auctore Domino uſque ad ſatisfactionem condignam inviolabiliter obſervari.

§. IV. Rogamus quoque venerabilem fratrem noſtrum Archiepiſcopum Caſſelen. per eadem ſcripta ſibi mandantes, quatenus te & dictam Eccleſiam ſuffrageneam ſuam habens pro noſtra & prædictæ Sedis reverentia propenſius commendatos, in ampliandis & conſervandis tuis, ac ejuſdem Eccleſiæ juribus ſic te & illam ejus benigni favoris præſidio proſequatur, quod per ſuæ auxilium gratiæ tu in commiſſo tibi curæ Paſtoralis officio poſſis, Deo propitio, proſperari, ipſeque Archiepiſcopus proinde Divinam mi-

misericordiam, & nostram ac ejusdem Sedis benedictionem & gratiam valeat uberius promereri.

Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDL. die XXX. Octobris Pontificatus nostri anno 1.

XII.

Minoritas Conventuales Cœnobii Rotiglianensis, Diœcesis Conversanen. ad funera vocatos accedendi, erectamque Crucem deferendi facultatem concedit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Guardiano & Fratribus Domus S. Francisci Terræ Rotigliani, Conversan. Diœcesis Ordinis Fratrum Minorum Conventualium.

§. I. EXponi Nobis nuper fecistis, quod licet juxta privilegia Apostolica vestro Ordini Fratrum Minorum Conventualium concessa, & a tanto tempore citra, de cujus contrario hominum memoria non existit, observata, Fratres dicti Ordinis ad funeralia cum Cruce erecta, dum vocantur, accedere consueverint, nihilominus Presbyteri seu Clerus Terræ de Rotigliano, Conversan. Diœcesis statuerunt & ordinaverunt, quod vos ad funeralia hujusmodi cum Cruce erecta nullatenus accedere valeatis, vosque desuper impedire conantur, in vestrum & Ordinis prædicti non modicum dedecus & vilipendium. Quare nobis humiliter supplicari fecistis, ut quieti vestræ circa præmissa providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. II. Nos igitur, qui personarum præsertim Religiosarum, quas circa ea, quæ Divini cultus sunt, assidue versari necesse est, quietem summis desideramus affectibus, hujusmodi supplicationibus inclinati, vobis ut vocati ad funeralia cum Cruce erecta juxta dicta privilegia & immemorabilem consuetudinem accedere, & illis interesse libere & licite valeatis, nec desuper a dictis Presbyteris seu Clero, aut quibusvis aliis, statuti & ordinationis hujusmodi prætextu, seu alias molestari possitis, auctoritate Apostolica per præsentes concedimus & indulgemus, & nihilominus venerabilibus Fratribus Archiepiscopo Baren. & Episcopo Monopolitan. vel eorum in spiritualibus Vicariis generalibus per præsentes committimus & mandamus, quatenus exhibitis eis dictis privilegiis, etiam usu, ut præfertur, receptis, ipsi vel duo aut unus eorum per se vel alium seu alios vobis, in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra, vos juxta dicta privilegia & consuetudinem ad funeralia hujusmodi cum Cruce erecta libere accedere, nec desuper per eosdem Presbyteros seu Clerum, aut quoscumque alios quomodolibet impediri: contradictores quoslibet & rebelles per censuras & pœnas Ecclesiasticas, ac etiam pecuniarias eorum arbitrio moderandas & applicandas, aliaque opportuna juris remedia, appellatione postposita, compescendo, ac legitimis super iis habendis servatis processibus, censuras & pœnas prædictas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis: Non obstantibus statuto & ordinatione prædictis, ac felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri de una, & Concilii generalis de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas aliquis auctoritate præsentium ad judicium non trahatur, ac aliis Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscumque: Aut si aliquibus communiter vel divisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes ple-

nam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XI. Decembris MDL. Pontificatus nostri anno I.

ANNO CHRISTI 1551. JULII III. ANNO 2.

XIII.

Petro de Hostilia Ordinis Minorum de Observantia Cardinalis de Mantua servitiis insistenti extra claustra degendi facultatem concedit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilecto filio nostro Herculi sanctæ Mariæ Novæ Diacono Cardinali de Mantua nuncupato.

§. I. CUm, sicut Nobis nuper exponi fecisti, tu dilectum filium Petrum de Hostilia Ordinis Fratrum Minorum de Observantia nuncupatorum professorem, ob multiplices ejus virtutes admodum gratum & acceptum habeas, cupiasque propterea eum apud te degere, nobis humiliter supplicari fecisti, ut tibi eum apud te habendi, & ei extra Domos dicti Ordinis & in ædibus tuæ residentiæ sub suo Regulari habitu permanendi licentiam & facultatem concedere, aliasque in præmissis opportune providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

§. II. Nos igitur, hujusmodi supplicationibus inclinati, tibi quod ad beneplacitum nostrum eumdem Petrum apud te habere & eidem Petro, quod cujusvis licentia minime requisita, extra Domos dicti Ordinis, & in ædibus residentiæ tuæ prædictæ sub suo Regulari habitu, absque apostasiæ nota, aut excommunicationis vel aliarum censurarum Ecclesiasticarum incursu, permanere libere & licite valeatis, Apostolica auctoritate, tenore præsentium, de speciali gratia concedimus & indulgemus. Decernentes eumdem Petrum super præmissis a quoquam molestari non posse, ac irritum & inane, si secus contigerit attentari: Non obstantibus Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac dicti Ordinis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & literis Apostolicis, sub quibuscumque tenoribus & formis, ac quibusvis clausulis & decretis quomodolibet concessis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die X. Martii MDLI. Pontificatus nostri anno II.

XIV.

Thomas Scorovoevo Samandriensis Episcopus in Partibus Infidelium ordinatur. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

JULIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Dilecto filio Thomæ Scorovoevo Electo Samandrien. salutem & Apostolicam benedictionem.

§. I. APostolatus officium, meritis licet imparibus, Nobis ex alto commissum, quo Ecclesiarum omnium regimini, Divina dispositione, præsidemus, utiliter exequi, coadjuvante Domino, cupientes, solliciti corde reddimur & solertes, ut cum de Ecclesiarum ipsarum regimi-

minibus agitur committendis, tales eis in Pastores præficere studeamus, qui Populum suæ curæ creditum sciant non solum doctrina verbi, sed etiam exemplo boni operis informare, commissasque sibi Ecclesias velint & valeant, auctore Domino, in spiritualibus & temporalibus salubriter regere & feliciter gubernare.

§. II. Dudum siquidem provisiones Ecclesiarum omnium tunc vacantium & in antea vacaturarum ordinationi & dispositioni nostræ reservavimus, decernentes ex tunc irritum & inane, si secus super his per quoscumque quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contingeret attentari. Et deinde Ecclesia Samandrien. in partibus Infidelium constituta, cui bonæ memoriæ Blasius Fabriaris Cressenus Episcopus Samandrien. dum viveret, præsidebat, per obitum ejusdem Blasii, qui extra Romanam Curiam debitum naturæ persolvit, Pastoris solatio destituta, Nos vacatione hujusmodi fide dignis relatibus intellecta, ad provisionem ejusdem Ecclesiæ celerem & felicem, de qua nullus præter Nos hac vice se intromittere potuit sive potest, reservatione & decreto obsistentibus supradictis, ne Ecclesia ipsa longæ vacationis exponatur incommodis, paternis & sollicitis studiis intendentes, ac attendentes in Provincia Bosnen. juxta morem Ordinis Fratrum Minorum, quæ per Tyrannum Turcharum occupatur, quamplures Domos Fratrum dicti Ordinis existere, & illarum Fratres ceteris Catholicis in dicta Provincia existentibus, Ecclesiastica Sacramenta ministrare, & Sedi Apostolicæ obedientiam præstari debere, cum magno Fidei Catholicæ fervore prædicare, & exinde non mediocre odium tam eorumdem Turcharum, quam aliorum Hæreticorum illarum partium in se provocare, & exinde non sine vitæ periculo sacris Ordinibus in Terris Christianorum initiari posse, ac propterea expedire, ut alteri ex Ecclesiis earumdem partium, de aliqua Persona Provinciæ hujusmodi scientia & moribus prædita, quæ in illis partibus residens, eosdem Fratres, & Catholicos ad dictos Ordines promovere, & in semitis justitiæ continere possit, provideatur, post deliberationem, quam de præficiendo eidem Ecclesiæ Samandriensi Personam utilem & etiam fructuosam cum Fratribus nostris habuimus diligentem, demum ad te Ordinis prædicti, necnon Theologiæ Professorem, in Presbyteratus ordine constitutum, & de legitimo matrimonio procreatum, necnon Provinciæ prædictæ, juxta eumdem morem Provincialem Ministrum, cui apud Nos de vitæ munditia, honestate morum, spiritualium providentia & temporalium circumspectione, aliisque multiplicum virtutum donis fide digna testimonia perhibentur, direximus oculos nostræ mentis, quibus omnibus debita meditatione pensatis, te a quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis a jure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum præsentium tantum consequendum, harum serie absolventes & absolutum fore censentes, de persona tua Nobis & eisdem Fratribus nostris, ob tuorum exigentiam meritorum accepta, eidem Ecclesiæ Samandriensi, de ipsorum Fratrum consilio, Apostolica auctoritate providemus, teque illi in Episcopum preficimus & Pastorem curam, regimen & administrationem ipsius Ecclesiæ Samandrien. tibi in spiritualibus & temporalibus plenarie committendo, firma spe fiduciaque conceptis, quod, dirigente Domino actus tuos, prædicta Ecclesia sub tuo felici regimine regetur utiliter, & prospere dirigetur, ac grata in eisdem spiritualibus & temporalibus suscipiet incrementa.

§. III. Jugum igitur Domini tuis impositum humeris prompta devotione suscipiens, curam & administrationem prædictas sic exercere studeas solli-

licite, fideliter & prudenter, quod Ecclesia ipsa Gubernatori provido, & fructuoso Administratori gaudeat se commissam, tuque præter æternæ retributionis præmium, nostram & dictæ Sedis retributionem & gratiam exinde uberius consequi merearis.

§. IV. Et insuper ad ea, quæ ad tuæ commoditatis augmentum cedere valeant, favorabiliter intendentes, tibi, ut a quocumque malueris Catholico Antistite gratiam & communionem ejusdem Sedis habente, accitis & in hoc tibi assistentibus duobus vel tribus Catholicis Episcopis, similes gratiam & communionem habentibus, munus consecrationis recipere libere & licite valeas, ac eidem Antistiti, ut recepto prius per eum a te nostro & Romanæ Ecclesiæ nomine, fidelitatis debitæ solito juramento, juxta formam præsentibus adnotatam, munus prædictum, auctoritate nostra impendere licite tibi possit, plenam & liberam earumdem tenore præsentium, concedimus facultatem.

§. V. Volumus autem, & auctoritate prædicta statuimus & decernimus, quod si non recepto a te per ipsum Antistitem præfato juramento, idem Antistes munus prædictum tibi impendere, & tu illud suscipere præsumpseritis, dictus Antistes a Pontificalis officii exercitio, & tam ipse quam tu ab administratione tam spiritualium, quam temporalium Ecclesiarum vestrarum suspensi sitis eo ipso. Præterea volumus, quod forma hujusmodi a te tunc præstiti juramenti Nobis de verbo ad verbum, per tuas patentes literas tuo sigillo munitas, per proprium Nuncium quantocitius destinare procures, quodque per hoc Archiepiscopo, cui dicta Ecclesia Samandriensis Metropolitico jure subest, nullum imposterum præjudicium generetur. Insuper volentes te præmissorum meritorum tuorum intuitu favore prosequi gratioso, tuis in hac parte supplicationibus inclinati, tibi, quod postquam munus consecrationis hujusmodi susceperis, in quibuscumque dictæ Provinciæ Civitatibus, diœcesibus vel locis Pontificalia officia exercere etiam libere & licite valeas, auctoritate prædicta, tenore præsentium, de speciali gratia indulgemus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. VI. Forma autem juramenti, quod præstabis, hæc est. *Ego Thomas Scorovoeus electus Samandrien. ab hac hora in antea fidelis & obediens ero beato Petro, sanctæque Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, ac Domino nostro Domino Julio Papæ III. suisque Successoribus canonice intrantibus, non ero in consilio aut consensu vel facto, ut vitam perdant aut membrum, seu capiantur mala captione, aut in eos manus violenter quomodolibet ingerantur, vel injuriæ aliquæ inferantur quovis quæsito colore, consilium, quod mihi credituri sunt, per se aut Nuncios seu literas, ad eorum damnum me sciente, nemini pandam: Papatum Romanum & Regalia sancti Petri, adjutor eis ero ad retinendum & defendendum contra omnem hominem: Legatum Apostolicæ Sedis in eundo & redeundo honorifice tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo, jura, honores, privilegia & auctoritatem Romanæ Ecclesiæ Domini nostri Papæ & successorum prædictorum conservare, defendere, augere & promovere curabo, nec ero in consilio, facto vel tractatu, in quibus contra ipsum Dominum nostrum vel eamdem Romanam Ecclesiam aliqua sinistra vel præjudicialia Personarum, juris, honoris, status & potestatis eorum machinentur, & si talia procurari novero vel tractari, impediam hoc pro posse meo & quantocitius potero commode significabo eidem Domino nostro vel alteri, per quem ad ipsius notitiam pervenire possit, regulas sanctorum Patrum, decreta, ordinationes, sententias, dispositiones, reservationes, provisiones & mandata Apostolica totis viribus observabo, & faciam ab aliis observari, Hæreticos, Schi-*

Sbismaticos & rebelles Domino nostro & Successoribus prædictis propossè persequar, & impugnabo, vocatus ad Synodum veniam, nisi præpeditus fuero Canonica præpeditione, Apostolorum limina in Romana Curia existente citra, singulis annis, ultra vero Montes, singulis biennils visitabo, aut per me aut per meum Nuntium, nisi Apostolica absolvar licentia, possessiones vero ad mensam meam pertinentes non vendam, neque donabo, neque impignorabo, nec de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam eum consensu Capituli Ecclesiæ meæ, inconsulto Romano Pontifice, sic me Deus adjuvet & hæc sancta Dei Evangelia.

Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDLI. XXVII. Aprilis Pontificatus nostri anno II.

XV.

Provinciam sancti Bernardini Ordinis Minorum de Observantia Incolentibus Domum sanctæ Mariæ della Costa del Alzano, prope Terram Tossitiæ, Pennen. diœcesi a Communitate ejusdem loci oblatam, recipiendi facultatem elargitur. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Ministro & Fratribus Ordinis Minorum de Observantia nuncupatorum, Provinciæ sancti Bernardini, juxta morem dicti Ordinis.

§. I. CUm, sicut dilecti filii nobilis vir Marchio & Gubernator, ac Universitas oppidi seu terræ Tossitiæ, Pennen. diœcesis, Nobis nuper exponi fecerunt, ipsi ob singularem, quem ad Ordinem Fratrum Minorum de Observantia nuncupatorum gerunt devotionis affectum, & uberes animarum fructus, quos ex eorum exemplari vita, & assidua Divinorum celebratione proventuros sperant, terrena in cœlestia felici commercio commutare satagentes, suis expensis unam Domum in Oratorio sanctæ Mariæ della Costa del Alzano prope & extra oppidum seu terram Tossitiæ hujusmodi, ad eos legitime pertinente, pro perpetuis usu & habitatione eorumdem Fratrum Ordinis Minorum cum campanili, campana, cœmeterio, claustro, dormitorio, refectorio, hortis, hortalitiis, & aliis necessariis officinis construere & ædificare, sive construi & ædificari facere summopere cupiant, iidem Marchio & Gubernator, ac Universitas Nobis humiliter supplicari fecerunt, ut eorum honestæ & religiosæ petitioni, de benignitate Apostolica annuere dignaremur.

§. II. Nos igitur Divini cultus augmentum ubique nostris præsertim temporibus, internis desideriis exoptantes, hujusmodi supplicationibus inclinati, vobis, quod in Oratorio prædicto, seu apud illud unam Domum dicti Ordinis, cum Ecclesia, campanili humili, campana, cœmeterio, dormitorio, refectorio, claustro, hortis, hortalitiis, & aliis necessariis officinis pro perpetuis usu & habitatione Fratrum Ordinis hujusmodi erigere, ædificare, construere, seu erigi, ædificari & construi facere, illaque recipere & inhabitare, ac Domui hujusmodi, postquam constructa fuerit, & Fratribus in ea pro tempore morantibus, quod omnibus & singulis privilegiis, gratiis, concessionibus, favoribus, immunitatibus, exemptionibus, indulgentiis & indultis tam spiritualibus, quam temporalibus, aliis Domibus, ac Fratribus dicti Ordinis in genere per Sedem Apostolicam, & alias rite per quoscumque alios hactenus concessis & imposterum concedendis, uti, potiri & gaudere libere & licite possitis, auctoritate Apostolica, tenore præsentium, jure parochialis Ecclesiæ, & cujuslibet alterius in omnibus semper salvo, concedimus & indulgemus: felicis recordationis Bonifacii Pa-

Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri, qua expreſſe cavetur, ne prædicti & aliorum Mendicantium Ordinum Profeſſores nova loca ad inhabitandum recipere præſumant, abſque dictæ Sedis licentia ſpeciali, necnon dicti Ordinis ſtatutis & conſtitutionibus, etiamſi de illis habenda eſſet expreſſa & ſpecifica mentio, ceteriſque in contrarium facientibus, non obſtantibus quibuſcumque.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die III. Junii MDLI. Pontificatus noſtri anno II.

XVI.

Statuta & ordinationes pro bono regimine Sanctimonialium Conceptionis beatæ Mariæ Virginis oppidi de Villa Franca, Ordinis ſanctæ Claræ, Aſtoricen. diœceſis edita confirmat. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Ad perpetuam rei memoriam.

§. I. EX incumbenti Nobis Apoſtolicæ ſollicitudinis officio votis illis, per quæ Monaſteriorum & piorum locorum quorumlibet, ac Perſonarum, præſertim fœminei ſexus, in illis ſub regulari caſtimoniæ ſtudio piæ vitæ Altiſſimo famulantium ſtatui & felici ſucceſſui conſulitur, libenter annuimus, ac deſuper ſtatuimus & ordinamus, prout nobilitate generis pollentium Perſonarum vota expoſcere, idque Chriſtifidelium animarum quieti & ſpirituali conſolationi expedire conſpicimus.

§. II. Hinc eſt, quod Nos dilecti filii nobilis viri Petri de Toledo Marchionis de Villa Franca, qui etiam Prorex Neapolitanus exiſtit, aſſerentis fructus redditus & proventus Monaſterii Monialium Conceptionis beatæ Mariæ oppidi de Villa Franca, Ordinis ſanctæ Claræ, Aſtoricen. diœceſis, per eum fundati, vix ad ſuſtentationem Monialium in eo exiſtentium ſufficere, in hac parte ſupplicationibus inclinati, quod de cetero perpetuis futuris temporibus in dicto Monaſterio, ultra quam triginta in Choro, & quinque vel ſex eidem Monaſterio deſervientes Moniales, quæ ex partibus Regni Galitiæ uſque ad Civitatem Aſtoricen. incluſive, & non aliunde oriundæ exiſtant, eſſe non poſſint, & quod nulla in Monialem ipſius Monaſterii recipi poſſit, niſi earumdem partium naturalis ſit, quodque ſucceſſores ipſius Petri Marchionis dicti Monaſterii Patroni pro tempore exiſtentes, quatuor tantum & ſex Monialibus in dicto Monaſterio, juxta certam concordiam inter dilectum filium nobilem virum Federicum Oſorio etiam de Toledo ipſius Petri Proregis natum, & dilectas in Chriſto filias Abbatiſſam & Conventum dicti Monaſterii, ut aſſeritur, initam, abſque dote admittendis, quas maluerit nominare poſſit, ac pro tempore exiſtens Abbatiſſa & præfati Conventus, ipſius quatuor, ut præfertur, nominandas in Moniales dicti Monaſterii abſque aliqua dote recipere debeant, & ipſæ quatuor Moniales in dicto Monaſterio recipiendæ, aliquid pro eorum receptione eidem Monaſterio tradere non teneantur, Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium ſtatuimus & ordinamus. Ac inſuper Abbatiſſæ & Monialibus præfatis ter in anno, quando eas debitis contritione & confeſſione præcedentibus, Euchariſtiæ ſacramentum recipere contigerit, quod Altaria Eccleſiæ Monaſterii hujuſmodi devote viſitando, & inibi pro felici ſtatu ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, ac unione Principum Chriſtianorum, quinquies orationem Dominicam & toties Salutationem Angelicam recitando, plenariam omnium peccatorum ſuorum indulgentiam & remiſſionem, de omnipotentis Dei miſericordia, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus auctoritate confiſi, auctori-

ctoritate & tenore prædictis elargimur; ac præsentes literas sub quibusvis similium vel dissimilium gratiarum & indulgentiarum revocationibus & suspensionibus, etiam in favorem fabricæ Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, aut Cruciatæ sanctæ, aut alias ex quavis causa a Nobis & Apostolica Sede pro tempore emanatis & concessis, nullatenus comprehensas sed semper ab illis prorsus exceptas esse decernimus. Non obstantibus præmissis, & quibusvis Apostolicis, ac in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis Generalibus vel specialibus constitutionibus & ordinationibus, necnon Monasterii & Ordinis prædictorum, juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die VIII Junii MDLI. Pontificatus nostri anno II.

XVII.

Julium Magnanum de Placentia Vicarium Generalem Ordinis Minorum Conventualium usque ad Generalia Comitia constituit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilecto filio Julio Magnano de Placentia Ordinis Minorum Conventualium Vicario Generali.

CUm, sicut accepimus, bonæ memoriæ Joannes Jacobus de Monte Falco, olim Ordinis Minorum Conventualium Magister Generalis, nuper extra Romanam Curiam ab humanis decesserit, Nos cupientes pro paterno amore, quo dictum Ordinem uberes in agro Domini fructus producentem prosequimur, de novo Rectore eidem Ordini usque ad celebrationem Capituli Generalis providere; ac sperantes, quod tu, qui in sacra Theologia Magister, & ejusdem Ordinis in Romana Curia & apud Nos Procurator Generalis existis, ac de singulis indigentiis & rebus ejusdem Ordinis plene informatus es, pro tua probitate & virtute, de quibus plurium fide dignorum testimonia habemus, in hoc Nobis satisfacere poteris, te universi Ordinis hujusmodi Vicarium Generalem usque ad Capitulum Generale proxime celebrandum, cum omnibus & singulis potestatibus, facultatibus, jurisdictionibus, privilegiis, gratiis, immunitatibus, officiis & exercitiis, quibus alii dicti Ordinis Vicarii Generales hactenus de jure, consuetudine vel alias usi sunt vel uti potuerunt aut debuerunt, auctoritate Apostolica, tenore præsentium facimus, constituimus & deputamus. Mandantes dilectis filiis universis ejusdem Ordinis Fratribus, ac dilectis in Christo filiabus universis Monialibus dicti Ordinis curæ commissis in virtute sanctæ Obedientiæ, & sub excommunicationis latæ sententiæ pœna, ut tibi usque ad celebrationem ipsius Capituli Generalis pareant & obediant, sicut ceteris Vicariis Generalibus obedire consueverunt & debuerunt. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac ipsius Ordinis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & literis Apostolicis, etiam Bulla Aurea seu Mari Magno nuncupatis ipsi Ordini concessis, confirmatis & innovatis, quibus, quatenus obstent, illorum tenores pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat ad effectum præsentium, itaut nullatenus obstent, derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus insuper, quod præsentium transumptis, sigillo Protectoris dicti Ordinis, & subscriptione illius

illius Secretarii munitis, plena ubique tam in judicio, quam extra, eademque prorſus fides adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die III. Septembris MDLI. Pontificatus noſtri anno II.

XVIII.

Fratribus de Obſervantia Provinciæ Calabriæ Caſſanenſe Cœnobium Conceptionis beatæ Mariæ Virginis eis oblatum confirmat. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Provinciali Miniſtro ac Fratribus Provinciæ Calabriæ Ordinis Minorum de Obſervantia nuncupatorum, juxta morem ipſius Ordinis.

§. I. EXponi Nobis nuper feciſtis, quod dilecti filii nobilis vir modernus Princeps de Biſignano, & Communitas Caſſanenſis, ob ſingularem eorum erga Ordinem veſtrum devotionis affectum, vos, ut in certo convenienti loco ad id vobis ab eiſdem Principe & Communitate aſſignando unam domum ſub invocatione Conceptionis Virginis Mariæ, pro perpetuo uſu & habitatione aliquorum veſtri Ordinis Profeſſorum, cum Eccleſia, campanili humili, campana, cœmeterio, clauſtro, dormitorio, refectorio, horto & hortalitiis, & aliis neceſſariis officinis erigere, ædificare & conſtruere, ſeu erigi, ædificari & conſtrui facere velletis, ſæpius requiſiverunt, voſque pro dictæ Domus conſtructione, necnon victu & veſtitu Fratrum ibidem pro tempore exiſtentium, ex ſuis opibus coadjuvare obtulerunt, ſperantes ex veſtra laudabili vita, ac Divinorum aſſidua celebratione, ſpirituales fructus pro ſalute animarum ſuarum colligere poſſe. Cum autem id vobis ſine Sedis Apoſtolicæ licentia facere non liceat, Nobis tam veſtro, quam eorumdem Principis & Communitatis nomine humiliter ſupplicari feciſtis, ut vobis ſuper hoc licentiam concedere, de benignitate Apoſtolica dignaremur.

§. II. Nos igitur, qui Divinum cultum ubique augeri deſideramus, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, vobis in loco præfato unam Domum, cum Eccleſia ſub dicta invocatione Conceptionis Virginis Mariæ, ac campanili humili, campana, cœmeterio, dormitorio, refectorio, clauſtro, horto, hortalitiis, & aliis neceſſariis officinis, pro perpetuo uſu & habitatione aliquorum dicti Ordinis Profeſſorum dictorum Principis & Communitatis ſuffragiis ſeu eleemoſynis erigi, ædificari & conſtrui faciendi, illaque recipiendi & habitandi, jure parochialis Eccleſiæ, & cujuslibet alterius in omnibus ſemper ſalvo, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium concedimus facultatem, ac Domui hujuſmodi, poſtquam ædificata & conſtructa fuerit, necnon Fratribus in ea pro tempore commorantibus, quod omnibus & ſingulis privilegiis, gratiis, conceſſionibus, favoribus, immunitatibus, exemptionibus, indulgentiis, indultis tam ſpiritualibus, quam temporalibus, aliis Domibus & Fratribus dicti Ordinis veſtri per Nos & alios Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, ac Sedem Apoſtolicam in genere conceſſis & impoſterum concedendis, uti, potiri & gaudere libere & licite poſſint, auctoritate & tenore prædictis indulgemus: felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri, qua expreſſe cavetur, ne prædicti, & aliorum Mendicantium Ordinum Profeſſores nova loca ad inhabitandum recipere præſumant abſque dictæ Sedis licentia ſpeciali,

li, necnon dicti Ordinis statutis & consuetudinibus, etiamsi de illis habenda esset expressa & specifica mentio, ceterisque in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die x. Septembris MDLI. Pontificatus nostri anno II.

XIX.

Brixiensi Cœnobium sanctæ Claræ Veteris Ordinis ejusdem Sanctæ, suppressa cura, alias Conventualibus attributa, Brixien. Episcopo subjicitur.
Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Venerabili fratri Episcopo Brixien.

§. I. Cum, sicut ex literis patentibus dilecti filii nostri Rodulphi, tituli sanctæ Mariæ in Transtiberim Presbyteri Cardinalis de Carpo nuncupati, totius Ordinis Fratrum Minorum Conventualium nuncupatorum Protectoris & Correctoris a Sede Apostolica deputati accepimus, idem Rodulphus Cardinalis, postquam jam multis mensibus & annis præteritis intellexerat, quod Monasterium Monialium sanctæ Claræ Veteris Brixien., Ordinis ejusdem sanctæ Claræ, sub cura eorumdem Fratrum degentium non parum egebat, sed magna & urgenti necessitate præmebatur, alicujus non contemnendæ nec vulgaris correctionis, & ad mores vitamque meliorem reductionis & reformationis, & pro viribus non defecerat, quin pro eo munere, quo fungebatur hujus Ordinis protegendi & corrigendi, multis ac variis modis & rationibus ea isti malo remedia procurare & adhibere, tentaretque meliora & aptiora, ac quæ magis opportuna indicabantur, neque propterea tantum proficere potuerat, ut ad eam correctionis formam reduceretur, quæ maxime & justissime desiderabatur, sed omnis contra labor in ea susceptus inanis fuisset, quemadmodum ex multis literis, causa ipsorummet Fratrum & deputatorum ad id, sepius intellexerat, existimans, omnia, quæ ad eum pertinebant, jam per eum tentata esse, nullamque amplius superesse rationem, qua posset pro ea Religione in ea re, Dei imprimis servitio, tum suo etiam honori, & dilectorum filiorum Communitatis Brixien. desiderio satisfieri, in eam ex suo protectoriatus & correctoriatus officio sibi in ea parte commisso, ut Monasterium ipsum sanctæ Claræ omnino a cura Fratrum hujusmodi sejungeret, illudque libere renunciaret, devenerit sententiam, ac illud per dictas literas renunciaverit, & pro libere renunciato tam a sua, quam dictorum Fratrum cura declaraverit, prout in eisdem literis dicitur plenius contineri.

§. II. Nos ad ea, per quæ singulorum regularium locorum & Personarum, præsertim fœminei sexus in illis sub suavi Religionis jugo Domino famulantium status in melius dirigi possit, sedulo intendentes, & ne præfatum Monasterium de malo in peius declinet, quantum in Nobis est, providere volentes, dictamque sejunctionem & declarationem approbantes & confirmantes, necnon perpetuæ firmitatis robur obtinere decernentes, Monasterium ipsum, ac illius Abbatissam seu Priorissam, necnon singulas Sorores seu Moniales & personas tuæ, & pro tempore existentis Episcopi Brixien. curæ, visitationi, correctioni & omnimodæ potestati ac jurisdictioni, quam tu & pro tempore existens Episcopus Brixien. præfatus per vos vel alium seu alios ad vestri nutum ponendos & amovendos, exercere possitis, immediate subjicimus, plenamque tibi & pro tempore existenti Episcopo, præfatum Monasterium, necnon Abbatissam seu Priorissam, Sorores seu Moniales & perso-

nas hujusmodi, dum & quoties vobis videbitur & placuerit, auctoritate Apostolica visitandi, & tam in capite, quam in membris reformandi, ac ad regularium seu Ordinis institutorum observationem, juxta Professionem per eas factam reducendi, & quas ex eis delinquentes inveneritis, prout earum delicta exegerint, juxta Canonicas sanctiones, & regularia instituta hujusmodi puniendi & castigandi, necnon illius Abbatissam seu Priorissam vel Ministras, aut alias ejus regimini Præsidentes ab earum officiis, justa subsistente causa, amovendi, & alias earum loco perpetuo vel ad tempus, juxta ipsius Monasterii consuetudinem, aut alias, prout vobis ex rationabili causa visum fuerit, substituendi & subrogandi, & de dicto Monasterio ad aliud ejusdem Ordinis transferendi, omniaque & singula alia, quæ pro ejusdem Monasterii directione & reformatione necessaria fuerint, seu quomodolibet opportuna, faciendi, disponendi, statuendi, ordinandi & mandandi; necnon contradictores quoslibet & rebelles, aut tibi in præmissis non obtemperantes, cujuscumque status, gradus, ordinis vel conditionis & nobilitatis fuerint, per sententias, censuras & pœnas Ecclesiasticas, ac etiam pecuniarias tuo arbitrio moderandas, aliaque opportuna juris remedia, appellatione postposita, compescendo, ipsasque sententias, censuras & pœnas, etiam iteratis vicibus aggravando, ac tam personas, quam loca interdicendo, auxiliumque brachii secularis invocando, plenam & liberam auctoritate Apostolica, tenore præsentium licentiam & facultatem concedimus. Non obstantibus quibusvis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac Monasterii & Ordinis prædictorum juramento, confirmatione Apostolica vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, necnon quibusvis privilegiis, indultis & literis Apostolicis Monasterio & Ordini prædictis, ac illorum Superioribus, & quibusvis aliis tam Ecclesiasticis, quam secularibus personis, sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis clausulis & decretis quomodolibet concessis, confirmatis & innovatis, quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, individua & expressa, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, contrariis quibuscumque. Aut si aliquibus communiter vel divisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 1. Octobris MDLI, Pontificatus nostri anno II.

XX.

Joannem Huliff Ordinis Minorum professorem Concionatorem Apostolicum legat, eique absolvendi facultatem a casibus reservatis elargitur. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilecto filio Joanni Huliff Trajecten. Ordinis Fratrum Minorum, & Theologiæ professori.

§. I. Religionis zelus & literarum scientia, necnon præclara virtutum merita, quibus personam tuam accepimus insignitam, promerentur, ut tibi in iis, quæ ad Christifidelium animarum salutem, & tuam spi-

ſpiritualem conſolationem pertinere dignoſcuntur, favorabiliter aſſiſtamus.

§. II. Hinc eſt, quod Nos venerabilis fratris Chriſtophori Archiepiſcopi Bremen. ſupplicationibus inclinati, te, qui anno proxime præterito pro eodem Chriſtophoro Archiepiſcopo apud Nos & Sedem Apoſtolicam diverſa negotia procuraſti, &, ut accepimus, in Comitiis Imperialibus Auguſtanis pro Hereticorum reductione, & bonorum in fide confirmatione, multis diſcriminibus, & indefeſſis laboribus Evangelicam doctrinam & viam veritatis prædicando, in via Domini non modicum fructum attuliſti, in noſtrum & dictæ Sedis Prædicatorem, Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium recipimus, ac aliorum noſtrorum & ejuſdem Sedis Prædicatorum numero favorabiliter aggregamus, tibique, ut ubicumque locorum tibi viſum fuerit, verbum Dei prædicare, ac lectiones in Theologia, ac ſacra Scriptura legere, interpretari & docere, necnon omnibus & ſingulis honoribus, privilegiis, prærogativis, anthelationibus, favoribus, gratiis & indultis, quibus alii noſtri & dictæ Sedis Prædicatores de jure & conſuetudine utuntur, potiuntur & gaudent, ac uti, potiri & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, uti, potiri & gaudere; necnon omnes & ſingulos Chriſtifideles utriuſque ſexus etiam exteros, illorum peccata tibi confitentes, in caſibus ordinariis locorum reſervatis ſeu conceſſis abſolvere, ac illis pro commiſſis pœnitentiam ſalutarem injungere, necnon eorum vota quæcumque, ultramarino, viſitationis liminum beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli de Urbe, & ſancti Jacobi in Compoſtella, necnon religionis & caſtitatis votis dumtaxat exceptis, in alia pietatis opera commutare libere & licite valeas, auctoritate & tenore præmiſſis plenam & liberam licentiam & facultatem concedimus.

§. III. Quocirca eidem Archiepiſcopo, & dilectis filiis Præpoſito Tongren. ac Decano ſancti Joannis Buſcoducen. Oppidorum, Leodien. Diœceſis Eccleſiarum per præſentes committimus & mandamus, quatenus ipſi, vel duo aut unus eorum per ſe vel alium ſeu alios tibi in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant auctoritate noſtra te receptione, aggregatione & conceſſione prædictis, ac præſentibus literis & in eis contentis quibuſcumque pacifice frui & gaudere, non permittentes te deſuper per Superiores tuos, vel alios quoſcumque quomodolibet indebite moleſtari, perturbari, impediri vel inquietari: contradictores quoslibet & rebelles per cenſuras & pœnas Eccleſiaſticas, aliaque opportuna juris remedia, dicta auctoritate compeſcendo, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis, non obſtantibus quibuſvis Apoſtolicis, ac in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis generalibus vel ſpecialibus Conſtitutionibus & ordinationibus, ac dicti Ordinis juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & literis Apoſtolicis eidem Ordini, illiuſque Superioribus & Prælatis, ac quibuſvis aliis ſub quibuſcumque tenoribus & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus & inſolitis clauſulis, irritantibuſque & aliis decretis, etiam motu proprio conceſſis, approbatis & innovatis: quibus omnibus, illorum veriores tenores, ac ſi de verbo ad verbum insererentur præſentibus, pro ſufficienter expreſſis & inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat, harum ſerie ſpecialiter & expreſſe derogamus.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die 11. Novembris MDLI. Pontificatus noſtri anno II.

XXI.

Daniel Rocenſis de Spalato Ordinis Minorum ſancti Franciſci de Obſervantia Dunnenſis Epiſcopus renunciatur. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

JULIUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei

Dilecto filio Danieli Rocenſi de Spalato Electo Dunnen. ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

§. I. Apoſtolatus officium, meritis licet imparibus, Nobis ex alto commiſſum, quo Eccleſiarum omnium regimini, Divina diſpoſitione, præſidemus, utiliter exequi, coadjuvante Domino, cupientes, ſolliciti corde reddimur & ſolertes, ut, cum de Eccleſiarum ipſarum regiminibus agitur committendis, tales eis in Paſtores perficere ſtudeamus, qui Populum ſuæ curæ commiſſum ſciant non ſolum doctrina verbi, ſed etiam exemplo boni operis informare, commiſſaſque ſibi Eccleſias in ſtatu pacifico & tranquillo velint & valeant, auctore Domino, ſalubriter regere & feliciter gubernare.

§. II. Dudum ſiquidem proviſiones Eccleſiarum omnium apud Sedem Apoſtolicam tunc vacantium & inantea vacaturarum ordinationi & diſpoſitioni noſtræ reſervavimus, decernentes ex tunc irritum & inane ſi ſecus ſuper iis, per quoſcumque quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari.

§. III. Poſtmodum vero Eccleſia Dunnen. cui bonæ memoriæ Nicolaus Epiſcopus Dunnen. dum viveret, præſidebat, per obitum ejuſdem Nicolai Epiſcopi, qui apud Sedem prædictam debitum naturæ perſolvit, Paſtoris ſolatio deſtituta, Nos ad proviſionem ejuſdem Eccleſiæ celerem & felicem, de qua nullus præter Nos hac vice ſe intromittere potuit ſive poteſt, reſervatione & decreto obſiſtentibus ſupradictis, ne Eccleſia ipſa longæ vacationis exponatur incommodis, Paternis & ſollicitis ſtudiis intendentes, poſt deliberationem, quam de præficiendo eidem Eccleſiæ perſonam utilem ac etiam fructuoſam cum Fratribus noſtris habuimus diligentem, demum ad te Ordinis Fratrum Minorum, & Theologiæ profeſſorem in ætate legitima, & Presbyteratus ordine conſtitutum, ac de legitimo Matrimonio procreatum, vitæ ac morum honeſtate decorum, in ſpiritualibus providum & in temporalibus circumſpectum, aliiſque multiplicum virtutum donis, prout fide dignorum teſtimoniis accepimus inſignitum, direximus oculos noſtræ mentis, quibus omnibus debita meditatione penſatis, te a quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris & pœnis a jure vel ab homine, quavis occaſſione vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtis, ad effectum præſentium tantum conſequendum, harum ſerie abſolventes & abſolutum fore cenſentes, de perſona tua Nobis & Fratribus ipſis ob tuorum exigentiam meritorum accepta, præfatæ Eccleſiæ, de Fratrum eorumdem conſilio, auctoritate Apoſtolica providemus, teque illi in Epiſcopum præficimus & Paſtorem, curam & adminiſtrationem ipſius Eccleſiæ tibi in ſpiritualibus & temporalibus plenarie committendo, in illo, qui dat gratias & largitur præmia confidentes, quod dirigente Domino actus tuos, præfata Eccleſia ſub tuo felici regimine regetur utiliter & proſpere dirigetur, ac grata in eiſdem ſpiritualibus & temporalibus ſuſcipiet incrementa.

§. IV. Ju-

§. IV. Jugum igitur Domini tuis impositum humeris prompta devotione suscipiens, curam & administrationem prædictas sic exercere studeas sollicite, fideliter & prudenter, quod Ecclesia ipsa gubernatori provido, & fructuoso administratori gaudeat se commissam, tuque præter æternæ retributionis præmium, nostram & dictæ Sedis benedictionem & gratiam exinde uberius consequi merearis.

§. V. Quocirca dilectis filiis Capitulo dictæ Ecclesiæ, ac Clero & Populo Civitatis & Diœcesis Dunnen. necnon Vassallis ejusdem Ecclesiæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus Capitulum tibi tamquam Patri & Pastori animarum suarum humiliter intendentes, exhibeant tibi obedientiam & reverentiam debitas & devotas, ac Clerus te pro nostra & Sedis prædictæ reverentia benigne recipientes & honorifice pertractantes, tua salubria monita & mandata suscipiant humiliter, & efficaciter adimplere procurent; Populus vero te tamquam Patrem & Pastorem animarum suarum devote suscipientes, & debita honorificentia prosequentes, tuis monitis & mandatis salubribus humiliter intendant; ita quod tu in eis devotionis filios, & ipsi in te per consequens Patrem benevolum invenisse gaudeatis, Vassalli autem prædicti te debito honore prosequentes, tibi fidelitatem solitam, necnon consueta servitia & jura tibi ab eis debita integre exhibere procurent, alioquin sententiam sive pœnam, quam respective rite tuleris seu statueris in rebelles, ratam habebimus, & faciemus, auctore Domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari.

§. VI. Rogamus quoque venerabilem fratrem nostrum Archiepiscopum Spalaten. illi per eadem scripta mandantes, quatenus te & præfatam Ecclesiam illius suffraganeam habens pro nostra & dictæ Sedis reverentia propensius commendatos, in ampliandis & conservandis ejusdem Ecclesiæ juribus, sic te benigni favoris auxilio prosequatur, quod tu ejus fultus præsidio, te possis in commisso tibi ejusdem Ecclesiæ regimine utilius exercere, ipseque Archiepiscopus exinde Divinam misericordiam, ac nostram, & ejusdem Sedis benedictionem & gratiam valeat uberius promoveri.

Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDLI. die 11. Decembris Pontificatus nostri anno II.

ANNO CHRISTI 1552. JULII III. ANNO 3.

XXII.

Provinciarum Terræ laboris, Apuliæ & Baren. Fratribus Minoribus Provinciales Ministros iterum eligendi facultatem elargitur. Ex Vaticano. Secretiori Tabulario.

Ad futuram rei memoriam.

§. I. Cum, sicut accepimus, licet ex Constitutionibus & ordinationibus Ordinis Fratrum Minorum in electionibus Ministrorum Provincialium Terræ laboris & Apuliæ, ac Baren. Provinciarum juxta morem ipsius Ordinis, servari solitis, professores dicti Ordinis semel in Ministros Provinciales ipsarum Provinciarum electi, iterum in Ministros earumdem Provinciarum in Capitulis Provincialibus desuper pro tempore editis eligi possint, & professores ipsi sic, ut præfertur, in Ministros denuo electi, officio ministratus hujusmodi præesse, ac illud regere & exercere consueverunt; nihilominus certi Domorum dictarum Provinciarum Guardiani, seu alii ipsius Ordinis professores, ad officia ministratuum hujusmodi indebite aspirantes, prætextu certarum a felicis recordationis Paulo Papa III. præde-

decef-

deceſſore noſtro, ſeu a Nobis, vel majore Pœnitentiario noſtro, & forſan cum inhibitionis decreti & derogationis, ac aliis clauſulis extortarum litterarum, iterum electos ad officia miniſtratuum hujuſmodi in regimine earum Provinciarum, & exercitio officiorum miniſtratuum hujuſmodi diverſimode impediant, & ſemel electos iterum in Miniſtros Provinciarum hujuſmodi eligi prohibeant, in ipſius Ordinis detrimentum.

§. II. Nos indemniati ipſius Ordinis conſulere volentes, motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, quod de cetero electiones Miniſtrorum Provinciarum hujuſmodi per eos, ad quos ſpectat, in locis ſolitis juxta conſtitutiones & ordinationes dicti Ordinis in hujuſmodi electionibus ſervari ſolitas ſervatis, fieri debeant, Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium ſtatuimus & ordinamus; quodque conſtitutionibus & ordinationibus prædictis ſervatis, ſi pro ſalubri directione, regimine & gubernio Provinciarum hujuſmodi viſum fuerit expediens, quod Miniſtri dictarum Provinciarum iterum, ut præfertur, eligantur Commiſſarii dicti Ordinis & ſeu alii, ad quos ſpectat ad hujuſmodi electiones, ſervata forma conſtitutionum & ordinationum, ut præfertur, ſervari ſolitarum, procedere, & illas iterum libere & abſque aliquo cenſurarum aut pœnarum incurſu facere poſſint, auctoritate & tenore prædictis concedimus & indulgemus. Non obſtantibus præmiſſis, & quibuſvis Conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac dictis & quibuſvis aliis literis in contrarium quomodolibet conceſſis & emanatis, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum die XIII. Aprilis MDLII. Pontificatus noſtri anno III.

XXIII.

Joanni de ſancto Franciſco Ordinis Minorum profeſſori Tuchatanenſis & Cocumenſis Eccleſiarum Indiarum Maris Oceani curam demandat. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilecto filio Joanni de ſancto Franciſco Electo Tuchatanen. & Cocumen. Indiarum Maris Oceani.

§. I. CUm Nos nuper Eccleſiæ Yuchatanen. & Cocumen. Indiarum Maris Oceani, quæ de jurepatronatus cariſſimi in Chriſto filii noſtri Caroli Romanorum Imperatoris ſemper Auguſti, qui etiam Caſtellæ & Legionis Rex Catholicus exiſtit, ex privilegio Apoſtolico, cui non eſt hactenus in aliquo derogatum, eſſe dignoſcitur, tunc certo modo vacanti, de tui etiam tunc Ordinis Fratrum Minorum profeſſoris perſona, quam præfatus Carolus Imperator & Rex nobis ad hoc præſentaverat, de Fratrum noſtrorum conſilio provideremus, præficiendo te illi in Epiſcopum & Paſtorem, prout in noſtris inde ſub plumbo confectis literis plenius continetur.

§. II. Nos te eidem Eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus plurimum fructuoſum fore ſperantes, tibi in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte percipiendo mandamus, quatenus omni excuſatione ſeu ſubterfugio ceſſante, proviſionem & præfectionem prædictas acceptes, & illas ratas & gratas habeas, ac onus Paſtoralis officii tibi impoſitum devote ſuſcipias, & illud ſic ſalubriter exercere ſtudeas, quod exinde ſperati fructus adveniant, & tu eternæ retributionis præmium aſſequi merearis. Decernentes te propterea Regularibus dicti Ordinis inſtititutis minime contravenire, nec aliquas cenſuras ſive pœnas in eis forſan contentas incurrere. Non obſtantibus quibuſvis privilegiis & indultis Apoſtolicis, eidem Ordini ſub quibuſcumque teno-

tenoribus & formis concessis & approbatis ; ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XXVIII. Junii MDLII. Pontificatus nostri anno III.

XXIV.

Revocatio privilegiorum & indultorum celebrationi Generalium Comitiorum Ordinis Minorum de Observantia, quomodolibet adversantium. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Ministro Generali & Provincialibus, ceterisque Fratribus Ordinis Minorum de Observantia nuncupatorum in proximo Generali Capitulo Salamantiæ celebrando adfuturis.

§. I. CUm, sicut accepimus, nonnulli vestri Ordinis, & forsan alii prætexu diversorum privilegiorum, indultorum & literarum Apostolicarum etiam tui fili, Ministri, & aliorum nominibus sub diversis confictis titulis & argumentis, non solum laudabilibus institutis ac libertati dicti Ordinis, privilegiisque & indultis Apostolicis eidem a longo tempore concessis, verum etiam sacris Canonibus derogantibus, Ordinem celebrandi per vos isthic Capituli Generalis hactenus servatum pervertere, vel quempiam quominus ad officium ibidem promoveatur, diversimode impedire electionesque turbare moliantur.

§. II. Nos cupientes, pro officio summi Pastoris ad quod per gratiam Dei vocati sumus, ut sublatis quibuslibet obstaculis, in dicto Capitulo juxta Canones & statuta præfata, necnon literas felicis recordationis Leonis Papæ X. prædecessoris nostri super hoc editas, modumque & formam hactenus per vos alias in similibus servatam, transigatur, minimeque ejusdem Ordinis libertas circa hæc violetur, motu proprio, non ad alicujus vestrum Nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, omnia & singula privilegia, facultates, licentias, suspensiones, suppletiones, exemptiones, gratias, indulta & rescripta a Nobis & Sede Apostolica ejusque Legatis, etiam motu simili & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, & consistorialiter ad quorumcumque etiam nullius instantiam, ex quacumque causa, & sub quavis forma ac verborum expressione emanata hactenus & interim emanatura, quæcumque & qualiacumque sint vel fuerint, ac desuper confectas & conficiendas etiam in forma Brevis literas, necnon inde sequuta & sequutura, quæ Ordinem in dicto Capitulo, ut præfertur, servandum, & signanter futuri Ministri Generalis & aliorum electiones ad alia officia inde faciendas directe vel indirecte impedirent, vel personas secundum Canones & statata hujusmodi capaces excluderent, seu vos ad ad nittendum incapaces, vel aliter in dicto Capitulo procedendum, etiam sub censuris Ecclesiasticis & aliis pœnis in eis contentis arctarent, aut alias quovis modo obesse viderentur, illorum omnium tenores & formas, necnon causas propter quas illa concessa sunt, etiam si talia existant vel fuerint, quod nisi de eisdem & eorum totis tenoribus de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio habeatur, minime derogari aut alias præjudicari possit, præsentibus pro sufficienter expressis & insertis, necnon modos & formas ad id servandos pro individuo servatis habentes, auctoritate Apostolica, tenore præsentium ad effectum præmissorum dumtaxat, cassamus, revocamus & annullamus, ac pro cassis, nullis & irritis haberi debere, sicque nostræ immutabilis voluntatis & in-

tentionis esse, & quidquid secus a quoquam quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus, vosque & dictum Capitulum in vestra libertate, quoad præmissa omnia restituimus & reintegramus, mandantes vobis & unicuique vestrum in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis pœna, ut privilegiis, indultis & aliis præfatis, ac quibuslibet prohibitionibus contrariis non attentis, ad celebrationem dicti Capituli, secundum Canones & statuta, ac Leonis literas & consuetudines hujusmodi tam in electionibus faciendis præfatis, suffragiisque supplendis, quam etiam ceteris quibuslibet actibus, solum Deum & Christianæ istiusque Religionis commodum, utilitatem & honorem præ oculis habendo, omnino procedere studeatis.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die IV. Septembris MDLII. Pontificatus nostri anno III.

XXV.

Congregationi Ordinis Minorum Ulixbonen. Provinciæ Algarbiorum Cucullam deferendi more Capuccinorum Italiæ facultatem largitur, aliaque quoad illorum regimen statuit. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilecto filio nobili viro Ludovico Portugalliæ Infanti.

§. I. Exponi Nobis nuper fecisti, quod dudum postquam quondam Martinus Ordinis Fratrum Minorum professor ex Regnis Castellæ oriundus, tunc in humanis agens, & nonnulli alii bonarum vitæ & famæ professores, auspiciis dilecti filii nobilis viri moderni Ducis da Veiro, unam Congregationem professorum dicti Ordinis in Eremitorio seu Domo beatæ Mariæ Darrabida Ulixbonen. seu alterius Diœcesis, ad Omnipotentis Dei laudem, & Christifidelium partium illarum spiritualem consolationem ordinaverant seu instituerant, ac nonnulla statuta & ordinationes regularem disciplinam, ac eorum habitus & vestitus formam, rationem & humilitatem concernentia ediderant, ac statuta & ordinationes hujusmodi tunc Magistri Generalis dicti Ordinis primo, & deinde Sedis Apostolicæ auctoritatibus confirmata fuerant, ipsique Martinus & professores tres vel quatuor alias Domos pro eorum usu & habitatione sibi assignari & concedi obtinuerant, præfatus Magister attendens eosdem Professores Institutis, & regulari disciplinæ sancti Francisci dicti Ordinis Institutoris non parum se conformare, unam Domorum & Professorum hujusmodi Custodiam, quæ Darrabida nuncuparetur, ea conditione, quod nullo unquam tempore in Provinciam erigi posset, sed Provinciæ Algarbiorum, juxta morem ejusdem Ordinis, subjiceretur & submitteretur, instituit, ac Provinciale & Generale Capitula Ordinis hujusmodi Custodiam ipsam admiserunt.

§. II. Cum autem, sicut eadem expositio subjungebat, Professores Ordinis & Custodiæ hujusmodi propter eorum exemplarem vitam, fructus admodum uberes in agro Domini hactenus produxerint, & in dies producere non cesserint, & propterea tu pro tua spirituali consolatione desideres Professores Ordinis & Custodiæ hujusmodi in eorum Instituto & bono proposito manuteneri & confoveri, ac eis quod Cucullam Caputium nuncupatum, more Fratrum Capuccinorum nuncupatorum partium Italiæ, prout summopere desiderant, deferre possint, & ut Professores hujusmodi non acquisitioni novarum Domorum in dicta Custodia, sed Divino cultui & bonis operibus intendant, quod Professores & Custodia hujusmodi ullo unquam tempore plures, quam sex similes Domos comprehendere, ac in eis ultra quin-

quinquaginta ipsius Ordinis Professores recipere & admittere seu manutenere non possint, statui & ordinari, Nobis humiliter supplicari fecisti, ut in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur.

§. III. Nos igitur, qui singularum præsertim piæ vitæ studio deditarum personarum votis, quantum cum Deo possumus, libenter annuimus, hujusmodi supplicationibus inclinati, modernis & pro tempore existentibus dicti Ordinis in eadem Custodia Professoribus, quod Cucullam hujusmodi, more Fratrum Capuccinorum nuncupatorum partium Italiæ, absque eo quod per Generales seu Provinciales ejusdem Ordinis Ministros desuper quomodolibet impediri vel molestari possint, gestare & deferre libere & licite valeant, dummodo per hoc ab obedientia Generalis & Provincialis prædictorum in reliquis se non subtrahant, plenam & liberam Apostolica auctoritate, tenore præsentium licentiam & facultatem concedimus, ac quod Professores dicti Ordinis in Custodia hujusmodi ullo umquam tempore plures, quam sex similes Domos compræhendere, ac in eis ultra quinquaginta ipsius Ordinis Professores recipere & admittere seu manutenere non possint, auctoritate Apostolica, & tenore prædictis statuimus & ordinamus, ac ut Professores ipsius Ordinis in Custodia hujusmodi, & illorum Novitii pro tempore existentes eo melius in vera regularis disciplinæ observantia proficiant, quo per provectiores & consummatiores ipsius Ordinis instructi fuerint, quod quinque vel sex ejusdem Ordinis in Provinciis Hispaniarum, juxta eumdem morem, Professores per te eligendi ad dictam Custodiam, suorum Superiorum licentia petita & obtenta, se transferre, & in ea permanere, ac per pro tempore existentem ipsius Custodiæ Custodem recipi & admitti possint & debeant eisdem auctoritate ac tenore concedimus & indulgemus, tibique & Professoribus, ac Custodi præfatis ad præmissa omnia amplam facultatem & auctoritatem impertimur. Decernentes literas prædictas ex quavis causa de subreptionis vitio notari vel impugnari non posse, sed validas & efficaces existere, & suos effectus perpetuo sortiri debere.

§. IV. Quocirca venerabili fratri Archiepiscopo Ulixbonen. & dilectis filiis Colimbrien. & Elboren. Officialibus per præsentes mandamus, quatenus ipsi, vel duo aut unus eorum per se vel alium seu alios præsentes literas, & in eis contenta quæcumque, ubi & quando opus fuerit, aut quoties pro parte tua, vel Professorum Ordinis & Custodiæ, aut aliorum transferendorum hujusmodi, seu alicujus eorum desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, vobisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra te, ac Professores, & alios prædictos concessione, indulto, licentia, & aliis præmissis, ac præsentibus literis pacifice frui & gaudere, non permittentes vos, seu aliquem vestrum desuper per quoscumque quomodolibet indebite molestari; contradictores quoslibet & rebelles per sententias, censuras & pœnas Ecclesiasticas, ac etiam pecuniarias eorum arbitrio moderandas & applicandas, aliaque opportuna juris remedia, appellatione postposita, compescendo, ac legitimis super his habendis servatis processibus, sententias, censuras & pœnas prædictas, etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstantibus præmissis, ac felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri de una, ac Concilii Generalis de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas aliquis auctoritate præsentium ad judicium non trahatur, & aliis Apostolicis, necnon in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus constitutionibus & ordinationibus, ac dicti Ordinis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & lite-

literis Apostolicis Fratribus partium Italiæ, & Ordini hujusmodi, ac eorum Superioribus & Domibus, ac quibusvis aliis, etiam per Nos & Sedem Apostolicam sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis clausulis & decretis quomodolibet concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis & innovatis, quibus omnibus, illorum tenores, ac si de verbo ad verbum inserti forent præsentibus, pro plene & sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat harum serie specialiter & expresse derogamus, contrariis quibuscumque; aut si aliquibus communiter vel divisim a dicta sit Sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die IV. Octobris MDLII. Pontificatus nostri anno III.

XXVI.

Cœnobium sanctæ Mariæ Ordinis Minorum Conventualium Terræ Baroli demoliendi, aliudque commodiori loco ædificandi Petro de Toledo Neapoli Viceregi potestatem concedit. Ex Vat. Secret. Tabul.

Dilecto filio nobili viro Petro de Toledo in Regno Neapolitan. Proregi.

§. I. EXponi Nobis nuper fecisti, quod cum superioribus diebus in isto Regno Neapolitan. de variis tumultibus bellicis tam terra, quam mari, præsertim Classe Turcharum litora illarum partium infestante, dubitaretur, tu pro munitione & fortificatione Terræ Baroli, alias Barlettæ, Tranen. Diœcesis, quæ in præmissis maximi momenti esse videbatur, sancti Petri, & sancti Laurentii dictæ Terræ sine cura Ecclesias, quæ Arci, alias Castro, ejusdem Terræ vicinæ, & satis ruinosæ, ac in malo statu existebant, ne hostibus receptui esse possent, dirui & solo æquari mandasti & fecisti, earum fructibus, redditibus & proventibus pro tempore existentibus illarum Rectoribus integre relictis.

§. II. Cum autem, sicut eadem expositio subjungebat, tu dubites tam te, quam Ministros & Officiales tuos, ac alios, qui in præmissis verbo vel opere se ingesserunt, sacrilegii reatum, & excommunicationis, ac alias sententias, censuras & pœnas Ecclesiasticas & temporales exinde incurrisse, nec adhuc munitioni & fortificationi Terræ hujusmodi sit plene provisum, quinimmo pro eisdem munitione & fortificatione Ecclesia Metropolitan. de Nazareth extra & prope muros dictæ Terræ consistens, cui cura non imminet animarum, & Domus sanctæ Mariæ ejusdem Terræ Ordinis Fratrum Minorum Conventualium, cum ejus Ecclesia etiam cura animarum carente, sint adhuc diruendæ & solo æquandæ, tuque, ut securitati dicti Regni consulatur, cupias illas dirui facere, firma tamen intentione eas in aliis ipsius Terræ locis de novo reædificari faciendi, Nobis humiliter supplicari fecisti, ut te, & Ministros ac Officiales tuos, & quoscumque alios, qui dirutioni & solo æquationi dictarum sancti Petri, & S. Laurentii Ecclesiarum verbo vel facto se ingesserunt, a reatu sacrilegii, si quem forsan propterea incurrerunt, ac excommunicationis, aliisque sententiis, censuris & pœnis tam Ecclesiasticis, quam temporalibus in talia perpetrantes tam a jure, quam ex Apostolicis aut Provincialibus vel Synodalibus constitutionibus, aut alias quomodolibet inflictis & promulgatis, in utroque foro absolvere, ac tibi, quod Ecclesiam de Nazareth, ac domum sanctæ Mariæ cum illius Ecclesia hujusmodi, ad effectum munitionis & fortificationis prædictarum, dirui & solo

ſolo æquari facere poſſis, licentiam & facultatem concedere, aliaſque in præmiſſis opportune providere, de benignitate Apoſtolica dignaremur.

§. III. Nos igitur, qui dictum Regnum ab hujuſmodi tumultibus bellicis præſervari, & in ſtatum ſecurum & tutum reduci ſummopere cupimus, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, te & Miniſtros ac Officiales tuos, & quoſcumque alios, qui dirutioni & ſolo æquationi earumdem ſancti Petri, & ſancti Laurentii Eccleſiarum verbo vel facto ſe ingeſſerunt, a reatu ſacrilegii & excommunicationis, aliiſque ſententiis, cenſuris & pœnis tam Eccleſiaſticis, quam temporalibus, quas propter præmiſſa quomodolibet incurriſtis, aut incurriſſe dici poteſtis, dummodo tu fili Prorex eaſdem Eccleſias in aliis ipſius Terræ locis ad hoc idoneis & congruentibus infra annum proxime futurum de novo ædificari & conſtrui facias, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium in utroque foro abſolvimus & liberamus, ac tibi fili Prorex, quod Eccleſiam de Nazareth, & dictam Domum ſanctæ Mariæ cum illius Eccleſia hujuſmodi, ſi ad effectum munitionis & fortificationis prædictarum Peritis ſimilium ſic viſum fuerit faciendum, poſtquam eas in aliis ejuſdem Terræ locis de novo conſtrui & ædificari facere incœperis, ac muris ſeu parietibus ac tectis muniveris, dirui & ſolo æquari facere libere & licite valeas, nec propterea tu, ac qui in præmiſſis ſe verbo vel facto ingerent, ſacrilegium aut aliquas ſententias, cenſuras & pœnas Eccleſiaſticas, ſeu etiam temporales quoquo modo incurratis, auctoritate & tenore prædictis licentiam & facultatem concedimus. Non obſtantibus præmiſſis, ac conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, necnon literis in die Cœnæ Domini ſingulis annis legi ſolitis, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

§. IV. Volumus autem, quod tu, & Miniſtri ac Officiales tui, & alii, qui dirutioni & ſolo æquationi dictarum ſancti Petri & ſancti Laurentii Eccleſiarum verbo vel facto ſe ingeſſerunt, pœnitentiam per Confeſſorem, quem quilibet veſtrum duxerit eligendum, cuilibet veſtrum injungendam adimplere omnino teneamini, alioquin abſolutio & liberatio prædictæ vobis minime ſuffragentur.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die VI. Octobris MDLII. Pontificatus noſtri anno III.

Anno Christi 1553. Julii III. anno 3.

XXVII.

Januenſem Domum ſancti Franciſci Conventualium quaſi collabentem reparandam ære proprio demandat. Ex Vat. Secret. Tabul.

Dilectis filiis Guardiano & Conventui Domus ſancti Franciſci Genuen. Ordinis Fratrum Minorum Conventualium nuncupatorum.

§. I. Cum, ſicut Nobis nuper exponi feciſtis, Domus veſtra ſancti Franciſci Genuen. Ordinis Fratrum Minorum Conventualium nuncupatorum, in qua Capitulum Generale totius veſtri Ordinis in feſto Pentecoſtes proxime futuro celebrandum eſt, ac ejus ædificia ob antiquas ruinas & demolitiones, habitationibus adeo deſtituta exiſtat, ut niſi reparentur, ſeu de novo conſtruantur, ad recipiendum tot Priores & Fratres, quot ad illam pro dicto Generali Capitulo celebrando venturi, & inibi congregandi ſunt, capax non ſit, & Chriſtifidelium eleemoſynæ quotidianæ ad id non ſufficiant, & unde tot ſumptibus ſatisfacere poſſitis, niſi aliqua loca Com-

Compenarum sancti Georgii Genuen. ad dictam Domum legitime spectantia & pertinentia vendideritis, non habeatis, ac Domus ipsa tam pro ipso Capitulo, ut præfertur, celebrando, quam vestra inibi habitatione commoda, & illius totali ruina evitanda celeri restauratione indigeat.

§. II. Nos indemnitati & commoditati vestræ in præmissis opportune consulere volentes, vestris in hac parte supplicationibus inclinati, vobis, ut sexaginta loca ex trecentis & decem similibus locis Compenarum ejusdem sancti Georgii ad dictam Domum legitime spectantibus & pertinentibus cum suis proventibus, cuicumque seu quibuscumque personis etiam laicis illa emere volentibus, pro convenienti & justo pretio inter vos & emptores concordando, perpetuo vel ad tempus, cum pactis & conditionibus vobis & eis benevisis, alias tamen licitis & honestis, vendendi & alienandi, ac pretium exinde proveniens in reparationem, restaurationem & reædificationem dictæ Domus convertendi, ac dictis personis sexaginta loca hujusmodi emendi, & proventus ex eis percipiendi, exigendi & levandi, ac de illis, prout de aliis suis bonis, pro libito suæ voluntatis disponendi, vobisque & illis, ut quæcumque instrumenta desuper necessaria cum omnibus & singulis obligationibus, clausulis & cautelis necessariis conficiendi, ac omnia & singula alia in præmissis, & circa ea necessaria, seu quomodolibet opportuna faciendi, dicendi, gerendi, exercendi & exequendi plenam & liberam licentiam & facultatem concedimus per præsentes. Non obstantibus felicis recordationis Pauli Papæ II. prædecessoris nostri de rebus Ecclesiæ non alienandis, & quibusvis aliis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon privilegiis, indultis & literis eidem Ordini, sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis clausulis & decretis in genere vel in specie, etiam motu proprio concessis, approbatis & innovatis, quibus, illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, quod pretium inde proveniens penes personam seu personas fide & facultatibus idoneas, quæ illud in hujusmodi reparationem & reædificationem annue convertere, ac fideliter exponere teneantur & debeant, deponatur.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die xvi. Februarii mdliii. Pontificatus nostri anno iii.

XXVIII.

Privilegio ad Magisterii gradum promovendi Fratres Generalem Magistrum Ordinis Minorum Conventualium decorat. Ex Vat. Secret. Tabul.

Dilecto filio Magistro Generali Ordinis Minorum Conventualium in Capitulo Generali proxime eligendo.

§. I. Cum acceperimus in Capitulis Ordinis Fratrum Minorum Conventualium Generalibus ad virtutum merita decoranda, & aliorum studia accendenda, consuevisse per Sedem Apostolicam concedi, ut Magister Generalis in Capitulo Generali electus aliquot ex Fratribus dicti Ordinis sacræ Theologiæ Bacchalariis saltui usque ad numerum sex, ad gradum Doctoratus in eadem Theologia promovere posset. Nos hunc laudabilem morem, ex quo virtus præmium ad honorem, & æmulatio stimulum suscipit ad virtutem, nostro etiam tempore fovendum esse censentes, volumus, tibique Apostolica auctoritate concedimus, ut assumptis per te ad hoc, & tibi assistentibus quatuor Promotoribus in sacra Theologia Magistris,

ftris, eorumque votis juratis, & rigoroso examine, publicisque disputationibus, prout moris vestri Ordinis est, præcedentibus, aliquot ex tui Ordinis Fratribus facræ Theologiæ Bacchalariis usque ad numerum sex, quos idoneos dignos repereris, ad Doctoratus hujusmodi gradum promoveas, eisque dictum gradum cum insigniis solitis conferas.

§. II Nos enim, si per te hujusmodi gradum Doctoratus eis conferri contigerit, ut quilibet eorum omnibus & singulis privilegiis, indultis, exemptionibus & gratiis suæ quisque Universitatis, in qua studuit, perinde gaudere possit & valeat, ac si in eadem Universitate ad hujusmodi Doctoratus gradum promotus fuisset, concedimus & indulgemus per præsentes. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, dictique Ordinis, & Universitatis statutis, juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, necnon privilegiis, indultis & literis Apostolicis etiam Mari Magno nuncupatis, quibus illorum tenores pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, quatenus obstent, ad effectum præsentium dumtaxat derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XXVIII. Martii MDLIII. Pontificatus nostri anno IV.

XXIX.

Julium Magnanum de Placentia Ordinis Minorum Conventualium Generalem Vicarium Præsidentem in Capitulo Generali destinat. Ex Vat. Secr. Tab.

Dilecto filio Julio Magnano de Placentia Vicario Generali Ordinis Minorum Conventualium.

AUdientes Generale Capitulum tui Ordinis Minorum Conventualium in proximo festo Pentecostes celebrandum esse, in quo & Magister Generalis tui Ordinis eligendus, & multa alia salubriter providenda, tractanda & exequenda sunt, Nos pro nostra pastorali cura omnibus Ordinibus, tuoque præcipue in Ecclesia Dei tam frugifero debita, cupientes singulas electiones in eo faciendas, ac omnia & singula in eo statuenda & decernenda rite & recte fieri, statui & decerni, ac cujusvis nullitatis prætextu impugnari non posse, tibi, quod eidem Capitulo, auctoritate nostra præesse, & singula vota, quæ in eodem Capitulo forsan deerunt, juxta facultates tuis Prædecessoribus in hujusmodi Capitulis Generalibus concedi solitas, supplere, ac cetera, quæ Præsidentes Capitulis hujusmodi facere & exequi possunt & debent, facere & exequi libere & licite valeas, auctoritate Apostolica, tenore præsentium concedimus & indulgemus; ac pro potiori cautela te ejusdem Capituli Præsidentem, auctoritate & tenore prædictis facimus, constituimus & deputamus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac dicti Ordinis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & literis Apostolicis, etiam Mari Magno, aut alias nuncupatis, sub quibuscumque tenoribus & formis quomodolibet confirmatis & innovatis, quibus, illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, quatenus obstent, ad effectum præsentium derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XXVIII. Martii MDLIII. Pontificatus nostri anno IV.

XXX.

XXX.

Julium Magnanum de Placentia Minorum Conventualium Generalem Magiſtrum renunciatum confirmat . Ex Vaticano Secretiori Tabulario .

Dilecto filio Julio Magnano de Placentia Ordinis Fratrum Minorum Conventualium nuncupatorum , & Theologiæ Profeſſori , ac totius ipſius Ordinis Magiſtro Generali .

CUm , ſicut nuper accepimus , tu in vigilia Pentecoſtes proxime præterita in Capitulo Generali Ordinis Fratrum Minorum Conventualium in Civitate Genuæ hoc anno celebrato , in Magiſtrum Generalem ejuſdem Ordinis ad triennium & alias modo & forma ſolitis canonice electus fueris , prout in documento publico deſuper confecto dicitur plenius contineri . Nos hujuſmodi de te , quem ſalubri ejuſdem Ordinis directioni proficuum fore ſperamus , factam electionem , ratam & gratam habentes , illam ac prout eam concernunt omnia & ſingula in dicto documento quoad electionem hujuſmodi contenta , Apoſtolica auctoritate , tenore præſentium , ex certa ſcientia approbamus & confirmamus , ſupplentes omnes & ſingulos juris & facti defectus , ſi qui forſan intervenerint in eiſdem , teque in dicti Ordinis Magiſtrum Generalem ad dictum triennium inſtituimus , & in ſolita benedictione noſtra benedicimus . Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis , ac dicti Ordinis etiam juramento , confirmatione Apoſtolica , vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus , ceteriſque contrariis quibuſcumque .

Datum in Terra Bagnajæ , Viterbien. Diœceſis ſub annulo Piſcatoris die XXVIII. Junii MDLIII. Pontificatus noſtri anno IV.

XXXI.

Clementem Monellanum Ordinis Minorum de Obſervantia Generalem Miniſtrum electum confirmat , Statutaque in Comitiis habita quoad Sorores Tertii Ordinis , earumdemque clauſuram approbat . Ex Vaticano Secretiori Tabulario .

Dilecto filio Clementi Monellano totius Ordinis Fratrum Minorum Regularis Obſervantiæ Miniſtro Generali .

§. I. CUm , ſicut accepimus , ſuperioribus diebus , dilecti filii Capitulum Ordinis Fratrum Minorum Regularis Obſervantiæ in Domo ſancti Franciſci Salamantin. dicti Ordinis in unum , ut moris erat congregati , habitis prius & ſervatis ſolemnitatibus in ſimilibus obſervari ſolitis , te in ejuſdem Ordinis Miniſtrum Generalem , juxta regularia ipſius Ordinis inſtituta , & privilegia Apoſtolica illi deſuper conceſſa , communi omnium voto elegerint , tuque electioni hujuſmodi , illius tibi præſentato decreto , conſenſeris , & exinde tam tu , quam ipſi Capitulum nonnulla ſpiritualem profectum & quietem , ac augmentum præfati Ordinis concernentia , non ſolum ad Fratrum , verum etiam ad tibi creditarum Monialium & Sororum Ordinis hujuſmodi utilitatem , & inter alia , quod Sorores Tertii Ordinis ſancti Franciſci in communi viventes , ad evitanda ſcandala , & amovenda multorum offendicula , more Monialium ſanctæ Claræ perpetuo claudantur , nulloque modo intra earum clauſuram viros admittant , niſi eis ſuperinde facultas a Sede Apoſtolica pro ſua maturitate concedatur , matura delibera-

tio-

tione præhabita, statueritis & ordinaveritis, prout in diversis desuper confectis documentis publicis, seu aliis scripturis dicitur plenius contineri.

§. II. Nos, qui Ordinem tuum hujusmodi singulari benevolentia prosequimur, sperantes, quod dictus Ordo, & illius Fratres, ac tibi creditæ Moniales & Sorores ob ferventem animarum zelum, quem tibi inesse jamdudum cognovimus, per tuæ sollicitudinis studium pie & religiose regentur & gubernabuntur, electionem, ac statuta & ordinationes hujusmodi, necnon prout illa concernunt omnia & singula in documentis seu scripturis hujusmodi contenta, & inde sequuta quæcumque, quatenus sacris Canonibus non contrarientur, Apostolica auctoritate, per præsentes approbamus & confirmamus, ac perpetuæ firmitatis robore communimus, supplentes omnes & singulos juris & facti defectus, si qui forsan intervenerint in eisdem, tibique quod officium Ministratus Generalis Ordinis hujusmodi integre, & absque eo quod prætextu aliquarum facultatum seu auctoritatum quibusvis personis, cujuscumque, dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis existentibus hactenus quomodolibet concessarum, & imposterum concedendarum, quas ex nunc, in quantum officio tuo prædicto præjudicent, aut te in illius exercitio quovis modo impediant, harum serie revocamus & annullamus, impediri aut perturbari possis, etiam nostra auctoritate exercere, & quæ tibi videbuntur dicti Ordinis Provincias tibi subjectas, pro earum & aliarum dicti Ordinis pace & quiete insimul unire, & ad eas, quos volueris etiam externos Prælatos seu Ministros ejusdem tamen Ordinis destinare, ac omnia alia, quæ Capitulum Generale Ordinis hujusmodi in eisdem Provinciis tam ex sua Ordinaria, quam ex Apostolica auctoritate agere & facere posset, in ipsis Provinciis facere, exercere & exequi, ac omnibus & singulis immunitatibus, facultatibus, privilegiis, indultis & gratiis Ministris Generalibus dicti Ordinis, qui hactenus fuerunt, per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac Nos tam vivæ vocis oraculo, quam in scriptis quomodolibet concessis uti, frui & gaudere libere & licite valeas, dicta auctoritate Apostolica concedimus & indulgemus. Mandantes universis & singulis utriusque sexus personis tibi ratione officii hujusmodi creditis, in virtute sanctæ Obedientiæ, & sub excommunicationis pœna per eos incurrenda, ut tibi in his, quæ officium prædictum concernunt, ac omnibus aliis, quæ contra animam & institutum suum non sunt, humiliter intendant, & pareant cum effectu, nec tibi in aliquo quovis modo contradicere aut refragari audeant & præsumant. Non obstantibus constitutionibus & ordinanationibus Apostolicis, ac dicti Ordinis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque. Verum, quia difficile foret præsentes literas ad singula quæque loca, in quibus de eis fides facienda foret, deferri, volumus, & prædicta auctoritate Apostolica decernimus, quod earum transumptis manu Notarii publici subscriptis, & sigillo tui Ministratus officii signatis, ea prorsus fides in Judicio & extra adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XI. Octobris MDLIII. Pontificatus nostri anno IV.

XXXII.

Fratribus de Observantia Provinciæ Principatus Domum sibi a Communitate Agelli, Caputaquen. diœcesis oblatam incolendam confirmat. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilectis filiis Ministro Provinciali & Fratribus Ordinis Minorum de Observantia Provinciæ Principatus.

§. I. CUm, sicut Nobis nuper dilecti filii Universitas & Homines Castri seu Terræ Agelli, Caputaquen. diœcesis, exponi fecerunt, alias ipsi ob singularem, quem ad Ordinem vestrum tunc gerebant devotionis affectum, & ut exemplari vita & bonis monitionibus, aliisque vestris operibus bonis uberes pro salute animarum fructus in agro Domini faceretis, de bonis sibi a Deo collatis, unam Domum Ordinis hujusmodi, sub titulo & invocatione sancti Antonii de Padua cum Ecclesia, campanili, campana, cœmeterio, dormitorio, refectorio, claustro, horto, hortalitiis, aliisque officinis necessariis & opportunis in dicto Castro seu terra, ac loco congruo & honesto fundarunt, erexerunt & ædificarunt, & Domum prædictam pro usu & habitatione vestris vobis concesserunt, in qua a tempore concessionis vobis factæ hujusmodi, Deo famulatum exhibendo inhabitastis, & de præsenti inhabitatis. Cum autem, sicut eadem petitio subjungebat, Universitas & Homines hujusmodi cupiant fundationem, erectionem & ædificationem prædictas, illiusque vobis factam concessionem pro illarum subsistentia firmiori, Apostolicæ Sedis munimine roborari.

§. II. Nos igitur, qui Religionum propagationem maximo cum desiderio semper affectamus, hujusmodi supplicationibus inclinati, fundationem, erectionem, ædificationem & concessionem prædictas, ac prout illas concernunt omnia & singula instrumenta, literas & alia documenta forsan confecta & in eis contenta, ac inde sequuta quæcumque, licita tamen & honesta, sine alicujus præjudicio, Apostolica auctoritate, tenore præsentium approbamus & confirmamus, illisque perpetuæ firmitatis robur adjicimus, ac omnes & singulos tam juris, quam facti defectus, si qui forsan intervenerint in eisdem, supplemus, ac vobis & in eadem Domo pro tempore existentibus Ordinis hujusmodi Fratribus, ut Domum ipsam una cum Ecclesia, aliisque suis adjacentiis & pertinentiis singulis prædictis jam constructis & in futurum construendis pro usu & habitatione vestra perpetuo retinere & inhabitare valeatis, ipsique valeant. Necnon dictæ Domus Guardiano & Fratribus Domum hujusmodi pro tempore inhabitantibus, ut omnibus & singulis privilegiis, gratiis, concessionibus, indultis spiritualibus & temporalibus, quibus aliæ Domus & Fratres dicti Ordinis eis in genere concessis & concedendis, utuntur, potiuntur & gaudent, seu uti, potiri & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, uti, potiri & gaudere possitis & valeatis, auctoritate & tenore prædictis concedimus & elargimur. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri ne Fratres Ordinis Minorum, seu aliorum Mendicantium nova loca acquirere præsumant prohibent....... sine Sedis Apostolicæ licentia non faciente de prohibitione hujusmodi plenam & expressam mentionem, ac aliis Constitutionibus & nrdinationibus Apostolicis, necnon dicti Ordinis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XIII. Novembris MDLIII. Pontificatus nostri anno IV.

XXXIII.

XXXIII.

Indictio Capituli Generalis Ordinis Minorum Conventualium pro festo Pentecostes anni 1553. *in Civitate Januen. celebrandi*. Ex Vaticano Secretiori Tabulario.

Dilecto filio Julio Magnano Placentin. Ordinis Fratrum Minorum Conventualium Vicario Generali.

CUm, Capitulum Generale tui Ordinis singulis trienniis celebrari solitum, hactenus celebrari non potuerit, & cupiamus pro nostra Pastorali cura, ut illud in festo Pentecostes proxime futuro de more celebretur; Nos ei tempus congruum ibi conventuris dari, & locum prænotari volentes, tibi in virtute sanctæ obedientiæ, mandamus, ut ipsum Capitulum Generale in dicto festo Pentecostes proxime futuro, & in Civitate Januen. quam idoneam ad hoc judicamus, intimare, & convocandos convocare cures, prout alias fieri consuevit. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XXIX. Decembris MDLIII. Pontificatus nostri anno III.

INDEX RERUM NOTABILIUM

Notæ Arabicæ paginam, Romanæ marginalem paragraphum denotant.

A

D

E

rum

H

I

L

Lu-

Joan-

De

Mo-

N

P

Phi-

Q

R

Ca-

S

Sera-

T

Ti-

V

Statutorum Salmantinorum a Clemente Moniliano Generali Ordinis Ministro descriptorum Synopsis, seu singulorum Capitum argumenta, prout ab eodem Moniliano conscripta.

CAPUT I.

De præeminentia Regulæ & vitæ Fratrum Minorum: ubi continentur tria genera Religiosorum, & quomodo exhibere debent Fratres obedientiam & reverentiam dicto Sanctissimo Domino Nostro (*Papæ*) & puniri in hoc delinquentes. *Pag.* 265.

CAPUT II.

De venientibus ad recipiendum vitam istam, de informatione Novitiorum, Professione, & Voto solemni, de Clericis ordinandis, de Laicis, de Apostatis, eorum statutis pœnalibus, & de vilitate & forma indumentorum. 268.

CAPUT III.

De Divino Officio, modoque illud persolvendi, & quomodo omnes ad illud accedere debent: de mentali oratione, & silentio: & quod omnes teneantur communitatem in quibuscumque servare: & sine necessitate & licentia non equitent. 274.

CAPUT IV.

Pecunia quid sit, & denarii, qui amici spirituales, quid recipere per se, & per interpositam personam: De Procuratoribus, de modo, quo illis uti debent Guardiani, & Fratres, ut securi sint in conscientia: & quomodo subditi in dubiis stare debent Prælatorum judicio. 276.

CAPUT V.

De laboritio honesto Fratribus necessario, de pretio laboris, & in cujus manu poni debeat; de Sacramentali Confessione, sacra Communione, culpis, disciplinis, oratione mentali, studiis; & quomodo abstinere debent Fratres a secularibus negotiis, ac prohibitis artibus 282.

CAPUT VI.

Quod nihil sibi approprient Fratres; de proprietariis, ac eorum pœnis; & quo-

INDEX BULLARUM

Quæ in hujus Decimi octavi Tomi Regesto continentur.

Numerus Arabicus indicat paginam, Romanus per ordinem positas Bullas.

FINIS TOMI DECIMI OCTAVI.

Menda, quæ in hujus Decimi octavi Tomi impressione irrepserunt, benevole Lector ita corrige.

Pag. 2.	§. I.	*lin.* 16.	iflammat	inflammat
5.	§. VII.	*lin.* 17.	Paleftrinæ	Paleftinæ
32.	§. XLVI.	*lin.* 2.	fatifcentem	fatifcentem
48.	§. XIX.	*lin.* 16.	fit adeo	fit a Deo
59.	§. IV.	*lin.* 4.	Antiftes	Antiftites
67.	§. XXVII.	*lin.* 4.	Cramonenfi	Cremonenfis
77.	§. XXII.	*lin.* 12.	te complures	complures
89.	§. I.	*lin.* 30.	reperiretur	reperietur
95.	§. IX.	*lin.* 33.	decubit	decubuit
95.	§. XV.	*lin.* 1.	Chriftfti	Chrifti
112.	§. LIII.	*lin.* 20.	imitatius	imitatus
127.	§. XXII.	*lin.* 10.	MCCCCLXVI.	MCCCCLXXVI.
128.	§. XXII.	*lin.* 12.	Accademiis	Academiis
129.	§. XXII.	*lin.* 48.	conftitutionis	conftitutioni
158.	§. LXXXIX.	*lin.* 13.	ductu manu	ducta manu
202.	§. CXXXVIII.	*lin.* 17.	caufatufque	caufatufque
202.	§. CXXXIX.	*lin.* 4.	fuit	fuit
216.	§. CLXXIII.	*lin.* 1.	Affifiatis	Affiliatis
226.	§. XIII.	*lin.* 2.	Leodienfem	Leodienfium
238.	§. XXVI.	*lin. penultima.*	fua debuerit	fuadebit
256.	§. III.	*lin.* 6.	anctotitatem	auctoritatem
262.	§. V.	*lin.* 34.	inviolabiliier	inviolabiliter
277.	§. VII.	*lin.* 16.	tecum perditione	tecum in perditione
305.	§. VII.	*lin.* 27.	confiio	confilio

CHA
RI
TAS